

**TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİM-
ÖĞRETİMİ: ALANYAZINSAL GELİŞİM VE EĞİLİMLER**

Saynur ÇİÇEK

**Cilt 1
Aralık 2019
DENİZLİ**

**SIYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİM-ÖĞRETİMİ:
ALANYAZINSAL GELİŞİM VE EĞİLİMLER**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı**

Saynur ÇİÇEK

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR

Aralık 2019

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Saynur ÇİÇEK

ÖNSÖZ

Bu tezde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel süreçteki doğuşu, gelişimi ve dönüşümleri alanyazınsal yöntemle incelenerek ve literatür ışığında çözümlenmektedir. İki ayrı disiplinin lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimine dair yazın ve ele alınan konular, tarihsel boyutuyla ve yayınlanma ortamları itibariyle dağınıktır, sıklıkla satır arasındadır, hafızalarda kaybolma ve unutulma riski taşımaktadır. Bu tez, Türkiye’de her iki alana dair yazının daha görünür ve bütüncül bir çerçeveye taşınması, bu konularda iyileştirilmesi gereken hususlarda bilimsel çalışmaların çoğalması ve bu disiplinlerin eğitim-öğretiminin çeşitli aşamaları arasında geçmişten günümüze literatür aracılığıyla bağlantılar kurabilmek ve sonuçlar çıkarmak çabasını da içermektedir.

Bu tezin önceliğinde yer alan bu amaçlar doğrultusunda, okumalar esnasında ulaşılan ancak kısmen içerikte geliştirilen kısmen de doğrudan aktarılamayan akademik hassasiyetler geleneği konusunda da yazında hatırlatıcı bir yer açılmaktadır. Ali Çankaya’nın 1954 ve 1968-1971’deki eserlerde beklentisiz, ancak bir o kadar da çok uzun zaman ve emek verdiği çalışmaları için sadece “manevi fayda” amacıyla hareket etmesi, Fehmi Yavuz’un (1984) kendi anılarını aktardığı kitabın başlığına koyacağı “döner” sözcüğünü “köşe’yi dönmek” anlamına gelebilir düşüncesiyle, anlatım dilinde gösterdiği hassasiyeti ve Emin Erişirgil’in anılarını kaleme alırken bile kendisinden “üçüncü tekil şahıs” olarak söz etmesi ince duyarlılık gösterilen geleneksel araştırma kültürüne birkaç örnektir. Akademik hassasiyetler geleneği denebilecek bu değerler ve ilkeler geçmişten günümüze bilimsel bilgiler ışığında aktarılmakta ve yayılmakta, eldeki çalışma da bu sürece katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bilim insanları karşılıksızlık ilkesi temel prensibiyle çalışmalarını oluştursa da çalışmadaki yorgunluk, emek ve çabanın ancak vefa ile dengelenebileceği de yadsınamaz.

Bu tezin gelişmesi ve ilerlemesindeki katkılarından dolayı teşekkür dileklerimi önce bir vefa borcuyla, Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin kuruluş ve gelişimine doğrudan ve dolaylı katkı sağlayan duayen bilim insanlarını anarak kendilerine vefa ve minnet duygularıyla birlikte sonsuz şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmasının her aşamasında bilgi, birikim ve tecrübeleri ile yol gösterici ve destek olan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Hüseyin Özgür’e çok teşekkür ederim. Öğrencisi olarak ders ve tez aşamalarında, araştırma ve çalışma süreçlerini akademik bilgi aktarımının ötesine taşıyarak, akademik kültür ve görgü açısından da “*el verdiği*” için ayrıca sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bu tezin öneri ve tez izleme toplantılarında, konunun seçilmesi, sınırlarının belirlenmesi, literatürdeki gelişmeler ile araştırma yöntemi ve tekniği konusunda verdiği sürekli destek ile dönemler arasında bağlar kurulmasına dair bilgi ve tecrübelerini paylaşan Prof. Dr. Hüseyin Gül’e çok teşekkür ederim. Bu tezin Siyaset Bilimi tarafının ve tarihsel boyutunun gelişmesinde verdiği katkılarından dolayı, yazındaki okumalara derinlik ve farkındalık kazandıran Prof. H. Aliyar Demirci’ye çok teşekkür ederim. Araştırmanın şekillenmesi ve sınırlarının belirlenmesi sürecinde görüş ve önerileriyle katkı veren Prof. Dr. Naci Karkın’a çok teşekkür ederim. Tezin gelişmesinde bilgileri ve fikirleriyle verdiği destek için Doç. Dr. M. Hakan Kiriş’e çok teşekkür ederim. Tez konusunun gelişiminde verdiği destek için Dr. Öğr. Üyesi Onur Kulaç’a çok teşekkür ederim.

Tezin son aşamasında yazım ve şekil kuralları bakımından kontrolünü ve iyileştirilmesini sağlayarak verdikleri dil ve teknik destekten dolayı Prof. Dr. Duygu

Uçgun'a ve Öğr. Gör. Erkan Yeşil'e çok teşekkür ederim. Komşu alanlar ve diğer bilim kollarına ait literatüre konu olan çalışmaları ve kaynakları tespit ve temin etmemde verdiği destekten dolayı da Dilara Özgür'e çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca manevi destekleriyle güç veren aileme sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Alanyazın taramasıyla gerçekleştirilen bir çalışmada hem Türkiye'nin diğer üniversitelerindeki kaynaklara ulaşmamda hem de kütüphane bünyesindeki kaynakları temin etmemde gösterdikleri ilgi ve duyarlılıkları için Pamukkale Üniversitesi Kütüphanesinde görevli tüm personele teşekkür ederim.

ÖZET

TÜRKİYE’DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİM-ÖĞRETİMİ: ALANYAZINSAL GELİŞİM VE EĞİLİMLER

ÇİÇEK, Saynur

Doktora Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR

Aralık 2019, x+562 sayfa

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitim-öğretim faaliyetleri açısından günümüzde ortak tarihsel değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Dünyada siyaset bilimi ve kamu yönetimi programlarına dair eğitim-öğretim alanyazını güçlü ve zengin olan ABD, Kanada, İngiltere, Avustralya gibi gelişmiş ülke örnekleri vardır. Türkiye’de de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimini tarihsel boyutuyla irdelemek alana önemli katkı sağlayacaktır; çünkü Türkiye’de ilgili yazın dağınıktır, kesintili ve sınırlı gelişim göstermektedir. Belirli bir bölümün/programın eğitim-öğretim tarihinin derinlemesine incelenmesi ele alınan bölümle/programla ilgili olarak şu açılardan faydalar sağlamaya adaydır: 1) tarihsel gelişimi izlemek ve yeni nesillere aktarmak; 2) tarihsel bellek oluşturmak; 3) günümüz ve gelecek için dersler çıkartmak; 4) unutulmaya yüz tutan ve/veya kolayca farkına varılamayan veya erişimi güç olan eserlerin varlığını ve önemini hatırlatmak. Bu faydaların gerçekleştirilmesi, siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanlarındaki eğitim-öğretimin tarihsel gelişiminin incelenmesini ve değerlendirilmesini gerektirir. Türkiye’de ve uluslararası yazında birçok eser sadece siyaset bilimine veya sadece kamu yönetimine odaklanmaktadır. Türkiye’de her iki alanı birlikte ele alan ve/veya aralarındaki bağlantıları gerek disiplin gerekse eğitim-öğretim açısından açıkça ve doğrudan sorgulayan çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışma hem Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimini birlikte değerlendirmeyi amaçlamakta, hem de ana tartışmalar arasında fark edilme ihtimali düşük bulunan bulguları, tarihsel eğilimleri ve gelişmeleri de alanyazına kazandırmayı hedeflemektedir. Çalışmada, alanyazınsal inceleme yöntemiyle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi dersleri, bölümleri ve programlarının tarihsel gelişimi ve eğilimler ortaya konularak değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi, tarihsel gelişim, alanyazınsal inceleme

ABSTRACT

POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION EDUCATION IN TURKEY: DEVELOPMENTS AND TRENDS IN THE LITERATURE

ÇİÇEK, Saynur

Ph.D. Dissertation

Department of Political Science and Public Administration

Political Science and Public Administration Programme

Dissertation Adviser: Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR

December 2019, x+562 Pages

Today, common historical assessments are needed in terms of political science and public administration education. There are global examples of developed countries with strong educational literatures on political science and public administration programs such as the United States, Canada, England and Australia. Examining the development of Political Science and Public Administration education in Turkey from a historical perspective would be a significant contribution to the field; that is because the related literature in Turkey is disorganized, discontinuous and limited in development. In-depth examination of the educational history of a certain department/program may be beneficial for the said department/program in terms of the following factors: 1) monitoring historical development and handing it down to new generations; 2) creating a historical memory; 3) drawing lessons for the present and the future; 4) reminding the existence and importance of works that are forgotten/unnoticed or hard to access. The realization of these benefits requires the examination and evaluation of the historical development of education in the field of political science and public administration. Many works in Turkey and the international literature are focused on only political science or only public administration. In Turkey, there is a limited number of studies that evaluate both fields in conjunction with each other and/or directly examine the connections between the two in terms of both discipline and education. The present study aims to evaluate the development of both Political Science and Public Administration education in conjunction with each other and contribute to the literature with findings, historical trends and developments that were overlooked during the main discussions. In the study, the historical trends and development of political science and public administration courses, departments and programs are revealed and evaluated using an extensive literature review method.

Keywords: Political Science and Public Administration education, historical development, literature review

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SIYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİNİ ALANYAZINSAL İNCELEMEDE DÖNEMLEME, METODOLOJİ İLE LİTERATÜR

KAYNAĞI OLAN ESERLER VE ETKİNLİKLER

1.1. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimi Literatüründe Dönemsel Kapsam, Dönemleme Örnekleri ve Dönemleme Sorunsalı.....	21
1.2. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimi İncelemede Yaklaşım İpuçları, Teknikler, Atıf/Alıntı Analizi	24
1.3. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi-Öğretimi İncelemede Uzun Vadeli Tarihsel Bakış Açılımları ve Alanyazın Analizi Örnekleri	25
1.4. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Disiplinlerinin Doğuşu ve Gelişimi	28
1.5. Dünyada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretiminin Doğuşu ve Gelişimi Literatürü	30
1.6. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimin Gelişimini Dergiler, Konferanslar vb. Toplu İncelemeye Odaklanan Literatür	35

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI'DA VE TÜRKİYE'DE 1936 ÖNCESİ DÖNEMDE SIYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ LİTERATÜRÜ

2.1. Osmanlı Devletinin Son Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Alanında Lisans ve Lisansüstü Eğitim-Öğretimin Gelişimi Literatürü	43
2.2. 1936 Öncesinde Cumhuriyetin Başlangıç Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitim-Öğretiminin Gelişimi Literatürü	85
2.3. 1936 Öncesinde Cumhuriyetin Başlangıç Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitim-Öğretiminin Gelişimi Literatürü	101
2.4. 1936 Öncesinde Osmanlı Devleti Son Döneminde ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitim-Öğretimi Literatüründe Ortak Gelişmeler	107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1936–1959 ARASI DÖNEM

- 3.1. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü115
- 3.2. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü179
- 3.3. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü
Eğitimi-Öğretiminde Ortak Gelişmeler ve Değerlendirme198

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1960–1979 ARASI DÖNEM

- 4.1. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü207
- 4.2. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü277
- 4.3. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü
Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme295

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1980–1999 ARASI DÖNEM

- 5.1. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü314
- 5.2. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü359
- 5.3. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü
Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme368

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 2000–2019 ARASI DÖNEM

- 6.1. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü379
- 6.2. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-
Öğretiminin Gelişimi Literatürü444
- 6.3. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü
Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme472

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Genel Değerlendirme	496
Uygulama Ve Politika Önerileri	520
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimine Dair Öneriler	521
KAYNAKLAR	525
ÖZGEÇMİŞ	562

KISALTMALAR

1402 s. Kanun	Yükseköğretim Kanunu, 1981
2547 s. Kanun	Yükseköğretim Kanunu, 1982
657 s. Kanun	Devlet Memurları Kanunu, 1965
ABD / A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
AID	Amerikan Geliştirme Yardımı Örgütü, Aid for International Development
AİD	Amme İdaresi Dergisi
APPAM	(Amerikan) Kamu Politikası ve Yönetimi Derneği
APSA	Amerikan Siyaset Çalışmaları Derneği (Australasian Political Studies Association)
APSA	Amerikan Siyaset Bilimi Derneği (American Political Science Association)
ASPA	American Society of Public Administration
AUC	American University of Cairo, Kahire Amerikan Üniversitesi
BİYEP	Bilim İnsanı Yetiştirme Programı
BM	Birleşmiş Milletler
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
E.N.A.	Fransız Ulusal Yönetim Okulu
EKDDA	The National Centre for Public Administration and Local Government, Greece
ENA	Ecole Nationale d'Administration, (Fransa) Ulusal İdare Okulu
ENAP	Ecole Nationale d'Administration Publique
Enstitü	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, TODAİE
FEV	Friedrich Ebert Vakfı
IEP	Siyasal Bilimler Enstitüleri
IJPA	International Journal of Public Administration
IIAP	Uluslararası Kamu Yönetimi Enstitüsü
IIAS	Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü, International Institute of Administrative Sciences
INAP	İspanya Kamu Yönetimi Okulu
IPSA	Uluslararası Siyasal Bilim Derneği, International Political Science Association
ISDA	Kuruluşları Yönlendirme Yüksek Enstitüsü
İDT	İktisadi Devlet Teşekkülleri
İİF	İşletme ve İktisat Fakültesi (İstanbul Üniversitesi)

İÜ	İstanbul Üniversitesi İşletme ve İktisat Fakültesi
İÜ İİF	İstanbul Üniversitesi
İÜ SBF	İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
JPAE	Journal of Public Affairs Education (Sage)
JPSE	Journal of Political Science Education, (Taylor & Francis)
KAYFOR	Kamu Yönetimi Forumu ve Sempozyumu
KAYSEM	Kamu Yönetimi Sempozyumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
KY	Kamu Yönetimi (özellikle bölümler için)
KYUP	Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı, TODAİE
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MPA	Master of Public Administration, (Pratik ağırlıklı tezsiz) Kamu Politikası Yüksek Lisans Derecesi/Programı
MPP	Master of Public Policy, (Pratik ağırlıklı tezsiz) Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Derecesi/Programı
MSA	American Mutual Security Agency (M.S.A., Karşılıklı Güvenlik Teşkilatı)
NASPAA	(ABD) National Association of Schools of Public Affairs and Administration
NYU	New York Üniversitesi
Okul	Mekteb-i Mülkiye, bazen Siyasal Bilimler Okulu
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
ODTÜ İİF	Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
ÖYP	Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı, YÖK
PDF	Portable Document File, Adobe Acrobat Reader belge tipi
PS	Political Science and Politics (Cambridge Core) on behalf of American Political Science Association (APSA) (Dergisi)
PSQ	Political Science Quarterly
R.C.D.	Institute of Public Administration, Kamu Yönetimi Enstitüsü
SB	Siyaset Bilimi (özellikle bölümler için)
SBF	Siyasal Bilgiler Fakültesi
SBKY	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Bölümü)
SBUİ	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (Bölümü)
SİTD	Siyasi İlimler Türk Derneği
SPTPS	ABD Kamu Hizmeti için Eğitimi Teşvik Derneği

ŞBP	Şehir ve Bölge Planlama
TESAK	Türkiye Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Kurumu
TODAİE	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TPA	Teaching Public Administration (Dergisi), Kamu Yönetimi Eğitimi Dergisi
TPS	Teaching Political Science (Dergisi), Siyaset Bilimi Eğitimi Dergisi
TSİD	Türk Siyasi İlimler Derneği
TSBD	Türk Sosyal Bilimler Derneği
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBESS	Türkiye Bilgi ve Belge Sağlama Sistemi, ULAKBİM
UNESCO	United Nations
USİB	Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
UYBE	Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü, Madrid
vd.	Ve Diğerleri
WoS	Web of Science, Clarivate Analytics
YÖK	Yükseköğretim Kurumu
YÖK ATLAS	Yükseköğretim Kurulu Tercih Atlası
YÖKSİS	Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi (YÖK)
WISC	Dünya Uluslararası Çalışmalar Konferansı, World International Studies Conference

GİRİŞ

Eğitim-öğretimin insana kazandıracadığı bilgi, beceri ve yeteneklerin mutlaka topluma, üretime, kalkınmaya sağlayacağı olumlu etkilerden dolayı tarihin her döneminde öğrenme faaliyetleri ve eğitim-öğretim teknikleri ile materyalinin geliştirilmesi önemini korumuştur. Sosyal ve beşeri bilimlerin eğitim-öğretim faaliyetleri, ders, program, bölüm, okul ve fakülte hatta bazen butik üniversite konusu olması fen bilimleri, mühendislik, temel bilimler ve zirai bilimlere göre göreceli daha yeni tarihidir. Sosyoloji, Tarih, Psikoloji ve Antropoloji ile karşılaştırıldığında, Kamu Yönetimi çok daha genç bir çalışma alanı/disiplin ve eğitim-öğretim alanıdır; elbette farklı ülkelerde farklı başlangıç dönemleri bulunmaktadır. Eğitim-öğretim faaliyetleri ve disiplin olmanın tarihsel başlangıcı açısından Siyaset Bilimi ise sosyoloji gibi öncü/en erken başlayan sosyal bilimler ile genç kamu yönetimi arasındaki döneme tarihlenmektedir.

Bir ülkede eğitim-öğretim tarihinin derinlemesine ve geniş bir zaman dilimini kapsar biçimde incelenmesi ele alınan disiplinin ve eğitim-öğretim bölümüne/programına/alanına dair şu faydaları ortaya çıkarması beklenebilir:

- i) Tarihsel gelişimi izlemek ve yeni nesillere aktarmak;
- ii) Bölüme / programa / alana yönelik tarihsel bellek oluşturmak;
- iii) Günümüz ve gelecek için dersler çıkartmak;
- iv) Unutulmaya yüz tutan ve/veya kolayca farkına varılamayan ya da erişimi güç olan eserlerin varlığını ve önemini hatırlatmak.

Bu olası faydaların listelenmesi bu tez kapsamında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarındaki eğitim-öğretimin tarihsel gelişiminin incelenmesi ve değerlendirilmesinde sorgulama ve sistematize etme amacıyla kullanılmıştır. Türkiye’de ve uluslararası yazında birçok eser sadece Siyaset Bilimine veya sadece Kamu Yönetimine odaklanmaktadır. Türkiye’de her iki alanı birlikte ele alan ve/veya aralarındaki bağlantıları gerek disiplin gerekse eğitim-öğretim açısından açıkça ve doğrudan sorgulayan çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışmada hem Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimini birlikte değerlendirmek hem de ana tartışmalar arasında fark edilme ihtimali düşük bulunan bulguları, tarihsel eğilimleri ve gelişmeleri alanyazına kazandırmak amaçlanmaktadır.

Nuri Bilgin'in (1986) Türkiye'de Psikoloji Araştırmaları alanı için kullandığı ifadeler ve bir ülkedeki belirli bir bilimin panoramasının belirlenmesinin getireceği bilimsel faydaya dair vurgusu bu tezin amaçlarıyla da örtüşmektedir. Bilgin'e (1986) göre, bir ülkedeki bilimin görünümünü, ülkedeki ilgili bilim dalında yapılan yayınlar, araştırma ve incelemelerle değerlendirmek mümkündür. Bilgin'e (1986) göre, bu süreçteki bilimsel çizginin kazanılmasında bir kişi veya grup ile bu kişi veya grubun yaptıkları arasındaki devamlılık ile üretilenlerin değerlendirilmesiyle o bilim dalının panoraması belirlenebilir. Bu temel yapıda geliştirilecek çalışmadan elde edilecek sonuçlar sayesinde Bilgin (1986) bir bilim dalının geçmiş ve güncel durumu hakkında bilgi sağlamaya ilaveten, geleceğine ilişkin bazı öngörülerin de olanaklı hale getirebileceğinden bahsetmektedir. İlgili bilim kolundaki yayın ve araştırmaların incelenmesi, bilim insanlarının odaklandıkları sorunlu alanları, bilimsel kaygıları, kullandıkları yöntem ve teknikler, kuramsal yaklaşım ve modelleri konusunda bizi ışık tutucu bilgilere ulaştırabilir. Nuri Bilgin'in yaptığı bir bilimin panoramasının ancak alandaki bilim insanlarının ilgili alanda ürettikleri bilimsel çalışmalar ve eserlerle çizilebileceğine dair tespitleri bu tezinde çıkış noktasının ve yol haritasının şekillendirilmesine fayda sağlamıştır. Böylece bu tezde, yazında mevcut olan bilgiler üzerinden tarihsel süreçte Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimine dair çeşitli gelişmeler dönemler itibariyle sistematize edilmekte ve değerlendirilmektedir.

Dünyada ve özellikle Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi disiplinlerin gelişmelerinin getirdiği bağlayıcılık iki alandaki eğitim-öğretim programlarının birbirleriyle benzerlikleri üzerinde kurulmasına neden olmuştur. Bu nedenle, günümüzde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir arada, ortak tarihsel değerlendirmelerin yapıldığı çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Liberal Batı demokrasilerinde, özellikle ABD'de, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi programlarına dair eğitim-öğretim alanyazını güçlü ve zengin olup ABD, Kanada, İngiltere, Avustralya gibi gelişmiş ülke örnekleri ve İskandinav ülkelerine dair toplu değerlendirmeler vardır. Türkiye'de ise ilgili yazın dağınıktır, kesintili ve sınırlı gelişim göstermiştir; eserler arasında atıflar zayıftır.

Türkiye özelinde Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (2003b) Kamu Yönetimi disiplini alanında farklı dönemler ve başlıklarda yapılan araştırmaları bir araya getirmişlerdir. Alanın gelişimini hatırlatma ve güncelleştirme amacıyla yapılan

bu derleme çalışmada bir kısım literatür tek bir kaynakta toparlanmıştır. Aykaç ve arkadaşlarına (2003a) göre, Türkiye’de Kamu Yönetimi yazını, dağınık kaynaklar yoluyla yayılması ve gelişmesinden dolayı fikirlerin yeterince akademik gündemde tartışılmamakta; genellikle unutulma ve kaybolma riski taşımaktadır. Aykaç ve arkadaşları (2003a) bu alanın öncülerinden Onar, Balta, Savcı ve Mihçioğlu’nun çalışmalarının yeterince ele alınmadığı ve bu fikirlerin devamı niteliğinde çalışmaların üretilmediğinden bahsetmişlerdir. Kamu Yönetimi alanında Aykaç ve arkadaşlarının (2003b) derleme kitapla sundukları bu çalışmanın amacına benzer biçimde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin yazındaki dağınık gelişimini dikkate alarak bu tezde eski ve yeni eserleri sistematik ve amaçlı olarak bir araya getirme amacıyla hareket edilmektedir. Bu minvalde, bu tezde SBKY eğitim-öğretimine dair unutulmuş ya da yeterince akademik gündeme alınmamış konular ve tartışmaların seyirinin tekrar değerlendirilmesi de hedeflenmektedir.

Tarihsel dönem araştırmalarında Mübeccel Kıray (1997) Türk toplumuyla ilgili yapılacak her araştırmada özellikle izlenmesi gereken bir rotayı tarif etmektedir. Buna göre Kıray, araştırmalarda 18. Yüzyıla başlanması, 1920’lerde yoğunlaşılması ve 1950’lerde ise, önem kazanmış büyük temel yapı değişikliklerinin açıklanması sırasının izlenmesini önermektedir. Kıray’ın bu araştırma planındaki ısrarı, bu dönemlerin beraberinde siyasal yapıda, hukukta, yaşam tarzında ve eğitim-öğretimde yeniyi getirmesi ve farklıyı sunmasıdır (Kongar, 2000: 297). Kıray’ın (1997) Türk toplumuyla ilgili belirlediği tarihsel dönüm noktaları yaklaşımının sadece Türk toplumunun tarihsel gelişimi için sınırlandırılmayacağı, aslında Dünyadaki değişim ve dönüşümler ve ayrıca çoğu disiplinin kendi iç gelişmeleri de bu tarihlerle örtüşmektedir. Örneğin Sosyal Bilimler alanındaki ilk başlangıç noktası 18. Yüzyıla Dünyanın birçok yerinde farklı yoğunluk ve ilgide yayılmaya başlamıştır. 1920’ler Sosyal Bilimler alanında disiplinler arasında bağımsızlık mücadelesinin baskın olduğu ve özellikle ABD’de Hukuk’tan bağımsızlaşan Siyaset Bilimi disiplini ve eğitim-öğretiminin kurumsallaşması ve gelişmesinin belirleyici olduğu yıllar olarak değerlendirilebilir. 1950’ler ise II. Dünya Savaşından sonra ülkeler arasındaki barış ve uzlaşma kültürünün gelişmesi için aranan çözüm yolları arasında ABD öncülüğündeki Kamu Yönetimi okullarının diğer ülkelere yayılmaya başlamasıyla Dünya’da ve Türkiye’de önemli başlangıçlar, değişimler ve dönüşümlerin beraberinde geliştiğinden söz edilebilir. Kıray’ın bu tarihsel dönüm noktalarına yaptığı vurgu, bu tez kapsamında dikkate

alınmış, çalışmanın uzun erimli bir tarihsel süreçte 18. Yüzyıl, 1920'ler ve 1950'lerin getirdiği etkileri de kapsayacak şekilde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

ABD'nin gerek Siyaset Bilimi gerekse Kamu Yönetimi disiplinlerinin gelişimi ve modern tarzda eğitim-öğretimde yer almasında öncülük görevi üstlendiğinden bahseden Abadan Unat'a (2009) göre, fikirleri Avrupa'da geliştirildi ancak Amerika'da olgunlaştırıldı. Bir bilimin ya da disiplinin gelişimi ancak alanın birikimli literatürü sayesinde belirlenebilirken, bu alandaki çalışmalarda öncülük görevini üstlenen ABD'de bile daha köklü bir geçmişle Siyaset Biliminin tarihsel gelişimine dair yazında devamlılık sorunları bulunmaktadır. Baer ve arkadaşları (2015) ABD'de Siyaset Bilimi disiplininin gelişmelerine ait bilgilerin çok az sayıda ve yazılı kaynaklarda sürekliliğin ya da devamlılığın olmayışı nedeniyle ABD özelinde disiplinin gelişmelerinin yazın üzerinden eksiksiz takip edilemediğinden söz etmekteydiler. Bu nedendir ki, Baer ve arkadaşları (2015) Amerika'daki Siyaset Biliminin kurumsal köklerine ve evrimine ait bilgilere ulaşmak amacıyla sözlü tarih projesi çalışması başlatmışlardır. Sözlü tarih yöntemi kullanılarak ABD'de yapılan çalışmanın benzer ancak daha sınırlı bir örneğini Türkiye'de de Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (2015) editörlüğündeki *Türkiye'de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yöntem ve Süreçler* başlıklı kitap teşkil etmektedir. Siyaset Biliminin gelişimine dair literatürün ABD özelinde bile tarihsel boşlukları olması Türkiye'nin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine ait literatürünün uzun bir tarihsel dönem aralığında gelişiminin izlenmesi ve yazındaki genel görünümüne dair saptamaların yapılmasına olan acil ihtiyacın varlığına ışık tutmaktadır.

Türkiye'de disiplinlerin kurumsal gelişmeleriyle birlikte eğitim-öğretime ait tarihsel bilgilere de yer veren eserler bulunmaktadır. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu (1946) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin tarihçesiyle birlikte Türkiye'de İktisat eğitim-öğretiminin gelişimini değerlendirmiştir. Ali Çankaya 1954'de üç cilt halinde hazırladığı eserini genişleterek (1968-1971) sekiz cilt olarak Mekteb-i Mülkiye'den SBO/SBF'nin kurumsal değişiminde eğitim-öğretime dair geniş kapsamlı ve çok detaylı bilgiler sunmuştur. Cemal Mihçioğlu (1988) Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin Ankara Üniversitesi SBF'yle, TODAİE'deki gelişimini yer yer birinci el bilgilerle aktarmıştır. Arif. T. Payaşlıoğlu (1996) ODTÜ'nün 1954-1964 tarihleri arasındaki kuruluş dönemini birinci elden kaleme almıştır. Oktay Güvemli (2003)

İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin tarihi gelişimini birden fazla akademiyle değerlendirmiştir. Erkan Tural (2014) TODAİE'nin 1940–1990 dönemi odağında Türkiye'deki Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini incelemiştir. Bu eserlerin her biri Türkiye'deki bilimsel ortamın zenginleşmesine ve yeni çalışmaların yapılmasına kaynaklık etmektedir. Bu araştırmalar genellikle eğitim kurumlarının kendi tarihsel gelişmelerine yönelik açıklamalara odaklanması nedeniyle her kurumun kendine ait bilgiler sunulmuştur. Literatürde, Ankara Üniversitesi SBF, TODAİE odaklı araştırma ve eserlerin sayısal çokluğuna rağmen Türkiye'de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimine dair toparlayıcı ve iki büyük il dışındaki yükseköğretim kurumlarındaki gelişmeleri aktarıcı bilgiler sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma her iki disiplinin eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimini sadece belirli az sayıdaki eğitim kurumları çerçevesinde ilerleyen yazınına daha genel sınırlara (daha fazla sayıda üniversiteye) taşımakta ve geniş kapsamlı bir ölçekte topluca çözümlenmektedir.

Devlet varlığı ve gücünün devamındaki öncelikler arasında devletin çeşitli kademelerine eğitilmiş, yetkin ve yeterli donanıma sahip insan kaynağını yetiştirme tarih boyunca temel hedefler arasında yer almaktadır. Devletin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilimler çatısı altında başlayan eğitim-öğretim sürecinin Dünya'da ve Türkiye'deki tarihsel gelişiminde önemli değişimler olmuştur. Devlet yönetiminde görev alacak kişilerin yetkinliği Sosyal Bilimler alanından beslenmiştir; ancak zaman içerisinde devlet düzeni ve kararlığında mevzuat aracılığıyla sağlanan uygulamalardan dolayı daha ziyade Hukuk bilimi ve eğitim-öğretimi özellikle Napolyonist Kara Avrupası sistemini benimseyen ülkelerde önemsenmiş ve yaygınlaşmıştır. II. Dünya Savaşına kadar olan dönem Sosyal Bilimler alanında sınırlı kalan bir iç mücadelenin Avrupa'da ve sonrasında ABD'de bilim çevrelerinde sürdürülmesi yoluyla şekillenmiştir. Liberal Batı Demokrasilerinde ve 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de özelleştirmeler ve serbestleştirmeler yoluyla kamu görevlilerinin saygınlık, yetki, sorumluluk, kaynak ve yetkinliğinde kimi gerilemeler olsa da, prensip olarak devlet ve daha fazla profesyonelleşme gerektiren kamu hizmetleri için yetkin ve uzman personel yetiştirme süreci ve ihtiyacı halen devam etmektedir. Türkiye'de her kamu kurum ve kuruluşu ile her kamusal hizmetin sunumunda donanımlı insan gücünde yetkinlik seviyesinde doyuma ulaşamamıştır. Türkiye'de bu alanların taleplerine tarihsel gelişmeler ışığında, lisans ve lisansüstü düzeylerdeki İİBF ve SBF çatıları

altında gerek Siyaset Bilimi gerekse Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin bu ihtiyaca cevap vermekteki gecikmelerine ya da mevcut durumun öncesi ve sonrasıyla yapılacak değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada lisans ve lisansüstü düzeyde yükseköğretim kurumlarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimi Türkiye özelinde bir asrı aşan uzun bir dönemi kapsayacak şekilde ve derinlemesine incelenmektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetimi ve/veya Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimine yönelik çalışmaların büyük kısmı sadece belirli eğitim-öğretim düzeyine, bir derse veya konuya, sınırlı bir zaman dilimini irdeleme, bir veya az sayıdaki üniversite yer alan programa odaklanma gibi dar açılı olarak kaleme alınmış olup bu dar odaklı çalışmaları şu şekilde sınıflandırmak ve örnek referanslarla somutlaştırmak mümkündür:

- Lisans, yüksek lisans, doktora düzeylerinden birisine odaklanma:
 - Lisans (Cem, 1973; Ömürgönülşen, 2010; Okcu, Kocaoğlu, Akman, 2015),
 - Yüksek lisans ve doktora / lisansüstü (Leblebici, 2004; Yıldız ve Babaoğlu, 2011, Yıldız ve Sobacı, 2013),
 - Doçentlik düzeyindeki sorunlar (Demirel, 2008).
- Sadece bir veya birkaç üniversitedeki ilgili bölümü yakın planda inceleme veya tek bir üniversitedeki veya TODAİE gibi akademik boyutu da olan kurumdaki eğitim-öğretimin monografisini çıkarma:
 - Ankara SBF (Mıhçıoğlu, 1988; Çankaya, 1954; 1968-1971; Yavuz, 1982; 1984),
 - Ankara SBF’de Kentbilim eğitimi açısından (Keleş, 1987: 175-184),
 - TODAİE (Bilgin, 2015; Ergun, 1976; Ergun; 1988; Kartal, 1975),
 - Boğaziçi Üniversitesi (Ergüder, 2015).
- Kendi hayat hikâyeleri üzerinden bir bölümün, dönemin ve/veya akademik birimin durumunu ele alan çalışmalar:
 - Üstün Ergüder (2015) (Boğaziçi Üniversitesi),
 - Nermin Abadan Unat (2009) (Ankara Üniversitesi),

- İlter Turan (2015) İstanbul Üniversitesi,
- Ersin Kalaycıoğlu (2015) İstanbul Üniversitesi,
- Ruşen Keleş (1987) Ankara Üniversitesi.
- Fehmi Yavuz (1981; 1984) Ankara Üniversitesi
- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri ve/veya lisansüstü programlardaki bir tek veya az sayıda bir grup dersi mercek altına alma:
 - Kamu politikası (Akyıldız ve Akman, 2012; Yıldız ve Sobacı, 2013; Yıldız ve Babaoğlu, 2011),
 - e-Devlet (Babaoğlu ve Demircioğlu, 2012),
 - İdari Yargı (Karahanoğulları, 2005),
 - Kamu Personel Yönetimi / İnsan Kaynakları Yönetimi (Tahtalıoğlu ve Özgür, 2019).
 - Kamu yönetimi eğitim ve öğretiminde yöntem (Üstüner, 1986),
 - Kamu politikası alanında yöntem ve araştırma teknikleri (Gül, 2015),
 - Etik değerler (Üstüner, 1992; Okcu, 2002; Demiral ve Demiral, 2015; Akca, 2019),
 - Yenilikçilik (Gözcü, 2015),
 - Çevresel etki değerlendirmesiyle (ÇED) ilgili dersler (Kartal ve Şengül, 2001),
 - Kent yönetimi ve yerel yönetimlerle ilgili dersler (Özgür ve Azaklı, 2001; Özgür, 2015),
 - AB etkisi (Okcu, Aktel, Kerman, 2007),
- Belirli eğitim-öğretim sorunlarını ele alma:
 - Ezbercilik (Bayırbağ, 2015),
 - Ders kitaplarının görselliği (Karkın, 2007; Karkın ve Özdeşim İkiz, 2015),
 - Ders kitaplarının Türk okuyucuya uygunluğu/yerelliği (Özgür ve Cığeroğlu-Öztepe, 2015; Özgür, 2015),

- Yabancı dilde eğitim ve eğitim dili karma programlar (Bağce, 2009; Güler, 1994).
- Derslerde eğitim-öğretimde Teknoloji (Özgür ve Çiçek, 2017).
- Belirli bir disiplinin veya ekolün baskın oluşu ve/veya olamayışı:
 - Kamu hukuku (Karasu, 2004; Karahanoğulları, 2005),
 - Yönetim bilimi (Güler, 1994),
 - Siyaset Bilimi (Turan, 1997; 2009).
- Tek bir eğitim ve öğretim metoduyla ilgili gelişmeleri veya sorunları irdeleme:
 - Ezberci eğitim-öğretim, boş şişe anlayışı (Bayırbağ, 2015; Kaya, 1984);
 - Simülasyon (Özgür ve Cigeroğlu Öztepe, 2015).
 - Teknoloji (Özgür ve Çiçek, 2017)
 - Film kullanımını (Güler, 2009)
- Tek bir eğitim ve öğretim yılını veya dar bir zaman dilimini irdeleme:
 - 1996–1997 Eğitim-Öğretim Yılı (Alkuş, 2000);
 - 2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı (Altan, Kerman ve Aktel, 2009);

İncelenen bölümlerin/alanın eğitimi-öğretimine dair çalışmaları dar odaklı olarak sınıflandırmak onların değersiz olduğu anlamına gelmeyip üst düzey (hem dönemsel, hem Türkiye çapı, hem de farklı eğitim-öğretim düzeyleri ve konuları açısından) bütünsellikten uzak olduklarını vurgulamak amacıyla. Tam tersine, bu dar odaklı çalışmaların önemli bir kısmı kendi özgün/spesifik alanlarında somut, detaylı ve önemli bilgiler sunmaktadır; bu bilgiler bütünlük arayan çalışmalar için önemli birer altlık oluşturmaktadır. SB, KY ve SBKY eğitimi-öğretimine bu tek bir konuda bakan çalışmaların bütüncül ve güncel bakış açısını oluşturma açısından olumlu faydaları bulunmaktadır; ancak parçalardan bütüne gitmenin ve bunları uyumlu şekilde bütünlemenin önemli zorlukları bulunmaktadır. Bu çalışmada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürü bütüncül ve derinlemesine ele alınarak uzun dönemdeki gelişmeler değerlendirilmektedir. Her iki disiplininin eğitim-öğretimlerinin

tarihsel gelişmelere göre değişimleri dönemler itibariyle yazından incelenmekte ve bu alanların genel eğilimlerine dair çözümlenmeler gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmanın sorunsalı, Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisans ve lisansüstü bölümleriyle birlikte derinlemesine, sistematik ve uzun soluklu tarihsel gelişimin aktarılamaması ve Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetleri çeşitlenerek ve artarak devam ederken (yeni lisans ve lisansüstü programlar, yoluyla) eğitim-öğretim faaliyetlerinin genişlemesine rağmen, yazında bu gelişmelere uyumlu biçimde, içerikte ve sayıda araştırmaların artmayışı ve yeterince çeşitlenmemesidir. Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanındaki gelişmeleri birlikte değerlendiren bütüncül ve güncel araştırmalara olan ihtiyaç bu çalışmanın sorunsalını ve odak noktasını oluşturmaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi konusunda akademik çalışmalar bulunmakla birlikte, Türkiye özeline derinlemesine, güncel uzun dönemi ve çok sayıda bölümü / programı ele alan ve bütünlüklü olarak konuya odaklanan çalışma bulunmamaktadır. Bu tezde alınan konuda uzun soluklu bir tarihsel dönemdeki birikimin çözümlenmesi yapılmakta gelişim ve eğilimler belirlenmekte devam eden sorunlara ve sorulara yanıtlar bulabilmek hedeflenmektedir.

Bu tezde ulusal ve uluslararası düzeydeki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründen yararlanarak, bu alandaki gelişmeler ve eğilimler bütüncül olarak Türkiye özeline ve güncel duruma uygun olarak analiz edilmektedir. Bu çalışmanın geliştirilmesi için gösterilen gayret ve çabaya rağmen yapılan araştırmanın sonucunda Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürünün tamamen, eksiksiz ya da boşluksuz tarihsel aktarımı ve analizi sağlanamamıştır. Bu araştırma konusunun yapısı, incelemenin alanyazımsal olması, incelenen eserlerin dağınık ve çoğunun bu bağlamda ilk kez incelenmesi unsurlarına bağlı olarak da hipotez üretilmemiştir. Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetiminin eğitim-öğretimine dair yazın tarihsel gelişme ve konularla tutarlı bir devamlılık sunmamaktadır. Çiner’in (2015) kitap bölümü ile Özgür ve Çiçek (2017) ve Çiçek, Özgür ve Gül’ün (2019) bu doktora tezinden beslenen KAYFOR bildirimleri gibi bazı istisnalar dışında, bu konu derinlikli ve uzun soluklu araştırmalara konu olmamaktadır.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair literatür, ikincil veriler, önceki araştırmalar ve diğer bazı veri bilgi kaynakları bu tez çerçevesinde çözümlenmeleri yapılarak eğitim-öğretimde tarihsel gelişimlerle birlikte

değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu tezde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde gelişmeler ve eğilimler alanyazına yansıyan eserler üzerinden sistematik biçimde ve ayrıntılı olarak irdelenmektedir. Bu çerçevede ilgili akademik alanyazına --tüketici olmasa da-- derinlikli ve kapsamlı olarak ulaşmak için kullanılan referans kaynakları aşağıda başlıklar halinde listelenmektedir:

- Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi alanında öncü/etkili öğretim üyelerinin ve onlar üzerinden çalıştıkları konular ile verdikleri derslerin bilgilerine birinci elden erişim imkânı sağlayan anı kitaplar;
- Kurum tarihleri (örneğin, Çankaya, 1968-1971, Mıhçıoğlu, 1988, TODAİE ile ilgili yayınlar);
- Web of Science (WoS) yayın ve atıf indeksleri (Türklerin veya Türkiye hakkında, özellikle de iki disiplinin Türkiye’deki gelişimine dair yayınlar ve atıflar, örneğin Yıldız ve diğerleri (2016),
- Scholar / Akademik Google, Index Copernicus, ULAKBİM DergiPark, ULAKBİM TR DİZİN ve diğer indeks, yayın, dergi ve yazar arama motorları;
- Sage, Wiley, Proquest, Taylor & Francis (Tandfonline), Scopus, Oxford Journals, Cambridge (Core) Journals gibi konuyla ilgili yayınların nispeten daha çok görüldüğü yayıncı ve/veya veritabanı sağlayıcıları ve onların konuyla ilgili uzmanlaşmış şu dergileri:
 - Journal of Public Affairs Education / JPAE (Sage),
 - Teaching Public Administration / TPA,
 - Journal of Political Science Education / JPSE (Taylor & Francis),
 - Teaching Political Science / TPS,
 - PS: Political Science and Politics (Cambridge Core), American Political Science Association (APSA) adına.
- Konuyla ilgili önemli haberlerin ve kimi dergilerin yayıncısı ve/veya tam metnini ücretsiz olarak sağlayıcı ABD kökenli akreditasyon kuruluşu olarak NASPAA ve kamu yönetimi mesleki-akademik kurumu olarak ASPA

- Journal of Public Affairs Education (JPAA) NASPAA tarafından yayımlanıyor: <http://www.naspaa.org/initiatives/jpaa/jpaa.asp>
- Public Administration Review (PAR) ASPA
- TPA, JPAA, TPS, JPSE gibi özel olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanına odaklanmadığı halde, sayı, içerik, etki ve aldığı atıflar açısından *The British Journal of Politics & International Relations*, (örneğin, Kavanagh, 2003), *Public Administration Review*, *Review of Policy Research*, *Australian Journal of Public Administration* ve özellikle de *PS: Political Science and Politics* Dergilerinde önemli makaleler yer almaktadır.
- Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi, Kamu Politikası alanlarındaki ana akım dergilerde yayımlanan özel sayıların (special issues) bir kısmı bu üç disiplindeki eğitim-öğretime doğrudan odaklanırken dolaylı olarak alanyazın bazlı inceleme çerçevesi ve yurtdışı örnekler açısından faydalı birçok esere aynı anda toplu olarak ev sahipliği yapmaktadır.
- Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Tez kataloğu, YÖK Tez Merkezi Türkiye Bilgi ve Belge Sağlama Sistemi (TÜBESS) ile izinsiz ancak 3 yıldan daha önce tamamlanmış tezlerin talep halinde ücret karşılığı araştırmacı kişinin kurum kütüphanesi aracılığıyla erişimine izin vermektedir. İzinli tezler YÖK Tez Merkezinden ve giderek yaygınlık kazanan biçimde üniversitelerin kendi “dspace” gibi elektronik tam metin tez ve diğer yayınları sundukları kurumsal sayfalarından erişilmiştir.
- Proquest veri tabanındaki ABD ve Kanada lisansüstü tez katalogları ile Avustralya, İngiltere gibi başka ülkelerin kendi ulusal lisansüstü tez katalogları. Proquest Dissertations Online alt veritabanı ABD ve Kanada dışında başka ülkelere de az sayıda üniversitenin tezlerinin özetlerini ve nadiren tam metinlerini barındırmaktadır.
- YÖK Bilgi Sistemi (YÖKSİS) veri tabanında araştırmacılar / akademisyenler ve yayınlara dair bilgiler;
- Yayın, tez, konferans belirli bir veya birkaç dergideki yayın faaliyetlerini toparlayan, analiz eden çalışmalar ve onların bulguları ile kaynakçaları (örneğin, Neval Genç, 2015, konferanslarda eğitim konusu, Behlül Üsdiken,

2003 yayın faaliyetleri, Naci Karkın ve Birgöl Ayman Güler, kitaplar konusunda analizler, Nermin Abadan Unat, uluslararası siyaset bilimi kongresi hakkında makale).

- Türkiye’de ve yurtdışında derleme kitaplar, konferans bildirileri, doktora ve yüksek lisans tezleri, özellikle dergilerin özel sayıları ve alana odaklanmış spesifik dergilerin taranması.

Bu tezde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle ilgili akademik çalışmalar alanyazınsal yöntemle incelenmektedir. Çalışmanın içeriğinin şekillenmesinde ihtiyaç duyulan bilgi ve veriler; kişisel gözlemler, paydaşlarla sohbetler, birincil veri ve raporlar, ilgili akademik toplantılarda sunulan basılı bildiriler, uluslararası literatür ve diğer akademik ve yarı akademik eserlerin incelenmesiyle elde edilmiştir. İhtiyaç duyulan bilgilerin ve kişilerin bir kısmına Sonbahar 2017’de Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) gerçekleştirilen 15. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu ve Forumunda (KAYFOR) ve Nuh Naci Yazgan Üniversitesinde Şubat 2019’da gerçekleştirilen 16. KAYFOR’da pratik şekilde erişim gerçekleştirilmiştir.

Bu tezde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin Türkiye’de kurumsallaşma yılları öncesi (Osmanlı Devletinin son yılları da dahil olmak üzere Enderun’un kuruluşundan başlamak ve 1950 ortalarından öncesi) dönem de dahil olmak üzere lisans ve hizmetiçi eğitim veya meslek eğitimi açısından birkaç yüzyılı, lisansüstü açısından ise en başından itibaren yaklaşık 70 yıllık bir dönemi kapsamaktadır.

Bu tezde irdelenen akademik ve mesleki yazın ile kurumsal raporların ve diğer belgelerin bir kısmı tarih ve eğitim bilimleri gibi alanlardaki uzmanlar tarafından oluşturulmuş iken bir kısmı ise doğrudan Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi akademisyen ve uzmanları tarafından kaleme alınmıştır. Erişilen basılı ve çevrimiçi (online) veritabanlarında eğitim-öğretim ana başlığında yapılan arama sonuçlarından elde edilen alt başlıklar da bu teze yol gösterici olmuştur. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin kurumsallaşma yıllarından günümüze kadar olan süreç mümkün olduğunca bütüncül değerlendirilmektedir. Bu bütüncüllük daha önce Kamu Yönetimi ve/veya Siyaset Bilimini eğitim-öğretim odaklı olarak inceleyen çalışmalardan farklı olarak tek çatı altında, gelişimin ve eğilimlerin literatür üzerinden, dönemsel olarak çözümlenmesini içermektedir.

Bu tezde Türkiye özelinde uzun bir tarihsel aralığın ve çok çeşitli alt konu başlıklarının her dönem için ele alınması beraberinde zorlukları da getirmektedir. Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi gibi iki disiplinin her ikisinin de lisans ve lisansüstü eğitim-öğretiminin bir arada değerlendirilmesi, çalışmanın uzun bir dönemi kapsamı nedeniyle de araştırmanın ilerlemesinde bazı sınırlılıklar, zorluklar ve güçlüklerle karşılaşmıştır. Ayrıca, bu tezde sadece Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarıyla sınırlandırılmadan komşu ve yakın alanların da eğitim-öğretimi faaliyetlerinin gelişimine ait literatür de incelenmektedir.. Bu tez literatürde konuların ne kadar ele alındığı ya da yazındaki devamlılığa bağlı olarak gelişme göstermiş, bazen konuların yeterince yazılı kaynaklara aktarılmamasından dolayı tarihsel anlatım boşlukları gelişmiştir. Öğrenci ve danışmanın bu doktora tezindeki araştırma tavrı ve tercihi sınırlı anlatım ve çerçevelerden ziyade Türkiye özelinde iki ayrı disiplinin lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim-öğretime dair gelişmelerin uzun erimli şekilde ve sistematik biçimde alanyazınsal temelli analiz etmenin alanın gelişimine önemli akademik katkılar sağlayacağı, dolayısıyla zorluklar ve sınırlılıklara katlanmak yönündedir. Bu tezin ön hazırlıkları ve önerisi esnasında yapılan öncü literatür araştırmaları, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin bir arada hem uzun tarihsel gelişiminde hem de lisans ve lisansüstü düzeyde programları bir arada değerlendiren çalışmaların azlığını ortaya koymuştur ve bu kanaat aradan geçen üç yılda tez bitiminde de değişmemiştir. Türkiye'deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde geçmişten günümüze yazının bir kaynakta toparlanmasının yanında gelecek yıllar ve diğer komşu disiplinlerle ilgili araştırmalar için rehberlik, fikirler ve kaynakça sunmaktadır.

Tezin her iki alanın konuları üzerine araştırmasının ilerletilmesiyle, kaynaklara ulaşılması, okunması ve tezin içerisinde belirli konu bütünlüğünde geliştirilmesinde zorluklarla karşılaşmıştır. Literatür her zaman eser, başlık ve konu bütünlüğü sunmadığı gibi bazen farklı umulmadık kaynaklar içerisinde ilgili bilimsel bilgilere ulaşılmıştır. Her iki alanın yazında gelişmelerin başlıklarda devamlılık göstermemesi nedeniyle, sıklıkla dipnotlarla ya da satır aralarındaki bilgilerle konular genişletilmiştir. Bu bilgilerin bir kısmına Sosyal Bilimler alanındaki disiplinlerin gelişmeleri arasından ya da eğitim-öğretimi tek bir kavram, ders veya sorunsal bazında değerlendiren araştırmalardan ulaşılmıştır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarında eğitim-öğretime dair literatür genellikle disiplin konusuyla birlikte gelişme göstermektedir. Eğitim-öğretim literatürünün disiplinle içiçe ve/veya bağlı şekilde gelişmesi, bu

alandaki konulara ulaşılmasında ve buna dair bulguların ortaya konması ile tartışmaların geliştirilmesinde disipline bağlı gelişim gösteren literatürün baskınlığı ve bağlılığı sorunuyla sıklıkla karşılaşılmıştır. Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair gelişmeler bu disiplin gibi diğer ilintili alt konular içerisinden ayrıştırılarak irdelenmektedir.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini literatürünü alanyazınsal yöntemle inceleyen bu tezde prensip olarak yirmişer yıllık dönemler kullanılmıştır; ancak Mülkiye Mektebi’nin SBO/SBF adı altında bir niversite programı olarak İstanbul’dan Ankara’ya taşındığı 1936 yılı çalışmanın başlangıç referans yılıdır. Elbette 1936 yılı ncesi Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-ğretimi alanındaki gelişmeler ile bu gelişmeleri ele alan alanyazının incelenmesi de araştırmada özetle ele alınmaktadır. 1936-1959 dnemeine yönelik alanyazının tez bağlamında ele alınması 20 yıllık dönemi biraz geçerek toplamda 24 yıla çıkmaktadır. Ardından 1960–1979, 1980–1999 ve 2000-2019 arası tam yirmişer yıllık dnemlemelere denk gelmektedir.

Bu tezde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisans ve lisansüstü eğitim-ğretimi literatürünün özümlenmesi amacıyla araştırma altı bölümde ilerletilmektedir. Tezin birinci bölümü ve alt başlıklarında geliştirilen anlatımda Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki literatürün incelenme rneklerinin Dünya’da ve Türkiye’deki çeşitli başlıklarda sınıflandırılması yapılmaktadır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini Türkiye zeline alanyazın/literatür incelemesi yoluyla geniş bir dönemde ele alınan bölümlere geçmeden önce birinci bölüm vasıtasıyla Dünya’daki ve Türkiye’deki benzerlik taşıyan ya da ortak amaçlar taşıyan literatüre yer verilmesinin alandaki genel görünümün belirlenmesinde kaynaklık sağlamaktadır. Birinci bölümde tezin amaç ve yöntemine uygun yurtdışında İngilizce literatürde yapılan çalışmalar ile Türkiye’de her iki alan ve komşu alanlardaki durum izlenmektedir. Bu bağlamda, bu bölümde önce dönemleme örnekleri, uzun vadeli inceleme rnekleri, Türkiye’de ve yurtdışında aynı veya komşu alanlarda dönemleme örnekleri ve/veya literatür analizi ile eğitim-ğretim ve disipline dair araştırma ve yayınlar sistematik olarak incelenmektedir.

Tezin 1936 ncesi döneminde belirgin olarak literatürde disiplinlerin doğuşu, gelişmesinin Sosyal Bilimler alanı içerisinde gelişim göstermesi nedeniyle Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretime dair bilgiler içeren literatür fark edilmesi zor, komşu alanlarla kolayca karışan, çok titiz çalışma gerektiren bir Şekilde gelişim

göstermektedir. Türkiye’de bu iki alanın eğitim-öğretim faaliyetlerine, ayrı bölüm başlıklarında, 1950’lerden sonra üniversitelerde kurulan diğer bölümlerin çatısı altındaki Amme İdaresi ve Siyaset Bilimi dersleri yoluyla, henüz sınırlı biçimde ve bağımsız bölümler haline gelmeden de olsa, başlamıştır. Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi bölümlerinin ayrı disiplinlerini temsil eden yapısı 1980’lerden sonra YÖK’le birlikte, İİBF, SBF ve diğer fakülteler bünyelerinde farklı bölüm adlarıyla eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmişlerdir. Bu alanlarda 1980 sonrasında farklı bölüm adları kullanılmasına rağmen SBKY yaygın kullanılması ve iki disiplini temsil etmesinden dolayı tezde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi başlığı kullanılmıştır. Bu tezin amaçlarından birisi de, ilgili bölümlerin gelişiminde dönemsel gelişmeleri, gecikmeleri kurumsallaşma bölüm/program adlarındaki farklılaşmaları literatür ışığında irdelemektedir. Ayrıca bu iki disiplinin Türkiye’deki eğitim-öğretiminin genel görünümü, güçlü ve geliştirilmesi gereken çeşitli yönleri dönemler temelinde literatür üzerinden çözümlenmektedir.

Tezde lisans ve lisansüstü düzeyde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi şeklinde her dönem iki alt başlıkta inceleme yapılırken, Osmanlı son dönemi ve 1936 öncesindeki ilk dönemde lisansüstü eğitim-öğretimin bu alanda oldukça sınırlı olması nedeniyle iki eğitim düzeyi birleştirilerek ele alınmaktadır. 1936 öncesi dönemdeki lisansüstü eğitim-öğretim literatürü henüz bu alandaki yapılanmasının yokluğu ve ilerleyen tarihlerde hızlı gelişmemesi nedeniyle bu dönem kendi içerisinde sınırlı gelişim göstermektedir. Ancak yurt dışına gönderilen öğrencilere ait bilgilerle ve komşu alanlarda bu konuyu ele alan eserlerle bu döneme dair lisansüstü eğitim literatürü zenginleşmiştir. Türkiye’de disiplinlerin lisansüstü eğitim-öğretimlerinin 1950’lerin sonlarına doğru önce Hukuk, İktisat ve İşletme gibi komşu alanlarda ve diğer benzerlik kurulan eğitim kurumlarında başlaması nedeniyle 1936-1959 ve 1960-1979 dönemlerinde lisansüstü eğitim-öğretim literatüründe komşu alanlarla ve TODAİE kaynaklı literatürle bu bölümler geliştirilmiştir. Tezin bu iki döneminde, TODAİE’ye ilişkin literatürün, kurumun Amme İdaresi Dergisi yoluyla yaptığı yayınlar ile yerli ve yabancı araştırmacı, akademisyenlerin katılımında akademik etkinlikler düzenlemesinin bu dönem yazınına bu kurum lehine güçlendirmiştir. Bu tezin diğer bölümlerindeki lisansüstü düzeyindeki eğitim-öğretim literatürünün gelişimi, yazındaki lisans odaklı çalışmaların satır araları bilgilerinden ve yakın tarihli anı ve söyleşilerde yaşam öykülerinden yararlanarak her dönemin lisansüstü gelişmeleri irdelenmektedir.

Bu tezde lisans ve lisansüstü seviyelerdeki eğitim-öğretim literatürünün gelişiminde hizmeti içi ve öncesi eğitim-öğretim faaliyetlerine dair anlatımın olabildiğince de dengeli ve tüketici olması hususuna dikkat gösterilmektedir. Benzer minvalde, Türkçe ve İngilizce literatürdeki alanyazın ile birincil ve ikincil kaynaklar, doğrudan ve dolaylı kaynakların alanyazınsal incelemeye dahil edilmesi açısından eksiksiz olunması ve tezin amacı için bahsedilen faydaların ortaya konması tez boyunca sürekli özen gösterilen ana hususlardan birisidir. Lakin araştırma literatürde konuların ne kadar ele alındığı ya da yazındaki devamlılığa bağlı olarak gelişim göstermektedir. Literatürde karşılaşılan bu kayıpları telafi için ya komşu alanların gelişimi ve alt konu başlıklarındaki gelişmelerden istifade edilmektedir. Dönemler itibariyle farklılık gösteren bu gelişmelere, teknolojik gelişmeler, e-devlet ve diğer komşu alanlardaki eğitim-öğretimi destekleyen kavramlara tez içerisinde anlatım bütünlüğü çizgisinde yer verilmektedir. Yine de çeşitli temalara dair literatür analizinde süreklilik arayışı yerine mümkün olduğunca tezin konusunu geliştirmek ve/veya akademik ilgili konu başlıklarının eğitim-öğretim faaliyetleri açısından gündeme gelmesinin getireceği fayda, bu tezde ele alış ve anlatım üzerinde belirleyici olmaktadır. Tezin lisans ve lisansüstü bölümlerinde işlenen bu konulara bölüm sonlarında değerlendirme ve tezin genel değerlendirme kısımlarında yer verilmemektedir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine yönelik alanyazındaki eserler dönemler halinde irdelenirken, prensip olarak, eserin yayınlandığı yıl ve ele aldığı dönem esas alınmaktadır. Elbette alanyazındaki bazı eserler birden fazla dönemi ele alıyor olabilir; bu durumda tezde düşünülen dönemlerle örtüşen/benzeşen ayrımlara sahip ise içeriğine göre birden fazla dönemde tekrar kullanılmaktadır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair alanyazının belirli dönemler açısından ayrıştırılarak incelenmesi bazen ciddi zorluklar içermektedir; çünkü açıkça spesifik bir döneme işaret eden ve yıllar veya dönem aralıkları kullanan bir dilden kaçınıyor olabilir; bu durumda eserde, açıkça yakın ve/veya uzun geleceğe dair öneriler ve çıkarımlar ortaya konmuyorsa, yayımlandığı yıl ve yakın geçmişi ele alıyor varsayımından hareket edilmektedir. Dönemler ya da lisans/lisansüstü bölümlere aktarılan konular bazen tarih ya da temanın getirdiği bütünlük nedeniyle dönemler arasında ve/veya lisans ve lisansüstü eğitim-öğretiminde ayrı başlıklara dağıtılamamıştır. Yazında lisansüstü eğitim-öğretim gelişmelerine çoğunlukla lisans bölümlerinin literatüründen ulaşılmasından dolayı karmaşık bir yapıyla karşılaşılmıştır.

Bu durumda anlatımdaki ağırlığa göre karar verilmiş; bazen lisans bölümünde lisansüstü gelişmelerine dair ya da tam tersi küçük anlatım geçişleri yaşanmıştır. Benzer sorun dönemler arasındaki belirgin tarihe dayalı anlatımlarda da yine literatürün yakın ve içiçe yapısı keskin bir zaman dilimi ayırımına uygun anlatıma izin vermemiş, çok yakın tarihsel geçiş örnekleri dönemler arasında yer almıştır. Tezin anlatımında karşılaşılan bu engelden, tekrarların olmaması adına az sayıdaki, ufak geçişli anlatımlara müdahale edilmemiştir. Bu tezin bölümler içerisinde tarihler arasındaki bu geçişler tezin bölüm sonu değerlendirmelerinde ve/veya genel sonuç bölümünde arındırılmıştır. Değerlendirme bölümlerinde ise tez kapsamında belirlenen tarihsel aralıktaki gelişmelere ve değişimlere yer açılmış ve dönemler arasında karşılaştırmalarla gelişmeler değerlendirilmiştir.

Tezde yaklaşık 20'şer yıllık dönemler halinde bölümleri ilerletmek, hem dünyadan hem de Türkiye'den kaynaklanan evrilme ve kırılmalara dair daha net değerlendirmeler yapılmasına destek oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu şekilde dönemleme her dönemin kendi tarihsel gelişimini değerlendirmenin yapılması sonrasında da dönemler arasında karşılaştırma fırsatı sunmaktadır. Tarihsel gelişmeler her dönemin, kurumsal yapıdaki çeşitlenme ve/veya farklılaşmasını, yöntem ve metotlarındaki değişimleri, akademik kadronun yetiştirilmesi ve sayısal yeterliliği gibi başlıklarda ilk kurumsal yapıdan günümüze yapılabilecek karşılaştırmalı bir analize de olanak sağlamaktadır. Tezde konular dönemler itibarıyla ve prensip olarak tarihsel sırayla ele alınmakta; her iki disiplin için de gelişme gösteren eğitim-öğretime dair kurumsal gelişmelere ve yöntemlere, derslere ve bu alanları etkileyen diğer unsurlara göre anlatım sürdürülmektedir. Ancak Türkiye'de ilgili literatürün durumu bu başlıklardaki sıralamayı her dönemde eşit ve güçlü şekilde irdelemeye destek vermemektedir.

Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin alanyazınsal incelemesi bu tez kapsamında beş tarihsel dönemde değerlendirilmektedir. Bu dönemler içerisinde yazında tespit edilen bazı öncü bilgileri kısaca özetlemek metnin ilerleyen bölümleri için rehberlik vazifesini görmektedir.

Osmanlı Devleti ile Cumhuriyet'in ilk yıllarının ele alındığı 1936 öncesi dönemdeki yazın genellikle iki kurumun tarihsel gelişimleri etrafında toplanmıştır. Enderun Okulu ve Mekteb-i Mülkiye üzerine yapılan bilimsel araştırmalar sadece Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimini temsil eden bilim insanlarıyla sınırlı kalmamış

diğer alanlardaki yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından da bu kurumlara yönelik bilimsel ve akademik çalışmalar yapılmıştır. Her bölüm başlığında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi ifadesine yer verilmesi bu tezin bütünü için izlenen bir yöntemdir. Ancak Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi ayrı disiplinler olup, eğitim-öğretim alanındaki gelişmeleri de, genellikle ciddi farklılıklar göstermektedir. Türkiye özelinde 2000'ler ve 2010'lar hariç Türkiye'de modern anlamda Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi dersleri 1950'li yıllardan sonra üniversitelerin programlarına eklenen derslerle okutulmaya başlanmıştır. 1980'lerde ise YÖK'le birlikte gelen düzenlemeler sonucunda İİBF'lerde ve SBF'de bölüm adlarında farklılıklar olmakla birlikte en yaygın kullanım 2000'lere kadar Kamu Yönetimi olmuştur. Bu tez iki ayrı disiplini bir arada değerlendirme amacı taşıması nedeniyle başlık her iki disiplini içermekte olup her dönemde benzer amaç düşüncesiyle hareket edilmiştir. Ancak 1950'lilere kadar eğitim-öğretim alanında bu alanların bilimsel olarak temsil edilmelerindeki farklılıklardan dolayı bu döneme dair gelişmelerin sorgulanması ve derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Bu alanlar bilimsel gelişme amacından ziyade Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyetinde eğitilmiş yöneticilerin yetiştirilmesi ihtiyacının karşılanması yoluyla gelişim göstermiştir.

1936-1959 dönemindeki literatürün yoğunluğu eğitim-öğretim kurumlarının yeni kurumsal kimlik kazanmasıyla, yeni dersler ve uygulamaların başlaması bu döneme dair yazındaki belirleyici gelişmelerdir. Bu dönem, Dünya'da ve Türkiye'de önemli değişimleri ve başlangıçları kapsamı nedeniyle farklılıklar taşımaktadır. Dünya'da II. Dünya Savaşından sonra başlayan eğitim-öğretim seferberliği Sosyal Bilimler alanındaki gelişmelerde bir Rönesans etkisi yaratmıştır. Bu reformlara ABD'nin öncülük etmesi ve bunları çok sayıda ülkeye yayma isteği ve başarısı bu döneme dair literatürde yoğunlaşmaktadır. Sosyal Bilimler alanından disiplinlerin yeniden doğuşu bu alanların eğitim-öğretimini de etkilemekte olup içeriklerini değiştirmekte ve yeni yöntemler geliştirilmesine vesile olmaktadır. Sosyal Bilimler alanında Avrupa'da yetiştirilen öğrencilerin sayılarına göre, ABD'de üniversitelerde ve kolejlerde artan sayılarla önce Siyaset Biliminde başlayan ve sonra Kamu Yönetimi alanında mezunların sayıca artışları bu alanların gelişimi üzerinde de etkili olmuştur. Bu sayısal çoğunluk için bu alanların modern eğitim-öğretimleriyle birlikte öncelikle ABD özelinde üniversitelerde artan sayılara dönüşmesi kitlesel eğitim-öğretim döneminin başlaması olarak yorumlanabilir ve bu trendin tüm Dünyaya yayıldığından söz edilebilir. Bu

tarihlerde Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk başlangıç yıllarındaki yeni reform ve düzenlemelerin bu alanların eğitim-öğretiminde de kalıcı değişimleri başlatmıştır. Bu dönem yazını Dünya’da ve Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi konularının hangi kurumsal çerçevede ve nasıl öğretileceğine dair gelişmelere odaklanmaktadır. Bu alanlardaki eğitim-öğretimin kurumsal yapısının, SBO/SBF, TODAİE, ODTÜ Amme İdaresiyle ya üniversite ya da enstitü çerçevesine alınmasına dair gelişmeler de literatürün yoğunlaştığı konular arasındadır. 1936-1959 dönemi özellikle Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin kuruluş yıllarına kapsamakta ve 1990’lardan sonraki çalışmalarda yoğun olarak bu dönem gelişmeleri eleştirilmektedir. Bu dönem gerek Dünyada gerekse Türkiye’de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanlarındaki eğitim-öğretim çağdaş anlamda başlamış ve akademik kurumsal yapılar olan üniversitelerde sayıca artan öğrencilerle kitlesel bir artışla etkin hale gelmiştir.

1960-1979 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü için iki önemli konunun dikkate alınması gerekmektedir. Bu dönemin akademik çalışmaları sayesinde literatürün zenginleşse de, Türkiye’nin iç gelişmeleri kaynaklı bazen engelleyici bazen de destekleyici siyasi, politik ve ekonomik karar ve uygulamalar da gerçekleşmiştir. 1960 Askeri Müdahalesi yükseköğretim için sınırlandırıcı etkiler gösterirken 1961 Anayasası, DPT gibi yeni hukuki düzenlemeler ve kurumlar ile 1965 yılında yasalaşan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK) gibi yeni yasal düzenlemeler de bu dönemde sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında yürütülen eğitim-öğretim anlayışları ve faaliyetlerinde değişimleri başlatmıştır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü açısından 1960-1979 dönemi, yurt içi ve yurt dışı bilimsel toplantılarla yurt içinde sunulan bildiriler ve akademik alan araştırmaları sayesinde diğer dönemlere göre daha zengin ve geniş kapsamlı kaynaklara sahiptir. Bu dönemde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine dair esaslı ve öncü değerlendirme ve sorgulama çalışmaları 1960-1979 döneminde önem kazanmıştır. Bu dönemde üniversitelerin kendi bünyelerinde yaptıkları araştırmalarla öğrenci başarıları, mezun ve istihdam ilişkisi ya da eğitim-öğretime dair değerlendirmelerin literatürde yoğunluklu yer alması nedeniyle 1960-1979 dönemi özdeğerlendirme dönemidir.

1980-1999 dönemindeki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi alanyazını YÖK’le başlayan yeni kurumsal yapı etrafında gelişmektedir. 1980 öncesinde sınırlı ve farklı fakülte ve/veya bölüm adlarıyla yürütülen eğitim-öğretimin 1980 sonrasında tek bir çatı altında İİBF ve SBF bünyesinde toparlanması ve

disiplinlerin ana bilim dalında biçimlenen örgüt yapısı yazının ortak ilgi konusudur. Ömürgönülşen'in (2004) "standartlaşma" olarak tarif ettiği bu örgüt yapısının sayıca artması ve bu artışın çok hızlı gerçekleşmesi bu alandaki eğitim-öğretimi de etkilemektedir. Ancak bu dönem tarihli çalışmalarda YÖK uygulamalarına ve İİBF'de çoğalan bu disiplinlerin eğitim-öğretimi üzerine araştırma ve eleştiriler bu dönemi kapsayan tarihler arasında çok da gelişmediğinden söz edilebilir. 1980-1999 tarihleri Dünya'da küresel gelişmelerin ve etkileşimlerin arttığı bir dönem olarak bilimsel popülerlik taşınmasına rağmen, Türkiye'deki akademisyenlerin gerek Dünyadaki değişime gerekse Türkiye'de yükseköğretim alanındaki yeni düzenlemelere eşzamanlı sorgulamalara ve/veya tartışmalara katılmadıkları Bu dönem literatür söylenebilir. ün yeterince gelişmemesinin nedenleri ancak 2010'lardan sonra gelişen yazın aracılığıyla çözümlenebilmektedir. 1980-1999 dönemindeki literatürde tarihsel gelişimin eş zamanlı açıklamalarla ilerleyememesinden dolayı bu dönem "akademik kapalılık ve suskunluk dönemi" olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürünün 2000'li yıllarla birlikte büyük çaplı bir artış göstermiştir. Bu dönem akademik yazında araştırmalar tekrar yaygınlaşmış, konular çeşitlenmiş, araştırma odakları çoğalmış ve bu araştırmaları sunmak türleri zenginleşmiştir. Bu yıllardaki eğitim-öğretim temasının çeşitliliği ve araştırmalardaki sayısal artış literatüre aynı biçim ve oranda yansımamıştır. Bu tezin son dönemi olan 2000-2019'daki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimin diğer dönemlere göre birikimli literatüründen bu alanların bilimsel bir disiplin olarak kabul edilmesi için gereken koşulların sorgulaması da yapılabilir. Can Umut Çiner'in (2015: 4) anlatımıyla, bu koşullar sırasıyla "*1) Alanın üniversitede öğretiliyor olması; 2) Alana ait akademik kürsülerin olması; 3) Bu kürsülerde çeşitli düzeylerde öğretim elemanlarının (profesör, asistan) bulunması; 4) Alanda düzenli olarak bilimsel toplantıların yapılması; 5) Alanın süreli yayınlarının olması ve alanla ilgili kitapların olması gerektiği*" şeklinde ifade edilmektedir. Bu koşullara 2000-2019 dönemindeki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründe yanıtlar aranmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM:
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİNİ
ALANYAZINSAL İNCELEMEDE DÖNEMLEME, METODOLOJİ İLE
LİTERATÜR KAYNAĞI OLAN ESERLER VE ETKİNLİKLER

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi Türkiye özelinde alanyazın/literatür incelemesi yoluyla geniş bir dönemde her bir bölümün, veya daha doğrusu dönemin, ele alınmasına geçmeden önce yurtdışında İngilizce literatürden bazı örnekleri, Türkiye’de komşu alanlardaki durum, Türkiye’de bu tezde kullanılan dönemlemenin arkaplan literatür örnekleri yer almaktadır. Bu bağlamda, bu bölümde önce dönemleme örnekleri, bir sosyal bilim disiplininin eğitim-öğretimi veya nadiren disiplinin kendisini uzun vadeli inceleme örnekleri, Türkiye’de ve yurtdışında aynı veya benzer/komşu alanlarda dönemleme örnekleri ve/veya literatür analizi ile eğitim-öğretim ya da disiplini/araştırma ve yayınları incelemeye dair yazın sistematik olarak incelenmektedir. Bu bölümde amaç belirlenen başlıklarda alanın tüm eser ve çalışmalarında tüketici bir yolla ilerlemekten ziyade sadece Dünya’dan ve Türkiye’den verilen örneklerle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatüründeki genel görünüm ya da mevcut durumun tespit edilebilmesine yönelik eserleri tanıtmaya ve inceleme çerçeveleri oluşturmaya olanak vermektir.

1.1. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimi Literatüründe Dönemsel Kapsam, Dönemleme Örnekleri ve Dönemleme Sorunsalı

Dünyadan ve Türkiye’den Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanlarında çeşitli çalışmalarda farklı gerekçeler ve önceliklerle dönem kapsamaları ve kapsanan dönemleri kendi içinde alt dönemlere bölerek inceleme örneklerine rastlanmaktadır. Elbette Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanındaki dönemleme örneklerine dair sistematik olarak incelenen çalışmalar sadece Türkiye ve/veya Türkçe dilindekiler ile sınırlı tutulmayıp başka ülkelerdeki örnekleri de tarihsel sırayla aşağıda irdelenmektedir. İncelemeye önce yurtdışı örneklerden başlanıp bu başlığın sonunda sınırlı sayıdaki Türkiye özeline odaklanan Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimine dair kapsanan dönem ve dönemleme örnekleri yine tarihsel sırada aktarılmakta, birbirleriyle ve yurtdışı kimi örneklerle karşılaştırılmakta ve tezin diğer bölümleri için faydalı olabilecek çıkarımlar ve tartışmalar yapılmaktadır.

Robert Gatto (1993) *Public Personnel Management* Dergisindeki (Sayı: 22.2) “Public Administration, A Political/Administrative Dichotomy: A New Canadian Direction from American History” başlıklı makalesinde modern Kamu Yönetimini Kanada ve A.B.D. özelinde üç ana döneme ayırarak tarihsel bir irdeleme yapmakta, makalenin yayımlandığı Dergiyle yazının uyumlu olması açısından da personel yönetimi konusuna daha çok odaklanmaktadır. Gatto (1993) Kanada Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Yönetimi alanları üzerinde Amerikan etkisini 1883’den başlamak üzere yaklaşık bir asırlık uzun bir dönemde tarihsel perspektifte analiz ederken bu iki alandaki eğitim-öğretim sorunsalına ve durumuna da yer yer değinmektedir.

Caroline Dufour (2009) *The Evolving Physiology of Government: Canadian Public Administration in Transition* başlıklı editörlü kitaptaki “From Administration to Management: Forty Years of Public Sector Education in Québec” başlıklı yazısında genelde Kanada özelde Québec’te Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimindeki 40 yıllık dönemi incelemektedir. Dufour 2012’de *International Journal of Public Administration* (IJPA) Dergisinde yayımlanan makalesinde de aynı incelemeyi devam ettirmiştir.

Spesifik bir tarih aralığı vermek yerine 1930’ yıllar, 1950’li ve 1960’lı yıllar gibi biraz daha muğlak bir dönemleme Türkiye’de ve yurtdışında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini yaklaşık onar yıllık (a decade) dönemler bazında irdeleyen çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Dennis Kavanagh (2003) İngiltere’de Siyaset Biliminin kurucu babalarını iki dünya savaşı arası dönemde incelemekte iken, Michael Kenny (2004) Siyaset Biliminin disiplinler tarihini ve bir ölçüde eğitim-öğretimini yine İngiltere’de 1950’li ve 1960’lı yıllar üzerinden derinlemesine analiz etmektedir.

Bu tezin kapsanan zaman aralığının oldukça geniş olması nedeniyle varsa ve öncelikle Türkiye’de irdelenen iki alanda (Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi) yer yer de İşletme, İktisat, Halkla İlişkiler, Sosyoloji ve Antropoloji gibi komşu sosyal bilimlerdeki dönemleme denemeleri ve örnekleri aşağıda kısaca tanıtılmakta ve bu tezdeki dönem bölümlenmelerini gerekçelendirip desteklemek amacıyla kullanılmaktadır.

Birleşik Krallık ’ta Kamu Yönetimi Eğitimi dört temel dönemde, prensip olarak yirmişer yıllık periyodlarla, inceleyen Çorbacıoğlu (2015) 1960 öncesi dönemde İngiltere’de kamu personelinin eğitimine yeterli ilginin gösterilmediğine vurgu yapmaktadır. Kapucu (2015) da Kamu Yönetimi disiplininin gelişimini tarihsel

dönemler temelinde incelemekte olup eğitim-öğretimin değişimini ABD özelinde analiz etmektedir.

Bir disiplinin veya çalışma alanının gelişimini tarihsel perspektiften, özellikle de birkaç onyıl veya daha fazla bir zaman dilimini kapsayacak şekilde, tatminkâr bir değerlendirme, elbette her zaman doktora tezi veya kitap boyutunda eserlere ihtiyaç duymamaktadır. Nitekim konuya Türkiye açısından bakıldığında, S. Aygen Erdentuğ ve Paul J. Magnarella (2000: 43-104) Türkiye’deki üniversitelerde Sosyal Antropolojinin gelişimini Folklor/Edebiyat Dergisinin Sosyal Antropoloji Özel Sayısında 62 sayfalık uzun soluklu bir makaleyle etkileyici şekilde toparlamışlardır. Aygen ve Magnarella (2000) 1960’lı yıllar öncesi durum, 1960’lar, 1970’ler, 1980’ler ve 1990’lar şeklindeki temelde 10’ar yıllık dönemler ve her dönem içinde antropoloji ve etnoloji bölümü bulunan üniversiteler üzerinden yaptıkları değerlendirme vesilesiyle bu tez çalışmasına çerçeve çizmek için de ışık tutmaktadırlar.

Üsdiken ve Çetin (1999) 1935-1965 döneminde Türkiye’deki yönetimle ilgili yayın faaliyetini incelemektedirler. Üsdiken ve Çetin’e (1999) göre, alanın gelişimini tarihsel boyutuyla birlikte aktarılması ve anlaşılması adına daha az çalışılmış bir dönemin akademik gündeme katkısı olarak belirlemektedirler. Behlül Üsdiken ve Zeynep Erden (2001) 1970’li yıllarla 1990’lı yılların kıyaslanması amacıyla iki dönemlik bir veri kümesi kullanılmakta olup 1972–1979 ilk dönemi 1990–1999 yılları da ikinci dönemi oluşturmaktadır. Bu çalışmayla Türkiye’de yönetim yazınında 1970’leri 1990’lı yıllara taşıyan değişim ve etkiler değerlendirilmektedir.

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu (1946) Türkiye’de İktisat eğitimi-öğretiminin tarihçesi ve İktisat Fakültesinin kurumsal gelişimini kitap boyutundaki bir eserde daha 1940’ların ortalarında irdelemektedir. 1933-1934’de İstanbul Üniversitesi’nde İktisat alanında eğitim-öğretimde başlayan iyileştirmeleri 1943’de onuncu yıl değerlendirme raporu kapsamında ele alan bu kitap aynı zamanda 1940’larda 6 yıllık bir dönemde İktisat Fakültesinin kurumsal gelişimini ele almaktadır. Fındıkoğlu (1946) İktisat eğitimi-öğretiminin geçirdiği evreleri Tanzimat öncesi ve sonrası şeklinde iki ana dönemde detaylandırmaktadır.

Selim İlkin (1972) “1920-1970 Döneminde Türkiye’deki İktisat ve Ticaret Eğitimi ile İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme” başlıklı kitap bölümünde yaklaşık 50/51 yıllık geniş bir dönemi, yani yarım yüzyılı inceleyerek

Türkiye’de sosyal bilimlerde eğitim-öğretim üzerine bir başka önemli ve uzun soluklu dönemleme örneği sunmaktadır. İlk (1972) sadece İktisat eğitimi-öğretimi alanında sınırlar belirlemeden, 1920’lerde başlayan süreçte diğer sosyal bilim kollarının kurumsal gelişmelerine de yer vermektedir. İlk’in (1972) bu kurumlar arasında Mülkiye-SBO-SBF anlatımına ağırlık verse de, ODTÜ ve İstanbul Üniversitesi de çalışmaya dahil etmiş olup bu üç ana kurumdaki İktisat ve Ticaret eğitimi-öğretiminin tarihsel gelişmelerine açıklık kazandırmaktadır.

1.2. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimini İncelemede Yaklaşım İpuçları, Teknikler, Atıf/Alıntı Analizi

Amerikan Kamu Yönetimi eğitiminde Ventriss (1991) çağdaş konular arasında eğitim odağını sorgulamaktadır. Ventriss (1991), Robert Dahl’ın 1947’de Kamu İdare Dergisinde yayımladığı Amerikan Kamu İdaresinin Uluslararasılaştırılması (Internationalization of American Public Administration) başlıklı makalesinin bugün bile kamu yönetimi alanında etkili olmaya devam eden önemli bir eser olduğunu iddia etmektedir. Dahl (1947) kamu idaresinin herhangi bir kavramsal geçerliliği, üç ana ölçütün dikkate alması ve aşması gerektiğini vurgulamaktadır: (1) Kamu Yönetiminin içsel normatif etkileri; (2) Kamu Yönetimi biliminin insan davranışını çalışması gerektiği ve (3) “Kamu Yönetimi çalışmaları karşılaştırmalı olmadığı sürece, bir Kamu Yönetimi bilimi iddiasının oldukça boş görüldüğü şeklinde tespitler yer almaktadır. Ventriss’in (1991) özellikle dikkatini çeken ise Dahl’ın son, yani üçüncü ölçütüdür. Tabii ki, karşılaştırmalı bir bakış açısı için çağrı yeni değildir; örneğin Woodrow Wilson, uzun zaman önce (1887) dış ilişkilerin Amerikan Kamu Yönetimindeki önemine dikkat çekmekteydi. Yine Ventriss (1982) bir başka çalışmada Leonard White’in 1930 yılında yayımlanan Modern Devletteki Sivil Hizmet başlıklı kitabını farklı ülkelerdeki ulusal kamu hizmetlerinin karşılaştırmasını içeren bakış açısına sahip olduğunu hatırlatmaktadır. 1950’lerde ve 1960’larda, Amerika’nın dünya çapında teknik yardım sağlamadaki rolünün vurgulanması sırasında, karşılaştırmalı yönetim hareketi doğmuştur; ancak çeşitli nedenlerden dolayı, bu hareketin etkisi hızla azalmıştır.

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu’nun 1975-1976’da ortaya koyduğu geliştirdiği “alan teorisi” (the theory of fields, *théorie des champs*) Caroline Dufour (2012) tarafından Kanada’nın Québec Eyaletinde Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini kurumlar üzerinden analiz etmede ana teorik çerçeve ve kavram seti olarak kullanılmıştır.

Olivier Furrer, Howard Thomas ve Anna Goussevskaia (2008) “The structure and evolution of the strategic management field: A content analysis of 26 years of strategic management research” başlıklı makale *International Journal of Management Reviews* Dergisi’nde yayımlanan çeyrek aşırı bir yıl aşan 26 yıllık dönemde stratejik yönetim araştırmalarını mercek altına almaktadır. Yazarlar içerik analizi yoluyla stratejik yönetimin alt alanları arasındaki ilişkileri incelemektedir. Çoklu yazışma analizi, anahtar kelime ve yazar haritası gibi incelemeler 26 yıllık dönem boyunca stratejik yönetim literatürünü Kuzey Amerika özelinde izlemek için faydalı bir çerçeve sunmakta ve Stratejik Yönetim literatüründe geleceğe yön verecek trendlerin tartışılmasını da sağlamaktadır.

George O. Gamble, Gordon Otto ve Ladelle M. Hyman (1995) “A Citational Analysis of the Accounting Education Literature, 1956–1990” başlıklı *The Accounting Historians Journal* Dergisinde yayımlanan uzun soluklu makalede muhasebe eğitimi literatürünün 35 yıllık genişçe bir dönemimi literatür analizi / alanyazın incelemesi ve daha ziyade atıf analizi yoluyla irdelemektedirler.

Literatür analizi / alanyazınsal inceleme ve/veya atıf analizi açılarından ele aldıkları referans/kaynak sayıları açısından sınırlı kalan ve makalenin ana omurgası kuvvetli şekilde alanyazın incelemesine dayanmayan, ancak böyle bir incelemeyi bir ölçüde açıkça gerçekleştiren Kamu Yönetimi ve/veya Siyaset Bilimi eğitimi kökenli çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Ferrandino (2014) bunu Kamu Yönetimi eğitiminde CBS için yapmaktadır. Joseph Ferrandino (2014) *Journal of Public Affairs Education* Dergisinde yayımlanan “Incorporating GIS as an Interdisciplinary Pedagogical Tool Throughout an MPA Program” başlıklı makalesinde literatür analizinden de açıkça yararlanmak suretiyle kamu yönetimi eğitiminde CBS’nin durumunu ABD özelinde irdelemektedir.

1.3. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi-Öğretimini İncelemede Uzun Vadeli Tarihsel Bakış Açılı ve Alanyazın Analizi Örnekleri

Olivier Furrer ve arkadaşlarının (2008) stratejik yönetim literatürünün evriminin belirlenmesi amacıyla alanın önde gelen dergilerinde yayımlanan son 26 yıllık stratejik yönetim araştırmasından bahsedilebilir. (AMJ), Yönetim İnceleme Akademisi (AMR), Üç Aylık İdari Bilimler (ASQ) ve Stratejik Yönetim Dergisi (SMJ) dergileri kapsamında yapılan araştırmada sadece stratejik yönetim alanı ve farklı alt alanlarının içeriğinin yapısını ve geçmiş evrimini değerlendirmekle sınırlı kalmadığı, aynı

zamanda bu literatürdeki daha ileri gelişmeler hakkında bazı varsayımlar da sunmaktadırlar. Furrer ve arkadaşları (2008) alanın hangi yöne ilerlediği ve eksikliklerinin nerede olduğunu ve araştırmacıların gelecekte odaklanmalarında fayda olan unsurları belirlemede bir rehber vazifesini yerine getirmektedirler.

R.A.W. Rhodes ve yazar ortakları Charlotte Dargie, Abigail Melville, Brian Tutt (1995) ile birlikte “The State of Public Administration: A Professional History, 1970–1995” başlıklı makaleyi alanın İngiltere kökenli anaakım dergilerinden Public Administration’da yayımlatmıştır. Rhodes ve arkadaşları (1995) tarihsel perspektiften yaklaşarak çeyrek asırlık --25 yıllık-- İngiliz Kamu Yönetiminin gelişimini derinlemesine irdelemektedirler. Bu bağlamda Avustralya özelinde editörlü kitaplarda yönetim eğitiminin geçmiş durumunun (örneğin, Peachment, 2000) ve bugünkü durumunun sorgulanmasına dair çeşitli örneklerden bahsedilebilir.

Frank J. Thompson (1979; 1991) *Classics of Public Personnel Policy* isimli derleme kitap ta da kamu personelinin ABD geçmişi daha önce yayımlanmış eserleri derlemek ve aralarda toparlayıcı alt kısımlar eklenerek uzun bir zaman diliminde toparlamaktadır. “Classics of ...” aslında bir seri kitap olup yakın/komşu alanlarda hatta doğrudan kamu yönetimi alanında Classics of Public Administration ve Classics of Public Policy kitapları da bulunmaktadır. Classics of Public Policy kitabı 2010’lu yıllarda Türkçeye de tercüme edilmiştir.

Barrie E. Blunt (1989) “Development in Public Administration Pedagogy: 1880 to the Present” başlıklı editörlü kitap bölümünde kamu yönetimi eğitiminde pedagojik gelişmelerin ABD özelinde 100 yılı aşkın uzun bir dönemdeki serüvenini aktarmaktadır.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini, çoğu akademik bir üslupla olmasa da, genellikle arşivcilik ve tarihe detaylı not düşme bağlamında geniş bir zaman diliminde (25 yıl daha fazla, çeyrek yüzyıl) bir dönemde inceleyen çalışmalar az sayıda da olsa bulunmaktadır; ancak yarım yüzyıl (50 yıl) gibi daha geniş zaman diliminde bu konuya odaklanan akademik çalışma sayısı daha da sınırlı sayıdadır. Mücellitoğlu Ali Çankaya’nın (1954 ve 1968-1971) çok ciltli eserleri geniş zaman diliminden Türkiye’de kamu yönetimi hizmet öncesi ve/veya hizmetiçi eğitimi ele alan çalışmaların başında gelmektedir, çünkü Çankaya 109 yıllık bir periyodu ele almaktadır. Ana kaynağı Çankaya olan Musa Hikmet Yavuziğit (1999) Mülkiye ve mezunları çalışmasından sonra (2000) “Mülkiye ve Devlet Yönetimi”

başlıklı Mülkiye Dergisi makalesinde 141 yıllık hayli uzun bir dönemi Mülkiye (Ankara SBF) özelinde irdelemektedir.

Cemal Mihçioğlu'nun (1988) *Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları* başlıklı kitabı Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanında Ankara'da 1980'li yılların ortalarına kadar yaşananları yazarın birinci elden gözlem ve notlarını da katarak toparlaması açısından önemli katkılar sunmaktadır. Ancak Mihçioğlu'nun 30 yıl önce yayımlanan bu kitabı İstanbul ve İzmir gibi diğer illerdeki eğitim-öğretim faaliyetlerini dışarıda bırakmaktadır ve ağırlıklı olarak Ankara Üniversitesi ve TODAİE odaklanmaktadır.

Erkan Tural (2014) TODAİE'nin tarihini ele aldığı özgün telif kitabında, açıkça belirtmese de, incelemesini 1940'lı yılların başlarından itibaren 1990'lı yılların başına kadar sürdürmektedir. Aynı minvalde İlder Turan (2009) Türkiye'de Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin gelişimine dair makalesinde Cumhuriyetin başlangıç yıllarından itibaren geniş bir zaman aralığında seçici örnekler ve analizler sunmaktadır.

Türkiye'de komşu alanlardaki bilim kollarının gelişimini geniş tarih aralığında tek bir kaynaktan toparlayan eserler de bulunmaktadır. Bu konuda Şanlı Karaaslan (2015) Halkla İlişkiler disiplini ve kısmen eğitim-öğretim konusunu incelemektedir. Şanlı Karaaslan (2015) 1967'den 2013 yılına kadar yayımlanan Türkçe eserler üzerinden 46 yıllık dönemde Türkiye özelinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi disiplinlerine komşu ve bu bölümler içerisinde dersler ile öğretim elemanları barındıran Halkla İlişkilerin tarihini kaleme almıştır. Yaklaşık yarım yüzyıllık bir dönemi toparlayarak alanda ihmal edilen tarihi literatür / alanyazın incelemesi yoluyla irdeleyen Şanlı Karaaslan (2015) böylece hem Halkla İlişkiler hem de diğer alanlar için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinin 46. Cildindeki İşletmecilik Eğitimi özel sayısı (2016) da herhangi bir sosyal ve beşeri bilimler disiplininin ve/veya programının/bölümünün eğitimi-öğretimine dair literatürü merkeze alarak Türkiye'de gelişimini irdeleme konusunda iyi örneklerden birisini sunmaktadır. Bu özel sayıda çeşitli yazarların makaleleriyle hayli bütüncül ve derinlikli olarak ve geniş bir zaman dilimi açısından İşletmecilik eğitiminin Türkiye özelinde ele alınması ve oldukça güncel (2016) bir yayın olması bu tezde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini inceleme açısından çok uygun bir çerçeve sunmaktadır.

1.4. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Disiplinlerinin Doğuşu ve Gelişimi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi disiplininin gelişimine dair literatürün liberal Batı ülkeleri yazınında daha çok gelişim gösterdiğinden söz edilebilir. Literatürün gelişmesinde özellikle ABD, Kanada, Avusturalya, İskandinav ülkeleri ile diğer Avrupa ülkelerin yazının etkili olduğu ve bu alanın gelişimine odaklanan literatürden bazı eserlere bu bölümde yer verilmektedir. Bu literatür aşağıda ülkeler bazında özetle irdelenmektedir:

James Farr ve Raymond Seidelman (1993) editörlüğündeki *Discipline and History: Political Science in the United States* başlıklı kitapta 1857-1992 arasındaki 136 yıllık, bir asrı hayli aşan, uzun bir dönemde ABD’de Siyaset Bilimi alanındaki gelişmeler farklı yazarların çalışmalarıyla aktarılmaktadır. Bu kitapta Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Siyaset Biliminin disipliniyle ilgili tarihsel yazılar biraraya getirilmekte olup geçmişte önde gelen siyaset bilimciler, disiplinin şu anki liderleri ve çağdaş disiplin tarihçileri kitaba katkıda bulunmaktadırlar. Farklı zamanlarda ve farklı amaçlar için yazılmış olan makaleler, toplu olarak ondokuzuncu yüzyılın sonlarından günümüze kadar geçen zaman dilimi için disiplin hakkında bir panorama sunmaktadır.

Avustralya için Michael Crozier (2001) “*A Problematic Discipline: The Identity of Australian Political Studies*” başlıklı makalesiyle, D. Aitkin (1985a; 1985b) *Surveys of Australian Political Science* başlıklı editörlü kitabı ve bu editörlü kitabına yazdığı “*Political Science in Australia: Development and Situation*” başlıklı bölümle bu çalışmalara örnek teşkil etmektedirler. Dale ve Goldfinch (2005) ise Avustralya kökenli Siyaset Bilimi çalışmalarının 1995–2002 dönemindeki verimliliği ve sıralamasına bakmaktadırlar.

Kenneth Kemaghan (Kemaghan, 1982; Kemaghan ve Siegel, 1995; Kemaghan ve Charih, 1997) Kanada’da Kamu Yönetimi disiplininin gelişimi ve sorunlarıyla ve yer yer de eğitim-öğretiminin durumuna birçok yazısında yer vermiştir. Kemaghan ve Siegel’in (örneğin, 1995; 1999) birkaç baskı yapan *Public Administration in Canada* kitabında da konuya dair çeşitli ipuçları bulunmaktadır. Kanada’da Kamu Yönetiminin durumu hakkında çok sayıda yayını bulunan Kenneth Kemaghan’ın emekliliği öncesinde Brock Üniversitesinde Siyaset Bilimi profesörü olduğu da bu tez açısından hatırlanmaya değerdir.

The British Journal of Politics & International Relations Dergisinde yayımladığı “British political science in the inter-war years: the emergence of the founding fathers” başlıklı makalesinde Dennis Kavanagh (2003) Britanya’da Siyaset Biliminin iki Dünya Savaşı arası dönemdeki gelişimini alanın kurucu babalarının ortaya çıkışı ve öncü fikirleri üzerinden incelemektedir.

Helen V. Aareskjold (1976) tarafından kaleme alınan “Bibliography of Scandinavian Political Science for 1974 and 1975” başlıklı çalışma *Scandinavian Political Studies* dergisinde yayımlanmıştır. Bu bibliyografya, 1974 ve 1975’teki İskandinav Siyaset Bilimi literatürünün bir incelemesidir. Siyaset Biliminin disiplin yazınına odaklanan bu çalışmada; (1) Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç’te basılmış yerli ve yabancı siyaset bilimcilerin yayınları, (2) İskandinav yazarların diğer ülkelerde yayımlanan eserleri ve (3) İskandinav siyasal yaşamına dair diğer yayınlara yer verilmektedir.

Guy Braibant (2002) “The Past and Future of Public Administration” başlıklı makalesinde hiç referans verip kaynak göstermeden 1950’lerden 2000’lere kadar serbest stilde kamu yönetiminin Fransa’daki geçmişini anlatmaktadır.

Christopher Hood (1995) “Emerging Issues in Public Administration” başlıklı makalesiyle başta İngiltere ve Batı Avrupa olmak üzere kamu yönetimi (disiplini) alanındaki sorunları sistematize etmiştir. Hood ile aynı yıl, tekrar Atlantik’in Batı yakasında, ABD’de, bu kez Robert D. Behn (1995) “The Big Questions of Public Management” başlıklı makalesinde fizikçilerle karşılaştırmalar yaparak analogiler üretmekte olup bu eseri akademik çevrelerde, özellikle son yıllarda, oldukça dikkat çekmektedir.

ABD’deki University of Vermont’ta görev yapan Brezilya kökenli George Gaylord Candler (1999; 2002, 2006) birçok çalışmasında Brezilya ile ABD kamu yönetimi disiplinleri arasındaki çeşitli bağlantıları veya Brezilya Kamu Yönetimindeki çeşitli durumları ve gelişmeleri (Candler, 2002) irdelemektedir. Alberto Guerrio Ramos (1981) gibi az sayıdaki kuvvetli entelektüel düşünür ve siyaset bilimi akademisyenleri ise ABD ve Brezilya arasında kamu etiği, örgüt bilimi ve siyaset bilimi alanlarında yaptıkları çalışmalar ve akademik kariyerleri yoluyla uzun süre önce etkileyici ve ufuk açıcı açık ve örtük bağlar kurmuşlardır.

Ali Rıza Saklı (2013) Kamu Yönetimi disiplininin kökenlerini Bluntschli'nin organik devlet kuramıyla Türkçe yazını biraz daha geniş bir çerçeveye taşımaktadır. Saklı (2013) buna göre asıl arayışın devletin bütünü ve parçaları arasındaki mutabakatın sağlanması olarak nitelendirmektedir. Saklı'ya (2013) göre, Alman bilim insanlarının kamu hukuku ve siyaset bilimiyle devleti etraflıca inceleme konusu edinmeleri yanında uluslararası hukuk, idare (kamu yönetimi), güvenlik ve politik istatistik gibi alanların da hem gelişmelerine hem de bu bilim kollarında devletin işlevlerinin ortaya çıkartılmasında yararlanılmaktadır.

1.5. Dünyada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretiminin Doğuşu ve Gelişimi Literatürü

Dünyada Siyaset Biliminin gelişimi kamu yönetiminin gelişiminden daha önce gerçekleşmiş olup bunu irdeleyen çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür. Bunlar arasında Dreijmanis (1983), Farr (1988), Braibant (2002) gibi örnekleri saymak mümkündür. John Dreijmanis (1983) “Political Science in the United States: The Discipline and the Profession” başlıklı makalesini *Government and Opposition* Dergisinde akademik bir disiplin olarak Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin ilk ortaya çıkışına yer vermektedir.

1880’de Almanya’da Göttingen ve Berlin yüksek lisans eğitimi alan Joh W. Burgess ABD’de akademik bir disiplin olarak Siyaset Biliminin oluşumu ile bu alandaki ilk eğitim-öğretim kurumlarının açılmasında etkin rol almıştır. Columbia Koleji’nde yüksek lisans programının kurulması ve 1876’da John Hopkins Üniversitesinin sadece yüksek lisans düzeyinde Siyaset Bilimi alanında öğrenci alması sayesinde Siyaset Bilimi disiplini ortaya çıkmaya başlamıştır. Avrupa’dan gelen fikirler ABD’de Siyaset Biliminin biçimlenmesinde ve yine bu ülkenin Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin başlamasında yol gösterici olmuştur. Batı Avrupa etkisiyle ABD’de Columbia’daki Siyaset Bilimi Programının içeriğinde araştırma, yayıncılık, tarihsel ve karşılaştırmalı yöntemlerin kullanımı ve siyasetin yasal ve anayasal yönleri üzerinde yoğunlaşma gerçekleşmiştir. Columbia’daki bu Programın önemi diğerleri tarafından da taklit edilmesi veya esin kaynağı olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. O dönemde Almanya’da “Staatswissenschaft” terimi geniş şekilde kullanılmış ve bu terim zamanla Siyaset Bilimi olarak çevrilmiştir. Bazı kolejlerde ve üniversitelerde, yeni gelişen bu çalışma alanını veya disiplini ifade etmek için, bazen Hükümet ve Politika terimleri

kullanılsa da, Siyaset Bilimi terimi Almanya’da kısa bir sürede geçerli terim (Dreijmanis, 1983: 194-195) haline gelmiştir.

James Farr’a (1988) göre, ABD’de Siyaset Bilimi disiplini ve/veya eğitim-öğretimi dönemsel bazda geniş bir zaman dilimini kapsayacak şekilde ele alan akademik çalışmalar 1980’li yılların ortalarına kadar oldukça sınırlı sayıdaydı, mevcutların da bir kısmı mesleki süreli yayınlarda yer almaktaydı.

Siyaset Bilimi eğitim-öğretimi alanında İngilizce dilindeki çeşitli yayın türlerinde, uzun bir vadedeki gelişmeleri derinlemesine toparlayanlar dışında kalan çalışmalar (bakınız: Farr, 1988) haricinde diğer inceleme türlerinde, gözlenen olumlu gelişmeler kolaylıkla 1970’li yılların başına kadar geri götürülebilir. Elbette, ABD, Fransa (Braibant, 2002), Kanada ve Birleşik Krallık / İngiltere bazında kimi telif ve editörlü kitaplar ile raporlar Siyaset Bilimi eğitimine dair çarpıcı ve önemli bilgiler ve analizler sunmaktadır. ABD, İngiltere, Fransa ve İskandinav ülkeleri için Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimine dair durum tespiti yapan çalışmaları 1940’lı yıllara kadar erken tarihlere geri götürmek ve yaklaşık 80 yıllık bir yazından bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda, George A. Graham’ın daha 1941 yılında yayımlanan *Education for Public Administration: Graduate Preparation in the Social Sciences at American Universities* başlıklı kitabı öne çıkmaktadır. Graham (1941) pratik ve teorik, hizmetiçi ve hizmet öncesi, bağımsız programlar, tek tek ilgili dersler ve akademisyenlerin ABD özelinde lisansüstü düzeyde incelenmesi açısından oldukça değerli bir yere sahiptir.

William J. Siffin editörlüğünde 1957 yılında yayımlanan *Toward the Comparative Study of Public Administration* başlıklı editörlü kitabında bölüm yazarı olan Lynton K. Caldwell Türkiye ile ilgili “Turkish Administration and the Politics of Expediency” bölümünün de yazarıdır. Caldwell bir dönem TODAİE’de yabancı uzman olarak çalışmıştır; ancak ne Siffin’in kitabında ne de o dönemlerdeki başka benzeri kitaplarda bir Türk yazar veya Türkiye’ye dair bölüm yer almamıştır. Lynton K. Caldwell’in 1965 yılında Amerika’nın öncü ve etkili Kamu Yönetimi dergilerinden *Public Administration Review*’de (PAR) yayımladığı “Public Administration and the Universities: A Half-Century of Development” başlıklı makalesi Kamu Yönetimi eğitimine toplu bakan ve uzun/geniş bir zaman dilimini ele alan öncü çalışmalar açısından dikkat çekmektedir. Caldwell (1965) 1910’ların ortalarından 1960’ların ortalarına kadar olan dönemde ABD’de Kamu Yönetiminin üniversitelerde

okutulmasını irdelemek yoluyla Graham'ın 1941'deki çalışmasını da kendi dönemi açısından güncellemiştir.

Pamela A. Gibson ve Gregory B. Stolcis (2006) alanla çok ilgili (Kamu Yönetimi Eğitimi konusunda uzmanlaşmış) *Journal of Public Administration Education (JPAAE)* Dergisinde (Sayı 12.1) yayımladıkları “Reenacting, Retracing, and Rediscovering History: Making a Connection in the Public Administration Curriculum” başlıklı makalede Kamu yönetimi alanının gelişimi ile eğitim-öğretimde Tarih biliminden yararlanılmasının önemine dikkat çekmektedirler. Kamu yönetimi çalışmalarının örgütsel yönetim, siyaset bilimi, psikoloji ve sosyoloji gibi birçok disiplinle olan bağının ya da işbirliği içerisinde, yeterince temsil edilmeyen bir disiplin olarak tarihi işaret etmektedirler. Gibson ve Stolcis (2006), kamu yönetimi ders programlarında tarihin müfredatta ve sınıfta neden az yer tuttuğunu ve yine neden daha fazla öne çıkması gerektiğini tartışmakta ve Kamu Yönetimi anlayışını ilerletmek için tarihin önemini artırmaya yardımcı olacak öğretim mekanizmalarını önermektedirler.

ABD Kamu Yönetimi disiplini ve eğitim-öğretimi alanında öncü ve editörlü kitaplardan bir diğerini 1975 yılında Frederick C. Mosher yayımlamıştır. Frederick C. Mosher'in 1975 yılında yayımlanan ve 1994 yılına kadar yedi baskı yapan *American Public Administration: Past, Present and Future* başlıklı editörlü kitabının birinci baskısının neşriyatı da tam olarak kamu yönetimi eğitimi-öğretimi alanında *Journal of Public Affairs Education* ve *Teaching Public Administration* gibi ilk özelleşmiş/uzmanlaşmış spesifik dergilerin yayın hayatına çıkışı öncesi ile siyaset bilimi eğitimi-öğretimi alanındaki *Journal of Political Science Education* gibi ilk dergilerin yayın hayatına başlamakta olduğu yıllara denk gelmektedir. F.C. Mosher'in birkaç baskı yapan editörlü kitabında ABD Kamu Yönetimi tarihsel perspektifte bölümler halinde irdelenmiştir.

Rowland Egger (1975) Frederick C. Mosher editörlüğünde *American Public Administration: Past, Present, Future, First Edition* adıyla yayımlanan kitaptaki “The Period of Crisis: 1933 to 1945” başlıklı bölümünde ABD'de Kamu Yönetimi disiplini ve eğitiminin başlangıç dönemlerindeki 13 yılını detaylı şekilde analiz etmektedir. Egger'in (1975) editörlü kitap bölümü Graham (1941) ve Caldwell (1965) kadar eski olmasa da bu tezin yazımından 44 yıl önce 1970 ortalarında yayımlanmış olması açısından önemli gözükmektedir.

Thomas Vocino ve Richard Heimovics (1982) *Public Administration Education in Transition*, başlıklı İngilizce dilindeki editörlü kitap ta 1980’li yıllarda Kamu Yönetimi eğitime kaynaklık etmektedir. Bu eser literatür kaynağı olmak açısından önemli bir derleme eserdir.

“The Coming Crisis of Public Administration Education” makalesiyle kamu yönetimi eğitimi-öğretiminin yaklaşan krizini tarif etmeye çalışan Curtis Ventriss (1982) 1987’deki “Two Critical Issues of American Public Administration: Reflections of a Sympathetic Participant” başlıklı diğer makalesiyle Amerikan Kamu Yönetimi disiplini ve eğitimi-öğretiminde sorunlarını irdelemiştir.

1982 yılında Thomas Vocino ve Richard Heimovics editörlüğünde önemli bir kısmı daha önce *Annals of Public Administration* Dergisinde yayımlanan makalelerden derlenen yazılardan oluşan *Public Administration Education in Transition, Vol. 2* başlıklı kitap Kamu Yönetimi eğitiminin ABD’de gelişimine önemli katkılarda bulunmakta, derli toplu ve kapsayıcı yazılar ve tartışmalar barındırmaktadır. Thomas Vocino 1981 yılından itibaren çeyrek asırlık dönemde çoğu çift yazarlı çok sayıda telif kitap, kitap bölümü ve anaakım dergilerde alan araştırmasına dayalı makaleleriyle Kamu Yönetiminin hem disiplin bazlı gelişimi ve sorunları, hem eğitim-öğretimi, hem de araştırma tarafına yönelik ABD bağlamında önemli eserler (örneğin, Vocino ve Elliot, 1982; 1984; Vocino ve Rabin, 1981; Vocino ve Wilson, 2001) vermiştir.

Makalenin yazarının çalıştığı ve derginin yayınlandığı ülke ile makaleye konu alınan ülkenin farklı oluşu örneklerine daha öncü / ilk yıllardaki eserlerde bile rastlanmaktadır. Örneğin, özellikle Avrupa için anaakım ve hayli eski/köklü kabul edilebilecek İngiliz kökenli *Public Administration* başlıklı kamu yönetimi dergisinin 1951 yılındaki bir sayısında University of Manchester’dan İngiliz akademisyen W.J.M. Mackenzie (1951) “The Study of Public Administration in the United States” başlıklı makalede ABD’deki Kamu Yönetimi çalışmalarını ve eğitimini ele almaktaydı. Siyaset Bilimi ve bir ölçüde Kamu Yönetimi eğitimi açısından iki parçalı “The Reforms of the French Higher Civil Service since 1945 –I: The Criticisms and the Measures” –I ve –II başlıklı iki makaleyi Türk akademisyen, hukukçu ve siyaset adamı (dede) Turhan Feyzioğlu 1955 yılında İngilizce dilinde yayımlamıştır. Feyzioğlu’nun (1955a, 1955b) ve Mackenzie’nin makalesi İngiliz *Public Administration* Dergisinde yayımlanmıştır. Feyzioğlu (1955a, 1955b) bahse konu olan bu makalelerinde Fransa’daki yüksek yöneticilik okulu ENA başta olmak üzere kamu sektörü çalışanlarının hizmetiçi ve

hizmet öncesi eğitim-öğretimi irdelemekteydi. Her iki yazarın burada değinilen toplamdaki üç makalesi oldukça sınırlı atıf almış durumdadır.

G.F. Evans-Vaughan'un 1955 yılında "Yüksek İdarecilik Mektebi; Henley-On-Thames, İngiltere" başlıklı çeviri makalesi Ankara Üniversitesi SBF Dergisinde yayımlanmış olup İngiltere'deki hizmet içi kamu yöneticisi eğitimi kurumunu irdelemektedir. Böylece İngiltere'ye dair durum Türk okuyucunun bilgisine sunulmaktadır, ancak Mackenzie ve Feyzioğlu eserlerinden farklı olarak bu çeviri bir eserdir.

Türkiye'de "sevk ve idare"nin hâkimiyetini ve idareci yetiştirmenin Yavuz Abadan ve Nermin Abadan'ın (1959) *International Review of Administrative Science* (IRAS) uluslararası akademik dergisinde "L'enseignement supérieur des sciences administratives en Turquie" (Türkiye'de İdari Bilimler Yüksek Öğrenimi) başlığıyla Fransız dilinde bir makale yayımlamışlardır. Bu makale sayesinde yazarlar Türk akademisyenlerin Türkiye'de Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi disiplini ve/veya eğitimi-öğretimi hakkında yurtdışında yayımladıkları eserlerin öncü örneklerinden birisini oluşturmaktadır.

İngilizce dilinde ise çeşitli ülkeleri kamu yönetimi, kamu politikası, siyaset bilimi, halkla ilişkiler ve uluslararası ilişkiler eğitim-öğretimleri açısından karşılaştıran yeterli sayıda yol gösterici çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında Hollanda ve İngiltere (Oldfield ve van den Berg, 2013) çeşitli Asya ülkeleri (Reyes, 2014) arasında Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi karşılaştıran çalışmaları ilk etapta anmak mümkündür ve faydalıdır. İki veya daha fazla ülkedeki hizmet öncesi Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi karşılaştırmaktan ziyade hizmetiçi eğitime daha fazla odaklanan ve/veya bir ülkenin bu konudaki eğitim-öğretim anlayışının diğer ülke üzerindeki olası etkilerine odaklanan çalışmalara da rastlamak mümkündür. Bu bağlamda Emil Turc ve Robert Fouchet (2012) Çin kamu görevlilerinin yetiştirilmesindeki Fransız etkisini irdelemektedirler.

İlter Turan'ın (2015) meslek yaşamı üzerinden Siyaset Biliminin Türkiye'deki gelişimi değerlendirilmektedir. Özellikle İstanbul Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi Kürsüsünün kuruluşuna ait bazı önemli detaylara bu kitapta yer alan çalışmalar sayesinde ulaşılabilmektedir. İlter Turan'ın öğrencilerinden Ersin Kalaycıoğlu (2015) ile Şule Kut'un (2015) bu kitapta yer alan yazıları ve Boğaç Erozan'ın İlter Turan

(2015a) ile söyleşisinde Türkiye’de yükseköğretimde Siyaset Biliminin gelişmesi, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimdeki yöntem ve uygulamaların yurt dışındaki başka ülke örnekleriyle karşılaştırılması yapılmaktadır.

Türkiye’de eğitim-öğretim odaklı bilimsel çalışmalar ve eserler diğer disiplinler ve alt bilim kollarında da kıt ve nadirdir. İnsan gücünün yetiştirilmesinin daha da profesyonel bir alana taşınması olarak nitelendirilebilecek İnsan Kaynakları eğitim-öğretimi de ayrı bir kulvarda ilerlemektedir. Raymond A. Neo (1999) *Employer Training & Development* başlıklı kitabı Canan Çetin tarafından *İnsan Kaynaklarının Eğitim ve Gelişimi* olarak tercüme edilmiştir. Türkçeye kazandırılan bu eserle on üç bölümde insan kaynaklarının eğitim ve gelişimi farklı başlıklarla değerlendirilmektedir. Kitap boyutunda eseriyle Cemalettin Şahin (2001) Türkiye’de Coğrafya eğitim-öğretimine dair öz eleştiri yapmakta, sorunları tespit etmekte ve bu sorunların çözüm önerilerini sunmaktadır.

Bir disiplinindeki eğitim-öğretim faaliyetlerinin Türkiye’deki gelişimini bu eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü fakülte, bölüm ve temelde üniversiteler ve diğer akademik kurumlar üzerinden inceleme konusunda Ruşen Keleş’in (1987) *Kentbilim Eğitimi* derleme kitabı da iyi bir örnek oluşturmaktadır. İlhan Tekeli (2009) Tansı Şenyapılı’ya Armağan kitabının giriş bölümünde Şehir ve Bölge Planlama (ŞBP) eğitim-öğretimi için sunduğu değerli bilgiler arasında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi için de önemli ipuçları da yer almaktadır.

1.6. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimin Gelişimini Dergiler, Konferanslar vb. Toplu İncelemeye Odaklanan Literatür

Bu bölümde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimini toplu inceleyen kaynaklardan oluşmaktadır. Bu bölüm kendi içinde Dergiler yoluyla gelişen literatüre, Konferanslar yoluyla elde edilen yazına, Akademik örgütlenmeler/kurumların bilimsel çalışmalarında eğitim-öğretime odaklanan araştırmalara ve diğer yayın türlerinin bu başlık altında bir arada yer verilmektedir.

Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin sorunları alana özgü Teaching Political Science ile Journal of Political Science Education dergilerinde ve yanısıra Siyaset Biliminin Avrupa, ABD, Kanada, Avustralya ve başka coğrafyalardaki anaakım (mainstream) öncü ve etkili (etki/impact değeri yüksek) dergilerinde tartışılmaya devam etmektedir.

Herbert A. Simon'un 1985 yılında *American Political Science Review*'de yayımlanan ve bol atıf alan "Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science" makalesi anaakım dergilerde Siyaset Bilimi disiplini ve dolaylı olarak eğitim-öğretimi açısından öne çıkan eserlerden birisidir.

Journal of Public Affairs Education (JPAE) ve *Teaching Public Administration* gibi Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine odaklanan spesifik dergiler 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarında yayın hayatına girmiştir. 1977 yılından beri yayın hayatında olan ve yılda iki veya üç sayı yayımlanan (bazı yıllar tek sayı) ve spesifik olarak kamu yönetimi eğitim-öğretimine odaklanan *Teaching Public Administration* Dergisi (<http://journals.sagepub.com/home/tpa>) 2019 yılı itibariyle 37. yılına ulaşmıştır. 1973 yılından beri yayın hayatında olan, her iki yılı bir cilt olarak yayımlanan, spesifik olarak siyaset bilimi eğitimi-öğretimine odaklı 1990 yılından itibaren adı *Perspectives in Political Science* adıyla yayın hayatına (<http://www.tandfonline.com/loi/vztp20>) devam eden bu süreli yayın her iki yıldaki sayıları bir cilt olan *Teaching Political Science* Dergisi ise 19. Cilde ve 36. yılına ulaşmıştır. Bu dergiler Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin akademik üslupla, teorik bağlamlar/arkaplan da içeren ve çeşitli ülkeler arasında karşılaştırma yapmaya imkân veren bir tartışmayı ve alan araştırmasına dayalı çalışmayı (örneğin doktora tezini) sürdürmek için gerekli olan altyapıyı büyük ölçüde sunmaktadır. Bu dergilerde ilgili derginin 15 yıl, 20 yıl hatta 25 yıl / çeyrek asır gibi belirli bir dönemdeki/geçen süredeki gelişimini toparlayan yayınlar bile yapılmıştır ve yapılmaktadır. Örneğin Danny L. Balfour (2010) *Reflections on Founding JPAE: Fifteen Years After* başlıklı makalesinde *Journal of Public Affairs Education* Dergisinin 15 yıllık ilk dönemindeki gelişmeleri irdelemektedir.

Journal of Political Science Education ile 1990 yılından itibaren *Perspectives on Political Science* adıyla devam eden ve 1973 yılında yayın hayatına başlayan *Teaching Political Science* dergileri yoluyla başta ABD olmak üzere liberal Batı demokrasilerinde en az 45 yıldır önemli gelişmeler olmaktadır. Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimi dünyanın farklı ülkelerinde yayımlanan İngilizce dilindeki anaakım dergilerde de ele alınan konular arasındadır. Disiplinin gelişimindeki gecikmeye paralel olarak Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürü de Siyaset Bilimine göre hem Türkiye'de hem de özellikle ABD başta olmak üzere İngilizce konuşulan ülkelerde hayli gecikmeli olmuştur; bu gecikme alana özgü uzmanlaşmış dergilerin ilk yayımlanma tarihlerine, başarılarına ve

atıf alma durumlarına da yansımıştır. Bu bağlamda *Journal of Public Affairs Education* ve *Teaching Public Administration* dergileri genç süreli yayınlardır.

1967 yılında ABD'nin önde gelen Kamu Yönetimi dergilerinden *Public Administration Review*'de yayımlanan ilgili esere kaynaklık eden araştırma komisyonunun başkanı olan John Honey'in (1967) soyadına atfen Honey Raporu (Honey Report) yayımlanmıştır. Honey Raporuyla aynı Özel Sayıda yayımlanan diğer birçok makale de ABD'de Kamu Yönetimi disiplini ve eğitimi-öğretiminin sorunlarını çarpıcı ve sıradışı başlıklar altında ve eleştirel bir üslupla irdelemektedirler.

ABD kökenli *Public Administration Review* akademik dergisi 2001 yılından itibaren "Big Questions / Big Issues" Forumu açarak bu Forumda nispeten düzenli olarak çeşitli yazılara yer vermektedir. Bu forum altında yayımlanan görüşlerin bir kısmı kamu yönetimi disiplininin veya onun alt konularının (örneğin, Agranoff ve McGuire, 2001) bir kısmı ise alandaki eğitim-öğretim faaliyetleri, teknikleri ve teorilerinin sorunlarına yönelik makalelerdir. Robert B. Denhardt'ın (2001) The Big Questions of Public Administration Education başlıklı makalesinde sorduğu sorulara halen cevap arama çabaları ABD ve ABD dışında ve tabii Türkiye'de devam etmektedir (Çiner, 2015: 6). Richard F. Callahan (2001) da Denhardt ile aynı yıl "Challenges of (Dis)Connectedness in the 'Big Questions': Methodologies in Public Administration" başlıklı makalesinde kamu yönetimi disiplininde metodolojinin büyük sorularını ve metodolojik sorunları irdelemektedir. Kamu yönetimi ve insan kaynakları gibi alt alanlarındaki büyük sorunların *Public Administration Review* Dergisi başta olmak üzere alanın anaakım dergilerinde tartışılmasına oldukça ilgi gören ve atıf alan "Human Services Integration: Past and Present Challenges in Public Administration" başlıklı makalesiyle Robert Agranoff (1991) da katılmıştır.

Ventriss'in (1982) yılında *Southern Review of Public Administration* Dergisinde öncü olarak yayımladığı makale doğrudan Kamu Yönetimi eğitiminin yaklaşan krizine ve sorunlarına odaklanmışken sonraki Crisis, Questions, Challenges adı kullanılan ve önemli bir kısmı *Public Administration Review* Dergisindeki makaleler ise ağırlıklı olarak disiplinin krizleri, sorunları ve açmazlarına odaklanmıştır.

Curtis Ventriss (1998) sonraki yıllarda da, üstelik doğrudan bu tezin ana konusuna (eğitim-öğretime) odaklanan *Journal of Public Affairs Education* gibi akademik dergilerde de önemli makaleler neşretmiştir. "The Role of an Undergraduate

Liberal Arts Education and a Professional Education in Public Administration: Some Enduring Dilemmas” başlıklı makale (Ventriss, 1998) ile “The Rating System: Determining What Constitutes a Quality Public Administration Program” (Ventriss, 1995) bunlar arasındadır ve 1982’de başlattığı tartışmayı böylece sürdürmüştür.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin nasıl olacağına dair sorunsalın ve sorunların doyurucu ve geniş kesimleri ikna eden, uzun süre kalıcı gözükken yanıtları halen bulunamamıştır; ancak ABD, Kanada, Avrupa ve Avustralya-Yeni Zelanda literatürlerinde ciddi bir arayış son birkaç onyıdır bulunmaktadır ve bu arayışın akademik ürünlerinin bazıları *Journal of Public Affairs Education, Teaching Public Administration, Teaching Politics, Journal of Political Science Education* gibi alandaki uzmanlaşmış dergilerde *Public Administration Review, Public Administration, Canadian Public Administration, Australian Journal of Public Administration* gibi alanın daha genel dergilerine ve çeşitli editörlü kitaplara ve *Business History* (Nettle, 2014) gibi diğer dergilere yansımaktadır.

Siyaset Bilimini ve Kamu Yönetimini gerek disiplin gerekse eğitim-öğretim odağında Türkiye özelinde ele alan alana özgü bir dergi yoktur. Bu durumu Öztaş (2009), Çiner (2015) ve KAYFOR bildirisinde Özgür ve Çiçek (2017), Çiçek, Özgür ve Gül (2019) araştırmalarında değinmektedirler. Türkiye’de bu alanın boşluğunun doldurulmasına en yakın adaylar çoğunlukla genel çerçevedeki süreli yayınların kimi özel sayılardır. Mülkiye Dergisinin 2002 (kısmen) ve 2009 (150. Yıl) sayılarında Mekteb-i Mülkiye ile Ankara Üniversitesi SBF’nde devam eden kurumsal kimliğin tarihsel boyutu ile gelişmeler üzerine bağlar kuran özel sayıları alandaki kimi gelişmeleri toparlayıcıdır. Yine benzer bir yaklaşımla, Ankara Üniversitesi SBF’nin 143. yıldönümünde 237. Kasım-Aralık sayısında “Mülkiye Seçki” başlığı altındaki 14 çalışmada Mülkiye ile ilgili konular ele alınmaktadır. 2009 yılında Derginin 265. Sayısının tamamı 150. Yılında Mülkiye temasına ayrılmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk (Başgil, 1951; Versan, 1956) ve SBF (örneğin, Turan, 2009; Abadan-Unat, 2009) dergileri de bazı sayılarında eğitim-öğretim konularına kimi zaman dağınık kimi zaman da özel sayılarla yer vermektedirler. TODAİE bünyesinde uzun yıllar yayımlanan Amme İdaresi Dergisinde (AİD) de Kamu Yönetimi özelinde eğitim-öğretim çalışmalarına seyrek de olsa yer verilmiştir. Dergi TODAİE’nin kurumsal kimliğinin 2018 yılı ortasından itibaren Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesine devredilmesinden dolayı bu üniversitenin bünyesinde yayımlarına devam etmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye’de henüz sadece eğitim-öğretim odağında bir süreli yayımın gelişmemesinin, yukarıda Dünya’daki diğer ülkelerin örneklerinde süreli yayımlardaki istikrarlı uygulamaların disiplinlerin gelişimine ve bilimsel çalışmalara sağladığı katkılardan yeterince yararlanamama sorununa sebep olmaktadır.

Dünyada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair Akademik örgütlenmeler/kurumların oluşturduğu literatürde yine bu alanın gelişiminde önemli katkılara zemin hazırlamaktadır. Ülkeler, üniversiteler, programlar / bölümler ve akademisyenler arasında etkileşim gerek Kamu Yönetimi, Kamu Politikası ve Siyaset Biliminde ve elbette komşu / yakından ilişkili Sosyoloji, Sosyal Psikoloji, Karar Verme Bilimi, Tarih, Kamu Hukuku, Antropoloji, Kamu Ekonomisi gibi alanlar ve disiplinlerde çeşitli uluslararası akademik konferanslar, dergiler ve diğer ortamlarda devam etmektedir. Bu bağlamda, Siyaset Bilimi disiplini kendi dergilerine, bilimsel/akademik etkinliklerine Kamu Yönetimi disiplininden daha önce ulaşmıştır. Siyaset Bilimi eğitim-öğretimi ABD ve İngiltere özelinde el kitaplarına (handbooks), sempozyumlar içerisindeki oturumlara (sessions) 80 yıldır konu olmaktadır.

Dünyada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine Konferansların oluşturduğu literatürde, ABD’de Teaching Public Administration Conference 20 yılı aşkın süredir devam etmekte ve alana önemli katkılar sunmaktadır; ancak bu konferansların literatür açısından en büyük sorunu çoğunun erişilebilir olmayışıdır. Elbette bazı konferans bildirilerinin gözden geçirilmiş versiyonları daha sonra alanın ilgili dergilerinde makale olarak yayımlanmış ve akademisyenlerin ilgisine sunulmuştur.

Journal of Public Administration Education Dergisinin (JPAE) *Symposium: Public Administration Education for Development in Africa* temalı ve 2014 yılında yayımlanan özel sayısında Derginin editörünün takdim yazısı dahil en az dört Afrika ülkesini (Fas, Gana, Nijerya, Güney Afrika Cumhuriyeti) doğrudan ele alan yedi makale yayımlanmıştır. Bu özel sayının misafir editörleri Peter Haruna ve Shikha Vyas-Doorgapersad’dır. JPAE başka sayılarında da mini Symposium serileri yayımlamış, bu mini sempozyum yayın kümeleri içerisinde sayıca daha az makale yer almıştır.

ABD’de 1970’lerin sonlarından itibaren her yıl Kamu Yönetimi eğitimi üzerine bir sempozyum yapılmakta ve bu sempozyumların bildirilerinin bir kısmı internet sayfasında bir kısmı dergi özel sayılarında basılmakta bir kısmı ise hiç yayımlanmamaktadır. George M. Guess (1984) “Toward a Theory of Public

Administration Instruction”, başlıklı çalışma siyaset bilimi öğretimi dergisinde o yılki yıllık Amerikan Kamu Yönetimi Eğitimi Sempozyum bildirimleri özel sayısı olarak yayımlanmıştır. Bu Sempozyumda kamu idaresindeki insanların örgüt içinde nasıl çalışmalarının öğretilmesinde özellikle entelektüel gelişimi ve organizasyon etkinliğini artırmanın cevabının arandığından söz edilmektedir. Sempozyum, öğretimi geliştirmek ve öğretim yöntem ve süreçleri için teorik temeller geliştirmek için artan çabaların bir yansıması olarak da nitelendirilmektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetimi disiplininin gelişmelerini ve geleceğini mercek altına alan 1994 yılında gerçekleştirilen *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu* (TODAİE) gerek alanın değerlendirilmesine gerekse yazının zenginleşmesine önemli katkı sağlamıştır. Bu Sempozyum kapsamındaki çalışmaların 1995’de TODAİE tarafından iki cilt kitap olarak yayımlanması bilimsel çalışmalara ulaşılabilirlik sağlaması açısından kıymetlidir. TODAİE 1997 yılında 21. Yüzyılda Nasıl Bir Kamu Yönetimi Sempozyumu da düzenlemiştir.

2003 yılında ilki Tayfur Özşen’in öncülüğünde Mersin Üniversitesinde düzenlenen ve 2018 yılında Kayseri’de Nuh Naci Yazgan Vakıf Üniversitesinde düzenleneni ile 16.’sına ulaşan Kamu Yönetimi Forumu ve Sempozyumu (KAYFOR) etkinliklerinin ilki alanın eğitim ve öğretim sorunlarına da genişçe verilmesini hedeflemiştir. Bu hedef 2003 yılında Tayfun Özşen önderliğinde Mersin’de gerçekleştirilen ilk KAYFOR’da büyük ölçüde meyve verirken sonraki yıllarda ana tartışma konusu olmaktan çıkmıştır; yine de her yıl birkaç bildirin sunulduğu bilinmektedir. *Amme İdaresi Dergisinde* Kamu Yönetimi başta olmak üzere komşu sosyal bilimler alanıyla ilgili de bazı makaleler neşredilmiştir. 2012 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü Bilal Eryılmaz öncülüğünde Sakarya Üniversitesinde lisans ve lisansüstü düzeyde Kamu Yönetimi Eğitiminin Avrupa Birliği Bologna sürecine uyumu konusunda farklı devlet üniversitelerinden temsilcilerin katılımıyla arama konferansı niteliğinde bir ulusal çalıştay düzenlenmiştir. 2015 yılında ise Süleyman Demirel Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü ev sahipliğinde iki gün süren Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi ve öğretimi çalıştayını düzenlenmiş ve etkinlik sonunda bir sonuç bildirgesi yayımlanmıştır.

Dünya’da Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretimine, Raporlar ve diğer yayınlara Morris B. Lambie editörlüğünde 1935 yılında *Training for the Public Service: The Report and Recommendations of a Conference Sponsored by Public*

Administration Clearing House başlıklı kitap (daha doğrusu rapor) pek dikkat çekmeyen öncü eserlerden birisidir. Oysa John M. Gaus, L. D. White and Marshall E. Dimock'un aynı yıllarda (1936'da) yayımlanan Kamu Yönetimi alanındaki öncü isimleri ve fikirlerini aktaran *The Frontiers of Public Administration* başlıklı kitabı alanda yüksek düzeyde ilgi görmekte ve hale atıf almaktadır.

Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi eğitimini bir ülkede veya birkaç ülkede toplu olarak inceleyen bol miktarda eser bulunmaktadır; ancak kimi ülkeler için İngilizce veya Türkçe dilinde bu incelemeler oldukça eksik kalmaktadır. Bu alandaki bazı eserlere ise erişim eldeki teknik ve maddi imkânlarla oldukça zordur ve hatta kimi zaman mümkün olamamıştır. Örneğin, Proserpina'nın 2002 yılında yayımlanan Domingo Tapales'in *50 Years of Public Administration Education in the Philippines* başlıklı kitabı bu alanda önemli olabilecek izlenimi vermektedir; ancak kitaba erişim mümkün olmadı. Finlandiya'da yayımlanan kamu yönetimi (eğitimi ve disiplini) editörlü kitabına da ulaşmak mümkün olmadı. Hindistan'da 1977'de yapılan Kamu Yönetimi eğitimine dair Sempozyumun 98 sayfalık bildiriler kitabı 1979 yılında yayımlanmış olup bu kitaba erişim sağlanamamıştır.

İngiltere'deki Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini 1960'lardan 1990'lara kadar geçen 30 yıl civarındaki uzunca bir süreci J. A. Chandler (2002) "Deregulation and the Decline of Public Administration Teaching in the UK" başlığındaki makalesinde incelemektedir. Chandler (2002) İngiltere'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gerilemesini ve yeniden düzenlenmesini 1990'lı yıllardaki kamu sektöründeki dönüşümün odağından değerlendirmektedir. Birleşik Krallık özelindeki bu çalışmasıyla yazar, Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi ve yerel yönetimler hizmet öncesi eğitimi ilişkisinin de kurulmasını sağlamaktadır. Bu alanlardaki değişimi Chandler, kamu sektöründe insan kaynağının yetiştirilmesinde etkin olan mesleki yönelimli, derece seviyeli Kamu Yönetimi kurslarında ve üniversitelerdeki lisans derslerini inceleyerek ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında yazar Southampton, the University of Aston, Manchester Metropolitan University, Sheffield Hallam University, Leicester Polytechnic gibi İngiltere'deki kurumlara yer vermektedir.

İskandinav ülkelerinde Siyaset Bilimi disiplinini inceleyen Helen V. Aareskjold (1976) "Bibliography of Scandinavian Political Science for 1974 and 1975", başlığında literatür analizini sunmaktadır. Yazar, makalesinde 1974 ile 1975 tarih aralığında iki yıllık kısa bir zaman aralığına odaklanmakla birlikte, Danimarka, Finlandiya, İzlanda,

Norveç ve İsveç'teki yerli ve yabancı siyaset bilimcilerin yayınlarını değerlendirmeye almakla araştırmanın genişlemesini sağlamıştır. Bu araştırma kapsamında diğer ülkelerde yayınlanan İskandinav yazarlarının yayınları da dâhil edilmiştir. Araştırmada İskandinav siyasal yaşamın merkezi yönleriyle değerlendiren bibliyografya kitap ve süreli yayınlar incelenmiştir. Her ülke araştırmada belirlenen bu prensipler doğrultusunda bilgi girişlerini ve sınıflandırmalarını yapmışlardır. Aynı zamanda ulusal editörler UNESCO tarafından yayımlanan Uluslararası Siyaset Bilimi Bibliyografyasında kullanılan sınıflandırma şemasını izleyerek yüksek derecede bir tek biçimlilik elde etmeye çalışmaları da literatür analizine önemli bir katkı sağlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM:

OSMANLI'DA VE TÜRKİYE'DE 1936 ÖNCESİ DÖNEMDE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ LİTERATÜRÜ

Bu bölümde 1936 öncesi dönemde Osmanlı Devletinde ve Türkiye’de lisans ve lisansüstü düzeyde Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatür analizi üzerinden değerlendirilmektedir. Bu analizde Osmanlı’da ve Türkiye’de yükseköğretim sisteminin kuruluşu ve ana dönüşümleri ile bu sistem içerisinde sosyal bilimler içerisinde yer alan Amme Hukuku, Siyasi İlimler ve Amme İdaresi konularının ayrışma mücadelesi aktarılmaktadır. Bu bölümde Dünya’da ve Türkiye’de bu üç disiplinin ayrışma mücadelesi, eğitim-öğretimin gelişmesi, kurumsal yapıda, müfredatlarda ve ders konularında bunların yeri ve değişimi irdelenmektedir.

2.1. Osmanlı Devletinin Son Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Alanında Lisans ve Lisansüstü Eğitim-Öğretimin Gelişimi Literatürü

Türkiye’de ve Osmanlı Devleti’nin son döneminde 1936 öncesi Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitimi-öğretim konularına yer veren çalışmalar iki kurumsal yapıyla bu döneme açıklık kazandırmaktadırlar. Bu konudaki akademik çalışmalar genellikle kurumsal başlangıç olarak Endurun’u işaret ederken, devamlılık Mektebi Mülkiye ile sağlanmıştır. 1936 öncesi dönemde Osmanlı Devleti son döneminde ve Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle ilgili akademik yazın, ağırlıklı olarak Enderun ile Mektebi Mülkiye üzerinde odaklansa da, H. Aliyar Demirci (2015), Osmanlı Devletinde ortaokul ve lise düzeyi dahil kamu görevlilerinin hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim yoluyla yetişmesine kısmen veya doğrudan destek veren diğer okulların da irdlemiştir. Bu konuda tüm araştırmacıların çalışmalarında yer açtıkları bölüm, başlık, ya da konularının anlatımları içerisinde Saray Okulu ya da Mülkiyeye dair bilgilere tekrar tekrar yer verilmiştir. Bu yer açmalar başlangıçta akademik çalışmanın bütünlüğü için gerekli görülürken (Usta ve Çelik, 2015: 303), zamanla eğitim-öğretimle ilgili iyileştirmelere ve düzenlemelere katkı sağlamak beklentisi olarak da yorumlanabilir. Mustafa Gündüz’ün (2016: 11) dönemin halen birçok bilinmezliklerle dolu olduğuna dair ifadeleri meraklı araştırmacıların konuya ilgilerini artırabilecek nedenler arasındadır.

Enderun Okulu ile Mekteb-i Mülkiye sadece siyaset bilimcilerin ve kamu yönetimcilerin ilgisi arasında sınırlı kalmadığı, diğer disiplinler, alt disiplinler veya kuramlar ve kavramları da açıklayabilmek adına bu eğitim kuruluşlarıyla ilgili yerli ve yabancı yazarlar hayli ilgi göstermiş ve göstermektedir. Bu tezin kapsamı açısından disiplin başlıkları ayrı olarak değerlendirilemeyecek kadar sosyal bilimler alanı ortak köklü bir geçmişe sahip ve kuram ve/veya kavramların gelişimindeki girift yapı alanyazınsal inceleme temelli bu eserde tarihsel gelişimi korumaktadır. Bu nedenle iki ayrı disiplinin kendi eğitim-öğretim çizgisinin gelişiminin belirlenmesinde komşu disiplinlerin çalışmalarından da yararlanılmıştır. Örneğin eğitim bilimcilerin Enderun tarihiyle ilgili çalışmaları tezin bu Bölümünde ele alınan tarihsel gelişimle ilgili anlatımda önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Özellikle orijinal belgeler, arşiv ve ulaşılamayan el yazmaları ile yapılan bu değerli çalışmalardan faydalanılmıştır.

Mehmet Oluç'a (1972: 1) göre, Topkapı Sarayı içerisinde 1460 yılında Enderun-i Hümayun Mektebi açılmış, genel idarede ve devletin diğer kamu işlerinde çalışacak kişilerin yetiştirilmesine bu okulda başlanılmış ve 1908 yılına kadar da devam etmiştir. Çankaya (1968-1969) ise, Enderun Mektebi'nin İstanbul'da Topkapı Sarayı içinde kurulması, 1453'de İstanbul'un fethi sonucunda Osmanlı Devleti'nin hukuksal yapısındaki değişiminden kaynaklanmıştı. Çankaya'ya göre, Devlet yapısının hukuken imparatorluk biçimini aldığı bu dönemle birlikte Genel İdare'de büyük değişiklikler başlamış, Devletin teşkilat yapısı genişlemiş ve bu yapıya uyumlu yeni kuruluşlar şekillenmeye başlamıştır. Çankaya'ya (Cilt 1: 1968-1969: 1) göre, birbirini tetikleyen bu genişleme ve geniş ölçüdeki kurumsal değişiklik beraberinde eğitilmiş ve donanımlı insan gücü ihtiyacının karşılanması için Enderun Mektebi açılmıştır.

Enderun Mektebi ve Mektebi Mülkiye hakkında son yıllarda yabancı akademisyenlerin ilgisi ciddi artış göstermektedir, Türklerin de İngilizce ve diğer dillerde yayımlanan eserlerinde çoğalma gözlemlenmektedir. Yabancı akademisyenlerin ve doktora öğrencilerinin bu iki konuya dair eserlerinde Türkçe eserlerde pek bulunmayan kimi orijinal ve değerli bilgi ve veriler de sunulabilmektedir. Osmanlıca, Arapça, İngilizce kaynakları ve bugünkü Suriye topraklarındaki mülakatları da içeren Corinne Lee Blake'in (1991) *Training Arab-Ottoman Bureaucrats: Syrian Graduates of the Mulkiye Mektebi, 1890-1920* başlıklı doktora tezi bunun çarpıcı örneklerinden birisidir. Osmanlı Devletinin bu iki okulundaki eğitim-öğretime dair gelişmeleri titiz bir literatür araştırmasıyla ve ilk akla gelen kaynaklar dışındaki bilgilerle de destekleyerek

irdeleyen Türkiye kökenli ve Türkçe çalışmalar da bulunmakta olup bunun güncel örneklerinden birisini H. Aliyar Demirci (2015) editörlü kitap bölümüyle vermektedir. Bu minvalde Taner Timur (2009) da, Mekteb-i Mülkiye, Modernleşme ve Özgürlük Kavgası, 1859–1923 başlıklı makalesinde, derin entelektüel bilgileri ve teorik ve kavramsal tartışmaları Türkçe, İngilizce ve Fransızca kaynaklardan devşirip harmanlayarak Mülkiye tarihini irdelemektedir. Çankaya'nın 1943'de hazırlamaya başladığı 1954 yılında yayımladığı üç cilt “Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler” ile beş yıllık bir çalışmayla 1968-1971'de sekiz cilt olarak yayımlanan “Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler” eserleri Enderun ve Mekteb-i Mülkiye tarihini en detaylı şekilde anlatan başyapıtlar ve temel bilgi kaynakları olarak değerlendirmek mümkündür.

Mustafa Gündüz'e (2016) göre, Osmanlı eğitim tarihinde halen birçok bilinmezlikler mevcut olup bu dönemi aktaran akademik çalışmaların ise genellikle Tanzimat döneminden sonrası gelişmeleri yansıtmaktadırlar. Gündüz, bu Saray Okulu için özellikle devlet hizmetlerinde görev alacakların yetiştirildiği, liyakat ve disiplin temelleri üzerine kurulu bir eğitim merkezi tanımlamasını yapmaktadır. Köklü bir geçmişe sahip Enderun'a kabul edilebilmek için öğrencilerin hazırlık okulları Edirne, Galata veya İbrahim Paşa Saraylarındaki eğitim aşamalarından geçmeleri gerekmektedir. Buradan Enderun'a ve Seçkinler sınıfına kadar yükselebilenin yolu sınavlardan başarıyla geçmekle mümkündür. Örneğin, İbrahim Paşa Enderun'da devşirilen çocuklar ilk “ilm-i kıyafet” erbabı tarafından elemeye tabi tutulurdu. Kıyafet ilmi uygulamasının temel amacı, sahip olunan el, kol, kaş gibi organlardan her birinin kişilik ve karakter analizi yapılarak, memleket ve devlet için yararlı olup olamayacağının ilk elemesinin yapılması işlemiydi (Gündüz, 2016: 14). Bu sınav Saray Okuluna girebilmek için Kapı Ağası huzurunda şu şekilde uygulanmaktaydı: “... *kıyafet ilmini bilir bir zat'a (psikolok'a) incelettirilir; yüzlerinde sad (uğur) ve meymenet (güzellik) görülenler Mekteb'e kabul edilir; şirretlik ve fesatlık görülenler reddedilirlerdi*” (Çankaya, 1968: 2). Gündüz'e (2016) göre, Sarayda eğitim verecek kadrolu hocalar bulunmakla birlikte, bazı derslerin verilmesi için dışarıdan hocalar da getirilmekteydi. Gündüz (2016) Enderun'da verilen eğitim için her türlü harcama ve olanak sonuna kadar kullanılmakta ve Topkapı Enderun ile diğer hazırlık saraylarında kitaplar özellikle çok nadide eserler temin edilip kütüphanelerin kurulduğuna değinmekteydi.

Çankaya'nın çalışmasını değerli kılan belki de en önemli özelliği kullandığı kaynakçanın hem zenginliği hem de bugün ulaşılamayan birçok eser, yapıt, yazı ve belgeye ulaşmasıdır. Örneğin, eski yazılı kaynaklardan Enderun'un çalışma sistemi hakkındaki önemli bilgileri içeren Tayyartzade Ata Tarihi Çankaya tarafından gün yüzüne çıkartılmıştır. Eğitim-öğretim uygulamalarıyla ilgili aşağıdaki bilgiler (Çankaya, 1968-1969: 3-4) önemli bir dönemi aydınlatan bir çalışma olmasıyla farklılık yaratmaktadır:

“... Salı günleri resmi hoca efendiler koğuşları (oda'ları) teşrif buyurur ve taam'lar (yemekler) tenavül olunur (yenilir); sonra Buhari-i şerif dersleri verilir; ulum-i aliye (yüksek dersler) okutulurdu.”

Küll-ü yevm (bütün gün) iktisab-ı ulüm ve fünuna himmet olunur ve akiyb-i derste süreka (ortaklar, odalılar) yekdiğeri ile müzakere ve badehu (sonra) halifeler'den (oda ağası muavinlerinden) istihsal-i mesail-i müşkile ile (anlamadıkları güç meseleleri sorarak) tenvir-i ezhan eylerlerdi (bilgilerini geliştirirlerdi. Bu suretle okuyup ihraz-ı dest maye-i icazet edenlere (ders ve sınavlarda başarı gösterenlere) taraf-ı Hazret-i Padişahi'den şal'ları ile birer takım mükemmel elbise ve atıyye (bahşiş, armağan) ihsani ile tahsil-i ulum ve fünün'a tergip (eğitim ve öğretime teşvik buyurulurdu.”

Gündüz'e (2016) göre, Enderun Mektebi disiplin ve sıkı kurallar üzerine kurulu, zamanın iyi kullanıldığı, odalarda yetişen öğrencilerin bilgi, yetenek ve görgüleriyle ilgili kuralların eksiksiz uygulandığı bir eğitim ocağı olduğudur (Gündüz, 2016: 16). Yahya Akyüz (2013) Enderun Mektebi'nde hizmet yoluyla eğitim verildiğini ve yedi odadan oluşan aşamalı deneyimlerden geçerek yetiştirildiğinden söz etmektedir. Osmanlı Devleti yükseliş dönemi başarısına, eğitim-öğretimdeki disiplinle ve ilkesel değerlerin uygulanmasıyla ulaşmıştır (Kaya, 1995: 250-252). Çankaya, Enderun'daki sistemin yetenekli ve başarılı devlet yöneticilerinin yetiştirilmesi için odalar arasındaki sınavları başarıyla geçenlerin mezun edildiği o günün deyimıyla “çıkma, çırağ” edildiği (Çankaya, 1968-1969: 5) bir yapıyla açıklamaktadır.

Osmanlı Devleti'nin tarih araştırmalarında eğitim-öğretim tarihinin özellikle Enderun ve diğer saray okullarına ait bilgilerin birincil kaynaklarla desteklendiği ya da geliştirildiği araştırmaların azlığıyla bu alandaki çalışmaların tekrarlardan oluştuğu eleştirilerine de rastlanılmaktadır. Gündüz (2016) eğitim tarihi çalışanların sayılarının azlığıyla birlikte bu konudaki literatürün de tekrarlardan oluştuğu gerçeğini hatırlatmaktadır. Aynı zamanda dönem için bilinenin azlığını işaret ederek, Osmanlı tarihiyle ilgili çalışmaların her zaman ilgi uyandırdığına değinen Gündüz, birincil

kaynaklara erişimin kolaylaştığı günümüzde, yeni çalışmalara davetiye çıkarması ve yön vermesi açısından akademik alana farklı katkılar sağlamaktadır.

Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir? başlıklı kitapla da Sureiya Faroqhi (2003) Mustafa Gündüz'ün yukarıdaki paragrafta Osmanlı Eğitim Tarihi üzerine yaptığı tespitlere geniş bir perspektifle açıklık kazandırmaktadır. Gündüz (2016) gibi Faroqhi (2003) de Türkiye'de birincil kaynaklara erişimin gelişen dijital teknolojik altyapı sayesinde desteklendiği son yıllarda, yerli ve yabancı araştırmacıların Osmanlı arşiv belgelerine ulaşmalarının kolaylaşmasının, bu alandaki çalışmaların artışına zemin hazırladığını vurgulamaktadır. Böylece bu Osmanlı arşiv belgeleri ile ikincil literatürde yer alan Osmanlı tarihinin alışıldık anlatımlarının sorgulanması, değiştirilmesi ve hatta gerektiğinde bu tekrarlardan vazgeçilebileceğinin mümkün hale gelişinden bahsetmektedir.

Halil Sahillioğlu (1972) Türk İktisat tarihinin de yeterince ele alınmadığını vurgularken bu alan üzerine araştırmalara duyulan ihtiyacı tarif etmektedir. Bu alanda 17 yıldır çalışan Sahillioğlu Türk İktisat tarihinin gelişme seyrinin Osmanlı Devletinin kuruluşundan günümüze yazından eksiksiz takip etme olanağının bulunmadığına değinmektedir. Araştırmacı Osmanlı arşiv belgelerinin tamamının araştırma konusu olmadığına, şu anki çalışmaların sadece belli kesitleri gündeme getirdiğinden söz etmekteydi.

Eğitim Bilimci Yahya Akyüz'e (1983a) göre, III. Selim'in başlattığı yenileşme hareketleri dar anlamda o dönem için Batı usullerine göre yetiştirilmeye çalışılan asker ve orduyu, geniş anlamda ise Nizam-ı Cedit (yeni düzen) yenileşme hareketlerini kapsamaktadır. Akyüz, III. Selim'in Islahatının geniş anlamda, askeri, idari, ilmiye, dini, eğitimsel, iktisadi, ticari, siyasi ve diplomatik alanlardaki yenileşme faaliyetlerini tamamıyla ihtiva ettiğini vurgulamaktadır. Bu anlam karmaşasının nedeni olarak da Akyüz (1983a) III. Selim'in ilmiye alanındaki ıslahatına dair "belge" azlığına dayandırmaktadır. Başbakanlık Devlet Arşivinde Yahya Akyüz (1983a) Vodina Kadısı Esseyid Mehmet Said'in Hicri 13 Şaban 1219'da (17 Kasım 1804) o dönemin Sadaretine (Başbakanlığa) gönderilen bir belgeye ulaşmıştır. Bu belge ilmiye, din ve eğitim alanında III. Selim'in yeni fikir ve düşüncelere yönelik girişimleri hakkındaki bilgilerin daha detaylanmasına ve dönemin gelişmelerine açıklık getirmektedir.

Ali Akyıldız'a (2012) göre, Osmanlı Devleti'nde yazılı vesika geleneğinin bir sonucu olarak, arşivleme ve bilgiye sahip çıkma Devletin her kurumunda yer edinmiş, kararlar yazılı kayıtlara alınmış ve sınıflandırılması yapılarak zengin tarihsel arşiv kültürü oluşturulmuştur. Bu uygulamalarda Osmanlı Devleti'nin başarısı yabancı gözlemcilerin de ilgisini çekmiş, bazıları hatıratlarında etkilendikleri bu konuya yer vermişlerdir. 1747–1762 yılları arasında İngiltere'nin İstanbul'da sefirliği görevini yerine getirirken James Porter, Osmanlı bürokrasinin yapısıyla ilgili “... *Yılı bilinmek kaydıyla en eski tarihli belgeler dahi Babıali'de bulunabilirdi. Çıkmış her irade ve yapılmış her kanun hemen elde edilebilirdi*” (Akyıldız, 2012: 141) notuyla bu uygulamanın başarısına değinmektedir.

Bilimsel ve akademik çalışmalarda da yazılı arşiv kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Mustafa Gündüz'ün (2016) Türkiye'de eğitim tarihi çalışanlarının azlığı ve bu konudaki literatürün tekrarlardan oluştuğuna dair tespiti Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü için de geçerli olabilecektir. Bu tezle ilgili arşiv kültürü örnekleri şu kitaplarla sınırlı kalmaktadır:

- Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun 1946 yılında Türkiye'de İktisat Tedrisatı Tarihesi ve İktisat Fakültesi Teşkilatını anlatan kitabı;
- Çankaya'nın 1954 ile 1968-1969 yıllarında Mülkiyenin tarihini ele alan önce 3 ve ikinci baskıda 8 ciltlik kitapları;
- Mihçioğlu'nun 1988 yılında Kamu Yönetiminin Başlangıç yıllarını kitabı;
- Arif. T. Payaslıoğlu'nun 1996 yılında 1954-1964 tarihleri arasında ODTÜ'nün kuruluş dönemini anlatan kitabı;
- Oktay Güvemli'nin 2003 yılında İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin tarihini anlatan kitabı;
- Erkan Tural'ın 2014 yılında “Türkiye'de Kamu Yönetimi Eğitiminin TODAİE Tarihi 1940–1990” başlıklı kitabı.

Mustafa Altunok (2012) Enderun ve Mekteb-i Mülkiye tarihiyle ilgili eserlerin sayısının 350'ye ulaştığını belirtmektedir. Google Akademik, Scopus, Proquest Dissertations Online ve diğer akademik veri tabanlarında yapılan araştırmalar bu iki eğitim kurumuna yönelik eserlerin sayısında ciddi artışa işaret etmektedir; ancak Enderun'a dair çalışmalardan bazıları kamu yönetimi ve siyaset bilimi konuları dışında üstün yeteneklilerin yetiştirilmesi, matematik eğitimi gibi başka konular ve bakış açılarından yazılmış eserlerdir. Bu okulların İngilizce dilindeki karşılıkları ve

kullanımlarının da farklılıklar gösterdiği araştırma yaparken hatırd tutulması gereken bir husustur. Google Akademik arama motorunda “Enderun School” arama kelimeleri 1200 civarında sonuç vermekte olup bu Altunok’un 2010/2012’deki tespitini hayli aşmaktadır. Bu artışın hepsini 2010–2019 dönemindeki yeni çalışmalara bağlamak doğru olmaz, arama motorunun kimi eski çalışmaları ancak endekslemesiyle de ilgilidir.

Enderun Mektebi üzerine birincil kaynaklar ve arşiv belgeleriyle en detaylı doktora tezi Bernatte Miller’e aittir. Gündüz’e (2016: 19) göre, 1941 yılında Harvard Üniversite’sinde yapılan bu doktora tezi öncesi Miller’in yine Enderun Okulu üzerine akademik çalışmalar yapmıştı. Bir başka yönüyle de Gündüz’e (2016) göre, yerli ve yabancı yazar ve/veya araştırmacıların çoğunlukla bu alandaki gelişmeler için Miller’in doktora tezine başvuruydular.

Taner Timur (2009) da Mekteb-i Mülkiye “uluslaşma” kavramını açıklarken yer yer Osmanlı Devleti ve toplumundaki modernleşme hareketlerini Saray Okulu ile kurduğu tarihsel bağlamda güçlendirirken Miller’in tezini kaynak göstermektedir. Timur (2009) da Barnette Miller’in *The Palace School of Muhammad the Conqueror* başlıklı 1941’deki doktora tezinde Enderun Okulu hakkında XVII. Yüzyıl araştırmacılarından Michel Baudier’in 1624’de ortaya koyduğu tespitlerini (Miller, 1941’den aktaran Timur, 2009: 186) şöyle aktarmaktadır: “*Türk Devleti, çok sayıda genç insan arasından, doğuştan gelen yeteneklerini sanat yetkinlikleri ile tamamlayarak ve onları dürüst kılan sıkı bir disiplin altında, iyi gıdayla en güzel ruhlu seçkinler haline getirerek zenginleşiyorsa, buna şaşmamak gerekir.*”

Sahillioğlu (1972) Osmanlı Devleti’nin kuruluş devri ve/veya klasik dönem üzerine arşiv belgelerinin özellikle 1550’den öncesine erişiminin sınırlı olduğundan söz etmekte ve bu nedenle de, Osmanlı Devletinin kuruluş dönemine ait İktisat Tarihinin yazılmasının güç olduğuna dikkat çekmektedir. Sahillioğlu (1972) bu konuyu aydınlatmak için anonim Vekayinamelere de çok başvurulamayacağını ifade etmekte olup 1348’de Ortaçağ’daki veba salgınına ait hiçbir bilgiye ulaşılmaması üzerinden bu durumu açıklamaktadır. Sahillioğlu’na (1972) göre, Kırım’dan Avrupa’ya yayılan bu salgının Anadolu’da rastlanmamasının çok da mümkün olmamasına rağmen, bu salgının Osmanlı Devleti’nde yaptığı tahribatı ancak yabancı kaynaklar aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bu konudaki açıklamalara Suraiya Faroqhi (2003) Avrupa tarihi eğitimi almış araştırmacılar arasında Danial Panzac’ın Doğu Akdeniz’den Marsilya’ya gelen gemilerle ilgili kayıtları incelediği araştırmayı hatırlatmaktadır. Bu belgelerle İzmir,

İstanbul ya da Sayda'da veba salgınının olup olmadığının yazılı belgelerine ulaşıldığından ve sayısal verilerle bu konuya açıklık getirildiğinden bahsetmektedir.

Osmanlı Devletinde üniversitelerin ne zaman doğdukları ve yapısal özelliklerine açıklık getiren Taner Timur'a (2000) göre, bu gelişmelerde ikili yapıyla ilerleme kaydedildiğidir. Üniversiteleri öğretim kurumunun en üst derecesi olarak tanımlayan Timur, ilk yapının Fatih döneminde kurulan Sahnı Seman medreseleri olarak belirtir. Klasik dönemde İstanbul'un diğer külliyesiyle benzerlik kuran Timur'a (2000) göre, Osmanlı Üniversite'lerinin faaliyetlerini yerine getiren büyük kültür merkezleri olarak nitelendirmektedir. İkinci tip Osmanlı üniversitesi için Saray Okulu Enderun'u işaret etmektedir. Saray Okulu'nun yapısı ve gelişmelerini de Timur (2000: 363-364) geçmişten günümüze önemli tespitleri şöyle özetlemektedir:

“... Batı'da Charlemagne döneminin, bazı tarihçilerin Avrupa'nın ilk üniversitesi saydıkları Saray Okulu'nu (Schola Palatina) andıran Osmanlı Enderun'u medrese bilimlerine ek olarak el sanatlarına ve fiziki egzersizle de yer veriyordu. Fakat esas olarak, gerek Medrese gerekse de Enderun skolastik yöntemle, kökeni Aristo'ya ve onun klasik çağ İslam ulemasının yorumlarına giden öğretisini temel alıyordu. Osmanlı üniversitesi de, ortaçağ Batı üniversiteleri gibi, Kelam ve Tefsir ilimlerinin teolojik şemsiyesi altında özgür bir felsefenin gelişmesine olanak vermedi. XVI. Yüzyılda Ahmet Taşköprüzade, XVII. Yüzyılda Katip Çelebi, ansiklopedik eserleriyle Osmanlı ilimlerinin bir tablosunu çizdiler. Ne var ki Osmanlı ortaçağı çok uzun sürdü ve halen de içinden tamamen çıktığımızı iddia edemeyiz.”

Ali Çankaya (1968-1969) da Enderun Mektebinin dönemindeki diğer klasik eğitim yapan medreselerden farklı bir yapısı ve işleyişinin olduğuna dikkat çekmektedir. Günümüz koşulları üzerinden Enderun Okulu'nun temel yapısının, Saray Okulu'nun bugünün Türkiye'sinde Harp Okulu, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakülteleri, Güzel Sanatlar Akademisi, Konservatuar, Veteriner ve Edebiyat Fakültelerinin tüm eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getiren bir yüksek eğitim kurumu olarak (Çankaya, Cilt 1, 1968-1969: 1-2) tarif etmektedir. Taner Timur'a (2009) göre, Saray Okulu Osmanlı Devleti'nin yönetici grubunu yetiştiren bir kurum olarak eğitim-öğretimde teori ile pratiği birleştiren uygulamalara sahiptir.

Enderun Mektebi, üstün zekâ ve niteliklere sahip çocukları güvenilir devlet adamı ve asker olarak yetiştiren özel eğitim kurumu olarak kabul edilebilir (Akyüz, 2013: 94). Kaya'ya (1995) göre, yeteneklilerin seçilmesine izin verilen bu sistemde, devletin üst makamlarının eğitilmesiyle birlikte tavır ve davranışlarıyla da yetiştirilmesi (Kaya, 1995: 251) yer almaktaydı. Bir başka anlatımla, “*Saray'ın mimar'ını, nakkaş'ını, ressam'ını, hattat'ını, katib'ini, müezzin'ini, müneccim'ini, müverrih'ini, şair'ini,*

alim'ini, silahşo'unu, hanende'sini, sazende'sini, soytarı'sını Enderun yetiştirir; Hatta çok defa Türk Devleti'nin Serasker'ini, Kadı-ı asker'ini, Sadrazam'ını, Kaptan-ı Deryasını, Vali'lerini, Elçiler'ini Enderun verirdi" (Çankaya, 1968-1969: Cilt I, 4-5; Gündüz, 2016: 16-17) ifadeleriyle Enderun Devletin tüm kademelerine insan gücünün yetiştirildiği bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaya'ya (1995) göre, Enderun dünyadaki ilk Kamu Yönetimi okullarından birisidir. Kaya'nın bu tarifi, Saray Okulu'nun Osmanlı Devleti'nin yönetici kademelerini yetiştirmesiyle kurduğu bağla açıklanabilir. Bununla birlikte yukarıdaki paragraflarda Enderun Okulu'ndaki eğitim-öğretiminin içeriği ve mezunlarına dair yazından aktarılan bilgilerin ışığında sadece Kamu Yönetimi Okulu olarak sınırlandırılmayacağı kanaati oluşmaktadır. Saray Okulu'ndaki eğitim-öğretimin çok yönlü verildiği ve yeterli bilgi ve donanım için günümüz de farklı programlar ve bölümler aracılığıyla kazandırılan bilgi ve becerilerin bu Okul çatısı altında birleştirilerek verildiği hatırlanmalıdır. Bu kurumsal yapının işleyişi için, buradan yetişen kişilerin meziyetlerinin sadece yöneticilik göreviyle sınırlandırılmadığı ve diğer ilgi alanlarında da gelişimlerinin desteklendiği çok yönlü bir eğitim-öğretim kurumu olarak sınırları genişletilebilir.

Mine Urgan (2019) *İngiliz Edebiyatı Tarihi* başlıklı kitabında İtalyan Rönesansı'nda eğitim üzerine yazılmış eserlerden İtalyan eğitimi ile İngiliz eğitimi üzerine çıkarımlarda bulunmaktadır. Bu eserlerden Baldassare Castiglione'nin 1528'de çıkan *II. Cortegiano (Saray Adamı)* ile Thomas Elyot'un (1499?-1546) *The Governour (Yönetici)* başlıklı kitaplarından günümüz koşullarındaki eğitim üzerine de görüşlerin taşınabileceğinden söz etmektedir. Bu iki yazarın eserlerinde Urgan (2019: 115), iyi eğitilmiş insanın sadece bilimsel bilgiyle donatılmış haliyle tanımlanamayacağını, aynı zamanda edebiyat, resim, heykel ve müzik gibi sanatın diğer dallarında da benzer birikimin sağlanmasıyla ulaşılabileceğini yüzyıllarca önce tespit ettiklerini aktarmaktadır. Bu dönem için Mine Urgan (2019: 116) Castiglione ile Elyot'un iyi eğitim görmüş bir insanı her konuda bilgi sahibi olmasıyla özdeşleştirmiş olduklarını vurgulamaktadır. Bu açıklamalar Çankaya'nın (1968-1969) Enderun Okuluna yaptığı tanımlama ve verilen eğitim-öğretimin içeriğiyle Osmanlı Devleti'nin yönetici kadrolarının yetiştirilmesindeki benzer yaklaşımlar taşımaktadır.

Türk akademisyen Ülker Akkutay (1984) da birincil kaynaklar ve arşiv belgeleri ışığında *Enderun Mektebi* başlıklı doktora tezinde Osmanlı Devletinin eğitim tarihi

içerisinde Enderun’u günümüze taşımaktadır. Dünyada “*Seçkinler Eğitimi*” tanımına karşılık bulan Osmanlı Devletindeki Enderun Mektebini, Akkutay (1984)¹ bilimsel verilerin desteğinde tanıtmayı hedeflemiştir. Enderun Mektebi çalışmasıyla günümüze kadar tam yanıt bulunamayan başlıklara ve/veya aynı tekrarların yapıldığı bir dönemi, Akkutay belgelerle cevaplar aramıştır. Çalışmayı öncü kılan sadece ikinci dereceden literatüre dayanmamış olması, aynı zamanda İstanbul Belediyesi Kütüphanesinde bulunan Muallim Cevdet Yazmalarından da faydalanılmış olmasıdır. Akkutay, Enderun Mektebiyle ilgili yapılan çalışmaların genellikle çeşitli başlıklarda özellikle de idari ve siyasi yönüyle değerlendirilmeyi içeren çalışmaların varlığına karşılık, bu kitabın ilk defa Enderun Mektebini eğitim bilimi açısından ele aldığını ifade etmekteydi.

Ülker Akkutay’ın (1984) *Enderun Mektebi* çalışmasını değerlendirirken Mustafa Gündüz (2016) literatürde göz ardı edilmiş bir ayrıntıyı da dile getirmekte; Akkutay’ın (1984) çalışmasının klasik dönemden çok modernleşme dönemini kapsadığını hatırlatmaktadır. Gündüz’ün özellikle Enderun Mektebi tarihiyle ilgili literatür için, yazılanların sınırlı ve aynı kaynaklara dayandığını ifade ederken, Enderun Mektebinin klasik dönemiyle ilgili gelişmelerini ortaya koyan arşiv belgelerine dayalı çalışmalara olan ihtiyacı (Gündüz, 2016: 19-20) ifade etmektedir.

Turgut Karakaş (2014) Osmanlı Devleti’nin 1500-1579 tarihleri arasında yükselme devrinin başarısını Devletin üst düzey yöneticilerinin yetiştirildiği Enderun Saray Mektebi’nin tarihsel gelişimiyle açıklık kazandırmaktadır. Bir başka ifadeyle, Saray Okulu’nun yönetim sistemindeki etkilerini değerlendirmektedir. Eğitim Bilimleri alanındaki yayımlanmamış yüksek lisans teziyle Karakaş (2014) Osmanlı Devleti’nin klasik dönemini araştırmasında mercek altına alması bu dönem çalışmalarının biraz daha zenginleşmesine fayda sağlamaktadır. Bununla birlikte araştırmanın birincil kaynaklar yerine yakın tarihli yapılan çalışmalarla, örneğin Ülker Akkutay’ın 1984 tarihli doktora tezi gibi kaynaklarla geliştirilmesi özellikle Osmanlı Devleti’nin klasik dönem araştırmalarında birincil kaynaklara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

¹ Enderun Mektebinin kuruluşuna ait açıklayıcı bilgiye Ülker Akkutay’ın (1984) çalışmasıyla ulaşılmıştır. Mevcut literatüre göre Enderun Mektebinin kuruluşu hakkında iki farklı görüş oluşmuştur. Birinci görüşe göre Enderun Mektebi II. Murad tarafından, diğere göre ise, Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulmuştur. Akkutay (1984) Enderun Mektebinin II. Murad zamanında kurulduğunu Fatih Sultan Mehmet zamanında ise gelişme gösterdiğini belgelerle açıklamakta ve Enderun Mektebindeki eğitim ve öğretiminin detaylarına da yer vermektedir. Bu incelemeler yine arşivde bulunan orijinal belgelere dayandırılmıştır. Örneğin, Enderun Mektebinde uygulanan Nizamname, Enderun’da okutulan dersler hakkında da, belgeler ilk bu çalışmada yer almıştır.

Gündüz'ün (2016) eğitim tarihi çalışmaları üzerine yaptığı bu sınırlılık için diğer alanlardan ve disiplinlerden örnek çalışmalarla genişletilmesi mümkündür. Akyüz'ün (2013) *Türk Eğitim Tarihi* kitabında, Çankaya'nın (1968-1969) Mülkiye Şeref Kitabında ve Demirci'nin (2015) kitap bölümünde Enderun'un klasik dönemiyle ilgili detaylı bilgilere yer verilmektedir.

Yahya Akyüz (2013) Türklerin Müslüman olmalarından önceki dönemle başlayarak yakın tarihimize kadar olan süreci soru ve cevap yöntemiyle eğitimin tarihsel gelişimini mercek altına almaktadır. Akyüz'e (2013) göre, Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut'la başlayan Avrupa'yla ilişkilerin artması sonucunda bu ülkelere öğrenci gönderilmesini hazırlayan etkileri de başlatmıştır. Zamanın zorlaması deyimiyle bu gelişmeleri açıklayan Akyüz'e (2013: 152) göre, Batıdaki gelişmelerden ayrı kalınmayacağı gibi yenilikleri takip edebilen ve bunları uygulayabilen memurlara duyulan ihtiyaç nedeniyle yurt dışına öğrenci gönderilmeye başlanmıştır. Gençoğlu'na (2008a: 1) göre de, Osmanlı Devleti de 1830'da bir devlet politikası olarak yurt dışı eğitim uygulamaları benimsenmiş ve uygulamıştır. Devletin yeni modern uygulamaları için eğitilmiş kadroların yetiştirilmesine duyulan ihtiyaç nedeniyle öğrenciler ve devlet memurları Avrupa'nın farklı ülkelerine gönderilmiştir (Gençoğlu, 2008a).

Cumhuriyet sonrası dönemde Türkiye'nin yurtdışı lisansüstü düzeyindeki gelişmelerini Onur Kulaç 2016'da *Bir Kamu Politikası Çözümlemesi: Türkiye'nin Yurtdışı Lisansüstü Burs Politikası* başlığında yayımlanmamış doktora tezinde ele almaktadır. 1929'daki 1416 sayılı "Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun" ile öğrencilerin yurt dışında burslu öğrenim görmeye Cumhuriyet döneminde de devam ettiğinden söz etmektedir. Türkiye'de yurt dışı lisansüstü burs politikasındaki gelişmeleri Kulaç, 2006 yılında "5 Yılda 5 Bin Öğrenci Projesi" kapsamında ve süreç modeli başta olmak üzere çeşitli kamu politikası çözümleme model ve çerçevelerini kullanarak geniş kapsamlı bir değerlendirmeye sunmaktadır.

1846 yılında Devletin kamu hizmetlerini yürütecek kişilerin yetiştirilmesi için, Osmanlı'da medreselerin dışında, modern eğitim kurumu yapılarının da kurulmasına karar verilmiştir. Tanzimat döneminde alınan Darülfünun kurulması kararı mali sıkıntılar; yeterli nitelikte öğrenci, öğretim elemanı ve kitap bulunamaması; plansız girişimler ile medrese zihniyetinden kaynaklanan sorunlardan dolayı açılmamıştır (Akyüz, 2013: 168-170). Osmanlı Devleti'nde medreselerden farklı bir eğitim kurumu açma girişimleri XIX. Yüzyıl ortalarında başlamış ve bu girişimler Yüzyılın

başlangıcıyla birlikte bilimde Doğu'dan Batı'ya yönelişle birlikte Osmanlı Devlet yöneticileri tarafından da değerlendirildiği (İshakoğlu Kadioğlu, 2004: 471-472) şeklindedir.

Taner Timur'a (2009) göre, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki başlangıç noktasının Osmanlı toplumsal sisteminin iç dinamiklerinden beslenmediği ve Batı ile başlayan yeni ilişkilerin ve/veya diplomatik bağlantıların etkisinde şekillenmiştir. Gülnihal Bozkurt'a (1996) göre, Osmanlı Devleti'nde eğitim, bilim ve sanat alanındaki çalışmalar Lale Devri'nde ilk kez Batı'yla başlayan temaslarla gelişmiş olup Fransa örneğini vermiştir. Paris'e elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Çelebi Mehmet'e Damat İbrahim Paşa tarafından, "*Fransa'nın vesait-i umran ve maarifini dahi layıkıyla kesbi-i ittıla ederek kabili tatbik olanlarının takriri*" (Bozkurt, 1996: 40) talimatıyla bu gelişmeler açıklanmaktaydı. Osmanlı Devleti'nin bu dönem gelişmelerinde Fransa'daki uygulamaları yakından takip etmesinin modernleşme girişimlerinin başlatılmasına ivme kazandırdığından söz edilebilir.

Gülnihal Bozkurt (1996) III. Selim'le başlayan reform sürecinin arka planında 17. ve 18. Yüzyıllarda gerek padişah fermanında gerekse layihalarda Devletin karşı karşıya kaldığı sorunların temelini "*kanunların uygulanmayışı*" olarak yorumlamaktadır. Bozkurt'a (1996) göre, Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketi, gelişen bu sorunların III. Selim tarafından ancak Devlet'in Batı tarzında kurumsal örgütlenmesiyle çözülebileceğine dair düşüncesi etkili olmuştur. III. Selim'in bu konuda ilk girişimi Ebu Bekir Ratip Efendi'yi Batı kurumlarını incelemek üzere Avusturya'ya göndermiş ve 1793'de yurda dönen Ratip Efendi 500 sayfalı bir risaleyle Avusturya'daki adalet, kültür, sağlık ve ekonomik kurumları hakkında gözlemlerini ve tespitlerini sunmuştur. Bozkurt'a (1996) göre, III. Selim'in bir başka uygulaması da "devlet nizamı" hakkında ulema ve devlet adamlarından istediği layihalar olup bu layihalar arasında Vakanüvis Abdurahman Şeref Efendi, Tatarcık Abdullah Molla'nın sunduğu layihalarda bulunmaktaydı. Tatarcık Abdullah Molla'nın ise, diğer layihalardan farklı olarak Batı'daki askeri bilim ve yöntemlerin Osmanlı Devleti'nde de uygulanabilmesine yönelik tavsiyeleri yer almaktaydı (Bozkurt, 1996, 41-43).

Mustafa Gündüz'e (2016) göre, II. Mahmut'la başlayan değişim ve düzenlemelerinin Enderun Mektebi ve mezunlarını da etkilemiş ve bu yeni reformlarla devlet adamlarının artık Enderun'dan yetiştirilmesi sürecinden uzaklaşmıştır. Gündüz'e (2016) göre, öncelikle Avrupa'ya eğitime gidenler arasından devlet hizmetleri

için görevlendirmeler yapılmış olup bu gelişmelerle birlikte kısa bir sürede modern okullar açılmış ve bir nevi Enderun'un görevleri bu şekilde yeni yöntemler ve kurumlara devredilmiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki bu reformların özellikle yurt dışında yetişmiş elit ve seçkin kadronun önderliğinde uygulamalara taşınmıştır. Mekteb-i Mülkiye'nin kuruluşunda da böyle gelişen etkiyi Taner Timur Mordtmann tespitleriyle açıklamaktaydı. Mülkiye'nin kuruluşunda Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa'nın doğrudan katkısıyla Maarif Nazırı vekili tarihçi Hayrullah Efendi'nin de dolaylı desteğine değinilmekteydi. Timur (2009) Fransa'da eğitim görmüş olan Kıbrıslı Mehmet Paşa'nın eğitim kurumu hazırlığı öncesinde bir vakıf yoluyla başladığı girişimlerini aktarmaktaydı. Bu gelişmelerin Mekteb-i Mülkiye'nin kuruluş öyküsüyle benzerliğini (Modtmann, 1999'dan aktaran Timur, 2009: 189-190) şöyle aktarmaktadır: “... kurulacak okulda gençler eyalet idaresi için gerekli vasıfları kazanmak üzere, çoğu Hıristiyan ve Avrupalı olan başarılı öğretmenlerden eğitim alacaklardı. Öğretim süresi iki buçuk yıl olacak ve okulda iktisat, özel hukuk, kamu hukuku, tarih, coğrafya gibi çağdaş disiplinler okutulacaktı.”

III. Selim'in reform çalışmalarında yanında yer alan kadronun yabancı dil bilen, Avrupa kültürünü tanıyan ve açılan yeni okullarda eğitim görmeleri gibi meziyetlere sahip olmalarıyla birlikte bir avuç aydın tanımlamasıyla sayısal olarak ne kadar az bir kadroyla bu mücadelenin verildiğini de göstermektedir. III. Selim ilk defa Avrupa Başkentlerine gönderdiği büyükelçilerle, Batı'daki gelişmeler ve yeni fikirlerin öğrenilmesinde önemli bir başlangıç olarak (Bozkurt, 1996: 43) değerlendirilmektedir.

“Enderun'dan Mülkiye'ye Osmanlı İmparatorluğunda Mülki İdarecinin Eğitimi” başlıklı editörlü kitap bölümünde H. Aliyar Demirci (2015) Enderun eğitimiyle ilgili Gündüz'ün (2016) tespit ettiği boşluğu dolduran bir çalışmayla Enderun'un Klasik dönemine de çalışmasında yer vermektedir. Çalışmasını iki ana bölümle aktaran Demirci, klasik dönem ve modern dönem başlıkları altında eğitim kurumlarını ele almaktadır. Medrese, Kalemîye sınıfı ve Enderun'daki eğitimi birlikte değerlendiren Demirci (2015), tarihsel süreç içerisinde okulları ve müfredat programlarını ortaya çıkartan derinlemesine bir çalışma yapmıştır. Demirci (2015) de Çankaya'da olduğu gibi akademik yazında Enderun'un kurumsal yapısına ayrıntılı olarak yer vererek, dönemseller çalışmada örnek oluşturmaktadırlar. Özellikle Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin amacını Demirci (2015: 106) tarihsel süreçte şu sözlerle şekillendiği ve

ilerlediğine değinmektedir: “Devletin genişlemesi, fonksiyonlarının artması bir “devlet bilimi”, Osmanlı Türkçesi’nde en yakın tabir olarak “Fünun-u Mülkiye” (ülke idaresine ait bilimler) eğitimi gerektirecektir.”

Demirci (2015) Enderun eğitiminde aynı dönem çalışan yazarlardan farklı iki tespiti yer vermektedir. İlk tespit Osmanlı Devleti Enderun Okulu eğitimiyle klasik dönemde kendi işleyişi ile devlet görevlerini yerine getirebilecek yetenekli ve yeterli devlet adamlarını yetiştirmeye başarmıştır. İkinci tespit ise 18.-19. Yüzyıllarda Batıda gelişme gösteren modernleşme çalışmalarının etkileriyle Enderun’daki eğitimi zayıflatan etkileyen gelişmelerin yaşandığına dairdir (Demirci, 2015: 106-107). Demirci’nin (2015) klasik dönem tespitine Çankaya’da “... Enderun zarif, ince idare adamları, ten-dürüst (sağlam, kuvvetli) kahramanlar, muktedir ve mütefennin (teknik bilgisi olan), hünerver (usta) ve san’atkarlar yetiştiriyorlardı” (Çankaya, 1968-1969: Cilt I, 5) ifadeleriyle katkı vermektedir. Siyaset Bilimci olarak Mülki İdarecinin Eğitimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi değerlendiren Demirci, kitap bölümünde bu işleyişi eğitim kurumları üzerinden detaylı bilgilerle analiz etmektedir. Demirci (2015) bu çalışmayla, Enderun’un klasik döneminde eğitim öğretimde başarılı olduğunu, bununla beraber, modernleşme hareketleriyle birlikte eğitim öğretim de aynı sürecin devam ettirilemediğini ifade etmektedir.

Türkiye’de Hukuk ilminin eğitim-öğretiminin iki medeniyetin etkisi altında geliştiği tespitlerini yapan Sadri Maksudi Arsal (1943) makalesinde detaylı açıklamalara yer vermektedir. Birinci etkiyi İslam fıkhnının tedris usulleri olarak ifade eden Arsal, ikinci etkiyi Fransa’daki Hukuk tahsili metotları olarak sınıflandırmaktadır. Arsal’a (1943: 20-21) göre, Hukuk mektebinin ilk kurulduğu dönemlerde öğretici kadronun Fransız kültürünün etkisinde hareket etmiştir.

Osmanlı Devleti’nin klasik eğitim kurumlarını “Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili” başlıklı makalesinde Recai Doğan (1997) da yer vermektedir. Doğan’a (1997) göre, eğitim-öğretim kurumları toplumsal ihtiyaçlara göre değişim göstermekte olup özellikle Batıyla teknik temasların başlamasıyla eğitim-öğretimde de yenilikler uygulanmaya alınmaktaydı.

Kaya (1995) geleneksel eğitim kurumları olarak Selçuklu Devleti medrese eğitimleriyle Enderun Mektebi yapısına ilk Türk Üniversitesi olarak nitelediği Nizamiye

Medresesine dair de bilgileri de eklemektedir. Kaya'ya (1995: 249) göre, Nizamiye Medresesinin başarısı, dini bilgilerin yanında Dil Bilgisi, Mantık, Metafizik, Geometri, Aritmetik, Astronomi hatta tıp gibi çeşitli bilim dallarıyla ilgili eğitime de ağırlık verilmesi ve değişmez temel kural olarak liyakat ilkesinin uygulanmasıdır. Ülken (1997: 9) de ortaçağda Nizam-ül Mülk tarafından kurulan Nizamiye Medresesini ilk üniversite örneği olarak nitelendirmekte ve burada ilimlerin öğretilmesinin dini olanlar ve dünyaya ait olanlar şeklinde iki grupta yapılmasına karşın dünyevi ilimler başlığının sınırlı ve az sayılı olarak tanımlamaktadır.

Çankaya (1968-1969) Mekteb-i Mülkiye açılıncaya kadar 1453–1859 arası dönemde Osmanlı Devletinde genel idare elamanı yetiştiren kaynaklar arasında Enderun Mektebiyle birlikte diğer kurumlarla ilgili bilgilere de geniş yer vermektedir. Daha önce derli toplu ve açık biçimde ifade edilmeyen, “*Bab-ı Ali Mektebi, Bab-ı Defterdarı Mektebi, Medreset’ül Kuzat, Mekteb-i Kuzat, Mekteb-i Maarif-i Adliyye, Mahrec-i Aklam*” gibi kurumlara bu çalışmada detaylı şekilde yer verilmektedir; bu kurumların bir kısmı, daha sonra Demirci (2015) tarafından kamu görevlilerinin hizmet öncesi eğitimi bağlamında özlüce analiz edilmektedir.

“Osmanlı Paşalarının Mahiyetindeki Değişim: Mukayeseli Tarih Bakımından Bir Değerlendirme” başlıklı makalesinde Tadashi Suzuki (2013) yabancı araştırmacı kimliğiyle Osmanlı Devleti’ndeki batılılaşma hareketini farklı bir açıdan değerlendirmektedir. Suzuki’ye (2013) göre, Osmanlı Devleti’nin çağdaşlaşma sürecindeki değişimi, yüksek resmi makamların yetiştirilmesinde medrese, Enderun Mektebi yerine, Bab-ı Ali’deki yazı işlerinin ağırlık kazanmasıyla ve çeşitli tarzlarla yetişen farklı devlet görevlileriyle başlamaktaydı.

Özellikle 1650’lerde başlayan Bab-ı Ali’nin güçlenmesinin getirdiği ortamdaki insan kaynağını yetiştiren yeni kurumlardan bahseden Mehmet Oluç (1972) Bab-ı Ali’de genel idare elemanı yetiştiren bir uygulama okulunun bulunduğunu, özellikle de Kalem Dairesinin bu görevi yerine getirdiğini ifade etmektedir. Bu uygulama okuluna ya evlerinde özel olarak ya da ilköğrenimini tamamlamış 12-16 yaşlarında memur ve tanınmış ailelerin çocukları kabul edilirdi. Yetiştirilecek bu kişiler “mülazım” ya da “şakird” olarak tanımlanırdı ve herhangi bir maaş ödenmezdi. Buradaki işleyiş ve uygulamada Kalem Dairesi’nin çeşitli bölümlerine yetiştirilmek üzere yerleştirilen mülazımlara, bölümlerin başındaki görevliler tarafından kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde gerekli bilgi ve beceriler kazandırılırdı. Bu eğitimlerinde belirli bir

olgunluğa ulaşanlar Bab-1 Ali kalemlerinden birine aylıklı memur olarak atanmakta ve işlerindeki başarılarına göre en üst makamlara kadar yükselmekte idiler (Oluç, 1972: 1).

Osmanlı Devleti'ndeki yönetici sınıfın yetiştirildiği kurum olarak H. Aliyar Demirci (2015) öncelikle Enderun'un akıllara gelmesine karşılık, bu kurumsal yapıya medrese ile Kalemîye'nin de dahil edilebileceğine değinmektedir. Bu üç kurumun eğitim-öğretim faaliyetlerini tarihsel temelde değerlendiren Demirci (2015), bu kurumların zaman içerisindeki temel amaç ve işleyişlerindeki değişimlerin yönetici sınıfı yetiştiren kurumsal yapının şekillenmesini de etkilemiştir. Demirci'ye (2015) göre, Enderun ve medreseler Osmanlı Devleti'nin Klasik dönem yönetici yetiştirme kurumları olup modernleşme döneminde bu alandaki eğitim-öğretim farklı isimler ve düzeylerdeki okullara bırakılmıştır. Klasik dönemden modern döneme geçişte Demirci yönetici sınıfın eğitim-öğretim bağının okul formatından uzak daha ziyade usta-çırak ilişkisindeki işleyişle Kalemîye tarafından sivil bürokrasinin yetiştirilmesi görevinin üstlenildiğini vurgulamaktadır.

Burhan Aykaç (1995) Enderun Mektebiyle birlikte yine devlete memur yetiştirmek amacıyla "Bab-Ali Mektebi" ve "Bab-1 Defterdarı Mektebi" kurumlarının da bulunduğunu ifade etmektedir. Mehmet Oluç (1972) Devletin maliye ve vergi işlerinde görevlendirilecek kişilerin Bab-1 Defterdarı Mektebinde yetiştirildiğinden söz etmekte ve buradaki eğitimin Bab-1 Ali Kalemîne benzer bir tatbikat okulu olduğuna değinmektedir. Oluç'a (1972: 1) göre, 1838'de kurumsal yapılanmadaki değişimin bu eğitimi etkilediği, Baş Defterdarlık, Maliye Nezaretine dönüşmesi dolayısıyla Maliyede çalışanlar için Devlet Muhasebesi kursu da açılmaktaydı.

Suzuki'ye (2013) göre, Osmanlı Devleti'ndeki yüksek resmi makamlarda görev alanların yetiştirilmesinde 18. Asırda Kalemîye, özellikle de Bab-Ali'deki yazı işleri etkin rol oynamaktaydı. Suzuki'ye (2013) göre, yazı işlerinden yetişenlerin devletin üst makamlarında görev almaya başlamaları ve sadrazamlığa kadar devam eden, unvan ve sayısal artışları Kalemîye'den yetişenlerin ayrı bir hâkimiyet kurmalarını sağlamaktaydı. Suzuki (2013: 221) Osmanlı Devleti'nde görev alan paşa ve sadrazamların yetiştirilmelerindeki bu yeniliğin, aynı zamanda köken ve eğitimlerinde yaşanan değişiminin bir göstergesi olarak yorumlamaktadır. Suzuki'nin (2013) makalesinde yer verdiği bu önemli tespite göre, Osmanlı Devleti'nde Klasik dönemde yönetim kademelerinin, Enderun Okulundan yetişen devşirmeler arasındaki en iyilerin yerine modernleşme döneminde Türk kökenli kişilerin devir aldığından söz edilebilir.

Enderun'un köklü ve kurumsal kimliğine karşın Kalemiye'nin Demirci'nin (2015) de vurguladığı üzere, bir okul formatından uzak usta-çırak işlevine dayanan bu yapıda sivil bürokrasi yetiştirilmiştir.

Osmanlı yüksek resmi makamların kariyerlerindeki bu yeni akım Batılılaşma devrine kadar devam etmiş ve bu yeni reform hareketi Kalemiye'den yetişen paşalar tarafından başlatılmıştır (Suzuki, 2013: 221). H. Aliyar Demirci (2011) Osmanlı Devleti'nin modernleşme hamlelerinde özellikle Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemine ait gelişmeleri, siyasal elitler, kurumsal iktidar ve kimlik siyaseti arasındaki bağlarla açıklamıştır. Demirci'ye (2011) göre, bu döneme ivme kazandıran modernleşme hareketi askeri alanda başlamış, eğitimde, haberleşme de ve ulaşımdaki etkileri, idari alanlarda ve eğitimde merkezîyetçilik yapısına dönüşmüştür.

İlhan Tekeli'ye (2007) göre, Osmanlı Devleti'nde eğitim kurumları sanayi öncesi dönemin gelişmelerinde, Devletin ihtiyaçları ve olanakları ölçüsüne uyumlu gelişim göstermiştir. Bu girişimler ise ancak küçük bir üst sınıf ve eğitim alanında da az sayıda seçkin kişinin desteğinde biçimlenmiştir. Osmanlı Devleti'nde sübyan ve/veya mahalle okullarının dışında yöneticileri ve ilmiye sınıfını yetiştirmeye yönelik eğitim kurumları iki yapı içinde gelişim göstermiştir. Bu kurumlardan ilki Medreseler olarak belirlenmiş, ikincisi ise Acemi Oğlanlar ocağından başlayarak Enderun, Saray Okulu olarak tanımlanmıştır. Tekeli'ye (2007) göre bu kurumlardan başka, Devletin üst kademelerindeki paşa konaklarında da bir tür eğitim-öğretim işlevi yerine getirilmekteydi (Tekeli, 2007: 19-20). Mehmet Oluç (1972) da Osmanlı Devleti'nde eğitilmiş vasıflı insan gücünün genellikle medreselerde genel öğretim alanların da ya da özel öğretimle yetiştirildiğine değinmekteydi.

Osmanlı yönetiminin kalemlerinde yetişen Mustafa Reşit Paşa'yı, İlhan Tekeli (2007) Osmanlı modernleşmesindeki girişimleri ve kriz çözmedeki başarılarıyla aktarmaktadır. Osmanlı Devletindeki bu atılımlarının çok yavaş dönüşümünü Tekeli "utangaç modernite projesi" olarak tanımlamakta ve bu gelişmelerin kök salabileceği ortamları sorgulamaktadır. İlhan Tekeli bu süreci ve gelişmeleri şöyle (Tekeli, 2007: 21-23) açıklamaktadır:

"... Beşiktaş ve Ortaköy'de birbirine yakın yalıları olan belli sayıda Osmanlı eliti, yaklaşık olarak 1820'li yıllardan sonra, bir araya gelerek, yalılarında düzenli olarak talebelerine medreselerde ele alınan konulardan farklı konularda ya da daha ileri düzeylerde dersler vermeye başladılar. Aslında bunu kökü olmayan bir yenilik olarak düşünmemek gerekir. Zaten Osmanlı konaklarında Osmanlı saray geleneğinin bir uzantısı olarak eğitim işlevleri bulunuyordu. Bu girişimde yeni olan bunun bir

ortak girişim olmasıydı. Eğitime ilişkin masraflar bu grubun üyelerince mali güçlerine göre paylaşılıyordu ve yeni konular sistemli olarak işleniyordu.”

Roderic Davison (2006) “Osmanlı Türkiye’sinde Batılı Eğitim” başlıklı kitap bölümünde, Osmanlı Devleti’nde 18. Yüzyılın sonlarında Müslüman Türk toplumunun eğitim-öğretim sistemi üzerinde Batı etkilerini değerlendirmektedir. Davison Osmanlı Devleti’nde Batılı eğitimin hangi vasıtalar aracılığıyla etkileşime başladığı ve yayıldığına dair şu ayrıntıları vermektedir (Davison, 2006: 668-669):

“... Bu kanalların en önemlisi dar bir seçkin çevre ile açık bir alışveriş içindeydi. Bu kanalın en doğru bir kararlarla eğitim olduğunu düşünenler, uzun yaşamından edindiği tecrübenin bütünlüğüyle, mesleğindeki başarısıyla, gezileriyle, çok özel okumasıyla, başkalarıyla tartışmalarıyla, İstanbul’un önde gelen devlet adamları, yazar ve şairleriyle düzenlendiği bilimsel toplantılarla, herhangi bir okulun verebileceğinden daha iyi eğitim görmüş, Batı bilimine kendi kendine en iyi öğrenmiş on dokuzuncu yüzyıl Türklerinden biri olan çağdaşları tarafından ‘ayaklı kütüphane’ diye anılan ve doymak bilmez bir okuyucu olan Ahmet Vefik Paşa, Fransızca’yı Viyana’daki Osmanlı Büyükelçiliği’nin bahçesindeki bir ağacın altında öğrenen Ali Paşa, Berlin Üniversitesi’nde diğerlerini gölgede bırakan üç yıllık bir öğrenim gören Münif Paşa ve Anadolu’da sürgünde iken dokuz yılda kendi kendine Fransız felsefesi ve sosyolojisi çalışan Ziya Gökalp’dır. ... Her biri kişisel olarak Batılı eğitimin avantajlı yanlarının alınmasına karar vermişlerdi. Bu insanlar ve onlar gibiler, imparatorlukta Batılı eğitimin gerçek önderleriydiler.”

Osmanlı Devleti’nde resmi okullarda ya da öğretim siteminde Batılı eğitiminin etkileri görülmeye başlanmış ve Müslüman Türkler de bazı yabancı okulların programlarıyla ilgilenmişlerdir (Davison, 2006: 669-671). Islahat Fermanınının 1856’daki kararına göre, azınlıkların okullar açması ve geliştirmesine olanak sağlanmıştır. Bu okullar arasında New York’lu tüccar Mr. Robert’in teşebbüsü ile 16 Eylül 1863’de Rumeli Hisarındaki arazide Robert Koleji kurulmuştur (Akyüz, 2013: 176).

Yukarıda yer alan paragraflardaki gelişmelere göre, Osmanlı Devleti’nde Kalemiye’deki hizmetiçi eğitimle, yasal ve okul formatında olmamasına rağmen, Beşiktaş ve Ortaköy’deki yalılardaki bilgi alışverişlerinin az sayıda seçkin bir kitleyle batılılaşma girişimlerinin ve modern tarzdaki eğitim-öğretiminin başlamasına zemin hazırladığı düşünülebilir. Cihan’a (2011: 125) göre, Sosyal Bilimler alanında Batının takip edilmesi ve örneklerinin anlaşılmasında Osmanlı aydın kesiminin katkılarının gözardı edilemeyeceğine değinmekte olup ancak bu eylemlerin sadece Batı’daki fikirlerin ülkemize taşınmasıyla sınırlı kaldığını vurgulamaktaydı. Ancak yine yukarıda yer alan açıklamalar tekrar hatırlandığında, aydın kesimin sayıları az olmakla birlikte ortak etkileşim ve kararlarla Batı’daki yeniliklerden nasıl ve ne şekilde yararlanılacağı üzerine fikirler de üretmekteydiler.

Enderun Okulunun son dönemlerine ait gelişmeleri Çankaya şu ifadelerle (1968-1969: 5-6) aktarmaktadır:

“... Mezun olanların yerlerine Acemi Oğlanlar mektebinden yenileri alınır. ... 1825’de Yeniçerilik dolayısıyla Acemi Oğlan Mektepleri kaldırılıp askeri ve mülki okullar açılmasına rağmen Enderun Mektebi, eski önemi kalmamakla beraber, Saray hizmetleri için eleman yetiştirmeye devam etmiş; 1908’de 2. Meşrutiyet’in ilanına kadar yaşamıştır. Tanzimat’tan sonra ilk ve orta öğretim ‘de ve medreseler de yenileştirme yapılırken, Enderun’a da el atılmış; bu Müessesese, eski amaç ve programı değiştirip, yalnız Saray personeli yetiştiren bir kaynak haline getirilmişti.”

Yukarıda Çankaya’nın eserinden ulaşılan 1825-1908 tarih aralığındaki Enderun Mektebinin son gelişmelerine dair ayrıntılı bilgilere yazında çok yer açılmadığı ve Osmanlı Devleti’ni genellikle yükseliş dönemiyle ele alınan Enderun Okulu’nun ağırlığındaki anlatımla literatür gelişim göstermiştir.

19. Yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı Devletinde reformlar ve modernleşme girişimleri yaygınlaşmış, devlet ve toplum üzerinde değişimlerin etkisi görülmeye başlanılmıştır. Modern devlet yapısına doğru ilerleyen gelişmeler siyasi otoriteyi yeni hukuki kurum ve kuralları kabul etmeye ve düzenlemeye de yöneltmiştir. Bu yenilenme hareketi klasik Osmanlı sistemindeki değişimi hazırlamış ve modern anlamda eğitimin kurumsal yapılarının temelleri atılmaya başlanmıştır. Bu amaçla “*memleket ve vilayet idare meclislerine nitelikli sahasında uzman merkezi otorite ajanı yetiştirmek üzere Mekteb-i Nüvvab 1854’de*” (Cihan, 2011: 107) kurulmuştur.

Enderun Mektebi ve devlet kademelerindeki uygulamalarda liyakat ilkesinden uzaklaşıldıkça, zaman içerisinde değişen değerler ve yöntemlerin etkisinde her iki alanda birbirini tetikleyen yozlaşmalara da zemin hazırlanmıştır. Çankaya (1968-1969: 25) “*Her olay’ın illet’i, kendinden önce gelen bir olay olduğuna göre, çöküntünün illeti de devlet yönetiminde tutulan yolun sakatlığı idi*” sözleriyle sorunlara dikkat çekmekteydi. Çankaya’ya (1968-1969) göre, Osmanlı Devletinin son dönemlerinde modernleşme çalışmalarıyla yeni sistem ve yeni sisteme uygun devlet adamı yetiştirme ihtiyacı neticesinde Mülkiye Mektebi’nin kurulmuştur.

Osmanlı Devleti’nin yönetici kadrosu XVII. Yüzyıl itibariyle Batı’daki gelişmeleri takip etmekteydi ve ayrıca Batıdaki gelişmelerden devletin yararlanması için çaba göstermekteydiler. Osmanlı Devleti’nin Batı’daki yapılara uyumlu yeni politika ve reformlarla katılmasının ancak XIX. Yüzyılda Tanzimat Fermanıyla gerçekleşmiştir. Kalıcı sonuçların elde edildiği bu Fermanla birlikte Devletin yönetim yapısı Batı Avrupalı devletlerin yönetim şemasına benzer şekilde örgütlenmeye başlamıştır. Devlet

yapısındaki bu yeni düzenleme çok sayıda nazırlık makamı ile mahalli idarelerin önemini ortaya çıkartmanın yanısıra sisteme uygun yeni bürokratlar yetiştirmenin de gerekli olduğunu göstermekteydi. Yeni dünya sistemine katılabilmek için Osmanlı Devleti mali, askeri, adli, idari alanlardaki düzenlemelerle Nizamat-ı Tanzimat-ı Hayriyye’de istihdam edilecek yöneticileri ve diğer önemli devlet görevlilerini yetiştirmek üzere Maarif Nezaretine bağlı olarak Mekteb-i Mülkiye’yi açmıştır (Baskıcı, 2009a: 219).

Mekteb-i Mülkiye ve mezunlarını Cihan (2011: 107-108) şöyle tanımlamaktaydı: “... vali, kaymakam, mal ve nüfus müdürü ve benzeri taşradaki merkezi otorite temsilcilerini Tanzimat’tan itibaren başlayan reform girişimlerinin ortaya çıkardığı daha önce benzeri görülmemiş sosyo-ekonomik, idari-siyasi, mali-hukuki ihtiyaçlara cevap verecek tarzda eğitmek üzere 1859’da Mekteb-i Mülkiye teşekkül ettirilmiştir.” Brügel’e (1991: 44) göre, bu Okulun kuruluş amacı, uygulama alanında görevlendirilecek idari uzmanların yetiştirilmesi olarak tarif etmekte ve bu nedenle, Hukuk, İktisat ve Tarih ağırlıklı derslerinin okutulduğuna değinmekteydi. Davison (2006) ise Türk toplumu üzerinde en önemli etkiyi, yüksekokulların açılmasıyla başladığından söz ederken, bu okullar vasıtasıyla Osmanlı Devleti’ne Batılı düşüncenin girmeye başladığından söz etmektedir. Mekteb-i Mülkiyeyi sivil memur yetiştirmek üzere 1859’da kurulan bir yüksekokul olarak tanımlayan Roderic Davison (2006) A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesini günümüzde Mektebi-Mülkiye’nin devamı olarak nitelendirmektedir. Davison’a göre eğitimdeki iyileştirmelerin zamanla düzenlendiği bu yüksekokullarının yirminci yüzyıl Türk Tarihinin gelişimini etkilediği yönündedir.

Yerli ve yabancı araştırmacıların Mekteb-i Mülkiye üzerine yaptıkları çalışmaların çeşitliliği ve sayısal çokluğuna rağmen Okula ait halen açıklık getirilmesine ihtiyaç duyulan konular bulunmaktadır. Bu konuda çok faydalı bir eser olarak M. Murat Baskıcı’nın (2009a) “Mülkiye Tarihinden Bir Yaprak: Tevzi-i Cetvelleri” başlıklı makalesi Mülkiye Dergisinin 150. yılında yayımlanmıştır. Baskıcı (2009a) Tevzi-i Mükafat Cetvelleri ile Mülkiye tarihine açıklık kazandırmak ve yeterince ifade bulmamış alanların aydınlatılmasına kılavuzluk yapmaktadır. Bu konuda incelemenin olmadığını vurgulayan Baskıcı (2009a), nadir olan bu cetveller ve benzeri belgelerle kurumun tarihinin yazılması ve aydınlatılmasındaki önemine değinmektedir.

Mekteb-i Mülkiye 1859-1877 tarih aralığında Mekteb-i Fünun-i Mülkiye (Atik Mülkiye) adıyla, Fransa'daki Paris Serbest Siyasi İlimler Okulunu örnek alarak kurulmuştur. Paris Serbest Siyasi İlimler Okulu, Fransa'nın 1871'deki savaş yenilgisi sonrasında Paul Leroy, Beaulleu, Emile Boutmy gibi Fransız yönetici ve bilim insanları tarafından yeni bir devlet mekanizması için yetkin ve yeterli donanıma sahip kamu görevlilerini yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Fransa'da Ecole Libre des Sciences Politiques'in kurulmasına bağlı olarak, Atina Siyasal İlimler Okulu, Sofya Siyasi İlimler ve İktisadi Bilgiler Fakültesi, Avusturya Siyasi Bilimler Okulu, Romanya İdari Bilgiler Enstitüsü, Belçika Siyasi Bilgiler Okulları da aynı amaçla açılmışlardır (Çankaya, 1968-1969: 25-26).

Fransa'daki bu gelişmelerle benzerlik kuran Çankaya'ya (1968-1969) göre, Osmanlı Devleti'nin de kurtuluşu için gereken sistem ve donanımlı devlet yöneticilerinin eksikliğinin Mekteb-i Fünun-i Mülkiye (Atik Mülkiye) adıyla kurulan bu eğitim kurumuyla çözülebileceğine dair düşüncedir. Osmanlı Devleti'nde bu alanın sorunlarının görülmesi ve gelişmelere ivme kazandıran nedenleri bir savaş yenilgisiyle (Çankaya, 1968-1969, Cilt I: 25-26) açıklamaktadır:

“1836'da Nizip Ovası'nda Osmanlı İmparatorluğu Orduları ile Mısır Vilayeti Valisi kumandasındaki Mısır Ordusu ile çarpışıp yenildiği ve Ordularımızın çok feci bir bozgun içinde geri çekilmelerine, Kavalalı İbrahim Paşa'nın Kütahya'ya kadar gelmesine yol açan Savaş'da Osmanlı Ordusunda, genç ve çok tecrübeli, bir Alman Kurmay Subayı olarak, ünlü Moltke de vardı. Başkumandan, cahil ve o nisbette kabiliyetsiz bir kimse olan, Çerkes Hafız Paşa'ya Mısır Ordusu'ndan önce taarruza geçmeleri tavsiyesinde bulunan Moltke'ye Hafız Paşa 'Müneccim'ler taarruz için uygun saatin gelmediğini bildirdiler, bekleyeceğiz ...' cevabını vermiş; pek tabii olarak koskoca İmparatorluğun Orduları, kendi Vali'sinin Ordularına yenilmişti. Moltke, sonraları yazdığı hatıratında bu acı düşündürücü olaylardan bahsederek bir devlet'in batışında nelerin rol oynayabileceğine' örnek teşkil etmektedir.”

Nermin Abadan'a (1956: 414) göre, Fransız üniversitelerinde Amme İdaresi alanında 1871 yılında kurulan Serbest Siyasi İlimler Mektebiyle çalışmalar başlamış ve bu kurum Fransa'da idari ilimlerin hukuk dışı konularını değerlendirebilen ve aynı zamanda kısa bir zamanda üst idari kademelerde görev almaya istekli gençleri bu görevlere hazırlayan tek adres olarak kabul edilmiştir. Abadan'a (1956) göre, Fransa'daki Serbest Siyasi İlimler Mektebinin aktifliğinin üst idarecilerin sosyal kökeni bakımından belirli grubun ya da kuralların uygulandığı tekelci bir zihniyetin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Üsdiken ve Çetin'e (1999: 50) göre, Osmanlı Devleti Fransa'nın “yüksek mektepler” sisteminden etkilenmiş ve İstanbul'da “Mülkiye Mektebi” ile “Ticaret Mekteb-i Alisi” kurulmuştur. Abadan'a (1962) göre, Fransa'da

Siyaset ve İdare alanında işbirliğinin artırılması düşüncesi Siyasi İlimlerin kurumsallaşmasını olumlu etkilemiştir. Özellikle siyasi ilimler eğitimi sayesinde daha yetenekli idareciler yetiştirmek üzere projeler geliştirilmiştir. Abadan (1962: 211) bu tarihsel gelişim aralığında Osmanlı Devleti'nde kamusal alandaki düzenlemelerde Fransız etkisinin izleriyle benzer gelişmeler yaşanmıştır. Abadan (1962) 1859 yılında Mülkiye'nin kuruluşunun Fransa'daki bu gelişme dönemine rastlamasını bu tesirin göstergesi olarak değerlendirmektedir

Çankaya (1968-1969: 40) Mülkiye Mektebi'nin kuruluş gerekçesini şöyle aktarmaktadır:

“a) Kaymakamlık ve kaza müdürlüğü gibi mülkiye amirleri mal müdürlüğü gibi maliyeciler yetiştirmek üzere Mekteb-i Mülkiye adıyla bir meslek okulu açılacak; b) Bu Okul'a Hükümet Merkezi'ndeki Dairelerde maaşsız veya çok az maaşlı olarak çalışan ve yaşı otuz'u geçmemiş katipler'le, ilköğrenimini görmüş gençlerden seçme sınavını kazananlar alınacak; c) Okul'da Tarih, Coğrafya, Hesap, Ekonomi Politik, Tanzimat Fermanı'nda bildirilen işler için hazırlanan ve yürürlüğe giren yeni kanunlar (Nizam-ı Cedide), Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle yaptığı andlaşmalar (Muahedat-ı Saltanat-ı Seniyye) okutturulacak.”

Eğitim-öğretime başlayan Mülkiye'nin, bulunduğu binanın bu faaliyetleri karşılayamadığından dolayı Divan Yolundaki Nuri Efendi Konağı'nın kiralanması ve okulun burada hizmetlerine devam etmesi kararı alınmıştır (Çankaya, 1968-1969: 81). Mekteb-i Mülkiye'nin 1870'li yılların başlarında müdürlüğünü müderris Hilmi Efendi yapmış ve İlmîye sınıfına dahil birçok kişi öğretim elemanı olarak görev almıştır. Mülkiye'de ilk okutulan dersler Feteva-yı Şerife, Tarih ve Coğrafya, Ticaret Kanunu, İnşa, Umur-ı Mülkiye (Emsal-ı Milli), Rık'a, Hesap olarak sıralanmıştır. Dönemin gelişmelerine paralel olarak bu derslere Fransızca ve Hendese dersleri Mülkiye programına eklenmiştir (Cihan, 2011: 109).

Cihan'a (2011) göre, Osmanlı Devleti'nin Tanzimat'la birlikte başlayan reformların da asıl Hukuk eğitimi-öğretimi öncelikli kabul görmüş, dolayısıyla ilk atılımlar bu yönde gelişmiştir. Bir başka deyişle, Cihan (2011) 1854'de “Nizamiye” mahkemelerinin doğuşunu hazırlayan “memleket” ve vilayet idare meclislerine nitelikli kişiler yetiştirmek üzere ilk Hukuk okulu “Mekteb-i Nüvvab” kurulmuştur. Bu tarihten sonra vali, kaymakam, mal ve nüfus müdürü gibi taşrada merkezi otoriteyi temsil edecek kadroların yetiştirilmesi için Cihan'a (2011) göre, Mekteb-i Mülkiye açılmıştır. Akyüz (2013:170) Mektebi-i Mülkiyeyi ilk sivil yükseköğretim kurumu olarak nitelendirmektedir.

“Mülkiye Mektebinden İlk Çıkanların Bazı Eğitimsel Çabalarına İlişkin Bir Belge” başlıklı makalede Yahya Akyüz (1983b) eğitim bilimci kimliğiyle Mülkiye Mektebi mezunlarının Türk Eğitim Tarihinde de etkin görevler ve roller üstlendiğinin örneklerini sunmaktadır. Mülkiye Mektebi mezunlarının genellikle Yönetim, Maliye, Hariciye alanındaki hizmetler için yetiştirilmelerine rağmen, eğitimle ilgili de görev almaktaydılar. Akyüz’e (1983b: 151-152) göre, Mülkiye Mektebi ülkenin neredeyse tek, en önemli ve disiplinli yükseköğretim kurumu olması dolayısıyla mezunlarının da toplumun çeşitli sosyal sorunlarıyla birlikte eğitim sorunlarına da çözüm arayışlarında etkin roller üstlenmekteydiler.

Mülkiye Mektebi’nin ilk yıllardaki mezunlarından Tahsin Efendi atandığı Pirlepe Kaza Müdürlüğü’nde önemli görev ve hizmetleri yerine getirmiştir. Tahsin Efendi bu Kazada yaptığı hizmetleri bir mektup ve raporla yüksek Maarif Nezaretine resmi bildiri olarak sunmuştur. Tahsin Efendi, Pirlepe Kazası Müdürlüğüne atandığında ilk olarak genel idare işlerini düzene koyma girişimleriyle birlikte, Kazanın mevcut durumuna ait resmi bilgi ve sayısal verilerini de toparlamıştı. Bir ön rapor olarak nitelendirilebilecek bu çalışmada Kazada bulunan eğitim-öğretimle ilgili kurumlardan kız ve erkek öğrenci sayısı, kaynak, okutulan dersler, okula devam etme oranları gibi konularda bilgilere ulaşmıştı. Bu Rapor sonucunda Tahsin Efendi sahip olduğu yetki ve olanaklar çerçevesinde çözümler üretmiştir (Çankaya, 1968-1969: 87-88; Akyüz, 1983b: 153).

Kaza müdürü olarak Tahsin Efendi sadece mülki idari konularıyla görev ve hizmetlerini sınırlandırmamış, bulunduğu çevredeki her seviyedeki eğitim kurumlarının faaliyetlerini düzenleyici ve çözümleyici eylemler geliştirmiştir. Pirlepe’de öğrencilerin Aritmetik ve Coğrafya bilimlerini bilmediklerinden dolayı eğitim-öğretimde sınırlı ilerleme kaydedilmiş ve bu durumu tespit eden Tahsin Efendi yaklaşık 40-50 kişiye tatil günü olan Cuma günleri bu konularda geliştirmek üzere dersler vermiştir. Ayrıca bu kişiler içerisinde yetenekli öğrencilere de Coğrafya ile Rık’a yazısını öğretmiştir (Çankaya, 1968-1969: 88; Akyüz, 1983b: 155).

Çankaya’ya (1968-1969) göre, Tahsin Efendi’nin bu başarısı olanakların ve kaynakların yetersizliğine rağmen Kazada her anlamda hizmet etmenin ve görev bilincinin tek açıklamasının “Mülkiyelilik ruhu” olduğunu ön plana çıkartmaktadır. Tahsin Efendi ise yazdığı mektupta yapılan bu işlerin küçük işler olarak sayılabileceği düşüncesine karşılık, asıl amacının diğer kaza’larda bulunan müdürlere örnek

oluşturmak çabası olarak nitelendirmekteydi (Çankaya, 1968-1969: 87-88). Yahya Akyüz (1983b) Tahsin Efendi'nin kırk kişilik öğrenci grubuna verdiği derslere o dönemdeki kaza memurlarının, medrese hocalarının katıldığını düşünmektedir. Tahsin Efendi'nin memurlara Coğrafya ve yazı öğretme çabaları o dönem için ilginç bir çalışma olarak karşılanmaktadır. Oysaki amirin yanında çalışan elamanlarının bilgi, görgü ve yeteneklerini artırmaya yönelik bu faaliyetleri, bir çeşit hizmetiçi eğitim faaliyeti olarak değerlendirmek de mümkündür (Akyüz, 1983b: 155).

Taner Timur (2009) Mekteb-i Mülkiye'nin eğitim-öğretiminde kesintilere uğrayarak “atik” ve/veya “kadim” olarak yeniden kurumsal kimlikler kazanılmasıyla neden başarılı olunamadığını önemli bir tespitle hem o dönemi hem de günümüzde devam eden sorunsalı açıklamaktadır. Timur, Mekteb-i Mülkiye'nin kurulduğu tarihlerde Osmanlı Devleti'nde memurların ve idari birimlerin yasal konumlarını ve mevkilerini belirleyen modern bir yasal düzenlemenin yokluğuna işaret etmektedir. Osmanlı Devleti'ndeki bu işleyişin modern yeni eğitim kurumunun gelişmesini ya da yüksekokulun tercih edilmesini olumsuz etkilediğine değinen Taner Timur (2009) bu tespitleri (Mordtmann, 1999'dan aktaran Timur, 2009: 191) şöyle aktarmaktadır:

“Taşrada bir memur kadrosu boşaldığı zaman Mülkiye mezunu genç, gideceği eyaletin valisine hitaben yazılmış mektubu getirenin boş olan nahiye müdürlüğü veya kaymakamlığa atanmasını bildiren resmi bir belge ile görev yerine gönderiliyordu. Fakat vali çoktan eski nargileci, seyis veya diğer birini o göreve yerleştirmiş oluyordu. Tayin emrini ve onu getireni büyük nezaketle kabul ediyor ve daha öncü haberdar edilmediği için atama yapmış olmaktan duyduğu derin üzüntülerini belirtiyordu. Memur adayı arzu ederse biraz bekleyebilirdi, nasıl olsa yakında bir kadro daha boşalırdı. Ne varki bir dahaki atamada vali onu tekrar atıyordu: O işi daha önce başka birine söz verdiğini açıklayan vali biraz daha sabretmesini rica ediyordu. Ve bu böyle sürüp gidiyordu. Mülkiye mezunu bu arada borca batıyor, değerli vaktini boşa harcıyor, sonunda çaresiz İstanbul'a dönüyor ve tezgâhtar, gazete satıcısı veya en iyimser ihtimalle bir ailenin yanında öğretmen olarak çalışmaya başlıyordu. Bu yöntem tekrar tekrar uygulandı ve birkaç hafta önce Harbiye Nezareti'nin gazetesi olan, Fransızca ve Türkçe olarak çıkan *La Verite-Hakikat*'in itiraf ettiği gibi, hala da kullanılmaktadır. Güçlkle ayakta duran Mülkiye Mektebi'ne kayıt yaptırmak isteyen pek kimse kalmadı artık.”

Osmanlı Devleti'nde kullanılan mülki, askeri ve ilmi rütbelerle ilgili bir belgeye Çankaya'nın eserinden ulaşılmıştır. Bir tabloda açıklamasız verdiği bu belge de rütbeler, derecesi ve sınıfı unvan ve hitap şekli yer almaktadır (Çankaya, 1968-1969: 78). Bu belgede Osmanlı Devletinde görev alan yöneticilerin İlmiye, Kalemiye, Seyfiye ve Mülkiye sınıflarının ayrıldığı ve derece, terfi ve hatta bu kişilerin rütbelerine göre hitaplarının da kurallara bağlandığı söylenebilir.

Devlet yönetimin başarısı ve kalıcılığında gereken şartlar içerisinde Dünyada başka ülkelerde en sık tekrar edilen ve arandığı aslında, devlete layıkıyla hizmet edecek yetenekli ve eğitilmiş insanın yetiştirilmesi yer almaktadır. Devlet yapılanmasıyla birlikte bu düzeni sağlayan eğitim-öğretim kurumları birçok ülkede yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkemizde de bu süreç dönem dönem kırılmalar ve değişimler yaşasa da, her zaman eğitim süreciyle ilgili sorgulamalar devamlılık göstermiştir. Örneğin Güven (2010) Hayri Osman'ın Devletin yönetiminde “siyasi memur” ile “meslek memuru” şeklinde yaptığı sınıflamaya değinmekteydi. Güven'e (2010) göre, Hayri Osman, bu sınıflamasında bakanları, müsteşarları, büyükelçileri ve valileri siyasi memur olarak tanımlamaktaydı. Güven (2010) Hayri Osman'ın çalışmasında meslek memurluğunu Devletle aynı değerde tutmakta ve bu memuriyetin Devlet gibi kalıcılığından dolayı, ayrıca yetiştirilmesine yaptığı vurguyu dile getirmektedir. Güven'e (2010) göre bu amaçla Türkiye'de meslek mektepleri “meslek mektepleri” ile “yüksek meslek mektepleri”nin açılmasıyla eğitim hizmetlerinin yerine getirildiği, Harp Akademisi, Ziraat Enstitüsü, Mülkiye Mektebinin yüksek meslek mektepleri grubunu dahil edilmekte idi (Güven, 2010: 25).

Osmanlı Devletinin sınırlarının genişlemesi ve devlet olarak hizmetlerinin artması sonucunda vasıflı, yetkin ve donanımlı insangücü ihtiyacı da artmıştır. Bu nedenle de devlet, teknik ve uzmanlık bilgisiyle bireylerin yetiştirilmesi ve atanmasında işbölümü ve idareci sınıfları belirlemiştir. Buna göre Osmanlı Devlet idaresi dört sınıfa ayrılırdı: Mülkiye, İlmiye, Seyfiye, Kalemiye. Sadrazamlar, vezirler, beylerbeyleri ve sancak beyleri gibi yüksek sivil ve askeri idareciler mülkiye sınıfında yer alırdı. Bu sınıfın yetiştirilmesi ise dünyanın en eski idare okullarından birisi olarak nitelendirilen Enderun idi (Abadan, 1959: 27; Oluç, 1973: 9). Türkiye Cumhuriyetinde mevcut kamu personel sistemindeki başlıkları İpek Özkal Sayan (2009) makalesinde ayrıntılarıyla açıklamaktadır. Türkiye'deki kamu personel sistemini birbirinden farklı dört alan üzerindeki yapısına değinen Özkal Sayan, bu alanların, idari, askeri, akademik ve adli personel başlıklarında sıralamaktadır.

Abadan'a (2011) göre, Siyasi İlimlere karşı direniş, merkeziyetçi yapıdan dolayı, en fazla Fransa'da gelişmiştir; çünkü Fransa'da üniversitelerde her türlü reform yukarıdan aşağıya doğru bir işleyişle imkân bulmaktaydı. Abadan, Siyasi İlimlerin eğitimine dair 1815-1848 yılları arasında kurumsal yapı üzerine yapılan projelerin başarısız olmasıyla bağ kurarak bu durumu açıklamaktadır. Abadan, Paris'te 1819'da

Cuvier ve 1832’de Macarel tarafından Siyasi ve İdari İlimler Fakültesinin kurulması girişimleriyle 1846’da Siyasi ve İdari İlimler Okulunun kurulmasına yönelik çalışmaları bu duruma örnek göstermektedir. Abadan’a (1962: 211) göre, Fransa’da 1848 İhtilalinde İdarecilik Mektebi İhtilal sırasında açılarak kurumsallaşmada adım atılmış ancak dört yıl sonra bu Mektebin kapatılması da yine başarısız uygulamalar arasındaydı.

Fransa’daki Siyasi İlimler eğitim-öğretiminde yukarıdaki paragrafta yapılan açıklamalara benzer, Mekteb-i Mülkiye’nin de dönem dönem yenilediği ya da eğitim-öğretime ara verdiği, bu faaliyetlerini kesintili olarak yerine getirmiştir. Çankaya’ya (1968-1969: 103) göre, Okul’un Mekteb-i Mülkiye-i Şahane (1877-1908) döneminde yönetim ve öğretim sisteminde değişiklikler yapılmıştır. Çankaya, bu dönem Yüksek (Mülkiye) kısmı ders programlarına, Usul-i İdare-i Umumiyye (Genel İdare Hukuku) ve İlm-i Servet (Ekonomi) derslerinin bu dönemde eklendiğini (Çankaya, 1968-1969: 120-123) aktarmaktadır.

Mülkiye Mektebi’nin özellikle Ali (Yüksek) kısmındaki hocaların itinayla seçilerek bu görevlere getirildiği düşünülmektedir (Cihan, 2011: 113). Çankaya’ya (1968-1969) göre, Osmanlı Devleti’nde 1878’de yüksekokul ve fakültelerde okutulan derslerle disiplinlerin ve/veya bilim kollarının gelişimi başlamış hatta Mülkiye’nin önderliği sayesinde eğitim programlarına yeni derslerin ilave edilmesi bu konudaki gelişmeler üzerinde etkili olmuştur. Bu yeni dersler için o dönemde bilim dallarında duayen kişiler okula öğretmen olarak alınmıştır. O dönemde bu adımlar o kadar ciddiyetle atılmış ki, yüksek kısımda okutulan İlm-i Hukuk, Usul-i Maliye, İktisad, Usul-i İdare-i Mülkiye (İdare Hukuku) dersleri için Avrupa’dan profesörler getirilmesi kararı bile alınmış ancak getirdiklerini bildiren resmi bir belgeye rastlanılmamıştır (Çankaya, 1968-1969, Cilt 1: 142-143).

Ahmet Cihan’a (2011) göre, Mekteb-i Mülkiye sosyo-ekonomik, idari-siyasi, mali-hukuki ihtiyaçlara cevap verecek şekilde inşa edilmiştir. Cihan (2011) Avrupa’daki yükseköğretim kurumları ders programlarında yer alan İdare Hukukunun, önce Hukuk-ı Siyasiye dersi içerisinde yer açıldığı ve geliştirildiğine değinmekteydi. Cihan (2011: 109) bu dersin Osmanlı Devleti’nde I. Meşrutiyetin ilanı sonrasında ders müfredatına eklendiği ve II. Abdülhamid döneminde ilk önce Mekteb-i Mülkiye’nin yüksek (Ali) sınıfında “Usul-i İdare-i Mülkiye” olarak okutulmaya başlandığından söz etmekteydi. Başgil’e (1951) göre, İstanbul’da kurulan Mülkiye ve Hukuk Mekteplerinin modern anlamda İdare Hukuku öğretiminin gelişiminde önemli kurumsal yapılar olarak görev

almışlar ve İdare Hukuku üzerine çalışmalar 1908 Meşrutiyet Devrinde artış gösterirken, idare ile politika arasında yapı ayrıışmıştı. Başgil'e (1951: 531) göre, bu gelişmeler İdare Hukuku öğretimi alanını da etkilemiş ve eskiden içine aldığı Esasiye Hukukundan ayrılmış bağımsız bir uzmanlık haline dönüşmüştür.

Çankaya'ya (1968-1969) göre, Mülkiye Mektebinde dünyadaki değişime ayak uyduracak ve ülkenin her alanda gelişimini destekleyecek bilim dalları ders olarak okutulmaktaydı. Örneğin, Etnografya, Asar-ı Atika (Arkeoloji) gibi o dönemin önemli gelişmelerini taşıyan dersler programda yer almaktaydı. Mülkiye Mektebi'nin diğer önemli bir rolü de o dönemde hizmet veren diğer yükseköğretim kurumlarının ihtiyaç duyduğu kitap ve kaynakları da sağlayan eğitim kurumu olmasıydı (Çankaya, 1968-1969, Cilt I: 142-143).

Mekteb-i Mülkiye'deki dersler için kullanılan kitaplar ve kaynaklar üzerine literatürde sınırlı bilgilere ulaşılmıştır. Cihan (2011: 114) göre, 1877-1897 yılları arası yaklaşık yirmi yıllık bir süre İdare Hukuku dersini Mekteb-i Mülkiye'de okutan Ohannes Efendi'nin, bu alanda bir eserinin olup olmadığının bilinmediği ancak İdare Hukuku alanında herhangi bir eser bırakmamış olmasını bu bilim dalının o dönemde henüz yeni başlayan gelişmelerini neden olarak göstermekteydi. Bu tez kapsamında yapılan literatür taramasında ulaşılmayan ancak açık erişim vasıtasıyla elde edilen bir bilgi notunu da eklemek gerekmektedir. TBMM Kütüphanesi Açık Erişim kanalıyla Milli Saraylar Kütüphanesi Halife Abdülmecid Efendi Koleksiyonu arasında 1309 tarihli İdari Hukuku kitabına nadir eserler grubundan ulaşmak mümkündür. Sakızlı Ohannes tarafından yazılan Mekteb-i Mülkiye-i Şahane adlı eser beşinci sınıf öğrencilerinin yararlanacağı Usul-i İdare kitabı olarak kullanılmaktaydı. Niyazi Berkes (1972) yılında o dönemlerde Mülkiye'de okutulan dersler ve kitapları paylaşmaktadır. Berkes (1972: 50) Ohanes'in 1880'de çıkan Mebadi-i İlim-i Servet'i, Nuri Bey'in 1883'de Mebahis-i İlim-i, Ahmet İhsan'ın 1891'deki İlim-i Servet'i, Mehmet Ekrem'in 1900'de Fen-ni Servet'i kitaplarını hatırlatmaktadır. Bu açıklama ve örnekler Mekteb-i Mülkiye'de klasikleşmiş ve o dönemlerin eğitim-öğretimi için kaynak olarak kullanılan kitapların varlığını göstermektedir.

Nuray Keskin (2006; 2008) 19.yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yönetim biliminin gelişimini değerlendirmektedir. Keskin'e (2006; 2008) göre, Mülkiye Mektebi ders programıyla Sakızlı Ohannes Paşa'nın Usul-i İdare dersleri ve Türkçe Basma Eserler Bibliyografyasında elde ettiği bilgilere göre yönetim odaklı dersler Osmanlı Devleti'nde

başlamıştır. Bu araştırmasında Nuray Keskin (2006; 2008) Ali Çankaya'nın eserinden de faydalanmıştır. Keskin'e (2006; 2008) göre, Usul-i İdare ile Hukuk-u İdare derslerini Çankaya aynı anlamda ele almış ancak bu dersleri bazen parantez içinde "Basit İdare Hukuku" olarak açıklamıştır. Keskin (2006; 2008) hukuk kitabı ile usul kitabı arasında hacim farkına dikkat çekerek yönetim bilimleri dersleriyle bağ kurmakta olup bunun bir varsayım olduğunu, kesinlik kazanması için kitapların içerik analizinin yapılmasıyla netleşeceğini vurgulamaktadır. Murat Baskıcı (2009a: 230) da Mektebi Mülkiyenin Tevzi-i Mükafat Cetvellerini incelemiş ve Usul-ü İdare-i Mülkiyye dersini dipnot bilgisinde Kamu Yönetimi Usulü olarak açıklamıştır. Baskıcı çalışmasını Çankaya'nın eserlerinden de faydalanarak geliştirmiştir.

Osmanlı Devleti ve Türkiye'de Siyaset Bilimi eğitimi ve öğretiminin ne zaman başladığı ve hangi dersle bağ kurulduğuna dair açıklayıcı ve net bilgilere rastlanılmamıştır. Bu konuda Çankaya (1968-1971), Cevad Mahmud (2002), Turan'ın (2009) eserleri ve kaynakçadaki diğer çalışmalar incelenmiştir. Bu konuda en geniş bilgiye Çankaya'nın eserinden ulaşılmaktadır. Cevad Mahmud (2002) eserinde daha ziyade Darülfünuna ait gelişmeleri öncelerken, Mülkiye'nin gelişmeleri sınırlı ve satır aralarında kalmaktadır. Bununla birlikte bu bilgiler yine de gelişmelere yön vermesi açısından kıymetlidir ve bu çalışma da kullanılmıştır. İlder Turan (2009) Türkiye'de Siyasi Bilimlerin gelişimini kurumların tarihçesi üzerinden açıkladığı makalesi bu konuda yakın tarihli ve alanı temsil eden akademisyenin kaleminden yansıması açısından değerlidir. Kurumsal gelişmelerin tarihçesinde Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin Cumhuriyet sonrasında belirginleşmesinin getirdiği katkıyla birlikte öncesi döneme ait gelişmeler literatürde görünür net bir tablo sunmamaktadır.

Çankaya (1968-1971) eserinde Mülkiyeye ilgili tarihsel gelişmeler aktarılırken sürekli hem Çankaya'nın anlatımında hem de eserinde yer verdiği meclis konuşmaları ve tartışmalarında bu Okul'un yukarıda bahsettiğimiz kurumsal kimlik ve yer değişimi esnasında Siyasi İlimler eğitim-öğretimini geliştirdiğine dair satır aralarında bilgiler mevcuttur. Bu bilgilerden bazı örnekler şöyledir:

"(4 Ocak 1891) ... öğretim üyeleri, derslerde daima Devlet'e Padişah'a sadakatla hizmet etmek gerektiği hakkında öğrencilere telkinlerde bulunacaklar ve özellikle dini dersleri çok etraflı şekilde öğreteceklerdir. Öğretim üyeleri ders konularının dışında en küçük şekilde günlük aktüaliteden başka bir deyimle politikadan söz etmeyeceklerdir (Çankaya, 1968-1969: 248-250).

"... siyaset ilmi ile uğraşan bu Müessese de ... (17 Aralık 1908)", (Çankaya, 1968-1969: 323).

“... 1915’de uğraştıkları Politika’nın ilmini öğreten Müesseseyi kapatmışlardır” (Çankaya, 1968-1969: 140).

Bu tür ifadeler Çankaya’nın (1968-1971) eserlerinde yer almaktadır. Yukarıda Osmanlı Devletinde yönetim bilimi ve hukuk alanındaki gelişimleri değerlendirdiğimiz gibi Siyaset Bilimi alanındaki eğitim-öğretime ait bilgilere de yazın üzerinden yer verilmektedir. Nuray Keskin (2006; 2008), Murat Baskıcı (2009a) ve Ahmet Cihan’ın (2011) ders adları, ders kitaplarıyla yaptıkları bağlantılar dikkate alınmakla birlikte bu kısımda gelişim de ders programları ve bu dersleri yürüten hocaların çizelgeleri ve diploma örnekleriyle kurulan bağlarla açıklanmaktadır. Bu tercihin yapılmasındaki etken, Çankaya’nın (1968-1971) eserlerinde Okul’un ders programlarının değiştirilmesi ve güncellenmesi rağmen çizelgeler takip edildiğinde bazen o derslerin eğitim-öğretimde yer almadığına dair oluşan kanıdır. Mali sıkıntılar ve bütçe yetersizliği, hocaların uzmanlık alanlarına göre farklı ücretlerin ödenmesi yine bu dönem derslerindeki devamlılığa dair daha detaylı incelemelere gerek duyulmaktadır.

Yukarıdaki paragraflarda yer alan Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine ait yazında yer alan çalışmalardan edinilen bilgilere göre, bu alanların Mülkiye’nin tarihsel gelişimde ayrı bilimsel kollar ve dersler olarak geliştiğine dair bilgilerin çok net olmadığıdır. Çankaya’nın (1968-1969: 332) eserinden Profesörler, Ahmed Ferid, Ali Kemal, Yusuf Akçura, Diran Kelekyan tarafından Tarih’i Siyasi adıyla verilen bir ders bilgisine ulaşılmaktadır. Fındıkoğlu (1946) Mülkiye’de İktisat eğitim-öğretimini Ohannes Paşa tarafından verilen “İlmi Servet” dersiyle başlatmaktadır. Ohannes Paşa’nın “İlmi Servet” tabirini kullanmasını Fındıkoğlu “Ekonomi Politik”in 1297-1881 yılları itibariyle ders olarak verildiği dönemde alanı temsil eden literatürün yokluğuna değinmektedir. Fındıkoğlu’na (1946: 32-33) göre, o dönemlerde Fransa’da Doktor Quesnay ve bu alanların temsilcilerinden yine Fransa kökenli Turgot’un İlmi Servetin esaslarını belirleyen çalışmaların tercüme olarak alınması esnasında tercüme ve anlam karmaşasıyla bilimsel temeller atılmıştır. Fındıkoğlu’na (1946) göre bu kaynaklarda İlmi Servet “Ekonomi Politik”i belirleyen esaslar Ulümu Siyasiye ile karışık bir ilim şeklindeydi ancak daha sonraki gelişmelerde İlmi İdare-i Mülkiye’den ayrılmasına rağmen ismin muhafaza edilmiştir (Fındıkoğlu, 1946: 32-33).

Fındıkoğlu’na (1946) göre, 1870’de Batı’dan gelen fikirlerle zenginleşen iktisadi yazın İktisat alanındaki eğitim-öğretimin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Mehmet

Şerif ve Münif Paşa'ların öncülüğünde gelişen bu yazında *Ekonomie Politique* sözcüğü "İlmi Tedbir Menzil" tercümesi yerine "İdarei Mülkiye" karşılığı kullanılmıştır. Mehmet Şerif "Tercümanı ahval", Münif Paşa ise "Ceridei Havadis" gazetelerinde İdarei Mülkiye başlığında iktisadi konuların tartışmalarını sürdürmüşlerdir (Fındıkoğlu, 1946: 19-20). Bu tercüme karmaşıklığında Fındıkoğlu (1946) Mehmet Şerif'in "İdarei Mülkiye"yi değiştirmesi ve "İlmi Emvali Milliye" karşılığını kullanmaya başlamasını hatta bu ifadesinde de kararlı tutum geliştirmesini vurgulamaktaydı. Mehmet Şerif Mülkiye'deki derslerini "İlmi Emvali Milliye" adı altında toplamış ve taş basmasıyla da yayımlamıştır. Fındıkoğlu (1946) Mehmet Şerif'in tespit ettiği Fransızca ve Türkçe tercüme karşılıklarındaki karmaşayı dile getirmiş ve sözcüklerin her iki dildeki anlamlarıyla bu durumu günümüze taşımaktadır. *Ekonomi*² kelimesinin iki kelime Rumcadan hane ve kanun anlamlarının, kanun-ül beyt karşılığında idarei beytiye olarak tercüme edilmesi gerekirken mülkiye anlamına gelen politika sanatı şeklinde yapılan çevirinin etkisinde idarei mülkiye kullanılmış ve yerleşmiştir. Bu gelişmeler üzerine Fındıkoğlu'na (1946) göre, Mehmet Şerif' *Ekonomie* ve *Economie Politique* kavramlarına hâkim ve üstelik bu kavramların yanlış sınıflandırmasını Türkiye'de gelişmemesi için çaba sarf eden bir bilim insanı olarak ileri sürdüğü bu düşünce ve görüşler bu alandaki kişiler ve çalışmalarda takip ve devam etmemiştir (Fındıkoğlu, 1946: 21-22).

Fındıkoğlu'nun (1946) Türkiye'de İktisat bilimin gelişiminde Mülkiye ve Ohannes Paşa'nın dersleri üzerinden yaptığı açıklamalarla yine yazının içiçe ve girift yapısıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Literatürden net bilgilere ulaşamamasının bir diğer nedeni yabancı dilden yapılan Türkçe tercümelerinde karşılıkların tek bir anlamla sınırlandırılmamasıdır.

Türkiye'de bu dönemin Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminde Mülkiye'nin ders programında 1882'de Siyasi Tarih dersinin yer almaktadır. Ders programlarında Çankaya'nın (1968-1971) ayrıntılı verdiği, Baskıcı'nın (2009a) çalışmasındaki derslerde Siyaset Biliminin tam karşılığında bir derse rastlanılamamıştır. Yine Mülkiye'de dersleri veren hocaların listesinde de bu bilimin eğitim-öğretiliyle açıkça

² Türk iktisatçıları Fransızların "Basireti İçtimaiye - Preveyance Sociale" Almanların "İçtimai Siyaset - Sozialpolitik" olarak adlandırdıkları yeni iktisadi şubeye ilgilenmeye başlamışlardır. Bu grup fikirlerini *Ulumü Siyasiye ve İktisadiye Mecmuasında* 1918'deki çalışmalarla yaymaya başlamışlardır. Fındıkoğlu (1946: 57-58) süreli yayımlardaki zaman aralıklarına rağmen iktisadi düşünce ve siyaset değişikliğinin gelişiminde bu çalışmaların etkisine dikkat çekmektedir.

ve net örtüşen ait bilgilere ve derslere rastlanılmamıştır. Çankaya'nın (1968-1969: 144-145) eserlerinde diploma örnekleri incelediğinde sadece bir diplomanın Ulum-i Siyassiyeye Şahadetnamesi olarak düzenlendiği, sonraki dönemlerde sadece ya derslerin adlarının yer aldığı ya da sadece şahadetname şeklinde diplomaların düzenlenmesi de dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki paragraflarda yer verilen eserler ve açıklamalar üzerine Osmanlı Devleti'ndeki Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetiminin eğitim-öğretimine ait bilgilerin yazında tam aydınlatıcı olduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Her bilimsel alan kendi çerçevesinden daha ziyade yakın tarihli çalışmalarla sunduğu bu bilgilerin daha derinlemesine Osmanlıca arşiv ve belgelerle incelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bununla birlikte bu bilgilerde Osmanlı Devletinde iktisat biliminin başladığına dair kanaatlerin oluşmasına yazın destek vermektedir. Yönetim Biliminin Hukuk dersleri ve konuları ağırlığında ve içerisinde yer aldığı ayrı bir ders olarak gelişmediği izlenimi oluşmaktadır. Siyaset Bilimi ve Politika biliminin yazında tartışmalarda ve ifadelerde geçmesine rağmen ders olarak karşılığında rastlanılmamıştır. Ders programlarındaki Siyasi Tarih dersiyle bir bağ kurulabilir mi düşüncesi gelişmekle birlikte yazından bu düşüncemizi destekleyen bir ifadeye rastlanılmamıştır. Mülkiye'nin 1915-1918 tarihleri arasında kapatılarak Darülfünun da Siyasiye şubesi olarak devam etmesine rağmen buradaki ders programı ve buradan mezun olanların bilgisine ulaşılamamıştır. Bu tarih aralığındaki sürecin zorlu yıllar olması nedeniyle Darülfünun'un kendi içindeki işleyiş sorunlarıyla birlikte bu şubenin eğitim-öğretime devam ettiğine dair yazındaki belirsizlikler nedeniyle bu dönem gelişmelerine soru işaretleriyle yaklaşmaktadır. Yine bu konuların aydınlatılmasında bu döneme odaklı alanlarda yapılacak spesifik arşiv çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye'de Kamu Yönetimi disipliniyle ilgili önemli gelişmeler için 1950'li yılların milat olarak gösterilmesi, Güler'e (2008) göre, bundan önceki tüm yıllar yok sayılmış ve Yönetim alanındaki bilimsel bilginin varlığının dünya da ve ülkemizde geçmişinin uzun yıllar öncesine dayandığı gerçeği gözardı edilmektedir. Nuray Ertürk Keskin (2008) Kamu Yönetimi disiplininin 1950'lerde başladığını kabul edenler tarafında görüşünü yinelerken, Türkiye'de dışardan gelen teknik yardım ve desteklerle ilerlemenin kaydedildiğini, hatta ilk araştırma ve incelemelerin yabancıların önerisi ve eşliğinde gerçekleştiğinden yola çıkmaktadır. Keskin (2008: 10-19) bu gelişmelere Türkiye'nin "yoklar dünyası" olmadığını sadece "sınıflandırılmamış" büyük bir arşivin

varlığında Osmanlı Devleti'ndeki gelişmelerin yazında tekrar canlandırılmasına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Çankaya'ya (1968-1969: 321-323) göre, Okul'un adındaki “Şahane” kelimesi 1908'de çıkartılmış ve Mekteb-i Mülkiyye (1908-1915) olarak eğitim-öğretime devam etmiştir. Ancak, Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti'nin giderlerinde artışa neden olmuş ve geçici bir kanunla Genel Bütçeden Mülkiye Mektebi Tahsisatı çıkartılmış ve okul kapatılmıştır. Bu düzenlemeye göre, 1915 Yılı Genel Bütçesi'ndeki 774.300 kuruş “Mülkiye Mektebi Muhassasatı” olan bütçe Darülfünun (Üniversite) aktarılmıştır. Çankaya'ya (1968-1969) göre, bu dönemde Mekteb-i Mülkiyenin Hukuk Mektebi'ne bağlı idari, mali, siyasi şubeleri bulunan “Darülfünun Umum-i Siyasiye Şubesi” olarak kurumsal yapıda devam etmiştir (Çankaya, 1968-1969: 391-393). Çankaya'nın eserinde 1915-1918 tarih aralığında mezun öğrenci bilgisine ve/veya bu tarih aralığını aydınlatan bir bilgiye rastlanılmamıştır. Brügel'e (1991: 44) göre, Jön Türkler zamanında Paris'teki Sorbonne Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi örnek alınmış ve Mülkiye Mektebi yenilenmiş; ancak 1915 yılında kapanmak zorunda kalmıştı ve Birinci Dünya Savaşının sonlarına doğru 1918 yılında bu Okul tekrar açılmıştır.

Taner Timur'a (2009) göre Osmanlı Devletinin son dönemlerindeki modernleşme hareketleri “bu devlet nasıl kurtulur?” sorunsalını çözmeye yönelik girişimlere dayanmaktaydı. Çağdaş modernleşme kavramının farklı yönleriyle değerlendirildiğinden söz eden Timur (2009: 182) bu gelişmeleri Mektebi-i Mülkiye ve “ulus inşası” (nation building) odağında incelemektedir. Turan (2009), Mülkiyenin ilk kuruluş dönemlerini değerlendirirken, açılan bu okulların klasik bir üniversite eğitimi vermek önceliğinde hareket etmediklerini, asıl amaçlarının devlete memur yetiştirilmesi olduğunu vurgulamaktadır. Mülkiye Mektebinin kuruluş amacının “*örnek nitelikte kamu yöneticisi yetiştirmek*” olduğunu Turan (2009) da vurgulamakta, Siyasal Bilimlerin gelişmesinin Osmanlı Devletinde görev alacak kamu yöneticilerinin yetiştirilmesi ihtiyacından kaynaklandığı ve Mülkiye Mektebindeki eğitimle geliştiğine değinmektedir.

Çankaya (1968-1969: 4) Enderun'un ilk kuruluşundaki bazı gelişmeleri şöyle aktarmaktadır:

“Sarayda müteaddid (çeşitli sayıda) kütüphaneler mevcut bulunduğundan ta'mik-ı ma'lumat (bilgi genişletilmesi, zenginleştirilmesi) pek kolaydı. Hattatlığı ileri götürenlere Enderun kütüphaneleri için, nüshaları nadir (el yazması) eserler yazdırılır (kopya ettirilir)'dı. Bu sayede Enderun'dan pek çok fuzala (bilginler),

şuara (şairler) erbab-ı siyaset, müerrihler (tarihçiler) eshab-ı sanayi, musiki üstad'ları yetişmiştir”.

Tarih boyunca tüm devletlerin yönetiminde yaşanan bu tür işleyiş ve zihniyetten ancak okullarla ve eğitimle kurtulabileceğinin gerçeği kabul edilmektedir. Tarih Osmanlı Devletini yükseliş, duraklama ve çökme dönemlerini politik, ekonomik ve siyasi olayların gelişimiyle tarif ederken, Akyüz eğitim-öğretim tarafından değerlendirmelerde bulunmaktadır. Osmanlı Devletinin ilk kuruluş ve yükseliş dönemlerinde “*aktif ve gazi insan tipi gözde iken*”, 18. Yüzyıldan itibaren duraklama ve çöküş sürecinde “*orta ve pasif bir insan tipi*”nin devletin tüm kademelerinde yer almasının getirdiği sürece (Akyüz, 2013: 61) dikkat çekmektedir. Osmanlı Devleti’ndeki gelişmeleri farklı bir bakışla değerlendiren Metin Heper (2011) asıl meselenin devlet ve toplum arasında yukarıdan aşağıya kurulan ilişkinin işbirliğine dönüşmemesi olarak açıklamaktadır. Heper’e (2011) göre, Osmanlı Devleti toplum üzerinde karar verici olarak hükmeden rolünün etkinliğinde hareket ederken, toplumun iç dinamiklerine yönelik eylemlerin gelişmesinin dikkate alınmadığından bahsetmektedir. Bu nedenle de sebep-sonuçların ya da analitik düşüncenin tam gelişmediği bu dönem için Heper (2011) bu işleyişin aynı zamanda Sosyal Bilimler alanının gelişmelerine de kısıtlılık getirdiğini vurgulamaktadır.

Osmanlı Devleti’nde eğitimde yenilik hareketlerinin askeri okulların açılmasıyla başladığı yönündedir. Bu okullar ayrıca Osmanlı’da ilk kez Batı müspet biliminin öğrenilmesinin yolunu açmış ve Tanzimat’ın getirdiği yeniliklerle eğitim-öğretim alanında Batı’nın etkisini gittikçe arttırmıştır. Bu yenilik hareketleriyle eskisinden farklı bir ilim anlayışı etkisi gelişmeye başlamış olsa bile, bu etkinin sistemleştiği ya da anlayışın teorisini ortaya koyan bir esere rastlanılmamıştır. Bu dönemde eğitim-öğretim alanında Avrupalılaşma başlamış ancak kurumlardaki işleyiş sadece Batı tarzı niteliğinde uygulamalara dönüşmüştür (Öner, 2012: 85-86). Timur’a (2009) göre, Osmanlı’da modernleşme hareketlerinde, iki devlet organının güçlendirilmesi yönünde hareket edilmiş; ordu ve eğitim-öğretim sisteminin üzerinde yeni uygulamalara hız verilmiştir.

Bu değişimler o tarihler için büyük adımlar olarak nitelendirilmekle birlikte, dönemin getirdiği koşullar ve zorluklar da Mekteb-i Mülkiye’deki eğitim ve öğretimi etkilemektedir. Örneğin, kuruluşundan itibaren, okulun iyi bir eğitim kadrosuna sahip olabilmesi için verilen uğraşlar ile zaman zaman maddi kaynakların yetersizliğine

çözüm bulunamamasından dolayı sorunlarla karşı karşıya kalınmasını Çankaya (1968-1969, Cilt I: 94) şöyle aktarmaktadır:

“Hükümet bu yılki Çalışma Programı ile birlikte Mülkiye’nin 1282 yılı Bütçesinde onaylandı; dolayısıyla Program da Mülkiye Mektebi ile ilgili tekliflerin de uygulanmasına geçildi. Ancak, Devlet’in içinde bulunduğu büyük mali bunalım sebebi ile bu geliştirme hem nitelik hem sayı yönünden birden bire vücut bulamadı.”

Bu çözümsüzlükler eğitim ve öğretim sürecinde yeniliklere değil eski yöntemlerin devamına neden olmaktadır. O dönemde birçok dersin ezberciliği teşvik eden bir yöntemle okutulduğu mezunların hatıralarından şu sözlerle ifade edilmektedir: “*Ders kitabını adeta Kuran gibi hıfzıyla (dikleri), kitaptaki her faslı, hatta her sahifeyi mürettip sehivlerini (hatalarını bile kaçırmamak üzere ezberle(dikleri))*”dir (Timur, 2009: 210).

Eğitim Bilimci Yahya Akyüz’e (2013) göre, ezbercilik eğitim tarihimizde yüzyıllarca eğitim-öğretim yöntemi olarak kullanılmıştır. Ayrıca teşvik edilmesi ve yaygınlaşmasında Gazali’nin yaşadığı olayın neden olduğuna (Akyüz, 2013: 425) yer vermektedir:

“Gazali, bir kervanla seyahat ederken haydutlar saldırır, herkesi soyarlar ve onun da kitaplarını alırlar. Gazali haydutların reisine yalvararak eserlerini ister: Size hiçbir yararı olmayacak olan kitaplarımı verin. Ben onları yıllarca çalışarak yazdım. Haydutların reisi kitapları geri verir, fakat der ki Sen nasıl bilginsin? Bilgilerin kitaplara mı bağlı? Demek onları elinden alınınca cahil oluyorsun. Çok yazık! Gazali bu olayı Tanrı’nın bir uyarısı olarak yorumlar ve üç yıl çalışarak, kitaplarını ezberler. Yol kesen haydutlardan artık korkmadığını söyler.”

Akyüz’e (2013: 425) göre, Gazali’nin yaşadığı bu olayın yayılmasıyla Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde ezberci ve nakilci yöntemle eğitim-öğretime başlanılmıştır. Bu yöntemin uygulanması “*ilim sadırlardadır, satırlarda değil yazılı bilgiler, hafızalarda yer aldığı, yani ezberlendiği takdirde bilim olur*” (Akyüz, 2013: 426) şeklindeki düşünceye dayandırılmıştır. Akyüz’e (2013) göre bu uygulama Türk eğitim tarihinde sadece medrese sınırlarında kalmamış ve açılan yeni okullarda da eğitim-öğretim yöntemi olarak kullanılmıştır. Latif Mutlu’ya (1997) göre, 250 veya 300 yıl gibi kısa süren İslam uygarlığının yükselişi, Halife el-Kadir ve onun yorumcularından El Aşar ve Gazali’yle son bulmuştur. Bu gelişmelerden sonra da bilimsel ilerleme anlamında ne bir keşif ne de evrensel bir eser üretilmemiş olup Mutlu’ya (1997: 37) göre, İslam âlemi Gazali’nin felsefesiyle tanışmasıyla doğa bilimlerini reddeden görüş geliştirdi.

Timur'a (2009) göre, Osmanlı Devleti'nde eğitim alanında mevcut kurumsal yapı korunmuş ve yeni eğitim sistemi bu yapıya eklenmiş, Harbiye, Tıbbiye ve Mülkiye gibi yüksekokullar kurulmuştur. Yazara göre, bu gelişmelerde Fransa'daki üniversite-yüksekokullar ikileminin, Osmanlı Devleti'nde Medrese-Enderun'da benzer tekrarı yaşanmıştır. Timur (2009) bu benzerlikte, Fransızlar üniversiteleri kapatmışlar ve kadro okulları niteliğindeki yüksekokullarla ülkeyi yönetmişler; Osmanlı Devleti ise medreseleri kapatmamış, bu yapının dışında modern yükseköğretim yapısı oluşturmaya çalışmışlardır.

Eğitim düzenlemelerinin reformlardan ziyade krizlere dönüşen yapısının Meşrutiyet devrinde (1908-1909) iki karşıt teze dayandıran görüşler yer almaktadır. Bu görüşler, Ülken'e (1997: 1) göre, Emrullah Efendi tarafından öne sürülen "Tuba Ağacı" teorisiyle Satı Bey'e ait olan ilköğretimden başlama teziydi. Findley (1996) de Osmanlı Devletinin, modernleşme sürecinde karşılaştığı sorunların kaynağında ikili yapılanma üzerinde modern eğitim kurumlarını oluşturma zihniyetiyle birlikte, sınırlı kaynaklara sahip olmasını göstermekteydi. Bu tablo karşısında Osmanlı Devleti'nde alt düzey ve yüksek düzey olarak tanımlanan eğitim kurumlarından hangisinin öncelikle geliştirilmesi gerektiğinin tartışmaları başlamıştır. Findley'e (1996) göre, bu tartışmalar II. Meşrutiyete kadar canlılığını korumuş ve kaynakların öncelikle Yüksek düzeydeki eğitimin güçlendirilmesini savunanlar bu görüşlerini Tuba ağacı kuramıyla açıklamışlardır.

Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı meclisinde en çok konuşulan ve tartışılan konular arasında Latif Mutlu (1997) eğitim-öğretimin sorgulandığını ifade etmekteydi. Bu konularda başı çeken kişinin Fransa'da eğitim gören Emrullah Efendi'nin olmuş ve savunduğu fikirleriyle dönemin gelişmelerinde ve aydınlar üzerinde derin izler bırakmıştır. Mutlu'ya (1997) göre, ülkenin kalkınması için yetişmiş insan gücünün sadece okur-yazarlıkla sınırlandırılmayacağı ve asıl yükseköğretim görmüş kaliteli insan yetiştirmenin önemini ilk kez dile getiren ve savunan devlet adamı Emrullah Efendidir. 1910-1912 yıllarında Eğitim Bakanlığı yapan Emrullah Efendi dönemin koşullarına göre eğitim-öğretimde de esas olanın üniversite eğitimi olduğunu vurgulamış ve "*Tuba Ağacı Nazariyesi*" tartışmalarını da böylece başlatmıştır (Mutlu, 1997: 21-22). Hasan Ali Koçer (1991) eğitimdeki modernleşme girişimlerinin başladığı II. Meşrutiyet dönemini "*Tartışma ve Bocalama Yılları*" olarak tanımlamaktadır.

Çankaya bu ikilem içerisinde gelişen eğitim-öğretimin birbirini besleyemediği gerçeğini, orta öğretim de yeterli sayı ve düzeyde öğrencinin bulunamayışı sonucunda, Mülkiye ile Darülfünundaki eğitimlerde yeterli gelişmelerin kaydedilemediğiyle açıklamaktadır (Çankaya, 1968-1969: 94). İshakoğlu Kadioğlu'na (2004) göre, Osmanlı Devleti'nde medreselerden farklı bir eğitim-öğretim kurumu Darülfünun adıyla ilk üniversitenin kurulma fikrinin 1846'da gelişmiş, ancak 1863'de açılmıştır. Bu kurum iki yıl faaliyetlerine devam etmiş, 1865'de kapanmış ve tekrar başlatılan kurma girişimleri 1870'de tamamlanmıştır. Ancak hoca ve kitap teminindeki güçlükler nedeniyle 1873'de yine bu kurumun eğitim-öğretim faaliyetleri kesintiye uğramıştır. 1874'de üçüncü defa başlatılan girişim kurumsal kimliğin değişiminde Galatasaray Lisesinin temelleri üzerinde denenmiş, ancak 1881'de bu kurumsal yapıdaki yenilenme de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 1900'de tekrar açılan Darülfünun-Şahane 1933 yılına kadar diğer yıllara göre kesintisiz olarak nitelendirilebilecek biçimde eğitim-öğretim faaliyetlerine en uzun süreyle devam etmiştir. Bu dönem de Darülfünun ayrıca bir yönetime teslim edilmemiş ve bu kurum kendisinden daha alt düzeyde Mekteb-i Mülkiye'nin Müdürlüğüne bağlanmıştır (İshakoğlu Kadioğlu, 2004: 472).

Server Tanilli'ye (2013) göre Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet döneminin ilk yarısında Türkiye'de Darülfünun tek bir kurumsal yapı olarak üniversiteyi temsil etmiştir. 1863'de açılan bu ilk üniversite kapatılmış ve 1900'de Darülfünun-Şahane adıyla tekrar açılmıştır. Meşrutiyet'ten sonra yeni düzenlemelerle Darülfünun-ı Osmani olarak tanımlanmış ve bu Okula Tıp ve Hukuk okulları da bağlanmıştır. Darülfünundaki bu gelişmeler kısaca şöyle (Tanilli, 2013: 442; Mutlu, 1997: 55-56) açıklanmaktadır:

“... ilk Darülfünun, aslında bugünkü anlamda bir bilim yurdu değildi; yalnız hikmet(fizik), hayvanat (zooloji), nebatat (botanik) ve tarih konularında genel derslerin verildiği bir çeşit okuldu. Bu ilk Darülfünun'un ömrü pek kısa oldu. Öğretim üyelerinden Hoca Tahsin Efendi'nin, canlıların havasız yaşayamayacağını tanıtmak için, bir güvercini havası boşaltılmış bir fanus içinde bırakması ve bir başka öğretim üyesinin, Cemaleddin Afgani'nin peygamberlik bir sanattır demesi yüzünden kapatıldı.”

Ülken (1997: 2) Reşit Paşa'nın uğraşları neticesinde 1846'da açılan ancak 1861'de eğitime devam edemeyerek kapanan, 1869'da ikinci defa açılmasına karşılık ancak iki yıl eğitim verebilen ilk üniversitelerin ömürsüz oluşunu birkaç başlık altında değerlendirmekteydi. Bu konudaki en önemli nedenler arasında zihniyet yapısını kabul etmekle birlikte, yeteri kadar hoca ve öğrencinin bulunmaması da önemli bir etken olarak gözükmekteydi. Bir başka neden olarak da, Ülken (1997) Darülfünun'un medreseden “*Talebe-i Ulum*” yoluyla ilimlerin takip edilemeyeceğinin o dönem

aydınları tarafından fark edilmesi ve dile getirilmesine rağmen bu alanın gelişiminde izlenen yöntem ve uygulamalarda ortak çözümlerin geliştirilemediğinden söz etmekteydi. Osmanlı Devleti'nde XVII. Yüzyılla birlikte eğitim-öğretimde kendisini yenileyemeyen kurumları işaret eden Taner Timur (2000) bu kurumların eski uygulamalarına bağlı hareket etmesinin Devletin eğitim-öğretim sistemini dejenerasyona uğrattığına değinmekteydi. Eğitim-öğretimde yaşanan bu gelişmelerin nedenlerini Timur (2000: 364) sırasıyla şöyle açıklamaktadır: Osmanlı toplumunda bilimin gelişmesine elverişli bir ortamın yokluğu, âlim ve sanatkârları ve akademileri destekleyen faktörlerin gelişmemesi, fikir kulübü işlevini yerine getiren yayınevlerinin yokluğudur. Taner Timur'a (2000) göre, Osmanlı Devleti'nde somut araştırma ve yaratıcılık kullanılmadan yapılan bu ithal yöntem 1845'den başlayan Darülfünun kurulması işlemini bir "*teşebbüsler serisine*" dönüştürmesiyle örneklendirmektedir.

Timur'a (2009) göre, dünyadaki fikir akımlarının her anlamda hızlandığı bir dönemde Osmanlı Devletinin zengin, dil, din kültürüyle kesiştiği modernleşme çalışmalarının ortaya çıkartılmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Uluslaşma sürecinin de tarih bilinci yaratacak okul üzerine Dominique Schnapper'in tüm ulus kuramcılarına yaptığı eleştiriyi hatırlatmaktadır. Bu Okulun teknik bilgiler yerine öncelikli vatandaş yetiştirme çabasının öncelikli olduğunu vurgulamaktadır. Timur aslında Schnapper'den önce Namık Kemal'in de "imtizacı akvam" (kavimlerin uyuşması) yaklaşımını Osmanlı Toplumunu için arayışını (Kemal, 2005'den aktaran Timur, 2009: 184) şu sözleriyle aktarmaktadır:

"... Osmanlı Toplumuna "imtizacı akvam" kavimlerin uyuşması arayışı içinde yaklaşan Namık Kemal'de İbret gazetesinde şunları yazmıştı: İnsanlar beyinde imtizaç, üfletle olur. Çocuklukta ve bhusus mektepte husule gelir. Şimdi şu imtizaç maksadınca bize lazım olma her cinsten, her mezhepten çocuk kabul eder mektepler yapmağa çalışmaktır".

Taner Timur (2009) kuram ve kavramlar üzerinden yaptığı bu analizlerine, Mekteb-i Mülkiye'nin eğitimini sorgulamış ve başarısızlıkla ilgili nedenleri, tarihsel olaylar, Okulun kurumsal yapısı, dersler ve kişiler üzerinden yanıtlar aramaya çalışmıştır.

Çankaya'ya (1968-1969) göre, Mekteb-i Mülkiye zorlu ve yazılı giriş sınavlarıyla ve bu uygulamalarla en iyi ve yetenekli öğrencinin seçilmesi ve yetiştirilmesi sayesinde, etkin devlet hizmetini yerine getirmekteydi. "*Darülfünun tahsili görmemiş adamlara, iktisab-ı kemal etmiş nazarı ile bakılamaz. Mesela*

Bulgaristan'da mevcut kanuna nazaran memur olabilmek için Darülfünun'dan çıkmış olmak iktiza eder. Darülfünun'dan çıkmamış bir memur büyük memuriyetlere çıkamaz” (Çankaya, 1968-1969, Cilt I: 432).

Tevfik Çavdar (2002) Mekteb-i Mülkiye’de Tarih dersinin okutulmasını tek bir öğretici üzerinden Mizan’cı Murat Bey’in dönemiyle değerlendirmektedir. Murat Bey 1878’de Mekteb-i Mülkiye’ye Tarih öğretmeni olarak atanmış ve 1882’de bu görevle birlikte Okul müdürlüğü görevini de yürütmüştür. Yabancı dil bilmesinin getirdiği avantajla Tarihi konuları Roma tarihine dayandırmış ve Fransız Devrimini de özgürlük, kardeşlik ve eşitlik mücadelesi çizgisinde anlatan ilk tarihçidir. Haftada bir kez Mekteb-i Mülkiye’de Tarih derslerini anlatan Murat Bey’in okuldaki diğer hocalardan farklı bir üslup ve anlatımla konuları aktarmıştır. Çavdar’a (2002) göre, çoğunlukla hocaların kürsülere oturarak sıradan bir tavırla derslerini takrir ettikleri bir dönemde Murat Bey aktif yöntemlere başvurmuş öğrencilerin düşünce ve davranışlarında değişimleri başlatmıştır ve hazırladığı özet ders notlarını öğrencileriyle paylaşmıştır. Bu notlar zamanla öğrencilerin yakınları ve yakınlar aracılığıyla çok sayıda kişiye ulaşmış ve özellikle aydın kesimin düşüncelerine önemli katkılar sağlamıştır (Çavdar, 2002: 233-236).

Niyazi Berkes’e (1972) göre, Osmanlı Devleti’nde yazılan kitapların asıl kaynaklarının Avrupa’da yazılmış eserlerin tercümesi olmasına rağmen bu konuda yazarların açıklayıcı bilgi notlarını kullanmamışlardır. Bu konudaki nadir ve şaşırtıcı tespitini Ahmet Mithat’ın bir eseriyle örneklendirmiştir. Ahmet Mithat Avrupa’da yazılmış üçüncü ve/veya dördüncü seviyedeki bir el kitabından yararlanmış ve buradaki model önerisini kullanmış, büyük bir dürüstlikle bu durumu kitabında açıklamıştır (Berkes, 1972: 51).

Eğitim ve öğretimi yalnız eğitim sistemi, kurumsal yapı, dersler ya da ders programlarıyla değerlendirmeler yanında, yayımlanan dergiler üzerinden hem Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle hem de disiplinle ilgili bilgilere ulaşabilmenin mümkün olduğunu gözardı etmemek gerekmektedir.

Abadan’a (1962) göre, Fransa’da Kamu Yönetimi alanında süreli yayın açısından gayretlerin sınırlı ve deneme mahiyetinde kalmıştır. 1894’de yayın hayatına giren “Revue de Droit Public et de la Science Politigue” aslında Fransız Amme Hukukunun ufkunu Siyasi İlimlere doğru genişletmek üzere kurulmuştu; ancak bu

Dergi on yıl sonra Gaston Jeze'in yönetiminde sadece İdare Hukuku görüş açısına bağlanmıştır. Bu gelişmelere benzer şekilde, 1913'de Andre Siegfried'in "Tableau Politigue de la France de l'Ouest" adlı yayını da Kamu Yönetiminin Amme Hukuku gölgesinde kalmasına tepkisiz kalmıştır. "Ecole libre des Sciences Politigues" yöneticileri Fransız Devlet bürokrasisinin üst kademelerine eleman yetiştirmekle yetinmeyi tercih ederek araştırma görevini ihmal etmişlerdir. Bu gelişmelerle Fransa'da Siyaset Bilimi alanının disiplin tarafındaki gelişimine katkıda bulunma fırsatını kaçırmışlardır (Abadan, 1962: 212).

Öğrenci tarafından yapılan gelişmelerin nadir örneklerinden birini ilk Çankaya'dan (1968-1969) öğrenmekteyiz. Batılı anlamda üniversitelerin kişilik kazanmasını hazırlayan Mülkiye'de, Cemiyetler Kanunuyla birlikte, Mülkiye Talebe Cemiyeti kurulmuş ve eğitim-öğretime önemli katkılar sağlamıştır. Öğrenci derneği "*bir taraftan Mülkiye Mecmuasını çıkarıyor; bir taraftan konferanslar, anma günleri tertibi, sergiler açmak gibi geniş kültürel faaliyetlerde bulunuyor; Yurd içi ve Yurd dışı inceleme gezileri düzenliyor; diğer yönden de yabancı memleketlerde Mülkiye'ye benzer okul, fakülte ve teşekküllerle temaslara girişiyordu*" (Çankaya, 1968-1969, Cilt I: 487).

Timur (2009: 214) Mülkiye'den mezun olan öğrenciler tarafından, 1908 Ağustos ayında Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihat ve Teavün Cemiyetinin kurulmuş ve Şubat 1909'dan başlayarak bu cemiyetin bir dergi çıkartmaya başlamıştır. Timur'a (2009) göre, bu Derginin yayınlanması o dönem için düzeyli bir kültürel eylemi başlatması açısından önemli kabul edilmişti. Bu gerçekleşen kültürel değişimi Carter V. Findley (1996) de Mülkiye Dergisi çerçevesinde çağdaş zihniyet yapısının ortaya çıkışı olarak nitelendirmiştir. Nuray Ertürk Keskin (2008: 10-19) ise akademik yazında önemli yer açılması gereken Mülkiye Mecmuasına gerekli araştırmacı ilgisinin sağlanamamış olmasına dikkat çekmiştir.

Çankaya'nın eserlerinden de yararlanarak, Musa Hikmet Yavuziğit (1999) 140 yıllık eğitim kurumunun tarihsel gelişimini "*Mülkiye Tarihi, Türkiye Tarihidir*" çizgisinde aktarmaktadır. Yavuziğit'e (1999: 272) göre, kamu hizmetleri okulu niteliği taşıyan 1859'da kurulan Mülkiyeyeyle 1849'da açılan askeri okul Harbiye Türkiye'nin modernleşmesinde önemli katkılar sağlayan eğitim kurumlarıdır. Mülkiye tarihini Yavuziğit (2000) makale boyutunda ikinci eseriyle özetlemiş ve Mülkiyeli olmanın ayrıcalığını "Mülkiye ve Mülkiyelilik Kültürü" ile tarif etmiş ve "Mülkiye ve Mülkiyeli

Ruhu”nu anlayabilmenin Okulun kuruluşundaki “Talimatname”nin “Gerekçesi”ne bakılması gerektiğini vurgulamıştır.

Yavuziğit (2000) ilkler üzerinden bir anlatımla; ilk dersler, ilk öğretmenler, ilk mezunlar, ilk atama sıralamasıyla eserinde ilerlemeyi tercih etmiştir. Aynı zamanda, 141 yıl önce Okula ilk giren ve mezun olanların hikâyesini anlatan bir bölüme de yer vermiştir. Yavuziğit’e (2000) göre, Medrese Eğitimi tamamlamış öğrencilerin Mülkiyeye devam etmeleri nedeniyle genellikle öğrenci yaşları yüksek idi. Yavuziğit (2000: 21) bu uygulamanın nedeninin okul için yeterli eğitimi almış öğrenci bulmakta güçlük çekilmesi olarak açıklamış ve bir başka önemli ayrıntı için de şu ifadeleri kullanmıştır:

“49. Mezun Ali, 1843’de, 53. Mezun Mehmed Sadık ise 1835’de Antalya’nın İbradı ilçesinde doğup, oradan Mülkiye’ye gelmişlerdi. İşte deyim yerindeyse geliş o geliş, o gün bu gündür İbrad’lı gençler arasında Mülkiyelilik bir gelenek, bir onur halini almış ve 141 yıldır neredeyse hemen her yıl bu küçük kasaba Mülkiye’ye bir ya da birkaç öğrenci gönderir olmuştur.”

Yavuziğit’in (2000) makalesinde yer verdiği İbradı’lılara dair bilgilerin doğruluğu maalesef ki teyit edilememektedir. İbradı’lıların sayıca çok biçimde Mülkiye’ye girişini Yavuziğit bir başka yazarın Belediyelerimiz kitabına dayandırsa da, bahsedilen eserde böyle bir bilgi bulunmamaktadır. Bu ilginç alışkanlık ve gelenek yabancı bir yazar tarafından yayınlanan bir makaleye de konu olmuştur. Joseph S. Szyliowicz (1971) “Elite Recruitment in Turkey: The Role of the Mülkiye” başlıklı makalesinde Mülkiye’ye sürekli öğrenci akışını sağlayan en önemli örnek olarak Antalya ilindeki İbradı kasabası olduğuna değinmekte ve nesiller boyu en az bir öğrencinin bu Okulda öğrenimine devam ettiğinden söz etmektedir. Bu süreklilik için, öğrencilerin yönetici olmaya nasıl ve neden karar verdiklerinin belirsizliğine karşın, ulaşılan Türk belediyeleri üzerinde yapılan bir referans çalışmayla köklü bir gelenek haline geldiği ifade edilebilmektedir.

Carter V. Findley (1996) Osmanlı Devleti memurlarının toplumsal tarihini ele alan kitabında Mekteb-i Mülkiye’nin öğrenci kitlesinin etnik dağılımına yer verirken, yazar da yukarıda ifade edilen İbradı’dan gelen öğrencilerin bir dönem yoğunluğuna dikkat çekmektedir. Kaynak olarak Çankaya’nın (1968) eserini gösteren Findley bu bilgiyi şu sözlerle ifade etmektedir: “... *Bu dönemin bir garipliği de, 13 kişinin bütün mezunlarının yüzde 8’inin Konya vilayetine bağlı Tekke sancağındaki Akseki kazasının İbradı köyünden gelmiş olmasıdır*” (Findley, 1996: 121). Bununla birlikte, Findley’in

araştırma künyesinde belirttiği “Çankaya (1968-71, III: 5-66)” bilgileri kaynağa ulaşılarak teyit edilmiştir. Yazar’ın sadece mezuniyet numaralarıyla doğum yeri İbradı olarak verilen mezunlar Çankaya’nın (1968-1969) Cilt III’de yer alan bilgilere göre tekrar incelenerek mezuniyet sıra numaralarından isim ve biyografilerine ulaşılmıştır. Buna göre, liste tekrar oluşturulduğunda şu bilgilere ulaşılmaktadır: A/49 (Ali Şevki), A/53 (Mehmet Sadık), A/73 (Hüseyin Şükrü), A/75 (Mehmet Faik), A/77 (İbrahim Hilmi), A/80 (Ahmed Tevfik), A/81 (Mehmet Şakir), A/85 (Mehmet Nakib), A/86 (Seyyid Mustafa Salim), A/87 (Mustafa Şükrü), A/88 (Hasan Tahsin), A/95 (Hasan Zühdi). Doğum yerleri sadece İbradı adıyla geçen öğrenci ise A/125’dir (İsmail Hakkı Paşa) (Çankaya, 1968-1969: Cilt III: 20-51). İbradı Nahiyesi ilçe olmadan önce Akseki Kazasına bağlıydı.

Yukarıdaki paragraflarda özellikle Mülkiye Mektebi’nde İbradı mezunlarının çoğunluğundaki ifade karışıklıklarına en azından İbradı’nın bağlı olduğu İl’in Antalya ya da Konya olarak daha net bir sonuca ulaşabilmek için Çankaya’nın sekiz ciltlik çalışmasında bu konuya odaklanılmıştır. Yazarın VIII. Cildinde 5.994’ü Mülkiyeli 133’ü Mülkiyeli olmayan 6.127 kişinin hal tercümelerini listelerken aynı ciltte coğrafi endeks oluşturularak mezunların il, sancak bilgilerine eş liva, ilçe, şehir, bucak, kasaba, köy adlarına açıklık getirmiştir. Bu listeden İbradı’nın bağlı olduğu bilgilere ulaşılabilmektedir. Araştırmada “İbradı (= Aydınkent – Akseki – Antalya) şeklinde coğrafi silsilesini (Çankaya, 1968-1969, VIII. Cilt: 192) vermektedir. Bu coğrafi endeks toplam rakamları vermemekle birlikte istenirse araştırmacılar ek bir çabayla her il ve ilçenin ya da köyün mezunlarının sayısal karşılıklarını hesaplayabilirler ve hazırlanan bu dağılım bilgilerini kullanarak farklı veriler de elde edebilirler. Örneğin, Mülkiye Mektebi açısından Antalya iline bağlı İbradı mezunlarının sayısının buradaki bilgilere göre 32 kişi olduğu (Çankaya, 1968-1969, VIII. Cilt: 192) söylenebilir. Çankaya’nın hazırladığı bu dağılım tablolarında İbradı dışında da Mülkiye’ye yoğun öğrenci gönderen Afyon, Balıkesir (Karesi), Çanakkale (Kal’a-i Sultani), Kastamonu gibi il ve ilçelerin sayısal çoğunluğuna rağmen İbradı’nın yukarıdaki paragraflarda bahsedilen araştırmalarda ön plana çıkmasındaki gerekçeler tam anlamıyla aydınlatılamamaktadır.

Uzun dönem gelişmelerini tarihsel boyutuyla ele alan araştırmalar her kesimin ilgisini çekerken, bu tür araştırmaların yapılacağı dönemdeki olayların açıklanması ve bu gelişmelerin bilgi ve belgelere dayandırılmasında yer yer sorunlarla karşılaşmaktadır. Tarihi kayıtlara dair bilgi ve belgelerin özellikle savaşlar ve

yangınlar dolayısıyla kayıplar yaşandığı bilinmektedir. Ragıp Sarıca'nın "Bir Diploma Öyküsü" aslında bu kayıpların örneğini oluşturmaktadır. Sarıca, yarım yüzyıllık bir geçmişle ilgili anısını, "Prof. Dr. Lütfi Duran'a Armağan" kitabında sunmaktadır. Ragıp Sarıca'nın kaleme aldığı anısı, 1919 mezunlarından birisi tarafından, İstanbul Hukuk Fakültesine karşı, 1946–1947 yılları arasında Danıştay'da, kendisine Hukuk Diploması verilmesi istemine ilişkin davayı içermektedir. Yazara "havale" edilen dava dilekçesinde olaylar detaylı şekilde anlatılmıştır.³ Ragıp Sarıca, Fakülte'deki memurla beraber, çalışma saati sonrası akşamüstü birlikte başladığı çalışmanın detaylarını (Sarıca, 1988: 6) şöyle aktarmaktadır:

"Aşağıda mahzen gibi karanlık ve rutubetli, geniş bir odaya girdik. ... Araştırmalarımıza başladık. Şuraya, buraya, oraya saçılmış, dağılmış perişan bir halde olan eski yıllara ait kara kaplı defterleri, kutular içindeki dökümanları, yerlere dökülmüş evrakı, şurada burada elimize geçen belgeleri ... [özellikle geçmiş yıllara ait belgelere ulaşmak için çalıştıklarından bahsetmektedir.] "Saatlerce uğraşıp, çabalayıp, didinip ... bir şey bulamamaktan, en ufak bir ize rastlayamamaktan, bir ipucu bile ele geçirememekten umutsuzluğa kapıldığımızda Hikmet bey, Müjdeler olsun! İşte 1919 yılına ait bir sınav Listesi! ... diye haykırdı."

Bir diploma öyküsü Türk Kamu Yönetimi eğitim-öğretimindeki süreç ile işleyiş üzerine yaşanmış olaylardan sadece birini arşivler arasından bugüne taşımaktadır.

Diploma öyküsü (Sarıca, 1988: 2) şöyledir:

"Geçici olarak da olsa, diploma yerini tutan bu belgeye dayanarak, kendisi Milli Savunma Bakanlığı örgütü içinde, Hukuk müşavirliği alanında, bir göreve, memur olarak atanmış. Bütün kariyerini de bu Bakanlıkta geçirerek Hukuk Müşavirliğine kadar yükselmiş. 1919 tarihinde hak kazandığı, ama şimdiye kadar almadığı Hukuk diplomasının kendisine verilmesi isteminde bulunmuş. Hukuk Fakültesi ise; kendisinin Fakülte'den mezun olduğunu gösteren ve kanıtlayan herhangi bir belge ve kayıt var olmadığından dolayı isteminin yerine getirilemeyeceğini, yani kendisine diploma verilemeyeceği bildirmiş."

Bu diploma öyküsündeki gelişmeler, Türk kamu yönetiminin işleyişine örnek olabilecek yaşanmış gerçek olayları içermektedir. Türkiye'de mesleki eğitim-öğretiminin odak noktasında yer alan temel bilgilerin verilmesi önceliğiyle birlikte bu bilgilerin örnek olay gibi diğer yöntemlerle de desteklenmesine de ihtiyaç vardır.

³ "Davacının anlattığına göre, kendisi 1918 yılında, Darülfünuna bağlı İstanbul Hukuk Fakültesinin son sınıf öğrencisiyken, savaşa katılmak üzere, diğer sınıf arkadaşlarıyla birlikte tecilleri kaldırılarak silahaltına alınmış. Birinci Dünya Savaşının 1918 yılında sona ermesi üzerine de kendisi gibi son sınıf öğrencisi buldukları sırada askere alınmış olan Hukuk öğrencileri için bir kereye mahsus ve münhasır olmak üzere olağan üstü ve istisnai bir uygulamaya başvurulmuş. Bu öğrencilere son sınıfa devam etmeksizin, ... 1919 yılının belli bir gününde, Hukuk Fakültesinde açılacak ve aynı gün içinde öğrencilerin başarılı olmaları halinde peyderpey girerek tamamlanacak olan son sınıf derslerine ilişkin sınavlara girme hakkı tanınmış. İşte, davacı bu gibi ayrıcalıktan yararlanarak 1919 yılında sözlü olarak yapılan bu sınavlara birbiri ardından girip her birinden de başarı elde ettiğini; ... Hukuk öğrenimini tam olarak bitirip Hukuk Fakültesinden mezun olduğunu iddia etmekteydi" (Sarıca, 1988: 1-2).

2.2. 1936 Öncesinde Cumhuriyetin Başlangıç Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitim-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Eğitim-öğretimdeki modernleşme hareketinin temellerinin Osmanlı Devleti'nde atıldığından söz eden Hasan Ali Koçer'e (1991) göre, bu girişimin Osmanlı Devleti döneminde “*doğma-gerileme-bocalama-tartışma*” evrelerinden ileri geçememiştir. Bu süreç Cumhuriyet döneminde eğitim-öğretimde çözüm bekleyen çok sayıda sorunla karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur (Koçer, 1991: 245).

Bağımsız bir disiplin olarak kimliğini kazanan Siyaset Bilimi, siyasal kaynaklardan destek alarak bu alanın eğitim-öğretimi üniversitelerde verilmesi olanağı geliştirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, komünist ve faşist rejimlerin getirdiği zorunluluklardan dolayı yer değiştirmek zorunda kalan çok sayıdaki Avrupalı hukukçunun ABD yerleşmesi bu sürecin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu bilim insanlarının ABD'de bilimsel çalışmalarına devam etmeleri, kara Avrupa'sının hukuk alanındaki yoğunluğundan dolayı çok kolay olmamış hatta ülkenin özel koşulları bu eylemi olanaksız hale getirmiştir. Bu nedenle Avrupalı bilim insanlarının “siyaset” konusuna yönelmişler ve “government” profesörü olmuşlardır (Kışlalı, 2007: 28).

Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu yönetiminin inceleme konusu olmasında iki önemli faktör rol oynamıştır. “Kayırma” (spoils) veya yağma düzeniyle verimsiz çalışmaya çözüm bulma çabasının bu alandaki gelişmeleri etkilemiştir. Verimli bir yönetimde, kamu görevlilerinin yeterlilik ilkesine göre seçilmeleri ve bu işleyişin bir sınavla gerçekleştirilmesinin zaman içinde yaygınlaşmasının kamu yönetimi alanında önemli değişimi başlatmıştır (Simon vd., 1980: 10-11). Dreijmanis'e (1983) göre, Birleşik Devletler'de kamu hizmeti reformu, yasama referans büroları ve devlet araştırma enstitülerinin kurulmasına yönelik çalışmaların siyaset bilimciler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Bu gelişmeler Amerikan düşünce sisteminde toplum bilimi ve siyaset biliminin vatandaş eğitimi olarak pratik bir sentezle ortaya çıkışı olarak nitelendirilmiştir. ABD'de Siyaset Biliminin yeterince gelişmesi sonucunda, 1903 yılında Amerikan Siyaset Bilimi Derneği (American Political Science Association, APSA) kurulmuştur. Amerikan Siyaset Bilimi Derneği üyelerinin Birinci Dünya Savaşı'na kadar kamu görevlileri, avukatlar, gazeteciler ve reformcular tarafından temsil edilmiş; ancak bu derneğin faaliyetlerinin geliştirilmesindeki karar ve uygulama noktalarında akademisyenler yer almıştır (Dreijmanis, 1983: 196).

ABD’de ekonominin büyümesi, artan göç hareketi ve hızlı şehirleşmenin getirdiği siyasi ihtiyaçların çözümüne yönelik Siyasi İlimler derneği kurulmasının 1903’de ilk girişimlerin başlatıldığına Nermin Abadan makalesinde değinmektedir. Dernek çoğul ifade yerine “Siyasi İlim - Political Science” terimiyle tanımlanmış ve Hukuk biliminden ayrı bir yol haritası oluşturmak amaçlanmıştır. Amerikan Siyasi İlimler Derneği disiplininin gelişmelerini değerlendirebilmek amacıyla elde edilen veriler üzerine raporlar hazırlamış ve 1914’de “Haines” başlıklı ilk değerlendirme raporu yayımlanmıştır. Bu dönem, Amerikan hükümet sistemi, mukayeseli devlet idaresi, Siyaset Teorisi ve Amme Hukukunun ana araştırma konuları arasındadır. Bu Rapor da aynı zamanda ekonomi, siyasi ilimler ve sosyoloji konularında başlangıç derslerinin verilmesi gerektiğine de (Abadan, 1962: 180-181) yer verilmekteydi.

ABD’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair ilk çalışmalar 1910-1917 yılları arasında kamu yönetimi alanında akademik çalışmaların örgütlemesiyle gelişmiştir. Bu girişimler, Wilson tarafından ortaya konan gelişmiş kamu yönetiminin belirlenmesi için siyaset bilimcilerin başlattığı çabalardı. 1914 yılında, Amerikan Siyaset Bilimi Derneği’nin Komitesi tarafından yayımlanan raporlarda, kamu yönetimi, siyaset bilimi ve kamu hizmeti eğitimi arasındaki bağlantılar vurgulanmıştır. 1911’deki Buffalo Toplantısındaki Komite, Politik Bilim bölümlerinin farklı türden hizmet için çağrıldığını bildirmiştir; Hukuk, gazetecilik, öğretim ve kamu hizmeti gibi mesleklere hazırlanmak, uzmanları eğitmek ve hükümet pozisyonlarına uzman hazırlamak bunlar arasında yer almıştı (Caldwell, 1965: 54).

Buffalo Toplantısı Komite Raporuyla, uzmanlık eğitimi siyaset bilimi ve üniversitelerin bölümleri kapsamına alınmış, ancak Komite “hükümet uzmanları” eğitiminin yalnızca Siyaset Bilimi bölümleri tarafından yerine getirilebileceğine karar vermişti. Bu uzmanlık eğitimi için Komitenin kararı, Siyaset Bilimi müfredatında idari yöntemler ve kolluk kuvvetlerini ön plana çıkartmıştı. Ancak bu gelişmelere rağmen idari hukuk ve yöntemleri, disiplinin kapsamını tanımlayan on iki dersten sadece biri olarak yer almış ve bu girişimler henüz Kamu Yönetimi kavramının geniş anlamda algılandığına dair bilgileri vermemekte idi (Caldwell, 1965: 54). 1914 yılındaki Komite Raporunda kamu hizmeti eğitim okullarının, kolejlerin ve üniversitelerin eğitim programlarını geliştirebilecekleri yollar belirlenmiş idi. Komite, 1914 Raporunda kamu idaresi için “profesyonel okullar” örneğin, Kamu Yönetimi lisans programlarını ve daha büyük ve kentsel kurumlar için, kamu yönetimi lisansüstü okulları önerildi.

Tavsiyelerine destek sağlamak için, Komite bazı açılardan, çeyrek yüzyıl sonra Amerikan Kamu İdareleri Derneği öncüsü Kamu Hizmeti Eğitimi Geliştirme Derneğini örgütlediler (Caldwell, 1965: 54-55).

Amerikan Siyasi İlimler Derneği tarafından 1923’de yayımlanan İkinci Raporda siyasi bilimcilerin diğer sosyal bilimcilerle işbirliği içerisinde olmalarının zorunlu olduğu kararı yer almaktaydı. Bu Raporda, siyasi ilimlerinin sadece Anayasa ve İdare Hukuku çerçevesinde sınırlı değerlendiren yaklaşımın yerini siyasi ilimlerin, ekonomik, istatistik, tarih, sosyoloji, antropoloji, psikoloji ve coğrafya alanlarındaki gelişmeleri ve işbirliğini kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmekteydi (Abadan, 1962: 181-182).

ABD’nde ilk Kamu Yönetimi eğitimi Siyaset Bilimi bölümlerinde başlamış ve 1925’de üniversitelerde kamu yönetimi eğitim-öğretimi, ders programlarında yer almıştır. Columbia Üniversitesi’ne bağlı Kamu Yönetimi Kurumu ile Syracuse Üniversitesindeki Yurttaşlık-Kamu İşleri Okulu Amerika’daki Kamu Yönetimi eğitimindeki öncü kuruluşlar arasında yer almışlardır (Simon vd., 1980: 11-12).

Dünyada Amme İdaresi eğitim-öğretim ve araştırmalarının 1920’li yıllarla birlikte Amerika’da gelişim göstermiş ve New York Belediyesinin araştırma bürosu tarafından ilmi amaçlı başlayan ilk çalışmalar, öncelikli amme idaresinin belediyelerle sınırlandıran yapısını genişletmiştir. Böylece amme idaresi eyaletleri ve federal hükümetle birlikte Birinci Dünya Savaşından sonra tüm dünyanın ilgisini çeken bir bilim dalı haline gelmiştir (Abadan, 1956: 406; Kapucu, 2015).

Schachter (2007) kamu hizmeti eğitimi geliştirmek için II. Dünya Savaşından buyana süren gerginliğin, ana akım Siyaset Bilimi ile profesyonel odaklı Kamu Yönetimi arasındaki ilişkilere açıklık getirmektedir. APSA / SPTPS vaka çalışmasını örnek göstererek siyaset bilimi fakültesinin yönetici eğitimi geliştirmedeki öncü rolüne değinen yazar siyaset bilimi bölümlerinin neden bu kadar çok kamu yönetimi programı içerdiğine dair tarihsel bir kanıt sunmaktadır.

Kamu Yönetimi eğitimi alan kişilere olan ihtiyacın artması üzerine, Amerika’da Kamu Yönetimi eğitimi veren okullar bu bilgi alanının tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi üzerine çalışmalar başlatmışlardır. Bu nedenle de Kamu Yönetiminin Kamu Hukuku ile Siyaset Bilimi gibi konulardan ayırt edilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak bu konudaki mücadelenin çok da kolay olmadığı, üniversiteler

ve araştırmacıların Kamu Yönetimi eğitiminin istikametini tam anlamıyla belirleyememişlerdir (Simon vd., 1980: 12).

ABD’de 1931’de Minnesota Üniversitesi’nde düzenlenen bir konferansla, kamu hizmeti eğitim-öğretimi hükümet-üniversite ortak çabasında, Amerikan yüksek eğitiminde düzenli ve devamlı olarak yer almaya başlamıştı. 1939’da Amerikan Kamu Yönetimi Derneği’nin kurulmuş, daha geniş ve genelleşmiş bir Kamu Yönetimi kavramıyla dernek kurumsallaşmasını sürdürmüştür. Bu dernek düzenlediği konferanslar, etkinliklerle toplum, akademik kamu yönetimi ve kamu hizmeti eğitimi arasındaki ilişkiyi tartışmak için sürekli bir bilimsel platform sağlamış ve böylece Kamu yönetimi ayrı bir akademik çalışma alanı olarak tanımlanmaya çalışılmıştır (Caldwell, 1965: 56-57).

Demet ve Kadir Varoğlu (1995) “Kamu Bürokrasilerinde Profesyonelleşme ve Örgütsel Yapılanma Üzerine Etkileri” başlıklı çalışmada profesyonelleşme sürecinin yapısal boyutuna dair yabancı literatürde yer alan tartışmaları yazına taşımaktadırlar. Buna göre, tam zamanlı bir mesleki pozisyonun yaratılması; bir eğitim okulunun kurulması; profesyonelleri biraraya getiren mesleki örgütlerin kurulması; mesleki ahlakın kurallarının belirlenmesine bağlıdır.

1936 öncesi dönemde Osmanlı Devletinin ve Türkiye’nin tek bilim yuvası sayılan Darülfünun’un kapatılarak İstanbul Üniversitesi olarak yeniden kuruluşuna Mehmet Yavuz Abadan’ın tanıklık ettiği, yazıya dökülen anılarında yer bulmaktadır. Darülfünun’da Tanzimat dönemi Batılaşma akımının etkisinde üniversite eğitimi veren bir kurum olarak, II. Abdülhamid döneminde başlayan gelişmelerle, İkinci Meşrutiyetle devam eden iyileştirmeler yapılmıştır. Herbiri bir diğ erinin gelişimini destekleyen bu Kanun ve reformlar Darülfünun’un bir yükseköğretim kurumu olarak Batı liberal demokrasilerle kıyaslanabilecek bir bilimsel kuruma dönüşmesine destek vermemiştir (Abadan Unat ve Yılkın, 2017: 22).

Cem’e (1975) göre, Mekteb-i Mülkiye Türkiye’de çağdaş yönetim yapısını destekleyecek ilk eğitim kurumudur. Çankaya (1968-1969) Mekteb-i Mülkiye’nin (Me’murin-i İdare Mektebi) 1918-1922 yılları arasında değiş en kurumsal kimliğ i ve geliş melere açıklık getirmiştir. Çankaya’ya (1968-1969: 435) göre, bu dönem kuruluşunda Mülkiye’nin 1913’de yapılan idari, mali, siyasi ş ube ayrımı yapılmamış

ancak ders programı o tarihte kabul edildiği şekilde 1918 tarihindeki müfredata aktarılmıştır.

Çankaya (1968-1969) Cumhuriyet Mülkiyesinin 1923-1924 yıllarında devam eden eğitim koşullarından örnekler aktarmaktadır. “... *Yangın yerlerinden geçtik. ... Aksaray’da Sineklibakkal’da ahşap bir paşa konağının kapısı önünde durduk. Kapı’nın üzerindeki Levha’da ‘Mekteb-i Fünunli Mülkiyye-i Şahane’ yazılı idi. İkinci kata çıktık; her taraf tertemizdi; fakat (eskilikten) tahta merdivenler gıcırdayordu. ...*” (Çankaya, 1968: 461). 1920’li yıllara dair gelişmeleri dönemin mezunlarının anılarıyla aktaran Çankaya, Okul’daki eğitim-öğretimin devam ettirilmesinde maddi ve manevi güçlüklerin yaşanmasına rağmen; bu engellerin aşılması için yapılan çalışmaların da olduğu belgeleriyle (Çankaya, 1968: 462) ortaya konabilmektedir:

“Hususi ve umumi iki imtihan vardı; Hususi, yazılı yapılırdı; Umumi şifahi idi ve dışardan mümeyyizler çağırılırdı. Kitab yoktu. Mektebin Matbaasında basılmış taşbasma formalarla yetinirdik. Her ders’den not alıp birleştirir kitabı ortaya biz korduk. Basım işi de bizim üzerimizde idi. ... Mekteb’in kütüphanesi yoktu. ... Esasen kütüphane çalışması ve araştırma yapma bilmediğimiz şeylerdi.”

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarındaki eğitimin kurumsal yapısı Oluç’a (1972) göre, kamu ve özel kesimin mesleki hizmetlerini yerine getirecek elamanları yetiştirmekteydi. Bu eğitim kurumları, Hukuk Mektebi, Mülkiye Mektebi ve Ticaret Mekteb-i Alisi ile Mühendis Mektebiydi (Oluç, 1972: 2). Mehmet Oluç’un ifadelerindeki eğitim kurumları hakkında eksiksiz bilgilere ulaşmak mümkün değildir maalesef akademik yazın her kurumsal gelişmeyi kesintisiz tarihsel süreçte araştırmacılara sunmamaktadır. Bununla birlikte bu boşlukları tamamlayan yakın tarihli bazı araştırmalarda bulunmaktadır. Örneğin, Yaşar Semiz ve Recai Kuş (2004) Osmanlı Devleti’ndeki Sanayi Mekteplerinin kuruluş ve gelişmelerini tarihsel boyutuyla literatüre kazandırmışlardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de yükseköğretimin mevcut kurumsal yapısı sınırlı ve kaynakları yetersizdi. Server Tanilli’ye (2013) göre, 1924-1925 yıllarında 1 üniversite bünyesinde 5 fakülte ve 2 yüksekokul ile çeşitli bakanlıklara bağlı 10 yüksekokul bulunmaktaydı. Bu kurumların dağılımı çoğunlukla İstanbul’da konumlanmıştı. Bu eğitim kurumlarında 357 öğretim üyesi 3.551 öğrenci kayıtlıydı. Tanilli’ye (2013) göre, Türkiye’de yükseköğrenim mezunu öğrenci sayısının ülke nüfusuna oranı 10.000’de 3’ü geçmemekte ve öğretim üyesiyle öğrenci sayısında yaklaşık üç kat artışın sağlandığı 1940 yılına kadar yükseköğretimin kurumsal sayısı

değişmemiştir. Yükseköğretim kurumlarında hızlı gelişme 1936'daki ilköğretim seferberliğinin 1940'lara yansımalarının getirdiği bir ivmeyle bu alanların gelişimine hız kazandırmıştır (Tanilli, 2013: 441-442).

Cumhuriyetin ilk yıllarını aktaran bu tablo karşısında eğitim-öğretim alanında araştırmalar yapılması için Atatürk tarafından John Dewey Türkiye'ye davet edilmiştir. John Dewey iki aylık çalışmasıyla, Türkiye'de ilk ve orta öğretimde yaptığı incelemeleri ön rapor halinde Türkiye Cumhuriyeti yetkililerine teslim etmiştir. Araştırmanın daha geniş içerikte ve önerilerini de kapsayan esas raporunu Amerika Birleşik Devletleri'nden posta yoluyla göndermiştir. Eğitim reformu politikası modeli olarak da değerlendirilebilecek olan "Türkiye Maarifi Hakkında Rapor" başlığındaki Dewey'in bu çalışması İstanbul Devlet Basımevi tarafından 1939'da İngilizce metin olarak arşive alınmıştır. Bu kaynağa ancak 1983 yılında arşivlerden ulaşılarak eserin ilk kez yayımlanmıştır (Anton ve Canevi, 2007: 78).

1924'de Dewey'in yaptığı bu çalışma Türkiye'nin kurumlarında, politik ve kültürel yapısında değişime olan ihtiyaçla, eğitim alanında da reformların yapılmasına yol göstermektedir. Dewey bu çalışması sonrasında Amerika'da New Republic'te Türkiye ile ilgili beş tane makale yayımlamıştır (Anton ve Canevi, 2007: 78). Bu makaleler *Cumhuriyet Eğitim Reformu ve Dewey* (2007) başlıklı kitapta Türkçe ve İngilizce dilleriyle ilk defa ancak 2000'li yıllarda yayımlanmıştır.

Özer Ozankaya (1989) "Siyasal Bilgiler Fakültesi Tarihinden Bir Belge" ile bu dönem eğitim tarihi gelişmelerine önemli katkı sağlamaktadır. "Muallimler Mecmuası" da yer alan 1924 tarihli "Mülkiye Mektebinin Yeni Teşkilatı" başlıklı yazını arşivlerin arasından tekrar günümüze kazandırmıştır. Mekteb-i Mülkiye'nin kurumsal yapısının tarihsel değişimine değinen Ozankaya, 1923'de Eğitim Bakanlığı tarafından belki de ilk denilebilecek bir girişiminden bahsetmektedir. O dönem Eğitim Bakanlığının talebi doğrultusunda Mekteb-i Mülkiye'nin kurumsal yapısı ve ders programlarının nasıl olması gerektiği konusu okulun öğretmenler kurulunun görüşlerine sunulmuştur.

Mekteb-i Mülkiye'nin kurumsal yapısının 1913'de siyasi, idari ve mali olarak belirlenen bölümleriyle düzenlenen ders programının devamı konusu 3 Aralık 1923 gün ve 1048/264 sayılı bakanlık yazısıyla okul öğretmenlerinin görüşlerine sunulmuştur. Öğretmenler kurulunun bu konudaki kararları Mekteb-i Mülkiye'nin değişim gösteren kurumsal yapısıyla, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücünün karşılanması

odağına göre şekillenmiştir. Öğretmenler Kurulu, Mülkiye Mektebi'nin İdari, Siyasi ve Mali olmak üzere üç bölüme ayrılmasının devletin eğitimli insan gücünü karşılamayı destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Kurul, Mülkiye ile Paris Sciences Politiques Okulunun ders programlarını da incelemiş ve okulun mali yapısıyla öğretim kadrosunu da dikkate alarak yeni bir ders programını üç yıllık öğretimi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (Ozankaya, 1989: 12-15). Okul İstanbul'daki eğitim-öğretim faaliyetlerini farklı binalar arasında taşınarak devam etmiştir. 5 Aralık 1925'de Yıldız Sarayı Yaverler Dairesine taşınmış ve Ankara'ya nakil oluncaya kadar bu binada eğitim-öğretim hizmetlerine devam etmiştir (Çankaya, 1968-1969: 465). Tüm bu zorluklara karşın Mülkiye Mektebinde eğitim seviyesinin yükselme işaretinin ancak 1925 yılında yalnız lise mezunlarının alınmasıyla gerçekleşmiştir. Bu işleyişle birlikte eğitim-öğretim sistemi ve programı aynı olmakla birlikte okulun adında yer alan “Şahane” kelimesi de kalkmıştır. Çankaya, (1968-1969: 463-465) o dönemle ilgili şunları aktarmaktadır:

“Ankara, 30 Haziran: Mekteb-i Mülkiye'nin Bir Meslek Mektebi Haline ifrağı hakkındaki Talimatname Maarif Vekaleti'nce ihzar olunarak Hey'et-i Vekile'ye gönderildi. Bu talimatname'ye göre Mülkiye, kısım-ı İdari (idari şube) ve Kısım-ı Mali (mali şube); üç'er; Kısım-ı Siyasi (Siyasi şube) dört sene olacaktır. Kısım-ı Siyasi'ye alınacak talebe mutlaka Fransızca bilecektir. Sene-i Dersiyeye iki sönestr'e ayrılacaktır. İlk iki seneden sonraki müddet-i tahsil, Kısım-ı idari ve Mali için bir ve Siyasi şube için iki senedir.”

Bu dönem için Çankaya Okul'un yeni düzenlemelerine dikkat çekerek, kuruluşundan itibaren ilerlemeler kaydedildiğini “*Memleket ve dünya meselelerinden kendi ihtisaslarını alakadar edenler hakkında Talebeye sene zarfında en az iki defa olmak üzere konferanslar verirler; bu gibi meseleler üzerine talebe arasında münakaşalar tertib ve idare ederir*” (Çankaya, 1968-1969: 481) ile örneklendirmektedir.

Server Tanilli (2013) günümüzdeki üniversitelerin temelini Cumhuriyet dönemiyle başlatmakta ve 1933 tarihini de milat göstermekteydi. Darülfünun'un eğitim kurumu olarak faaliyetlerini etkin yürütebilmesi için yapılan düzenlemeler arasında 1. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'dan getirilen profesörlerden de katkılar beklenmişti. Tanilli'ye (2013) göre, bu yöntemle eğitim-öğretim üzerinde bir miktar iyileşme ve ilerleme kaydedilmesine rağmen, savaş sonrası gelişmelerinden olumsuz etkilenmişti. 1923'den 1932'ye kadar geçen sürede de Darülfünun'da bu olumsuz tablo baskın

görünümünde olup eğitim-öğretimde beklenen düzelme ve gelişme sağlanamamıştı (Tanilli, 2013: 442).

Türkiye’de 1931 yılında Türk İktisatçılar Cemiyeti’nin kurulmasının İktisat Biliminin gelişmesine sağladığı katkıyla birlikte Darülfünun’un kapatılmasına da zemin hazırlamıştır. Bu Cemiyetin kurulmasıyla tetiklenen iki önemli gelişmeden ilki bu Cemiyet vasıtasıyla bir arada tartışmalı toplantıların yapılması olanağı iken ikincisi Kadro Dergisinin yayına başlamasıdır. Cemiyet ve Kadro Dergisi İktisat Biliminin gelişimini olumlu etkilemiş ve İktisat eğitim-öğretimi üzerine de iyileştirici ya da geliştirici görüş ve önerilerin dile getirilmesine de vesile olmuşlardır. Kadro Dergisinde yayımlanan yazılarda Darülfünun da verilen İktisat eğitim-öğretimindeki eksikliklere yapılan sert eleştiriler Darülfünunun kapatılmasındaki etkenlerden birisi olmuş ve İstanbul Üniversitesi’nin kurulmasını da hızlandırmıştır (Şenses, 2013: 357).

Darülfünun eğitimlerinin düzeyinin iyileştirilmesi için düzenlemeler yapılmasına rağmen, medrese geleneğine dayalı düşünce yapısı nedeniyle kurumsallaşmasını gerçekleştirememiştir. Bu durum karşısında 1920’lerin ikinci yarısından itibaren yeni çözüm yolları aranmıştır. 1932 yılında Türkiye’ye davet edilen Cenevre Üniversitesi öğretim üyesi A. Malche Darülfünunu incelemiş ve bir rapor hazırlamıştır. Bu rapora göre, Darülfünunda verilen eğitimler çağın gereklerine yerine getirmede yetersiz kalmıştır. Malche tarafından hazırlanan bu rapor üniversite reformunun başlatılmasına zemin hazırlamıştır 1933 yılında Darülfünun kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi ve daha sonra Ankara Üniversitesinin çekirdeğini oluşturacak fakülteler kurulmuştur (Bermek, 2007: 8-9).

Malche (1939) üniversite ıslahatı için 1932 yılında davet edilen İsviçreli Mühassıs Profesör olarak, İstanbul Üniversitesi hakkında bir rapor hazırlamıştır. Malche, eğitim-öğretim sistemini üzerine araştırmasını objektif yaklaşım içerisinde eğitim kurumları ve bu kurumlardaki kişilerle yaptığı görüşmeler ve gözlemlerle gerçekleştirmiştir. Malche (1939: 1-2) “*Fakülteleri, klinikleri, laboratuvarlarını, seminerlerini ve kütüphanelerini ziyaret ettim. Aynı zamanda emin, fakülte reisleri, kürsü sahibi profesörler, agreje ve asistanlarla müteaddit muhaverelerde bulunmak suretile de vesaik topladım. Ayrıca birtakım derslerde, konferanslarda, seminerlerdeki, labaratuvarlardaki, klinik ve polikliniklerdeki mesaide hazır bulundum*” ifadeleriyle araştırma sürecine yer vermiştir. İstanbul Üniversitesi raporu kapsamında Mülkiye Mektebine de yer veren Malche’e (1939) göre, bu eğitim kurumu büyük hizmetleri

yerine getirmekte ve bu Okuldan yüksek memurlar yetiştirilmekteydi. Malche (1939) Mülkiye'deki eğitim-öğretimin, Hukuk Fakültesi programıyla benzerliğini, aynı hocalar tarafından verilen derslerle ve öğretilen konuların Beyazıt'tan Yıldız'a aynen taşıdıkları bilgisiyle açıklamaktaydı.

Akyüz (2013) de Cumhuriyet'in ilk yıllarında Darülfünun'un iyileştirilmesi ve eğitim-öğretim politikalarının geliştirilmesi için araştırmalar yapıldığını vurgulamaktadır. Bu konuda bilgisinden faydalanılmak üzere 1932 yılında İsviçre'den Prof. Albert Malche ülkemize davet edilmiş ve Malche'nin hazırladığı Raporunda şu düşünce ve tespitler (Akyüz, 2013: 358) yer almaktaydı:

“Fakülteler arasında bilimsel işbirliği yoktur. Hocalar ders vermekle yetinmekte, araştırma yapmamakta, çevirileri tez olarak kabul etmekte, derslerde çok yüzeysel not tutturmaktadır. Öğrenciyi araştırmaya yöneltmeyen, düşünmeden kabule zorlayan, ezberci bir yöntem uygulanmaktadır. Hocaların öğrencilere rehberlik yapmaya ve görevlerini ciddiye almaya zamanları yoktur, çünkü kurum dışındaki özel işlerini ön plana koymaktadırlar. Aralarında bilimsel işbirliği değil, çekişme, sürtüşme, nefret, makam, ihtirasları hâkimdir.”

Albert Malche'nin Raporu “*halihazırda var olan Darülfünun'da bilimsel araştırmaların yapılmadığı, öğrencilerin laboratuvar deneylerine sokulmadığı, öğretim üyelerinin büyük ölçüde özel işlerini yürüttükleri*” (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 12) gibi eleştirileri içermektedir. Raporunda ulaşılan bu sonuçlara göre kurumun yeniden gözden geçirilmesi önerilmişti. Mustafa Altunok'a (2012: 146-147) göre, Darülfünun'un İstanbul Üniversitesine dönüşümde aktif roller üstlenen Malche'nin “Malş Raporu” Türk üniversite tarihi için önemli gelişmeleri başlatmıştı. Altunok (2012: 146-147) Malche'in Raporunu, 1924–1934 yılları arasında altı yabancı uzman tarafından hazırlanan üniversite reformları raporları arasında en etkin Rapor olarak nitelendirmektedir.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminin başlangıç yıllarıyla birlikte Türk idaresinin gelişmesi ve personel eğitimindeki düzenlemeler için yabancı uzmanlarla araştırmalarından faydalanılmıştır. Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerine göre yabancı uzmanlardan Cumhuriyet döneminde daha çok yararlanılmış olup merkezi idarede yer alan bu uzmanlarla yapılan işbirliğiyle, teknik ve ekonomik alanlardaki uygulamalarla, bir çeşit memurların eğitimi yerine geçebilecek koşulların gelişmesi bu durumu hazırlayan etkenlerdi (Fer, 1967: 234).

Nermin Abadan Unat'a (2012) göre, Darülfünun medrese anlamına gelmemekte, üniversite düzenine sahip bir kurumsal yapıydı. 1933'deki reformu ise bir

reorganizasyon ihtiyacı olarak tanımlayan Unat, bu kararı yerinde ve çok isabetli bulmaktaydı. Abadan Unat, günümüzde reorganizasyon ihtiyacının gereksiz olduğuna dair birtakım görüşlerin varlığına da değinmekte ve başta Mete Tunçay gibi tarihçilerin bunu çok eleştirdiğinden bahsetmekteydi (Kabaş, 2012: 83).

Rukiye Akkaya Kia (2012) Hukuk-ı Siyasiye-i Osmaniye Derslerinin verildiği Darülfünun'un yerini 1933'de Üniversite Reformuyla Hukuk-ı Amme derslerine bıraktığı, geçiş dönemini değerlendirmektedir. Akkaya Kia, bir Kamu Hukukçusu olarak Kamu Hukuku dersinin geçirdiği evreleri ve değişimi bu dersleri konu edinen makalelerdeki tartışmalar çerçevesinde değerlendirmektedir. Yazar, İstanbul Darülfünunu Hukuk Mektebiyle, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yapılan ilk derslerin temel konularının belirlenmesi, içeriklerin müfredatlara yerleştirilmesi ve Hukuk Fakültesi lisans eğitim-öğretimine bu müfredatın dahil edilmesindeki değişim süreci incelemektedir. Hukuk-ı Siyasiye Osmaniye dersinden Genel Kamu Hukuku dersine devam eden bu dönüşüm sürecinde Akkaya Kia (2012) gerek Fransa gerekse Almanya kaynaklı eserlerde olduğu gibi Türkçe yazında da bu dersin alanı, temel kavramları ve yönteminin tartışıldığına değinmektedir. Akkaya Kia'a (2012) göre, Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki evrede, bu dersleri ilk veren hocaların bu alandaki mücadelesi Genel Kamu Hukuku dersinin eğitim-öğretiminde ana konular ve sınırların belirlenmesine yönelik çabalarla bu alanda bir standart oluşturulması gayreti olarak nitelendirmektedir.

Sevgi Kayak (2012) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde kuruluşundan günümüze Roma Hukuku derslerinin müfredattaki yerini incelerken bu alandaki eğitim-öğretimin tarihçesinin güncellenmesine de destek vermektedir. Roma Hukuku eğitim-öğretimini Osmanlı Devleti'nde Tanzimat dönemiyle başlatan Kayak, bu alandaki gelişmeleri eğitim kurumları ve bu kurumlardaki ders müfredatlarını Roma Hukuku Dersleri odağında değerlendirmektedir. Kayak'a (2012) göre, bu gelişmeler sanki Roma Hukukunun bir ders olarak okutulmaya başlanmış izlenimini vermekte ancak zaman içerisindeki bu alanın eğitim-öğretimdeki kurumsallaşmasıyla biçimlenmiş ve gelişmiştir. Cihan Osmanağaoğlu Karahasanoğlu (2012) Ömer Lütfi Barkan'ın akademik çalışmalarına ve Türk Hukuk Tarihine katkılarını makalesinde yer verirken Barkan'ın çalışmalarını tarihte hüküm sürmüş Türk Devletlerinin hukuk ve teşkilat yapısı içerisinde geliştirdiğinden söz etmektedir.

Darülfünun'un 1933'de kapatılarak İstanbul Üniversitesi adıyla yeniden kurulmuştur. Alınan bu kararla birlikte Darülfünun'da bulunan eğitim kadroları da tekrar gözden geçirilmiştir. Mevcut 151 eğitim kadrosunun 92'si tasfiye edilmiş, yeni kadroya 59 bilim insanı dâhil edilmiştir (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 22; Akyüz, 2013: 359). Darülfünunda o tarihlerde görev yapan öğretim üyelerinin toplamı 240 kişi iken 157'sinin görevlerine son verilmiştir. Bu 157 kişinin arasında 71'i profesör ve ordinaryüs profesör idi. 31 Temmuz 1933'te düzenlenen bir Kanunla eski yüksekokul kapatılmış ve aynı yılın Ağustos ayında eski kurumla hiçbir hukuki bağı olmayan İstanbul Üniversitesi böylece kurulmuştur (Brügel, 1991: 15).

Yükseköğretimin gelişiminde, alanında etkin, birikimi ve tecrübesi olan kadroların da üniversitelerden uzaklaştırılma sürecinin başlamasının da eğitim-öğretim üzerinde doğrudan etkiler ve izler bırakmaktadır. Türkiye'de üniversite tarihinde, tasfiye ya da arındırma eylemleri yakın tarihle sınırlı kalmamış ve tekrarlayan örnekleri yaşanmıştır. Darülfünun'da 1870 yılında ilk tasfiyenin başlamış ve 1909–1913 yılları arasında Askeri Tıp Okulu ve Sivil Tıp Okulu'nun birleşmesinden sonra da tasfiyeler devam etmiştir. 1919'da Tıp Fakültesi'nde, 1922'de Darülfünun Edebiyat Fakültesinde, 1933'de yeni Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyelerine yönelik tasfiye işleyişleri devam etmiştir (Karaaslan Şanlı, 2011: 107). Mekteb-i Mülkiye'de de bir başka yöntemle özellikle başarılı ve bilgili Mizan'cı Murat Bey, Abdurrahman Şeref Bey, Portakal Paşa ve Sakızlı Ohannes gibi hocalar devlet kademesinde yüksek makamlara atanarak da farklı bir uygulamayla tasfiye yapılmıştır (Çavdar, 2002: 234-234).

Osman Tekelioğlu (2018) yayımlanmamış yüksek lisans tezinde 1909 ile 1980 arasında Türkiye'deki askeri darbeleri ve darbe girişimlerini incelemektedir. Tekelioğlu bu gelişmelerin arka planında modernleşmenin hızlandırılmasının yer aldığı ve en çok bürokrasi kurumunun etkilendiğini ifade etmektedir. Askeri darbelerin kurumsal etkileri arasında kamu personelinin görevlerine son verilmesi ya da yeni memur alımlarındaki uygulamalara da dikkat çekilmektedir.

İsmail Beşikçi (2007; 2009) dile getirdiği, Mülkiyelilik üzerine düşünceler arasında, düşünce özgürlüğü ve bilimsel bilinç kavramları üzerinden başta Mülkiye'deki eğitimi ele alırken tarihsel bir seyirle Osmanlı Devleti döneminden günümüze farklı başlıklarda ve yaklaşımlarla eleştirel bir sentezleme yapmaktadır. Bilimsel Bilincin özgür düşünceyle gelişebileceğine değinen yazar resmi ideolojinin düşünce hayatı

üzerine etkilerini “Osmanlı’dan Cumhuriyete değişen nedir?” sorusuyla yanıt aramaktadır. Beşikçi’ye (2007; 2009) göre, ulema merkezli toplumla, üniversite merkezli toplum arasında olguları araştırmada, kavramada farlılık yerine her ikisinin ortak paydasının düşünce yasaklarına dayanmaktadır. Beşikçi, “*sükut suikastı*” tanımlamasına yer vererek üniversitelerde gerektiğinde dile getirilmesi beklenen tasfiyelere bile sessiz kalınına dikkat çekmektedir.

1933 Üniversite Reformunu değerlendirme açasından Sevtap İşhakoğlu Kadioğlu (2004) bu alandaki önemli çalışmaları bir kaynakta derleyerek, Darülfünunun kuruluşundan reforma kadar olan tarihsel süreci yazındaki bilgiler ışığında açıklamaktadır. Bir deneme niteliğinde tanımladığı bibliyografya çalışmasında yazar bu alandaki araştırmalardan üniversite reformunun gerçekteşmesini iki kurumun penceresinden değerlendirerek, Darülfünunla İstanbul Üniversitesi’nin idari ve akademik alanlardaki değişimini karşılaştırmalarla sunmaktadır. İşhakoğlu Kadioğlu’na (2004) göre, bu alandaki araştırmalarda Üniversite reformunun özellikle Türk bilimine ve eğitim-öğretimine sağladığı katkıların değerlendirilmesinde sınırlı kalındığını vurgulamaktadır.

Köklü geçmişi ile eski bir ilim kurumu İstanbul Darülfünunun üniversiteye çevrilmesi esnasında yeni uygulamalar sistem üzerinde bir değişiklik yapılmasını gerekli kılmıştır. 1933 yılı itibariyle öğretim kurumu olarak faaliyetlerini sürdüren bu kuruma, Darülfünun reformuyla birlikte bir araştırma kurumu niteliği de kazandırılmış, gelişmiş ülkelerin üniversitelerindeki uygulamaların takip edilmesi ve benzer uygulamaların geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Reform öncesi Profesör Malche tarafından hazırlanan Raporun ana teması da eğitim kurumunda araştırmayı destekleyecek bir sistem değişikliğini kurmaktı. Bu nedenle Reformla birlikte eğitim kadrosunda değişikler yapılmış, hocalar değiştirilmif, yabancı ülkelerden profesörler getirilerek ilk değişimler başlatılmıştır. Bu işleyişle birlikte öğretim sisteminde de kısmi bir değişiklik daha eklenmiş, umumi derslerin yanına ameli dersler ve seminerler ilave edilmiştir (Ete, 1948: 277). İstanbul Üniversitesi eğitim kadrolarına katılmaları için, Almanya’da Yahudi kökenleri nedeniyle tasfiye edilen yabancı bilim insanları da davet edilmişti. Yabancı bilim adamlarının çalışmalarından, yeni kurulan üniversiteye yeni bir bakış, farklı bir bilimsel görüş getirmeleri beklentisi etkin olmuştu (Abadan Unat ve Yılkın, 2017: 22). Server Tanilli’ye (2013) göre de, yabancı

akademisyenlerin öğretim kadrolarında görev almaya başlamalarıyla İstanbul Üniversitesi ve bağlı fakültelerinde araştırma döneminin başlamıştır.

Darülfünun 1933'te 2252 sayılı Kanunla kaldırılmış ve Eğitim Bakanlığına İstanbul Üniversitesini kurma görevi verilmiştir. Böylece özerkliği kaldırılmış ve idari yönden herhangi bir okuldan farksız bir hale gelen İstanbul Üniversitesi Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Öğretim kadrosu iki kaynak yoluyla temin edilmiştir. İlk olarak, tahsillerini Batıda tamamlayıp yurda dönenlerde, doktora şartı aranmaksızın doçent olarak atanmışlardır. Diğer çözüm yolu da Nazi baskısından dolayı ülkeyi terk etmek zorunda kalan Alman ve Orta Avrupalı profesörlere Türkiye'de çalışma olanakları sağlanmasıyla çözümlenmiştir (Akyüz, 2013: 359).

İstanbul Üniversitenin kuruluşunda öğretim üyelerinin üç kaynaktan temin edildiğine değinen Sevtap İshakoğlu Kadioğlu (2004) bu kaynakları şu sırayla açıklamaktadır. Birinci kaynak az sayıda öğretim üyesi sayısı ile kapatılan Darülfünun'dan gelmiştir. İkinci kaynak ise Cumhuriyet'in ilk yıllarında Atatürk'ün de talepleri doğrultusunda Fransa, Almanya ve İngiltere'yle az bir kısmının da Amerika olmak üzere çeşitli bilim dallarında lisans eğitim-öğretimi almaya gönderilen gençlerle tamamlanmıştır. Yurda dönen bu eğitilmiş gençler önce liselerde öğretmen olarak atanmışlar ve bu genç kadrolar üniversite reformuyla birlikte yurt dışından gelen yabancı öğretim üyelerine yardımcı ve tercüman olarak görevlendirilmişlerdir. Yeni kurulan üniversite bünyesindeki bu görevleri yerine getiren genç kadroya doçent unvanı verilmiştir Üçüncü kaynak ise yurt dışında görevlerinden çeşitli sebeplerle uzaklaştırılan bilim insanlarının bu kadrolara başvurması neticesinde oluşmuştur (İshakoğlu Kadioğlu, 2004: 475). 1933'te doktora yapmadan ve doçentlik tezi hazırlamadan geçiş yapanlara Ömer Lütfi Barkan örneği sunulabilir. Barkan, 1928'de Strasburg Üniversitesinde Edebiyat ve Hukuk Fakültelerindeki dersleri takip etmiş ve mezuniyet sonrası 1931'de yurda dönmüştür. Eskişehir Lisesi, Felsefe ve Yurt Bilgisi dersleri öğretmenliğine atanan ve öğretmenlikten İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine naklen geçişi yapılan Ömer Lütfi Barkan Türk İnkılap Tarihi Doçenti olarak görev yapmaya başlamıştır (Osmanağaoğlu Karahasanoğlu, 2012: 414-415).

İstanbul Üniversitesine çoğunluklu Alman kökenli hocaların gelişine dair bilgileri bu ülkedeki araştırmalara dayandırarak açıklık getiren Silke Brügel'in (1991) aktarımıyla önemli ayrıntılara ve gelişmelere ulaşılmıştır. Brügel'e (1991) göre, Almanya'da 7 Nisan 1933 tarihli "Memur Kadrosunun Yeniden Düzenlenmesine Dair

Kanun'un uygulanmasıyla çok sayıda öğretim üyesi yurt dışına göç etmek zorunda kalmıştır. Göç edenlerin tekrar farklı ülkelerde iş bulabilmeleri ve yaşamlarını devamı için İngiltere, Hollanda, Fransa ve Belçika'da başlayan, Dr. Philipp Schwartz idaresinde "Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler im Ausland" adıyla 1933 yılının ilkbaharında yardımlaşma grubu kurulmuştur. Bu yardımlaşma grubunun ilkesi, karşılıklı yardıma dayalı bir sistemle, yurt dışında çalışma olanağını elde eden her öğretim üyesi, diğerleri içinde üniversitede aynı şartları sağlayabilme çabasını içermektedir (Brügel, 1991: 16-17).

Brügel'e (1991) göre, Türkiye'deki üniversite reformuna dair haberler 1933 yılında bu yardımlaşma grubuna da ulaşmış ve bu gelişmeler üzerine Prof. Malche ile temasa geçilmiştir. Yardımlaşma grubu adına Schwartz, Eğitim Bakanıyla görüşmeleri başlatmak üzere 1933 yılının Temmuz ayında İstanbul'a gelmiştir. Malche'yle yapılan görüşmede, somut ifadeler yer verilmemiş ve kaç profesöre iş olanağı sağlanabileceğine dair tam bir bilgi sağlanamamıştır. Hatta 6 Temmuz 1933'te gerçekleşen bu görüşmeler için hayal kırıklığı nitelemesiyle sadece 30 profesöre istihdam imkânı sağlandığına dair bilgi notuna yer verilmiştir (Brügel, 1991: 17).

Brügel'e (1991) göre, Schwartz sağlanan bu iş olanakları için sözleşme şartlarını değerlendirmek için tekrar bir görüşme yapmıştır. Sözleşmede Türk Hükümeti ücretler konusunda cömert davranmış ancak belirlenen şartlarda taviz vermemiştir. Brügel'e (1991: 18-22) göre İstanbul Üniversitesinde aynı tarihlerde birçok Türk Profesörün görevine son verilmiş olması ve yeni göreve başlayan yabancı profesörlere de o günkü şartlardaki ücretlerin iki katının ödenmesi eğitim-öğretim ortamında bazı sorunlara da davetiye çıkarmıştır. Sözleşmede yer alan bu maddeler (Brügel, 1991: 23) şöyledir:

"Profesörler tüm zamanlarını üniversitedeki çalışmalarına ayıracak ve herhangi bir yan uğraş kabul etmeyeceklerdir.

Profesörler, Türk öğrencileri için bir çevirmen yardımıyla ders kitapları ve yardımcı kaynaklar hazırlayacaklardır.

Ayrıca, --hükümetin talebi üzerine-- gerektiği takdirde herhangi bir ek ücret talep etmeksizin, bilirkişi raporu düzenleyeceklerdir.

Profesörler, halkın eğitilmesi ve aydınlatılması amacıyla düzenlenecek toplantılara bilfiil katılmak zorundaydılar.

Sözleşmede lisanla ilgili hüküm yer almaktadır. Türkiye'ye sığınmış olan profesörlerin hepsi ilk yıllarda Almanca bilen ve anlattıklarını paragraf paragraf Türkçe'ye çeviren yardımcıları sayesinde ders vermişlerdir. Hatta profesörlerin büyük bir kısmı, sözleşmede belirtilen süre içinde Türkçe'yi öğrenmeleri" şartları bulunmaktaydı.

Türk Hükümeti ile yapılan bu sözleşme herkes için aynı şartların geçerli olduğu ve sadece belirli süreler için istihdam olanağını içermekteydi. Sözleşmenin uzatılması

bireysel olarak her profesörün başarısına bağlı olarak değişiklik göstermiş, üç ya da beş yıl süreleri kapsayan sözleşmeler düzenlenmekteydi (Brügel, 1991: 18).

İstanbul Üniversitesinin 1933/34 akademik yılının normal zamanda başlaması buradan gelen yabancı öğretim kadrosuyla sağlanmıştır. Türkiye’de o dönemde görev üstlenenlerin sayısının 300’e ulaşmış, bilim insanlarına eşlik eden yardımcılarının ve aile mensuplarıyla birlikte toplam sayının 1.000-1.500’e yaklaşmıştır. Bu sayılar dünya geneliyle karşılaştırıldığında olağanüstü olarak değerlendirilecek gelişmeleri (Bermek, 2007: 9).

Türkçe literatürde 1933 Üniversite Reformunda yabancı akademisyenlerin Türkiye’ye davet edildiğine dair genel bir anlatımın yerleşmiştir. Oysaki bu yabancı akademisyenler yukarıda aktarılan gelişmeler ışığında kendi çabalarıyla maruz kaldıkları zorlu koşullar karşısında dünyanın her yerinde çalışma olanaklarına sahip olmak için gerek kurdukları yardımlaşma grubu vasıtasıyla gerekse diğer referanslar aracılığıyla mesleklerini icra edebilecekleri bağlantıları bizzat kurmuşlardır. Bir davetten öte, koşulları belirlenmiş sözleşmelerle bu kadrolarda görevlendirildikleri daha önceki paragrafların anlatımında yer bulmaktadır.

Birinci Dünya Savaşından sonra devletin rol ve görevlerindeki değişim ve ülkeler arası işbirliğinin artması, Amme Hukuku dalının gelişmesi ve üstünlük kazanmasını sağlamış, İktisat, Sosyoloji ve Siyaset disiplinlerinin de Hukuk öğretiminde yer alması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Türkiye içinde 1930’lardaki Devletçilik sisteminin benzer zorunlulukları işaret etmesine karşılık, Hukuk Fakültelerinin Hususi Hukuk dallarına öncelik verilmiş ve Amme Hukuku disiplinleri ile İktisat, Sosyoloji, Tarih ve Siyaset bilimleri ihmal edilmiştir (Duran, 1967: 94).

Türkiye’nin 1930’lardaki atılımları, devletin iktisadi hayata önem veren yaklaşımları İktisat alanında da öğrenilmesinin önemini ortaya koymuştur. Bu programların uygulanması için Mülkiye Mektebi, Hukuk Fakültesi ve Yüksek Ticaret Mektebi tarafından verilen İktisat kültürünün yeterli olamayacağı görüşü gelişmiştir. Bu nedenden ki, 1936 yılında İktisat Fakültesinin kurulmuş ve bu alanda uzmanlaşmış elemanlar yetiştirilmeye başlanmıştır. Ancak bu yeni Fakültenin de ilk ders programlarında da bariz Hukuk dersleri ağırlıklı bir şekilde yer almıştır (Oluç, 1972: 2) Mehmet Oluç (1972) bu gelişmelerde izlenen yol ve yöntemleri, her işe yarar adam yetiştirme geleneğine sadık kalınma olarak yorumlamaktadır.

Siyaset Biliminin gelişimini anlama açısından Türkiye’de yayımlanan akademik içerikli dergilerin doğuşu ve gelişimine de bakmak gerekmektedir. Mülkiye Dergisi bu anlamda ilklerden birisidir. İter Turan Mülkiye Dergisiyle Siyaset Bilimi gelişimi arasındaki etkileşimi şu sözlerle açıklamaktadır (Turan, 2009: 15-16):

“Mülkiye 1931 yılında akademik bir dergi yayınlamaya başlamıştır. 1935’te dilde sadeleşme sürecinde Siyasal Bilgiler Dergisi adını alan yayında siyasetin ilminin daha fazla gelişmesine ihtiyaç olduğuna ve siyasal bilimlerin bilimsellik düzeyinin yükselmesi ve diğer disiplinlerden bağımsızlaşması gerektiğine işaret eden makaleler yayınlanmıştır. Bununla birlikte, çağdaş siyasal bilimler kapsamında telakki edilebilecek eserlerin ortaya çıkışı için Türkiye’nin çok partili hayata geçmesini beklemek gerekmiştir.”

Fehmi Yavuz (1981; 1984) Mülkiyenin, Siyasal Bilgiler Okulu/Fakülte sürecini tarihsel gelişimiyle aktarırken, öğrenci ve hoca kimliğinde yaşadıklarını ve gözlemlerine yer vermektedir. “*Mülkiye’ye 1934 yılında girdim. O günlerde Mülkiye 3 yıldır. 1937’de Mali Şubeden mezun oldum. ... Mülkiye’nin ilk yılını İstanbul’da okudum*” (Yavuz, 1981: 17). Türkiye’de uzun dönemi kapsayan ve çeşitli değerlendirmeleri günümüze taşıyan birincil anlatımların azlığı, tüm akademik çalışmaların karşılaştığı ortak sorun alanı olarak tanımlanabilir

Ankara Siyasal Bilgiler Okulu’nun ilk mezunlarından olan Fehmi Yavuz, okulun ilk yılında İstanbul’daki eğitim-öğretimdeki koşullar ve olanaklardan örnekler vermektedir (Yavuz, 1981: 18; Yavuz, 1984: 54-55):

“Öğretim üyelerimizin hemen tümü bizde ek görevli olarak çalışıyordu. Hiçbir öğretim üyesinin çalışma odası yoktu. Okulun Kütüphanesi, Kütüphane memuru yoktu. Bir odanın kapısına Kütüphane levhası koymuşlar, içerde birkaç dolap var; odanın anahtarı son sınıftan bir ağabeyin cebinde ... Okulun yayını yoktur, dergisi yoktur, ders kitabı yoktur, eski harflerle yazılmış ders notlarını, ders yılı başında, bizden önceki arkadaşlardan alır, aramızda paylaşır, çoğaltırdık. Bunun aramızdaki adı Beş Parmak Matbaası idi. Gecenin geç saatinde okula geldiğinde, dersliklerde not çoğaltan arkadaşlara uğrayıp, iyi geceler dileyenler çoğunlukla Yaz İbn-i Nasir’in Kölesi, yaz demeyi de ihmal etmezlerdi. Anımsadığıma göre, kitabı olan tek hocamız Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin’di.”

Mülkiyenin 1934 yılındaki kurumsal görünümü, eğitim kadrosu eksikliğinin devam ettiği, eğitim-öğretimi destekleyecek ders kitaplarının teminindeki güçlükler ve araştırmayı destekleyecek diğer araç ve gereçlerin noksanlığını çözmeye çalışan bir eğitim kurumu şeklindedir. Çankaya’ya (1968-1969) göre, Mülkiyenin adı 1934’de Atatürk tarafından “Siyasal Bilgiler Okulası” olarak değiştirilmiş ancak “Okula” kelimesinin Türkçe dilindeki ses yapısına uymaması nedeniyle “Siyasal Bilgiler Okulu” olarak düzenlenen şekliyle kabul edilmiştir (Çankaya, 1968-1969: 491).

Fehmi Yavuz, Mülkiye'nin çok yaygın olan ünü ve öğrenci tercihlerindeki önceliğini şu tespitlerle açıklamaktaydı; *“Bir kere, çetin sınavlarla (sözlü-yazılı) 40 kişi alıyordu. Özetle, Mülkiye yıllar boyu 40 öğrenci almakla nicelik sorununu, çetin sınavlar yapmakla nitelik sorununu büyük ölçüde çözmüştür”* (Yavuz, 1981: 18, Yavuz, 1984: 52-55). Giriş sınavlarındaki uygulamaları Yavuz kendi okul müdürü Şükrü Baban örneğini vermekteydi; *“Kendisine pek çok tavsiye mektubu gelirmiş, Sınav sonuçları belli olup ilan edilinceye kadar bu mektuplardan hiçbirini açmamış. İlgisinin, yardımının istendiği gençlerin durumunu, kazanıp kazanmadığını öğrendikten sonra, bütün mektupları açar, sonuç listeleri ile karşılaştırmış”* (Yavuz, 1981: 17, Yavuz, 1984: 52-53). Mülkiye'deki başarı az sayıda öğrencinin okula kabul edilmesi, sınavlarını kendi bünyesinde gerçekleştirmesi ve bu sınavların adil koşullar içinde yapılmasıdır. Ayrıca Mülkiye'nin yatılı eğitim-öğretim verdiği dönemlerin de öğrencilerin bilgi ve becerilerinin artırılmasına katkı sağladığı düşünülebilir.

“Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Kamu Yönetimi Eğitiminin Gelişimi” başlıklı editörlü kitap bölümüyle Usta ve Çelik (2015) Cumhuriyet sonrası dönemine odaklanmışlar ancak çalışmanın bütünlüğü açısından Cumhuriyet öncesi dönemi de değerlendirmeye almışlardır. Usta ve Çelik (2015) Cumhuriyet öncesi dönemle ilgili Enderun ile Mülkiye’ye kadar uzanan süreçteki kurumlarla ilgili bilgiyi dar bir alana sığdırma başarısı göstermişler ve Osmanlı Devletinde yer alan birden fazla eğitim kurumunun durumunu bilgi olarak sunmuşlardır.

2.3. 1936 Öncesinde Cumhuriyetin Başlangıç Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitim-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim öğretimiyle ilgili Osmanlı Devleti döneminde lisansüstü eğitim-öğretime yönelik kaynaklar azdır. Akademik yazında uzun bir geçmişe yeterince ulaşılamasa da yangınlarda ve başka nedenlerle yok olan veya iyi korunamayıp iş göremez hale gelen belgeler nedeniyle de 1936 öncesi lisansüstü Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini değerlendirmek zorlu hale gelmektedir. Bu konudaki gelişmeleri her iki alanla sınırlandırmadan diğer bilim kolları ve komşu alanlardan da yararlanarak bu bölümde lisansüstü bilgileri genişletilmeye çalışılmıştır

1936 öncesi dönemdeki lisansüstü eğitim-öğretim literatürü dönemin getirdiği henüz bu alandaki yapılanmanın yokluğu ve ilerleyen tarihlerde hızlı gelişmemesi nedeniyle bu dönem lisansüstü yazını kendi içerisinde sınırlı gelişim göstermektedir.

Ancak yurt dışına gönderilen öğrencilere ait bilgilerle ve komşu alanlardaki ve kurumlardaki gelişmelerle bu döneme dair lisansüstü eğitim-öğretim literatürü zenginleşmiştir.

Burhan Aykaç'a (1995) göre, Kamu Yönetimi alanında lisans ve yüksek lisans eğitimi dünyada XIX. Yüzyılın ortalarından itibaren başlamış ancak Osmanlı Devletinde ise Tanzimat dönemiyle birlikte bu süreç uygulamalara alınmıştır. Aykaç'a (1995: 272) göre, Osmanlı Devletinde kamu personeli yetiştirmek için yapılan düzenlemelerin bugünün değerlendirilmesinde kamu yönetimi eğitim-öğretimi faaliyetleri olarak nitelendirilmesinin ayrıca tartışılması gerektiğini de vurgulamaktadır. Aykaç'a (1995: 272) göre, Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişmesi Batı ile aynı döneme denk gelmesine rağmen aynı gelişim hızının yakalanamamıştır.

Osmanlı Devletinin yükseköğretim için yurt dışına ilk öğrenci gönderme kayıtlarının bir kısmına Çankaya'nın eserinde yer alan açıklamalarla ulaşılmaktadır. 1877 yılında Mülkiye yüksekokul olarak açılmış ve beş yıllık eğitiminden sonra mezun olan 21 öğrencinin durumunu (Çankaya, 1968-1969: 157) şöyle özetlemektedir: *“Bunlar i'dadi (lise) öğrenimlerini de tamamladıklarından yüksek kısmın Ulum-i Siyasiye Diploması ile birlikte, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 158. Maddesi gereğince kendilerine Mülazimet ru'us'u da verilmiştir. Bu ru'us öğrencilere bir nevi doktora yapma hakkı da vermekte idi.”*

Yahya Akyüz (2013) Klasik Osmanlı medresesinde Lisansüstü eğitimin yapılmasına dair (Akgündüz, aktaran Akyüz, 2013: 68) şu bilgileri aktarmaktadır:

“... Sahn ve Darülhadis'ler en üst düzey medreseler sayılıyor, buralarda ileri düzeyde bir öğretim yapılıyordu. Bazen müderrisler ve bilgili öğrenciler sınav vs. vesilesiyle bazı kitapları tartışıyor, açıklıyor, onları haşiyelerle zenginleştiriyorlardı. Bu çalışmaların bir ölçüde lisansüstü ve uzmanlık araştırmaları gibi düşünülmesi mümkün görünüyor.”

Akyüz'e (2013: 170) göre, Darülfünun'da lisansüstü eğitim-öğretimin yapıp yapılmadığı ve/veya uygulamalar hakkında bilgilerin mevcut olmamasına rağmen, 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesindeki düzenlemenin bu konunun aydınlatılmasına destek vermekteydi. Akyüz, bu düzenlemenin 106. Maddesine göre, lisans mezunlarının Darülfünun hocası profesör olabilmeleri için sınavdan geçmeleri ve bilimsel bir konuda metin kaleme almaları zorunluluğunu kısmen günümüz doktora çalışmalarına benzetmektedir.

Osmanlı Devleti'nce Batı'ya Eğitim Amacıyla Gönderilenler (1830-1908: Bir Grup Biyografisi Araştırması başlıklı yayımlanmamış doktora tezinde Mustafa Gençoğlu (2008a) yurtdışına eğitime gönderilenlerin sayıları ve nitelikleri üzerine detaylı bilgiler sunmaktadır. Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut döneminde Koca Hüseyin Paşa'nın dört evlatlığını Paris'e göndermesiyle yurt dışı eğitimine başlanmıştır. II. Meşrutiyet'e kadar 906 kişinin değişik alanlarda eğitim almaları için devlet bursuyla gönderildiği bilgisi Başbakanlık Osmanlı Arşiv çalışmalarıyla elde edilmiştir. Örneğin 1847'de Fransa'ya gönderilen Geredeli Abdurahman Hilmi, Kütahyalı Mustafa Vehbi ve Amasyalı Hüseyin Remzi Efendiler Darülfünun'da hoca olmak için gönderilen ilk medrese talebeleriydi. Bu kişiler "*bazı fünunu tahsil ve ikmal etmek*" için gönderilmişlerdir (Gençoğlu, 2008a: 24-26; Gençoğlu, 2008b: 1; Gençoğlu, 2014: 35).

Uzman kişilerin yetiştirilmesi için Avrupa'ya öğrenci gönderilmesinin kayıtlarına yine Çankaya'nın çalışmasında rastlamaktayız: "*1887*" (1303 R.) *de ihtisas öğrenimi maksadıyla Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi için yarışma sınavı açıldı. Bu sınavı kazanan beş Mülkiye Mezunundan üç'ü Paris'e iki'si de Berlin'e yüksek ziraat öğrenimi için gitti*" (Çankaya, 1968-1969: 183). Timur'a (2009) göre, Osmanlı Devleti'nde Batılılaşma hareketi aydınların yeterli ve eğitilmiş devlet adamı yokluğuna yaptıkları vurguların bu gelişmeleri tetiklemiş ve hızlandırmıştır. Bu nedenle de yurt dışına öğrenciler ihtisas için Fransa, Avusturya, İngiltere, Almanya, Belçika, İsviçre ve İtalya gibi ülkelere çeşitli alanlarda yetiştirilmeleri için gönderilmiştir (Gençoğlu, 2008a: 62-81; Gençoğlu, 2008b: 1-2; Gençoğlu, 2014: 37).

Osmanlı Devleti'nde yurt dışına öğrenci göndermek için aranılan en önemli koşul öğrencinin okuldaki başarısı idi. Genel olarak en iyi mezuniyet derecelerine sahip öğrenciler seçilirken, bazen kurum ve komisyonlar yoluyla sınavlar düzenleyerek başarı listelerine göre öğrencilerin seçimleri yapılmıştır. Bu konuda düzenleme eksikliği 11 Mayıs 1894'te Meclis-i Kebir-i Maarif tarafından hazırlanan kurallarla giderilmiştir. Avrupa'ya gönderilecek öğrencinin eğitim alanı, bağlı olduğu daire tarafından dikkate alınmasına yönelik bağlayıcı koşullar ortaya konmuştur. Siyaset Bilimleri ve Hukuk için Mekteb-i Mülkiye, Hukuk ve Sultani mezunlarının seçileceği karara bağlanmıştı (Gençoğlu, 2014: 60).

Yurt dışına gönderilen öğrencilerden 31 kişinin Hukuk, 2 kişinin Hukuk ve Siyaset Bilimi, 5 kişinin de Siyaset Bilimi alanında burslu gönderilmiştir (Gençoğlu, 2008: 98-99). Celaleddin Arif (1875-1930) Hukuk eğitiminden sonra Siyaset Bilimine

devam etmiş ve Hukuk alanında doktorayla birlikte Siyasal Bilimler Okuluna da devam etmiş, iki alandaki tahsili de tamamlamış (Gençoğlu, 2008a: 98-99; Gençoğlu, 2014: 53-54) şeklinde çarpıcı örneklerle de rastlanmaktadır.

Mülkiye'nin İdadi Kısımında "Pekiyi" derecede lise öğretimini tamamlayan İbrahim Edhem Dirvana Siyaset Biliminde eğitim almak üzere yurt dışına Osmanlı Devleti tarafından gönderilmiştir. Paris Sorbonne Üniversitesi Siyasi İlimler Fakültesinde 4 yıllık eğitimini 1889-1893 yılları arasında tamamlayan Edhem Dirvana, yurda döndükten sonra da devlette yükselen kademelerde önemli görev ve hizmetleri yerine getirmiştir. Fransızca diline hâkim olmakla birlikte, İngilizce dilini de kullanan İbrahim Edhem "Usul Hakkında Nutuk" başlığında 1895 yılında yaptığı çeviri eserle Fransız Filozof Descartes ve felsefesini tanıtan ilk çalışmayı yapmıştır (Çankaya, III, 1968-1969: 184-186).

Osmanlı Devleti son döneminde yurt dışına (Avrupa'ya) eğitim-öğretime gidenlerin bir kısmının kendi olanaklarıyla bu eğitimleri aldıklarına dair örnekler de bulunmaktadır. Ali Ferruh ile Mehmed Ruhi Al Halidi bu şekilde eğitimlerini tamamlamışlardır. 1882'de Ali Ferruh Mülkiye'nin Yüksek Kısmını bitirdikten sonra Paris'e kendi olanaklarıyla gitmiş "Ecole Libre des Sciences Politiques"nin "Siyasi Şubesi"nden mezun olmuş ve yurda dönüşünde devlet hizmetinde görev almıştır (Çankaya, 1968-1969: III, 131). Mehmet Ruhi Al Halidi Mülkiye'nin Yüksek Kısmından mezun olduktan sonra devlet hizmetinde yer almak yerine öğrenimini ilerletmek amacıyla Paris'e gitmiştir. Mehmet Ruhi "Ecole Libre des Sciences Politiques" de eğitimini tamamlamıştır (Çankaya, III, 1968-1969: 505).

Akyüz'e (2013) göre, Meşrutiyet döneminde yükseköğretimde yenilik ve gelişmeleri sağlamak üzere düzenlemeler yapılmıştır. 1912 yılındaki Nizamnameyle Darülfünun beş şubeye ayrılmış ve ders vermeleri için Alman ve Macar profesörler yurt dışından getirilmiştir. Şube yerine Fakülte sözcüğünün kullanılmaya başlanması ve kurum içinde ilk Darülmesai olarak tanımlanan enstitülerin açılışı bu dönemde gerçekleşmiştir. Bu reformlardaki başarısızlığı Akyüz (2013) Almanya'dan gelen profesörlerin "teferruat ve zevahirle" (ayrıntı ve dış görünüşle) uğraşmalarına bağlamıştır. Akyüz (2013: 274) o dönemi "*öğrenim düzeyi acınır durumdaydı. Ders kitapları ortaokul kitabından farksızdı. Araştırma ve bilim yöntemi sözleri bol bol kullanılıyordu ama ortada eser yoktu*" şeklinde tarif etmekteydi. Darülfünun yaklaşık 1846'daki kuruluşundan 1933'e kadar Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet'in ilk

dönemlerinde tek bir üniversite olarak faaliyet göstermiştir (İshakoğlu Kadıoğlu, 2004: 471). Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1. Meşrutiyet'e kadar olan dönemde Latif Mutlu'ya (1997: 5) göre devletin eğitim odağında değerlendirildiği bir sorunu ve/veya düşüncesi bulunmamaktaydı.

“Mahmud Fuad'ın Fransa'da Bir Mekteb-i Hukuk Adıyla Yayınlanmış Yazısının Transkripsiyonu” başlıklı makalesi Cihan Osmanağaoğlu (2007) tarafından arşivler arasından çıkartılarak, araştırmacılar ve okuyucuların yararlanabileceği şekilde düzenlenerek yayımlanmıştır. Bu çalışma da Fransa'da hukuk öğretiminde lisans ve lisansüstü derecelerindeki eğitim-öğretimin detaylı olarak anlatılmaktadır. Fransa'daki bu okullara kabul edilme, dersler, öğrenim süresi ve harç ücretleri konusunda o döneme ait bilgiler aktarılmaktadır. Mahmud Fuad 1891'de Hukuk Dergisi'nde yayımlanan bu yazısını Hukuk tahsilini Fransa'da yapmak isteyenlere yol göstermek amacıyla kaleme almıştır. Özellikle o yıllarda Osmanlı Devleti'nin eğitim-öğretiminin modernleşmesinde başvurduğu yöntemler arasında Batı Avrupa ülkelerine eğitim için öğrenci gönderilmesi ve bu ülkeler arasında da daha ziyade Fransa'nın tercih edilmesi nedeniyle bu çalışmanın hazırlanmıştı.

Cihan Osmanağaoğlu (2007) Türk Hukuk Tarihçisi olarak Mahmud Fuat'ın yayımlanmış el yazısını 116 yıl sonra sade okunabilir bir metne dönüştürmüştür. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinden de faydalanarak teyit ettiği bilgilerle yapılan bu çalışma sayesinde önemli ayrıntılar ve gelişmelere ulaşılmıştır. Bunlar Mahmud Fuat'ın gözünden Fransa'daki Hukuk Fakültelerine kabul edilme koşulları, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimde dersler, öğrenim süresi ve diğer koşullar üzerine verilen bazı bilgileri kapsamaktadır.

Mahmud Fuad Mekteb-i Mülkiyye-i Şahane'den mülazemet rüusuyla Ulum-ı Siyasiyye Şahadetnamesi ile mezun olduktan sonra Fransa'nın Bordeaux Hukuk Fakültesinde eğitimini tamamlamıştır. Fransa'da fakültelerde eğitim-öğretime devam etmek isteyenlerin Mekteb-i Sultani ve Mekteb-i Mülkiyye'den mezun olmalarının yeterli olmaktadır. Osmanağaoğlu (2007: 223-224) bu Okul mezunlarının Fransa'daki lise diplomalarına eşdeğer kabul edildiklerine, istedikleri fakültelerde sınavsız eğitim-öğretime başladıklarına değinmektedir. Osmanağaoğlu'na (2007) göre Fransa'da Hukuk lisans eğitimi-öğreniminin üç yıllık bir süreyi kapsadığı ve her yıl alınması gereken derslerin belirli bir program çerçevesinde uygulanmaktaydı. Hukuk fakültesinin her

yılında toplam beş dersin yer aldığı bu programların, üçüncü yılında Usul-i İdare-i Mülkiyye dersinin okutulmaktaydı (Osmanağaoğlu, 2007: 224).

Fransa’da doktora dersleri programda dördüncü sene verilmeye başlanırdı; ancak bu eğitim yalnız bir seneye sınırlı kalmayıp öğrencilerin yetiştirilmesi için diğer işlemler ve süreçler üç yıl devam ederdi. Derslere devam etmek zorunlu idi ve imtihanlar sözlü olarak yapılmaktaydı. Sene sonlarındaki imtihanlara hazırlanmak için öğrencilere, her öğretim yılında bir üniversite hocası görevlendirilirdi; haftada iki defa konferanslar düzenlenirdi. Bu uygulamalarda öğrenci-öğreticinin ortak belirlediği bir konuda öğrencilerin fikirlerini sözlü ifade etmeleri olanağı verilmekteydi. Fransa’da Hukuk fakültelerinde ders verenler haftada üç defa ders verir ve bu derslerin saatleri bir buçuk saati aşmazdı (Osmanağaoğlu, 2007: 226). Doktora derslerini ve imtihanlarını resmi olarak başarıyla bitirenler bu aşamalardan sonra tez hazırlıklarına başladılar; Mahmud Fuad, doktora tezini ikiyüz ile dokuzyüz sayfa arasında basılı bir eser olarak tanımlamaktadır; 1891 tarihli bu yazıda, Fransa’da ondört üniversitenin bulunmaktaydı (Osmanağaoğlu, 2007: 225-227).

Yurt dışına eğitime öğrenci gönderilmesine, Cumhuriyet döneminde de devam edilmiştir. Yurt dışına eğitim-öğretim amacıyla gönderilecek öğrenciler için ülke tercihleri Avrupa merkezli olmuş ve öncelikle Almanya ve Fransa merkezinde gelişirken az sayıda öğrenci için İngiltere seçeneğini de kullanılmıştır; daha sonraları ise, özellikle 1950’li yıllardan itibaren, ülke tercihlerinde ABD öne çıkmıştır. Yurt dışında eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen bu kişiler Türkiye’de liberal Batı demokrasilerindeki ilkeler ve standartlara göre yeni düzenlenen üniversitelerde öğretim üyesi olarak tecrübelerini ve bilgilerini aktarmışlardır; ama bu kişilerin sayıları çok az idi (Erhat, 1996: 104).

Cumhuriyet döneminin ilk kuşak akademisyenlerinden biri olarak ifade edilen Yavuz Abadan 1930 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Bölümünden mezun olmuştur. Doktora eğitimini Almanya’da Heidelberg Üniversitesi’nde 1930-1933 yılları arasında tamamlamıştır. Heidelberg Üniversitesi’nde ünlü bilim insanlarından ders almış, Yavuz Abadan bu dönemde kendisini sadece akademik olarak geliştirmemiş, gözlem ve deneyimler kazanarak Türkiye’ye dönmüştür. Yavuz Abadan’ın o yıllara ait olan bir gözlemine, yıllar sonra Ankara’da üniversitede ders verirken, uyguladığına dair bilgiler şöyle (Abadan Unat ve Yılkın, 2017: 17; Kabaş, 2010: 186) aktarmaktadır:

“... Almanya’da Sosyoloji disiplininin önderliğini yapmış olan Max Weber artık yaşamıyordu. Buna karşın kocasının düşüncelerini paylaşan ve onun fikri mirasını gençlere tanıtmaya çalışan eşi Avrupa’daki yükseköğretime has akademik ortamı tanıtan bir kişi olmaya devam etmekteydi. Örneğin, Marianne Weber ayda bir defa evinde Heidelberg’e gelen yabancı kökenli öğrencileri ağırlıyor ve onların birbirleri ile kaynaşmasını sağlıyordu. ... Bu davetleri hiç unutmadı ve günün birinde kendisi de, bir yuvası olduğunda, üniversite hocalığının bu gayri resmi tarafına önem vereceğine kendi kendine söz verdi. Nitekim daha sonraları Nermin Suley’le (Nermin Abadan) evlendikten sonra bu geleneği Ankara’daki mütevazı evinde başlatmış ve vefatına kadar da bu geleneği sürdürmeye çalıştı.”

2.4. 1936 Öncesinde Osmanlı Devleti Son Döneminde ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitim-Öğretimi Literatüründe Ortak Gelişmeler

Eğitim kurumlarının örgütlenmesi ve Osmanlı Devletinde üst düzey mevkilerde yer alacak kişilerin ya da genel idare memuru yetiştiren eğitim kurumlar tarihsel süreçte çeşitlilik göstermiş ve belirli aşamalardan geçmiştir. Bu kurumlar, Medreseler, Enderun Mektebi (1460-1908), Darülfünun, meslek mektepleri ve yüksek meslek mektepleri olarak tarihsel gelişmelerine göre sıralanmaktadır. Taner Timur’a (2000) göre, Osmanlı Devleti’nde eğitim-öğretim Medreseler ve Enderun Mektebi olarak ikili bir yapıda gelişim göstermiştir.

Bu bölüme dair literatür, biraz da doğası gereği, iki eğitim kurumu etrafında biçimlenmiş olup Enderun ve Mekteb-i Mülkiye 1936 öncesi tarihsel gelişime yön vermişlerdir. Bu kurumların tarihsel gelişimleri literatürde iki dönem üzerinden aktarılmış, Enderun Mektebi klasik dönemi, Mekteb-i Mülkiye ise modern dönemi temsil etmiştir. İki kurum ve iki dönem üzerindeki yazın çoğunlukla Mekteb-i Mülkiyeye modern döneme ait bilimsel çalışmaların yoğunluğunda gelişim göstermiştir. Gündüz’e (2016) göre, Türkiye’de Tanzimat sonrası dönemin literatürde çoğunlukla ele alınmasına rağmen Enderun Mektebi ve klasik döneme ait bilgiler sınırlı ve halen birçok bilinmezliklerde bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti’nin kurumsal yapısına olan ilgi özellikle Enderun’a ait araştırma ve çalışmalar sadece yerli akademisyenler tarafından gerçekleştirilmemiş olup yabancı araştırmacılar da bu döneme yoğun ilgi göstermiş, Saray Okulu üzerine çok çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Enderun Mektebi ve Mekteb-i Mülkiye üzerine yapılan çalışmalar da bir bilim dalı ya da konu sınırı olmaksızın yerli ve yabancı çok sayıdaki araştırmacı bu kurumları konularına dâhil ettiği ve/veya ana tema olarak belirlemişlerdir. Tarih ve Eğitim Bilimi gibi diğer beşeri ve sosyal bilim dallarındaki araştırmacıların artan ilgi ve merakları bu döneme ait çalışmalarını çeşitlendirmiş ve

sayısal artışlarla yazını zenginleştirmiştir. Gündüz'e (2016) göre, özellikle aynı kaynaklara dayalı birbirini tekrar eden çalışmalardan dolayı bu dönem literatürü tekrarlardan oluşmuş olup birincil kaynaklara ve klasik dönemi aydınlatacak araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu dönem üzerine kaynak gösterilen ana eserlerden birisinin yabancı kökenli olması da buna bir göstergedir. Gündüz (2016) Enderun Okulu üzerine birincil kaynaklar ve arşiv belgelerinden yararlanarak yazılan Harvard Üniversitesi'nden Bernatte Miller'in 1941'deki doktora tezine hatırlatmaktadır. Türk araştırmacı ve yazarlar tarafından da sıkça dönem araştırmalarında Miller'e atıf verilerek Enderun Okuluna dair bilgileri aktarmışlardır.

Türk araştırmacılar tarafından arşiv belgelerini inceleyerek yapılan daha yakın tarihli ve az sayıda çalışmalarla da dönem gelişmelerini aydınlatan önemli detaylı bilgilere ulaşılmıştır. Eğitim Bilimci Yahya Akyüz (1983) III. Selim dönemindeki ilmiye, din ve ilköğretim üzerine bir fermanı çözümlemeyerek bu dönemdeki bilgileri zenginleştirmesi, Ülker Akkutay'ın (1984) Enderun Mektebi araştırmasında "Muallim Cevdet Yazmaları" gibi anonim yazma eserlerini kullanarak Enderun'u ilk defa eğitim bilimi tarafıyla değerlendirmesi bu alandaki önemli gelişmelerdir. Modern dönemin ise Murat Baskıcı (2009a) tarafından Mekteb-i Mülkiye'nin eğitim-öğretimine dair gelişmeleri Tevzi-i Cetvellerindeki bilgiler üzerinden açıklaması kıymetlidir. Bu örneklerin az sayıda olsa bile literatürde geliştirilmesi olumlu ve öncü nitelikte adımlar olarak değerlendirmekle birlikte yakın tarihli olması nedeniyle daha bu döneme ait çok sayıda bu tür çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bilimsel araştırmalar ve eserlerdeki bu tür eserlerin sayısal azlığının devam etmesi, Enderun Mektebi ve Mekteb-i Mülkiye üzerine yazılanların benzer bilgiler olması alanın zengin birikimi ve derinliğinin bilimsel dünyaya yeterince kazandırılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Faroqhi (2003) ve Gündüz (2016) günümüzdeki teknolojik gelişmelerin araştırmacılara birincil kaynaklara ve arşiv belgelerine ulaşma imkânlarını sunması ve kolaylaştırması nedeniyle Osmanlı Tarihindeki araştırmaların da form değiştirmesi gerektiğine değinmektedirler. Faroqhi (2003) ve Gündüz'e (2016) göre, Türkiye'deki bilimsel literatürün zenginleşmesi için akademik çalışmaların tekrarlardan uzaklaşarak mümkün olduğunca arşiv bilgi ve belgeleriyle araştırmaların yapılması ve bu konuda disiplinler arası işbirliğinde tarihsel anlatımın güncellenmesi yeni bir dille sorgulamaların yapılmasını önermektedirler.

Osmanlı Devleti'nde yönetici sınıfla birlikte devlet kademelerine eğitilmiş kadroları yetiştiren diğer eğitim kurumlarına dair literatürün gelişimi sınırlı kalmıştır; örneğin, Bab-ı Ali Mektebi, Bab-ı Defterdarı Mektebi gibi. Demirci'nin (2015) kitap bölümünde geniş yer verdiği bu mektepler Çankaya (1968-1971), Oluç (1972) ve Kaya'nın (1995) çalışmalarıyla günümüze taşınmıştır. Demirci'ye (2015) göre, Osmanlı Devleti'nin yönetici sınıfının yetiştirildiği kurumlar arasına Enderun ve medreselerle birlikte Kalemîye' de dâhil edilmesi gerekmektedir. Demirci'ye (2015) göre, Enderun ve medreseler klasik dönem yönetici yetiştiren kurumlar olarak faaliyetlerini yerine getirmişler, modern dönemde bu alandaki eğitim-öğretim farklı isimler ve seviyelerdeki kurumlara devredilmiştir. Demirci'nin (2015) özellikle vurguladığı bir başka tespit de, Osmanlı Devleti'nin yönetici sınıfın yetiştirildiği kurumlardan klasik dönemden modern döneme geçişteki bağın Kalemîye'de kurulan usta-çırak yöntemi sayesinde kurulmuş ve geliştirilmiş olmasıdır. Mehmet Oluç'un (1972) bir tatbikat okulu olarak nitelendirdiği bu okulları, Suzuki (2013) Osmanlı Devletindeki üst düzey yöneticilerin kökenlerinin ve eğitim kurumlarının değişimindeki etkileriyle değerlendirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat sonrası reformlar eğitim-öğretimde bir başka seçeneği daha geliştirmiş ve Avrupa'da yetiştirilmek üzere öğrenci gönderilmeye başlanmıştır. Hızlı modernleşme çabası olarak yorumlanabilecek bu uygulama da yetişen öğrenci sayısının azlığı dikkat çekicidir. Çankaya'ya (1968-1971) göre, yurt dışına gönderilen öğrencilerin sayıları azdı ve genellikle Hukuk ya da Siyaset Bilimi alanında uzmanlık eğitim-öğretimlerini tamamlamışlardı. Mustafa Gençoğlu'na (2008) göre de, 31 kişi Hukuk, 2 kişi Hukuk ve Siyaset Bilimi ve 5 kişi de Siyaset Bilimi alanında eğitim-öğretim almışlardı.

1936 yılına kadar eğitim-öğretimle özellikle üniversite (Darülfünun) ve yüksekokulların eğitim-öğretimindeki sadece yöntem ve metotlar üzerine bir yazın gelişmemiştir. Yine tarihsel gelişmelere değinen araştırmalarda bazen birbirini takip etmeyen ders programları ve ders adlarıyla bazen de tek taraflı anlatım (takrir) ve ezbercilik sorunlarına yer verilmektedir.

Osmanlı Devletinde yetkin ve donanımlı devlet adamları ve görevlilerinin yetiştirildiği Enderun ve Mekteb-i Mülkiye'ye ait literatür her ne kadar gelişme gösterse de, yazında bu kurumlardaki eğitim-öğretime ait içerik ve yöntemleri açıklamada sınırlı kalmıştır. Bu kurumlar tarihsel gelişmelerin merkezinde yoğunlaşan anlatımlarla literatürde yer almışlar, özellikle eğitim-öğretimin içeriğine, yöntemine ve buradaki

öğretici kadroya dair bilgiler kısıtlı, kesintili ve dağınık bir anlatımla aktarılmıştır. Özellikle Enderun ve Osmanlı Devleti'nin klasik dönem eğitim-öğretimine ait gelişmeleri detaylı aktaran araştırmalar ise oldukça azdır. Enderun Mektebi hakkında eğitim tarihi çerçevesinde inceleyen az sayıdaki eserlerde ve/veya bu alandaki çalışmaların çoğunluğunda Enderun'daki kurumsal yapının işleyişine odaklanılmış, eğitim-öğretimdeki ayrıntıların ise tam anlamıyla açıklayıcı ve bilgilendirici yapısı geliştirilememiştir.

Enderun ve Saray Okulu'ndaki eğitim-öğretim yöntemleri ve metotları üzerine bilinenlerin çok az neredeyse birbirinin tekrarı bilgiler olduğu ve literatür aracılığıyla günümüze kadar da değişmez ifadelerle taşınmıştır. Enderun'a ait tespitlerde yoğunlaşan akademik anlatımda, Kaya (1995) Saray Okulundaki eğitimi medreseyle benzerlik kurmuş ancak her talebinin bireysel becerilerinin kazandırılması ve topluma örnek davranışların geliştirilmesine duyarlı bir eğitim ocağı olarak tanımlamıştır. Ali Çankaya'ya (1968-1971) göre, Enderun Mektebi aynı dönemdeki diğer Medreselerden farklı bir yapısı ve işlevi bulunmakta olup günümüzden yorumlarla açıklık getirmiş ve Enderun'u Harp Okulu, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Güzel Sanatlar Akademisi, Konservatuar, Veteriner ve Edebiyat Fakültelerinin faaliyetlerini yerine getiren bir kurum olarak tarif etmiştir. Taner Timur'a (2009) göre, Enderun Mektebi Osmanlı Devleti'nin yönetici sınıfını yetiştiren bir kurumdu ve bu kurumda uygulanan eğitim-öğretimde teoriyle pratik birleştirilmekteydi. Mustafa Gündüz'e (2016) göre, Enderun'daki eğitim-öğretim disiplin ve sıkı kurallara bağlı ilerlemişti. Yahya Akyüz'e (2013) göre, hizmet yoluyla eğitim verilen bu Saray Okulu'nun yedi odalı aşamasından başarıyla geçmek üzerine kurulu bir eğitim sistemiydi. Ancak bu bilgilerin örneklerine, uygulamalarına ya da ayrıntılı ifadelerine yazında ulaşılamamaktadır. Enderun'a öğrencilerin kabulünde titizlikle seçilmesine ait bilgilere yer verilirken, burada eğitim-öğretim veren hocaların seçilmesi, derslerin nasıl işlendiği, odalar arasındaki sınavların örnek uygulamaları gibi başlıklarda derli-toplu bilgiler literatürde yeterince görünür ve/veya ulaşılabilir değildir.

Taner Timur'a (2009) göre eğitim-öğretimde temelde ezberciliği teşvik eden yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntemin kökenlerini Yahya Akyüz'e (2013) göre, Gazalinin yaşadığı olayla pekiştirmekte ve Gazalinin kendi kitaplarını ezberleyerek hafızasında tutma yönteminin yayılması sonucunda, Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde ezberci ve nakilci yöntem yerleşmiştir. Akyüz'e (2013) göre, bu yöntem

sadece medreselerle sınırlı kalmamış ve yeni açılan okullarda da ezbercilik yöntemi yayılmıştır.

1936 öncesi dönemde literatürün seyri Dünyadaki gelişmelere uyumlu Tanzimat Fermanıyla başlayan Modernleşme hareketi devlet görevlilerinin yetiştirilmesindeki eğitim-öğretimin kapsamını, kurumsal yapısını ve amacını değiştirmiştir. Kıta Avrupası özellikle Fransa bu yeniliklerin başlamasında rol oynamış ve reformlarda da örnek alınan ülke olmuştur.

Osmanlı Devletinin son dönemleri ve 1936 yılı öncesinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde lisans ve lisansüstü yazının değerlendirilmesinin yapıldığı bu bölümde öncelikle bu tarih aralığında çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de bu iki disiplinin başlangıç yılları ve bu disiplinlerin sosyal bilimlerden beslenerek, akademik öğrenme programına dönüşebilme arayışının ilk hareketleri izlenmektedir. Bu gelişmelerde literatürde bilimsel hakimiyetin hukuk özellikle amme hukuku konuları temelinde siyaset bilimi ve amme idaresi konularının bağımsız disiplin olma arayışından uzak aslında devlet yönetiminde ihtiyaç duyulan yetenekli ve yetkin yönetici sınıfın yetiştirilmesine yönelik düzenlenmeler ve gelişmeler olarak değerlendirmekte mümkündür.

Akyüz (2013) Mekteb-i Mülkiye’yi ilk sivil yükseköğretim kurumu olarak nitelendirmiş, Roderic Davison (2006) sivil memur yetiştirmek üzere kurulan bir yüksekokul olarak tanımlamıştır. Cem (1975) de Türkiye’de çağdaş yönetim yapısını destekleyecek ilk eğitim kurumu olarak Mekteb-i Mülkiye’yi göstermiştir. Tanzimat döneminde Devletin yönetim yapısındaki değişimi Murat Baskıcı (2009a) bu yeni örgütlenme yapısına uygun devlet adamlarının yetiştirilmesi için yüksekokullar açılmıştır. Mülkiyenin ilk kuruluş dönemlerini değerlendiren Turan’a (2009) göre, açılan bu okulların klasik bir üniversite eğitimi vermek önceliğinde hareket etmedikleri, asıl amaçlarının devlete memur yetiştirilmesi olduğunu vurgulamaktadır.

Bu dönemi aktaran çalışmalarda Enderun ve Mekteb-i Mülkiye’nin eğitim-öğretimi üzerine, bu kurumların verdikleri hizmetler ya da uygulamaların, araştırma ve inceleme konusu yapıldığına dair bilgilerin ise bu sürece yol gösterecek kadar doyurucu gelişim göstermemiştir. Eğitim kurumları bu faaliyetlerini yürütürlerken, elbette eğitim-öğretim üzerine kararlar almışlar ve uygulamış oldukları göz ardı edilemez; ancak buna dair yapılan araştırma ve çalışmalar yeterince literatüre yansımamış ve araştırmalarla

gün yüzüne çıkmamıştır. Yine de bu alanları etkileyecek girişimlerin ilk adımlarına ait bilgilere diğer bilim kollarının araştırmaları vasıtasıyla ulaşılmıştır. Gülnihal Bozkurt'a (1996) göre, Lale Devri'nde Osmanlı Devleti'nin eğitim, bilim ve sanat alanlarında kapılarını ilk kez Batıya açmıştır. Mutlu'ya (1997: 5) göre, Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla I. Meşrutiyet'e kadar olan dönemde devlet eğitim-öğretim üzerine bir değerlendirme ya da çalışma yapmamıştı. Osmanlı Devleti'nde eğitim-öğretimin sorgulanması ve tartışılmasına başlandığı dönem Mutlu'ya (1997) göre II. Meşrutiyettir. II. Meşrutiyet dönemini eğitim-öğretimdeki modernleşme girişimlerinin de başladığı yıllar olarak gören Koçer (1991) de bu dönemi "Tartışma ve Bocalama Yılları" olarak tanımlamaktadır. Ülken'e (1997) göre, Meşrutiyet devri (1908-1909) eğitim reformlarını başlatmak yerine krizlere davetiye çıkartmış ve Emrullah Efendiyle Satı Bey odağındaki tartışmalarla kaynakların nasıl dağıtılması halinde daha iyi yetişmiş insan gücüne ulaşılacağı sorunsalı bu dönem aralığındaki fikir, tartışma ve kavramları oluşturmuştur. Benzer bir tartışmanın Cumhuriyet'in başlangıç dönemindeki örneğini sunan Özer Ozankaya'ya (1989) göre, bu konuda zihniyet değişimi olmuş ve 1923'de Eğitim Bakanlığı Mekteb-i Mülkiye'nin kurumsal yapısı ve ders programlarındaki yeni düzenlemelerin nasıl olması gerektiğini Okulun öğretmenler kurulunda görüşmeye açmıştır. Eğitim-öğretim üzerine Cumhuriyet döneminin başlangıcında 1924'de John Dewey'in ilk ve orta öğretimi değerlendiren raporuyla 1932'de Malche'nin yükseköğretimi kapsayan araştırma raporları da önemli ve detay bilgiler sunmaktadır. Yabancı uzmanlar tarafından yapılan bu araştırmalar objektif kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir, Bu raporlarda, Cumhuriyet'in başlangıç dönemindeki ilk ve orta öğretimden üniversiteye kadar olan eğitim-öğretim süreci geniş kapsamlı değerlendirilmiş, sorunlar tespit edilmiş ve iyileştirilmesi için gerekli önlem ve öneriler geliştirilmiştir.

Bu dönem gelişmelerinde, Tanzimat sonrası modern eğitim-öğretimi aktaran eserlerde Türk yazar ve araştırmacılar tarafından kuram ve kavramlar geliştirilmiş olduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Taner Timur'a (2009) göre, Osmanlı Devleti'nde "ulus inşası" ve modernleşme kavramlarının gelişiminde Mekteb-i Mülkiye belirleyici roller üstlenmiş ve modernleşme hareketlerinin özünde "*bu devlet nasıl kurtulur?*" sorusunun arayışı olduğunu görüp, bunun yansımalarını özetlemektedir.

Osmanlı Devleti'nde yükseköğretimdeki eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getiren eğitici kadrolar üzerine literatür yeterince gelişmemiştir. Enderun'daki

kadroların seçilmesi, görevlerine devam etmeleri konusunda bilgiler az ve anlatımda süreklilik vermemiştir. Darülfünun ve Mekteb-i Mülkiye içinde ders, kitap ve hoca bağlantısındaki sınırlı bilgilere ulaşılmıştır. Cihan'a (2011) göre, Mekteb-i Mülkiye'nin özellikle Yüksek (Ali) kısmı için eğitim-öğretim kadrosu itinayla seçilmiştir. Mekteb-i Mülkiye'deki hoca, ders ve kitap eşlemesi örneklerini Niyazi Berkes (1972) şu sırayla aktarmaktadır. Berkes öncü eserler olarak Ohanes'in 1880'de çıkan Mebadi-i İlim-i Servet, Nuri Bey'in 1883'de Mebahis-i İlim, Ahmet İhsan'ın 1891'deki İlim-i Servet, Mehmet Ekrem'in 1900'de Fen-ni Servet kitaplarını hatırlatmaktadır. İdare Hukuku dersini Mülkiyede uzun yıllar Ohannes Efendi tarafından verilmiştir.

Osmanlı son döneminde Mülkiyede eğitim-öğretimde tercüme eserlerde kullanılmıştır. Çankaya (1968-1971) Siyaset Bilimi eğitimi alan İbrahim Edhem Dirvana'nın 1895'de "Usul Hakkında Nutuk" adlı yapıtını Fransız Descartes ve onun felsefesini tanıtan tercüme bir eser olarak örneklendirmektedir.

Akademik kadronun gelişiminde yükseköğretimde 1870'de başlayan Karaaslan Şanlı'nın (2011) tasfiye ve arındırma olarak nitelendirdiği, 1909-1913, 1919, 1922 ve 1933 yıllarında eğitim veren kadroların üniversitelerdeki görevlerine son verilmesi de eğitim-öğretimde kalıcı etkiler bırakmıştır. Ancak tasfiye ve arındırma konuları yazında yeterince gündeme taşınmadığı gibi bilimsel ortamlarda da tartışılmamıştır.

Osmanlı Devletinde eğitim kurumlarının özellikle yükseköğretim (Darülfünun) ve yüksekokulların eğitim-öğretim faaliyetlerindeki sürekliliğini sağlanamaması yer yer kapanmalar ya da kurumsal kimliklerdeki değişimler yine hem bilimsel gelişmeler üzerine hem de eğitim-öğretimde önemli izler bırakmıştır. Bu konudaki en büyük etkinin zihniyet yapısı olduğundan söz eden Ülken (1997) bu gelişmeleri yeteri kadar hoca ve öğrencinin olmamasıyla açıklamıştır. Taner Timur'a (2000) göre Osmanlı toplumsal yapısında bilimin gelişmesine destekleyen ortamların mevcut olmayışıyla ve eğitim kurumlarını bilimsel çalışmalara teşvik edecek faktörlerin gelişmemesidir. Osmanlı Devleti'nde bilimsel gelişmelerin somut araştırma ve yaratıcılık kullanılmadan yapıldığına değinen Timur (2000) bu ithal yöntemin yeterince başarılı olmadığını Darülfünun kurulması işleminin bir "teşebbüsler serisine" dönüşmesiyle örneklendirmektedir.

Günümüzden ya da yakın tarihli araştırmalarla yazar araştırmacı ve akademisyenler birikimli literatür üzerinden bu dönemleri değerlendiren çalışmalar

üretmişler ve yazını zenginleştirmişlerdir. Aynı zamanda günümüz bakış açıları ve birikimli literatür sayesinde eleştirel ve sorgulayıcı yazının gelişmesine de önemli katkı sağlanmıştır. Kaya'nın (1995) Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimi, Keskin'in (2008) Osmanlı Devleti'nin zengin ve sınıflandırılmamış arşiv kültürünü, Turan'ın (2009) Siyasi Bilimlerin kurumsal gelişmelerini, Karaaslan Şanlı (2011) üniversitelerdeki akademik kadronun karşı karşıya kaldığı tasfiyeleri akademik gündeme taşınması gibi çalışmalardan örnekler verilebilir.

ABD'de Siyaset Biliminin Hukuk biliminden ayrı ilerlemesi ve gelişmesinde, 1903'de kurulan Amerikan Siyaset Bilimi Derneğinin etkili olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde bu tür yapının geliştiğine dair örnekler bulunmamaktadır. Ali Çankaya'nın (1968-1971) eserinde Mekteb-i Mülkiye'de kurulan öğrenci derneği bilgisi yer almaktadır. İlhan Tekeli'ye (2007) göre, Tanzimat döneminde konaklarda sürdürülen yeni bilgilerin öğrenilmesi ve fikir üretilmesi formel bir yapıda olmasa da dönemin bilimsel gelişmeleri üzerinde etkili olmuştur.

Disiplinlerin gelişiminde bilgi birikimini sağlayan sorgulama, eleştiri ve tartışma ortamlarının bir yolunun da süreli yayımlar yoluyla sağlanabileceği ifade edilebilir. Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet'in başlangıç dönemlerinde İlder Turan'ın (2009) Mülkiye tarafından 1931 yılında akademik bir derginin yayımlanmasına başlamasını Siyaset İlminin gelişmesinde önemli katkı verdiğinden bahsetmektedir. Şenses'in (2013) aktardığı bilgilere göre, İktisat Cemiyeti ve bu cemiyetin çıkardığı Kadro Dergisi'nin Darülfünunda verilen İktisat eğitimine dair eleştiri ve sorgulamaları Darülfünun kapatılmasına ve reformlara hız kazandırmıştı. Bu dönem aralığında bilimleri kendi kimliklerinde temsil eden yukarıda bahsedilen gelişmelerin haricinde Dernek ve süreli yayımlar bulunmamaktaydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1936–1959 ARASI DÖNEM

Bu bölüm yazınında Türkiye’de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanlarının eğitim-öğretimi, birbirinden ayrı bölümler halinde yüksekokul ve Fakülteler kapsamında tarihsel gelişimi yer almaktadır. Türkiye’deki reformların ve İkinci Dünya Savaşından sonraki gelişmelerin etkileri bu tarih aralığında ağırlıklı ele alındığı ve bu ekseninde eğitim ve öğretim uygulamalarının geliştiği görülmektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi reformlarının ve yabancı uzman raporlarının, zemin hazırladığı lisans ve lisansüstü eğitim kurumları ve bölümlerin kuruluşları bu bölümün gelişmeleri arasında bulunmaktadır.

TODAİE’nin kuruluşu ve Ankara Siyasal Bilgiler Okulu’nun Ankara’ya taşınması, Fakülteye dönüşmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerindeki gelişmeler, ABD ve Birleşmiş Milletleri ile yapılan işbirliği ve çalışmalar, eğitim kadrosu ve olanaklar bu dönem literatürünün ağırlıklı konularını oluşturmaktadır. Literatür genel olarak 1950’li yılların odağında gelişme gösterirken 1936-1950 arası dönemdeki gelişmeler sınırlı kalmakta, öncesinin Türkiye ve Dünyada yeni disiplinin kabul arayışıyla yoğunlaştığı, sonrasında eğitim-öğretime dair prensiplerin arandığı görülmektedir. Aşağıda derinlemesine incelenen bu dönemde 1936-1959 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisansüstü eğitimde sınırlı biçimde gelişme göstermektedir; en azından elimize oluşan yazın bu konuda kapsamlı, derinlikli ve kesintisiz bilgiler sunmamaktadır.

3.1. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Devlet ve devletle ilgili olayların açıklanmasında, akademik yazının kürsüler ya da bölümler olarak çeşitli uzmanlık alanlarına dağılan yapısına karşılık, aslında üç önemli bölümün inceleme konusu olduğu görülmektedir. Bunlar: “Umumi Amme Hukuku”, “Siyaset Bilimi” ve “Kamu Yönetimi” bölümleri (Ayman Güler, 1994: 5) olarak tanımlanmaktadır.

Tarihsel gelişmeler dünyadaki topluluklarda bilim ve bilimsel araştırmaların gelişiminin, bugünkü deyişimiyle “Hukuk”, “Felsefe”, “Sosyoloji” gibi ayrı başlıklarda bilimsel alana giriş yapmadığına değinen Hırş’e (1944) göre, sadece Felsefeyle ilmin bütünü temsil edilmeye çalışılmıştır. Hırş (1944) Hukuk Biliminin Romalılar zamanında

Felsefeden ayrı ilerlemeye başlamasına rağmen Toplum Bilim ise bu konuda yüz yıldır mücadele vermekteydi.

Devletin iktisadi ve sosyal alanlara müdahalesinin artmasını tetikleyen olaylar arasında Birinci Dünya Savaşı sonrası bu alanlarda yaşanan gelişmeler de yer almaktadır. Milletlerarası münasebetlerin artması, toplumsallaştırma gibi sosyal hareketlerin genişlemesi sayesinde Amme Hukuku dalları gelişmiş ve disiplinler arasında üstünlük kazandıran bir yapıya dönüşmüştür. Bu gelişmeler İktisat, Sosyoloji ve Siyaset Bilimi disiplinlerinde de Hukuk eğitim-öğretimine yer açılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Duran, 1967: 94).

Şerif Mardin (2015) Pekiner'in kendisiyle yaptığı mülakatta Türkiye ve Amerika'daki Siyaset Bilimi eğitimini karşılaştırmasını yaparken aynı zamanda önemli farklara da vurgu yapmaktadır (Mardin, 2015: 269):

“Türkiye’de çok sert ve katı şekilde verilen siyaset bilimi anlatımı mevcuttu. Ayrıca her yerde de siyaset bilimi olarak geçmezdi. Bazen Fransızlar’dan alınmış olan idare hukuku şeklini alıyordu. Siyaset bilimi denilen şey yoktu. Onun da sebebi olarak şunu söyleyebilirim; Amerikalılar’ın 1950’lerden sonra, ama biraz da önce siyaset bilimini hakiki bir bilim haline getirme gibi bir amacı vardı. Fakat bu amaca hiçbir zaman ulaşamadı; çünkü araya birtakım kültür teorileri, vesaire karıştı. Yine de o zamanlar, Amerika’da, “Siyaset bilimini bir gün olur da gerçek bir bilimsel niteliğe kavuşturabiliriz” diye bir çalışma vardı. Türkiye’deki gibi katı programları yoktu, ama siyaset biliminin böyle bir amacı vardı. “Savaş, barış ve devrim” onun biraz yanında bir şeydi. Çünkü bazı tarihi hadiseleri incelemekten bir sonuç çıkarmak başka, siyaset biliminin bir bilim olmasını, tam bir “science” olarak ortaya çıkmasını ümit etmek başka şeydir.”

Şerif Mardin’in (2015) Türkiye’deki Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin yerini bazen İdare Hukuku karşılığını aldığına dair yaptığı vurgu Dağpınar’ın (2002) çalışmasında da hukuk ağırlığındaki eğitim-öğretim örneği ve açıklamalarıyla bu ifadeler genişletilebilir. “Afganistan’da Mülkiye” başlıklı makalede Ali F. Dağpınar (2002) İdare, Diplomasi, İktisat ve Maliye şubeleri için yüksek memur yetiştirmek için Kabil Siyasal Bilgiler Fakültesinin kuruluş sürecini aktarmaktadır. Fakültenin ilk kuruluşta yalnızca Siyasal Bilgiler olarak yer alan isminin bir madde değişikliğiyle Hukuk sözcüğünün ilave edilmesinin eğitim-öğretim konularındaki ağırlıklarını nasıl değiştiğine açıklık getirmektedir (Dağpınar, 2002: 177-178).

İkinci Dünya Savaşından sonra bilim, teknoloji ve sosyo-ekonomik alanlarda yaşanan gelişmeler ve değişikliklere, XIX. Yüzyıl Hukuk formasyonuna dayalı bir personel eğitimiyle gerekli uyum sağlanamamaktaydı. Bu nedenle dünyada bu alanlarda gelişme kaydetmiş ülkelerde özellikle Hukuk formasyonu almış kamu personeli yerine,

çeşitli alanlarda uzmanlaşmış bir personel yapısına doğru hızlı değişimler yapılmaktaydı (Meray, 1967: 70).

Fransa İkinci Dünya Savaşından sonra İdare Hukukunun klasik yöntem ve uygulamalarını gözden geçirmiş, kavram ve kurumsal yapıda yeni düzenlemelere yer verilmişti. Fransa’da Hukuk Fakültelerinde lisans ve doktora programları, Hususi (Özel) Hukuk alanına ağırlık verirken, İktisat ilmine sınırlı, Sosyoloji ve Siyaset ilmine neredeyse yabancı kalan müfredatlar uygulanmaktaydı. (Duran, 1967: 94-100). Nermin Abadan’a (1962) göre, yeni bir disiplin olarak siyasi ilimlere Birleşik Devletlerde yüksek ilgi gösterilmesine karşılık Kara Avrupa’sının geleneksel akademik kurumlarında kesin bir direnç gösterilmektedir. Kara Avrupa’sındaki bu karşı koyma devlet yapısının bir ayrıcalık olarak üniversitelere tanıdığı özerklikle açıklanmaktaydı.

Kışlalı’ya (2007: 28) göre, Siyaset Bilimi İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa üniversitelerinde kabul görmeye başlamış ve siyasal konuları araştıran kişiler tarihçi ya da hukukçu kimliğine sahip olanlar “Siyaset Bilimi” çerçevesinde değerlendirilmiştir. Nermin Abadan’a (1962) göre, ABD’nde 1950’li yıllarda siyasi ilimler üzerine yapılan araştırmalar özellikle bu alanın eğitim-öğretiminin gelişmesinde etkili olmuştur. Abadan’a (1962) göre, bu dönemde Siyasi İlimlere giriş niteliğindeki derslerde daha az hukuk tekniğine yer verilmesi ve Amme Siyasetini ilgilendiren konulara ise daha geniş zaman ayrılmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Marshall E. Dimock (1954) tarafından ele alınan “Amme İdaresinde Yeni Gelişmeler” başlıklı çalışmada amme idaresini, hükümet programının, kuruluşlar ve insan kaynaklarından yararlanılarak nasıl işlediğinin incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Dimock’a (1954) göre, “*Amme idaresi umumi idareye (özel ve kamusal) kabili tatbik prensiplerin heyeti mecmuası olup bir dereceye kadar da iktidar, siyaset ve nüfuzun gurup emellerini ve milli emelleri gerçekleştirmek için nasıl teşkilatlandığını inceleyen siyasi faaliyetler ve siyaset ilmi üzerinde durur*” (Dimock, 1954: 65).

Devlet ve devletin örgütlenmesi arasındaki rol, görev ve yapıların tarihsel gelişimindeki dengelerden dolayı, siyasi ilimler uzun yüzyıllar süresince kasten ihmal edilmiştir. Siyasi ilimlerin bu uzun dönemi kapsayan süreçte ihmal edilmesi nedeniyle bu alanın gelişiminde sorunlar yaşanmıştır. Bu alanın gelişimi bilimsel fikir

ortamlarında başlayan siyasetin bir sanat olduğu ve bunun ancak doğuştan gelen yeteneklerle icra edilebileceğinin kabul görmesine dayandırılmaktaydı. Ancak, Aristo'dan bu yana da tüm bu iddialara karşılık akıl yolu ile uygulanan siyasi ilimler görüşü savunulmuştur (Abadan, 1962: 175-176).

Nermin Abadan'a (1956) göre, Amme İdaresi aynı zamanda Siyasi İlimlere eşit anlam taşımakta ve Siyaset ilminin çalışma konuları içinde yer almaktaydı. Amme idaresinin konusunun belirlenmesi ve siyaset ilmi arasındaki bilimsel bağlılık için, Nermin Abadan (1956: 406) “*Bugün amme idaresinin muhtevası hala hararetli bir tartışma konusu teşkil etmekle beraber siyasi ilimler arasında önemli bir mevki işgal etmektedir.*” Bu durumu Abadan, John M. Gaus'un tespitleriyle; “*zamanımızda amme idaresi teorisi aynı zamanda bir siyasi ilimler teorisi manasına gelmektedir*” (Gaus, 1950'den aktaran Abadan, 1956: 406) açıklamaktaydı. Nermin Abadan (1956) Amme İdaresinin bilimsel gelişimini İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan Siyasi İlimler Derneği tarafından 1951'de yayımlanan Rapordaki bilgilere dayandırmaktaydı. Bu rapor siyaset ilmiyle ilgili branşları tespit ederek, başlıklar halinde sıralamıştır. Bu başlıklar: “*Siyasi teoriler ve felsefe, siyasi partiler, halk efkârı ve tazyik grupları; Teşril organ ve kanunları: Anayasa ve idare hukuku: Amme İdaresi: Devlet ve özel teşebbüs. Milletlerarası münasebetler ve devletler hukuku: Amerikan devlet sistemi ve mukayeseli devlet*” (Sloane 1951'den aktaran Abadan, 1956: 406). Bu durumda Amme İdaresi Siyasal Bilimlerin içinde bir alt alan konumuna bürünmekte, önemi azalmakta ve sınırlanmaktadır.

UNESCO Sosyal Bilimler şubesinin 1948 yılında Paris'te düzenlenen toplantısında siyasal bilim uzmanları siyasal bilimi sınıflandırmışlardır. Alınan kararla ampirik sınıflandırma şöyledir: “*Siyaset Teorisi, Siyasal Kurumlar, Partiler, Siyasal Gruplar, Kamuoyu ve Milletlerarası İlişkiler*” ana başlıkları ve bu başlıklara bağlı alt konular belirlenmiştir (Daver, 1968: 60-61; Dursun, 2004: 70; Kışlalı, 2007: 35-36). Bu belirlenen başlıklar ve alt konuların önemli bir kısmı bugün üniversitelerde ayrı derslerin konuları olarak programlarda yer almaktadır (Dursun, 2004: 71; Kışlalı, 2007: 36).

Siyaset Biliminin bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmesinde uzlaşının olmadığı gibi sosyal bilimlerin diğer disiplinlerden ayrılmasının zaman almıştır. Disiplinin bu mücadelesi bu alanın eğitim-öğretiminin bağımsız olarak gerçekleştirilmesinin tarihini de yakın zamanlara taşımıştır. Siyaset Biliminin bağımsız

bir disiplin olarak gelişmesinde UNESCO etkili ve yönlendirici görev üstlenmiştir. Hatta 1948’de UNESCO’nun siyaset bilimi sınıflandırmasında siyaset bilimi ile hukukun birbirinden ayrılamaz bir yapısı olduğu vurgulanmıştır (Mısır, 2012: 451).

Siyaset teorisinin alt gruplarında “Siyaset Teorisi” ile “Siyasal Düşünceler Tarihi” yer almaktadır. UNESCO’nun bu sınıflamasının günümüze kadar olan süreçte alt gruplar ya da ana başlıklara dönem dönem ders ve/veya araştırma konusu olarak yoğun çalışmalarla odaklanılmış; ancak günümüzde bağımsız disiplin olmada sınırlı kalmıştır. “Siyasal Düşünceler Tarihi” için Şerif Mardin’in (2015) tespitlerinden yararlanarak daha bilimsel gelişmelerle bağlantılı açıklamalar yapılabilir. Mardin’e (2015: 283) göre, 1950’lerde ortaya çıkan siyasal düşünceler tarihine dair çalışmalar metnin ötesine geçemediğinden dolayı bu akım gelişme gösterememişti.

UNESCO bu sınıflandırmasıyla çağdaş Siyaset Biliminin kapsamının belirlenmesine olanak sağlamış ve bu tarihle Siyaset Biliminin bağımsız bir disiplin olarak uluslararası arenada kabul gören bir içeriğe sahip olmuş idi (Dursun, 2004: 71). Politikanın bilimsel inceleme konusu olması, II. Dünya Savaşı sonuna kadar dağınık gelişim gösteren yapısının, savaş sonrası bu alanda yaşanan radikal değişikliklerle neredeyse bir Rönesans hareketi kadar etkili “bağımsızlık ilanı” olarak nitelendirilmiştir. Bu yeniliklerle Politika Bilimi, diğer sosyal bilimlerin yedeğinde ya da vesayetindeki “karma disiplin” görünümüne karşı çıkarak kendine özgü konu ve metotlarla bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmaktadır (Kapani, 2001: 24).

Politika Bilimine karşı İkinci Dünya Savaşından sonra ayrıcalıklı olarak bir araştırma, inceleme ve öğrenim konusu olarak ilgi dünya genelinde artmıştır. Uluslararası alanda başlayan bu çalışmaların ilk örneği 1950 yılında UNESCO yönetiminde yayımlanan “Çağdaş Politika Bilimi” adlı kolektif eserde yer alan çeşitli milletlere mensup bilim insanlarının incelemeleri gösterilmekteydi. UNESCO’nun kılavuzluğunu üstlendiği ve Batı Bloku, Doğu Bloku ve Üçüncü Dünya ülkelerinden bilimsel derneklerin ve bilim insanlarının üye olarak katıldıkları “Uluslararası Siyasal Bilim Derneği” (International Political Science Association, kısa adıyla IPSA) 1949 yılından başlayarak her üç yılda bir kongreler düzenleyerek Politika Biliminin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Kapani, 2001: 24-25).

Amerikan Siyasi İlimler Derneğinin Siyaset İlmiyle ilgili branşlar arasında yer verdiği Amme İdaresini devlet ve özel teşebbüs alanlarıyla tanımlamaktaydı. Dünyada

Amme İdaresinin gelişiminde Birleşik Amerika Devletleri, Büyük Britanya ve Fransa etkiliydi ancak amme idaresi araştırmaları ve eğitiminde öncülük görevi Amerika Birleşik Devletlerine aitti. Amerikalı ilim insanı Princeton Üniversitesi Siyasi İlimler profesörü Woodrow Wilson Amme İdaresi konusu üzerinde ilk çalışmaları gerçekleştirmişti. 1887 yılında “İdarenin Tetkiki” başlıklı makalesi *Political Science Quarterly* (PSQ) Dergisinde yayınlanmış ve makalesinde İdare İlmi üzerine bazı fikirleri savunmasıyla bu alandaki gelişmeleri ve tartışmaları başlatmıştı. (Abadan, 1956: 405; Versan, 1956: 257).

Caldwell (1965) Kamu Yönetiminin ABD’de evriminde etkili olan Wilson’un çalışmasını eski sorunları ortaya çıkardı ancak çözünmedi ifadeleriyle özetlemekteydi. Bu amaçla çalışmasında Wilson’un ortaya attığı ancak cevap vermediği soruların arasında şunlar vardı: “*Kamu Yönetimi ve kamu hizmeti eğitimi arasında ne tür ilişkiler yararlı veya istenirdi? Kamu Yönetimi çalışması, özellikle Siyaset Bilimleri olmak üzere diğer akademik disiplinlerle nasıl ilişkili olmalıdır ve İdarenin Çalışmasının (Biliminin) gelişimini en çok hangi örgütsel düzenlemeler kolaylaştıracaktı?*” (Caldwell, 1965: 53) soruları cevaplamak Caldwell’e (1965: 54) göre, Wilson’un amacı değildi ve amacı, sorunları çözmekten ziyade sorunları gündeme getirmektir ve bu sorunlar halen tam olarak çözünmedi.

İngiltere’de refah devlet yapısı ve idari reformlar amme idaresinin işleyişini kökten değiştirmiştir. Bununla birlikte kamu görevlilerinde Civil Service de eski geleneklere sadık kalınmış, üst kadrolara uzmanlık alanları dikkate alınmadan üniversitelerden başarıyla mezun olan kişiler liyakat esasına dayalı herkese açık sınavlarla yerleştirilmiştir. Bu süreçte özellikle devletin üst kademesinde görev alacak idarecilerle amme hizmeti verecek doktor, istatistikçi, vb. meslek sahiplerinin bu görevlerinin başlangıç aşamasında amme idaresi diploması almalarının yararlı olacağı görüşü dile getirilmiştir (Abadan, 1956: 408-409).

Nermin Abadan’a (1962: 192) göre, en azından 1960’lara kadar, bağımsız bir disiplin olarak Siyasi İlimler Büyük Britanya’da Amerika Birleşik Devletlerine göre daha geç ortaya çıkmıştır; çünkü İngiliz üniversitelerinde ayrı bir siyasi ilimler fakültesi bulunmamaktaydı. Siyasi ilimleri eğitiminin amme idaresi ya da hükümet idaresi gibi bölümlere sahip üniversitelerde diğer disiplinlerle birlikte yürütülmekteydi. İngiltere’de siyasi olayların değerlendirilmesi konusunda bağımsız bir disiplin oluşmamakla birlikte, bu konuda akademik uygulayıcılar yeni kurulan derneklerine “The Political Studies

Association (Siyasi İncelemeler Derneği), dergilerine ise “Political Studies - Siyasi İncelemeler” adını vermektedirler (Abadan, 1962: 197).

Muhlis Ete’ye (1937) göre, Ekonomi ilmi diğer ülkelerde yüksekokulların müfredatlarında yer almış ve bu alandaki yayımların artmasıyla bilimsel kimlik kazanmıştır. Ancak bu gelişmeler esnasında müfredat ve bilimsel yayımlarda bu bilim ortak dille tanımlanmamış idi. Ete (1937) bu durumu ilmin gelişiminin Almanya’dan başlayan “*ticaret ilmi, ticaret tekniği, ticaret işletmesi bilgisi, daha sonra münferit ekonomi bilgisi, hususi ekonomi bilgisi ve nihayet işletme ekonomisi*” (Ete, 1937: 52) sürecindeki sürekli dönüşümle açıklamaktaydı. Almanya’da 18. Asırda devlet işlerinde ve kurumlarında çalışacak personelin yetiştirilmesinde kullanılan Kameral İlimler (Devlet İlimleri) üç temel esasa dayanmaktaydı. Bunlar “ekonomi siyaseti (polisi bilgileri), hususi ekonomi (ekonomi işletmeleri bilgisi) ve finans yani maliye ilmi (vergi ve bütçe bilgisi)” olarak sınıflandırılmaktaydı (Ete, 1937: 51-53). Muhlis Ete’ye (1937: 54) göre, Kameral İlimlerin üç başlıkta gelişen yapısı zaman içerisinde Maliye ilminde muhafaza edilmiştir.

Maliye İlminin Kameral İlimler arasında daima önemli bir yer teşkil ettiğini Fadıl Hakkı Sur (1949) “Maliye Tarihine Kısa Bir Bakış” başlıklı makalesinde açıklık getirmekteydi. Sur’a (1949) göre, Almanya ve Avusturya’da üç yüzyıl belki de daha uzun süre “Kameral İlimler” (Kammeral Wissenschaften) hüküm sürmüştü ve ortaçağda Latince “Camer” ve Almanca “Kammer” kelimelerinin Kubbealtı anlamından dolayı hükümdarların gelirlerinin toplandığı, depo edildiği yeri tanımlamak için de kullanılmıştır. Sur’a (1949) göre, onaltıncı yüzyılda hükümdar hazinelerinin idare edilmesi, temel prensiplerin ve vazifelerin öğretilmesi için üniversitelerde kurulan kürsülerde Kameral Bilimler okutulmakta ve bu kürsülerde başlangıçta siyasi, hukuki, teknik ve iktisadi konular üzerine çeşitli bilgi ve fikirler verilmekteydi. Abadan’a (1956: 412) göre, Amme İdaresi Kara Avrupası’nda hukuk dışı gelişmeler üzerine Maliye ilmi gibi özel alanlar dışında kapsamlı ve ayrı bir inceleme kolu olarak gelişmemiştir. Bunun sonucunda idari teşkilatta bu alana duyulan ihtiyaç ise idari hukuk biliminin gelişmelerinden yararlanılarak çözümlenmiştir.

Fransa’da Siyasi İlimler Mektebi “hususî ve pahalı bir yüksek tahsil müessesesi” idi. Burada eğitim alan öğrencilerin çoğunluğu, Fransa’nın aşırı merkezîyetçi idari sisteminden dolayı Paris’te yaşayan yüksek burjuvazinin mensuplarıydı. İdari reform yapmak isteyen taraflar, Fransız memurların aşırı derecede kanuncu bir zihniyete sahip

belirli sosyal bir sınıfın hâkimiyeti içerisinde gelişimini sakıncalı değerlendirmişler ve İkinci Dünya Savaşından sonra bu engelleri ortadan kaldırmak için düzenlemeler yapılmıştır. 9 Ekim 1945 tarihinde kabul edilen kanunlar üst idari kademeler için yetiştirilecek memurların sınıflamasını ve eğitimlerini belirleyerek yeni açılan eğitim kurumlarına bırakılmıştır. Geniş bir düzenlemeyi içeren 1945 yılındaki bu idari reformlar “Serbest Siyasi İlimler Mektebinin” millileştirilmesiyle “Siyasi İlimler Enstitüsü” olarak Paris Üniversitesine bağlanmasını da içermektedir. Aynı yıl bu karara uygun olarak Strasburg, Lyon, Grenoble, Bordeaux, Toulouse üniversitelerinde de bu tür enstitüler kurulmuştur (Abadan, 1956: 414-415).

“İdarecilik Mektepleri” görev alacak personelin yetiştirilmesine öncülük etmesiyle Amerika Birleşik Devletlerinde ve Britanya’da kurulmuştur. İş hayatında ve amme idaresinde kabul görmüş başarılı bir örnek olarak İngiltere’deki Henley-On Thames mektebi verilmektedir. Mektep özel şahıslar tarafından kurulmuş olup devletten para yardımı almamaktaydı. Yüksek idarecilik mektebine giriş, müdür tarafından yapılan mülakatla belirlenmekte ve eğitim, küçük gruplar halinde, rehberlik yapan öğretim üyeleri tarafından, birlikte çalışarak bilgi ve beceri kazanmaya yöneliktir. Mektepte hiçbir imtihan yapılmaz ve sonuç olarak da diploma verilmezdi (Evans-Vaughan, 1955: 203-209). Henley-On Thames Okulu’nda izlenen metot ve uygulamalardan şu açılımlara yer vermektedir (Evans-Vaughan, 1955: 210):

“... Kullanılan çalışma metodları da bunlara topluluk önünde konuşma, rapor hazırlama, malumatı tetkik ve hülasa etme ve komite halinde çalışma hususlarında kıymetli mümarese imkânları sağlamaktadır. Bu tedrisatın anlayış ve şahsiyeti geliştirdiği ve insanları kendileri ile aynı derecede olup da başka sahalarda çalışan kimselerle yapılan müzakerelerin idaresinde daha maharetli kıldığı hususlarında da umumiyetle kanaatler birleşmektedir. Her döneme mensup öğrenciler takriben 15 ay sonra kısa bir “tekrarlama kursu” için mektebe gelirler.”

Nermin Abadan (1956) Amerikan Siyasi İlimler Derneğinin hazırladığı raporda, artan milletlerarası münasebetler neticesinde, mukayeseli devlet ve amme idaresi alanlarına ilgi ve dikkatin yoğunlaştığına dair gelişmeleri aktarmıştır. Örneğin Kaliforniya / California Üniversitesinde milletlerarası münasebetler alanında on üç, Michigan Üniversitesinde Amme İdaresine ait on çeşit ders okutulmaktaydı. Raporda belirtilen bir başka sonuç da Amerika’da 1946-47 yıllarında bir amme idaresi fakültesi veya enstitüsüne sahip olmayan 252 üniversiteden 32’si programlarına amme idaresi derslerini dahil etmişlerdir (Abadan, 1956: 407).

Milletlerarası İdari İlimler Kongresinin 1947’te gerçekleştirilen Berne toplantısında Herbert Emmerich (1948a) tarafından sunulan “Birleşik Devletlerde Kamu İdaresi” başlıklı rapor Emel Semizoğlu tarafından tercüme edilerek yayımlanmıştır. Bu Raporda Amerika Birleşik Devletlerinin kamusal idare alanındaki ilerlemesine dikkat çekilerek, bu gelişmeleri ortaya çıkartan etkenler ya da olaylar aktarılmaktaydı. Emmerich’e (1948a) göre, ABD İkinci Dünya Savaşı sırasındaki başarıları, seferberlik ruhu ve devlet içinde idari işlerde uzman kişilerin teşkilatlanarak sorunları çözen bir ilmi yöntemle hareket etmeleriyle kazanılmıştı. Bu dönemde eski yöntemler yerine yeni ilmi metotların gelişimine yer verilmiş ve personel, bütçe, idari planlama, siyasi planlama, diğer idari hizmetler, koordinasyon başlıklarında idari düzenlemeler yapılmıştı.

Devlet idaresinde değişim ve başarıyı ABD savaşlar sonrasındaki tecrübelerini kamu idaresi alanına taşıması ve yeni yöntemleri uygulamasıyla kazanmıştır. Emmerich’e (1948b) göre, ABD’de Birinci Dünya Savaşıyla birlikte 1920-29 ile 1930-39 yıllarındaki savaş ve seferberlik devlet idaresi üzerinde derin izler bırakmıştır. Bu dönemlerde alınan dersler arasında “İcratın Âdem-i Merkezileşmesi” yer almış ve siyasi kararların kaynağı ne olursa olsun, ister sivil isterse askeri taraflı olsun, mutlaka merkez tarafından alınmasının yerini mahallindeki ilgili kişi ya da kurumlara bırakılmasının gerekli olduğunun bu süreçte öğrenilmiştir. Bu değişimi başlatan faktörler arasında çeşitli ve farklı nedenlerin sıralanması mümkün görünürken hiç düşünülemez kâğıt kıtlığı da bu gelişmelerde etkili olmuştur (Emmerich, 1948b: 70-72).

Abadan’a (1956: 407) göre, son yüzyıldaki amme idaresi alanındaki gelişmelerde Tarih, Antropoloji, Sosyoloji, Sosyal Psikoloji, Ekonomi ve İşletmecilik alanlarından faydalanmıştır. ABD belli başlı üniversitelerinde yeni bir disiplin olarak Amme İdaresi yerini almış ve 1948 yılı itibariyle 17 Amerikan üniversitesi ders programlarına Amme İdaresi konusunu dahil etmişti. Aynı zamanda bazı önemli üniversiteler bağımsız “Amme İdaresi Fakülte veya Enstitüleri” kurmuşlardı. (Lepawsky 1919’dan aktaran Abadan, 1956: 407). ABD’lerindeki bağımsız amme idaresi fakültelerine (Abadan,1956: 407) şu örnekler verilmektedir:

“Harvard Üniversitesinde “The Littauer Graduate School of Public Administration”, Syracuse Üniversitesinde “Maxwell School of Citizenship and Public Affairs”, New York Üniversitesinde “Graduate School of Public Administration and Social Service”, Washington Üniversitesinde “Department of Political Science and Public Administration”, Minnesota Üniversitesinde “The Institute of Public and Social Administration.”

Versan'a (1956) göre, ABD'de Amme İdaresi (Public Administration) eğitim-öğretimi üniversitelerde Siyasal Bilgiler Fakülteleri bünyesinde kurulan Amme İdaresi bölümlerinde başlamıştır. Versan (1956) bu bölümlerin ortak bir ders programı ve/veya konularla bu bilimin sınırlarının belirlenmesi üzerine fikir birliğini geliştiremediklerine değinmekteydi. Versan'a (1956) göre, sadece bu yeni bilim kolunun Hukuk ile olan ilintisini mümkün olduğunca azaltmak üzerine bu gruplar aynı noktada birleşmişler ve ortak çözümler üretmeye çalışmışlardı. Versan (1956) Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı olan Amme İdaresinin Hukukla olan bağının azaltılması çabasını Amerika İdari İlimler Kongresinde "Amme İdaresi Öğretiminde Yeni Temayüller" üzerine bir konuşma yapan Princeton Üniversitesi Profesörlerinden George A. Graham'ın (1950) ifadeleriyle açıklamaktaydı. Graham ABD'de Amme İdaresi alanındaki çalışmaların birleştirici öğesinin Hukuktan ziyade mantık olabileceğini ileri sürmüş ve bu bilim kolunun açığa çıkartılması ve/veya geliştirilmesinde hukukçulardan çok sosyal ilimlerle uğraşanların görev üstlenmesini önermiş idi (Graham, 1950'den aktaran Versan, 1956: 253).

Türkiye'de yönetim biliminin köklerinin ABD örneğindeki gibi Siyaset Biliminden koparak gelişim göstermediğine değinen Emre (2003) yönetim biliminin yönetim tüzesinden ayrılarak geliştiğinden söz etmektedir. Bu gelişmelerin Tanzimat döneminde Batı'dan örnek alınan kurumsal yapılarla birlikte oluştuğunu ifade eden yazar bu nedenle de yönetimin ve yönetsel sorunların incelenmesinde tüzel yaklaşımın yerleştiğinden bahsetmektedir.

Karasu'ya (2004) göre, Kamu Yönetiminin bağımsız bir disiplin kimliğini kazandığı dönemin yerli ve yabancı yazında çoğunlukla ABD'de başlayan geleneksel yönetim kuramcılarının çalışmaları milat olarak kabul edilmektedir. Karasu'ya (2004) göre, ABD'deki araştırmalarla 1887-1940 yılları arasında başlatılan bu süreç için 17. Yüzyıldaki Prusya'da Kameralistlerin bu konudaki çalışmaları gözardı edilmektedir. Karasu (2004) bu tespitlerini Amerikalı kamu yönetimci D.W. Martin'in 1987'de yayımlanan çalışmasıyla açıklamakta ve Kamu Yönetimi biliminin gelişmesinin öncelikle 19. Yüzyılda Fransa'da gerçekleştiğine değinmekteydi. Karasu'ya (2004) göre, Martin, ABD'de 20. Yüzyılda yeni bir görüş gibi ortaya konan bu bilimin gelişmesini "deja vu" olarak nitelendirmekte ve Amerikan Kamu Yönetiminin atalarının Fransız düşünürler olduğunu vurgulamaktaydı.

Amerikan Siyasi İlimler Derneğinin dördüncü raporunu yayımladığı 1950'de Siyaset Bilimindeki yarım asırlık gelişmelerin özetlemesi nedeniyle ABD özelinde bu

bilim alanı ayrıcalıklı olarak tanımlanabilir. Derneğe kayıtlı üye sayısının bu tarihte 4.000'e ulaştığı açıklanmıştır. Raporda 321 yükseköğretim kurumu vasıtasıyla 6.346 siyasi ilimler lisans diploması, 710 master ile 127 siyasi ilimler doktora ünvanı verilmiştir (Abadan, 1962: 182).

Siyasi İlimlerin bir disiplin olarak en fazla gelişimi Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanmaktadır. Bunda en büyük etken gösterge yukarıdaki paragraflarda verilen sayısal üstünlüklerdir. Sayıca en fazla siyaset bilimcinin yer aldığı ülke olarak Amerika Birleşik Devletlerinde bu sayıyla doğru orantılı olarak bu alandaki araştırmalar da artış ve çeşitlilik göstermektedir. Abadan'a (1962: 183) göre, İkinci Dünya Savaşından sonra bu bilimsel artış ve birikim disiplinin eleştirel tarafının da gelişmesine zemin hazırlamıştır. Kanada'da Kamu Yönetimi çalışması temel olarak politik bilimin bir alt alanı olarak gelişmiştir (Brillantes ve Fernandez, 2008: 261).

Kapucu (2015) Amerika Birleşik Devletleri'nde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetiminin sınırlarının belirlenmesi ve/veya ayrı bağımsız gelişme göstermesinin başlangıç noktası için öğretim metodunun etkili olduğundan bahsetmekte ve örnek olay (vaka analizi) yöntemini bu konuda tetikleyici unsur olarak tanımlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu yönetimi programlarının siyaset bilimi bölümlerinin altında açılması nedeniyle, bu bilime karşı gerek öğrenciler gerekse üniversite yönetiminin yeterince ilgisi çekilememiştir. Üniversiteler arasında örnek olay programı Carnegie Vakfının maddi desteğinde başlatılmış ve Cornell, Harvard, Princeton ve Syracuse üniversitelerinde kullanılmaya başlanmıştır. Örnek olay yönteminin popüler yöntem olarak üniversitelerde kullanılması Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi arasındaki ayrımı da belirginleştirmiştir. Kapucu'ya (2015: 211) göre, Siyaset Biliminin genel konulara, Kamu Yönetiminin ise bireysel ve yönetsel örneklere odaklanmasıyla bu süreç başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyet'inde 1936–1959 döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde gelişim ve eğilimlerin ortaya çıkabilmesi için Özen Aytumur'un ifadesiyle keşfedici çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de yönetim biliminin gelişmesini tarihsel seyirde değerlendiren Cahit Emre (2003) “devletin çöküşünü durdurma” ve “modernleşme ile kalkınma” girişimleriyle, yönetim konularının öncelikli hale gelmesiyle açıklamaktadır. Emre'ye (2003: 9-10) göre, Osmanlı Devleti'nin Tanzimat dönemiyle geleneksel devlet örgütlenmesinden vaz geçmesiyle başlayan ve Avrupa'dan --özellikle de Fransa'nın-- kurumsal yapı ve

uygulamalarının benzerlerinin oluşturulması ve Türkiye’de 1950’li yıllarda Amerikan yönetim teknolojisinin ithal edilmesiyle yönetim konuları kalkınma ve modernleşme çalışmalarına dönüşmüştür.

Fransa, Avusturya, Almanya ve ABD’nin Türk yükseköğretim sisteminin şekillenmesinde önemli rol oynadıklarına değinen Altunok (2012) üç dönem ve ülke üzerinden bu etkileri değerlendirmektedir. Altunok’a (2012) göre, eğitim-öğretime ilk etkinin Fransa’yla başlamış, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinden Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar hissedilmiş ve yabancı dil eğitiminde Fransızca neredeyse tek seçenek olarak kabul görmüştür. İkinci etki 1930’lu yıllarla birlikte başlayan Alman ekolü olup İstanbul Darülfünun’un 1933’te kapatılmasıyla birlikte, yeni kurulan İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitelerinde görev alan Alman kökenli eğitici kadro yoluyla gelişmiştir. Üçüncü dönem ve etki 1945 sonrasında Amerika’nın dünyadaki gelişmelerde önder bir kimlikle hareket etmesiyle başlamış ve Türkiye’de yükseköğrenimin biçimlenmesinde de Amerika destekli uygulamalar etkili olmuştur (Altunok, 2012: 140).

Bekir Parlak (2015) Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitiminin gelişiminde kıta Avrupası ve Anglo-Sakson geleneklerin etkili olduğundan söz ederken, aynı zamanda bu geleneklerin eğitimi zenginleştirici rollerine dikkat çekmektedir.

Nermin Abadan (1962) siyasi ilimlerin karşılaştırmalı gelişmesini incelediği makalesinde, 1900-1945 yıllarında Amerika’da yapılan çalışmalarla siyasi ilimlerin neredeyse Amerikan ilmi olarak anılacak seviyeye ulaştığı ifadesini kullanmaktadır. Amerika’nın siyasi ilimleri üniversite eğitim programlarına dâhil etmesi, Liberal Batı demokrasileri tarafından da örnek alınmıştır. Özellikle 1945 yılı sonrasında Batı Almanya, İtalya, İngiltere, İskandinav ülkeleri, İsviçre ile birlikte yayılma gösteren siyasi ilimlerin bu tablosu milletlerarası gelişim olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemde yeni disiplinin metotları üzerine arayış ve tartışmaların da yoğunlaşmaya başlamıştır (Abadan, 1962: 213).

Mülkiyenin temel bölümlerinin “mali-idari ve siyasi” şubeler üzerine kurulmuş ancak dünyadaki yeni kavram ve yaklaşımlardan dolayı zaman içerisinde değişime uğramıştır. Dünyada mali işler ve iktisadi konular üzerine yeni akımların yayılması Mülkiyenin müfredatında da düzenlemelerin yapılmasına zemin hazırlamıştır. Örneğin, Maliye şubesi içinde “İktisat ve Maliye” bölümü kurulmuş, daha sonra ayrı bir isim

altında “İktisat” bölümü açılmıştır. Değişimin devam eden etkileriyle İşletme bölümü de açılmıştır (Özdemir, 2005: 151).

Seha L. Meray’a (1967) göre, İdareci yetiştirme programlarında uzmanlaşmanın ilk örneği Mekteb-i Mülkiyedir ve şube sisteminin getirdiği İdari Şube, Mali Şube ve Siyasi Şube ayrımıyla idarenin ihtiyacı olan personeli özel bir eğitimle yetiştirmiştir. Meray’a (1967) göre, şube sistemi yüksek idareci okulu niteliğindeki Mekteb-i Mülkiyeden, Siyasal Bilgiler Okulu’na ve Siyasal Bilgiler Fakültesine dönüşen kurumsal yapı içinde korunmuştur. Meray, İdari İlimler Şubesi, İktisat ve Maliye Şubesi ve Diplomasi ve Dış Münasebetler Şubesi ayrımının da aynı zamanda SBF’nin geleneksel olarak personel yetiştirdiği bakanlıkları temsil etmesiyle açıklamıştır. Uygulamada SBF mezunları bu bakanlıkların dışında çeşitli kurumlar, bankalar ve özel sektörde de görev almışlardır. Çalışma alanlarının genişlemesi ve çeşitlenmesinin getirdiği yeni uzmanlık programı ihtiyaçları nedeniyle bu üç şubeye İşletmecilik şubesi de zaman içerisinde eklenmiştir (Meray, 1967: 71-72).

Genç bir disiplin tanımlamasıyla Muhlis Ete (1937) “İşletme Ekonomisi İlmi”nin Dünyada teolojik gelişimindeki tartışmalarına değinirken ilim olarak kabulünde karşıt düşüncelere de yer vermektedir. Ete’ye (1937) göre, “olmağa” mecbur bir ilim olarak tanımladığı bu disiplinin üniversitelerde ve yüksekokullarda İşletme bilgisine ait derslerin ve seminerlerin yer almasıyla ve bu alanda yayımların artışıyla gelişim göstermeye başlamıştır. İşletme bilgisi içerikli dersler, İstanbul Üniversitesi “İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsünde”, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinde, Ankara Yüksek Ziraat Enstitülerinde ve Ankara Ticaret Lisesinde birkaç yıldır ders programlarına eklenmiştir (Ete, 1937: 51-52).

Oktay Güvemli’ye (2003) göre, Fransa’dan etkilenecek 1924–1925 yılları arasında alt yapısı oluşturan Yüksek İktisat ve Ticaret Okulunun, Türkiye’de akademiye dönüşüncüye kadar eğitim-öğretim faaliyetlerinde etkin görevleri yerine getirmişlerdir. Bu okullar eğitim-öğretim de farklı bir bakış açısı kazandırmış, tercümeyle dayalı kitaplarla yapılan eğitimin yerini uygulamalara dayanan monografilere bırakmış ve eğitim-öğretimin niteliği artmıştır (Güvemli, 2003: 139-141).

İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinde 1925 Reformuyla Cumhuriyet döneminde Fransa, Almanya ve İsviçre’deki benzer program ve uygulamalarına uyumlu eğitim-öğretim sisteminde esaslı değişiklikler yapılmıştır. Akademiler özel sektöre

eleman yetiştirmeleri yanında devlet daireleri ve İktisadi Devlet Teşekküllerine de idareci ve uzman yetiştirme görevlerini de yüklenmiştir. 1952’de kendi içinde yeniden örgütlenen bu kurumlarda “akademik kariyer kadroları” oluşturulmuş ve “Siyasal Bilgiler Okulu”nun Yönetmeliği uygulanarak öğretim üye ve yardımcılarını formasyonunun geliştirilmesi amaçlanmıştır (Sayar, 1967: 110).

Bedri Gürsoy (1955) Ankara Üniversitesi SBF’nin geleneksel değerlendirmelerinin yapıldığı kuruluş yıldönümü konuşmasında yabancı dil eğitimiyle ilgili gelişmelere de değinmekteydi. Gürsoy eski Dekanlardan Prof. Sur’un Georgetown Üniversitesiyle yaptığı temaslar sonucunda İngilizce alanında bir öğretim üyesinin üniversitedeki yabancı dil öğretim usul ve yöntemlerinin iyileştirilmesine katkı vereceğinden de söz etmekteydi.

Mülkiye’nin yabancı dil eğitiminde özellikle ilk yıllarda öğrencilerde aradığı Fransızca bilme koşuluna Bülent Daver, Kübra Ceviz’e söyleşi esnasında verdiği bilgilerle açıklık kazanmaktadır (Daver, 2009: 55):

“... Mülkiye ilk dönemlerde, yani 1936’da buraya geldikten sonra iki kanaldan, bilhassa hariciye şubesine iki kanaldan talebeler gelmeye başladı. Bunlar Galatasaraylılardı büyük ölçüde. Ve St. Joseph’liler. Robert College filan pek itibar etmiyordu. Onlar ticaret, Tüccar, bankalara filan yani serbest meslek sahibi. O zaman hakim dil Fransızca idi. 1936-50’li yıllarda. Galatasaray, St. Joseph’den çok talebe geldi. Bir de Hatay’dan. Sebep gelince Hatay Fransız işgali altındaydı. ... Mesela Vahit Halefoğlu, hala sağ. Büyükelçi. Hataylı. Orda öğrenmiş; rahatlıkla Mülkiyeye girdi ve elçiliğe kadar yükseldi. Ama işte o devre mahsus bir olaydı ...”

Sayar’a (1967: 105) göre, Türkiye’de kamu personelinin yetiştirilmesinde Siyasal Bilgiler ile Hukuk bilgilerini veren yükseköğretim kurumlarının etkin görev aldığı kabul edilmiş; ancak iktisadi, ticari ilimleri öğretimini veren kurumların bu alandaki rolü belirsiz kalmıştır.

Erhat’a (1996) göre, üniversitenin yeni kurulduğu dönemlerde öğrenci sayısı azdı ve İstanbul Üniversitesi eğitim-öğretimde altın yıllarını yaşamaktaydı. Almanya’dan gelen profesörler tarafından eğitim-öğretime getirilen yeni yöntem ve uygulamalarda bu gelişmelere önemli katkı vermiş ve Edebiyat Fakültesinde öğrencilik dönemi için Azra Erhat şu gözlemlerini aktarmaktaydı: “*Fakülteye gidişimde durumu bütün açıklığıyla gördüm. Alman üniversitelerinin bütün otoriteleri İstanbul Üniversitesi’nde toplanmışlardı. ... Ünlere dünyaya yayılmış, öğrenci yetiştirmekte usta, seçkin hocalar doldu üniversitelerimize ...*” (Erhat, 1996: 124). İstanbul Üniversitesinde

eğitim-öğretimdeki yeni yöntem ve uygulamaları da (Erhat, 1996: 132-133) şöyle örneklendirmektedir:

“... Spitzer batı üniversitelerindeki havayı estiren, öğrenci öğretmen birliğinin sağlamasını canlı canlı başaran bir profesördü... Hangi sınıftan olursak olalım, hepimiz birlikte çalışıyor, araştırma yapıyorduk. Bunun en parlak örneği Perşembe akşamları kendi evinde düzenlendiği İspanyolca seminerleri idi... Okunacak olan metni her birimiz önceden hazırlardık, seminerde birlikte okur yorumlardık... Bu yoldan hemen bilimsel araştırma ve inceleme alıştırmalarını başladığımız gibi, tartışma ve eleştirme yöntemlerini de öğreniyorduk.”

İstanbul'daki üniversite eğitim-öğretimi üzerine Prof. Malche'nin düzenlediği Rapordaki faaliyetlerin çoğu Almanya'dan Türkiye'ye sığınan öğretim üyelerinin çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. 1934 yılında çalışmalarına başlayan bu bilim insanları sahip oldukları çeşitli uzmanlık konularında verdikleri konferanslar da bu faaliyetlere eklenebilir. 1958 yılına kadar da her yıl düzenli şekilde üniversitenin yaz tatilinde bu kadrolar tarafından küçük şehirlerde yetişkinlerin eğitilmesine yönelik “Üniversite Haftaları” etkinliklerinin düzenlenmiş idi (Brügel, 1991: 24). Üniversite-halk yakınlaşması için Üniversite Haftaları düzenlenmiş ve 1930'lu ve 1940'lı yıllarda bu etkinlikler *Üniversite Konferansları* başlığında yayımlanmıştır. Yabancı profesörler Türkiye'deki üniversitelere ve bilimsel çalışmalara önemli katkılar sağlamıştır (Akyüz, 2013: 359). Yabancı profesörler çok sayıda öğretim üyesi ve öğrencinin yetişmesinde, enstitü, klinik laboratuvar, kürsü kurulmasındaki görevlerinin yanında Türkçe öğrenerek ders kitabı da yazmaları bu alandaki gelişmeleri olumlu yönde geliştirmiştir. Üniversitede ders programları ve araştırmalar sıkı bir denetim altında, kuralları düzenlenmiş ve Üniversite, Fakülte, Rektör ve Dekan gibi belirleyici statüler bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır (Akyüz, 2013: 359).

Diplomat, idari memur ve devlet kadrosunda çalışacak elemanların yetiştirildiği adres olarak Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu yer almaktaydı. 1930 yılından itibaren Okulun yeni başkent Ankara'ya taşınması gündeme gelmekle birlikte, Devletin örgüt yapısının kurulup gelişmesine duyulan ihtiyaç bu yer değişimi zorunlu hale getirmiş idi. Okul Ankara'da 1936-37 döneminde eğitim-öğretime açılmıştır (Brügel, 1991: 44-45).

Çankaya'ya (1968-1969) göre, Siyasal Bilgiler Okulu'nun Ankara'ya taşınmasıyla birlikte, eğitim kadrosu eksikliği sorunuyla karşı karşıya kalınmıştır. Okul İstanbul'da eğitim-öğretim faaliyetlerini İstanbul Üniversitesinden bazı profesörlerin desteğinde yürütürken, taşınmayla birlikte bu kadro Ankara'ya gelememiştir. Bunun üzerine derslerin ve eğitimin devam edebilmesi için, TBMM'nde ve Bakanlıklarda

görev yapanlar arasından akademik kariyer niteliğine sahip kişilerden oluşturulan öğretim kadrosuyla devam edilmiştir (Çankaya, 1968-1969: 522). Ankara’da Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu’nun ilk yıllarındaki eğitim-öğretim faaliyetleri, belirli alanlarda uzmanlaşmış yüksek düzeyli idari memurlar, gazeteciler ve politikacılar tarafından yürütülmüştür (Brügel, 1991: 45).

Fehmi Yavuz Mülkiyedeki anıları arasında Siyasal Bilgiler Okulu / Fakültesi’ndeki eğitim-öğretime dair bilgilere yer verirken, önemli kırılma ve değişimlerden de bahsetmekteydi. 1936–1937 yılı başında Mülkiye’nin Ankara’ya taşınmasının sadece isim ve yer değişikliği açısından ele alınamayacağını vurgulamaktaydı (Yavuz, 1981: 19; Yavuz, 1984: 55):

“Birkaç hocamız bizimle Ankara’ya geldi. Yine birkaç hocamız İstanbul’daki işini, görevini bırakmadan, Ankara’ya dersine gelip-gitti. ... Ankara’ya geldikten sonra, tam görevli ya da ek görevli çok değerli hocalara kavuştu Mülkiye. Kariyer kavramı Mülkiye’ye Ankara’da girmiştir. İlk asistan Ankara’da alındı. Öğrenci, ders kitaplarına kavuştukça, Beş Parmak Matbaası işletmekten kurtuldu, hafızlık dönemi, büyük ölçüde arkada kalmıştı.”

Mülkiye’nin Ankara’ya taşınması eğitim-öğretimde kökten değişimleri de beraberinde getirmiştir. Mülkiye’de daha önce örneğinin olmadığı kariyer kavramının kurumsal yapıda yer alması önemli bir kırılmaya da işaret etmektedir. Asistan kadrolarının oluşturulması, eğitici kadronun ve ders kitaplarındaki iyileştirmeler bu kırılmanın olumlu yöne kayması olarak yorumlanabilir.

Ankara’da Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu Cebeci’deki Hukuk Fakültesinin yanına yeni bir okul binasına kuruldu ve aynı zamanda yatılı öğrenciler için de ayrı bir bina eklendi. Siyasal Bilgiler Yüksek Okul iken de öğrenciler tarafından tercih edilen ve itibar gören bir eğitim kurumu olarak tanınmaktaydı. Okula giriş şartlarının ağırlığı Okulun belirli bir düzeyde eğitim başarısının korunmasına katkıda bulunmaktaydı. Mekteb-i Mülkiye 1918 yılında açıldıktan iki yıl sonra Eğitim Bakanlığına bağlı hale getirilen yapı korunmuş, bu bağlılık Okulun Ankara’ya taşınmasından 1950 yılına kadar devam etmiştir. Bu bağlılık 1950 yılından sonra yeni kurulan Ankara Üniversitesi’ne de aktarılmıştır (Brügel, 1991: 44-45).

Mülkiyenin 1936 yılında Ankara’ya taşınması ve öğrenim süresinin dört yıla çıkartılmasıyla birlikte, Okul programında değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde Şehircilik, Mahalli İdareler ve Türk İdare Teşkilatı Tarihi gibi yeni dersler müfredata eklenmiş; ancak ders programlarındaki Hukuk dersleri yoğun olarak yer almaktaydı (Aykaç, 1995: 275).

Ankara’da Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu’nun değişimini gösteren bir diğer gelişme Okul müdürünün şehircilik kürsüsü açılması için başlattığı girişimlerdir. Bu uzmanlık dalının eğitim-öğretimi için sürekli bir öğretim üyesinin görevlendirilmesi kararı alınmış ve araştırmalara başlanmıştır. 8 Ağustos 1938 tarihinde Siyasal Bilgiler Okulu’nun müdürüne Reuter, bir mektup yazarak Türkçe ders verebileceğini ifade etmiştir. Bu mektubun yanıtı yerel yönetimler konusunda ders verebilmesi koşuluyla 1938 yılının sonbaharında karşılık bulmuştur. 1938 Ekim ayında göreve başlayan Reuter, ağırlıklı olarak İdari ve Maliye konuları seçen öğrencilerden oluşan gruba Şehircilik ve Mahalli İdareler derslerini vermek yükümlülüğünü yerine getirmekteydi (Brügel, 1991: 43-45).

Ernst Reuter Türkiye’de Cumhuriyet döneminde modern Kentbilim disiplininin kurulmasında etkin rol ve görevleri üstlenmiştir (Yüceyılmaz, 2018: 709-715). Türkiye’de Şehircilik Enstitüsünün kurulmasında Reuter önemli çalışmalara öncülük etmiş ve yaptığı katkılardan dolayı “Mahalli İdareler ve Şehircilik Profesörü” unvanı verilmiştir. Yapılan sözleşme gereği diğer yabancı bilim insanları gibi Reuter de derslerini yazılı olarak derlemiş ve bir ders kitabı olarak yayımlama zorunluluğunu yerine getirmiş ve çalıştığı konular üzerine önemli eserler bırakmıştır (Brügel, 1991: 44-48). Nuri Tortop’a (1971) göre, Türkiye’de belediyeçilik alanındaki eğitim teşebbüslerinin başlangıcının 1940’lı yılların ortalarına dayanmaktaydı. Bu tarihte belediye memurlarının yetiştirilmesine gösterilen bu ilgiyi Tortop o dönemde Siyasal Bilgiler Fakültesinde Şehircilik Enstitüsünün açılması ve belediyeçilik kurslarının başlaması yönündeki haberlerle (Tortop, 1971: 45) açıklamaktadır.

Yavuz Abadan henüz fakülte olmamış olan Mektebi Mülkiye’de Kamu Hukuku derslerini vermeye 1946 yılında başlamıştır. 22 Kasım 1947’de Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin müdürlüğüne atanan Yavuz Abadan 1 Haziran 1948’de Ankara Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Kürsüsüne seçilmesinden dolayı SBF müdürlüğünden ayrılmak zorunda kalmıştır. Yavuz Abadan Cebeci’de bulunan iki komşu fakültede dersler vermiş, asli görevinin Hukuk Fakültesinde olmasına karşılık, Mülkiye’ye karşı farklı bir bağlılığı bulunmaktaydı (Abadan Unat ve Yılıkm, 2017: 27; Tunçay, 1969: 10).

Tunçay’a (2007) göre, Mülkiye’de “Siyasi Hukuk ve Devlet Nazariyeleri” Kürsüsünün ismi Alman Fransız karışık etkisinin izlerini taşımaktaydı ve Yavuz Abadan “Staatslehre” (Devlet Öğretisi) kavramına daha yakın bir arayış içerisindeydi.

Yine de Mete Tunçay'a (2007: 36) göre, Siyasi Hukuk "Droit Politic"de Fransız bir kavramla çerçevelenmiş olup genellikle Amme Hukuku başlığında kullanılmıştır.

Korkut Boratav'ın liseyi bitirdikten sonra Hukuk ya da SBF arasındaki öğrenim tercihinin nasıl gerçekleştiğini Mülkiye üzerine Ayşegül Gebizli ile yaptığı söyleşide şu ifadelerle açıklamaktadır (Boratav, 2009: 19):

"Hukuk veya SBF arasında tereddüt ediyordum. Babam da üniversite hocasıydı. Birtakım siyasi çalkantıların sonunda bir profesör olarak üniversiteden uzaklaştırılmıştı. Ben liseyi bitirdiğimde Paris'te idi. Hem hemşerisi, hem de uzaktan akrabası olan rahmetli Muammer Aksoy'a sormuş. Hangisini tavsiye edersin Hukuk mu Mülkiye mi? Diye. Aksoy, hem Hukuk'ta, hem de SBF'de ders veriyordu. O da kapsamları, müfredatı çok farklı değildir fark etmez demiş. O sırada hukuka isteyen lise mezunları giriyordu. Mülkiye bir ayrı sınav yapıyordu. Ben de sınavlarla uğraşmaktansa hukuka girdim. Hukukta birinci sınıfa giren öğrenci sayısı üç bin kişidir ..."

Turan (2009) Siyasal Bilimin eğitim-öğretim alanında yerleşmesinde, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde Mülkiye ile Hukuk mekteplerinin etkilerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ankara Üniversitesi içerisinde 1946 yılından sonra yer bulan Siyasal Bilgiler Fakültesinin, eğitim-öğretim alanında ayrı bir meslek okulu olma ayrıcalığını koruduğuna değinmektedir. SBF'nin müfredatında ise "*Amme Hukuku, Esas Teşkilat Hukuku, İdare Hukuku ve Hukuk Felsefesi gibi Siyasal Bilgiler'den ziyade Hukuk Fakültesi müfredatı içinde yer alması doğal olan çok sayıda ders yer almaktaydı*" (Turan, 2009: 17) sözleriyle Hukuk ağırlıklı ders programlarına dikkat çekmektedir. Bu tarihsel gelenek Cem'e (1975: 18) göre, Mekteb-i Mülkiyede yetişenlerin kaymakamlık gibi devlette yöneticiliğe atanması hem Siyasal Bilgiler Okulunda hem de Siyasal Bilgiler Fakültesinde eğitim-öğretimin temelini oluşturmaktaydı. Brügel (1991: 48) ise Reuter'in 1942 yılı itibariyle İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen özel kurslar vasıtasıyla kaymakamların eğitimlerinde bir nevi hizmetiçi eğitim faaliyetlerini yerine getirmek için görev üstlenmiş idi.

Abadan Unat (2009) söyleşisinde Çakır ve Özekmekçi'ye SBF'nin 1940'lı 1950'li yıllar için önemli bilgiler vermekteydi. Abadan Unat (2009: 34) temeli Mülkiye'ye dayanan Ankara Üniversitesine bağlı Siyasal Bilgiler Fakültesinin farklı bir kurum olduğunu belirtmekte ve Mülkiye'nin kuruluş amacının 1940-1950'li yıllarda tekrar güncelleştirmesinin yapıldığından bahsetmekte olup amacın yine yetenekli kamu personeli yetiştirmek olduğunu iddia eder. SBF'sinde 1940-1950 arası dönemde, Maliye ve Ekonomi, İşletme, İdare ile Diplomasi şubeleri olarak adlandırılan, dört şubeyle eğitim-öğretim yapılmaktaydı. Bu şubeler arasında, mezunlarının maliye müfettişi gibi

önemli mevkilere geçişlerinden dolayı, Maliye ve Ekonomi şubelerine talep çoğunlukta idi. Diploması şubesi de önemini korumakla birlikte, bu şube akademik kariyerden gelmeyen eski büyükelçiler ile emekli üst düzey kamu görevlilerinin hocalık yapmasına olanak sağlamaktaydı. Nermin Abadan Unat'a (2009) göre, SBF'nin ders programı dar Hukuk kalıpları içerisinde incelenemeyeceğinden dolayı Fakülte'de ilk başlangıçtan itibaren disiplinlerarası işleyişe yatkın bir görünüm bulunmaktaydı.

Ankara Üniversitesi SBF'de 1953'de yeni bir talimatnameyle Fakültenin dört yıllık lisans eğitim-öğretimi iki bölüme ayrılarak devam ettirilmiştir. Buna göre ilk iki yıl siyasi ve sosyal ilimler alanında genel eğitim-öğretimi içermekteydi ve son iki yılın uzmanlık eğitim-öğretimi olarak belirlenmesi hedeflenmişti. Açıkçası böyle bir yapı ile siyasi ilimler alanında temel bilginin işlendiği ilk iki yılın sağlanmasına yaptığı yararlarla birlikte İktisat ve Maliye, İdare ve Dış Münasebetler şubelerindeki eğitim-öğretim bir yönünü de uzmanlık şubesi niteliği kazandırılmıştı (Gürsoy, 1955: III).

Siyasal Bilgiler Fakültesinde 1955'deki akademik yapının görüntüsünün Nermin Abadan Unat şöyle özetlemektedir: “*Ben Tahsin Bekir Balta'nın idare kürsüsüne bağlı, fakat siyaset bilimiyle uğraşan bir asistandım*” (Kabaş, 2012: 199). Ankara Üniversitesi SBF'nin 1958 yılında Prof. Dr. Ernest Jackh'e Fahri Siyasal Bilgiler Doktoru unvanının verilmesinin Fakülte Dekanı Kemal Fikret Arık (1958: 270-273) ile Ernest Jackh'in (1958: 274-275) yayımlanmış konuşma metinleriyle ulaşılmıştır. Kemal Arık, 1920'de Siyasal İlimler Yüksek Okulu'nu Ernest Jackh'in Berlin'de kurduğundan söz ederken, o tarihte Almanya'da sayısı 2.000'i geçen Türk öğrencinin eğitim-öğretimleriyle yakından ilgilendiğini vurgulamaktaydı. Ernest Jackh, 1940-1948 yıllarında Amerika'da Columbia Üniversitesinde Siyasal İlimler Fakültesinde akademik çalışmaları esnasında, Türkiye'nin hem ABD'de hem de Dünya'da diğer ülkelerle işbirliği ve ilişkilerini artıracak girişimlerin başlatılmasında da öncü ve yol gösterici rol üstlenmiş idi (Arık, 1958: 271-272). Bu törende Ernest Jackh, Almanya, Büyük Britanya ve ABD'de kurduğu okullarla ve 84 yıllık yaşam tecrübesi üzerine Siyasal ilimler ve camiasının mevcut durumunu tarif etmiştir. Jackh'e (1958) göre, siyasi ilimler alanı araştırma, bilgi ve anlaşmaya dayanan bir görünümündeydi ve ayrıca dünyadaki önemli değişimleri başlatacak gücünde Siyaset İlmi olduğunu vurgulamaktaydı (Jackh, 1958: 274-275).

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde 1955 Lisans ve İmtihan Talimatnamesiyle yapılan eğitim-öğretim uygulamalarının yerine programı yenileştirmek ve geliştirmek amacıyla yeni çalışmalar yapılmaktaydı. Bu çalışmaların sonucunda Genel Kurul'da 28 Mayıs

1966 tarihinde yeni bir yönetmelik kabul edilmiştir. Bu düzenlemeler esnasında SBF'nin 1965'de kurulan bir Program Komisyonu uzmanlaşma sınıflarının üç bölüm ve son iki bölümün ikişer "mansiyon" programına ayrılmasının uygun olacağına kanaat getirilmiştir. Bu öneride 1) Milletlerarası Münasebetler Bölümü, 2) İktisat ve İşletmecilik Bölümü, a) İktisat Mansiyonu, b) İşletmecilik Mansiyonu, 3) İdari ve Siyasi Bilimler Bölümü, a) İdari İlimler Mansiyonu, b) Siyasi İlimler Mansiyonu olarak uzmanlaşma alanları sınıflandırılmıştır. SBF'nin 1966 Program Komisyonu, "mansiyon" sistemini kabul etmemekle birlikte, uzmanlaşma bölümlerine sadece İşletmecilik bölümünü ekleyerek bölüm sayısını dörde çıkartmıştır. Maalesef, ayrıca bir "Siyasi İlimler" mansiyonu ya da bölümü de gerekli görülmemiştir (Meray, 1967: 64-72).

Mülkiye'deki eğitim-öğretimde "İdare Şube" müfredatı dâhilinde daha ziyade dış siyaset ve diplomasi sanatının hâkimiyetinde "Siyaset Bilimi" konularının ele alınmaktaydı. Türkiye'de "Siyaset Bilimi" nitelemesi yerine ilgili bölümün "İdare (ve dolasıyla Kamu Yönetimi" kavramlarıyla ifade edilmesinin gerekçesinin Türkiye'de egemen siyaset anlayışının "sevk ve idare" eksenli gelişmesi olarak yorumlanmaktadır (Özdemir, 2005: 152). TODAİE'nin kuruluşunun ilk günlerinde en büyük tartışmalardan birisi kavramların çevirisi olmuş, Türkçe çeviri için Terim Komitesi kurulmuş ve "Public Administration" kavramı için Komisyonun "Kamu İdaresi" kararını vermiş idi (Aktaş Yamanoglu vd., 2013: 59-60).

Eğitim-öğretimin güncel ve gelecekteki koşulların değerlendirildiği araştırmaların eksikliğine değinen Seha Meray (1967) üniversiteler ve idare arasında bu çeşit araştırmalar ve işbirliğinin gelişmemiş olmasının olumsuz etkilerinden bahsetmekteydi. SBF üzerine verdiği örnekte program komisyonlarıyla SBF İdaresi arasında bu tür bağ kurulamamış ve idarenin nasıl bir yönetici ihtiyacı olduğu araştırılmamış idi. Kısacası, Ankara Üniversitesi SBF mezunlarının iş yaşamında başarıları 1945-55'deki araştırmayla ölçülmüş ve daha sonra tekrarlanmamış olmasıydı (Meray, 1967: 85-86).

"Siyasal Bilgiler Fakültesi 1946-1955 Mezunları Hakkında Bir Araştırma" (1956) da yaklaşık bir yüzyıla yakın zamandır Siyasal Bilgiler Fakültesi devletin eğitimi personelini yetiştirdiği vurgulanmaktaydı. Bu araştırma, böyle önemli bir görevi yerine getiren Fakülte mezunlarının iş hayatında karşılaştıkları güçlükleri tespit etmek ve ulaşılan bu sonuçlarla eğitim kurumunun kendi içinde gerekli düzenlemeleri

yapması amaçlanmaktaydı. Fahir Armaoğlu ve Guthrie G. Birkhead'in (1956) birlikte yürüttükleri bu araştırmada anket metodu kullanılmıştır. SBF öğrencileri ve mezunlarına uygulanan Türkiye'de yapılan ilk araştırma olarak; üniversitenin gelişmesinde mezunların takip edilmesi ve onlarla daima irtibat kurmanın gerekli olduğuna da değinilmekteydi. Anket sorularında Fakültenin değerlendirmesine olumlu cevap verenlerin açıklamalarına göre; *“Fakültenin siyasi ilimler sahasında en iyi bilgiyi vermesi; her yerde çalışabilmek imkânını sağlaması; yüksek kaliteli ve vasıflı devlet personeli yetiştirmesi; iyi bir kültür vermesi ve öğretim sisteminin çok iyi olması”* (Armaoğlu ve Birkhead 1956: 182) olarak eğitim-öğretime dair bilgilerde elde edilmiştir. Fahir Armaoğlu ve Guthrie Birkhead'un (1956) Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunları araştırmasının sonuçları arasında mezunların %80'ine yakın orta sınıf ve en az yarısının memur çocuğu olduğu bilgisi yer almaktadır.

Frederick W. Frey ve Arif T. Payaslıoğlu (1958) *“Babalarının Mensup Olduğu Meslekler Bakımından Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme”* başlığında gerçekleştirdikleri araştırma öğrenciler arasında yapılan çeşitli anketler üzerinden hazırlanan bir eğilim analizi denemesi olarak nitelendirilmekteydi. Bu çalışma Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin sosyal kökenleri hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılmıştır. Genellikle ülke yönetimlerinde idarecilerin geniş ölçüde farklı sınıflardan gelmesi önemli bir ölçüt olmuş ve memur ve idarecilerin sınırlı ve aynı kökenleri temsil edenler tarafından icra edilmesi halinde devlet hizmetinde sorunlarla karşı karşıya kalılabileceğine dair görüşler yer almaktaydı. Kısacası devlet hizmetinde görev alanların sürekli belirli bir eğitim-öğretim kurumu mezunlarından oluşursa kamu hizmeti ve devlet düzenindeki işbirliğinin yürütülmesinde sorunlar yaşanabileceği görüşü, bu araştırma da SBF öğrencilerinin katılımında değerlendirilmiştir. Ankara Üniversitesi SBF özellikle Mekteb-i Mülkiye, SBO/SBF kimlikleriyle devletin vasıflı devlet görevlilerini yetiştirmesi nedeniyle Frey ve Payaslıoğlu (1958) bu çalışmayı gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın bir başka yararı da öğrencilerin sosyal kökenlerine ait bilgiler sayesinde öğretim üyelerine yol göstermek ve öğrencilerin Mülkiye'ye gelmeden önceki durumlarının öğrenilmesiyle eğitim faaliyetleri ve kazandırılacak bilgi, becerilere katkı sağlamak idi.

Almanya'da Nazilerin İktidara geliştinden sonra üniversitelerinden ve ülkelerinden ayrılan bilim insanlarının bazılarının tercihleri Türkiye'deki yükseköğretim kurumları olmuştur. Bu bilim insanlarından bir kısmının Türkiye'ye gelerek İstanbul

Üniversitesinde görev almıştır. Alexander Rowstow'un (Rüstow) önce İsviçre'ye daha sonra Türkiye'ye gelmiş ve İstanbul Üniversitesinde Ekonomi Tarihi dersini vermiştir. Bu dönemde en önemli yapıtı sayılan *Ortsbestimmung der Gegenwart (Yaşadığımız Ortamın Yer Belirlemesi / Hali Hazırın Yerini Tayin)* başlığındaki çalışması da yayımlanmıştır (Dinçaslan, 2015: 204-207). Neo-liberalizm kavramını ilk defa ortaya atan Rowstow Weimar, Cumhuriyeti'n kuruluşunu destekleyen bir düşünür olarak da anılmaktaydı. Rowstow, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Heidelberg Üniversitesine geri dönmüş ve Alman Siyaset Biliminin temelini atan bilim insanlarından birisi olarak çalışmalarına devam etmiş idi (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 19).

ABD'de Siyaset Bilimin gelişimi, Dünyada Komünizmin, Faşizmin ve Ulusal Sosyalizmin yükselişiyle bu bilim dalı kapsamını ve yönünü değiştirdi. ABD'ne göçmen âlimlerin akını ülkeye sadece Stalin, Mussolini ve Hitler muhaliflerinin açık sözlü rakiplerini kazandırmakla kalmadı, aynı zamanda Siyaset Bilimi, Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji ve diğer sosyal bilimlerdeki yeni eğilimlerin bilgilerini de taşıdı (Dreijmanis, 1983: 197).

Sedef Kabaş'ın (2012) Nermin Abadan Unat ile yaptığı söyleşide 1940'lı yıllardaki yükseköğretimin durumuna ve koşullarına dair bilgiler anlatılmaktadır. "*İlk gün gittim, kayıt yaptırđım, kalabalık yoktu. Hukuka yazılmak istiyorum diyorsunuz, buyurun diyorlar, o zamanlar para pul yok, imtihan yok*" (Kabaş, 2012: 73) sözleriyle Abadan Unat dönemin yükseköğretime giriş koşullarını aktarmaktaydı. Fakültede Hukuk eğitimini tartışmalara dayalı bir ortamdan uzak sadece okuyarak öğrendiklerinden bahsetmekteydi (Kabaş, 2012: 77).

Nermin Abadan Unat'a "Kaç kişilik sınıflarda okuyordunuz sorusuna verdiği cevapları o dönemin eğitim-öğretim koşullarına dair önemli bilgilere ulaşılmasına olanak sağlamaktadır (Kabaş, 2012: 82):

"Kota sistemi olmadığı için Hukuk Fakültesi'ne önüne gelen yazılıyor. Benim girdiğim zaman herhalde iki bin kişi filan yazılmıştı, çünkü devam zorunluluğu yok. Birçok öğrenci yazılıyor, ama her gün derse gelen çekirdek bir öğrenci grubu var. Bunların sayısı yüzü aşıyor. Yani sınıf çok kalabalık. Bir de meşhur bir hoca gelecekse ... Dolayısıyla amfiler bazen beş yüz kişiyle doluyor ..."

Yaşamı ve yaşadıkları üzerine Abadan Unat unutamadığı ve kendisinde derin izler bırakan anılarına da yer vermektedir. Üniversiteye ilk başladığında derslere başlamadan önce yapılan bir duyuru ve sonrasında yazarın (Kabaş, 2012: 82) aktarımıyla şöyle dile getirilmiştir:

“... Bütün birinci sınıf öğrencileri gelecek, hocalarıyla tanışacak diye. Olağanüstü demokratik bir usul ... O zaman İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Cemil Birsnel'di. Tabii o zamanlar rektör neredeyse yarı tanrı gibi bir şey, yanına kolay kolay gidilmez. Üniversitenin şeref salonunda başta kendisi olmak üzere bütün Türk ve yabancı hocaları dizdi. Biz öğrenciler de sıra olduk. Sonra hocalar tek tek elimizi sıkıp hayırlı ve uğurlu olsun dediler. Şöyle düşünün, henüz 18 yaşında ve hayata dair derinlemesine bilgisi olmayan biri için üniversite adeta bir mabet, bir bilgi tapınağı. Ve o tapınağın bekçileri, yani hocalar bize hoş geldin diyor. Bu olayı asla unutamıyorum, bu açılış töreni bende derin iz bıraktı.”

Eğitim-öğretimde olanakların iyileştirilmesi mümkün olan en iyi öğrenmenin gerçekleştirilmesi için sürekli bir arayışın olduğu, farklı yöntemlere ve uygulamalara da yer verildiği görülmektedir (Kabaş, 2012: 82):

“... Her sene Hukuk Birincileri diye sene sonunda bir kitapçık çıkıyordu. Yüz sayfalık bir kitap. Hocalar bütün öğrencilerin kâğıtlarını okuyup kimin hangi soruya en iyi cevabı verdiğini değerlendiren yazılar yazıyorlardı. Yazılı sınavların cevaplarını hocalar didik didik edip o küçük kitapçıkta yayınlıyorlardı. ... Bu öğrenciler için hem müthiş bir bilgi aktarımı hem de motivasyonda ...”

Turan (2009) 1935 yılında Ankara'ya taşınan Okulun, Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu kurumsal kimliğinden, 1946 yılında Ankara Üniversitesine bağlı Siyasal Bilgiler Fakültesine dönüşüm sürecindeki değişime değinmekteydi. Turan'a (2009) göre, bu gelişmelerle birlikte, Mülkiyenin ilk kuruluşundaki amacı da değişmiş Devlet kademesinde çalışacak memur yetiştirme göreviyle birlikte akademik çalışmaların da yapıldığı kurumsal kimliği kazanmıştı. SBF'de özellikle 1946 yılından sonra akademik kimlik öne çıkmış ve siyasal araştırmaların yapıldığı bir eğitim merkezi haline gelmiş idi (Turan, 2009: 14-16).

4936 sayılı Üniversiteler Kanunu 1946'dan 1973'e kadar en uzun süre geçerliliğini koruyan yasal yükseköğretim düzenlemesidir (Akyüz, 2013: 360). Üniversite Kanunu, Üniversite Tedris Heyeti ile Siyasal Bilgiler Okulunun öğretim üyelerinin arasındaki eşdeğerliliği sağlayan 2777 sayılı Kanununun 6. maddesini, 79. maddeleriyle açık biçimde yürürlükten kaldırmıştır. Bu düzenlemeyle SBF'nin hukuki yapısı ortadan kalkarak sürüncemede bir işleyişe geçilmiştir. Bu durum karşısında Okulun Profesörler Kurulu 1946'da Üniversiteler Kanunu yürürlüğe girdiği tarihi takip eden 26.X.1946 tarihli ilk toplantıda uzun tartışma ve görüşmelerden sonra Okulun Üniversiteye katılmasına oybirliğiyle karar vermişlerdir. Alınan bu Karar 15.XII.1948 tarihli Profesörler Kurulunda tekrar görüşülmüş ve oybirliğiyle Siyasal Bilgiler Okulunun bir Fakülte halinde Ankara Üniversitesine katılması kararı alınmıştır (Çelikbaş, 1950: 349).

SBO'nun Fakülte kimliğinde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmesi yabancı bilim insanları tarafından da yorumlanmakta ve değerlendirilmekteydi. Hasan Şükrü Adal 1968'de yayımladığı *Kamu Personel İdaresi* başlıklı kitabında E.N.A.'nın kurucularından ve müdürlerinden Danıştay üyesi M. De Fontunay ile Mülkiye üzerine aralarında geçen konuşmadan söz etmekteydi. Adal'ın (1968) dipnotta yer verdiği bu diyalog Fontunay E.N.A. örneğiyle SBO arasında şu sözlerle eleştirel bir bağ kurmaktaydı; “*Siz Mülkiyeyi (Siyasal Bilgiler Okulunu) kapattınız, biz ise o tecrübeyi daha da inkişaf ve tekamül ettirerek, Milli İdarecilik Okulu olarak açtık*” (Adal, 1968: 247).

Mülkiyeliler üzerine Cevat Geray (2009) Tuğba Çelebi'ye söyleşide önemli ayrıntılar sunmaktaydı. 1949 yılında sınavla giriş yaptığı Mülkiye'deki öğrencilik yılları için o yıl 125 öğrencinin alınmış ve bunların 50'si burslu idi. Geray, Okul'daki genel kurallar arasında her sınıftan bir öğrenci mutlaka “Öğrenci Derneği”ne seçilmekteydi. Bu Derneğin yönetim kurulunda o yıl Mülkiye'nin yüksekokul olarak mı devam etmesi ya da fakülte mi olması konusunun gündemde olmuş ve her akşam toplantılar yapılmaktaydı. Öğrencilerin çoğunluğu Fakülte olmayı kabul etmiş; ancak bazı Mülkiyeliler bütün özelliğin bozulacağı düşüncelerinden dolayı karşı çıkmaktaydılar. Fakülte olduktan sonra Mülkiye oldukça güç kazanmış ve bu başarının kaynağı olarak özellikle fakültedeki hocalar gösterilmekteydi. Çoğu yüksekokul kadrosunda olan bu hocalara doktora aranmadan profesör unvanı alma olanakları tanınmaktaydı. Bülent Nuri Esen gibi Hukuktan gelen, İsmail Hakkı Ülkmen gibi bürokrat hocalarda bu kadrolarda yer almaktaydılar. 1949 yılında Mülkiye'de birinci sınıfta iki dersten geçilemezse baraj, ikinci sınıfta da geçilemezse öğrenciliğin sona erdiği bir yöntem uygulanmaktaydı (Geray, 2009: 61-62).

Siyasal Bilgiler Okulu kurumsal kimliği 1950'de Fakülte yapısında devam etmekteydi (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 27). Siyasal Bilgiler Okulunun Fakülte olması Okulun niteliğini, olanaklarını ve bakış açısını önemli ölçüde değiştirmiş idi. Bu geçişte Fakülte'deki hocalar yeni genç asistanların yeni araştırmalarını ve çalışmalarını desteklemişler ve bu konuların Fakülteye getirilmesinde gerekli koşulları sağlamaya yardım etmişlerdi (Bulutay, 2009: 37).

Ete'ye (1948) göre, öğretim alanında 1933 reformu sadece İstanbul Üniversitesiyle sınırlı kalmamış, yüksekokullarda da zaman içinde yeni düzenlemelerin yapılmasına zemin hazırlamıştı. Siyasal Bilgiler Okulunda normal ders programlarına

ameli ders ve seminerlerin eklenmesiyle ilgili karar bu etkilerin örneğini teşkil etmekteydi. İstanbul Üniversitesinde başlayan sömestri sistemi aynı şekilde yüksekokullarda da uygulanma kararı alınmış olup modern üniversite ve yüksekokul eğitiminin ağırlık merkezi öğretimden araştırmacılığa doğru değişim göstermeye başlamış idi (Ete, 1948: 277-280).

“Sosyal İlimlerde Modern Öğretim ve Araştırma Metodları” üzerine açıklamalarda bulunan Muhlis Ete (1948) öğretim sistemindeki uygulamalar konusunda da ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu bilgiler arasında (Ete, 1948: 279-280) şunlar yer almaktadır:

“... Bugünkü mer’i olan sistemde en iyi talebe muhakeme suallerinde güç bir duruma düşmektedir. Bugünkü sistem mütenevvi ders ve yüklü ilim malzemesi ile genç zekâları yormakta ve yıpratmaktadır. Kitabı olmayan profesörlerin derslerinde takrir edilen bilgiler, talebelerin kulağından dimağına gideceği yerde, parmaklarına ve dolayısıyla defterine intikal etmektedir. Bu şekilde hareket eden talebe hocanın meseleyi ortaya koyuş tarzından, tetkik ediş şeklinden uzak kalmış oluyor, hele fakülte tahsili yalnız umumi derslere inhisar eder ve talebe praktikum ve seminer denilen araştırma usullerini öğreten ilmi tatbikat ve araştırma usullerini öğrenmeden mezun olursa, netice pek parlak olmaz. ... Eski sisteme göre, talebe not tutmak ve imtihana hazırlanmakla meşgul olmaktan, çeşitli profesörlerin takrirlerini dinlemekten, muhtelif müelliflerin kitaplarını ve sair dokümanları okumağa vakit bulamamaktadır”

Amerikan sosyal bilimciler Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında Siyasal Bilimlerin yöntem sorunlarıyla ilgilenmişler ve başta ölçme metotlarını geliştirmişlerdir. Bu gelişmelerin sonucunda gözlem yapmada ve bilgi toplamada yeni imkânların ortaya çıkmıştır (Daver, 1968: 30).

UNESCO’nun öncülüğünde yapılan faaliyetler ve Uluslararası Siyasal Bilim Derneğinin 1949 yılındaki kuruluşuyla birlikte Politika Bilimine artan ilginin yanında bu konudaki çalışmalarda da artışlar gözlenmekteydi. Birçok ülkede Siyasal Bilim dernekleri ya da araştırma enstitülerinin kurulmuş, diğer taraftan üniversitelerde Politika Bilimi akademik “saygınlık” kazanmış ve bağımsız bir disiplin olarak eğitim-öğretim programlarında yer almıştır (Kapani, 2001: 25).

Siyasal Bilgiler Okulunun 93’üncü kuruluş yıldönümünde 4 Aralık 1949’te Okul Müdürü Prof. Fethi Çelikbaş yaptığı konuşmada Siyaset İlimi eğitim-öğretiminin gelişimine dair önemli bilgilere yer vermektedir. Çelikbaş konuşmasında, Paris’te düzenlenen Siyasi İlimler Konferansında edindiği bilgi ve gözlemleri aktarmıştır. Siyasi İlimler öğretiminde Anglo-Sakson ülkeleri gelişmelerde öne çıkmış ve diğer ülkelerde de bu alanda benzer önemli gelişmeleri yaşanmaya başlanmıştı. Fransa örneğini

kullanan Çelikbaş (1950: 348), Siyasi İlimler eğitimi-öğretiminin yeniden yapılanmasına ait şu açıklamalara yer vermektedir:

“Hukuk Fakülteleri modern devletin bütün problemleri ile uğraşmağa, cemiyetin bütün meselelerini tetkik etmeğe artık kâfi gelememektedir. Bu sebeptendir ki, Hukuk İlmi tedrisatı yanında, sahası belki henüz kafi derecede tesbit ve tahdit edilmemiş olmakla beraber, mevzuu ve metodu yavaş yavaş ortaya çıkmağa başlamış olan Siyaset İlmi tedrisatı yer almaktadır.”

Disiplinlerin bilimsel gelişmesi ve ayrışmasında Hukuk ve Felsefi bilimlerin doğal gelişiminde tamamlanan bu süreç Hukuk ve Siyaset Biliminde bilinçli politikalarla inşa edilmiş idi (Mısır, 2012: 452). Siyasi İlimler Paris Konferansında Amerikalı bir profesörün, her ülkenin siyasi ilimler eğitimine önem vermesi gerektiği ve bağımsız Siyaset İlmi kürsülerinin kurulmasına yönelik yaptığı teklif, birçok Hukuk profesörünün katıldığı bu Konferansta hiçbir itirazla karşılaşmadan oybirliğiyle kabul edildiğini Fethi Çelikbaş konuşmasında aktarmaktaydı. Türkiye’de de Siyasal Bilgiler Okulu, diğer ülkelerdeki benzer eğitim kurumlarına denk işlevi yerine getirdiğinden dolayı, Dünyadaki bu gelişmelere uyumlu düzenlenmelerin yapılmasını Çelikbaş (1950: 348) şu ifadelerle açıklamaktaydı; “*Modern devletin fonksiyonları, hükümetlerin çalışmaları, muhtelif halk tabakalarının müşterek ihtiyaçları, çeşitli partiler, umumi efkâr, milletlerarası münasebetler, siyasi ilimler tedrisatının müstakilen okutulması zaruretini ortaya çıkartmakta, hadiseler siyaset ilmi alanında araştırma yapmağa zorlamaktadır.*”

Turan’a (2009: 14-16) göre, kurumsal gelişme esnasında belki dönemin gözardı edilen şartları çerçevesinde, Mülkiye’deki eğitim-öğretimde de, Osmanlı döneminde olduğu gibi, yönetici seçkinler yetiştirme hedefi ön plana çekilmiş, akademik alandaki yapılanmalar ise arka planda kalmıştı.

Şerif Mardin (2015: 269) Amerika’da Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminde uygulanan esnek programı şu şekilde açıklamaktaydı:

“... Zaten Amerika’da siyaset bilimi o zaman ve bu zaman, sırf siyaset bilimiyle ilgili değil. Onun yanında birtakım dersler alabilirsiniz. Yalnız biraz abartayım. Mesela 17. Yüzyılda Japonya’da porselenin gelişmesi hakkında bir ders açılırdı. O derse girersiniz ve o ders sizin siyaset bilimi programınızda kabul edilirdi. Yani Amerikan üniversitelerinin verdiği en önemli imkânlardan biri; birçok katı ve yol verilmiş olan bir siyaset biliminin yanında; tarih, sosyoloji gibi birçok derslerin alınabilmesidir. Bunların diplomaya sayılabilmesidir. Mesela 19. Yüzyıl Fransız Edebiyatı dersi vardır. Bu sizin diplomanızda sayılır. Yani program çok daha esnekler.”

Mülkiye Mektebinde okutulan ders kitapları değerlendirildiğinde okuldaki hocaların Siyaset Bilimi alanındaki gelişmeleri Fransızca ve Almanca akademik yazından takip ettikleri (Turan, 2009: 14-16) bilgisine yer verilmektedir; İngilizcenin kullanımı ise sınırlı kalmaktaydı.

Şerif Mardin (2015) kendisiyle yapılan söyleşide, 1954 yılındaki Ankara Üniversitesi SBF’de yeterli basılı kaynağın olmadığı ve bu kaynaklara erişim konusunda yaşanan sıkıntılardan söz etmekteydi. Mardin (2015) Fakültenin bütçesinin sınırlı olması nedeniyle, kütüphane için yurtdışından dövizle kitap alımı ihtiyacı karşılanamadığından bahsetmekteydi. Mardin’e (2015) göre, yurt dışındaki eserlerin bilimsel alanda daha önde ilerleyen içeriğine karşılık Türkiye’de aynı konularda yayımlanmış kitapları kullanmak biraz daha geride kalmak anlamına gelmekteydi. Bir başka deyişle, Mardin yeni gündemdeki konuların bu kitaplarda yer almadığının farkında olduğuna da dikkat çekmekteydi (Mardin, 2015: 277).

Beşikçi (2007) Mülkiye yönetiminin eğitim öğretimin daha iyi olabilmesi için aldığı önlemlerden şu örnekleri vermekteydi; “*Siyasal Bilgiler Fakültesinde devam mecburiyeti vardı. Öğrenci işlerinde çalışan memurlar, zaman zaman derse girişte kontrol yaparlardı. Fakülte yönetimi, öğrencilerin her eyleminden, her davranışından kendini sorumlu hissederdi. Öğrencilerin başarılarıyla övünürdü*” (Beşikçi, 2007: 65). Siyasal Bilgiler Fakültesinde, öğrenim gören öğrenciler tarafından 1950’lerin sonlarında, 1960’ların başlarında Fikir Kulüpleri kurulmuştu. Fikir Kulüplerinde, gündemdeki konularla ilgili, başarılı organizasyonlar gerçekleştirilmiş; bazen yazar, gazeteci, siyasetçilerin katılımıyla, konferanslar paneller düzenlenmiş ya da yazarların, şairlerin kitaplarını imzaladığı faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Beşikçi’ye (2007) göre, bilginin kullanılması ve yayılması için disiplinler arası alışverişin olduğu mekânlar ve ortamlara izin verilmesini şu örnekle açıklamaktaydı; “*Çançan denen bir sohbet odası yapılmıştı. Burada öğretim üyeleri, öğretim elamanları öğle saatlerinde sohbet ederlerdi*” (Beşikçi, 2007: 67-68).

İkinci Dünya Savaşının siyasi faaliyetler üzerindeki artırıcı etkisi, soğuk savaş ve Birleşmiş Milletler teşkilat yapılarıyla birlikte milletlerarası ilişkilerde yenilikleri hazırlamıştır. Milletlerarası ilişkilerin hukuk ve şekli düzenlemelere bağlı işleyişi yerini amme idaresi kurallarıyla ele alınmasına bırakmıştır (Abadan, 1956: 407).

Kamu Yönetimi disiplini Dünya Savaşı sonrasında Amerika'daki üniversitelerde başlayan çalışmalarla gelişmiştir. Türkiye'de bu alanın kuruluşu ve gelişmesinde gerek araştırma konularının belirlenmesi gerekse programların oluşturulmasında ABD üniversiteleri örnek alınarak ilerlemeler kaydedilmeye çalışılmıştır. Ancak Türkiye'de üniversiteler bu alanda “*özgün paradigmlar*” geliştirememişlerdir (Ayman Güler, 1995: 2). Güler'e (2008) göre, Türkiye'de yabancı uzmanlarla başlatılan bu kurumsal gelişmeler, dersler ve yöntemlerin bu alanın gelecek elli yılının şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Bu yöneliş çerçevesinde Ayman Güler, Türk Kamu Yönetiminin “*aktarmacılık sıkışması*” ve “*taklitçilik*” yöntemlerinin etkisinde “*kendi üretmezlik*” (özgünlük yoksunu) (Ayman Güler, 2008: 6) şeklindeki kişisel görüşünü dile getirmekteydi.

Kamu Yönetimi disiplininin Türkiye'de ve az gelişmiş ülkelerde “*kondurma*” usulü ile yerleştirme çabalarını Ayman Güler (1994) eleştirmekteydi. Bilimsel alandaki işleyiş ilgili bilim kolunun gelişimindeki birikimle ve uygulamadaki ihtiyaçlar arasındaki sorgulamanın yapılmasına izin veren bir süreçte gelişmeliydi. Ancak, Türkiye ve diğer az gelişmiş ülkelere bu alan “*kondurma*” niteliğinde uygulamalarla yerleştirilmiş ve akademisyen, kamu yöneticilerinden, böyle bir temel üzerine çalışarak amme idaresinin modernleştirilmesinde yaratıcı çalışmalar yapmaları beklenilmekteydi. Ayman Güler'e (1994) göre, bu işleyiş için gerek birikim gerekse de amaçları yönünden yabancı hatta yön bulma uğraşısı devam eden bir disiplin üzerine yaratıcı çalışmalar beklemenin pek de mümkün olmayacağını vurgulamaktaydı (Ayman Güler, 1994: 10-11).

Ayman Güler'in özellikle Kamu Yönetimi disipliniyle dolaylı olarak Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine yaptığı bu eleştirinin 1972'de İktisat bilimi ve bu bilimin Türkiye'deki eğitim-öğretimi için de benzer sorgulamalar yapılmaktaydı. Türkiye'de İktisat biliminin tarihsel gelişmesi gecikmeli ilerlemiş, kuramlar ve kavramların düşünülmeden ithal edilmesinin getirdiği bağımlılık sonucunda çözüme ulaşılmamıştır (Görün, 1972: VII-IX). Görün'e (1972) göre, Türkiye'de üniversitelerdeki İktisat eğitim-öğretimi içerik ve uygulanan yöntemler bakımından yetersiz ve daha da derinlemesine değerlendirildiğinde yanılgılarla doluydu. Kısacası tüm bu kaygı ve endişeleri taşıyan İktisat bilimcileri Türkiye'de 1970 yılında İktisat eğitim-öğretimi üzerine bir sempozyum hazırlığına girişmişlerdir.

Bulutay'a (1972) göre, Türkiye'deki İktisat bilgisi Batı kaynaklarındaki İktisat biliminin aktarılmasına dayanmakta, Alman ve Fransız etkisiyle başlayan bu sürecin İngiliz ve Amerikan kaynaklarına doğru kayışından söz etmekteydi. Yabancı ülkelerden ithal edilen bu kavram ve teorilerin uygulanması esnasında geciken zamanı dile getiren Bulutay aktarmayla bilim olamayacağı görüşünü savunmaktaydı. Bulutay'a (1972) göre, Türk toplumu için orijinal bir İktisat bilimi kendi düşünce kaynağıyla mutlaka oluşturulabileceğine dair inancını da ifade etmekteydi.

Ayman Güler'in (1994) Kamu Yönetimi disiplini için Türk akademisyenlerin bu konuda üretken olabileceklerine dair güçlü görüşünün bir benzerini Tuncer Bulutay (1972) da İktisat bilimi için geçerli kılmaktaydı. Bulutay'a (1972) göre, geleneksel iktisadi evrensel sınırlarıyla sadece öğrenmek eylemi yerine, eleştirici tutumun geliştirilmesi ve Türk İktisat çalışmaları üzerine geniş kapsamlı araştırmaların yapılmasının eklenmesini önermekteydi.

Türkiye'de Kamu Yönetimi disiplininin kuruluşuna dair Ayman Güler'in (2008) ilginç ve keskin bazı tespitleri arasında şu da yer almaktadır. Türkiye'de kamu yönetiminin inşası Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde başlayarak, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde devam etmiştir (Ayman Güler, 2008: 6). Bu alanın kuruluşunun 1950'li yıllarda yabancı eğitici kadrolar ve yabancı teknik heyetler tarafından geliştirilmiş olması nedeniyle, bu ilk gelişmelere ait bilgilere derli toplu tek bir kaynaktan ulaşmayı da mümkün kılmamaktadır. Ayman Güler (2008: 6-7) bu döneme ait gelişmelere Cemal Mihçioğlu'nun (1988) eseri sayesinde bir kısım bilgiye ulaşılabilen; ancak kesintisiz ve derinlikli bir tarihsel gelişim için bu eserdeki bilgiler, temel kişiler ve esas olaylar üzerine araştırmaların tekrar yoğunlaştırılmasını önermektedir.

“Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları” adlı kitabıyla Mihçioğlu (1988) Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin ilk gelişmelerini bu yapıtıyla aktarmaktadır. Mihçioğlu (1988) kendi eğitim hayatıyla birlikte, doçentlik ve profesörlük süreçlerinde aldığı görevleri üzerinden yaptığı gözlem ve notlarla, Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel detaylarına yer vermektedir. Kamu Yönetimi disiplininin ve eğitim-öğretiminin belleğini oluşturacak bu tür çalışmaların sınırlı kalması, diğer kurum ve kuruluşlara yayılmaması ve günümüze daha fazla örnek uygulama üzerinden taşınmaması araştırmalar için kısıtlılık oluşturmaktadır.

Tanımlamanın öyküleme, kurumsal bellek ya da hafıza olarak nasıl yapılırsa yapılsın bu tür çalışmaların dünyada her alanda yapıldığının örnekleri çoğalırken, Türkiye’de gelişmemesi her anlamda derin kayıp olarak nitelendirilebilir. Aynı zamanda bu boşluğun yabancı akademisyenlerin çalışmalarıyla kısmen tamamlandığına dair örneklerin bulunması da, bu tür çalışmalara duyulan ihtiyacı ve yabancıların bu spesifik konuya (eğitim-öğretime) ilgisini göstermektedir. L. L. Brookner, 1965 yılında New York Üniversitesinde tamamladığı *History of Accounting Education in Turkey, 1923–1969* başlıklı doktora tezinde, Türkiye’de Muhasebe eğitiminin yaklaşık yarım yüzyıllık eğitim-öğretim tarihini tezin tamamlandığı yıla kadar olan dönemi içerecek şekilde incelemiştir. İlginç olanı, tezin ABD’de bir ABD’li tarafından ve daha 1965 gibi Türkiye’de sosyal bilimler alanında, belki İktisat hariç, eğitim-öğretim alanında yazılanların oldukça sınırlı olduğu bir dönemde tamamlanmış olmasıdır.

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu 1946 yılında çalışmalarını tamamladığı Türkiye’deki İktisat eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi çerçevesinde sunmaktaydı. Fındıkoğlu’nun (1946) bu araştırması Türkiye’de disiplinlerin eğitim-öğretim içindeki tarihsel gelişimlerini araştıran çalışmalar arasında öncü olarak nitelendirilebilir. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu’na (1946) göre Tanzimat’ın ilk eğitim kurumunda bir-iki saatlik ders olarak başlayan İktisatın gelişimini yavaş olarak yorumlamaktaydı. Ancak bu süreç kendine özgü doğal bir seyirle biçimlenmiş olup bu sürecin genişlemesi ve yayılmasında farklılıklar da gelişmiştir. 1839’da Mülkiye’de başlayan iki saatlik İktisat dersinin, 1908’de Hukuk Fakültesinde “Maliye”, “Mesaliki İktisadiye”, “İktisadi İçtimai”, “İktisat”, “İstatistik” gibi derslerle gelişmiş idi. Fındıkoğlu (1946) Osmanlı Devleti’nde Mekteb-i Mülkiye, Hukuk Fakülteleri ve diğer eğitim-öğretim kurumları içinde gelişen, iktisat eğitimi-öğretiminin aşamalarını büyük bir akademik titizlikle ayrı izlenmesinin yolunu bu eserle açmaktaydı.

Kemal Arık (1955) “Hukuk Öğretimi Hakkında Bir İnceleme” başlığında kitap tahlili çalışmasını yapmış olup Arık’ın bu tahlil çalışması 1952 yılında UNESCO tarafından yapılan *Yüksek Öğretim Sahasında Sosyal Bilimler: Hukuk Öğretimi* araştırmasını kapsamaktadır. 1950 yılının Mayıs-Haziran aylarında UNESCO Genel Konferansının Beşinci Toplantısında Sosyal Bilimler alanında bazı memleketlerde ders konuları ve öğretim metotları üzerine bir anket düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Anketlerin uygulanmasında kaynak azlığı sorunuyla karşılaşıldığından sadece beş ülkeyle sınırlandırılmıştır. Belçika, Mısır, Birleşik Amerika, Fransa, İngiltere,

Hindistan, Meksika, İsveç ve Lübnan'ın da dahil olduğu ülkelerden milli raporlar elde edilmiştir (Arık, 1955: 293). UNESCO'nun araştırma sonuçlarından elde ettiği “umumi raporlar” sosyal bilimler öğretimi başlığında eserler serisi olarak yayımlanmıştır.

Ali Fuat Başgil (1951) Nis-Monako Kongresinin Kapanış Toplantısında yaptığı konuşmada İdari İlimler konusundaki düşüncelerini açıklamış, İdari Hukuku ve İdari İlimlerin Türkiye'deki kökleşmesi ve uygulanmasındaki değişimi ve eğitim-öğretimdeki artan öneme yönelik değerlendirmelere yer vermektedir. Başgil (1951) bu Kongrenin 1953'de Türkiye'de düzenlenmesine yönelik girişimlerde de bulunmuş ve Kongrenin Türkiye'de toplanacağı döneme ait konularda da açıklamalara yer vermektedir. Başgil'e(1951) göre, Kongrede yapılan tartışmalarda İdari Hukuku ile İdari İlimlerin tanımına, konularına ve bilimsel içerikteki konumlarına dair sorgulamaların yapıldığından söz etmektedir. Başgil (1951) bu başlıklar arasında yer almayan “...*ne bu münakaşalar sırasında, ne de Kongrenin diğer Umumi Heyet Toplantılarında gaye meselesine temas edilmedi. ... İdari İlimlerinde hedef nedir?*” (Başgil, 1951: 530-533) sorularını Kongrede kendisi tarafından gündeme getirildiği ve yanıtlar aranmaya çalışıldığından bahsetmektedir.

Ali Fuat Başgil'e (1951) göre, idari ilimleri, “*idare edilenlerle edenleri elele vermek ve bu sayede amme hizmetlerini yalnız ismen değil, hem de fiilen ve hakikaten ammenin hizmeti haline koymaktır*” (Başgil, 1951: 533) şeklinde özetlediği idari ilimlerinin işleyişinin her zaman ifade ettiği gibi kolay uygulanmadığına da açıklık getirmiştir. Bu konuda idari ilimlerinin teknik ve moral üzerine kurallar ve çözümler üretmesi gerektiğini vurgulamaktaydı. Teknik alandaki kural ve çözümler için idarenin işleyişini “basitleştirmek”, “formaliteye boğmaktan kaçınmak” ve “rasyonelleştirmek” olduğunu ifade ederken, idari personelini mesleki değerlendirmeyi de önemli vurgusuyla moral sınıflama içerisinde yer vermektedir (Başgil, 1951: 533-534).

Cemal Mihçioğlu (1952) “İngiltere'de Memurların Eğitimi” başlıklı Tickner'in (1952) çalışmasının tercümesini eşzamanlı yayımlamak suretiyle İngiltere'deki hizmetiçi eğitim uygulamalarını aktarmaktaydı. İngiltere'de, memur eğitiminin daha sistemli ve hızlı gelişmesi için ilgili bakanlıkların ve personel idaresi yapısının bu çalışmayla kurulması teşvik edilmiştir. Bu çalışmada hizmete yeni başlayanların “Dersane eğitimi” ya da “iş nezaret altında bizzat yaparak öğrenme” usulleri önerilmekteydi. Eğitimler takrir yerine uygulama münakaşa ya da soru cevap tarzında geliştirilecek yöntemlerle geliştirilmeliydi. Bu çalışma “Training in the British Civil

Service” başlığında İngiltere’de Memurin Eğitim ve Öğretim Müdürü olarak görev yapan F. J. Tickner tarafından ele alınan konunun tercümesine dayanmaktadır.

Vakur Versan’a (1956) göre kamu hizmetlerinin artması, idari teşkilatın genişlemesi ve memur sayısının artarak devam etmesinin kamusal alanda uzmanlaşmayı getirirken Amme İdaresi bilim kolunun gelişmesi de tetiklemiştir.

Bu tespitler üzerine İngiltere ve ABD’de kamu personelinin eğitim-öğretiminde başlayan hizmet-içi ve öncesi çalışmalar ve düzenlemeler Amme İdaresinin gelişiminde önemli katkı sağlamıştır. Bu ülkelerde 1950’lilerde başlayan bu reformlar diğer gelişmekte olan ülkeleri de kapsayacak şekilde yayılmasıyla bu bilim kolunun biçimlenmesi, eğitim-öğretimdeki bu ilk adımlar sayesinde olmuştur. Birçok ülke gibi Türkiye’de bu gelişmeleri takip ederek disiplinlerin modern eğitim-öğretimdeki değişimine kademeli şekilde dâhil olmuştur.

Türk ekonomisini incelemek üzere davet edilen Dünya Bankası heyetinin 1951’de yayımlanan raporunda, Türkiye’de ekonomik kalkınmanın amme idaresi reformu ve personel rejiminde sağlanacak iyileştirmelere bağlamışlardır. Türk idaresinin hizmet içi eğitim ihtiyacının üniversitelerle yapılacak işbirliğiyle çözümlenebileceği de bu Raporda öngörülmektedir (Fer, 1967: 234).

Mıhçıoğlu (1988) Türkiye’de kamu görevlilerin yetiştirilmesinde eğitim-öğretim koşulunun 1951 yılındaki Barker Kurulu Raporunun, özellikle Kamu Yönetiminin yapısına ve hizmetin niteliğine olan etkileriyle açıklamaktaydı. Rapordaki öneriler arasında üniversiteler bünyesinde Kamu Yönetimi ile İşletmecilik kürsülerinin kurulmasına yer verilmekteydi. Bu nedenle de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden Mıhçıoğlu’nun da yer aldığı beş kişi Amerika’da eğitim-öğretim alanında yetiştirilmek üzere görevlendirilmiş ve yurt dışına eğitime gönderilmiştir. Bu gelişmeler (Mıhçıoğlu, 1988: 6-7) şu ifadelerle açıklanmaktadır:

“Kamu Yönetimi alanında eğitim görmek üzere Birleşik Amerika’nın Los Angeles kentindeki Güney Kaliforniya Üniversitesinin Kamu yönetimi Okula gönderilmesiydi. Birleşik Amerika Geçimsel Yardım Örgütü MSA’in (Mutual Security Agency) akçal yönden desteklediği, 1951 yaz sonu ile 1953 yılının ilk yazı arasında on sekiz ay süren bu öğretim sırasında, katılanlar, üniversitede Kamu Yönetimi ağırlıklı öğrencelerle seminerler izlemiş, Kamu Yönetimi kuruluşlarıyla büyük özel kesim işletmelerinin yönetsel sorunlarını yerinde gözlemleyip ilgilerle tartışmak üzere düzenli gözlem gezileri yapmışlar, Amerikan toplumuyla onun kurumlarını tanımaya çalışmışlardır.”

SBF’nin Dekanlığına 1952 yılında seçilen Mehmet Yavuz Abadan görev döneminde yeni kurumsal bir yapının kurulmasında aktif görev almıştır. Bu gelişmeleri

hazırlayan nedenler arasında İkinci Dünya Savaşı sonrasında iyi işleyen bir devlet düzeninin sağlanması çabası da yer almaktaydı. Birleşmiş Milletler bu düzenin sağlanmasında üst kademe devlet memurlarına daha fazla görev düştüğü düşüncesiyle bu alanın eğitimini önemli görmekteydiler. Ortadoğu'daki anlaşmazlıkların çözümünde de Birleşmiş Milletler Kamu Yönetimi (Public Administration) kavramı odağında üst kademe devlet memurların yetişmesini sağlayacak eğitim kurumlarının oluşturulmasına destek vermiştir. Türkiye'deki gelişmeler için Yavuz Abadan TODAİE adı altında kurulan bu kurumun SBF'ye bağlanmasını sağlamıştır. Enstitü 1953 yılının Mart ayında açılmıştır. Kurumun yönetimi Yavuz Abadan ile birlikte İsveç'ten gelen Prof. Dr. Gunnar Heckscher tarafından yürütülmüştür. Aynı yıl ABD üniversitelerindeki araştırma ve ders verme sistemlerini incelemek üzere bir inceleme gezisi düzenlenmiştir. Bu çalışmaya; İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukuku hocası Prof. Dr. Tahsin Bakir Balta ve Uluslararası Hukuk doçenti Seha L. Meray'ın katılmıştır. Bu gelişmeler, o yıllarda Ankara Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Amme Hukuku - Kamu Hukuku kitaplarının yayınlanmasını sağlamıştır (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 27-28; Tunçay, 1969: 10-11).

Dünyada 1940'lı yılların ikinci yarısında dengeler değişmiş, Kıta Avrupası geleneğiyle birlikte "Amme Hukuku" kürsüleri ve bu kürsülerin ders kitaplarında devam eden kapsam ve yöntem bilim tartışmaları azalmış, hatta çok hızla ortadan kalkmıştır. Eğitim-öğretim üzerinden de bu değişmelerin etkisi bir önceki döneme göre kıyaslamalar yapıldığında her yeni lisans öğrencisi kuşağının bu yaklaşım ve tartışmalardan habersiz yetişmektedir. Bu değişimin günümüzde ortaya çıkartılması için, bu yayınlara tekrar dönülmesi ve kitaplarda yer alan yöntem tartışmalarıyla son kırk yılın birikiminin incelenmesi alan için önemli bir öğretici kaynak olacağı düşünülmektedir (Ayman Güler, 1994: 5-6).

"İdare İlmi Sahasındaki İncelemeler" başlıklı eseriyle Balta (1958) Amme İdaresi öğretiminin, Türkiye'deki uygulamalarını Kara Avrupası ve Amerika ile karşılaştırarak, bu alandaki öğretimin Türkiye'de geliştirilmesi önerilerine 1958 yılındaki çalışmasında yer vermekteydi (Balta, 1958: 35):

"Amme İdaresinin hukuk dışı cephesiyle meşgul olan İdare İlmi, Amerikan örneğinin tesiriyle son yıllarda memleketimizde de ayrı bir bilim kolu olarak ele alınmış bulunmaktadır. Gerçekten de ilk defa Siyasal Bilgiler Fakültesinin 1952-1953 yılında İkinci sınıfta Amme İdaresi adıyla haftada iki saatlik müstakil bir ders ihdas olunarak o tarihten beri okutulmaktadır. Ayrıca Dördüncü Sınıf İdari

Şubesinin programında idare ilminin idari tahlil, organizasyon ve metod, personel gibi konularına yer verilmiş bulunmaktadır.”

Mihçioğlu'na (1988) göre, Siyasal Bilgiler Fakültesiyle New York University (NYU) arasında 1954 yılında yapılan düzenlemeler Türkiye'de Kamu Yönetiminin gelişmesine yönelik işbirliğini içermektedir. Proje kapsamında Kamu Yönetimi öğretiminin geliştirilmesi önceliğinde, Siyasal Bilgiler Fakültesinden seçilen öğretim üyeleri ABD'ye eğitime gönderilmiş idi. ABD'deki eğitim, Kamu Yönetimi ve yönetimin tüm alanlarını kapsamakla birlikte, Siyaset Bilimi alanında da seçilen kişileri yetiştirilecek olmasıyla önem kazanmaktaydı. Projenin Türkiye'deki tarafında da SBF'nin yönetici eğitiminde, yöneticilik eğitimiyle birlikte Siyaset Bilimi, İktisat gibi dersler eklenmiş idi. Bu işbirliği sayesinde ülkenin sorunlarını çözebilecek, yetkinlik ve yeterlilikte yönetici adaylarının yetiştirilmesi beklenmekteydi.

Siyasal Bilgiler Fakültesinin 98 inci kuruluş yıldönümü dolısıyla Dekan Prof. Bedri Gürsoy'un konuşması Fakülte'deki 1954 yılının gelişmelerini özetlemekteydi. Gürsoy (1955) öğretim sahasında yapılan yeni talimatnameden de konuşması esnasında bahsetmekteydi. Talimatname, Fakülte'deki dört yıllık lisans eğitimini kendi içinde ikişer yıl olarak belirlemiş ve ilk iki yıl, siyasi ve sosyal ilimlerin genel öğretimi hedeflenmekteydi. Son iki yıl içinde ihtisas eğitimi uygulamalarına ayrıldığından söz edilmekteydi. Gürsoy'a (1955) göre bu reform, Türkiye'de şimdiye kadar okunmamış bazı yeni derslerin de programa dahil edilmesini ve uygulamaya alınmasını sağlamaktaydı. Bu derslere verilen örnekler arasında Siyasi İlimlere Giriş, Amme İdaresi yer almaktaydı.

Aynı tarihlerde ABD'de Amme İdaresi alanında Amerikan Public Administration okullarının ders programları ve konuları üzerine Vakur Versan (1956) da örnekler sunmaktaydı. Bu Program Amerikan Amme İdaresi Birliğinin (Public Administration Clearing House) uzmanlarından Fred Riggs'in İstanbul'da toplanan 1953'de Milletlerarası İdari İlimler Kongresinde sunduğu tebliğden edinilmiş idi. Buna göre Amme İdaresinin her dönem önemini koruyacağı ve bilinmesi gereken başlıca konular (Versan, 1956: 261) şu başlıklarla ifade edilmektedir:

“1) İdari Teşkilata Hakim Olan Nazireyeler, 2) İdari Teşkilata ve İdare Siyasetine Tesir Eden Tarihi, Siyasi, İktisadi, İçtimai, Harsi ve Dini Faktörler, 3) İdare Tekniği, 4) Devletin İdari Teşkilatı, 5) Memur Bahsi, 6) Devlet Muhasebesi, 7) Rasyonalizasyon, 8) İstatistik, 9) İktisadi Devlet Teşekkülleri, 10) İş Münasebetleri, 11) İdare Ahlakiyatı”

Ankara Üniversitesi SBF’de 1954 yılında asistan olarak göreve başlayan Şerif Mardin (2015) önce Yavuz Abadan’la çalıştığından söz etmekteydi. Daha sonra Turhan Feyzioğlu ile devam eden çalışmalarında günümüz için önemli bir tespit niteliği taşıyan şu diyaloga da yer vermektedir. “*Kendisi bana carte blanche (açık çek) verdi. Siyaset Bilimi olarak istediğini öğret*” (Mardin, 2015: 274) sözleriyle o dönemlerde eğitim-öğretimde yeni dersler sayesinde disiplinlerin modern gelişmelerine yer açıldığından söz edilebilir.

Amerikan Siyaset Bilimi “sui generis” kendine özgü, hatta emsalsiz olarak kabul eden görüşü bu kendine özgülikle birlikte disiplinin başından beri devam eden sorunlarını gözardı etmekteydi. Dreijmanis’e (1983) göre, Siyaset Biliminin bir bilim olup olmadığının sorgulanmadığı hatta Siyaset bilimsel bir çalışma mı? Siyaset biliminin kapsamı, yöntemleri ve amaçları nelerdir gibi başlıkların çoğu Amerikalı siyaset bilimci tarafından disiplinin kökeni ve erken evrimiyle büyük ölçüde aşına olmadığından bu konuları reddetme eğilimindeydiler. Ondokuzuncu Yüzyılın sonları ve Yirminci Yüzyılın başlarında, seçim, kamu hizmeti ve belediye yönetimi reformlarından dolayı popülist ve ilerici hareketler yükselişe geçmiş, akademik ve bilimsel ortamlarda daha çok bu başlıklar gündeme gelmekteydi (Dreijmanis, 1983: 195-196).

Siyaset Bilimi ve Amme İdaresinin gelişiminde İkinci Dünya Savaşının önemli bir paradigma değişimine zemin hazırladığına Nermin Abadan Unat (2009: 35-36) söyleşisinde vurgulamaktaydı. Abadan Unat öğrencilik ve akademisyenlik yaşamından aktardığı gözlemler ve deneyimlerle, Dünyada ve Türkiye’deki Siyaset Biliminin gelişimi ve tarihçesinde önemli tespitler ve detaylarla bu disiplinin gelişiminde tamamlayıcı bilgilere ulaşılmasını sağlamaktaydı. Nermin Abadan’a (2009) göre, ABD’de Siyaset Bilimi çalışmaları, ABD’de Amerikalı bilim insanlarının, Avrupa’dan gelen bilim insanlarıyla birlikte yaptıkları çalışmalarla bu alanın gelişimi sağlanmış idi. Amerika’da çalışma fırsatını elde edenler, genellikle Yahudi kökenli ve Nazi zulmünden kaçabilmiş kişilerdi. Amerikan düşünsel ortamında Siyaset Bilimine yaklaşım, teoriden uzak, alan araştırması ve analitik görüşmelere dayalı yöntemlerle, kamuoyu araştırmasıyla diğer siyasal davranışları belirlemeye yönelik idi. Bu süreç Abadan Unat’a (2009) göre, Avrupa’dan ilham alınmış ve Amerika’daki bilimsel ortamda gelişme göstermiş idi. Bu değişim Abadan Unat’a (2009) göre, İkinci Dünya Savaşının öncesi ve sonrası ABD’de farklılaşan uygulamalarla gözlemlenebilmekteydi. Savaş öncesi Amerika’da anayasal sorunlara odaklı bir Siyaset Bilimi, İkinci Dünya

Savaşı sırasında etkili propagandaya duyulan ihtiyaçla yeni kavramlar ve usulleri getirmiş idi.

Herbert Emmerich'e (1948) göre, ABD II. Dünya Savaşı sırasında insan, teçhizat ve yöntemler üzerine ilmi kaynaklardan daha fazla yararlanmıştı. Bu dönemde iktisatçılar ve siyaset âlimlerinin hizmetleri diğer sosyal ilimler gruplarına oranla daha ön planda ve tanınır pozisyonda yer almıştı. Oysaki sosyal bilimlerin diğer dallarında bu dönemde yapılan çalışmaların yeterince fark edilmeyen örneklerine de değinilmekteydi (Emmerich, 1948b: 76-78):

“... Fakat ruhiyatçılar, bir adamın, hangi iş için kabiliyetli ve ne dereceye kadar vukuf sahibi olduğunu tayin için yapılan testlerle ve propaganda ile meşgul oluyorlar; antropolojistler, yabancı memleketlerin antropolojik mevzuları ile yakından ilgileniyorlar; içtimaiyatçılar da, kısmi anketler ve halk efkârı sondajlarında çalışıyorlar; öğretmen ve terbiyeciler ise, en kısa zamanda öğrenilmesi zaruri olan muhtelif lisansların ve diğer mevzuların öğretimini hızlandırmakla meşgul oluyorlardı.”

ABD’de tecrübeli idareciler, programlama, koordinasyon gibi konularda savaş sırasında gerek askeriye gerekse sivil alanlarda donanımlı insan gücü kaynağına olan ihtiyacı tanımlamaktaydılar. Bu eğitilmiş insan gücüne olan talebinde zaman içinde artacağı düşüncesiyle bu kaynağın yetiştirilmesindeki ihtiyaçlar; ancak hükümetle ilim arasındaki karşılıklı işbirliğiyle çözümlenebileceğine inanılmaktaydı (Emmerich, 1948b: 70-78).

Amerika’da İkinci Dünya Savaşı sırasında etkili propaganda yaratma amacıyla yeni kavramlar ve usullere duyulan ihtiyaç üzerine Siyaset Bilimindeki değişimi Nermin Abadan Unat (2009) da ayrıntılarıyla aktarmaktaydı. Bu değişim “5 N 1 K -- neden, niçin, nerede, nasıl, ne, kim-- formülüyle örneklendirmekteydi. Amerika bu formülle İkinci Dünya Savaşı sırasında propaganda mekanizmasını daha bilimsel sınırlara taşımış idi. Siyaset Bilimi Amerika’da İkinci Dünya Savaşından önceki dönemde iki kaynaktan istifade etmekteydi. Bu kaynaklardan ilki, Amerika’daki anayasa düzeniydi. Anglo-Sakson Hukuk anlayışına göre bu düzenin işleyişinde sadece yargı yolu etkiliydi. Anayasal düzendeki değişim ancak mahkemelerin başvurusuyla gerçekleşmekte, usulde ise bir alt mahkeme bir üst mahkemeye başvurmadığı sürece tartışmalı konular asla değerlendirmeye alınmamaktaydı. Siyaset bilimciler bu yasama

işleyişini anlayabilmek için çalışmalara odaklandılar. Bu işleyişi Abadan Unat ülkede anayasa yoluyla kabul edilen içki yasağı örneğini kullanarak açıklamaktadır.⁴

ABD’de 1945’ler sonrasında gerçekleşen “davranışçı devrime” kadar olan süreçte Siyaset Teorisi başlığında genellikle Siyaset Felsefesi incelemeleri yapılmaktaydı. Bu işleyişin Siyaset Bilimini ayrı bir disiplin olarak yetkin kılmakta yetersiz bıraktığından dolayı, Siyaset Biliminin konusu bütün sosyal süreçleri kapsayacak şekilde yeniden tanımlanmış idi. Böylece baskı grupları, protesto hareketleri gibi konularda Siyaset Biliminin araştırma alanına dahil edilmekteydi (Dursun, 2004: 68-69).

Yeniliklere açık bir bilim insanı olarak Mehmet Yavuz Abadan, özellikle II. Dünya Savaşından sonra Hukuk ve Siyasal Bilgilerdeki yeni konulara ve eğilimlere ilgi gösteren bir akademisyen kimliğine sahip idi. Yavuz Abadan bu dönemdeki, insan hakları, siyasal temsil, demokrasi kurumları, kamuoyu, yargı bağımsızlığı gibi başlıklardaki gelişmeleri takip etmekteydi. Nermin Abadan Unat eşi Mehmet Yavuz Abadan tarafından teşvik edilmiş, Fulbright burslarına katılmış ve Amerika’da önce Ann Arbor daha sonra Minneapolis üniversitelerinde Kamuoyu ve Kamu Yönetimi konularında lisansüstü çalışmalar yapmıştır (Abadan Unat ve Yılıkın, 2017: 37).

Nermin Abadan (2009) 1953 yılında yurt dışındaki eğitimini tamamlayarak yurda döndükten sonra, asistan olarak başladığı SBF’indeki değişiklikleri izah etmektedir. Abadan Fakültede kendisinin gelişi üzerine, ders programında değişikliklerin yapıldığını aktarmaktaydı. Abadan Unat, Kamu Yönetimi dersinin Fakülte programına eklendiğini şu sözlerle açıklamaktaydı; “*Böylece bu değişik disiplinler SBF’ye epey önceden girdi. İkinci bir adım olarak Kamuoyu dersine de yer verildi, böylece 1955’ten itibaren bu dersi İdari ve Diploması şubesine verme fırsatım doğdu. O yıllarda interaktif bir yöntemle verdiğim bu derste ...*” (Abadan Unat, 2009: 34) ifadesiyle Abadan Unat yeni bilimsel konuların Türkiye’de Fakültelelere yeni dersler vasıtasıyla

⁴ Bu gelişmelerde siyaset bilimciler de bu örnek üzerinden araştırmalarını kademeli olarak yaparken, yasamanın işleyişini çözmeye çalıştılar. Araştırmalar öncelikle, hangi baskı gruplarının etkisiyle İçki Yasağı Kanununun geçtiğinin tespitiyle başlamış, sonraki adımda İçki Yasağı Kanununun nasıl olup ta Kongre tarafından kaldırıldığına dair bulgulara ulaşılmıştır. Bu arada siyaset bilimciler içki yasağı nedeniyle eyaletlerde iktidar yapısının değişme gösterdiğine açıklık kazandırmaya çalıştılar. Bütün bu gelişmelerde siyaset bilimciler, ister yasak taraftarları isterse yasak karşıtlarının oluşturduğu gücün “Kamuoyu” olarak tanımlamasını yapmışlardır. Savaş sırasında medya ve iletişim alanında propaganda amacıyla gelişen bu tanımlama, Savaş sonrası Siyaset Biliminin siyasi partiler ve baskı grupları gibi yeni kavramlara yönelişine neden olmuştur (Abadan Unat, 2009: 36-37).

girişini örneklendirmekteydi. Bir diğer gelişme ise akademisyenlerin doktora eğitimleri ve ilgi alanlarına göre derslerin müfredatlara eklenmesidir. Bu dönemde örneği görülen akademisyen odaklı müfredatın belirlenmesinin Türkiye’de yükseköğretim sisteminde neredeyse geleneksel bir yapıda geliştiğinden söz edilebilir.

Sedef Kabaş (2012) “hocaların hocası” olarak Nermin Abadan Unat’ı, dilimize, “kamuoyu”, “halkla ilişkiler”, “baskı grupları” gibi kavramları kazandıran öncü olarak (Kabaş, 2012: 9) tanımlamaktaydı. Diğer bilim kollarındaki akademisyenlerde çalışma alanlarını sadece ilgi alanlarıyla sınırlandırmamaktaydı. Seha Meray’ın (1954a) Uluslararası Hukuk dalında çalışan bir akademisyen olarak, Türkiye’de efkârı umumiye bugünkü karşılığıyla “Kamuoyu” üzerine ilk makalelerden birini yayımlamış olmasını hatırlatan Abadan Unat (2009: 34) bu tür çalışmaların akademik öngörüyü geliştirdiği ve teşvik ettiğini de örneklendirmekteydi.

Seha Meray (1954a) “Halk Efkarı ve Yoklanması” başlıklı makalesinde bu sürecin Devletler Hukuku Doçentliği görevine ilaveten, 1951-1952 ders yılında Sosyoloji dersinin tarafından yürütülmesi ile geliştiğine değinmekteydi. Meray bu görevlendirmeye (1953-54 ders yılı sonuna kadar devam eden) özellikle büyük Anglo-Sakson üniversitelerinin programlarını ve Sosyal Araştırma Metodlarıyla bazı sosyal kurumları ve olayları ele almıştı. Meray bu çalışmalar ve derslerle, Fakültenin özüne uygun bir disiplinin ilk gelişimine sağlanan katkılar olarak değerlendirmekteydi. Meray (1954a) bu derslerinde “Halk Efkarı” ile “Halk Efkarının Yoklanması” konularını ısrarla ele alışı, ülkenin yeni ve demokratik ikliminin gelişmesinde önemli fayda sağlayacağını düşünmesiydi.

“Halk Efkarı ve Yoklanması” makalesinde Seha Meray (1954a) dilimizde “efkarı umumiye”, “umumi efkarı”, “halk efkarı”, “amme efkarı”, “kamu oyu” gibi kavramların kolaylıkla her kesim tarafından her fırsatta kullanılma sıklığını vurgulamaktaydı. Kavramın geniş kapsamından dolayı, bazen ifadelerin amaçındaki çeşitli beklentiler nedeniyle kavramın sınırları yada tanımlamasına odaklanılmamış olduğuna dikkat çekmekteydi (Meray, 1954a: 256).

Abadan Unat (2009: 34) 1955 yılında Ankara Hukuk Fakültesi’nde doktora tezini tamamlamış olup doktora konusu “*Halk Efkarı: Mefhumu ve Tesir Sahaları*” başlığının bugünkü karşılığı “*Kamuoyu: Kavram ve Etki Alanı*” ile pekiyi derecesiyle mezun olmuştur. Abadan Unat bu çalışmasında Türkçe Sosyal Bilimler literatüründe

henüz ifade edilmeyen kavramlara da yer vermiştir. Kullandığı “Lobbying” için Bahri Savcı’nın “*kanun simsarlığı*” karşılığını önerdiğini ve bu tanımlamayı kullandığını aktarmaktaydı.

Erder’e (1962) göre, Siyasi Bilimler çok dağınık ve sistemsiz bir çalışma alanı olarak çok sayıdaki ülkede Siyasi Bilimlerin bilim dışı olaylarını çözümede başarılı olamamış ve alanında karışık bir görünüm sergilemekteydi. Siyasi Bilimlerin bu karmaşık yapıdan, değer yargılarından ve normatif endişelerden arındırılmış bir alan yaratma mücadelesi de bulunmakta; ancak bu eylemlerin gerçekleşmesi çok yavaş ve yanlış evrelere bağlı kalınmaktaydı. En büyük hatanın ise Siyaset Biliminin sadece “vakıalarla” uğraşan bir çalışma alanı olarak sınırlandırılmasıydı (Erder, 1962: 21-23).

SBF’de Siyasal Davranış Kürsüsünün kurucusu olarak Nermin Abadan Unat (2009) bu sürecin çok kolaylıkla gerçekleşemediğini kendi deneyimleriyle açıklamaktaydı. Karşılaşılan en önemli sorun olarak, Çağdaş Siyaset Biliminin alanlarının çok ayrılmış olması; ancak bu farklı alanların disiplinlerarası bir yaklaşımla yeniden Siyaset Biliminin çatısı altında yer bulmalarıydı. Örneğin seçmen davranışı, seçmen ve medya, seçim sistemleri, sosyal psikoloji, iletişim kuramları ve hukuk sistemleri birbirinden ayrılan alanları teşkil etmekteydiler. Ancak sonuçta bir seçimin sonucunu yorumlayabilmek için üç alanda yapılan çalışmaları birleştirmek gerekmektedir. Nermin Abadan Unat’ın (2009: 37-38) bu esnadaki değerlendirmesi, uluslararası çalışmalarda disiplinlerarası ortak çalışmaların artışına rağmen Türkiye’de bu çalışma tarzının kabul görmemiş olmamasıydı. Siyasal Davranış adıyla kurulan kürsüde, siyasal partiler, seçim sistemi, iktidarın dinamiği gibi dersleri vermiş, 1965 yılından Abadan Unat (2009) SBF’de emekli oluncaya kadar Siyaset Biliminin yeni gelişmelerini bu şekilde geliştirdiğini aktarmaktaydı.

Mihçioğlu (1988) bu çalışmasına başlama nedenleri arasında Türkiye’de kurumsal ve bilimsel gelişmelerin kayıt altına alınma kültürünün gelişmemesi olarak açıklamaktaydı. Çalışmayı başlatan girişim TODAİE tarafından gelen kurumun tarihsel gelişimiyle ilgili bilgilerin toparlanması talebiydi. Çünkü TODAİE’ye ait kurumun arşiv bilgilerinin eksikliği tespit edilmiş ve hatta ilk kuruluş gününe ait bilgilere kayıtlardan ulaşılamaması üzerine bu araştırma talebi yapılmıştı. Mihçioğlu kurumun kendi arşivinde muhafaza edilmesi gereken belgelerin olmamasını şöyle açıklamaktaydı; “*Türk Kamu Yönetiminin belleğinin ne denli güçsüz olduğu gerçeği böylece bir kez*

daha ortaya çıkmış oluyordu” (Mihçioğlu, 1988) ifadeleriyle Türkiye’de bu alandaki işleyişi ve arşiv kültürünün eksikliğine dair önemli bir tespit yapmaktaydı.

Günümüze kadar bu belleği hem güncelleştirecek hem de diğer kurum ve kuruluşları dâhil edecek çalışmalar da sınırlı kalmıştır. Yine de aşağıda özetlendiği üzere Tural’ın (2014), TODAİE’ye dair kurumsal belleği detaylı olarak ele alan çalışmaları bulunmaktadır.

Tural (2014) Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitiminin TODAİE Tarihini 1940–1990 arasını değerlendirmekte ve uzun bir dönemi kapsayan biçimde kurumsal inceleme örneğini sunmaktadır. Tural, 2006 yılında TODAİE’nin tarihini yazmak için kurumun Genel Müdürlüğüne dilekçe ile başvurmuş; ancak çalışmanın zorluğunu fark edemediğine değinmekteydi. Çalışmasını “*meşakkat*”li kelimesiyle tanımlamayı tercih etmesini şu sözlerle açıklamaktaydı; “*çeşitli nedenlerden dolayı Enstitü arşivindeki en eski belgenin 70’li yılların ortalarına dayanıyor oluşu, bunun yanı sıra tüm tarihi boyunca Cumhuriyet arşivine bir elin parmağını geçmeyecek sayıda evrakın intikal etmesi, vesikalar üzerinde temellendirilecek ...*” (Tural, 2014: Önsöz) olmasıyla da bu tür araştırmaların yapılmasına destek vermeyen arşiv ve araştırma koşullarını örneklendirmekteydi.

Keleş (2010) çalışmada satır arasında Kamu Yönetimi teriminin Türkiye’de ilk kullanılmaya başladığı yıllar olarak 1950’li yılların ortasını işaret etmekteydi. Keleş’e (2010) göre, o tarihe kadar bu alandaki yükseköğretimde bu isimle bir derse rastlanılmamış ve ilk ders kitaplarının çeviri ya da Vakur Versan, Cemal Mihçioğlu, İsmet Giritli ve Nermin Abadan-Unat ya da TODAİE görev almış kişiler tarafından yayımlandığından bahsetmekteydi (Keleş, 2010: 59). Mihçioğlu Amme İdaresi olarak kullanılan bilim dalının 1966 yılında ilk defa Kamu Yönetimi sözüyle tanımladıklarını ve Kamu Yönetimi adlı kitap kapağının baskısı olarak kullandıklarını aktarmaktaydı (Simon vd., 1980: VII).

Cemal Mihçioğlu (1967) “İdari İlmi”nin Türkiye’de üniversitelerde “Amme İdaresi” olarak tanımlanan disiplinin gerçek adı olduğundan söz etmekteydi. Siyasal Bilgiler Fakültesindeki program görüşmelerinde “Amme İdaresi” adı “Yönetim Bilimi” (İdare İlmi) olarak değiştirilmesine rağmen, Türkçede başka anlamları da bulunan eski isim yanlış anlamlara neden olmaktadır. Bu nedenle “Amme İdaresi” İngilizcedeki

Public Administration deyiminin Türkçeye pek uymayan kötü bir tercümesi olarak yorumlamaktaydı.

Yönetim Bilimini “idarecinin yapmakta olduğu işi” idareyi ve idareciliği inceleyen bir bilim olarak tanımlayan Cemal Mihçioğlu (1967) İdare Hukuku idarenin sadece hukuki konusunu incelerken, Türkiye’de “İdare Hukukunu idare ilmi haline getirilmesini” anlamının güç olduğundan bahsetmekteydi. Mihçioğlu’na (1967) göre, bu disiplin, İdare Hukukçularının, hukukçu kimliklerine sahip olmaları nedeniyle idarenin hukuki konularının dışında kalan olayları yeterince ilgilenemedikleri için ortaya çıkmış ve üniversite programlarında bu sebeplerle yer almaktaydı.

Türkiye’de idare ilminin ilk defa okutulduğu Siyasal Bilgiler Fakültesinin ders programında bu disipline yer açanlar idare hukukçularıydı. Bu yüzden “biz hukukçuyuz ve idarenin hukuki yönleriyle uğraşırız” fikriyle hareket edilmiş idi. Bu nedenle de İdare Hukukunun temel dayanağında, idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk devleti ilkesiyle değerlendirilmekteydi. İdare Hukukunun asıl konusu idari kaza olup bu alanla çalışmalara devam etmeliydi (Mihçioğlu, 1967: 137).

Türkiye’de İdare Hukukunun asıl gelişiminin 1923’te Cumhuriyet rejimiyle başladığını ifade eden Başgil (1951) bu durumu iki gelişmeyle açıklamaktaydı. Birinci gelişme iş sahasında uygulanan sıkı devletçilik politikası olup ikinci gelişme Cumhuriyet Anayasasınca kabul edilen çifte kaza sistemine dayandırılmaktaydı. Bu iki alanda artış gösteren görev, sorumluluk ve işbirlikleriyle genişleyen sistemin düzenleyicisi olarak İdare Hukuku da bu değişimlere uyumlu politikaları geliştirmekteydi (Başgil, 1951: 531) Bu gelişmelerin de İdare Hukuku eğitim ve çalışmalarını daha önemli hale getirmesini Başgil (1951: 532) şu sözlerle aktarmaktaydı:

“O suretle ki, bu gün İstanbul ve Ankara Hukuk Fakülteleri ile Ankara Siyasi İlimler Fakültesi ve İstanbul İktisat Fakültesi, İstanbul ve İzmir Yüksek Ticaret Mektepleri, İstanbul Deniz Ticareti Mektebi ve diğer yüksek ve mesleki tahsil müesseselerinin hemen hepsinde, İdare Hukuku derslerine geniş bir yer ayrılmıştır.”

Türkiye’de idarenin hukuk dışı konularını ele alan kişilerin olmayışı nedeniyle bu alandaki gelişmeler idare hukukçularının çalışmalarıyla açıklık kazanmaktaydı. Oysaki yeni bir disiplin ve yeni bir uzmanlık alanının ortaya çıktığını kabul etmek gerekmekteydi. (Mihçioğlu, 1967: 137). Mihçioğlu’nun (1967) Amme İdaresi ile İdari İlimlerini eşdeğer gören açıklamasına Lütfi Duran (1967) karşı çıkmaktaydı. Duran’a

(1967: 151) göre, Amme İdaresinin İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'ya yayılmadan önce İdari İlimlerin Fransa ve diğer ülkelerde Enstitüler halinde “*Sciences Administratives*” olarak çoğul yapıdaydı. Lütfi Duran (1967) İdari İlimleri çeşitli disiplinlerin karması bir ilim olarak tanımlamaktaydı. Bu disiplin içinde, Hukuk, İktisat gibi sosyal yönü olan diğer alanlarla birlikte gelişim göstermekteydi. Amme İdaresinin işlevini idarenin pratik tarafı olarak yorumlarken verilen örnekler ve eğitim üzerine öneriler şöyledir (Duran, 1967: 151-152):

“Bir devriye, polis devriyesi bir kişiyle mi giderse daha verimli, iki kişiyle giderse mi, üç kişiyle mi? Eline portatif radyo verilse mi doğru, verilmese mi doğru. Benim bildiğim Amme İdaresi budur, belki mübalağa ediyorum fakat daha ziyade budur. Dosyalama bu şekilde mi, bu şekilde mi bir tasviri olabilir, ama idare mekanizmasının işleyişi, yetkileri, görevleri ve usullerini sistemli ve metodik bir tarzda etüd etmek, öğretmek kabil değildir gibime geliyor, ... orta sınıf memurlara bunların öğretilmesinde fayda vardır. Ama yüksek kademeli memurlara ve yine de bir teşekkür tarzı verecek olan fakültelerde amme idaresinin bu manada amme idaresinin okutulmasına lüzum yok, çünkü bu bilgileri hayatın herhangi bir safhasında kendisi de okumakla öğrenebilir. Çünkü teşekkür tarzı değildir. Bir takım yollar, yöntemler, yordamlar öğretir, başka bir şey öğretmez. Bir fikir sistemi değildir, Amme İdaresi. Hiç değilse Amerikan Amme İdaresi bakımından bu böyle olmak lazım gelir. Ama İdari İlimler Belçikalının, Fransızın, İtalyanın tetkik ettiği şekliyle bu değildir. Bu bambaşka bir şeydir. İdare hayatının, idare elemanlarının, personelinin bütün bir proses içinde tarihi vs, her türlü, her bakımdan içtimai bir ortam içinde, sosyal yapı içinde, iktisadi şartlar için kanunlara bağlayan, zannediyorum sosyal kanunlara bağlayan ilimlerin mecmuudur. O itibarla ben Amme İdaresinin (Yönetim Bilimi) şeklinde Türkçeleştirilip fakültelerde yapılabileceğine, yapılması gerektiğine kani değilim”.

Kamu Personelinin Eğitimi Konferansında Amme İdaresi disiplininin eğitim-öğretiminde Cemal Mihçioğlu ile Lütfi Duran'ın örnekleri ve açıklamaları Türkiye'de bu döneme kadar ortak ve geniş katılımlı karşılıklı bir fikir birliğinin geliştirilmediği ve bu tür fikir tartışmalarının ilk çabaları olarak tarihsel önem taşımaktadır. Bu karşılıklı fikir farklılıklarının Kıta Avrupası geleneği ve hukuk alanı uzmanlığında yetişen Lütfi Duran ile TODAİE ile Ankara Üniversitesi ve SBF işbirliğindeki ilk çalışmalarında Amerika'daki eğitimlere katılarak Anglo-Sakson geleneğinde yetişen Cemal Mihçioğlu örneği aslında önemli bir gelişimi de gözler önüne sermektedir. Kıta Avrupası ve Anglo-Sakson geleneğinin sorgulandığı ve tartışıldığı bu ortamda ağırlık ve rotanın belirlenmesinde Anglo-Sakson geleneğinde yetişenlerin etkisi bulunmaktadır.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimiyle ilgili olarak 1953 yılının sonlarında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde ilk çalışmalar yapılmış ve İdare Hukuku Profesörü Tahsin Bekir Balta görevlendirilmişti. Bu Bölümde eğitim 1957 yılı itibariyle başlamıştı. 24.1.1955 tarih ve 3229 sayılı Yazıyla Profesörler Kurulunda “Sosyal

Siyaset ve Hukuk” kürsüsünün ismi “Sosyal Siyaset ve İş Hukuku” kürsüsü olarak değiştirilerek kabul edilmişti. Bu düzeltmeye rağmen Bölümün ismiyle ilgili olarak 12 Nisan 1967 günü Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörler Kurulunda yapılan bir toplantıda Tahsin Bekir Balta’nın önerisi üzerine alınan kararla “Kamu Yönetimi Kürsüsü” olarak değiştirilmişti (Mihçioğlu, 1988: 57-58).

Mihçioğlu (1988) Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde önce Amme İdaresi dersleriyle başladığından bahsetmekteydi. TODAİE’nin kuruluşu, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinin desteği ve işbirliğinde gerçekleşmiş ve yeni uygulamalar TODAİE’yle birlikte SBF’de değişimlere neden olmuştu. Örneğin, Fakültedeki Kamu Yönetimi dersleri üniversitenin işbirliği içinde olduğu New York Üniversitesinden gelen bilim insanları tarafından verilmeye başlanmıştı. Enstitünün kuruluş amaçları arasında, derslerin sadece Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle sınırlandırılmayacağı “Yönetkibilimle (Siyaset Bilimi)”ni de kapsamaya gerektiği yer almaktaydı. Eğitim-öğretimde yapılan bu tespitlerin TODAİE sınırlarında bırakılmadan bu değişimlerin, Türkiye’deki akademik ve Kamu Yönetimi alanına taşınmasının katkılarına değinilmekteydi. Mihçioğlu, bir uzmanın (Heckscher’in) ifadeleriyle Fakültede aylarca Kamu Yönetimi konusunu kapsayan genel bir dersin okutulmasındaki gözlemleri ve görüşleri şu sözlerle açıklamaktaydı: “...*lisans öğrencilerinin ya da üniversiteyi yeni bitiren öğrencilerin Kamu Yönetimi alanında uzmanlık öğrenimine hazırlıklı olmadıklarına, öğrenimlerinin neredeyse tümüyle tüze konularında yoğunlaşmış, Yönetkibilim yaklaşımına yabancı oldukları*” (Mihçioğlu, 1988: 30). Bu açıklamalar Türkiye’de genellikle Hukuk müfredatının ağırlığında bir eğitim-öğretimin gerçekleştirildiğini de ortaya koymaktadır.

Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde, Türkiye’de toplumsal bilim konularının da üniversitelerde okutulması ve mutlaka öğrencilerin uygulama deneyimini geliştiren yöntemler gerekmektedir. Bu yüzden TODAİE’de okutulan derslerin benzerleri SBF’de okutulmaktaydı. Mihçioğlu kendi güncesinde not düşüğü bu gelişmelerden şu sözlerle bahsetmekteydi: “*1 Nisan 1954 Perşembe günü saat 11.20’de Marshall Dimock’la, Nermin Abadan’la birlikte SBF programına konması düşünülen Amme İdaresi dersinin içeriği konusunda görüştük*” (Mihçioğlu, 1988: 31) bilgilerine ulaşılmaktaydı. İdare İlminin ve bu ilimle birlikte personel, organizasyon ve metot, beşeri münasebetler gibi çeşitli konuların SBF’yle işbirliği halinde çalışan TODAİE’nin de programlarında yer almaktaydı (Balta, 1958: 35).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında iktisadi ve sosyal gelişmelerin milletler arasında yayılması ve yerleşmesinde Birleşmiş Milletler Teknik Yardımlarının ve geliştirdikleri işbirliklerinin öncülük etmekteydi. Bu amaçla başvurulan yöntemler arasında özellikle memurların yetiştirilmesi için burslar verilmesi yer almaktaydı. Kalkınma ve kamu hizmetlerinin karşılanmasında ilmi ve mesleki gelişim için Birleşmiş Milletler ve ihtisas kurumlarının karşılıklı anlaşmalarla memurların yetiştirilmesinde yeni kaynaklar sağlamış ve farklı yöntemlere başvurulmaktaydı (Fer, 1967: 235).

Ayman Güler (2008) çalışmasında 1954–1955 akademik yılında, Birleşmiş Milletler uzmanları tarafından Türkiye’de Amme İdaresinde yeni öğretilerinin atamaları ve görevlendirildikleri dersleri şöyle sıralamaktadır: “... *Amme İdaresi Prensipleri dersi Lynton K. Cadwell, Teşkilat ve İdare dersi İskandinav ülkelerinden Eugen Olssen, Personel İdaresi Belçikalı Lucienne Talloen, Araştırma Metodları dersi Robert V. Presthus*”(Ayman Güler, 2008: 13) tarafından yürütüldüğü bilgilerine ulaşılmaktadır.

Türkiye’de yabancı uzmanların II. Dünya Savaşından sonra daha fazla yer almasının Harp sonrasında gelişen milletlerarası işbirliği olarak açıklanmaktaydı. Birleşmiş Milletler ve ABD teknik yardım programları sonucunda çok çeşitli ekonomik, sosyal ve teknik alanlarda yüksek seviyeli yabancı uzmanlara yer açılmaktaydı. Yabancı uzmanlar kurs ve seminerlerde eğitim personeli olarak görevlerinin yanında yetiştirici rolleri de üstlenmekteydiler (Fer, 1967: 234).

Ayman Güler (2008: 21) 1950’li yıllarda “Amme İdaresi” alanında gerçekleştirilen yabancı öğretici çalıştırılmasının 10 yıllık bir süreçte en parlak dönemini yaşadığını belirtmekteydi. Bu minvalde (Nermin Abadan 2007’den aktaran Tural, 2014: 28) Tural’ın aktardığı şu bilgiler detayları anlamaya yardımcıdır:

“... Başta kamu yönetimi olmak üzere işletmeciliğin çeşitli yan dallarını tanıtmak üzere değişik ABD üniversitelerinden devşirilen çoğu emekli olmuş hocalar derslere giriyor, asistanlar ise onlara yardımcı oluyordu. M.E. Dimock, Albert Gorvine, Hollandalı maliyeci Abraham Mey, İngiliz Henry Hanson, Yeni Zelandalı Prof. Norman Angus bunlardan bazılarıdır.”

Mete Tunçay’ın 2017’de Hürriyet Gazetesinden Yenil Bilgici (2017) ile yaptığı bir gazete söyleşisinde, Siyasal Bilgiler Fakültesindeki bazı anıları da bu dönemi anlamaya katkı sağlamaktadır:

“1954–55 ders yılında (4 yıllık bir lise öğreniminin ardından) Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne girdiğimizde, Ankara Üniversitesi’ne katılı henüz birkaç yıl olan bu kurumda yeni bir program başlatılmıştı. Birçok genç asistan vardı; bunlar daha ziyade yabancı hocaların tercümanlığını yapıyorlardı. Kendi adlarına ders verebilmeleri enderdi. Alman sosyolog Prof. Freyer’in çevirmeni (Ömrü daha uzun

olsun) Nermin Abadan Unat Hanım'dı. Merhum Arif Payaslıoğlu yeni doçent olmuştu. Yine merhum Necat Erder gibi asistanlar, Amerikalı hocalara tercümanlık yaparak bazı derslerimize giriyorlardı. ... O zamanlar SBF öğrencileri takım elbise giymiş ve kravat takmış olarak derslere girerlerdi. Okulun içindeki yurdun kapısında gömlekleri kolalayan bir bölüm olduğunu hatırlıyorum.”

Dünyada sadece siyasi olguları ele alan bu ana konu etrafındaki gerçeklerle ilgili fikirler ve doğruluklara açıklık kazandırmak amacıyla “Siyasi İlim” adında bir disiplin tarif edilmekteydi (Eisenmann, 1956: 42-43). Etimolojik olarak Fransızca'da tekil ifadeyle “Siyasi İlim” tanımlamasıyla “Political Science” adı altında bir disiplin tanımlanmaktaydı. Bu disiplin siyasi toplulukların ve özellikle devletlerin idareleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlamaktaydı. İlim ve ilimler kavramını, Fransa'da “Siyasi ve Ahlaki İlimler Akademisi” ve “Serbest Siyasi İlimler Mektebi”ndeki kullanımıyla açıklamaktaydı. Burada kullanılan ilimler şeklindeki çoğul ifadenin siyasete dair olayların açıklanmasında birden fazla işbirliğine ve fikrin üretilmesine duyulan ihtiyaç olarak yorumlanmaktaydı Bunun içinde bir ilimler grubu tanımlanması yapılmakta ve “Siyasi İlimler” olarak nitelendirilmekteydi (Eisenmann, 1956: 42-43).

“Siyasi İlim” kavramında ikinci bir açıklamaya daha ihtiyaç bulunmaktaydı. Bu kavramın seçilmesi ve diğer ilimlerle olan farklılığının ortaya konmasında “ilim” sözcüğünün siyasi öğretilerden ve siyaset kuramından ayrılığını vurgulamaktaydı. Siyaset öğretisi dogmatik, spekülâtif ve tündengelime dayanan yapısıyla klasik şekilden bahsedilirken, “siyasi ilim” müspet ilimler gibi ampirik ve tarihçi bir yapıya kaymaktaydı. Bu ilimdeki “siyasi” kavramı da ayrı karşıtlık açıklaması için kullanılmaktaydı. Bu sözcük “hukuki”nin karşıtı olarak kullanılmış; böylece bu kavramla siyasi ilminin hukuk ilminden ve özellikle onun dallarından biri olan “Anayasa Hukuku”ndan ayırmak amacını taşımaktaydı (Eisenmann, 1956: 43-44).

Siyasi İlimleri “Köşebaşı İlimi” olarak yorumlayan Nermin Abadan (1962) bu görüşün kısmen 1939'dan önce hâkim olan düşünceye dayandığını açıklamaktaydı. Bu nedenle “Siyaset İlimi” yerine “Siyasi İlimler” kavramının kullanımı daha yaygın idi. Bu kavramın kullanılmasında diğer öne sürülen gerekçe ise bütün ilim ya da disiplinlerin insan ve insan yaşamı odağında hareket etmesiyle açılanmaktaydı. Bu nedenle Sosyoloji, Sosyal Psikoloji, Hukuk, Tarih, Beşeri Coğrafya, Felsefe, Ekonomi, Demografi, Etnoloji, Antropoloji, Edebiyat, Sanat ve Felsefe disiplinlerinin hepsinde siyasi davranışla ilgili bir kısım yer almaktaydı. Siyasi İlimler alanında tüm bu bilim

kollarının karşılaşmasından dolayı “köşebaşı ilmi” olarak tanımlanmaktaydı (Abadan, 1962: 218-219).

“Siyasal Bilim” mi yoksa “Siyasal Bilimler” mi denilmesi daha doğrudur sorusunu Bülent Daver (1968) de irdelemekteydi. Terimin tekil ya da çoğul olarak kullanılmasının Siyasal Bilimin niteliği hakkındaki görüşlerden kaynaklanmaktaydı. II. Dünya Savaşının sona ermesine kadar olan süreçte özellikle Kıta Avrupa’sında Siyasal Bilimlerin çoğul olarak kullanılması gelenekleşmiş idi. İngiltere’de Siyasal Bilim yerine daha çok “Political Studies” (Siyasal Etüdler) deyiminin kullanılmaktaydı. Avrupa’daki çoğul kullanımının II. Dünya Savaşına kadar olan dönemde Siyasal Bilimin çeşitli disiplinlerden ve bilgilerden oluştuğuna dair görüşlerin etkisi olarak yorumlanmaktaydı (Daver, 1968: 27-28).

19. Yüzyıl içerisinde diğer sosyal bilimler alanında da politika konularına ait çalışmalara dahil olmaları, kendilerine özgü belirli inceleme alanları olan Tarih, Hukuk, İktisat, Sosyoloji, İletişim ve Antropoloji gibi disiplinlerin “siyasal” nitelemesiyle kimi alt çalışma konularında ve/veya yan disiplinlerin başlıklarında yer vermeleri yoluyla gerçekleştirmekteydiler. Böylece politikanın farklı yönlerini kendi aralarında paylaştıkları ve bunun sonucunda da ortaya yeni yan disiplinlerin tanımlanmasına izin veren gelişmeler yaşanmaktaydı. Bunların sonucunda Siyaset Felsefesi ve Siyasal Hukuk’un (Anayasa Hukuku ve Kamu Hukuku) yanında, Siyasal Tarih, Siyasal İktisat, Siyasal Sosyoloji ve Siyasal Antropoloji gibi bilim dalları sosyal bilimlerde yer almaktaydı. Bu çeşitlenen tablo yakın zamana kadar “siyasal bilim” yerine daha çok çoğul “siyasal bilimler”in kullanılmasına da açıklık kazandırmaktaydı (Kapani, 2001: 23-24).

Savcı (1963) “Siyasi İlimler ve Hukuk” başlıklı çalışmasında Siyaset İlmi eğitime ve temel prensiplerindeki rol belirleyicilerine odaklanmaktaydı. Savcı’ya (1963) göre eğitim, siyasi olay ve siyasi toplumla birlikte gelişme göstermiş ve bu alanlar içerisinde eğitim-öğretimin koşullarının da belirlenmesini şöyle açıklamaktaydı (Savcı, 1963: 62):

“Siyasi toplumun, daha ahenkli, daha faal bir düzene ulaşabilmesi için, kişinin ve toplumun davranışlarını bu daha yüksek alandaki ahenk ile intibak ettirebilmesinin prensipleri neler olmalıdır?” sorusuna eğitim ile siyaset bilimlerinin gelişmelerinin ortak çözümlerinde aramak gerektiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda “Siyasi eğitimin prensiplerini bulma noktasındayız” ifadelerini bulduğu formülle “Kişideki ve toplumdaki siyasi davranışların, siyasi toplum çevresine, ortamına nasıl intibak edebileceğinin araştırılması ...”

Siyasi kurumlar ve siyasi vakalar odağında genişleyen ve konuların birbiri içerisindeki geçirgen yapısının ancak Amme Hukuku, Siyasi Sosyoloji ve Siyasi İlimler disiplinleriyle çözümlenebildiği (Eisenmann, 1956: 46-48) ifade edilmektedir.

Abadan (1956) Amme İdaresinin ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve diğer kıta Avrupası ülkelerindeki gelişmelerinde, öncelikle klasik devlet örgütlenmesinde meydana gelen değişimlerle açıklamaktaydı. Abadan (1956) karşılaştırmalarla verdiği ülke örnekleri arasında; Amme İdaresi araştırmaları ve eğitimindeki gelişmeler ve uygulamalarda öncülük rolünün ABD'ye ait olduğunu, İngiltere'nin idare sistemde dünyada örnek gösterilmesi "Civil Service" ile sağladığı başarıyla açıklamaktaydı.

ABD'de Amme İdaresi alanındaki Amerikan düşüncesinin değişimini Amerikan idari teşkilatının geçirdiği aşamalarla açıklanması gerektiğini Vakur Versan (1956) öne sürmekteydi. Kaliforniya'daki İspanyol ve Louisiana'daki Fransız etkileri dışında ABD'de idari yapının İngiliz sistemini çağrıştırdığını vurgulamaktaydı. Versan'a (1956) göre, idari kanunlar İngiltere'den aynen alınmış ve adem-i merkeziyet kuralı da aynı şekilde İngiltere'deki uygulamalardan transfer edilmiş idi. ABD amme idaresinin gelişiminde bu izlerin haricinde Avrupa sistemi genele yayılamamış idi (Versan, 1956: 258).

Sanayi Devriminde ABD'de devlet ve toplum arasında kamu hizmetlerinin karşılanmasında yaşanan sorunlar amme idaresinin gelişmesine zemin hazırlamış idi. Kısacası Amerikan halkının devletten beklediğiyle Devletin yerine getirmesi gereken kamu hizmetlerinin sayısal artışı bu alandaki sorunların büyümesine neden olmaktadır. Örneğin o döneme kadar özel kesim tarafından yürütülen polis ve itfaiye teşkilatı hizmetleri devletin bir hizmet kolu haline getirilmişti. Toplumun değişen ihtiyaçlarına göre mahkeme teşkilatının, ekonomik ve ticari yapısının değişime uyumlu işlerlik kazandırılması gerekmektedir. Bu değişimlerin gerçekleştirilmesi içinde kurumsal yapı ve insan kaynağı alanındaki düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktaydı (Versan, 1956: 259).

Bu gelişmeler üzerine ABD'de bürokrasiden uzak ve demokratik değerlere bağlı amme hizmetlerinin teşkilat yapısının hazırlığı ile ayrı bir memur sınıfının düzenlenmesi girişimi başlatılmıştı. Bu dönem gelişmelerinde ABD Başkanı Jackson tarafından devlet memuriyetinde "münavebe" bir başka deyimle nöbetleşe usulü kabul edilmişti. Bu usul memurların dörder yıllık dönemler halinde görev yapma olanaklarının verilmesi olarak açıklanmıştı. Böyle bir nöbetleşme, sürekli bir görev değişimiyle

isteyen ve asgari şartları taşıyan her vatandaşın idari hizmetlere katılımı sağlanmış olacaktı. Elbette bu katılımın devlet ve vatandaş arasındaki hizmet beklentisi ve karşılanmasında yaşanan sorunların çözülmesine de destek vereceği düşüncesi yer almaktaydı. Fakat bu nöbetleşe usul istenilen çözümü üretmeden siyasi partilerin de sistem üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle sonuçsuz kalan bir uygulama olduğu (Versan, 1956: 259-260) iddia edilebilir.

NYU ile SBF tarafından ortaklaşa düzenlenen proje kapsamında Siyasal Bilgiler Fakültesinde Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin sağlam temellerde geliştirilmesi hedeflenmekteydi. Mihçioğlu (1988) o yıllara ait güncelerinden oluşan notlarında bu amaçla tüm öğretim üyelerinin katılımıyla ortak toplantılar ve konuyla ilgili fikir alışverişleri yapıldığından söz etmekteydi. Mihçioğlu'nun (1988: 49) bazı kişisel notları Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin 1950'lerin ikinci yarısında Ankara'daki gelişmesinde kimi ayrıntıları göstermektedir:

[1957 yılında 6 Eylül Cuma günü notunda]: “Öğleden sonra William Larsen, Smith, ben İdari İlimler Enstitüsünde bir toplantı yapıp amme idaresi öğretimi konusu üzerinde görüştük”. [8 Kasım 1957 Cuma notunda]: “15.00-17.00 saatleri arasında İdari İlimler Enstitüsünde William Larsen ile Albert Sturm'un ders müfredatı” [yapılan toplantıyla 16 Ocak 1958 Perşembe için], “saat 13.30-15.00 arasında Albert Sturm, Arif Payaslıoğlu, Mümtaz Soysal'la Fakülte'deki Amme İdaresi öğretimi konusunu görüştük.”

NYU ile SBF Fakültesi arasındaki işbirliği çalışmasının ayrıntılarına 4 Aralık 1954'de Bedri Gürsoy'un 98. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla SBF'de yaptığı konuşma metninden ulaşılmaktadır. Yavuz Abadan'ın New York Üniversitesiyle yaptığı temaslar sonucunda ilk etapta üç yıllık belirlenen ortak çalışma ve işbirliği programı anlaşmasını yapılmış idi. Bu gelişmelere bağlı, Ankara Üniversitesi SBF'nde Amme İdaresi, Maliye ve Mali İdare, Muhasebe, Sosyal ve Siyasal İlimler alanında öğretim ve araştırma yapılmasına katkı sağlayacak öğretim elemanlarının katılma kararı da bulunmaktaydı. Yine bu anlaşma çerçevesinde üç yıllık sürede 27 öğretim üyesi ve Fakülte tarafından seçilecek 10 idarecinin bilgi ve uzmanlıklarını artırmaları için ABD'ne gönderilmesine dair planlamada yer almaktaydı.

Ankara Üniversitesi SBF ile New York Üniversitesi Amme İdaresi ve Sosyal Hizmetler Fakültesi arasında 1954'de başlatılan işbirliğinin bazı ayrıntılarını “Üniversitelerde Dış Öğretim ve Teknik Yardım Faaliyetleri” başlıklı çeviriyle Cemal Mihçioğlu 1958'de yazına kazandırmıştır. Bu metin New York Üniversitesi Grubunun Başkanı Dr. L. H. Adolfson'un 16 ve 23 Ocak 1958'de Fakülte öğretim üyeleri ve diğer

katılımcılara yaptığı konuşmaların özeti idi. Adolfsen, Wisconsin Üniversitesinden siyasi ilimler doktorasını tamamlamış ve New York Üniversitesi tarafından Türkiye'deki bu anlaşma kapsamında çalışmalara dahil olmuştu. Adolfsen, Türkiye'deki uygulamalara ABD'deki gelişmeleri örnek göstermiş, bu işbirliğinin teşkilatlanması ve mali işleyişiyle birlikte eğitim-öğretimde kullanabilecek yöntemleri karşılaştırmalı olarak aktarmaktaydı.

Abadan Unat'a (2009: 36-37) göre 1960'lı yıllarda SBF'nde yeni dersler eklenmiş ve bu yeni dersler Siyasal Partiler, Siyasal Davranış ve Türkiye'nin Siyasal Hayatı olarak belirlenmiş idi.

Mihçioğlu (1988) New York Üniversitesiyle yapılan işbirliği çalışmaları sırasında Türk Kamu Yönetimiyle ilgili bir kaynakçanın oluşturulması önerisinden bahsetmektedir. NYU Grubu üyelerinden Profesör Albert L. Sturm tarafından, Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimini değerlendirebilmenin yollarından birisi olarak, bu konudaki tüm çalışmaların tek bir kaynakçada toplanması önerisi bu Proje içerisinde dile getirilmiştir. Bu öneri 22 Kasım 1957 tarihinde SBF İdari İlimler Enstitüsünde yapılan toplantıda görüşülmüş, 1958 Ekiminde kaynakça yazılı metne dönüştürülmüştür. Türk Kamu Yönetiminde ilk örnek olabilecek bu çalışmada, hazırlanma giderleri Amerikalılar, baskı giderleri de SBF tarafından ortaklaşa karşılanmıştır. Kaynakça oluşturulması amacıyla 1928 ile 1957 yılları arasında Türk Kamu Yönetimiyle ilgili olarak yayımlanmış dergi yazıları ve kitapları incelenmiş "İdare Tarihi ve Biyografiler" başlıklı eserde bir araya getirilmiştir. Bu çalışmanın başlangıç tarihi 1928 yılı olarak belirlenmişse de, eserde 1928 yılı öncesinde yayımlanmış kaynaklara da yer verilmekteydi. Mihçioğlu, kendisinin de arasında yer aldığı bu çalışma için "*bugün aradan otuz yıla yakın bir süre geçtikten sonra ayrı bir proje olarak yeniden ele alınıp güncelleştirilmiş bir biçimde yenilenmesinin çok yerinde olacağını sanırız*" (Mihçioğlu, 1988: 35-36) ifadesini kullanmakta ve Türk Kamu Yönetiminin birikimini ortaya çıkartacak bu tür çalışmalara olan gereksinimi ifade etmekteydi. Bu çalışma Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanmış olup A.Ü. SBF Kütüphanesinde çalışmanın ilgili kopyaları bulunmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 6-14 Eylül 1953 tarihleri arasında milletlerarası "IX Milletlerarası İdari İlimler Kongresi"ne ev sahipliği yapmıştı. Bu Kongreye otuzdan fazla devletin temsilcileri katılmıştı. Kongrede çalışmalar "İlmi Komite" ile "İdari Tatbikat Komitesi" olarak iki başlıkta yürütülmüş olup idari konular,

Bütçe, Amme İdaresi başlıklı konular ve alt başlıkları üzerine yapılan sorgulamalara ve görüşlere de yer verilmişti. Örneğin amme idaresinde daha yüksek mesleki ve ahlaki ölçülerin elde edilmesi gerekliliğine dikkat çekilmiş ve bunun içinde milletlerarası ve milletler üstü memurların ortak bir formasyon yapısının oluşturulabilmesi üzerine de görüşler ileri sürülmüştü (Oğuzman, 1954: 1078-1079).

American Mutual Security Agency (M.S.A., Karşılıklı Güvenlik Teşkilatı)'nın davetlisi olarak İdare Hukuku Ord. Profesörü Dr. Sıddık Sami Onar Amerika Birleşik Devletleri ziyaretinde Amme İdaresi üzerine de incelemelerde bulunmuştu. Onar, aynı zamanda New York Columbia Üniversitesinde Türkiye'nin gerçekleştirdiği hukuk inkılaplarını açıklayan bir seri konferans vermiştir. Devletler Hususi Hukuku Profesörü Dr. Hıfzı Timur bir dönem Kaliforniya'da, bir dönem de New York'ta Türkiye'nin idari ve siyasi yapısı hakkında dersleri yürütmüş idi. Hukuk Fakültesinde Devletler Hususi Hukuku Seminerini Hıfzı Timur ve Ord. Prof. E. Chentham birlikte yönetmişlerdi. İdare Hukuku Doçenti Vakur Versan'ın Amme İdaresi konusunda ABD'de incelemelerde bulunmuş ve asistanların da eğitimlere katıldığına dair bilgilere ulaşılmaktaydı. M.S.A. teknik yardım fonundan yararlanarak İdare Hukuku Asistanı Dr. Sevinç Dıhlan ve Esas Teşkilat Hukuku Asistanı Reyhan Toluner de Amme İdaresi üzerine incelemelerde bulunmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmişlerdi (Oğuzman, 1954: 1081).

Dünyadaki gelişmeleri, yenilikleri, fikirleri ve tartışmaları yakından takip edebilmek için o dönemdeki bazı akademisyenler uluslararası kongreler ve toplantılara düzenli olarak katılmaya özen göstermekteydiler. Mehmet Yavuz Abadan'ın 1956'da İspanya'nın Madrid kentinde toplanan İdari Bilimler Kongresine katıldığına dair bilgiye anılarının aktarıldığı satır aralarından (Abadan Unat ve Yılıkn, 2017: 31) ulaşılmaktadır.

Yavuz Abadan (1959) "Yüksek Öğretimde Hukuk ve Siyasi İlimlerin Değeri" başlıklı çalışmasıyla Hukuk ve Siyasi İlimlerin eğitim-öğretimini evrensel ve tarihsel yönüyle değerlendirmekteydi. Bu alanın eğitim-öğretiminde amaç, öğretim konusu, içeriği ve metodunu karşılaştırmalı incelemekteydi. Yavuz Abadan'ın bu çalışması 1956 yılı Eylül ayında Barcelona'da Mukayeseli Hukuk Kongresinde ele alınan Hukuk eğitim-öğretiminin temel meseleleri üzerinden Türkiye'nin eğitim ihtiyacının belirlenmesine yönelik bir araştırmayı da kapsamaktaydı. Kongrede geliştirilen tartışmalar ve gelişmeler üzerine Türkiye'deki Hukuk ve Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin karşılaştırmalı bir profilini oluşturmak amaçlanmaktaydı (Abadan, 1959: 50-51; Abadan Unat ve Yılıkn, 2017: 217-219).

Toplumsal alandaki arayış müspet bilgilerin başında yer alan hukuk kavramının adaletle uygulanmasının izlenebildiği, amme hizmetlerindeki dengeler ve değerlere ulaşma gayesini içermektedir Hukuk mezunları, aydın kişilik yapılarıyla, içinde bulunduğu çevrenin fikri ve siyasi liderliğini yapabilme ödevlerini yerine getirebilecek nitelikte kişilerdir ve bu görevin yerine getirilebilmesi için Hukuk öğretiminde siyasi ilimlere de yer verilmesi gerekmektedir (Abadan, 1959: 54-55; Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 222-223).

Fransa'da Siyasi İlimlerin gelişimi Sosyal İlimler fakültesinin olmaması nedeniyle Hukuk fakültelerinde yapılan reform düzenlemeleriyle gerçekleştirilmekteydi. Bu reform içerisinde 1954'te Hukuk fakültelerinin öğretim süresine bir yıl eklenmesine yönelik karar alınmıştır. Hukuk fakültelerinde ilk iki yıl ortak öğretim yapılması ve sürecin tamamlanmasıyla öğretimin üç bölüme ayrılarak devam etmesi sağlanmıştır. Bu bölümler, Hususi Hukuk, Siyasi Ekonomi, Amme Hukuku ve Siyasi İlimler olarak adlandırılmıştır (Abadan, 1962: 215-216).

Fransa'da Siyasi İlimlerin Hukuk Fakültesi çatısı altında başlayan “Amme Hukuku ile Siyasi İlimler” eğitim-öğretiminin benzer yapısını yukarı paragrafta Yavuz Abadan'da bağ kurmaktadır. Örnek alınan ülkeler arasında yer alan Fransa hukuk ağırlıklı izlediği yöntemleriyle uygulamalarda etkili olmuş idi. Bir başka değerlendirme de Türkiye'de disiplinlerin ve eğitim-öğretim yöntemlerinin genellikle Hukuk kökenli akademisyenlerin öncülüğünde gelişme göstermesiydi. Ayman Güler'e (1994: 5) göre de Türkiye'de II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar, devlet üzerine yapılan çalışmalar “umumi amme hukuku” kürsüleri tarafından yürütülmüş ve döneme ait ders kitaplarının kaynakçaları sıklıkla Kıta Avrupası fikirleri üzerine araştırmaları inşa edildiğini göstermekteydi.

Arif T. Payaslıoğlu 1956'da Charles Eisenmann'ın yayımlanan bir eserini “Siyasi İlimlerin Konusu” başlığıyla tercüme etmişti. Eserde siyasi ilimleriyle bu ilmin yöntemi ve diğer gelişmeler arasında yeri sorgulanmakta olup yer yer eleştiriler yöneltilmekteydi. Siyasi ilmin yerleşik ilimler arasında yer almasındaki gecikme, bu ilmin yönteminin belirlenmesinde yaşanan güçlükler ve bu güçlüklerin azaltılmasının/aşılmasının uzun zaman almasıydı. Bir ilimler grubu olarak kabul edilmesi ve üzerine devam eden tartışmalar nedeniyle Siyaset ilminin temel yapısının bilimsel gelişmeyi yeterince desteklemediği düşünülmekteydi. Çünkü Siyasi ilimler genel yapısı itibariyle kolay anlaşılır belirgin metotlara sahip olmadığı gibi, bu alanda

deneyimlenmiş birikimli konuları da mevcut değildi. Bu nedendir ki Siyasi İlimler henüz duraksamalı bir şekilde gelişmek için yollar aramaktaydı (Eisenmann, 1956: 23).

Disiplinlerin gelişimi kadar bu alanların eğitim-öğretimleri de her ülkenin ve uluslararası etkinliklerinde ele alınan konular arasındaydı. Örneğin, *XI ci Milletlerarası İdari İlimler Kongresinde* İdari Hukuku ve Amme İdaresi profesörleriyle diğer yetkililerden oluşan bir grup tarafından bu konular üzerine özel toplantılar yapılmaktaydı. Amme idaresinin eğitim-öğretimi üzerine yapılan tartışmalarda idare hukukuyla amme idaresi gibi iki farklı disiplinin sıkı işbirliğindeki yapısından dolayı iki alandan da yararlanmanın kaçınılmazlığına değinmekteydiler. Türk delegasyonu adına Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta Türkiye’de bu iki disiplin arasındaki işbirliğinin uygulamalarda yer açıldığından bahsetmekteydi. İdari İlimler Türkiye Milli Seksiyonu adına katılan Balta ve arkadaşları bu Kongrede dört konuya ait çalışmalar üzerine gelen soruları yanıtlamışlar ve raporlarda Türkiye’nin ilgili sorunlar üzerine görüşlerinin detaylı şekilde yer almasını sağlamışlardı (Abadan, 1960: 265-266).

Sosyal ilimlerde sınırların kesin ayrılmadığı çalışmalarda Hukuk ilmiyle, Siyasi ilimlerin konusunun birbirinin içinde gelişen yapısına “Siyasi İlimlerle Hukuk Arasındaki Münasebet ve Bir Siyasi İlimler Fakültesinde Hukuk Öğretiminin Mahiyeti, Muhtevası, Metodu” başlıklı çalışmayla Unat (1965) açıklık kazandırmaktaydı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yabancı profesörlerin de katıldığı “Mukayeseli Hukuk Öğretimi” konulu Nisan 1958’de düzenlenen Konferansta bu çalışmasını tebliğ olarak sunmuştu. Unat (1965) Fakültenin lisans programının yeniden düzenlenmesine yönelik Fakülte Genel Kurulunda, özellikle Siyasal Bilgiler Fakültesinde, Hukuk öğretiminin yerinin ve içeriğinin sorgulandığı bir döneme açıklık getirmekteydi. Unat, siyasi ilimlerle hukuk ilmini ayrı disiplinler olarak ele almakta, ortak konular üzerinde hukukçu ve siyasi ilimcinin aynı yöntemlerden faydalandığını, konu ve akademik planda hukuk ve siyasi ilimler fakülteleri tarafından verilen eğitimin amaçlarındaki benzerliklere değinmekteydi. Unat’a(1965) göre, siyasi ilimler fakültesinde Hukuk öğretiminin daha sınırlı; ancak hukuk kurallarına vakıf olabilecek yeterliliğe sahip bir içerikle hazırlanması gerektiğini vurgulamaktaydı. Bunun için İlhan Unat, Siyasi İlimler Fakültesinin programına hukuk fakültelerinde yer alan “Hukuka Giriş” derslerinin daha geniş bir başlıkta “umumi hukuk” dersi olarak ilk yıl ya da izleyen yıllarda okutulmasının yararlı olacağından bahsetmekteydi.

Prof.Dr. İlhan Unat'ın Anısına Armağan kitabında Rona Aybay (2012) “İlhan Unat’a Göre Hukuk - Siyasal Bilimler İlişkisi” başlıklı yazıyı kaleme almış olup yukarıda ele alınan bildiriye dair açıklamalarda bulunmaktadır. Rona Aybay’a göre 1958 yılında hazırlanan Bildirinin üzerinden yarım yüzyılı geçen süreye ve bu zaman içerisinde bilim alanında yeni ve önemli gelişmelerin ortaya çıkmasına rağmen İlhan Unat’ın görüşlerinin halen yol göstericilik değerini koruduğundan söz etmektedir.

Turan (2009) ODTÜ’nün bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin kuruluşuyla birlikte Kamu Yönetimi bölümü eğitiminde değişen yöntem ve uygulamalara da değinmekteydi. Bu ayrıcalığın 1956 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi açılana kadar, Siyasal Bilgiler Fakültesine ait olduğunu ifade etmekteydi. Turan’a (2009) göre, yeni kurulan bu bölümle birlikte, uzunca bir süre SBF’nde Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine hâkim olan İdari Hukuku odağından uzaklaşmış ve Amerikan üniversitelerinde uygulanan davranış ve yönetim bilimlerine doğru bir yöneliş gerçekleşmişti. Turan’a (2009) göre, Türk üniversite sisteminde 1950’li yıllarla birlikte önemli adımların atılmış; ancak Siyasal Bilimler alanındaki gelişmeler sınırlı kalmıştı.

ODTÜ’nün kurulması sürecinde yapılan toplantılar ve tartışmalar sonucunda Perkins’in hazırladığı rapor ve tavsiyelerin günümüz gelişmelerine ve yazına da katkı sağlamaktadır. Perkins açılacak yeni “Fakülteler” için (Payaslıoğlu, 1996: 58-59) şu görüşleri aktarmaktadır.

“Mütevelli Heyetin 13 Temmuz 1957 tarihinde İstanbul’da aldığı kararla da onaylandığı gibi açılacak programlar arasında Kamu Yönetimine yer verilmemiştir. Perkins bunun gerekçesi olarak bu alanın geleneksel bakımdan Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde yürütüldüğünü, SBF’nin bu konuda tanınmış bir kurum olduğunu, üstelik şimdilerde New York Üniversitesi programı ile desteklendiğini ileri sürmekte, bu koşullar altında ODTÜ’de açılacak bir Kamu Yönetimi programının düşük kaliteli bir bölüm olacağını belirtmektedir.”

Hazırlanan bu Raporda ODTÜ’de bölümlere alınması önerilen öğrenci sayılarında İdari İlimler Fakültesinde İşletme, Kamu Yönetimi ve Endüstri Yönetimi programları da yer almaktaydı. İşletme için 1958-59 dönemi 50 öğrenci alımı önerisi yer alırken Kamu Yönetimi için 1960’dan sonrası döneme kadar öğrenci sayısının verilmemesini, Perkins’in Siyasal Bilgiler Fakültesi üzerine yaptığı açıklamaların etkili olduğunu düşündürmektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Türk Yükseköğretiminde Bir Yeniliğin Tarihi: Barakadan-Kampüse (1954-1964) başlıklı kitap Arif Payaslıoğlu tarafından

hazırlanmıştır. Kitap, belge ve anılarla zengin bir içerikte, ayrıntılı ilginç bilgileri günümüze taşımaktadır. 40. Yılında ODTÜ tarihinin yazılmasında Suha Sevük iki önemli konuyu dile getirmekteydi. ODTÜ'nün kuruluşunda akademisyenlerden ziyade teknokratlar uğraş vermiş ve ODTÜ çok sınırlı ulusal kaynaklarla kurulmaya başlanmıştı. Bir geleneksel yapının da değişimi olarak yorumlanan bu süreç, Türkiye'de üniversitelerin Kıta Avrupa'sını model almalarının yerini, ODTÜ'nün kuruluşu ile Kuzey Amerika Kıtası'na yön değiştirmektedir (Sevük, 1996: V).

Burhan Aykaç'a (1995) göre, 1859 yılında Mülkiye Mektebinin kuruluşundan TODAİE'nin 1953'te açıldığı döneme kadar, Devletin yönetim kademelerine vasıflı insan gücü Mülkiye'den yetiştirilmekteydi. Bu nedenle "Mülkiye Mektebinin Tarihi" ile Türkiye'de Kamu Yönetimi öğretiminin tarihi gelişiminin birbiriyle örtüşmekte ve , "Kamu Yönetimi Tarihi" aslında "Mülkiye Mektebi" tarihinden ibaret olduğunu belirtmekteydi (Aykaç, 1995: 274).

Akademik yazında bir dönemin gerek disiplin gerekse eğitim-öğretimin etkileri üzerine Aykaç (1995) literatürde bir eşleştirme ve zamansal bir denklik vurgusuna yer vermektedir. Bu tanımlama bir değişim göstergesi olarak da yorumlanabilir. Mülkiye Mektebi tarafından yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri 1953'te TODAİE'yle ve Anglo-Sakson gelenekle farklılaşmaktaydı. 1953 yılına kadar Türk Kamu Yönetimi ve eğitim-öğretimine dair uygulamalar genelde Kıta Avrupa'sında ya Devletin burslarıyla yetişen kişilerin bilgi ve görgülerini aktarmalarıyla ya da Devletin talebiyle ülkeye davet edilen bilim insanlarının önerileri altında ilerlemeler kaydedilmekteydi. 1953 yılındaki tabloda eğitim-öğretimin kaynağında kıta ve yön değişikliğinin yaşanıldığından söz edilebilir.

ODTÜ'nün kurulmasında Amerikalıların yardımı ret etmelerinin arkasında birden çok neden bulunmaktaydı. En başta Amerika, New York Üniversitesi (NYU) Programıyla, Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi ve uygulamalarını geliştirme amacını taşıyan bu projeyi yürütmekteydi. Bu işbirliği 1954 yılında başlamış ve yıllık 475.000 Amerikan Doları destekle çalışmalar devam etmekteydi (Payaslıoğlu, 1996: 32-33). Amerikalı yetkililerin bu yardımlar dışında Türkiye'de yeni bir üniversite kurulmasında mesafeli ve temkinli hareket etmekteydiler. 1950 sonrasında Amerika Türkiye'de fakültelerin genç asistanları ve hocalarını belirli dönemlerle ülkesine davet etmiştir; örneğin, Sıddık Sami Onar, Tahsin Bekir Balta gibi. Yapılan bütün bu çalışmalar

Amerikan türü kamu yönetimini Türkiye’de de geliştirmek amacını taşımaktaydı (Payaslıoğlu, 1996: 33-34).

Bu süreçte Türk tarafı yeni ve ayrı bir üniversite kurulmasında ısrarlı davranmaktaydı. Zira mevcut üniversitelerin eğitim-öğretimde yetersiz ve başarısız olduklarını ifade etmekteydiler. ODTÜ’nün kurulmasında taraftar ve destek olan Vecdi Diker TODAİE ile Mülkiye Mektebi üzerine kullandığı (Payaslıoğlu, 1996: 34)şu ifadeleriyle dikkat çekmektedir:

“ODTÜ’ye yardım konusunda BM Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı ile görüştüm. Bizim gelen Heyeti (Perkins) kandırdığımızı, kendilerinin Türkiye’de Amme İdaresi Teşkilatını (TODAİE) desteklediklerini fakat bu Teşkilatın (Enstitünün) bir türlü çalışmadığını söyleyerek beni sıkıştırmaya çalıştı. Bizde kambur üstüne kambur olmaz diye bir söz vardır. Önce Amme İdaresinin (Enstitünün) bağlı olduğu Mülkiye Mektebinin düzenlenmesi gerekli dedim. Bir işi sağlam temellere kurmazsanız yürümez. Biz bundan dolayı yepyeni ve ileri görüşte sağlam temellere dayalı bir üniversite kuracağız.”

ODTÜ eski rektörü Kemal Kurdaş da 1943 Siyasal Mezunu olarak SBF hakkında düşüncelerini şu sözlerle (Payaslıoğlu, 1996: 34) ifade etmekteydi:

“Mülkiye boş bir kutudur, yapılan eğitimin on para değeri yoktur, anlatılanların hepsi zırvadır. Öte yandan, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) gerçekten gerek yabancılar gerekse Türkler tarafından ciddi eleştirilere uğramıştı. Öyle ki bu kurumu düzeltmek için ODTÜ’ye bağlamak da söz konusu olmuştur.”

Amerikan modeline uygun ve Amerikalılar tarafından ODTÜ’nün kurulması için verilen uğraşta tarihsel ve kişisel nedenler bulunmaktaydı. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de Amerika’ya karşı ilgi ve hayranlık artmış ve Osmanlı Devleti döneminde Batılılaşma çabaları ve modelindeki önce Fransa sonra Almanya’nın etkileri böylece yer değiştirmekteydi. Her iki ülkenin savaş sonrası yenilgileri önce Fransa’nın Almanya karşısında çöküşüyle, Almanya’nın I. Dünya Savaşı sırası ve sonrasındaki ağır yenilgisi, Osmanlı Dönemindeki aydınların Batılılaşma modelinde yer alan bu iki ülkeden vazgeçmesine ve yeni ilham kaynakları aranmasına neden olmuş idi. Görünen o ki, ABD Savaşın galibi olarak Dünya’da yeni akım başlatmış ve yaymayı da başarmıştı. Bunu da filmleri, şarkıları, eğitimi ve yönetimi gibi birçok farklı koldan gerçekleştirmişti. Amerika’nın Türkiye’yle yakından ilgili olması da yeni kurulacak üniversitenin Amerikan modeline göre inşa edilmesini hazırlamıştı. Bu modeli savunanlar ve bu uğurda çaba gösterenlerin ekseriyetle öğrenimlerini Amerika’da ya da Robert Koleji mezunlarından oluşmaktaydı (Payaslıoğlu, 1996: 34-35).

ODTÜ “teknik üniversite” özelliğiyle Mühendislik ve Fen Fakültesi bölümlerinin eğitim-öğretimi önceliğinde tasarlanmıştı. İdari Bilimler Fakültesi de aynı maksatla Amerikan tarzı işletmecilik ve sanayi yönetimi alanında Türkiye’de yeni ve teknik öğrenim yapacak bir eğitim kuruluşu olarak düşünülmüştü. Fakat biraz da rastlantısal gelişmeler sonucunda eğitim-öğretimin Kamu Yönetimi ve İktisat gibi alanlara da yayılması engellenememişti (Payaslıoğlu, 1996: 340).

İlter Turan (2015a: 23) üniversitelerin kurumsallaşma süreçlerindeki sorunları Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin Ankara’da Necatibey Caddesi’nde tutulan bir apartman binasında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamasıyla örneklendirmekteydi. ODTÜ’nün tarihçesinin yer aldığı kitap başlığında kullanılan “Barakadan Kampusa” deyimini Üniversitenin ilk kuruluş yıllarındaki koşulları aktarmaktaydı. ODTÜ’nün Ankara’da 15 Kasım 1956’da açılışı yapılmış ve 18 numaralı eski Emekli Sandığı Binasında eğitime başlamıştır. Oysaki bu bina ilk yıl için bile eğitim için yeterli olmamış, hatta 50 öğrencinin bir arada toplanacağı sınıf ortamı bir odanın dahi olmadığı vurgulanmaktaydı (Payaslıoğlu, 1996: 187-189).

ODTÜ’nün kuruluşundaki farklılık ve gösterilen hassasiyet kampüs tipi bir üniversite yapısını kazandırmaktı. Bir arazi üzerinde üniversite için bir yerleşkenin (kampüs) kurulmasının, bir bütün halinde üniversitenin derslikler, laboratuvarlar, öğrenci yurtları ve diğer tamamlayıcı faaliyetlerin ve tesislerin bir arada yer almasının fayda sağlayacağı düşünülmekteydi. Bu nedenle Türkiye’de kampüs türünde ve ilk modern üniversite olarak ODTÜ’nün kurulmasına karar verilmiş; ancak bu süreçte ilerlemesinin zor olduğundan (Payaslıoğlu, 1996: 187) bahsedilmekteydi.

ODTÜ’nün ilk yıllarında bir apartman katında eğitimine başlaması, yeni üniversiteden beklenen bu alandaki hızlı gelişimin gerçekleşmesinin çok da mümkün olmadığı izlenimini vermekteydi. Bu durum Üniversiteye, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) arkasındaki bina, tesisler ve bu alandaki barakaların 1958’de verilmesiyle çözümlenmişti. Kitabın başlığında yer alan “Barakadan Kampüse” ifadesiyle anlatılmak istenen bir detay mevcut idi. Başlıkta yer alan “Baraka” sözcüğü ODTÜ’nün ilk yıllarında Meclis binası arkasındaki yerinden dolayı “Gecekondu Üniversitesi” olarak adlandırılmasına neden olmuştu (Payaslıoğlu, 1996: 189). ODTÜ’nün bu dönemi o yılların öğrenci anılarından şöyle aktarılmaktaydı “*Emekli Sandığı yanındaki bürodan çıkarak, Meclis bahçesindeki barakalara yeni taşınmıştık. O*

zamanlar daha elektrik bağlantıları tamamlanamadığından, akşam dersleri karanlıkta sürdürülüyordu. ...” (Payaslıoğlu, 1996: 189-190).

Görün (2013) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden hocası Sadun Aren’in yönlendirmesi ve referansıya 1958 yılı yaz döneminde ODTÜ asistanlık başvurusu esnasında üniversitenin birkaç baraka bulunan müstemilat binadan oluşan görünümünden bahsetmekteydi. Görün, asistanlığa Fuat Çobanoğlu’nun odasında daha çok İngilizce yapılan konuşma üzerine kabul edildiğini şöyle açıklamaktaydı; *“Türkiye ve dünya ahvali, özgeçmişim, enflasyon gibi bazı iktisadi konular. ... Sonunda istediğim zaman gelip asistan olarak göreve başlayabileceğimi söyledi”* (Görün, 2013: 241).

Eğitim-öğretim için özellikle başı çeken, yenilikleri taşıyan, örnek uygulamalara yer veren hocaların varlığına Görün (2013: 242) bir örnekle Fuat Çobanoğlu’nun bu alandaki katkıları üzerinden açıklamaktaydı:

“İdari İlimler Okulu’nun herşeyi idi. Tüm programları, ders içeriklerini o belirliyordu. Geniş bir bilgi dağarcığı vardı: Kimyadan fiziğe, iktisattan ilahiyata kadar. Bu bakış açısı onun her konuya yaklaşımını da ‘bütüncül’ (holistic) yapıyordu. İlgilendiği alanlarda olanı biteni yakından izleyen bir yapısı vardı.”

Fuat Çobanoğlu’nun sahip olduğu bilgi birikimini eğitim-öğretim sisteminin yapılanmasına aktarmaya çalıştığını ifade eden Görün (2013: 241), İdari İlimler ismiyle bir fakülte oluşturulması ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin kurulmasına dair şu tespitleri yapmıştır: *“Bugün birçok kişiye şaşırtıcı gelse de, tek bir kişinin çabalarına bağlamak hiç de yanlış olmayacaktır.”*

Türkiye’deki akademik yazında disiplinlerin tarihi gelişimiyle eğitim-öğretimi ele alan çalışmaların İşletme Bilimi literatüründe daha çok gelişme gösterdiği düşünülebilir. Kipping ve Üsdiken’in 2014 yılındaki değerlendirmelerine göre, 1950 sonrası dönem yönetim alanında “bilimleştirme” çalışmalarının yoğunluğunu ve diğer yapılması gereken hazırlıkları erteletmişti. Aynı tespiti Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi için de kullanmak yerinde olacaktır. Üsdiken ve Çetin’in (1999: 49) “1950’li yıllarla birlikte ne değişti” sorusu farklı çalışma ve yöntemlere de belirleyici ve yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır. Üsdiken (2003) Türkiye’de İşletme İktisadının tarihsel gelişimini incelerken özellikle 1950’lerden sonra bu alanların gelişiminde etkili olan fikir ve düşünceler üzerindeki izlerin belirlenmesine yönelmekteydi. Üsdiken (2009) 1950’lerden sonra yaklaşık yirmi yıllık dönemde Türkiye’deki Yükseköğretim odağında uygulanan programlar ve dersler üzerinden yetiştirilen insangücü eğitim-öğretimindeki değişimlere yer vermektedir. Üsdiken ve

Çetin (1999) İşletme eğitim-öğretiminin tarihsel gelişimi yaklaşık otuz yıllık bir dönemi yazın üzerinden incelemiştir. Üsdiken ve Erden (2002) Türkiye'deki İşletme Biliminin değişimini karşılaştırmalı ve tarihsel gelişimiyle değerlendirmektedirler. Üsdiken ve Wasti (2002) Bilimsel alandaki personel yönetiminden insan kaynaklarına kayışı yine dönemsel bir tarih aralığında yazın üzerinden incelemektedirler. Üsdiken, Çetin ve Selekler (1998) Türkiye'de İşletme Biliminin gelişiminde önemli etkisi olan *Sevk ve İdare Dergisi* üzerine yazın incelenmiş ve buradaki düşünsel yapılar dönemsel olarak aktarılmaktaydı. Bu çalışma *Sevk ve İdare Dergisinin* yayın hizmetlerine devam etmemesinden dolayı *Amme İdaresi Dergisinde* yayımlanmıştır Akademik yazının tarihine ve gelişimine duyulan bu ilgilinin İşletme alanındaki çalışmalarda önemli yol kat etmiş, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki çalışmaların dağınık, kesintili ve sınırlı kalmış yer yer de bu tür çalışmaların unutulmuş ya da ihmal edilmiş olduğunu hatırlamamız gerekmektedir.

Yavuz Abadan ve Nermin Abadan'ın (1959) "L'enseignement supérieur des sciences administratives en Turquie" (Türkiye'de İdari Bilimler Yüksek Öğrenimi) başlıklı Fransızca makale *International Review of Administrative Science* adlı uluslararası akademik dergide yayımlanmıştır. Makale, Türkiye'deki İdari Bilimi öğreniminin gelişimi ve uygulamalarını kurumlarla birlikte değerlendiren bir içeriğe sahipti. Tarihsel bir sıralamayla, İdari Bilimi eğitiminin doğuşu ve gelişimini, kurumsal yapısı, öğrenim metotları, iş imkânları gibi başlıklara değinilmekteydi. 1959 yılı Türkiye'sinde, Fransızca dilinde, uluslararası bir yayını gerçekleştirmek makaleyi ayrıcalıklı kılmaktadır. Türkiye'de İdari Bilimi öğreniminin gelişimini değerlendiren makalede, aynı zamanda öne çıkan üniversite ve kurumların işleyişiyle ilgili detay bilgilere yer verilmekteydi. Eğitim-öğretim koşulları ve olanaklarındaki gelişmeleri değerlendiren yazarlar, bu konulara eleştirileri ve önerilerini de eklemişlerdi. Makale, dönemi ve koşulları anlayabilmek adına önemli bir kaynak, karşılaştırma fırsatı sağlayan bir çalışmadır.

Albert Sturm ve Cemal Mihçioğlu (1959) 1928-1957 yılları arasındaki Türk Amme İdaresinin kaynaklarını oluşturdukları eserde bu dönemin akademik ve bilimsel çalışmalarına dair önemli tespitler yapmaktaydılar. Bibliyografya, sadece Türkçe eserlerle sınırlanmamış olup İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerindeki çalışmaları da kapsamaktaydı. Sturm ve Mihçioğlu'na (1959) göre, Türk Amme İdaresi üzerine yapılmış çalışmaların çoğu Türkiye'de yayımlanmış ve yabancı dillerdeki bu konuyla

ilgili çalışmaların ise büyük bir kısmının alanı sınırlı etkilemişti. Türk amme idaresinin teknik yönlerine ortaya koyan çalışmalarla, Almanca ve Fransızca dilindeki çalışmalar oldukça azdı ve bu eserler genellikle Türk bilim insanları tarafından doktora tezi olarak ya da Alman ve Fransız dergilerine özel amaçlarla hazırlanmaktaydılar. Sturm ve Mihçioğlu'na (1959) göre, Türk idaresinin teknik taraflarıyla ilgilenen bilimsel çalışmaların önemli bir kısmı Amerikan ve İngiliz kaynaklarında yer almaktaydı.

Beşikçi (2007) Mülkiyelilik ruhunu “*Mülkiye’de herkes birbirini tanır. Sadece kendi sınıf arkadaşlarını değil, üst sınıflardaki arkadaşlarını da tanır*” şeklinde ifade etmekteydi. Beşikçi Mülkiye’deki eğitimi şöyle tanımlanmakta ve ders kitaplarının genelde dersi veren hocaların hazırladığı notların çoğaltılmasıyla sağlanabildiğine (Beşikçi, 2007: 62-68) dair şu hususlara vurgu yapmaktaydı:

“Öğrenciler istedikleri hocalara rahatça ulaşabilirdi. ... Bu yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde, hocaların ayrı ayrı odaları yoktu. Hocaların enstitülerde kendilerine ait küçük küçük bölümleri olurdu. Bu bölümler perdelerle birbirlerinden ayrılırdı. Bu bölümlerdeki küçük masaların üzeri kitaplarla dolu olurdu. Bu bölümlerde değil oturacak, ayakta dikilecek yer bile olmazdı, ama hocalar öğrencilerini kendilerine ayrılan bölümlerde kabul ederdi. Kenarlarda yer alan bu bölümler yanında, enstitü salonunun ortasında büyükçe bir masa bulunurdu, bu masanın etrafında sandalyeler olur, gazete, vs burada okunur, burada sohbet yapılırdı.” Kullanılan ders kaynakları için yazar “Bu dersle ilgili 50 sayfa tutan bir teksiri vardı”.

Ankara Üniversitesi SBF’de 1954 yılında uzmanlıkla, genel eğitim-öğretimde yeni ve farklı yöntemleri uygulamaktaydı. Bu yeni yöntem belirli işler için uzmanlık kurslarıyla bilgi ve becerinin desteklenmesi olup ilk örneği Etibank İşletmecilik ve Muhasebe kursuyla başlamıştı. Bu tür kurslar öğrenmeyi sürekli hale getirmesi yanında tecrübeli idarecilerin kendi uzmanlık bilgilerini paylaşımlarını sağlamaktaydı (Gürsoy, 1955: IV).

Adolfson’un (1958) ABD Yetişkin Eğitimi Derneği Milli Konseyinin Başkanı ve İşçi Eğitimi Milli Enstitüsünün İdare Meclisi üyesi olarak ABD’de çeşitli kurumlarda aktif katılımı ve üyeliği bulunmaktaydı. Adolfson Türkiye’de de 1958’de Ankara Üniversitesi ile New York Üniversitesi arasındaki işbirliğinde New York Üniversitesi Grubunun başkanlığını da yürütmekteydi. Bu işbirliğinde üniversitelerin dış öğretim ve teknik yardım faaliyetleri konusunda da yukarıda kendisinin uzmanlık alanı olan yetişkin eğitimi üzerine çalışmaları yapmıştı. Kısacası Adolfson üniversiteye normal öğrenciler gibi kayıt yaparak düzenli eğitim-öğretimden faydalanamayan kişilere yönelik programlar düzenlemekteydi. Wisconsin Üniversitesinde bu amaçla uygulanan program çeşitlerini şöyle özetlemekteydi: 1) dersane eğitimi; 2) muhabere yoluyla

öğretim; 3) münakaşalı toplantı ve konferanslar; 4) radyo ve televizyon; 5) paket ve seyyar kitaplıklar; 6) öğretici filmler yapımı ve dağıtımı; 7) istiare, test ve deneme hizmetleri; 8) yayın faaliyetleri olarak sıralamaktadır. Bu örnek uygulamalar üzerine Adolfson'a (1958) göre, Türkiye'de de geliştirilebilecek programlar bulunmakta olup özellikle Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin olanaklarıyla birlikte diğer kurumlarında bu programlardan yararlanabilmesine yönelik eylemlerden bahsetmekteydi. Adolfson (1958) Türkiye'de uygulanabilecek programları şöyle sıralamaktadır: 1) Hizmet-içi eğitim programları; 2) gece dersleri; 3) münakaşalı toplantılar ve konferanslar; 4) muhabere yolu ile eğitim; 5) yayın faaliyetleri olarak tavsiye etmekteydi.

Hukuk ve İktisat Fakültelerinde okutulan İdari Hukuku dersleri üzerine rapor hazırlayan Lütfi Duran (1967) bu derslerin resmi ortak müfredat programlarının yapılmadığından bahsetmekteydi. Bu nedenle de bu disiplinin kapsam alanı ve sınırları öğretimi yürüten kişiler tarafından belirlenmekteydi. İstanbul Hukuk Fakültesi 1951'de İdare Hukuku dersinin müfredat programının tanzim ve tespiti için girişimlerde bulunmuş ancak bu çabanın olumlu sonuçlanmadığını aktarmaktaydı. Duran'a (1967) göre, Ankara Hukuk Fakültesinde de aynı işleyiş devam etmekte, İdare Hukuku müfredat programına ait resmi bir düzenleme bulunmamakta ve süreç öğretim üyelerinin kitap ve takrirleriyle belirlenmekteydi (Duran, 1967: 90-91).

Grup çalışması uygulamaları Mülkiye'de "Tutor" usulünde yer almaktaydı. Bu yöntem Oxford'da Cambridge'de yapılan uygulamalardan esinlenmişti. Uygulamada yüz kişi civarında olan birinci sınıf onar kişilik gruplara bölünerek, her bir grup bir hocaya bağlanarak (Soysal, 2009: 93) eğitim-öğretim faaliyetlerinde etkin ve verimli olabilmenin yolları aranmaktaydı. Karaçam (1949) Türkçeye çevirdiği "Eğitimde Yetiştirici Sistem" (Tutorial System) Oxford'un tarihiyle eşdeğer gelişme gösterdiğine değinmekteydi. Bailey (1949: 446-448) Tutorial Sistem, İngiltere'de 1850'lerde yeni kürsülerin kurulmasıyla başlayan ve öğrencilerin ya tek tek ya da gruplar halinde dersleriyle ilgili bilgi almak ve görgülerinin artırılması amacıyla okula başladıkları ilk dönemde bir yetiştiriciye (tutor) bağlı olarak eğitim-öğretimlerine devam etmeleri olarak açıklamaktaydı. Bu uygulamanın aslında günümüzde üniversitelerde öğrencilere öğretim elemanları ya da öğretim üyeleri tarafından verilen danışmanlık hizmetlerinin ilk uygulamaları olarak nitelendirebilir.

Mülkiye’de öğrencilerin son sınıfta bölümlere ayrılması uygulaması öğrencilere ortak bir kültür verilmesini amaçlamaktaydı. Cevat Geray (2009: 62-63) bunu öğrencilik anılarında şöyle aktarmaktadır:

“... Yani hocası, idaresi, çalışanı, hademesi ile öğrenci ilişkileri çok güzeldi. Birbirimizi tanırdık, konuşurduk. Son sınıfta tez hazırlardık. Tezimizi kendimiz hazırlıyor, daktilo yazmasını da öğreniyorduk. Yaklaşık 40 kadar Remington marka daktilo öğrencilerin yararlanmasına sunulmuştu. ... Ayniyat memuru ama aynı zamanda yoklama memuru. Sınıfın kapısından çıkarken numaranı yazdırarak yoklama oluyordu... Kütüphaneci Hüseyin vardı. Hüseyin hangi kitap kimde, ne zaman geri gelecek bilirdi. ... Bunlar, Mülkiyeyi Mülkiye yapan insanlardı ...”

Mülkiye’nin öğrenciler tarafından seçilmesinde Tuncer Bulutay’ın deneyiminden faydalanmak ilginç olacaktır. Türkiye’de 1940’lı 1950’li yıllardaki haber ve iletişim olanaklarının çok sınırlı olduğu bir ortamda Tuncer Bulutay çok da bilinçli bir tercihle SBF’ni seçmediğinden bahsetmekteydi. Bu süreci Bulutay Mülkiye üzerine Senem Mallı ile yaptığı söyleşide şöyle açıklamaktaydı (Bulutay, 2009: 35):

“O zamanlar sinemalarda filmlerden önce kısa haberler verilir. Onlardan birinde yer alan Fakülte’nin bir inek bayramı töreninden çok etkilendiğimi anımsıyorum. Ayrıca valilerin saygın bir imajı vardı; bir kaymakamı da görmüştüm. ... Ama o yıllarda SBF daha itibardaydı, sınav yapıp burs veriyordu.”

Balta idare ilminde eğitim-öğretim alanında kullanılabilecek yayın sayısının artışına dikkat çekerken, “*Mahaza bugüne kadar öğretimle ilgili yayınların büyük kısmı Amerikan eserleriyle yabancı uzmanların ders takrirlerinin tercümelerine inhisar etmiştir*” (Balta, 1958: 36). Balta’ya (1958) göre, Türkiye’de İdare İlminin gelişiminde iç kaynakların kullanılmasının daima ön planda tutulması gerekmekte olup eğer bu hususta başarılı olunamadığı takdirde yapılan idari ilim çalışmaları sadece Amerikan sistemi gibi yabancı araştırmaların aktarılmasından ibaret olacaktır

Eğitim-öğretimde ders kaynağı, kitaplar ve öğretici kadronun sağlanması her dönemi kapsayan ve büyüyen sorunlar arasında yer almaktaydı. William Larsen tarafından derlenen Kamu Yönetimiyle ilgili seçme yazıların yer aldığı kitap ta dönemin önemli kaynaklarından birisi olup Gülgün Avcıoğlu’nun Türkçe çevirisiyle kitap Ankara Üniversitesi SBF tarafından 1959 yılında yayımlanmıştır. Bu Kitap çalışmalarına tanıklık eden Cemal Mihçioğlu Kamu Yönetimi Seçme Yazılarla ilgili açıklamalara (Mihçioğlu, 1988: 38-39) yer vermektedir:

“NYU-SBF işbirliği döneminde kamu yönetimi öğretimi alanıyla ilgili olarak yapılan işlerden biri de bir Seçme Yazılar (Reading Book) derlemesinin ortaya konmasıydı. Profesör William Larsen’in sorumluluğunda yürütülen bu çalışmalar sonunda gerekli seçmeler yapıp Türkçeye çevirilmiş, basılı kapak içinde mumlu

kâğıtla çoğaltılarak --çekingenliği apaçık olan bir tutumla-- Fakülte kitaplığında öğrencilerin yararlanmasına sunulmuştu.”

Mete Çetik (1998) 1948 yılında Pertev Naili Boratav, Behice Boran ve Niyazi Berkes’in, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindeki görevlerinden uzaklaştırılmalarıyla birlikte, gelişmelere yer vermektedir. Akademisyenlerin haklarında açılan dava nedeniyle Mahkemeye sundukları ayrıntılı “müdafaaname”yi yer veren yazar, önemli bir dönemi aydınlatacak bilgilere de yer vermektedir. Şanlı Karaaslan (2011) “Basında ve Mecliste 1948 Tasfiyesine İlişkin Tartışmaların Söylemi” başlıklı makalesinde aynı konuyu gündeme getirmiş, Çetik’in çalışmasından farklı, olayın yazılı basında haberleştirilmesine ve Türkiye Büyük Millet Meclisindeki tartışmaların değerlendirilmesine odaklanmakta olup bu gelişmeleri şöyle özetlemekteydi: “... bilim adamları ve kadınları ile siyasal iktidar ilişkileri açısından örnek olay olarak seçilen 1948 tasfiyesi, basın ve meclisin yani iki iktidar bloğunun üniversite özerkliğine ve bilim adamlarının akademik özgürlüklerine yönelik müdahale örneklerinden biri olarak ele alınmıştır” (Karaaslan Şanlı, 2011: 105). Karaaslan Şanlı’ya (2011) göre, 1909 yılında başlayan belli aralıklarla günümüze kadar devam eden tasfiyeler, Türkiye’deki üniversitelerin gelişmelerini olumsuz yönde etkilemekteydi.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1958 yılında milletlerarası nitelikteki Hukuk Eğitimi Konferansına ev sahipliği yapmıştır (Ansay, 1969a: 265). Columbia Üniversitesi İstanbul Hukuk Fakültesi ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi bir araya gelerek Haziran 1959 sonunda Kilyos’ta bir Anayasa Semineri düzenlemişlerdi. Katılanlar arasında Hüseyin Nail Kubalı, Ali Fuat Başgil, Vakur Versan, Bahri Savcı, Tahsin Bekir Balta ve Yavuz Abadan’ın yer aldığı bu Seminer basına ve halka kapalı düzenlenmişti. Seminer Türk demokrasisinin gelişmesi için nasıl bir anayasa yazılması gerektiği üzerine üç günlük bir çalışma idi. Bu Seminerde konuşulanların 1961 Anayasası’nın temelini oluşturmuş, aynı zamanda Amerikan liberal devlet görüşlerini de taşımış olduğu (Kabaş, 2012: 273) iddia edilmekteydi. Bu Seminerde Yavuz Abadan “Akademik Hürriyetler” konusuna vurgu yapmaktaydı.

Mehmet Yavuz Abadan’ın “Akademik Hürriyetler” başlıklı bu çalışması bir tören konuşmasının yazılı metnidir. Türkiye ile ABD arasında ilmi alandaki işbirliğiyle Columbia Üniversitesinin 200. Kuruluş Yıldönümü kutlamalarıyla birlikte Türkiye’de Türk Tarih Kurumunun düzenlendiği törene Abadan davetli olarak katılmış ve “Akademik Hürriyetler” başlıklı konuşmasını yapmıştır. Bu kutlama kapsamında

Columbia Üniversitesi, bütün dünya bilim çevrelerine “*bilgi edinme ve onu serbestçe kullanma hürriyeti*” üzerine araştırmalarda bulunmayı teklif etmişti. Bu çalışmanın Türkçe karşılığı için Abadan, ifade tekniği bakımından kusurlu gibi görünmekle birlikte “*araştırma, öğretim, öğrenim, kürsü ve ilim hürriyetiyle üniversite özerkliği gibi bütün akademik hürriyetleri*” içerisine alan bir kavram olarak yorumlamış (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 209) ve aynı içeriği konuşmasında ve yazılı metinde korumuştur.

Mehmet Yavuz Abadan, akademik hürriyetlerin de kaynağını insana dayandırmaktaydı. Bu konunun açıklık kazanmasında felsefi düşünce ile hukuki bilginin tarihsel bir değerlendirmesine de çalışmasında yer vermekteydi. Modern Anayasalarda basın hürriyetinin kazanılmasının mücadelesiyle akademik hürriyetler arasında benzerlikler kurmaktaydı.⁵

Yavuz Abadan’ın akademik alandaki özgürlüğe yaptığı bu vurgunun akabinde 1960 olayları ve 147’liklerin gerçekleşmiş olması çok manidardır. Üniversitelerde kanuni düzenlemeleri, devleti, devletin politika ve uygulamalarını eleştiren yazılar, konuşmalar ve çalışmaları yapan akademisyenlerin genellikle bakanlık emriyle işlerine son verildiğinden söz edilmekte olup bunlardan verilecek birkaç örnek bu durumu daha anlaşılır hale getirecektir (Payaslıoğlu, 1996: 42):

“İstanbul Üniversite’sinde İktisat Doçenti Osman Okyar’ın DP’nin ekonomi politikasını eleştiren bir yazısı üzerine Milli Eğitim Bakanlığı, Okyar’ın politika yaptığı gerekçesiyle...

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Profesör Turhan Fevzioğlu 1956 öğretim yılının açılış konuşmasında aynı Fakülte Doçentlerinden Aydın Yalçın’ın profesörlüğe yükseltilmesinin Senatoca karara bağlandığı halde Milli Eğitim Bakanı tarafından bir yıldır onaylanmamasını eleştirmiş ve öğrencilere nabza göre şerbet vermemelerini, yani iktidar sahiplerine yaltaklanmamalarını öğütlemiştir.

...

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Profesörü Hüseyin Nail Kubalı da TBMM İç Tüzüğünde yapılan değişikliği eleştirdiği için ...”

Bu tür olaylarda çoğunlukla akademisyenlerin görevlerine son verilmekteydi. Yazında bu konuyu genişleten başlıklar azdır ve gündeme taşınması sınırlı kalmış olup

⁵ İlim hürriyetinin sağlanılmasını açıkça ilk talep eden kişi de John Milton olup, 1644’de yayımladığı *Aeropagitica*’sında basın hürriyetinden söz etmektedir. 16. Yüzyılda akademik hürriyetler, *Libertas philosophandi* tanımı içerisinde düşünce hürriyetine bağlı olarak incelenmekteydi. Devletin kendi varlığını korumak amacıyla hareket etmesi sonucunda, ancak öğretim hürriyeti üzerine 19. Yüzyılın ortalarına doğru kanuni düzenlemelere rastlanmaktadır. Bu konuda Bern Kantonunda 1834 yılında çıkarılan bir kanunla ilimin hür olduğu kabul edilmiştir. 1848 Frankfurt Anayasasında ve 1859 tarihli Kanunla Zürih’te aynı esas hukuki yapı içerisine dâhil edilmektedir (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 209-210).

genellikle yaşananlar ve buna dair eleştiriler ayrıca ele alınmamış, bir konu ya da olayla kurulan kısa bağlantılar veya ifade geçişleriyle aktarılma yolu kullanılmış idi. Örneğin yukarıda verilen birkaç örnek ODTÜ'nün kuruluş tarihçesinin satır aralarından ulaşılmış olup aynı kaynaktan 147'likler için protesto eyleminin örneği yer almaktaydı. Profesör Turhan Fevzioğlu'nun 147 öğretim üye ve yardımcısının askeri yönetim kararıyla üniversitelerden uzaklaştırılmasına karşılık istifa ettiği bilgisi yer almaktaydı (Payaslıoğlu, 1996: 116).

Siyasal Bilgiler Fakültesi Doçentlerinden Muammer Aksoy ile asistanlardan Coşkun Kırca, Şerif Mardin ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doçentlerinden Münci Kapani gibi isimlerin de o dönem uygulamaları protesto etmek için görevlerinden istifa etmişlerdi (Payaslıoğlu, 1996: 42). Taner Timur'a (2000) göre, tarihsel gelişmeler ışığında Türkiye'de gerçek bir düşünce özgürlüğü gelişim gösterememiş ve bu nedenle de maalesef kendi geleneğinde bilim özgürlüğünü yaratamadığını vurgulamaktaydı. Timur (2000: 349) bu durumu şöyle özetlemektedir:

“... Bu yüzden üniversite özerkliği hep korporatist bir esprinin, ‘meslek çıkarları’nın sınırları çerçevesinde düşünülmüş ve araştırma özgürlüğünün zırhı olarak algılanmamıştır... Bu gelişmelerde ne yazık ki üniversite mensuplarının çoğu, ufuk darlığı ya da çıkar hesapları içinde, özgürlükten değil ezenden yana tavır almışlardır. Son otuz yıl içinde Türk Üniversitelerinin hiçbir saygınlığının kalmaması bu nedenledir. Bu üniversitenin bilimsel üretimini de Science Citation Index’in ruhsuz rakamlarında değil, Türk toplumundaki ‘dayanılmaz hafifliği’nde aramak gerekir.”

Dünyadaki bilimsel gelişmelerin genel seyrinde, bilimsel kol üzerine etkin çalışmaların yapılması ve bilimin yayılması için dernekleşme faaliyetleriyle süreli yayımlarla bu süreç desteklenmekteydi. Bu tespiti, Tümay Ertek'in (1972) Ekonometri alanından aktardığı gelişmelerle de güçlendirmek mümkündür. Birinci Dünya Savaşından sonra Ekonometri alanında çalışmalar hızlanmış ve 1930 yılında Ekonometri cemiyeti “Econometri Society” kurulmuş idi. Bu cemiyeti uluslararası bir örgüt yapısında bilimsel çalışmalarda yapıcı ve birleştirici yeni düşüncelerin geliştirilmesi için oluşturulan ortak bir bilimsel gelişme platformu olarak nitelendirmek gerekliydi. Bu cemiyetin ikinci önemli hamlesi *Econometrica* başlıklı bir Derginin yayımlanmasına karar verilmiş ve üç aylık periyotlarla Derginin yayım hayatına başlamasına yönelik adımların atılması olmuştu. 1933 yılının Ocak ayında bu derginin ilk sayısı çıkarılmıştı (Ertek, 1972: 124) Tortop'a (1971; 45) göre de, 1945 yılında Türk Belediyecilik Derneği kurulmuş ve bu dernek faaliyetleri arasında İller ve Belediyeler Dergisinin yayımlanmasıyla Türkiye'de belediyecilik alanındaki eğitim girişimlerini başlatmıştı. Bir meslek grubunu temsil eden bir derneğin kurulması ve bu mesleğin

yetiştirilmesi ve geliştirilmesini mercek altına alan bir derginin yayımıyla bu dernek faaliyetlerin desteklenmesinin, gelişmiş ülke örnekleri uygulamalarında görüldüğü üzere meslek grubunun ya da ilgili bilim alanının gelişmesine önemli ivme kazandırmaktadır.

Türkiye’de bu dönem aralığında disiplinlerin ya da alt bilim kollarının dernekleşme, cemiyet ve/veya herhangi bir örgüt yapısı içinde geliştiği ya da kurulduğuna dair bilgi notuna rastlanılmamıştır. Sadece Ankara Üniversitesi SBF’de “Meray Odası” da denilen “çağan odası” adı altında akademik kadronun dinlenme süreçlerinde hem kahve molası hem de karşılıklı fikir alışverişlerini gerçekleştirdikleri bir ortam bulunmaktaydı. Yine yabancı akademisyenlerin öncülük ettiği ya da yurt dışı eğitilmiş hocaların belirli günlerde ev ya da belirli ortamlarda bir araya gelerek gerek dünyadan gerekse Türkiye’nin gündemi üzerinden bilimsel tartışmaların yapıldığına dair örnekler bu tezin metinleri arasında yer almaktadır. Lakin bu örneklerin dışında profesyonel anlamda Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanıyla ilgili doğrudan bir cemiyet ya da dernek faaliyetinin akademik ortamda gelişemediği söylenebilir.

Bu dönem süreli yayınlarda Siyasi İlimler Mecmuası çalışmaları hatırlanabilir. Güven’in (2010) bu dergideki çalışmalar üzerine yaptığı çözümler hem ülkelerin etkisini hem de çalışmaların içeriklerini aktarmaktaydı. Türkiye’de, Siyasi İlimler Mecmuasının 1931 ile 1955 yılları arasında 297 sayısı yayımlanmıştı. Güven’e (2010; 5) göre, Siyasi İlimler Mecmuasının ilk yıllarında çeviri makaleleri yer almış, 1937–1945 tarihleri arasında Alman, 1946–1955 döneminde Amerikan etkisinde yayınların ağırlığı bulunmaktaydı.

3.2. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Türkiye’de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanında lisansüstü eğitimin, lisans eğitimi üzerine ihtisaslaşmayı destekleyen bir gelişim olarak kabul edilmesi gerekirken, ülkemizde ancak zorunluklar karşısında bu düzeyde eğitime başlanmıştır. Lisansüstü eğitim ihtiyacını ve gerekliliğini, Siyasal Bilgiler Okulu’nda Ankara’ya taşınmanın başlattığını söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Çankaya (1968-1969) Siyasal Bilgiler Okulu’nun İstanbul’da eğitim desteğini İstanbul Üniversitesinden almış; ancak Okulun Ankara’ya taşınmasıyla birlikte, eğitim kadrosunda fark edilemeyen yetersizlik sorunuyla karşı karşıya kalınmıştı. Bu sorun o günün şartlarında bakanlıklarda ve diğer kurumlarda çalışan belli yeterlilikleri sağlayan devlet memurlarından oluşan eğitici kadrolarla çözümlenmeye çalışılmıştı. Çankaya’ya (1968-

1969) göre, Siyasal Bilgiler Okulu'nun Ankara'ya taşınmasıyla ortaya çıkan eğitici kadro eksikliği ve bunun geçici kadrolarla çözümlenmesinin getireceği etkiler geniş kapsamlı düşünülmemiştir. Bu konudaki ilk adımlar, Okul Müdürü Emin Erişirgil'in tecrübeli gözlemleriyle, eğitim-öğretimin geçici kadrolar tarafından yürütülmesinin Siyasal Bilgiler Okulu'nu istenen ve beklenen başarıya ulaştıramayacağını fark etmesiyle başlamıştır. Emin Erişirgil, Mülkiye'de eğitim-öğretimi sürekli devam ettirecek kadroya ihtiyaç olduğu düşüncesini, o dönemde Maliye Bakanlığının kendi bünyesinde yerli ve yabancı yükseköğretimlerini bitirenlere verilen yenileştirme projesiyle birleştirerek bu kadronun yetiştirilmesi çabasına girmiştir. Ortak paydada geliştirilen çalışmalar sonucunda Emin Erişirgil, 1936-1937 ders yılı sonunda Maliye Bakanlığında Avrupa'da Maliye İktisadi doktorasını yaptırmak üzere öğrenci gönderilme projesini kabul ettirmeyi başarmıştır (Çankaya, 1968: 524).

1911 yılında Mülkiye Mektebi'nden mezun olan M. Emin Erişirgil 1936-1942 yılları arasında SBO'nun ilk müdürü olarak Okuldaki eğitim-öğretimin modernleşmesi ve akademik kadronun yetiştirilmesinde ilk girişimleri başlatmasıyla anılmaktaydı. Erişirgil SBO için yaptığı öncülük göreviyle birlikte yaşadıklarını ve gözlemlerini sürekli kaleme almasıyla da farklı bir rehberlik vazifesini yerine getirmişti. "Bildiklerim" başlığında yazdığı anıları M. Bülent Varlık (2010) tarafından bir kitap olarak yayımlanmıştır. Erişirgil anılarıyla Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki eğitim-öğretimin kurumsal yapısını ve olanaklarını günümüze aktarmaktaydı. Anılarıyla önemli bir döneme katkı sağlayan Erişirgil'in bu kayıtlarında SBO ilk müdürü olarak Okulda başlattığı ilk düzenlemelere ait bilgiler maalesef yer almamaktadır. Kitabın sonundaki eklerde yer alan fotoğraflar ve belgelerle, SBO'yla ilgili bilgiler Erişirgil'in kişisel gayret ve çabasını gözler önüne sermektedir.

Fehmi Yavuz anılarında, Mülkiye'den 1937 yılında Mali Şubeden mezun olduktan sonra Maliye Bakanlığı tarafından doktora yapmak üzere Almanya'ya gönderildiğinden bahsetmekteydi. Almanya'daki eğitimini İkinci Dünya Savaşının başlangıç yılları nedeniyle tamamlayamadan yurda dönmüştü. Yavuz, 1942'de Mülkiye'ye İktisat ve Maliye Asistanı olarak başladığı döneme ait anıların da o dönem koşulları ve uygulamalar konusunda önemli bilgiler vermekteydi (Yavuz, 1981: 19-20):

"Şehirciliğe atlamam şöyle oldu: Reuter'in bir makalesinin çevrilmesi nedeni ile kendisi ile sıkı işbirliği yapmıştım. Reuter'in asistanı, doçenti, tercümanı, mütercimi yoktu... Bir buluşmamızda, kendisine birlikte çalışmayı düşündüğümü söyledim.

Çok iyi karşıladı. Transfer için hemen girişimde bulun dedi. Müdürümüz Ali Fuat Başgil idi. O da çok olumlu karşıladı ve transfer işleri kısa sürede gerçekleşti. O zaman böyle işler uzun boylu komisyon çalışması ve kararı, yazışma filan da gerektirmiyordu. Ben ne lisans düzeyinde, ne de doktora için gittiğim Almanya’da, bir saat olsun Şehircilik dersi görmemiş ve izlememişim.”

1933 yılındaki Üniversite Reformundan sonra özellikle İstanbul Üniversitesinde yer alan sığınmacı bilim insanları sadece üniversitede öğretim faaliyetleriyle sınırlı kalmadan, aynı zamanda akademik çalışmalara bilimsel normlarda kazandırmışlardı. Bu öğretim kadrosunun görevleri arasında yer almamakla birlikte, araştırmalar yapmışlar ve yaptıkları tezlerle Türkiye’de bilimsel çalışmaların kurumlaşmasında öncülük etmişlerdi. Bu bilim insanları, Türkiye’de ilk doktora çalışmalarının başlatılmasında da etkili olmuşlar, özellikle 1940’lar ve 1950’li yıllar arasında bu kişilerin danışmanlığında çalışmalar yürütülmüştü (Bermek, 2007: 10).

İlk kez 1938’de Avrupa’da SBO benzeri okullarla “Öğrenci Mübadelesi” yönünde anlaşmalar yapılmış, bununla beraber İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla uygulamaya geçilememiştir (Çankaya, 1968: 543).

1940’lı ve 1950’li yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde Siyasi İlimler alanında doktora çok sayıda üniversitede yapılırken Amme İdaresi alanında doktora programları ise sınırlı sayıda idi. Amerikan üniversitelerinde 1949-50 yılları arasında doktora derecesi alan 127 genç kadın ve erkek arasından Amme İdaresi üzerinde doğrudan uzmanlık çalışmalarını yapan 14 kişi bulunmaktaydı (Abadan, 1956: 408).

1950’li yıllarda 5627 sayılı Kanunla Siyasal Bilgiler Okulu kimliğinin Ankara Üniversitesi’ne bağlı bir fakülteye dönüşmesiyle birlikte, lisansüstü eğitimleriyle ilgili gelişmeler başlamıştı. Cem’e (1975) göre, 23 Mart 1950 tarihli Kanunla, Dış Münasebetler, Maliye, İskân ve Şehircilik Enstitüleri yanında bir İdari İlimler Enstitüsü’nün de kurulması kararı bu başlangıcın göstergesiydi. Bu yeni düzenlemelerle İdari Bilimler, Siyaset İlmi ve İdari Hukuk alanı başta olmak üzere yakın dallarda araştırmalar yapılmasının desteklenmesi ve ülkenin yönetim sorunlarının çözülmesi hedeflenmişti (Cem, 1975: 18). Bu bölümler Fakülte’de Siyaset ve İdari Bilimler, Dış İlişkiler, İskân ve Şehircilik, İşletme Enstitüleri olarak dağılım göstermekteydi (Bulutay, 2009: 36).

NYU ile SBF tarafından ortaklaşa düzenlenen proje kapsamında Siyasal Bilgiler Fakültesinde Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin lisans tarafı için yürütülen hazırlık ve çalışmalarla birlikte lisansüstü düzeyinde eğitim-öğretimin başlatılması için de aynı

süreç işletilmeye çalışılmaktaydı. Cemal Mihçioğlu (1988) bu gelişmelerden detaylı olarak söz etmekteydi. Yerli ve yabancı akademisyenlerin katılımda bir arada yapılan toplantılarla, alınan ortak kararların uygulamalara dönüştürülmesi için çaba sarf edilmekteydi. Bu ortak düzenlemeler sadece lisans eğitimiyle sınırlı kalmamış ve Albert Sturm'un önerisiyle doktora düzeyindeki programlarla ilgili de ortak bir toplantının Fakültenin İdari İlimler Enstitüsünde yapılması gündeme gelmişti (Mihçioğlu, 1988: 49).

Nadiren eğitim-öğretim çalışmalarında Siyasal Bilgiler Fakültesiyle, Amme İdaresi Enstitüsünün temel sorunları arasında, eğitim kadrosunun da yer aldığını Balta (1958: 35) şu ifadelerle dile getirmektedir:

“Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Amme İdaresi Enstitüsünde idare ilmi sahasında yapılmakta olan öğretimin büyük kısmı, bugüne kadar başta Amerikalı olmak üzere yabancı uzmanlar marifetiyle sağlanmıştır. Bununla beraber son zamanlarda bazı konular bu sahada yetişmekte olan Türk uzmanlar tarafından okutulmağa başlanmış bulunmaktadır. Hatta Siyasal Bilgiler Fakültesi, idari ilmi sahasındaki bilim dersleri önümüzdeki ders yılından itibaren Amerikalı uzmanların yardımıyla Türk Uzmanları tarafından okutulmasına karar verilmiş bulunmaktadır.”

Ankara Üniversitesinde doktora programı ilk kez Hukuk Fakültesinde açılmıştır. O sırada Almanya'dan Türkiye'ye gelen Profesör Ernst Hirsch Ankara Hukuk Fakültesinde ders vermekteydi. Profesör Hirsch İstanbul Hukuk Fakültesi'nde uzun zaman ders verdikten sonra Ankara Hukuk Fakültesinde Hukuk Felsefesi okutmaya devam etmiştir. Aynı zamanda Ankara Hukuk Fakültesi kütüphanesinin kurulmasına katkı sağlamış ve Türkçeyi çok iyi öğrenmiş idi (Kabaş, 2012: 147). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde 15 Kasım 1953 tarihi itibariyle lisans eğitim-öğretim faaliyetleri yanında doktora çalışmalarına da başlanmıştı. Seminerler ve ihtisas kurları olarak gruplandırılmış olan çalışmalarla, Amme Hukuku ve Hususi Hukuk alanında doktora faaliyetlerinin yürütülmekteydi (Oğuzman, 1954: 1078).

Ergun Özbudun (2015) Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra aynı Fakültede Kamu Hukuku doktorasını tamamlamış ve o dönem üniversitelerde kürsü sistemi uygulanmakta olup kürsü başkanlığı Prof. Bülent Nuri Esen tarafından yürütülmekteydi. Özbudun, Anayasa Hukuku kürsüsüne asistan olarak göreve başladığında sınav ya da mülakatların olmadığını, kendisinin asistan olmaya karar verdiğinde kürsü başkanıyla görüşmesi sonucunda bu göreve atandığından bahsetmekteydi. Bu görüşmeden sonraki diğer aşamaların tamamıyla formalitelerden oluştuğuna (Özbudun, 2015: 34) dair görüşlerini dile getirmektedir.

Ankara Hukuk Fakültesinde doktora derslerine başlayan Nermin Abadan Unat (2015: 224) o dönemi şöyle özetlemekteydi:

“... Ders dediğime bakmayın, pek bir şey yok aslında. Üç tane önemli hoca var. Ne ders veriyor, ne bir şey... Ödev hazırla, yazı yaz getir diyorlar. Bu hocalarım Nihat Erim, Mesut Zeki Alkan ve Bülent Nuri Esen. Ben onlara danıştım ve dedikleri ödevleri hazırladım; yazıları yazdım.”

İstanbul Üniversitesinde İktisat Fakültesine bağlı bir İşletme İktisadı Enstitüsünün kurulmasının geri planında 1950’lerin başında yabancı iktisatçı grubunun incelemeleri ve önerilerinde Türkiye’deki yönetici eleman eksikliğine yapılan vurgu yer almaktaydı. Bu girişimler sonunda İstanbul Üniversitesinde, Harvard Üniversitesi ve Ford Vakfının yardımıyla İşletme İktisadı Enstitüsü kurulmuştu (Oluç, 1972: 2).

İşletme İktisadı Enstitüsüne öğretim elemanı yetiştirilmesi için yurt dışındaki yabancı üniversitelere başvurulmaktaydı. Mehmet Oluç (1972) kendisinin de bulunduğu Zeyyat Hatipoğlu, Şakir Ağanoğlu, Mükerrerem Hiç ve Nezih Neyzi’den oluşan kadroyla 1954 yılında Harvard Üniversitesinde İşletme Fakültesinde eğitim almak için gönderildiklerinden bahsetmekteydi. On aylık eğitim programı dâhilinde vak’a metodu üzerine de bilgi sahibi olmuşlardı. 1955’de Türkiye’ye dönen bu grup tarafından Orta Sevk ve İdare Kursu faaliyetleri başlatılmış olup bu kurslara özellikle iş yaşamında beş yıl tecrübesi olanlar katılmış ve vak’a metodu yöntemiyle eğitimler verilmişti (Oluç, 1972: 3).

Türkiye’de devlet üniversitelerinin çoğunlukla lisans eğitimi faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla hareket ettiklerine değinen İlter Turan (2015b: 174) bu nedenle lisans öğretimindeki ağırlıklı yapıyı vurgulamakta ve 1946’daki Kanunla doktora şartının aranması nedeniyle doktora öğretimi vermek üzere geliştirilen programlardan bahsetmekteydi. Bu yeni programları doktora programı olarak tarif etmenin çok da mümkün olmadığını Selma Bardakçı’yla yaptığı mülakatta İlter Turan ayrıntılarıyla değerlendirmekteydi.

Fehmi Yavuz Mülkiye’den mezun olan öğrencilerin doktora eğitimine devam edebilmeleri için yabancı ülkelere gönderildiğini, bunun için de açılan çok sayıda sınavdan (Yavuz, 1979: 56) bahsetmekteydi. Yavuz kendi akademik kariyerinden de verdiği şu örneklerle o dönem uygulamalarına açıklık kazandırmaktaydı, “1952’de Ankara’nın İmarı ve Şehirciliğimiz adlı takdim tezini, jüri yeterli bulmayarak, oybirliği ile reddetti. 1953’de yayımlanan Şehircilik Ders Kitabı ile Profesör oldum. Ders

notlarına dipnot, dizin, kaynakça ... ekleyerek bu yapıtı ortaya koymuştum” (Yavuz, 1981: 21).

Türkiye’de yükseköğretim alanında ilkelerin, kuralların ve yeni uygulamaların yerleştirilmesinde ODTÜ’de geliştirilen yöntemlerde etkili olmaktadır. Kuruluş döneminde ODTÜ Mütevelli Heyeti tarafından 2 Ocak 1962 tarihinde onaylanan “ODTÜ Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği (Academic Rules and Regulations) uygulanmaya başlanmıştır. Bu Yönetmelikle ODTÜ’yle Türkiye’nin yükseköğretim düzenine lisans (undergraduate) ve yüksek lisans (master) sınıflaması yenilikleri gelmiştir. Diğer gelişmeler ise, küçük sınıf ilkesi, danışmanlık ilkesi, ofis saatleri uygulamaları getirilmiştir. Yüksek lisans ve doktora yükseköğretim programa göre belirlenen derslerin zorunlu alınması ve doktora yeterlilik sınavından geçme koşulları da net bir şekilde düzenlenmiştir. ODTÜ ayrıca öğretim üyesi-öğrenci işbirliği ve diyalogunda Türk eğitim kurumlarındaki geleneksel, mesafeli tutum ve davranış modelinin tek taraflı yapısını değiştirmiş ve öğrenme faaliyetlerini daha yakın karşılıklı bir alış-veriş ortamına dönüşmesi olanağını sunmuştu (Payaslıoğlu, 1996: 337-338).

2009 yılında Çakır ve Özekmekçi’nin Nermin Abadan Unat’la yaptığı söyleşi literatüre yeni bilgiler ve Siyaset Biliminin arşivine de derinlik katmaktadır. Karşılıklı soru cevaplarla çeşitli başlıklarda hem iç işleyişte hem de dünyadaki gelişmelere açıklık kazandırılmıştı. Mekteb-i Mülkiye’nin erkek tekelindeki yapısını 1953’de ilk kadın asistan olarak göreve başlamasıyla değiştiren ve siyaset’in her zaman kendisi için önemli olduğunu dile getiren Nermin Abadan Unat bu bilime okul yıllarında politikaya karşı duyduğu ilgiyle başladığını (Abadan 2009: 32; Kabaş, 2012: 79) ve siyaset bilimine yönelişini açıklamaktadır.

Mülkiye’nin “erkek egemen” yapısının Nermin Abadan’la birlikte kırıldığı ifade edilirken, bu yeni dönemin koşullarını anılarından günümüze kısaca şu sözlerle taşımaktadır (Abadan Unat, 2015: 225-226):

“1953 yılının son aylarında yeni açılacak kürsüleri güçlendirme amacıyla 10 alanda asistanlık sınavı açıldı. Asistanlık sınavları sonucunda kabul edilmişim. Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta bana buraya yerleş ve burasını işler hale getir. Meslektaşlarınla işbirliği yap. SBF’ye giren ilk kadın öğretim yardımcısı olarak kendini göster demişti. Tahsin Hoca her zaman uluslararası konferanslara katılmamızı desteklerdi. Bize yolluk ödeneği koydurmak için savaşırdı. Ben onun ısrarı ile 1957 yazında Almanya’nın yeni kurmuş olduğu İdari Bilimler Merkezi’ne gitmiş ve üç ay Speyer’de konuk asistanlık yapmışım.”

Doktora çalışmaları için Amerika'ya Fulbright Bursuyla giden Nermin Abadan Unat ilk başvurusunun ret edilmesine üzülmüştü; ancak bu Bursun bekâr ve gençlere öncelik tanınması kuralı, bu kişilerin Türkiye'ye dönmemeleri nedeniyle evli olanlara da tanındığı ikinci yıl seçilmişti. Amerika'daki eğitim uygulamaları üzerine şu bilgileri aktarmaktaydı (Kabaş, 2012: 157-162):

“... Bana Minnesota Üniversitesi'nden burs çıkmıştı. ... Burada bizi yurda yerleştirdiler. Beş hafta her sabah önemli bir Amerikalı profesör, yönetici ya da bir bilim adamı geliyor, belirli konularda bize bilgi sunuyordu. ... Öğleden sonra geziler vardı. Mesela Detroit'teki General Motors fabrikalarına götürdüler. ... Ülkeyi tanımak için neleri bilmek gerekirse, bunlar bize ders olarak veriliyordu. Beş hafta sonunda herkese okuyacağı üniversiteye gitmesi söylendi. Ben de Minnesota'nın başkenti Minneapolis'e gittim. ... İlk kez orada televizyonu gördüm. ... Sürekli okuma listeleri veriyorlardı, haftada minimum iki üç kitap okumak gerekiyordu. Ben neredeyse hiç kütüphaneden çıkmıyordum. O zaman bilgisayar yok, hatta fotokopi makinası yok, sürekli not alıyordum ...”.

Nermin Abadan Unat'a göre, ABD'nin eğitim felsefesinin özünde, çok sayıda insana yüksek tahsil yaptırmak amacı yer almakta olup lisansüstü çalışma, doktora çalışmalarında ise elit ölçüler hâkimdi (Kabaş, 2012: 169).

Abadan Unat, (2009) Amerika'daki eğitim-öğretim sürecinde danışman hocasının önerilerinin bireysel ve akademik gelişimine yön verdiğinden bahsetmekteydi. “Siyasal davranış” dersinin işleyişinden örnekler vererek, dersin başlangıcında ön hazırlık olarak belli başlıkların tariflerini tartışarak derslerin işlendiğini aktarmaktaydı. Herbert McClosky'in bu ders kapsamında seçmen davranışı, oy vermede rol oynayan etkenler gibi konulara değinirken, Weber'in siyasi partiler tarifini tartıştıklarını örneklendirmekteydi. Abadan Unat Siyaset Teorisiyle o tarihlerde henüz Türkiye'de bilinmeyen Kamu Yönetimi dersini seçtiğine değinmekteydi. Aynı zamanda aldığı bu derslerin kendisine “*Siyaset Bilimi'nin çok boyutlu, iktidar odaklı ve toplumsal değerlerin biçimlendirdiği çok zengin bir disiplin*” (Abadan, 2009: 32-33) olarak tanımlamasına yol açtığını dile getirmektedir.

Amerika'da Kamu Yönetimi ve Siyasal Davranış derslerini alan Nermin Abadan Unat bu alanda çok malzeme topladığına değinmekteydi. Eğitim aldığı üniversitenin Siyaset Bilimi Bölümü Başkanı Abadan Unat'ın iyi bir öğretim elemanı olacağına dair görüşlerini bir mektupla Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Mülkiyeye kendisinden habersiz paylaştığından bahsetmekteydi. Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanı Prof.Dr. Fadıl H. Sur Türkiye'ye geldikten sonra Abadan Unat'la görüşmüş ve açılacak

asistanlık kadrosu için sınavlara başvurmasını öğütlediğini (Akça, 2015: 224-225) söyleşide detaylarıyla aktarmaktaydı.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Fakülte Genel Kurulu tarafından 30 Mart 1956 tarihinde hazırlanan ve 9272 sayılı Resmi Gazetede ilanından sonra "Doktora sınıfları" açılmıştı (Çankaya, 1968-1969: 659). Fakültede açılan doktora programı için Mümtaz Soysal (2009: 93) Türkiye'de ilk siyaset bilimi ya da siyaset bilimi doktora programı Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından verilmiş ve bunu da ilk alanın kendisi olduğunu ifade etmekteydi.

SBF İktisat doktora programına ve asistanlığa giriş sınavlarından başarıyla geçmesinde İngilizce bilmesinin getirdiği avantajı dile getiren Korkut Boratav sınavda diğer adaylardan daha başarılı olmasındaki fark olarak nitelendirmekteydi. Boratav'a (2009: 22) göre, asistanların çoğunluğu akademik mesleğe girdikten sonra İngilizceyi öğrenmeye çalışmaktaydılar.

Amerika eğitiminden sonra doktora programına devam eden Abadan Unat (2009: 33) ise Türkiye'deki eğitim-öğretim uygulamalarına şöyle açıklamaktadır:

"ABD'den farklı olarak Türkiye'de doktora dersleri öğretim üyesinin zevki, eğilimine göre değişiyordu. Kesin bir formata sahip değildi. Esasen çok az öğrenci vardı. ... Bu derste daha çok okunan kitaplardan fiş çıkartma öğütleniyor, hocamızın uluslararası temas ve tecrübelerini dinliyorduk. ... dersinde ise, ders yapmadık. Benden sadece yazılı bir ödev istenmişti."

O dönemde doktora programlarının karşılaştırmasını yapan Abadan Unat (2009) SBF'de ve Hukuk fakültelerinde Siyaset Bilimi dersinin verilmiş amacının da değiştiğini hatırlatmaktadır. Lisansüstü eğitim için, "*Yönetmelik gereği verilmesi gereken dersler daha çok yazılı ödev şeklinde yapılmıyordu. Başka bir deyimle, doktora öğrencisi belli alanlara doğru yönlendirilmediği gibi belli konularda tartışmalar da yapılmıyordu*" (Abadan, 2009: 33) ifadelerini kullanmaktaydı.

Payaslıoğlu (1996) ODTÜ'nün eğitim-öğretim kurumları arasında başarıya ulaşmasını ilk rektörlerinden Seha Meray'ın akademik kadronun yetiştirilmesine gösterdiği özen ve öncelikle açıklamaktaydı. ODTÜ kurulduğu ilk dönemlerinde akademik kadro teminini diğer üniversitelerin yetişmiş öğretim üyeleri vasıtasıyla karşılamaktaydı. Bu gelişmeleri dikkate alan Rektör Seha Meray ODTÜ'de çözüm yolunu şu sözleriyle açıklamaktadır: "*Öğretim Üyeleri camiasını, en yüksek şahsi ve ilmi vasıfları toplamış olanlardan kurmak gerekir. Bunu yaparken, diğer üniversitelerin, amme sektörünün veya hususi sektörün değerli elemanlarını*

üniversitemize çekmekten çok, üniversitemizin müstakbel öğretim üyelerini yetiştirme zaruriyetine öncelik vermek gerekir” (Payaslıoğlu, 1996: 136). ODTÜ akademik kadrosunu oluşturmada başka kurum ve kuruluşların yetişmiş kadrosunu ODTÜ’ye dahil etmek yerine kendi akademik personelini yetiştirmeye öncelik vermeyi ilke edinmekteydi. ODTÜ için yerinde bir karar olduğundan söz edilse de uzun bir zamanı kapsadığından dolayı daha çabuk çözüm arayışları da geliştirilmişti. Amerika ile diğer yabancı ülkelere yüksek lisans ve doktora yapmak üzere elemanlar gönderilmesi bu çözümlere örnektir. 1956’da Pennsylvania Üniversitesine Birleşmiş Milletler Bursuyla altı kişiyle başlayan bu eğitim olanaklarının, sonraki yıllarda sayılarının artışıyla devam etmişti (Payaslıoğlu, 1996: 138).

ODTÜ lisansüstü eğitimde yurtdışı uygulamalarında sorunlarla karşılaşmış ve ilk örneğinin de Pennsylvania’ya gidenlerin doktora eğitimleri alanında yaşanmıştı. Akademik kariyerde ilerlemek için doktoranın zorunlu koşul olmasına rağmen bu beklentiyle yurt dışında eğitim alanların doktora yapma isteklerine karşılık sadece yüksek lisans derecesiyle Türkiye’ye dönmüşlerdi. Daha genel başlıklardaki sorunlardan; gönderilen elemanların bir kısmının başarısız olması ya da bazılarının eğitimlerini bitirdikten sonra Türkiye’ye geri gelmemeleri (Payaslıoğlu, 1996: 138) sayılmaktadır.

Payaslıoğlu (1996) ODTÜ’nün kurumsal tarihçesini yazarken karşılaştığı güçlüklerden de bahsetmekteydi. Örneğin yukarıdaki paragraflarda ODTÜ’nün yurt dışına 1956’da başlayan eğitim yolculuğuna dair bilgilerin eksikliği ve arşiv kültürünün gelişmediğinin bir örneğini Payaslıoğlu’nun ifadeleriyle aktarılmaktadır: *“İncelediğimiz dönemde yurt dışında hangi ülkelere, hangi alanlarda ne kadar eleman gönderildiği; bunların kazandıkları dereceler, başarı ve dönme oranları; bu yetiştirme faaliyetlerinin finansal kaynakları gibi konularda elde yeterli ve güvenilir bilgi bulunmadığından bu hususta herhangi bir değerlendirme yapamıyoruz”* (Payaslıoğlu, 1996: 138).

Abadan Unat (2009) kendi döneminde, hocaların Kara Avrupası dışında doktora çalışması yapmamış oldukları tespitini yaparak, Avrupa’daki lisansüstü eğitimin geç ve belirli ölçüde kurumlaşmasını tamamlayabildiğine değinmektedir. Abadan Unat, İngiltere ve Amerika’daki lisansüstü öğrenimin köklü geçmişini ve düzenli örgütlenişini şöyle hatırlatır (Abadan Unat, 2009: 35):

“Amerika’daki sistem ne kadar düzenli ve keskin hatlarla çizilmişse Türkiye’deki sistem o nispette dağınıktı ve o nispette önemsenmiyordu. ABD’ye gelir gelmez öğrencinin danışmanı var, hangi derslerin alınıp alınmayacağı, hangi derslerle hangi

derslerin uyuşacağı hep izleniyor. Sürekli de sınav yapılıyordu. Ben sene sonuna kadar bilmem kaç tane sınav verdim. Buna mukabil Ankara’da benden sadece yazılı bir ödev vermem istendi. ... Ankara’daki hocaların doktora öğrencisine sundukları bir şey yoktu. Doktora öğrencileri de kendi meraklarını hocalarına beğendirmeye çalışıyorlardı. Buna karşın doktora sınavı ciddi bir sınavdı. Beş kişilik bir jüri vardı, sınav çok uzun sürerdi, herkes ayrı ayrı soru sorardı. ...”

Nermin Abadan Unat (2009: 35) o yıllarda doktora tezini tamamlayanlara, doktoradan iki yıl sonra doçentlik sınavına girebilme hakkı tanındığına değinmektedir. Fazla vakit kaybetmeyerek doktoradan üç yıl sonra doçentlik unvanını elde ettiğini ifade eden Abadan Unat, Kamu Yönetimine olan ilgisi nedeniyle “Bürokrasi” konulu doçentlik tezini hazırladığını da vurgulamaktadır. Bürokrasi kavramını ele aldığı doktora tezinde Türkiye’yle diğer ülkelerdeki gelişmelerle ve değişimine de odaklandığından söz etmektedir.

Doçentlik tezi için Nermin Abadan, Türkiye’deki hocalardan aldığı desteklere ilaveten yurt dışında yabancı hocalar da bilgi ve tecrübelerini paylaşmışlar hatta konunun çalışılmasına yardımcı olabilecek yurt dışı olanakları da sağlamışlardı. Nermin Abadan doktora tezindeki teşekkür, katkı ve çeşitli ülkelerle bilim insanlarının bilgi ve tecrübelerinin paylaşıldığı uzun listeyi 1959 yılı Türkiye’sinin bilimsel ve akademik başarısı olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

“... Bu münasebetle, herşeyden önce, problemi benimle uzun boylu tartışma nezaketini göstermiş olan Yeni Zelanda’nın Wellington Üniversitesi Amme İdaresi Profesörlerinden Norman C. ANGUS, ... Ayrıca bürokrasileşme vetiresinin endüstrileşmiş toplumlarda oynadığı role işaretle çeşitli kaynaklara dikkatimi çeken Speyer İdari İlimler Yüksek Okulu Sosyoloji Profesörlerinden Arnold GEHLEN, ... Beni, Speyer’deki İdari İlimler Yüksek Okulu’na üç ay müddetle misafir öğretim üyesi olarak davet eden İdare Hukuku Profesörü C. H. ULE ve Batı Almanya’da altı ay müddetle ilmi incelemeler yapmamı mümkün kılan bir akademik bursu sağlayan Federal Almanya Elçilik müşaviri von RUMMEL’e bu vesileyle teşekkür etmek isterim” (Abadan, 1959: VII-2).

Nermin Abadan Unat, *Hayatını Seçen Kadın* başlıklı söyleşi kitabında da yer aldığı üzere, akademik hayatında ana alan olarak Siyaset Bilimini seçtiğini dile getirmektedir. Doktorasını kamuoyu üzerine yaptığını, Siyaset Biliminde önemli rol oynayan Bürokrasi Teorileri, Osmanlı’da bürokrasi, Türkiye Cumhuriyeti’nde bürokrasi üzerine çalışmalarından da söz etmektedir. Profesörlük tezinden 1965 seçimlerinin ayrıntılı bir değerlendirmesi olarak ifade eden Abadan, akademik çalışmalarının Siyaset Bilimi alanı içindeki konular üzerine geliştiğinden (Kabaş, 2012: 245) bahsetmektedir.

Cem (1973: 75) TODAİE’nin gerçekleştirdiği eğitim-öğretimi, Kamu Yönetimi uzmanlık programı olarak tanımlamakta ve “mezuniyet sonrası” (lisansüstü) eğitim

kurumu olarak tarif etmekteydi. TODAİE'nin açılış konuşmasında SBF Dekanı Prof. Dr. Yavuz Abadan “*ilmi, akademik ve teknik bir cihaz*” olarak kurumun çok yönlü hizmetler ve görevler yapabileceğine (Tural, 2014: 51) dair ifadeler kullanmıştır.

TODAİE'nin “mezuniyet sonrası” (lisansüstü) eğitim kurumu olarak tanımlanmasından dolayı, bu tezin lisansüstü konu başlıklarında kurumsal yapılanması, gelişmesi ve eğitim-öğretimine yer verilmektedir.

Nermin Abadan (1956) Amme İdaresinin gelişiminde iki tür etkiye dikkat çekmekteydi. İlk etkinin Avrupa ülkelerinde başlayan değişimin Türkiye'nin kendi iç dinamiklerine göre gelişim gösteren Amme İdaresi hareketlerini örneklendirmekteydi. İkinci etkinin ise Amme İdaresinin uygulanması için dışardan yapılan telkin ve yardımlar olarak yorumlamaktaydı (Abadan, 1956: 420).

Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Teşkilatı Amme İdaresinin gelişiminde dışardan etki oluşturan kurumların başında gelmekteydi. Teşkilatlanma yapısı 66 üye ülkenin mali katılımıyla gerçekleşmekte olup ülkelerin başlıca ekonomik ve sosyal kalkınmalarına yönelik çalışmalarına öncelik vermektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınması ve sosyal güvenlik alanındaki programlarına, Amme İdaresi alanında yapılacak reformlarda ilave edilmekteydi (Abadan, 1956: 420).

Gazier'e (1977) göre, İkinci Dünya Savaşından sonra kamu görevlisi yetiştirilmesinde profesyonel zeminlere duyulan ihtiyaç nedeniyle Enstitü ya da kamu yönetimi okulları açılmıştı. Bu okullarda genel yönetim memurlarının yetiştirilmesi amaçlanmaktaydı. Birleşmiş Milletler 1949 yılında uluslararası gelişmeleri destekleyebilmek için dört bölgesel okul kurma girişimde bulunmuştu. Bu okullardan Kahire, Ankara ve Rio de Janeiro'daki enstitüler ulusal sınırlar içinde eğitim faaliyetlerine devam ederken, Costa Rica'da kurulan Enstitüdeki eğitimin, uluslararası olma özelliğini korumuştur (Gazier, 1977: 5-6).

Kamuoyu ve Kamu Yönetimi gibi konuların Türkiye'ye gelişine ait bilgilere Nermin Abadan Unat'ın (2009) anlatımıyla ulaşılabilmektedir. Abadan Unat (2009) Amerikalıların Türkiye'de AID (Amerikan Geliştirme Yardımı Örgütü) ile başlayan çalışmalarını bu konuda milat göstermekteydi. AID örgütü, Türkiye'de Karayolları Teşkilatı'nın kurulmasının finansmanı sağlamakla birlikte, Kamu Yönetiminin işleyişi ve öğretilmesi üzerine de proje önerisinde bulunmuştu. Bu öneri, Amerikalıların yaptıkları araştırmalara göre Türkiye'de akademik olarak Kamu Yönetimi hiçbir şekilde

öğretilmediği bilgisine dayanmaktaydı. Amerikalı uzmanlar, Türkiye’de idari yargının ağırlığında ve Hukuk Biliminin düzenlemeleriyle bu alanın eğitim-öğretimi gelişmekte; ancak personel idaresi, kamu yönetiminin işleyişine dair bilgilere uzak kalmakta ve yeterince ele alınmamaktaydı. Amerikalı uzmanlar Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini modern tarzda geliştirmek için teklifte bulunmuşlar ve BM ile birlikte Ankara’da lisansüstü diploma da verecek Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü’nün kurulmasına dair öneriyi sunmuşlardı (Abadan, 2009: 33).

TODAİE’nin ilk açılış töreninde Etüd Grubu Raporunda, “*Enstitü, idare hukuku ile meşgul olmayacak fakat amme idaresi ile her gün karşılaşılan pratik meselelere yoğunlaşacaktır*” (Tural 2014: 52) sözleri yeni bir yol haritasını işaret etmekteydi. “*Kuru bir faaliyet bilgisi değil aynı zamanda temelleri 19. Asırda atılan İdare Hukuku geleneğinin sonuna gelindiğinin, yönetimde yeni bir adabın, yeni bir disiplinin oluşmaya başladığının da göstergesiydi*” (Tural, 2014: 52).

Amme İdaresi Enstitüsü Birleşmiş Milletler Teknik Yardım İdaresiyle Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı faaliyete başlayan ve 1959’da yasal statüye ulaşan bu kurumu Fer (1967: 236) şöyle açıklamaktadır:

“Türkiye’de amme idaresinin kuruluş ve işleyişini geliştirmek ve idare sanatında modern anlayışa uygun eleman yetiştirmek, Devlet idare ve teşekküllerinde hizmet gören memurların idari alanlarda olgunlaşmasına yardım etmek amacıyla kurulan bu Enstitü hizmet içi eğitim yolunda kurslar, konferans ve seminerlerle Türk İdarecilerine modern kamu idaresi ilminin gerçeklerinin ışığı altında memleket idaresinin meselelerini incelemek ve tartışmak imkânı kazandırmıştır.”

Mihçioğlu (1988: 12) TODAİE’de eğitim verecek Birleşmiş Milletler uzmanlarının Ankara’ya gecikmeli olarak ulaşmaları nedeniyle öğretim takvimine uyulamadığı ve öğrencilerin herhangi bir seçme sınavına tabi tutulmadan Okula kabul edildiğinden bahsetmekteydi. TODAİE’deki o ilk günleri Tural (2014: 54) da şöyle anlatmaktaydı:

“Ders saatleri ve günleri belirlenmesine karşın açılış gününe değin dersleri kaç kişinin takip edeceğinin bilinmemesi, yazışmalara kadar yansıyan bir panik havasının oluşmasına neden olmuştu. Belirlenen dersleri verecek Türk eğitmenin bulunamayışı bir tarafa, BM’nin görevlendireceği eğitmenlerin isim listesinin değişmesi veya geliş tarihlerinin uzaması en azından açılış günlerini kurtaracak acil formüllerin geliştirilmesini, zorunlu kılmıştı.”

Kuruluşunda Enstitü’ye kurumlardan gönderilecek öğrenci sayılarının az olabileceği ve bu alandaki eğitim-öğretimin başlayamayacağı dair endişeler bulunmaktaydı. Öğrenci sayısı 20-30 arası belirlenmiş, 50 öğrenciyi kapsayacak hazırlıklar tamamlanmıştı ancak 250 öğrenci Enstitü’ye kabul edilmişti. Enstitüde, 1953

yılında eğitim-öğretim faaliyetleri Birleşmiş Milletler Örgütü vasıtasıyla gelenler tarafından verilmekteydi. Mihçioğlu'nun o dönemle ilgili kayıtları da “*Amme İdaresi Prensiplerini Gunnar Heckscher, Personel Yönetimini Leslie J. Rodger, Örgüt-Yöntemi Carl J. Lochnan, Devlet Muhasebesini Jan H. Textor okutuyordu*” (Mihçioğlu, 1988: 12) bilgileriyle, bunu doğrulamaktaydı. Öğretime başlayan Enstitü, genellikle Amerikan kaynaklarından yapılan çevirilerle Kamu Yönetimi alanındaki yazınların Türkiye’de de takip edilmesini sağlamış, eğitim-öğretimle ilgili kaynak sorununa çözüm getirmiş ve yapılan çalışmalara yön vermesi açısından da önemli katkılar sağlamıştı.

Eğitim-öğretim faaliyetleri BM uzmanları tarafından sürekli raporlanmaktaydı. Bu raporlardaki tespitlerde TODAİE’deki uygulamaların değerlendirilmesi olanağını sunmaktaydı. Bu raporlara düşülen notlardan kısaca bir örnek vermek gerekirse: “*ders saatinin az, dersliklerin katılım sayısına göre çok küçük, tercüman sayısının yetersiz ve tercüman kanalıyla ders aktarımının dersin niteliğini haylice düşürdüğü anlaşılmaktadır*” (Tural, 2014: 54). Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden Amerika’ya eğitimi gönderilen asistanların yurda dönüşleriyle birlikte, Enstitüde yer alan Birleşmiş Milletler uzmanlarının verdikleri dersleri sözlü olarak Türkçeye çevirme görevleri verilmişti. Derslerin işleyişindeki izlenen yöntemler şu sözlerle (Mihçioğlu, 1988: 12) aktarılmaktaydı:

“Asistanlar, en azından ilk dönemlerde öğrenceden önce uzmanla ele alınacak konu üzerinde bir görüşme yaparak işlenecek konuyu yakından kavramaya çalışırlar, bu amaçla varsa öğrenciyle ilgili yazılı notları da okuyarak kendilerini hazırlar. Öğrence sırasında yabancı uzman kendi içinde az çok bir bütünlüğü olan birkaç tümce söyledikten sonra susup sözü onlara bırakırdı.”

Bozkurt (2001) 1930 yılında Madrid’de Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü’nün (UYBE) bilimsel amaçlı çalışmalar yapılabilmesi için, uluslararası dernek vasfında kurulduğundan bahsetmekteydi. Enstitü’nün amacı, yönetim bilimine katkıda bulunmak ve kamu yönetimi işleyişini yönetsel uygulamalarla desteklemektir. Yönetim biliminin gelişimini destekleyecek eğitim-öğretimle birlikte, memurların yetiştirilmesi ve eğitilmesi faaliyetlerini de şöyle açıklamaktaydı: “*özellikle idare hukuku, kamu işletmeleri ve yönetsel uygulamalarla ilgili sorunların incelenmesi için kurullar oluşturur ve monografiler, raporlar yayınlanır*” (Bozkurt, 2001: 24-25) örnekleriyle açıklamaktaydı.

Bozkurt’a (2001) göre Türkiye’de hükümetlerin özellikle bilimsel alanda uluslararası işbirliğini geliştirici ve destekleyici politikalar üretememekteydiler. Bu

alandaki gelişimler ise: *“Bu nedenle bu tür ilişkiler, çoğu zaman bazı kurumların, hatta kimi zaman sadece bazı kişilerin gayretleriyle sürdürülebilir durumdadır”* ifadeleriyle açıklarken *“kimi ‘tarihsel’ verilerden, bu konularda kurumsal bellek ve sürekliliğin bile sağlanamadığı görülmektedir”* (Bozkurt, 2001: 35) tespitlerine yer vermektedir.

Tural (2014) TODAİE’nin kurulmasında Prof. Yavuz Abadan’ın bireysel ve SBF’nin de kurumsal etkinliğinden bahsetmekteydi. TODAİE’nin hazırlık sürecinin gelişmesinde SBF Dekanı Prof. Yavuz Abadan doğrudan ilgilenmiş ve bu konudaki resmi yazışmaları birebir kendisinin takip etmişti. Türkiye’de 1952 ile 1953 Mart arasında yaşanan en büyük sorun kamu yönetimi eğitim-öğretiminin yeniliği ve bu konuda eğitim verecek kadronun eksikliği idi. O dönem uzman raporlarını özetleyen Tural (2014) Birleşmiş Milletler (BM) uzmanlarının, ilk eğitim-öğretim dönemine ait gözlemlerini dokuz başlık altında sınıflandırmışlar, öğrenci profilinden siyasi gelişmelere kadar değerlendirmeler yapmışlardı. BM uzmanlarının rapor ettiği sorunlar arasında hukuk temel alınarak verilen eğitim-öğretiminin kamu yönetiminin sadece yasal mevzuat çerçevesini geliştirmesiydi. Ders anlatacak Türk Profesör bulunamaması da önemli bir sorundu. Bu uzman görüşlerine dayalı derslerin işlenmesiyle ilgili şu bilgiler yer almaktaydı: *“Derslerin işleniş, uzmanların dikkatini çeken bir diğer sorun alanıydı. Not tutmaya alışmış, kürsü eğitimine bağımlı öğrenciler, Enstitü için hem şans, hem şanssızlıktı. Tartışmacı bir tutumla ele alınabilecek bir ders kanalıyla kamu yönetiminin ilkeleri çok kolayca bir şekilde öğrencilere benimsetilebilirdi”* (Tural, 2014: 48).

“Memurların Yetiştirilmesi (1)” İngiltere’de Hazine Bakanı tarafından Parlamento’ya sunulan memurların mesleki yetiştirilmelerine yönelik Mayıs 1944 tarihli Komite Raporunun tercümesiydi. Hukukçu Kemal Galip Balkar (1950) tarafından Raporun yayımından sonraki süreçte Türkçeye çevirisi yapılmış ve yayımlanmıştı. İngiltere’de 1941-1942 yıllarında “İdarenin Teşkilat ve Mürakabesi” Raporunda kadro memurlarının (Civil Service Administration) idare teşkilatlarında yer almaları ve yeni vasıfların kazandırılmasına yönelik bir araştırmayı içermekteydi.

İngiltere’de “Memurların Yetiştirilmesi (1)” konusunun araştırılmasına duyulan ihtiyacın arkasında II. Dünya Savaşının etkileri yer almaktaydı. Bu dünya savaşı sırasında çok sayıda kadro memurlarının kaybı yaşanmış, bu kadrolara muvakkat müstahdemlerinin idareye alınmasıyla sorun çözümlenmeye çalışılmıştı. Bu tablo mesleki yetiştirilmenin eksikliğini gidermek arayışıyla karşılaşmış ve bazı bakanlık

daireleri yeni alınan personel için kısa kurslar düzenleme yolunu tercih etmişti (Balkar, 1950: 239).

“Memurların Yetiştirilmesi (1)” Raporu İngiltere’de Kral Hazretlerinin emirleri ve Avam Kamarasında alınan kararlar, Hazine Bakanının memurların yetiştirilmesine yönelik araştırma çalışmasını kapsamaktaydı. Bu Rapor İngiltere’de her kademedeki memurun yetiştirilmesi için mesleki yetiştirme sisteminin kurulmasına yönelik ilk girişimlerden sayılabilir. Hazırlanan bu rapor F. J. Tickner tarafından “İngiltere’de Memurların Eğitimi” başlığında tekrar gündeme taşınmış ve Cemal Mihçioğlu (1952) tarafından Türkçe çevirisi yayımlanmıştır. Bu çeviri eserde İngiltere Hükümetinin 1942 yılında Hazine Mali Sekreteri olan Sir Ralph Assheton başkanlığında, İngiltere’de memurların eğitiminin incelenmesi üzerine düzenlenen komite ve bu komitenin faaliyetlerine dair bilgileri sunmaktaydı. Komitenin Mayıs 1944’te raporunda yer alan tavsiyeler arasında bir Eğitim ve Öğretim Müdürlüğü’nün kurulması ve Bakanlıklarda Eğitim Müdürlüklerinin oluşturulması önerilerine yer verilmişti. Tickner (1952) bu raporda ileri sürülen önerilerin kabul edilerek uygulamaya konduğunu ve İngiltere’de memur eğitiminin sistemli gelişmesine önemli ivme kazandırdığını vurgulamaktaydı.

Memurların yetiştirilmesine yönelik “Civil Service” ile İngiltere örneğinin 1950’li yıllarda Türk akademisyenler tarafından literatüre Türkçe olarak kazandırılması önemli bir gelişmeydi. Bu konularla ilgili yazın, Türkiye’de 1960’lı yılların ortalarında Türkiye’de Kamu Yönetiminde memur yetiştirilmesine dair değişimlerle, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun hazırlık çalışmalarına yansımış ve ilgiyi arttırmıştı.

Türkiye’de üniversiteler ve yüksekokullarda mesleki ve ilmi gelişim sadece öğrencilerle sınırlandırılmış ve yasal düzenlemelerle memurların bu eğitim kurumlarından yararlanamayacaklarına dair 1941 yılında yasalaşan bir kanunla pekiştirilmişti. 4007 sayılı Kanunun kaldırılmasıyla memurlara yükseköğretime devam fırsatı yeniden kazandırılmıştı (Fer, 1967: 235).

Feroz Ahmad (2015) söyleşide Selma Bardakçı’ya aktardığı, Türkiye’deki akademisyenlerin fazla ders saatleriyle ve bu koşullar altında bilimsel araştırmalarındaki mesaisiz çalışma temposunu İngiltere’den bir kesitle açıklamaktaydı. Ahmad (2015) İngiliz Parlamentosu’nun 1950’li yıllarda akademisyenlerin üniversitelerde ne yaptığını merak etmelerini sonucunda ders saatlerine göre genel bir değerlendirme yapmışlardı. Bu sonuca akademisyenler itiraz etmiş ve Times Gazetesine bir açıklama

göndermişlerdi. Günümüz için de geçerliliğini koruduğu düşünülen bu açıklamadan kısa bir kesite göre: “*Tamam, akademisyenler haftada sadece üç saat ya da altı saat ders veriyor olabilirler; fakat günün 24 saati araştırma yapıyorlar, uyuduklarında bile!*” (Ahmad, 2015: 111). Feroz Ahmad’a (2015) göre, akademisyenlik sabah dokuzdan akşam beşe kadar yapılan bir iş olmayıp, haftanın yedi gününü kapsayan çalışmalarla, zaman ve mesai gözetmeden ancak bilimsel çalışmaların yapılabilmekteydi.

Seha L. Meray (1954b) A. Ü. SBF Profesörler Kurulu tarafından La Haye’de Atlantik Grubu toplantılarına katılmak üzere görevlendirildikleri dönemde Hollanda’da bulunan Enstitüleri de ziyaret ederek yöneticilerle yaptığı görüşmeleri “La Haye’deki Bazı Enstitülerde Tetkikler” başlığında yayımlamıştır. Meray (1954b) Sosyal İlimlerin milletlerarası ve karşılaştırmalı değerlendirmelerinin yapılabilmesi amacıyla *Institute of Social Studies* adıyla kurulan enstitü hakkında bazı bilgiler vermektedir. Seha Meray (1954b) Hollanda’da asıl görevlendirmesi olmamakla birlikte, bulunduğu zaman diliminde resmi kurumların yöneticileriyle görüşmelerde bulunarak ilave bilgilerde derlemiştir. Meray (1954b) A.Ü. SBF’nin Dış Münasebetler Enstitüsü ile Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsüne bunların faydalı olacağını düşünmektedir.

1936-1959 döneminde gözlemlenen kişisel çabalar ve gayretlerin bir örneği de Tahsin Bekir Balta’nın Çalışma Bakanı olduğu dönemde başlattığı girişimlerdi. Balta, Türkiye’deki çalışma yasasının milletlerarası standartlarla karşılaştırılması ve yasal düzenlemelerin değerlendirilmesiyle gerekli sosyal politika tedbirlerinin geliştirilmesi için milletlerarası çalışma bürosu Genel Müdürü Mr. Mors’la bağlantı kurmuştu. Bu konudaki teknik yardım 4-5 kişilik bir uzman grubuyla gerçekleştirilmiş, Türkiye ile ilgili mevzuat, gelişmeler ve olaylar hakkında bilgiler sunulmuş ve gerekli incelemeler için koşullar sağlanmıştı. Bu etütlerinin sonucunda “Labor Problems in Turkey” başlıklı bir rapor uluslararası yazında da yayınlanmıştı (Fer, 1967: 281).

Cem (1976) Türkiye’de kamu yönetimi gelişimi üzerine yapılan özgün araştırmaları özetlemekteydi. Cem’in (1976) aktardığı bu araştırmalarda Türkiye’de kamu yöneticilerini çeşitli yönleriyle değerlendiren çalışmaların çoğunlukla SBF ile TODAİE’nin öğrencileri ve/veya mezunlarını kapsadığından söz edilebilir. Matthews (1954) ve Roos’lar’ın (1956) araştırmalarıyla da örneklendirilebilir. Matthews (1954) SBF, TODAİE ve bir kısım Hukuk Fakültesi öğrencisi ve mezununun katıldığı araştırma da yöneticilik profillerinin zaman içerisinde değişimine odaklanmıştı. Roos ve

Roos'a (1956) göre, Türkiye'de üst düzey yöneticilik görevleri genellikle Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunları tarafından yerine getirilmekteydi.

Matthews'in 1954 yılında yaptığı araştırmanın sonuçlarını içeren kitabı İngilizceden Türkçeye Nermin Abadan Unat çevirmişti. Araştırmayı yapan Amerikalı akademisyen Matthews, Fulbright bursuyla Türkiye'ye gelmiş ve Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuyan gençlerin ileride idareci kimlikler kazanacaklarından dolayı bu alanda kapsamlı bir araştırma yapmıştı (Kabaş, 2012: 141-142).

1950'li yıllar, kamu yönetimi alanındaki yeni uygulamaların yönünü ve gelişimini tespit etmeye yönelik az sayıda bazı önemli araştırmaları da ortaya çıkartmaktaydı. Türkiye'nin Kamu Yönetimindeki değişimleri Dodd (1966) "Türk Devlet Memurlarının Toplumsal ve Eğitsel Kaynakları" başlıklı araştırmasıyla değerlendirmekteydi. Dodd (1966), üst düzey yöneticilerle orta düzey yöneticiler sınıflamasıyla yaptığı araştırmanın sonuçlarında, memurluk mesleki bir sınıf olarak görülmeye başlanmış ve üst düzey yöneticilerin eğitimlerini üç büyük ilde tamamladıklarına dair bilgilerde bulunmaktaydı.

Aykaç ve Altunok (2014) Türk Kamu Yönetimine dair hazırlanan yabancı uzman raporlarını kısaca özetlemişler, yönetim ve eğitime değinen iki raporun değerlendirmesini yapmışlardı. Aykaç ve Altunok yabancı uzman raporlarını sadece kamu yönetimi alanıyla sınırlandırmadan diğer alanları da araştırma konusu olarak ele almışlardı. John Dewey ve Albert Malche eğitim alanına ilişkin önerilerine de yer vermişlerdi.

Yukarıdaki paragraflarda yer alan araştırma örneklerinde görüldüğü üzere, Türkiye'de 1960'lı yıllar öncesinde kamu yönetimi alanındaki gelişmeler ve uygulama süreçleri daha ziyade yabancı bilim insanları tarafından araştırma konusu edilmişti. Türkiye'de bürokrasinin içinde bulunduğu ortamın analizinde Metin Heper'de (1973) yabancı bilim insanları tarafından yapılan araştırmaların değerlendirmesine yer verilmekteydi. Bu araştırmalar için Heper, Türk bürokrasisindeki değişimle, bu değişim içinde yer alan insan kaynağının, değer yargılarını, tutum ve görüşlerindeki sürecin değerlendirilmesine önemli katkılar sağladığından bahsetmekteydi. Heper (1973) bu araştırmaların, Türkçe literatürün zenginleşmesi olarak değerlendirmekle birlikte araştırmaların sınırlılıklarına da dikkat çekmekteydi. Heper'e (1973) göre, bu çalışmalarda, Türkiye'de birinci derecede araştırılması gereken konulardan daha ziyade

yabancı araştırmacılar tarafından araştırılabilen konuların ele alındığını vurgulamaktaydı. Bu öncelikte Türkiye’de önemli bakanlıkların bazen araştırma konusu edilmediği ya da araştırmaların sadece kamu personeli yetiştiren Fakültelerdeki öğrenciler ile sınırlandığını belirtmekteydi (Heper, 1973: 10).

Türkiye’de amir ve idarecilerin hizmet içinde yetiştirilmesini değerlendiren Mihçioğlu (1957), bu alanda hizmet içi eğitim programlarına duyulan ihtiyacı tarif etmekteydi. Türkiye’de hizmet içi eğitim faaliyetlerini gerçekleştirecek kurumlar bu alanda henüz yeni kurumsal kimlik kazanmaktaydılar. Mihçioğlu (1957) bu kuruluşları; TODAİE, İşletme İktisadı Enstitüsü ve Sınai Prodüktivite Merkezi olarak tanımlamaktaydı (Mihçioğlu, 1957: 148-151).

Balta 1958 yılında kamu yönetimi alanında eğitim-öğretimde öncü kurumlar olarak Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünü tanımlamaktaydı. Balta (1958) Türk idaresiyle ilgili çeşitli konuları ele alan yayınların sayısındaki artışın bu dönem için ayrıca önemli bir gösterge olduğundan bahsetmekteydi. Balta’ya (1958: 44-45) göre, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, çalışmalara ağırlık vermiş, çeşitli konularda amme idaresiyle ilgili 86 eser yayımlamış ve bu eserlerden birçoğunun Türk uzmanlar tarafından yazılan telif eserlerdi.

Türkiye’de iktisat ve ticaret öğretimi yapan yüksek dereceli okulların kuruluşu Batı ülkeleriyle birlikte başlamış ancak Nihad Sayar’a (1967) göre, bu okulların çoğalmas ve gelişmeleri aynı hızla gerçekleşmemiş hatta hayli geç ve güç koşullarla kurumsal kimliklerini kazanmışlardı. Sayar (1967) geç işleyen bu süreci, İstanbul Yüksek Ticaret Okulunun 1883’de kurulmasına rağmen aradan yarım asırlık bir zaman sonrası 1934’de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine bağlı İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü kurulmasıyla örneklendirmektedir. Bu gelişmeleri 1944’de İzmir, 1954’de Ankara ve 1958’de Eskişehir’de Yüksek İktisat ve Ticaret Okullarının açılışları takip etmiş ve iktisadi devlet teşekkülleriyle özel sektörün personel ihtiyacını karşılamak amacıyla eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamışlardı (Sayar, 1967: 109).

Yüksek İktisat ve Ticaret okulları Türkiye’de personel yetiştirmedeki rolünün belirsizliği ve eğitim kurumu olarak akademi-üniversite ayrımı sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kalmıştı. Üniversiteler Kanunu 1959 yılında Yüksek İktisat ve Ticaret Okullarının statülerinde yapmış olduğu düzenlemelerle, bu eğitim kurumları Yüksek

Okul sınıflamasından çıkartmıştı. Yeni düzenleme bu eğitim kurumlarının üniversitelerle aynı işlev ve sorumluluklarla eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme ve akademik ehliyete sahip öğretimle araştırma vasıflarını kazandırmıştı. Akademilerin öğretim süreleri üç yıldan dört yıla çıkarılmış, doktora kur ve seminerleri ders programlarına eklenmişti. Aynı zamanda bu eğitim kurumlarına lisansüstü eğitim-öğretim yapmak ve araştırma enstitüleri kurmak görevleri de verilmişti (Sayar, 1967: 109).

Arif Payaslıoğlu (1996) ODTÜ’de eğitim-öğretimin başladığı ilk yıllarda akademik kadronun, işe alınması, ücret, terfi gibi konularda bağlayıcı düzenlemelerin olmamasından bahsetmekteydi. Bu nedenle de gerek Türk gerekse yabancı öğretim elemanlarının ODTÜ’ye kabullerinde akademik özellik ve yeterliliklerinin ortak bir sistemde değerlendirme olanağını henüz geliştirilememişti. Payaslıoğlu’na (1996) göre, bu konudaki eksiklik Perkins, Stassen, Woolrich gibi üniversitenin yabancı danışmanları tarafından dile getirilmiş, belirleyici kuralların hazırlanması ve uygulanması üzerine önerilerini sunmuşlardı. Payaslıoğlu, ODTÜ’de akademik kadronun seçimi ve haklarını kurallara bağlayan düzenlemeye 1961 sonrasında Turhan Fevzioğlu’nun rektörlüğünde başlanmış; ancak Seha Meray’ın rektörlüğünde geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştı. Payaslıoğlu bu Yönetmelik hazırlanırken yapılan tespitlerin de bu süreç üzerinde etkili olduğunu bir örnekle açıklamaktaydı (Payaslıoğlu, 1996: 140):

“İhtiyaçlara göre değil de başvurulara veya tanıdıklara göre atanma yapıldığından Bölümlerde bazı branşlarda ihtiyaçtan fazla bazılarında ise ihtiyaçtan çok daha az yani dengesiz bir öğretim üyesi dağılımı görülüyor. Bu durum sonucu, ağır basan branşlarda programa yeni dersler eklenerek öğretim kadrosu programa göre değil program mevcut öğretim kadrosuna göre düzenleniyor.”

Kamu Personelinin Eğitim Konferansındaki tartışmalarda konuların öğretim programlarında yoğunlaştığına değinen Safa Reisoğlu (1967) ortak akılla hazırlanabilecek eğitim-öğretim programlarını, alandaki sorunları azaltacağını savunmaktaydı. Reisoğlu (1967: 125) bu konu üzerinde şu hususlara dikkatleri çekmekte ve aşağıdaki görüşlere yer vermektedir:

“... mesele öğretim programı meselesi değildir, kürsüye çıkacak hoca meselesidir. Eğer kürsüye çıkacak hocalarımız muayyen bir nitelikte değilse, eğer kürsüyü işgal eden hocalarımız gelişen dünyayı takip edebilecek ehliyete ve imkânlarla sahip değilse, programları hangi üstün esaslara göre hazırlarsak hazırlayalım, elde edeceğimiz netice tatminkâr ve başarılı olmayacaktır... Gelişmek istiyorsak, yeni personel istiyorsak, yeni üniversiteler kurmağa mecburuz. ... Yalnız üniversite meselesi, bina meselesinden ziyade, hatta onun çok önünde, tekrar edeyim, hoca meselesidir. Hocanın yetişmesi ise bu müesseseyi cazip kılma meselesidir. Bu günkü

şartlar altında, mevcut fakültelerimiz, en cazip branşlara daha asistan bulamamaktadır. Yeni kurulacak istikbali meçhul fakülteler için asistan bulamayacağız, kendilerini Avrupa'ya göndersek, mukaveleye bağlasak dahi... dönüşte üniversiteye gelmeyeceklerdir. ... Bu mesleğe gerekli maddi imkânları sağlamalıyız. ...”

3.3. 1936–1959 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitimi-Öğretiminde Ortak Gelişmeler ve Değerlendirme

Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi gelişimlerdeki farklılıklardan dolayı, Dünyada ve Türkiye’de bu alanların eğitimi-öğretimi üzerine de etkilere ve değişimlere neden olmaktadır. Bu konudaki çalışmalar disiplinin gelişimi sonrası “*bir disiplin nasıl öğretilir*” arayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuk’tan bağımsız ayrı disiplinler olarak Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi Dünya’da ve Türkiye’de özellikle 1950’li yıllarla birlikte, disiplin ve eğitim-öğretim boyutlarında gelişmiş ve yayılmaya başlamıştır.

Bu bölümde yazın, disiplinlerin gelişmesi ve bu disiplinlerin ders programlarına dersler olarak yer açılması ve kurumsal yapıları üzerinde odaklanmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı sonrası bu gelişmeler çoğu ülkede farklı zaman aralıklarıyla bu değişim ve dönüşüme dâhil olmuştur ve literatürde bu sırayla gelişmiştir.

Bu disiplinlerin gelişmesi ve yayılmasında Dünya’da yaşanan odak değişikliği, diğer ülkelerle birlikte Türkiye de dâhil olmuş, kurumsal yapılanmadaki düzenlemelerle birlikte, bu disiplinlerin eğitim-öğretimiyle, araştırma ve metotlarında yeni uygulamalara başlanmıştır. Yurtdışı eğitim ve ona bağlı olarak gelişen akademik literatürün çoğunlukla Kıta Avrupası’nda ve özellikle de Fransa, Almanya ekseninden, II. Dünya Savaşı sonrasında Amerika’ya kaydığı yazında çeşitli tespitlerle açıklanmaktadır. Bu değişen rotayı Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyetinde yabancı dil öğrenme tercihlerindeki değişimle de açıklamak mümkün görünmektedir. Osmanlı Devleti’nde ilk zorunlu dil öğrenimi Fransızcayla başlamış, Almanca ve İngilizceyle genişlemiş olması, bu etkilerin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir.

Türkiye’de Ankara Üniversitesi SBO/SBF ile Ankara ve İstanbul Hukuk Fakültelerinden mezun olanlar çoğunlukla devletin eğitimi ve yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılamaktaydı. Bu fakülteler arasında özellikle Ankara Üniversitesi SBO/SBF’nin sadece eğitim-öğretimle sınırlı kalmayan yapısıyla ön plana çıkmaktaydı. Mekteb-i Mülkiye’nin devamı olarak SBO/SBF, “Mülkiyelilik Ruhu” etrafında bir ekol ve/veya değer tanımlarıyla farklılıklarıyla her daim yazında yer bulmaktaydılar. Bu

birlik ruhunun sınırlı sayıda öğrencinin zorlu sınavlarla seçilerek okula kabul edilmesiyle ve yatılı devam eden eğitimlerin ortak değerler etrafında öğrenci ve mezunlar arasında güçlü bağlar kurmasıyla açıklanabilir.

Türkiye’de kamu kesiminin insan kaynağını yetiştiren bu fakülteler yanında özel kesimin insan kaynağının eğitilmesi için İktisadi ve Ticari İlimler Okulları ardı ardına açılmıştır. 1944’de İzmir’de, 1954’de Ankara’da ve 1958’de Eskişehir’de Yüksek İktisat ve Ticaret Okulları sayısal olarak artış göstermişti. Türkiye’de her ne kadar kamu ve özel kesime yönelik eğitim-öğretim alanında temel farklar ifade edilse de, bu okul mezunları aynı sınavlara başvurmuşlar ve aynı görevlerde birlikte çalışmışlardı.

Bu alanlara ait eğitim kurumlarına TODAİE ve ODTÜ’nün 1950’li yıllar sonrası eklenmesi kurumsal genişlemeyle birlikte literatürün zenginleşmesini de olumlu etkilemişti. TODAİE’nin eğitim-öğretim faaliyetleri yanında araştırma geliştirme ve yayın faaliyetlerini de yerine getirmesi nedeniyle literatürün gelişmesine olumlu katkı sağlamıştı. Bekir Balta’nın 1958’de TODAİE’nin Amme İdaresi alanıyla ilgili 86 esere ulaşmış olduğuna dair tespitleri ve bu eserlerin birçoğunun Türk uzmanlar tarafından yazılan telif eserler olduğu bilgisi literatürdeki bu zenginleşmeyi desteklemektedir.

Akademik yazında Ankara Üniversitesi SBO/SBF ile İstanbul ve Ankara Hukuk Fakültelerinin akademisyenlerinin yaptıkları araştırmalar da diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi literatüre önemli katkılar sağlamıştı. Akademisyenlerin Dünya’daki Hukuk, Siyaset Bilimi ve Amme İdaresindeki değişimle birlikte bu bilim dallarının Türkiye’de eğitim-öğretime nasıl uygulanacağına ait bilgilere ve yer yer karşılaştırmalara dayanan sorgulamalarına rastlanmaktadır. Fethi Çelikbaş’ın (1950) Dünya’daki Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimindeki değişime dair değerlendirmeleriyle, Kemal Arık’ın (1955) Hukuk öğretiminde dünyada başlayan alternatif yöntem ve sorgulamalar üzerine yapılan tartışmaları yazına kazandırması, Yavuz Abadan’ın (1959) Hukuk ve Siyasi ilimler öğretimini karşılaştıran çalışmaları bu dönem aralığı ve sonrası için önemli başlangıçlar sunmaktaydı. Amme İdaresinde Nermin Abadan (1956) bu alandaki gelişmeleri dünyadan karşılaştırmalı ülke örnekleriyle detaylı değerlendirmekte, Gülgün Avcıoğlu (1959) çeviri eserde, mesleki gelişimin desteklenmesi için idari ve siyasi ilimlerin değerine yer vermekte, Tahsin Bekir Balta (1958) amme idaresinin hukuk dışı gelişmelerini İdare İlmi üzerinden değerlendirmekteydi

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1954'de ABD'ne yeni dersler üzerine inceleme yapmak ve ders vermek için akademisyenler gönderilmişti. İdare Hukuku alanında Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar ve Doçent Vakur Versan'ın ABD Amme İdaresi üzerine incelemeler yapmış ve Devletler Hususi Hukuku Prof. Dr. Hıfzı Timur Türkiye'nin idari ve siyasi yapısı üzerine dersler vermişti. Bu dönemde eş zamanlı, Ankara Üniversitesi SBF ile Hukuk Fakültesi ve TODAİE'de amme idaresiyle ilgili ABD ile diğer kuruluşların işbirliğinde yürütülen çalışmalar SBF Dergisiyle, TODAİE Amme İdaresi Dergisinde yayımlanmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki bu gelişmeler satır aralarındaki bilgilerle geliştirilmiş ve bu ziyaretler sonrası gelişmeler literatürde diğer eğitim kurumları kadar süreklilik ve geniş anlatımlarla desteklenmemiştir. Aynı şekilde ODTÜ'de başlayan amme idaresi eğitim-öğretiminin gelişmesi üzerine akademik yazının dağınık ve satır aralarındaki anlatımı nedeniyle yeterince literatüre katkı sağlayamadığı söylenebilir.

Yavuz Abadan (1959), Nermin Abadan (1956), Arif Payaslıoğlu (1956) gibi, bu dönemdeki Türk akademisyenleri dünyada bu alanların eğitim-öğretimdeki değişim ve uygulamalarının eşzamanlı Türkiye'ye yerleşmesinde kişisel gayret ve çaba göstermişlerdir. Akademisyenlerin yabancı dil bilmeleri, yurt dışında doktora ya da mesleki gelişime katkı sağlayan kurslara katılmış olmaları ve uluslararası bilimsel ve akademik Kongrelere bilimsel araştırmalarıyla katılmaları bu dönem yazını hem geliştirmeye başlamış hem de zenginleştirmişti. Ali Fuat Başgil (1951), Tahsin Bekir Balta ile Yavuz Abadan ve arkadaşlarıyla devam eden bu süreçte uluslararası kongre ve sempozyumlara katılmışlar ve o günün şartlarındaki gelişmelerin Türkiye'deki etkilerini değerlendirmişler, tebliğler sunmuşlar, tartışmalar ve kararlarda yer almışlardı. Gerek Türkiye içinde gerekse uluslararası düzeyde bu tür akademik çalışmalara katılanların sayısı az idi. Ankara Üniversitesi SBF ve Hukuk Fakültelerinde görevli birkaç akademisyenin gösterdikleri çabayla dünyadaki gelişmelerle Türkiye arasında akademik ve bilimsel alış-verişin gerçekleşmesine önemli katkılar sağlamışlardı. Bu dönem yeni bilgilerin tartışıldığı ya da geliştirildiği bilimsel ortamların olmaması ya da sınırlı kalmasından dolayı, bu alanların eğitim-öğretim uygulamalarına da bu durum yansımıştır.

Bu dönemdeki çalışmalarda, Hukukçu Kemal Galip Balkar'ın (1950) İngiltere'de kadro memurlarının yetiştirilmesine dair araştırma raporu, Cemal Mıhçıoğlu'nun (1952) İngiltere'de memurların eğitiminin incelendiği çeviri araştırma, Payaslıoğlu'nun (1955)

ABD ve Britanya örneklerini incelediği İdarecilik mektepleri, Cemal Mihçioğlu'nun (1957) Türkiye'de amir ve idarecilerin hizmet içinde eğitilmesini kapsayan çalışması literatüre 1950'lerde eklenen önemli eserlerdir. Böylece bu dönem hizmet öncesi eğitimin ele alındığı üniversitelerle birlikte, hizmet içi eğitim literatürü de gelişmeye başlamıştır. Şüphesiz ki, dünyada İngiltere ve ABD'leriyle başlayan kamu personelinin eğitimine yönelik seferberlik, Türkiye'de bu tarihler ve sonrasındaki gelişmelerin şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

1936-1959 tarihlerini taşıyan akademik çalışmalar, disiplinlerin akademik alandaki değişimini takip etme, gelişmeleri değerlendirmek ve yorumlamakla birlikte, Türkiye'de bu alanların eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi ve gelişmesine odaklanmışlardır. Yavuz Abadan'ın girişimleriyle TODAİE'nin kurulması ve benzer çabalarla ODTÜ'nün açılması daha ziyade bireysel girişimlerin gelişmeler üzerindeki etkilerini göstermektedir. Bu dönem akademisyenler alandaki gelişmeleri tanıma ve eğitim-öğretimde uygulanabilir hale getirmenin arayışında olmakla birlikte daha ziyade Türkiye'deki eğitim-öğretimi güncel ve çağın gereklerine yakın tutabilecek önerilerin geliştirilmesini de görev kabul etmişlerdi. Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde bölümlerin kurulması, fakültelerin açılmasında bireysel çaba ve gayretler de etkili olmuştur. 1936 yılında Ankara'ya taşınan Siyasal Bilgiler Okulu'nun eğitici kadro yoksunluğu neticesinde, Müdür Emin Erişirgil'in Maliye Bakanlığı bursuyla ortak bir eğitim programıyla yurt dışına öğrenciler göndermesi ve akabinde kendi eğitim kadrosunu oluşturmayı başarması önemli bir başlangıçtır. TODAİE'nin kuruluşunda yurtdışıyla yapılan tüm temas ve bağlantıların neredeyse tek başına Yavuz Abadan'ın gerçekleştirdiği kayıtlara not düşülmüştür. Seha L. Meray (1954) La Haye'de sadece Atlantik Grubu toplantılarına katılmak için görevlendirilmesine rağmen Hollanda'da Enstitüleri ziyaret ederek Türkiye'de SBF ile TODAİE'nin eğitim-öğretimine katkı sağlayacak yol ve yöntemler üzerinde incelemelerde bulunması kişisel çabalara örnektir.

Bu dönem sonrası ve günümüze daha yakın tarihli bilimsel çalışmaların geriye dönük değerlendirmelerinde daha geniş bir perspektifle ve hayli birikimli bir yazın üzerinden başlangıç yıllarına dair sorgulama ve eleştiriler yöneltilmektedirler. Örneğin 1950'li yıllar için yazında Kamu Yönetimi alanında “aktarmacılık” sorunu tanımlaması yapılmaktadır. Bu konudaki eleştiriler arasında Ayman Güler (1994) “kondurma”, Ayman Güler (1995) “özgün paradigmalara”, Ayman Güler (2008) “aktarmacılık sıkışması, taklitçilik, kendi kendini üretemezlik, özgünlük yoksunu” gibi disiplinin

Türkiye'ye yerleşmesindeki süreç üzerine tespitlerde bulunmaktadır. Nail Öztaş (2009) da bu alanın ilk yıllarındaki gelişmeleri benzer biçimde aktarmacılık olarak yorumlamış ve eleştirmiştir.

1936-1959 dönemine ait literatür Amme Hukuku, Amme İdaresi ve Siyaset Bilimi arasındaki bağ ya da işbirliğinin belirlenmesi amacıyla dünyadaki gelişmeler, takip edilmişti. Bu dönemde bilim dallarındaki gelişmeler sonucunda Türkiye'nin bu alandaki gelişmelere uyumlu eğitim-öğretim politikalarını geliştirmek ve uygulamada ilişkisini kurmak ve yabancı dildeki bilimsel çalışmaların Türkçe tercümelerini literatüre kazandırmak için çaba gösterilmişti. Bu çalışmalarda öncü olanların bazıları Hukuk alanında yetişmiş ve kendi çabaları ya da bağlı oldukları kurumlar vasıtasıyla bu gelişmelere katkı vermekteydiler. Yavuz Abadan Almanya'da kendi olanaklarıyla doktora eğitimini tamamlamış, kamu hukuku alanında hem Ankara Üniversitesi Hukuk hem de SBF'de dersler vermişti. Bu dönem literatürde amme hukuku, amme idaresiyle siyaset biliminin ilişkisinin eğitim öğretimde nasıl şekilleneceğine dair yapılan sorgulamalar artmış idi. Yavuz Abadan (1959), Nermin Abadan (1956) Payashoğlu (1956) çalışmaları gibi.

Bu dönemin tarihini yansıtan çalışmalarda Hukuk ve Siyaset Bilimi konularına değinen çalışmalar daha ağırlıklıydı. Özellikle Ankara SBF ve Hukuk Fakültelerindeki akademisyenlerin tarihsel ana dair gelişmeleri mutlaka yazılı kaynağa dönüştürmeleri sayesinde bu döneme ait bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Ankara SBF kuruluş yıldönümlerindeki konuşma metinleri sadece bu tez için değil tüm diğer alanlardaki araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Kolay ulaşabilmenin yanında yıllık gelişimleri gerek uluslararası etkilerin gerekse ulusal değişimlerin paylaşıldığı ve okulun karnesinin sergilendiği bu yayım kültürünü önemli dev bir arşiv hazinesi olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

Siyaset Bilimine dair gelişmelerin literatürdeki bu yer alışına karşılık Kamu Yönetimine ait benzer kaynaklar o dönemin akademisyenleri tarafından çok ele alınmamış ve sınırlı kalmıştır. O dönemin Kamu Yönetimi alanındaki gelişmelerin sınırlı kalmasının nedenleri arasında Güler'e (1994) göre, modern Kamu Yönetimi alanındaki gelişmelerin Türkiye'de başlatılmasında yabancı ülke ve kuruluşların belirleyici rol ve görev almasının etkileri de bulunmaktaydı. Bir diğer neden de Kamu Yönetimi kavramının Türkçe karşılığındaki kavram kargaşası olarak ifade edilebilir. Amme idaresi ve idare ilmi kavramlarının dönem yazında baskın olduğu, diğer

tarihlerden bu dönem gelişmelerinde ise Kamu Yönetimi ile Yönetim Bilimi olarak adlandırıldığı görülmektedir. Kamu Yönetimi alanında dönemin tarihine uyumlu bilimsel yayınlar, bilgi ve belgelerin sınırlı olmasına rağmen genellikle diğer tarihler ve konular arasında 1936–1959 dönemi gelişmelerine daha sıklıkla yer verilmiştir.

Türkiye’de Kamu Yönetiminin başlangıç yıllarına dair bilgilerin önemli bir kısmının ancak 1988’de Cemal Mihçioğlu’nun çalışması vasıtasıyla ulaşılmaktadır. Daha yakın tarihli bir eserde ise Erkan Tural (2014) Kamu Yönetimi eğitimini TODAİE’nin tarihi üzerinden aktarmaktadır. Her iki yazar da bu dönem çalışmalarını gerçekleştirirken, Mihçioğlu kendi anıları ve SBF’de Kamu Yönetimi eğitiminin ilk kuruluş yıllarındaki gelişmelerde almış olduğu görevler ve raporlarla aktarırken, Tural, hükümet ve araştırma raporlarına ilaveten basında yer alan haberlerle gelişmeleri günümüze aktarmayı başarmışlardır. ODTÜ’nün ilk on yılı ve kuruluş öyküsü Payaslıoğlu (1995) tarafından bir araya getirilmiş ve bireysel kayıtlarla, bu işleyiş de yer alan yabancı hocaların notlarıyla bu dönem aydınlatılmıştı. Bu çalışmaların genele ve diğer kurumlara özellikle üniversitelere ilham kaynağı olamaması, kurumsal bellek ve hafıza kayıtlarının örneklerinin çoğaltılamaması her açıdan kısıtlılık getirmektedir. Tarihsel kayıtlar kurumların gelişimini geçmişten günümüze taşımakta ve içinde bulunan koşulları, olanakları karşılaştırma fırsatları da sunmaktadırlar. Burhan Aykaç’ın (1995) Mülkiyenin tarihini Türk kamu yönetiminin tarihiyle eşleştirmesi de bu nedenledir. Ankara Üniversitesi SBF her türlü bilgi ve belgenin yazılı kaynağa dönüştürmesi ve bilgilere erişimi kolaylaştırılması nedeniyle diğer akademik birimlere kurumsal arşiv kültürü oluşturma açısından örnek teşkil etmektedir. Mülkiye’deki eğitim-öğretimle ilgili literatüre kitap, makale, bildiri, söylev ve anı gibi çok sayıda farklı kaynaklar yoluyla ulaşılmaktadır.

1936-1959 dönemine kadar eğitim kurumlarının kendilerini ve mezunlarını değerlendirdikleri araştırmalara literatürde rastlanılmamıştır. Bu konuda SBF’de Frey ile Payaslıoğlu’nun (1958) SBF öğrencilerinin babalarının mensup olduğu mesleklerin belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma Okul mezunlarının sosyal kökenlerine dair elde edilen bilgiyle, devlet yönetiminde farklı sınıflardan kişilerin görev almasının devlet hizmetindeki işleyişine katkılarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştı. Armaoğlu ve Birkhead’in (1956) birlikte yürüttükleri araştırmada mezunlar vasıtasıyla SBF’de verilen eğitimin çalışma yaşamıyla uyumlu ölçülmekteydi.

Bu dönemi temsil eden akademik kadro ya yurt dışında kendi olanaklarıyla ya da Türkiye’de o tarihlerdeki SBF ile NYU gibi işbirliğindeki proje ve programlar aracılığıyla Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi alanında yetiştirilmek üzere yurt dışında eğitimlere katılmışlardır. Yavuz Abadan Almanya’da doktora eğitimini kendi olanaklarıyla tamamlamış, Cemal Mihçioğlu da SBF ile NYU kapsamındaki program dâhilinde ABD’de eğitimler almışlardı. Bu dönem akademisyenlerin yabancı dil bilgilerinin çok iyi olması nedeniyle, TODAİE’de yürütülen derslerin ve ders notlarının tercümelerinde görevlendirilmişlerdir. Yavuz ve Nermin Abadan (1959) Fransız dilinde Türkiye’de İdari Bilimler Yüksek Öğrenimi başlıklı makaleleri uluslararası bir dergide yayınlanmasının da dönem içi gelişmelerde öncü ve önemli bir gelişmedir.

1936-1959 döneminde akademik kadrolar ve unvanlar bölümlere bilimsel uzmanlık dallarına ayrılmamış idi. Nermin Abadan (2009) 1955’de Tahsin Bekir Balta’nın idare kürsüsü kadrosunda yer almış; ancak Siyaset Bilimiyle uğraşan asistan olduğundan söz etmesi dönemin akademik uygulamalarını gösteren bir örnektir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku Prof. Dr. Hıfzı Timur’un uluslararası kurumlarla üniversitelerin işbirliğindeki program dâhilinde Kaliforniya ve New York’ta yabancı hocalarla birlikte idari ve siyasi dersler vermesi, Ord. Prof. Sıddık Sami Onar’ın Amme idaresi dersleri üzerinde incelemelerde bulunması, İdari Hukukçu Vakur Versan’ın da Amme İdaresi alanında ABD çalışmalar yaptığına dair bilgiler bu kapsamda değerlendirebilecek örneklerdir. Bu karışık kadro ve ilgi alanlarının Türkiye’deki bilimsel ortama yerleşmesini Kışlalı (2007), II. Dünya Savaşından sonra Avrupa üniversitelerinde kabul görmeye başlayan Siyaset Biliminde siyasal konuları araştıran tarihçi ya da hukukçu kimliğe sahip olanların “Siyaset Bilimi” içinde değerlendirilmesi olarak açıklamaktadır. Örneğin, Yavuz Abadan hukukçu kimliğiyle birlikte Siyaset Biliminin Türkiye’de gelişmesine katkı vermiştir.

Muhlis Ete (1948) sosyal bilimlerde modern öğretim ve araştırma metotlarında Dünya’daki gelişmelerle birlikte yeni yöntemleri yer vermiş ve Türkiye’deki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırmaların geliştirilmesine yönelik önerileriyle alanın gelişimine önemli katkılar sunmaktaydı. Örneğin akademik ve bilimsel çalışmalarda kaynakça ve notların düzenlenmesinin usul ve yönteminde yapılması gereken şekil şartlarına ve nasıl uygulanması gerektiği üzerine bilgilere yer vermektedir. Bu dönemi yansıtan bazı çalışmalarda kaynakça dizimi yer almamaktadır.

Akademik yazın bu dönemde lisans eğitim-öğretimine daha fazla yer vermiş, lisansüstü eğitim bilimsel çalışma ve eserlerde ayrı başlık ve araştırma konusu edilmemiştir. Lisansüstü eğitim-öğretime ait bilgiler ya lisans konuları arasında ya da kurumsallaşma süreçlerindeki gelişmeler arasında dağılmıştır. Türkiye’de Lisansüstü eğitim-öğretimin kurumsal gelişmeleri Türkiye’de 1950’lerden sonra başlamış, yakın tarihli anı ve söyleşilerde Nermin Abadan-Unat (2009), İlter Turan (2015), Ersin Kalaycıoğlu (2015) gibi akademisyenlerin yaşam öyküleriyle bu dönem gelişmelerine satır aralarından ulaşılmaktadır. Bu akademisyenler lisansüstü düzeydeki eğitim-öğretim faaliyetlerini, yurt dışındaki eğitimleriyle ve Türkiye’deki tecrübeli hocalık deneyimlerini birlikte harmanlamışlar, her yazar eğitim gördüğü ülkelerle yaptığı karşılaştırmalarla genellikle yöntem ve metotların geliştirilmesine günümüz yaklaşımlarıyla sorguları ve eleştirileriyle katkı vermişlerdir. İlter Turan’a (2009) göre, Türkiye’de genellikle devlet üniversiteleri lisans eğitimi-öğretimi odağında hareket etmişler ve bu tablo ancak 1946’daki Üniversite Kanununa doktora şartının eklenmesiyle bu programlar gelişmeye başlamıştı. Bu dönem aralığındaki literatürde lisansüstü eğitim-öğretimde sadece doktora programları kurulmuş, yüksek lisans programlarının henüz gelişim göstermemiş idi.

Lisansüstü eğitim-öğretimin gelişmesinde iki önemli etkiye satır arası bilgilerden ulaşılmıştır. Birinci etki SBO’nun Ankara’ya taşınması ve 1936 yılı koşullarında burada karşılaşılan akademik kadronun yoksunluğudur. Bu nedenle, Emin Erişirgil Maliye Bakanlığı aracılığıyla tanınan yurtdışı burslarıyla ilk kadroların yetiştirilmesine öncülük etmişti. Turan (2009) SBO’nun bu değişimi İstanbul’dan Ankara’ya taşınması olarak yorumlanamayacağı ve sadece devlet kademesine memur yetiştirme göreviyle sınırlanmayan araştırmacı bir kurumsal kimlik değişimi olarak nitelendirmekteydi. Fehmi Yavuz (1981; 1984) da ilk kariyer kavramının miladını bu dönemle başlatmış, meslek okulu görünümünden uzaklaşma ve akademik kadronun yetiştirilmesiyle bu gelişmeleri açıklamıştı. İkinci gelişme de 1933-1934 yılında İstanbul Üniversitesinde yabancı hocaların yeni kürsüler ve enstitüler kurulması vasıtasıyla, araştırmalar yapılması, eğitim-öğretim yöntem ve metotların gelişmesi ve uygulanmasında kılavuzluk rollerini üstlenmişlerdi.

Dönemin bilimsel çalışmaları ve eserlerinde 1950’lerden sonra araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Yabancı uzman ve Türk akademisyenlerin birlikte yaptıkları araştırmalarda anket yöntemleri kullanılmaya

başlanmıştı. Bir diğer yöntemde kıyaslama ve/veya karşılaştırmalar yoluyla benzerlikler ya da farklılıkların belirlenmesinde özellikle Türkiye'deki gelişmelerle Dünya'daki diğer ülkelerin karşılaştırıldığı çalışmaların bu dönem aralığında yok denecek kadar az olduğundan söz edilebilir. Nermin Abadan (1956) Amme İdaresindeki gelişmeleri birden fazla ülke örneği kullanarak bu alandaki gelişmeler için bir anlamda öncü olmuştur. Bu ülkeler: ABD, İngiltere, Batı Almanya ve Fransa'dır. Bu tür çalışmaların dönemde bir ya da iki ülke olarak sınırlı kalmış ve genellikle karşılaştırmalardan uzak bir yazın diliyle o ülkelerdeki gelişmelerin aktarıldığından söz edilebilir. Kemal Galip Balkar (1950) İngiltere, Cemal Mihçioğlu (1952) İngiltere, Seha Meray (1954) Hollanda, Payaslıoğlu (1955) ABD ile İngiltere çalışmaları örnek olarak verilebilir.

1936-1959 dönemi literatüründe Yavuz Abadan'ın gündeme taşıdığı "Akademik Hürriyetler" konusunu da dikkat çekicidir. Bu kavramın "araştırma, öğretim, öğrenim kürsü ve ilim hürriyetiyle üniversite özerkliği gibi bütün akademik hürriyetleri" kapsadığından söz etmektedir. Yavuz Abadan akademik unvanları ve üniversitede idari yöneticilik görevlerindeki başarılarının yanında milletvekili olarak mecliste de görev almıştır. Akademik hürriyetler konusunda meclis salonlarında ve koridorlarında yasal düzenlemeler için çalışmış ve çaba harcamış olup ancak bu girişimler yasal bir düzenlemeye yansımamıştır.

1909'da başlayan üniversitelerdeki akademik kadronun görevlerinden uzaklaştırılması örneğine bu dönem aralığında da rastlanmaktadır. 1948 Ankara Üniversitesi DTCF'deki akademisyenlerin tasfiyesi yükseköğretim alanındaki eğitim-öğretimde de etkilemiştir. Çetik (1998) ve Karaaslan Şanlı (2011) 1948 tasfiyesinin bilim insanlarının özgürlüğü ve üniversite özerkliğini zedelediğini vurgulasa da bu süreç literatürde çok fazla tartışılmamış ve eleştirilmemiştir.

II. Dünya Savaşından sonra sosyal bilimlerle bilimsel araştırmalarda izlenen yol uluslararası ortamlarda bilginin ortak kararlarla üretilmesi ve geliştirilmesi yolu izlenmişti. Kapani'ye (2001) göre, Çağdaş Politika Bilimi çeşitli milletlerin bilim insanlarıyla kolektif yapılan bir çalışmanın ürünüydü. Bu çalışmalar, Batı, Doğu Bloku ve Üçüncü Dünya ülkelerinden bilimsel derneklerin ve bilim insanlarının katılımıyla şekillenmişti. Uluslararası Siyasal Bilim Derneği 1949'dan başlayarak düzenli aralıklarla her üç yılda bir bilimsel kongrelerde alınan kararlarla da gelişim göstermişti. ABD'de 1939'da kurulan Amerikan Kamu Yönetimi Derneği'nin yine bu bilim kolunun gelişmesinde etkili olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1960–1979 ARASI DÖNEM

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde 1960–1979 döneminde geçerli olan önemli etkenler arasında 1960 Askeri Darbesi, 1961 Anayasası, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun (DMK) yasalaşması ve yürürlük çabaları, yeni programların açılması, yönetim ve siyaset ağırlığının Hukuk karşısında artışının getirdiği etkiler yer almaktadır. Bu önemli değişiklikler domino taşı etkisinde Türk idari teşkilat sisteminden başlayan yeni kurumsal yapılanma, üniversiteleri de kapsayacak şekildeki değişimi bu dönem yazınına yön vermektedir.

Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanlarındaki eğitim-öğretimi literatürü 1980’lere kadar ayrı ayrı başlıklar halinde faaliyetlerini yerine getirmiştir. 1960’lı yıllarda ardı ardına yaşanan olayları ve Türk kamu yönetiminde artan yeni kurumsal yapıları Metin Heper (2002) Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmesindeki dönüm noktası olarak tarif eder. 1961 Anayasasına göre yapılan yeni kurumsal düzenlemeler Türkiye’de Sosyal Bilimler alanına ilgiyi artırmıştır. Devlet Planlama Teşkilatının kurulması ve faaliyetlerini örneklendiren Tekeli’ye (2002) göre, Türk Kamu yönetiminde kurgusal bilgilerin yerini bu dönemde sosyal bilimler alanında uygulamaya dönük saha çalışmalarının alması, bu alanların gelişimine olumlu yönde katkı verdi.

Bu bölümde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretim literatürü lisans başlığında, bölümlerin yapısal gelişimleriyle, müfredat ve ders programlarının gelişmelerine odaklanılmaktadır. TODAİE ve hizmet içi öğretim faaliyetleri bu bölümde lisansüstü eğitim-öğretim alt kısmında ele alınmaktadır. Her iki bölüm sonlarında eğitim ve öğretim faaliyetlerini etkileyen, bununla birlikte satır aralarında kalan, konu, gelişme ve sorunlara değinilmektedir.

4.1. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

İnsanoğlunun ilgi odağındaki en eski konular arasında yer alan Siyaset ifadesi Nermin Abadan Unat’a (1962) göre, aynı zamanda sistematik anlamda da en yeni ilimlerden birisiydi. Siyasal Bilim gelişmekte olan bir bilim dalı olarak sosyal bilimler arasında en genç bilim dallarından birisini temsil etmekteydi (Daver, 1968: VII). Tarihiçi ve hukukçular tarafından savunulan görüş özellikle, diğer sosyal ilimlerin ihmal edildiği

alanda siyasi ilimlere yer açılmakta, adeta siyasi olayların aydınlatılmasının tarihi olayların paralelinde olabileceği düşüncesi bu disiplinin “science residu - tamamlama ilmi” olduğu kanısını geliştirmekteydi (Abadan, 1962: 193).

Siyaset Bilimini 20. Yüzyıla ait henüz genç bir bilim olarak tarif edenlere rağmen, köklerin 17. Yüzyıla dayandıran görüşler de bulunmaktaydı. Siyaseti bilim olarak değerlendiren yaklaşımların başta ABD’de davranışçı ekol akımlarına bağlı siyasi analiz şeklinde ortaya çıkmış ve 1950’ler ve 60’larda yayıldığına dair görüşlerde bulunmaktaydı. Abadan’a (1962) göre, Amerika ve İngiltere’de siyasi ilimler, eski felsefe ve ahlak disiplinlerine olan ilgilerini Siyaset Teorisi yardımıyla muhafaza etmekteydiler. Amerika’da en önemli siyasi ilimler dergisinin adı “Ethic” idi. İngiltere’de modern üniversitelerde Felsefe, Tarih, Hukuk, Ekonomi disiplinleri alanları dışına yayılmış ve aktüel siyasi sorunlar konusundaki yayınlarıyla önemli gelişmeleri beraberinde getirmekteydiler. Bu konuda Royal Institute of International Affairs, Institute of Public Administration ve Administrative Staff College gibi akademik kuruluşlarla Political and Economic Planning (PEP) gibi önemli araştırma merkezlerinin yaptığı çalışmalar siyasi ilimlere atfedilen önemin artmasına hizmet etmekteydi (Abadan, 1962: 198).

Savcı (1963) eğitim-öğretim alanını “davranışlar üzerinde” bir inceleme sahası olarak kabul etmekte, eğitim ve siyaset bilimlerinin ortak gelişme göstermesi gerektiğini vurgulamaktaydı: “*Siyasi eğitimin prensiplerini bulma noktasındayız. Bu noktanın eğitim yönü şundan ibarettir: Kişideki ve toplumdaki siyasi davranışların, siyasi toplum çevresine, ortamına nasıl intibak edebileceğinin araştırılması ...*” (Savcı, 1963: 62). Toplumsal uyuma ulaşmanın Eğitim ve Siyaset Bilimlerindeki gelişmelerle sağlanacağını savunan Savcı (1963) bu çalışmasında, ABD’den yayılan davranışçılık ekolünün ele almakta ve eğitim-öğretimle bağlamaktadır. Bu çalışma Bahri Savcı’nın 1961’de katıldığı uluslararası bilimsel toplantıdaki gözlemleri ve edindiği bilgilerine dayanmaktaydı. Bahri Savcı’ya (1961) göre, Davranışçılık Ekolü kavramı Milletlerarası Siyasi İlimler Derneği’nin Beşinci Dünya Kongresinde alınan kararlar ve yapılan tartışmalar arasında ilginç gelişme ve fikirler arasındaydı. Kongrede beş konunun ele alındığına değinen Savcı, birinci konunun siyasi davranışlar olduğundan söz etmekteydi. Amerika’da, daha 1950’lerde ve 1960’larda, siyasi davranışçılık üzerine yapılan araştırmalara ilgi yüksek idi. Amerika’daki bu gelişmeler aslında Amerika’ya sonradan gelenler, özellikle Almanya’dan gelen araştırmacılar sayesinde olmuştur.

Nermin Abadan'a göre, çağdaş Siyaset Biliminin doğuşu ve gelişiminde Avrupa ve ABD etkileri şöyle özetlenebilir (Abadan, 2009: 36):

“Çağdaş siyaset bilimi Avrupa aşısı ile Amerikan laboratuvarlarında olgunlaştı, bütün girdiler yine Avrupa'dan geldi. Teorik tartışmalar Avrupa'da yapıldı, fakat Avrupa'nın akademik iklimi bu yeni denemelere el vermiyordu. Son derece baskıcı skolastik ortaçağdan kalan birçok şeyler hala egemen. ... Önemli gelişmeler, akademik tartışmalar yine Anglo-Sakson dünyasında ve İngiltere olmaktadır. ... Anglo-Sakson dünyası taze fikirleri üretebilecek bir üniversite ortamına sahip. Belki çok garip görünecek ama Türkiye'de o yıllarda öyle bir ortam SBF'de vardı.”

Nermin Abadan'a (1962) göre, siyasi ilimler ancak hür bir devlet düzeninde gelişebilirdi. Özgür bir işleyişe duyulan ihtiyacın nedeni, siyasi ilimlerin araştırdığı konularla, siyasi iktidarın genellikle açıklamaktan kaçındığı noktaların aynı olmasından kaynaklanmaktaydı. Bu nedendir ki, siyasi ilimler, mutlakiyetçi monarşilerle, totaliter diktatörlükler gibi yapılanmalar nedeniyle ya yeterince değer görmemiş ya da hiç kabul edilmemiştir. Siyasi ilmin ilk gelişimini Atina'ya dayandıran görüşlerle birlikte, ikinci evresinin ise yeniçağa rastlamaktaydı. İngiltere ve Fransa gibi meşrutiyetçi idarelerle gelişim gösteren Siyaset İlmi, ABD'nin çeşitli katkılarıyla yirminci yüzyılda demokratik düzenli diğer Batı Avrupa ülkelerinde de önemli ilerlemelerle gelişim göstermekteydi (Abadan, 1962: 176).

Tarihsel gelişim sürecinde siyasal eğitimi değerlendiren Mehtap Yeşilorman (2003) siyasal rejimlerin türü ve niteliği gereğince eğitim-öğretimden yararlanmada farklılıkların geliştiğine değinmektedir. Totaliter rejimler ve demokratik sistemlerdeki siyasal eğitimin temel işlevinin siyasal denetim sağlanması nedeniyle önem taşımaktaydı. Yeşilorman'a (2003) göre, çabaların yeni bir rejim kurulması ya da mevcut düzenin korunmasına yoğunlaştığında, bu iki amaçtan hangisinin geliştirileceğine dair düşüncede rejimin nitelikleri ve zamanın getirdiği yenilik ve değişimler etkili olmaktadır.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Aziz Köklü 4 Aralık 1966 günü Mülkiye'nin kuruluş yıldönümü dolısıyla yaptığı konuşmada, kurumun öz değerlendirmesini yaparak, Fakülte'deki gelişmeleri rakamsal ifadelerle değerlendirmekteydi. Köklü, Fakültenin temel faaliyet alanının Siyaset ve İdari İlimler olduğunu vurgularken 1966 yılıyla birlikte, İktisat, İşletmecilik, Siyaset ve İdari Bilimler ve Uluslararası İlişkiler bölümleriyle öğrenci sayısı ve başarısındaki artışlara dair bilgilere konuşmasında yer vermekteydi. Çınar'a (1970: 74) göre, Türkiye'de İşletmecilik eğitimi diğer ülkelerle

karşılaştırıldığında, yeni kabul gören dal bir olarak, İş İdaresi ve İşletmecilik okullarına öğretici bulmakta güçlüklerle karşılaşılmaktaydı.

Türkiye’de Siyaset Bilimi eğitiminin İstanbul Üniversitesinde başlayan tarihi gelişimine dair bilgilere en çok İlder Turan’ın anıları (örneğin, Erozan, 2015) vasıtasıyla ulaşılabilmektedir. Turan kendi asistanlık süreciyle birlikte İstanbul Üniversitesinde Bölümle / Programla ilgili gelişmelerin arka planını kendisiyle yapılan söyleşide aynen şöyle aktarmaktadır (Turan, 2015a: 26):

“... O senelerde meğer İstanbul Üniversitesi’nde Siyasal Bilimler Bölümü yokmuş. Sadece İktisat Fakültesi’nde Siyasi Şube diye bir şube varmış. Bu Şubenin programı da başka bölümlerden temin edilen hocalarla yürütülüyor. Mesela Devletler Hukuku ve benzeri hukuk dersleri, Anayasa Hukuku, Hukuk Fakültesi hocaları tarafından veriliyor; Siyasi Coğrafya Edebiyat Fakültesi’ndeki Coğrafya Bölümü tarafından ... Böyle bir kombinezon. Mehmet Oluç Hocamız İşletme Profesörüydü, ama görüşü çok kuvvetli bir insandı. Dekanlığı sırasında şöyle bir görüşten yola çıkmış: Aslında Türkiye’nin İktisat da bilen diplomatlara ihtiyacı var. Düşünce bu.”

Mehmet Oluç İstanbul Üniversitesinde Siyasi Bilimler Bölümünün kurulmasında ihtiyaç duyulan asistan ve diğer akademik kadrolar için titiz araştırmalar yapmıştı. Siyaset İlmî Kürsüsü’ne asistan alınabilmesi için İşletme kadrolarını geçici olarak kullanmıştı. İlder Turan akademik yaşamındaki önemli adımın, Columbia’da yüksek lisans tezi hazırladığı dönemde, hocası Rustow’un İstanbul Üniversitesine asistan olarak alınmasını tavsiye etmesiyle başladığından söz eder (Turan, 2015a: 26-27). İlder Turan’ı asistanlık için öneren Rustow, 1933’te Türkiye’ye gelen Alman profesörlerden Alexander von Rustow’un oğlu olup İktisat Fakültesi’nin kurulmasında ve gelişmesinde etkin rol üstlenmişti (Turan, 2015a: 26-27).

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi bünyesinde 1961 yılında kurulan Siyaset İlmî Kürsüsünün ders programında, Ankara Üniversitesi SBF uygulamalarından ayrı olarak Hukuk derslerine daha az yer verilirken İktisat ve Uluslararası İlişkileri konuları daha belirleyici idi. Uygulanan ders programları değerlendirildiğinde, Siyaset ilmi eğitimleri için meslek okulu görünümünden ziyade, liberal bir sosyal bilimler öğretim kurumu yapısını oluşturmaktaydı. 1973 yılında Amerikan öğretim kurumu olan Robert Kolejinin yüksek kısmında, Boğaziçi Üniversitesi olarak kurulmuş ve sayılı siyasal bilimcilerin önderliğinde oluşturulan kadrolarla, Üniversitenin Siyasal Bilimler bölümünde lisans eğitimine başlanmıştı (Turan, 2009: 17).

1964 yılında İstanbul Üniversitesi’ne asistan olarak başlayan İlder Turan (2015) kendisiyle birlikte Siyaset İlmî Kürsüsünde İktisat Fakültesi mezunu doktor asistan

olarak Esat Çam'da bulunmaktaydı. Mehmet Oluç İktisat Fakültesi'nde 1964-1965 eğitim-öğretim döneminde ders verecek Siyasal Bilim profesörü bulma ve istihdam etme sorununu Fulbright başvurusuyla çözümlemişti. Bu daveti kabul eden Iowa Üniversitesinden Jim Murray'a kürsü hakkında yeterince bilgi aktarılamamış idi. Jim Murray'ın geliş düşüncesi, İstanbul Üniversitesi'nde devam eden bir siyasal bilimler öğretiminin olduğu ve kendisinin sadece bir yıllığına başka bir hocanın yerini doldurmak üzere davet edildiğinden ibaretti. Eylül'de Üniversite'ye gelen Jim Murray'ın Siyasal Bilim bölümünün olmayışına şaşırıldığı ve burada yeni bölümün gelişmesi için önemli girişimlerde bulunmuştu (Erozan, 2015: 28; Bardakçı, 2015: 167). İstanbul Üniversitesinin bu bölümünde derslerin işleyişini o yıllarda asistanlık yapan İlder Turan söyleşide şu ifadelerle aktarmaktaydı (Turan, 2015a: 29):

“... önce hoca anlatıyor sonra ben çeviriyorum. O zaman Jim Murray şöyle bir şeyi hemen tespit etti: Burada bir bölüm geliyecekse bu hüdayi nabit olmaz; yani kendi kendine burada gelişmez. ... Bir program geliştirmemiz lazım. Alınacak asistanların mesela Amerika'da bir kurumda bir miktar lisansüstü siyasal bilim eğitimi görmelerini sağlamamız lazım ...”.

İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi Kürsüsünde 1964 yılıyla birlikte Fulbright Bursu aracılığıyla gelen yabancı hocalar tarafından dersler verilmekteydi. Bunlar arasında yukarıda bahsedilen University of Iowa'da Uluslararası İlişkiler Bölümü üyesi James Morey ile Kamu Politikaları (Public Policy) dalında öğretim üyesi olan William [A.] Welsh gibi kişilerde bulunmaktaydı. Bu grup gelen hocalar vasıtasıyla, Türkiye'de ders alan öğrenciler hoca-öğrenci tanınırlığı sayesinde lisansüstü eğitimlerini yurt dışında yapma olanaklarına sahip olmuşlardı (Kalaycıoğlu, 2015b: 66) Bu öğrenciler arasında Ersin Kalaycıoğlu örneği verilebilir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde 1960'lardaki eğitim-öğretim faaliyetlerine o dönemde lisans öğrencisi olan Ersin Kalaycıoğlu'nun anlatımı ve aktarımlarından da bilgilere ulaşılmaktadır. O yıllardaki mevzuata göre, İktisat Fakültesi lisans öğrencileri ilk yılın sonunda, İşletme ve Siyaset İlmi olarak ayrılan şubelerden birini seçmeleri gerekiyordu. Kalaycıoğlu ikinci sınıfta İşletme derslerinden muaf tutulan Siyaset İlmi şubesini tercih etmişti. Bu sistem, ikinci sınıfın sonunda bir yan dal daha seçilmesini de sağlamaktaydı. Aynı zamanda derslerinde başarılı öğrencilere yönelik, üçüncü sınıf süresince doktora programına giriş sınavlarında başarılı olmak koşulunu yerine getirenler üçüncü sınıf derslerine devam ederken, doktora seminerlerine de katılma olanakları da verilmeye başlanmıştı (Kalaycıoğlu, 2015a: 15; Kalaycıoğlu, 2015b: 60-65).

1970'lerin başlarında ABD'de doktorasını tamamlayan İlder Turan (2015b: 162) kendi döneminde bu bilimin Amerika'da henüz o yıllarda Siyaset Bilimi olarak anılmadığını "Government" ya da "Public Law and Government" olarak ifade edildiğinden bahsetmekteydi. Şerif Mardin (2015) ise Türkiye'de 1960'lı yıllara kadar Siyaset Biliminin bir Hukuk konusu olarak incelendiğine değinmekteydi. Ancak 1960'lardan sonra, Amerika'dan "Siyaset Bilimi" olarak ayrı bir bilim gelmiş ve bu gelişmeler Türkiye'ye anlatılmış ve tanıtılmıştı. Bu alanda araştırmalar yapılmaya başlanmış ve Siyaset Biliminin Hukuktan farklı olduğu anlaşılmış ve Siyaset Hukuk alanından ayrıştırılmış idi (Mardin, 2015: 277).

Daver (1968) de bu alandaki tartışmalarda Siyasal Bilimi bilim olarak kabul etmeyenlerin savdukları düşünceye yer vermektedir. Siyaset Biliminin her bilimde bulunması gereken kesin anlamlı kavramlara sahip olmayan yapısıyla bu görüşlere açıklık getirmeye çalışmakta ve evrensel bir adının olmamasıyla da bu gelişmeleri pekiştirmektedir. Daver'e (1968) göre, bu disiplinin bazı üniversitelerin ders programlarında "Siyasal Bilim" veya "Devlet-Hükümet" bazılarında "Kamu Hukuku" ya da "Siyaset" bazılarında da "Siyasal Teori" veya "Siyasal Felsefe" başlığında yer alması da bu tartışmaların kaynağını oluşturmaktaydı (Daver, 1968: III).

Siyaset Bilimine dair Türkiye'de Türk yazarlar tarafından kaleme alınan ilk ders kitabı olduğu düşünülen ve yazarın da kendisinin bu yönde kitabının girişinde bilgi verdiği *Siyasal Bilime Giriş* başlıklı kitabında Bülent Daver (1968) Siyasal Bilim için ayrı bir bilim olarak kabul edilmiş, kendisine özgü konusu, yöntemi ve amacı olan bağımsız bir disiplin ifadesini kullanmaktaydı. Siyasal Bilim yerine bazen "Politika" sözcüğünün kullanılmasının sanat ve bilim olarak siyaseti bir arada ifade eden görüşlere dayandırmaktaydı. Daver (1968) Anglo-Sakson kaynaklarında Siyasal Bilime "Politics" (Politika) tanımlamasının yanında bazen de "Politics" ve "Government" olarak bir arada ya da sadece "Government" gibi tanımların uygulamalara yer aldığını aktarmaktaydı. Hatta Daver'e (1968: 28-29) göre, Siyasal Bilim yerine tekil olarak aynı anlama geldiği düşünülen "Politika Bilimi" de kullanılmaktaydı.

Sarıbay ve Ögün (1998) *Bir Politikbilim Perspektifi* başlıklı kitabı Uludağ Üniversitesi'nde verdikleri "Siyaset Bilimine Giriş" derslerinde edindikleri deneyimleri bir araya getirme çabası olarak nitelendirmektedirler. Sarıbay ve Ögün (1998) bir diğer gerekçe olarak da bu alandaki kitapların çoğunlukla tematik içerikte hazırlanması nedeniyle asıl disiplinler arası görüşün ihmal edildiğinden bahsetmektedirler. Politika

bilimini bütünsel bir olguda anlatmayı hedefleyen yazarlar Türkiye’de bu alandaki kitapların genellikle “Siyaset Bilimi”, “Siyaset Bilim” veya “Politika Bilimi” adıyla yayımlandıklarına değinmektedirler. Sarıbay ve Öğün (1998) Yunanca “polis”, “politeia”, “politica”, “politike” sözcüklerinden gelen politikanın anlamı değişmiş, artık günümüzde politika sadece devlete ilişkin faaliyetlerin açıklanmasıyla sınırlı kalamayacağını vurgulamaktadırlar. İngilizcedeki “Political Science” (Siyasal Bilim) adının kullanımını da yazarlar anlatmak istedikleri çerçeveden uzaklaşma olarak yorumlamaktadırlar. Sarıbay ve Öğün’e (1998) göre, “Siyasal Bilim” ve/veya “Siyaset Bilimi”nin etimolojik kökenleriyle politik (political) sıfatının karşılaştırması Siyasal Bilimin topluluk üyeleri arasındaki aidiyet bağlarını geliştirmediğine (Sarıbay, Öğün, 1998: 11-14) olan inançlarını aktarmaktadırlar. Bu nedenle yazarlar farklı bir gerekçe ve akademik deneyimle kitaplarını “Politikbilim” başlığında ve başlıkla uyumlu bir içerikle yayımlamışlardır.

1960’larda Amme İdaresi okul ve enstitülerinin katıldığı uluslararası toplantılarda (Lizbon 1961, Viyana 1962), Amme İdaresi eğitiminin başarısızlığa uğramasının nedenleri arasında, üniversitelerin modernleşmeye karşı gösterdikleri direnç olarak açıklanmıştı (Meray, 1967: 83).

Şaylan’a (1996) göre, Kamu Yönetiminin Toplum Bilim içinde disiplin olarak gelişmesinde Amerikan üniversitelerinde ders programlarına dâhil edilmesi ve bölümlerde okutulmaya başlanması etkili olmuştu. Bu gelişmeler için yazar, 20. Yüzyılın başlarında Kamu Yönetiminin artık üniversitelerde ders olarak okutulmaya başlanmasıyla, Ekonomi, Sosyoloji ya da Siyaset Bilimi gibi toplum dalları arasında Kamu Yönetiminin de bağımsız bir disiplin olmasına zemin hazırlanmıştı. Şaylan’a (1996) göre, Batıda birçok üniversitede Kamu Yönetimi bölümlerinin kurulmasıyla birlikte bağımsız bir disiplin kimliğinde Kamu Yönetiminin sürekli bir paradigma sorunuyla karşı karşıya kalmıştı. Kamu Yönetimi disiplininin yaklaşık yüzyıllık gelişimi, Siyaset Bilimiyle örgüt kuramları arasındaki yön arayışına dayanmaktaydı (Şaylan, 1996: 1-5). Kamu Yönetimi disiplini kuruluş aşamasında “devlet” kavramı yerine devletin sadece bir parçasını oluşturan yönetim olgusuyla ilgilenmiş ve disiplinin gelişmesinde “devlet” olgusu odağı yerini “örgüt” kavramında sürdürmesine neden olmuştur (Ayman Güler, 1994: 7).

19. Yüzyılda Princeton Konferansını takip eden çeyrek yüzyılda, kariyer gelişimi ve orta kariyer eğitimi kavramlarının gelişmesi nedeniyle hükümet-üniversite

ilişkilerine yeni ve önemli ilkeler getirmektedir. 1935'teki Princeton Konferansı, "eğitim kurumları için öncelikli kaygılar" olarak adlandırılan eğitimin başlangıç aşamaları değerlendirmiş ve 1961'de bir başka Princeton Konferansında, yeni üniversite-hükümet programlarında kamu görevlilerinin kariyer gelişiminde yükseköğrenim düzeyindeki eğitim-öğretim koşulları öngörülmektedir. Üniversiteler, bir yandan yüzeysel teknik eğitim alternatiflerinden daha fazlasını sunarken, bir yandan da yönetimin teori ve pratiğine ilişkin açıklayıcı bilgi birikimine sahip konumdaydılar (Caldwell, 1965: 57).

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin nasıl olacağına dair sorunsalın ve sorunların doyurucu ve geniş kesimleri ikna eden, uzun süre kalıcı gözükten yanıtları tüm dünyada ve Türkiye'de halen bulunamamıştır. 1960'lı yıllar için Cemil Cem (1975) özellikle Türkiye'de Kamu Yönetiminin geliştirilmesi ve kamu yöneticilerinin sorunlarına aranan çözümün "eğitim" odaklı geliştiğinden bahsetmektedir.

Türkiye'de hizmet içi eğitim, Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesinin kurulmasıyla birlikte, Beş Yıllık Kalkınma Planları ve Devlet Memurları hakkındaki 657 sayılı Kanunun kabulü ve uygulanmaya başlanması bu alandaki gelişmeleri etkilemişti (Fer, 1967: 236).

Kalkınma Planlarında Eğitimi ön plana çıkartan Kaya (1984), Türkiye'de planlı dönem çalışmalarına eğitim konuları da dâhil edilmiş ve kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır. Hazırlanan beş yıllık kalkınma planlarında eğitime büyük önem ve yer verilmiştir (Kaya, 1984: 27). Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine yönelik çalışmalar özellikle planlı dönemde hız kazanmıştır. Fakat yapılan çalışmalarda kamu yönetimiyle işbirliğinin geliştirememesi nedeniyle toplumsal, ekonomik ve siyasal çevrelerin katılımından uzak yöntemler nedeniyle beklenen yarar sağlanamamıştır (Ergun ve Polat, 1978: 17). Cem'e (1975) göre, İkinci ve Üçüncü Kalkınma Planları raporlarında eğitimli yetişmiş insan gücü eksikliği nedeniyle Kamu Yönetimi eleştiri konusu olmaktaydı. Ergun ve Tokcan (1967) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (1968-1972) sektör ayrımı yapmadan kamu sektörünün vasıflı insan gücü ihtiyaçlarındaki artışı vurgulamaktaydılar. Bu meslek grupları arasında kamu sektöründe sevk ve idareci niteliğinde görev alan elemanların 1972'ye kadar %46 oranında artırılması bilgisi yer almaktaydı. Sevk ve idarecilerin sadece sayısal artışlarıyla yeterli sonuçların elde edilemeyeceği aynı zamanda nitelikli ve vasıflı gelişmelerin önemine de değinilmekteydi (Ergun ve Tokcan, 1967: 15-16).

İnsan kaynağının önemini ve bu kaynağın eğitimle etkin hale getirilmesini Hendricus C. Bos (1967) “İktisadi Gelişmede Eğitimin Yeri ve Değeri” başlığındaki eserinde sorgulamaktaydı. Hammadde ve madenler gibi ülke coğrafyasındaki doğal kaynaklarla sınırlı tutulan kaynak tanımlamasında unutulmuş ve yeterince farkına varılmayan insan kaynağı kavramıyla eğitim alanını genişletmektedir. Bos’a (1967) göre, dünyadaki ülkeler arasında sayılarla denklik sağlanmasa da potansiyel nitelik olarak en eşit dağıtılan kaynak insan kaynağıdır. Bos (1967) uygulanacak eğitim sistemiyle bu kaynağın geliştirilmesi yeterli ve uygun olarak kullanılmasının mümkün olduğunu; fakat bu süreçteki başarının her ülkenin kendi çabasına bağlı olduğunu ileri sürmekteydi. Bunun için de eğitimde aranılacak çözüm yollarında eğitimin içeriği ve niteliğinin baskın olması gerektiğini savunmaktadır.

Frankel (1967) başta ABD ile diğer ülkelerin ekonomik gelişme ve kalkınma seviyelerini karşılaştırmış ve eğitimin bu alanlarda yarattığı etkileri incelemekteydi. Dünyada yükseköğretim ve ülkelerin kalkınmasında karşılaşılan sorunlu alanlar Frankel’e (1967: 83) göre, yüksek tahsilin getirdiği sosyal-politik sorunlar; insan gücü problemleri; tahsilli kimselerin fakir memleketlerden zengin ülkelere göç etmesi, beyin göçü olarak sıralamaktaydı.

Yükseköğretimin Türkiye’deki durumunu değerlendiren Sarc (1967) genel tablonun belirlenmesinde sayısal verilerin önemine değinmekte ve Türkiye’de istatistik ve analize yönelik veri kaynaklarının eksikliğini vurgulamaktaydı. Araştırmada bu başlıklarda gelişen ana sorunlar da inceleme konusu olmuştu. Sarc (1967) okuma salonları, kitaplıklar, laboratuvarların eksik donanımı ve yetersiz kapasitelerine karşılık sınıflardaki öğrenci sayısının yüksek rakamlara ulaşmasına; İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi birinci sınıfların her birinde 2.000 öğrencinin kayıtlı olmasıyla örneklendirmektedir. Öğrenen-öğretici diyalogunun gelişemediği bu ortamlarda diğer sorunlar da artarak devam etmekteydi (Sarc, 1967: 99-112).

1960’lı yılların ortalarında Türkiye’de akademik çalışmalar disiplinlerin eğitim-öğretiminde alacağı yerin belirlenmesi odaklanmakla birlikte 657 sayılı Kanun düzenlenmesi öncesinde özellikle yönetici sınıfın eğitimine yapılacak katkılarla bu Yasanın verimli ve etkin konumlandırılmasına dair araştırmalara da yönelmişlerdi.

Onaran’a (1967) göre, Dünyadaki örnekler üzerinden çağdaş kamu yönetimi uygulamalarında başarılı olabilmenin yönetim reformlarıyla ve yönetici sınıfa yapılan

düzenlemelerle sağlanabileceğini öngörmekteydi. Yönetim alanındaki reformlarda en başarılı uygulamayı İngilizler gerçekleştirmiş olup “yönetici sınıf” tanımlamasıyla, yukardan uygulamaya başladıkları yasal düzenlemelerden kaynaklanmaktaydı. Amerika’nın memur reformunda beklenen sonuca ulaşamamış olmasının nedenleri arasında, değişimi alt kademedeki kamu görevlilerinden, büro memurlarını kapsayan düzenlemelere öncelikle yer vermesiyle açıklamaktaydı (Onaran, 1967: Sunuş III).

Kamu yöneticilerinin yetenekleri bilgilerinin her toplumun kendi ölçeğinde değerlendirildiğini vurgulayan Özer Ozankaya (1977) aynı zamanda ortak değerler ve ölçütlerin de varlığına dikkat çekmekteydi. Bu konuda ABD’de NASPAA’yı örnek göstermekteydi. NASPAA (National Association of Schools of Public Affairs and Administration) çeşitli bilimsel ve uygulayıcı teşkilat ya da toplulukların desteğiyle “Kamu Yöneticilerinin Eğitimi ve Yetiştirilmesi İlke ve Ölçütleri”ni geliştirmişti. Buna göre NASPAA kamu yöneticisi yetiştiren öğretim kurumlarında bilgi beceri, değer ve davranışların kazandırılmasında da belirleyici rol oynamaya başlamıştı. Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini doğrudan etkileyen ve geliştirilmesi gereken bu standart kavramları (Ozankaya, 1977: 619) şöyle sıralamaktadır:

“A) siyasal, toplumsal, ekonomik çerçevesine ilişkin bilgi, beceri, değer ve davranışlar; B) Çözümleme araçlarına ilişkin bilgi, beceri, değer ve davranışlar; C) Bireysel, kümesel ve örgütsel dinamiklerine ilişkin bilgi, beceri, değer ve davranışlar; D) Siyasal çözümlemesine ilişkin bilgi, beceri, değer ve davranışlar; E) Yönetim ve yürütme süreçlerine ilişkin bilgi, beceri, değer ve davranışlar.”

Payaslıoğlu (1967) üniversitelerde kazanılan bilginin miktar ve uzmanlık alanları açısından ihtiyaçlara uygun bir öğretim düzeni içerisinde mi gerçekleştiğine dair yaptığı incelemeler sonucunda Türkiye’de çeşitli alanlardaki eleman ihtiyaçlarıyla öğretim düzeni arasında uyum bulunmadığına değinmekteydi (Payaslıoğlu, 1967: 162). Az gelişmiş ülkelerde kamu ve özel kesimin uzman ve nitelikli insan gücü ihtiyacının karşılanmasındaki eksikliklerle birlikte uzmanlık dalları arasında da dengenin kurulamamıştı. Örneğin, Türkiye’de yükseköğretimde sosyal bilimlerde öncelikle devletin kalkınmasına destek olacak insan gücü yetiştirilmesi ihtiyacı yerine, devletin klasik işlevlerini yerine getirecek maliye, adalet alanlarına yatkın personel yetiştirilmesine yönelik bir eğilim bulunmaktaydı (Heper, 1973: 93).

Bulutay (1965) da Türkiye’deki İktisat eğitim-öğretiminin içeriğinin ve konularının tamamen gelişmiş ülkelerin kavram ve teorilerinin nakledilmesiyle biçimlendiğine değinmekte olup Keynes Teorisi örneğini kullanarak tüm öğretilerin

aktarıldığından bahsetmekteydi. Elbette bu kavramların evrenselliği ve öğretilerde yer almasını Bulutay da kabul etmekle birlikte, Keynes Teorisinin dersin temeli haline getirilmesine itiraz etmekteydi. Kısacası İktisat eğitim-öğretimindeki bu kadar yoğun yabancı kavram ve teorilerin sakıncalarını eleştirirken bir öz eleştiriyi de Bulutay kendi kendine yapmaktaydı. Bulutay'a (1965) göre, eleştirmekten ileri yapıcı bir program sunmadığını kabul etmekte; ancak bu konuda yeni bir tutum ya da program geliştirmenin mümkün olduğunu ve bunun için sadece kendi iç dinamiklerimize odaklanmayı denememiz gerekmektedir.

Tuncer Bulutay 1965'de az hacimli bir çalışmayla Türkiye odağında sınırlı kavram ve teoriyle incelediği İktisat eğitimi-öğretimini 2005 yılında Türkiye'de *İktisat Eğitimi (Ulusal İktisat Eğitimi Sempozyumu)* da "İktisattaki Yeni Gelişmelerin Işığında İktisat Eğitimi" başlığındaki çalışmasıyla hem içeriğini genişletmiş hem de uluslararası literatürün zenginliğinde önemli tespitlerini ve notlarını yazına kazandırmıştı.

Erkin'e (1967) göre, 1966'da İdari İlimler eğitimi üniversiteler ve diğer öğretim kurumlarında Hukuk, İktisat, Siyasal Bilgiler Fakülteleri ve Ticari İlimler Akademisinde kısmen de İktisat ve Maliye dallarında verilmekteydi. Ancak Amme İdaresinin bütün olarak ele alınmasının sadece bir Fakültenin ODTÜ İdari İlimler Fakültesinin programlarında gerçekleştiğine dair görüşlerini sunmaktaydı (Erkin, 1967: 432-433).

ODTÜ İdari İlimler Okulunun esnek bir kurumsal yapıda örgütlenmiş olması diğer üniversitelerin kürsü sistemiyle işleyen hiyerarşik katı yapısına göre eğitim-öğretimi avantajlı kılmaktaydı. ODTÜ'de akademik kadroya genç öğretilerinin katılması olanağı geliştirilmiş ve üniversite içindeki çeşitli fakülteler arasında işbirliğiyle yeni ders programlarının uygulanması eğitim-öğretim faaliyetlerinde de önemli başarıları beraberinde getirmekteydi. Bu süreçte, Batı destekli kaynakların da olumlu katkısıyla ODTÜ ve onunla birlikte İdari İlimler Okulu bu tarihten sonraki gelişmeler üzerinde belirleyici rol üstlenmişti (İlkin, 1972: 35).

Kamu Yönetimi disiplini odak konusu tarihsel gelişimde farklılaşmakta ve bu dönüşüm alanının araştırma yöntemlerini de etkilemekteydi. Bu alanın eğitim-öğretimi İdare Hukuku ağırlığından, Siyaset ve daha sonra İktisat ve Maliye konularına doğru yönelmekteydi. Şüphesiz ki bu değişim alanının araştırma metotlarına da yansımış ve kurumsal araştırmalar yerini uygulamalı araştırmalara bırakmıştır. Böylece bu alanda,

Bilgi İşlem, Matematik ve İstatistik gibi bilim kollarından da yararlanmış ve yeni yöntemler kullanılmaya başlanmıştı (Gökçe, 1995: 25).

Kamu Yönetimindeki yönetici sınıfın, karar ve uygulamalarında yeterli ve yetkin olabilmesi ancak bu iki yeteneğin kazandırılmasıyla mümkün olacaktır. Cem (1975) bu konuda “*burada akla takılan nokta, Fakülte'nin bu amaca bugünkü istekleri karşılayacak ölçüde katkıda bulunup bulunmadığı*” (Cem, 1975: 19) ifadesiyle eğitim-öğretim kurumlarının faaliyetleri üzerinden sorgulamaların yapılabilmesini önermekteydi. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin araştırma ve inceleme konusu olarak ele alınmadığına vurgu yapan Cem (1973) bu alandaki gelişmelere duyulan ihtiyaca çalışmada (Cem, 1973: 82) yer vermektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini değerlendirmeye alan araştırma ve incelemeler 1970’ler ve öncesinde sınırlı sayıda az olmakla birlikte bu alanda öncü araştırma örnekleri mevcuttur.

Payaslıoğlu (1967) Türkiye’de yükseköğretimde ders programları üzerinden yaptığı değerlendirmede, üniversitede verilen bilgilerle, kamu ve özel kesimin ihtiyaçlarının karşılamasındaki uyum ve uygunluk sorununa odaklanmaktaydı. Bu konuda detaylı incelemenin yapılmamış olmasını eksiklik olarak nitelendirirken, eğitim kurumları ve kamu kuruluşları arasında bu tür araştırmaların geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu (Payaslıoğlu, 1967: 162) 1960’larda da ileri sürülmekteydi.

Erkmen (1967) “*üniversite mezunları idarenin ihtiyacına cevap veriyor mu*” sorusuna cevap bulmak için araştırmasında bu konuyu detaylı değerlendirmekteydi. Erkmen (1967) bu araştırma için, doğrudan doğruya sözlü temas kullanarak, 9 teşekkülde yeni üniversite mezunlarının çalışmasını kontrol eden 80 idarecinin görüşlerini almış; ayrıca İktisadi Devlet Teşekküllerinde (İDT) hizmete yeni başlamış 45 mezunla görüşmüştü. Sorulara cevap veren 80 idarecinin 47’si yeni üniversite mezunlarını olumsuz değerlendirmekteydi. Araştırma sonuçlarındaki katılımcıların değerlendirmelerine göre, üniversite eğitiminde temel bilgi esas alınmakta, uygulama ve staj eksikliğiyle ihtisaslaşmanın göz ardı edildiği uyarıları yer almaktaydı.

“Sevk ve İdare Eğitimi” başlıklı çalışmada hizmet öncesi ve hizmet içindeki aşamalarıyla bu eğitimi değerlendiren Neyzi (1967) idareci eğitiminin önemine vurgu yapmaktaydı. Türkiye’de idareci yetiştiren kurumların, eğitilmiş yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılama kapasitesi ve düzeyini araştırmaktaydı. Neyzi’ye (1967) göre,

idarecilik eğitiminde İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi bu alandaki en fazla mezun veren eğitim kurumlarıydı. Neyzi (1967) Türkiye’de idarecilik alanında eğitim alan öğrenci sayısı artmış; ancak her seviyede yetişmiş idareci sayısı yeterince karşılanamamaktaydı. Bu durumun çözülmesine yönelik eylemler sınırlı kalmış ve özel idarecilik okullarıyla bir miktar bu ihtiyacı karşılamak için destek arayışlarına başvurulmuş idi (Neyzi, 1967: 371-386).

Cemal Mihçioğlu’nun (1972) Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunlarıyla yaptığı araştırmayla, eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesiyle birlikte, yeniden yapılandırılmasına katkı sağlamak hedefi de yer almaktaydı. Araştırma fikri 1969 yılında, öğretim üyelerinin, Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirenlerin yetişme düzeylerini ve başarılarını ölçebilme arayışına dayanmaktaydı. Araştırma, mezunlar ve mezuniyet sonrası sınavlardaki başarıların değerlendirilmesini kapsamaması nedeniyle, Siyasal Bilgiler Fakültesinden yetişmiş olanlarla, yeni kurulan benzer diğer üniversitelerin mezunlarının karşılaştırmalı bilgilerini içermekteydi. SBF’de eğitim-öğretime alanında böyle bir araştırmanın yapılması öncelikle 22 Ocak 1969 gün ve 507 sayılı Fakülte Yönetim Kurulu toplantısında tartışılmış ve 30 Ocak 1969 günü 459 sayılı Profesörler Kurulu toplantısında şu karar alınmıştı: *“Kamu sektörüne ve özel sektöre mensup, sınavla eleman alan çeşitli kurumların düzenledikleri sınavlarda öğrenci ve mezunlarımızın oranında değişiklik olup olmadığını tespit etmek ve varsa bu değişikliğin nedenlerini araştırmak amacını güden”* (Mihçioğlu, 1972: 17) bir araştırma başlatılması kararı alınmıştı.

Araştırma, anketlerle 1965–1972 döneminde açılan memuriyet yarışma sınavları üzerinde yapılan çözümlenmeleri içermekteydi (Mihçioğlu, 1972: 10). Araştırma sonuçları, SBF mezunlarının memuriyet sınavlarında başarılı olduklarını göstermekteydi. Buna göre, sınav kazanan mezunların %92,05’i (278 kişi) ilk girişlerinde, %7,28’i (22 kişi) ikinci girişte ve %0,66 (iki kişi) üçüncü girişte kazandıklarına (Mihçioğlu, 1972: 92) dair sonuçlara ulaşılmaktaydı. Bu araştırmada SBF mezunlarının beğenilen ve beğenilmeyen ortak özellikleri de sorgulanmaktaydı. “Birlik ruhu”, “göreve bağlılık” gibi olumlu özellikler artmış ancak “kendine aşırı güven ve kendini beğenmişlik”, “analitik ve orijinal düşünememe”, “aşırı akımlara fazla iltifat ve onları benimseme”, “bilgiçlik”, “teşebbüs noksanı” (Mihçioğlu, 1972: 115-119) gibi davranış özellikleri de araştırmanın bulguları arasında yerini almaktaydı.

Abadan Unat' da Siyasal Bilgiler Fakültesindeki öğrenciler için: “kendilerini çok önemserler, devletin karar mekanizmalarının kritik yerlerine oturacaklarını düşünürler” (Kabaş, 2012: 195) şeklinde görüş açıklamaktaydı.

Cemal Mihçioğlu (1972) *Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin Siyasal Bilgiler Fakültesi Üzerinde Bir Araştırma* başlıklı kitabın önsözünde Siyasal Bilgiler Fakültesinden, 1859 Mekteb-i Mülkiyeye başlayan 113 yıllık tarihi geçmişiyle birlikte kamu kesimine yönetici yetiştiren köklü bir kuruluş olarak söz etmekteydi. Mihçioğlu'na (1972) göre, örgütlerin kendilerine göre kişilik geliştirmeleri ve bu yapılarıyla da çevrelerini etkilemeleri mümkündü ve bu bağlantının örneği de Siyasal Bilgiler Fakültesiydi. Mihçioğlu'na (1972) göre, resmi statüsünde ve eğitim kurumunun adında zaman içerisinde değişikliklerin olmasına rağmen, Okul etkin rolünü sürdürmekte ve değişen koşullar karşısında Mülkiye'nin geleneksel adını ve ününü muhafaza ederek kamu yönetimine seçkin kadroların yetiştirilmesi görevini yerine getirmektedir.

1966'da düzenlenen Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı çalışmalarında İcra Komitesi Direktörü Prof. Dr. Fahir H. Armaoğlu'nun özellikle Siyasal Bilgiler Fakültesi programlarında yer alan müfredatın değerlendirilmesi ve tartışılmasına yönelik girişimleri ve talebi olmuştu. Armaoğlu, bu konferans kapsamında SBF'deki idare ve idarecilikle ilgili derslerle, seminerlerin değerlendirilmesi ve konuların işlenmesindeki süreç ve idarecilik yönünden Fakülte programının geliştirilmesine fayda sağlayacak araştırmaların yapılması arzusunu SBF camiası içinde dile getirmiş idi (Meray, 1967: 52). Konferans fikrini ortaya atan ve bunun gerçekleşmesi için gayret ve çaba gösteren kişi de Prof. Dr. Fahir Armaoğlu'dur (Ferman, 1967: 6).

Meray'a (1967) göre, Ankara SBF geleneksel ve köklü bir yapıyı temsil etmekte ve değişimlere tarihsel geçmişinden beslenerek uyum sağlamaktaydı. Ancak ODTÜ İdari İlimler Fakültesinde de daha esnek bir yapı gelişmekte ve Fakültedeki çok yönlü örgüt ve sistem yapısı sayesinde değişimlere uyumu kolaylaştırmaktaydı. Meray (1967) temel kültür dersleri, uzmanlaşmaya basamak bölümler, yabancı dil sorunu ve eğitim-öğretim programlarındaki hukuk derslerin dağılımına dair bu iki eğitim kurumunu karşılaştırmalı değerlendirmekteydi. Bu araştırma, Siyasal Bilgiler Fakültesi uzmanlaşma programlarından İdari Şubeyle, Diploması ve Dış Münasebetler Şubesi ve ODTÜ İdari İlimler Fakültesinin Amme İdaresi programlarını kapsamaktaydı. Her iki Fakültenin programlarında, SBF'nin bütün dersleri zorunlu yer almakta, ODTÜ'nün ise

dersleri daha az sayıda ve bir kısmının da seçimlik olarak düzenlenmekteydi. Araştırmanın ayrıntılarında, ODTÜ'deki öğrencilerden sınıf dışı okuma istenebilmesi ve 25-30 kişilik daha küçük sınıflarla yapılan eğitim-öğretimin verimliliği olumlu etkilemekte olup SBF'deki öğrenci sayısının fazlalığının arkasındaki sorunlara açıklık getirilmeye çalışılmıştı (Meray, 1967: 58-76).

Meray'a (1967) göre, yabancı dil bireylerin mesleki gelişimlerinde geniş görüş açısı kazandırmasından dolayı önemli olmakta ve sadece Dışişleri Bakanlığı çalışanlarının değil yetişen idarecilerin de en az bir dil bilmeleri gerekmektedir. Yabancı dil eğitiminde ODTÜ'nün yabancı dil hazırlık sınıfı uygulamalarıyla bu alanda başarılı sonuçlar elde ettiği kabul edilmekle birlikte ODTÜ ve Ankara SBF'nin kaynaklarının mali, eğitici kadro ve teknik olarak farklılıkların da bu alandaki eğitim-öğretim etkilemekteydi (Meray, 1967: 68-70).

Bahri Savcı (1967) da yükseköğretimde yabancı dil öğretilmesinin önemli bir mesele olduğuna değinmekteydi. Savcı'ya (1967) göre, bu konuda Orta Doğu Teknik Üniversitesi radikal bir kararla başlatmış olduğu hazırlık sınıfı uygulaması bu alanda örnek teşkil etmekteydi. Bu uygulamayla ODTÜ'de bir yılda dil bilmeyenlerin dil seviyeleri, üniversite derslerini takip edebilecek seviyeye gelmekteydi. Bu uygulanan yöntemin SBF'de bütün üniversiteye ya da hiç olmazsa bazı fakültelere yayılması gerektiği (Savcı, 1967: 127) önerisini sunmaktaydı.

Kamu görevlilerinin yabancı dil sorunlarına çözüm bulabilmeyi Cem (1977) "Türkiye'de Kamu Görevlilerinin Yabancı Dil Sorunları" başlıklı makalesinde değerlendirmekteydi. Türkiye'de yabancı dile gösterilen ilgi ve gereksinimin artmasıyla dil öğrenme beklentisi de değişmekteydi. Osmanlı Devleti döneminde saygınlık ve seçkinlik kazandıran yabancı dil bilmenin getirisi artık günümüzde gerçek bir iletişim aracı olma niteliğini kazanmış idi. Cem'e (1977) göre, yabancı dilin öğrenilmesi sürecinde etkilenen gruplar arasına kamu görevlileri de dâhil edilmeliydi ve bu konuyu uygulamalı bir araştırmayla değerlendirmekteydi. Bu araştırma da üç örnekleme kümesi kullanan Cem (1977) toplam 300 denekten anket yöntemiyle elde etmiş olduğu verileri çözümlenmişti. Cem'e (1977) göre, bu araştırma sonuçları, kamu görevlilerinin ilgi, görev, uzmanlık alanları ne olursa olsun, mesleki başarıları ve ilerlemeleri, yeni gelişmeleri takip etmeleri, bilgi ve becerilerini artırabilmenin yolu en azından bir yabancı dil bilmelerini zorunlu hale getirmekteydi.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Öğretimine, ilişkin sorunlar üzerine Tuğrul Ansay (1969a) geniş kapsamlı ve dünyadaki gelişmeler ışığında “Hukuk Eğitiminde Reform (Bir Deneme)” başlıklı makalesinde Hukuk öğretimini sorgulamaktaydı. Üniversite ve Hukuk Fakültesinin eğitim politikalarının iyileştirilmesine yönelik alınan önlemlere rağmen son yıllarda mezunların nitelikleri ve genel kültür seviyelerinde, öğretim üyelerinin gözlemlerine dayanan düşük düzey gelişimlere dair görüşler sunulmaktaydı. Ansay’a (1969a) göre, Hukuk eğitim-öğretiminde dersler ve bu derslerde okutulması gerekli olan konular, öğretim, metot ve tekniklerle, sınavlar üzerinde düzenlemeleri kapsayan bir reform çalışması başlatılması kararı alınmıştı. Bu çalışmalarla birlikte, pratik kurslar, seminerler, küçük gruplarla çalışmalar, ders kitapları, derslere devamın sağlanması ve sömestri usulü gibi konular da değerlendirmeye eklenmişti. Ansay (1969a), Hukuk eğitim-öğretiminin amacının ne olması gerektiğinin yanıtı bu sorunları ortadan kaldıracığına (Ansay, 1969a: 261-277) dair öngörüsünü de sunmaktaydı.

Hukuk eğitim-öğretimini lisans düzeyinde sorgulayan Ansay (1969a) bu araştırma da 1925 yılında açılan Hukuk Fakültesinin, 44 yıllık tarihsel gelişimindeki eğitim-öğretimini, yöntem ve metotlarını değerlendirmekteydi. Bir başka yönüyle de bu çalışma Hukuk eğitim-öğretiminde liberal Batı ülkelerinden Fransa, Almanya ve Amerika örnekleriyle, bu ülkelerdeki yöntem ve metotlardan faydalanmasını da rehberlik etmekteydi.

Selim İlkin (1972) “1920-1970 Döneminde Türkiye’deki İktisat ve Ticaret Eğitimi ile İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme” başlıklı çalışması hem İktisat eğitimine hem de bu dönemlerde eğitim kuruluşlarının tarihsel evrelerine yer vermektedir. Bu çalışma yarım yüzyılı kapsayan dönemle Türkiye’de İktisat eğitim-öğretiminin nasıl gelişmesi ve/veya yön bulması gerektiğini incelemektedir. Bir başka deyişle bu araştırma, geçmişte yapılmış tartışmalarla İktisat ve Ticaret eğitimi-öğretimi üzerine alınmış karar ve uygulamaları gündeme taşıyarak, gelecek yeni düzenleme ya da kararlarda yön göstericilik vazifesini üstlenmektedir. İlkin’e (1972) göre, İktisat ile ticaret eğitimi kuruluşlarını da farklı kesimler olsa bile aynı noktada eğitilmiş insan gücü yetiştirmekte olup bu kuruluşların ayrı ayrı incelenmesi yerine aslında bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Nitekim İlkin (1972) bu bölümlerin aynı okul ve/veya fakülte bünyesinde örgütlenmiş olmalarını da bu bütüncül değerlendirmenin gerekçesi olarak değerlendirmektedir. Hayli erken bir tespitle İlkin

(1972) bu çalışmasındaki tarihsel gelişmelerde ticaret eğitiminin hızlı gelişimine dikkat çekerek İşletme eğitimine dönüşümünü de vurgulamaktaydı.

Aysan ve Kurtuluş'un (1973) "Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları ile İlgili Araştırma Raporu" başlıklı eseri diğer/komşu bir disiplindeki yükseköğretimin gelişmelerini özetleyen geniş kapsamlı bir çalışmadır. Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı tarafından desteklenen araştırma İşletme eğitimi veren 22 okulda İşletme ve yöneticilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. *Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları ile İlgili Araştırma Raporu* başlığında Aysan ve Kurtuluş'un yürüttüğü çalışma Ekim 1973'de gayet hacimli ve geniş kapsamlı içerikle dört cilt olarak yayımlanmıştır. Çalışma Raporuna Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden ulaşılmış olup, saman kâğıtta yapılan baskı yıpranmış, yazıların yer yer silik olması nedeniyle araştırmanın verilerini ayrıntılı değerlendirmekte sınırlı kalmıştır. Araştırmada İşletme eğitim-öğretimi lisans ve lisansüstü gelişmeleri benzer şekilde değerlendirilmiştir.

"Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları" başlıklı makalesinde Mustafa Aysan (1973) yukarıda bahsedilen araştırmayı özet bir çalışma olarak Sevk ve İdare Dergisinde yayımlamıştır. Yazar Çalışma Raporunda elde edilen geçici ilk sonuçlara değinmiş, Türkiye'de İşletme eğitimi-öğretimi veren eğitim kurumlarındaki sorunlu alanlara çözüm için öneriler sunmaktaydı. Aysan'a (1973) göre, Türkiye'de kamu ve özel sektörün ihtiyacı olan yönetici kurslarının ve lisansüstü uzmanlık programlarının öncelikle geliştirilmesi gerekirken, tüm bu girişimler lisans seviyesinde düzenlenmekteydi. Özellikle son on yılda İşletmecilik eğitimi veren lisans programlarının çok hızlı gelişme gösterdiğini ifade eden Aysan (1973) bu durumun artan öğrenci sayısı ve yetersiz sayıdaki öğretim elemanları nedeniyle sorunlara davetiye çıkardığından bahsetmekteydi. Bu mevcut durumda, eğitim-öğretim için gerekli ortam ve imkânların eksikliği gerek iş dünyası gerekse yükseköğretim kurumları arasında olumsuz değerlendirmelere yol açmaktaydı.

Aysan (1975) İşletme eğitim-öğretiminde öğrenci sayısı ve öğretim yükünün son beş yıldaki artışının gelecek dönemlerdeki yansımalarını değerlendirmekteydi. Aysan'a (1975) göre, araştırmanın kapasite ölçülerindeki veriler, son beş yılda eğitim kurumlarındaki öğretim kalitesinin düşmesi ve gelecek beş yılda daha da kötüleşmeyi göstermekteydi. Bu sonuçlardan dolayı araştırma kapsamında öğretim kalitesinin düşmesi istenmiyorsa Aysan (1975) Türkiye'deki en büyük üniversitelerdeki mevcut

öğretim şartlarından kesitler sunarak bu konuda acil çözümler üretilmesi görüşünde ısrar etmekteydi. Araştırma kapsamında elde edilen bulguları şu ifadelerle özetlenmektedir (Aysan, 1975: 14):

“1973-74 ders yılının bir Pazartesi günü; saat 16.00, 200 kişilik bodrumdan bozma dersane oldukça kalabalık. Dersler sabah 9.00’da başlamış, dersane bu saate kadar 7 saat kullanılmış: 250 cm yükseklikteki tavana yakın bodrum pencereleri hiç açılmamıştır. O yüzden sınıfın atmosferindeki oksijen yerini sigara dumanı ile karbondioksit karışımına bırakmıştır. Pencerelerin sabahtan beri açılmamasının iki önemli nedeni vardır. Pencerelere ancak merdiven, ya da üst üste konmuş iki sandalye ile ulaşılabilir. Ayrıca sık sık karşılaşıldığı gibi, o gün de kaloriferler yanmadığı için öğrenciler ve öğretmenler dersliği nefesle ısıtmaya karar vermişlerdir. Kapalı bir kış günüdür; elektrikler kesik olduğu için öğretmen öğrencilerini zorlukla seçebilmektedir. Öğretmen, hafta başı olduğu için, o gün sabahtan beri üç ders daha vermiş olsa da, fazla yorgun görünmemektedir. Yoklama, ad okumak suretiyle yapılır. Derslikte 152 öğrenci vardır. Konu, Muhasebe olduğu için tahta 4-5 defa dolar; silinir; yeni baştan doldurulur. Üst üste verilen iki saatlik dersin sonuna doğru öğrencilerin bazılarında uyuklama belirtileri; öğretmenin sesinde zayıflama, kısılma, öksürüklerle sık sık kesilmeler ve isteksizlik. Zil çalınca öğretmen de öğrenciler de “Üniversite dersi” adı verilen bu işkenceden kurtulurlar.”

Mustafa Aysan’ın 1973-1974 tarihli ifadelerinin sadece o günlerle, belirli bir fakülte ya da üniversiteyle sınırlı kalmadığı o dönemden günümüze üniversiteler ve yüksekokullarda benzer örneklere sıklıkla rastlanabileceğinden söz edilebilir. Öyle ki günümüzde sayıları hızla artan devlet üniversitelerinde daha genç ve yeni kurulan bölümlerin bina, öğretim kadrosu ve eğitim-öğretim için gerekli diğer desteklerden yoksun olarak eğitim-öğretim vermeye çalıştığına dair ifadelerle sıklıkla karşılaşmaktayız. Kiriş ve Gül (2015) YÖK ATLAS 2016 verileriyle oluşturdukları indeks kapsamında Türkiye’deki SBKY ve KY Bölümlerinin bu anlamda da değerlendirilmesinin örneğini sunmaktadırlar.

“ODTÜ – İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümü Mezunları Üzerinde Bir İnceleme”, araştırma başlıklı aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Arif T. Payaslıoğlu tarafından 1977 yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırma ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümü 1961-1975 yılları arasında Bölümden mezun olanların ve mezunların değerlendirilmesine yönelik anket çalışması olarak nitelendirilebilir.

Arif T. Payaslıoğlu (1977) araştırmayı 125 mezunla ve 1976 Mayıs ayında başlayan çalışmalarla yürütmüştür. Bu araştırma, bölüm mezunlarının çalışma alanları, çalışma koşulları, iş yaşamındaki sorunları, bölümde aldıkları dersler ve mezuniyet sonrası bölümün eğitim-öğretimine dair düşünceleri gibi başlıklarda geliştirilmişti. Payaslıoğlu’na (1977) göre, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümünde

verilen eğitimin amacı, kamu kuruluşlarında görev alacak yetenekli yönetici elemanları yetiştirmek idi. Araştırma bulguları arasında, 1961-1975 döneminde %70'i yabancı dilde eğitim yapan kolej türü liseden gelen öğrenciler tercih etmişti. Amme İdaresi bölümünü seçen öğrencilerin %90'ı kolej ya da metropoliten liselerden mezun olanlardı; bu öğrenciler üniversite yarışma sınavlarına katılan diğer öğrencilerle kıyaslandığında kaliteli lise öğretimiyle daha elverişli çevre koşullarına sahip bir toplumsal kesimi yansıtmaktaydı. 1961 yılına kadar ODTÜ sadece yeter derecede İngilizce bilenleri kabul etmesinden dolayı bu tercihler üzerinde de etkili olmaktadır (Payaslıoğlu, 1977: 54-55)

Heper (1977) Türk kamu bürokrasisinde gelenekçilik ve modernleşmeyi ampirik bir çalışma yardımıyla ortaya koymaktadır. Bu araştırma, bürokrasinin yapısı ve işleyişindeki değişimi Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Döneminin tarihsel gelişiminde değerlendirmektedir. Bu dönemlerde, düzenlenen idari reformların idari örgüt yapısı ve/veya kurumsal yapıdaki uygulamalarının insan kaynağında geliştirdiği geleneksel ya da modern kavramların yansımaları incelenmektedir. Bu amaçla da İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Bayındırlık, Ulaştırma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarında çalışan üst, orta ve alt kademelerde görev alan idarecilerin tutumları saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada 3.209 kişiden oluşan araştırma evreninden tesadüfi örnekleme yoluyla toplam 510 kişilik bir örneklem seçilmiştir. Posta yoluyla uygulanan bu ankete 345 (%67,5) idareci cevap vermiştir. Türk kamu bürokrasisinde gelenekçilik ve modernleşme çizgisinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırma sonucunda bazı önemli tespit ve görüşler sunan Heper'e (1977) göre, ampirik araştırma bulguları, Türk bürokrasisinin neo-patrimonyal bir görünümde değerlendirilebileceği izlenimini vermektedir. Heper (1977) Türk kamu bürokrasisinin uygulamada, hukuki-patrimonyal bir kurumsal yapıda ve işleyişin hukuk kurallarının ağırlığında düzenlendiğini de belirtmektedir.

Bülent Daver'e (1968) göre, Siyasal Bilim konularının açıklanmasında çok çeşitli disiplinlerle iç içe gelişen yapının karmaşıklığını kabul etmekle birlikte, Siyasal Bilimin bütün bu karmaşıklığına rağmen, bilimsel bir disiplinde bulunması gereken birliğe ve bütünlüğe sahip idi. Felsefi bir teori olarak Siyasi Teorinin II. Dünya Savaşına kadar ilerlemesini pek yavaş ve sınırlı olarak nitelendirmekle birlikte, savaş sonrası pozitif bilimlerdeki araç ve metotlardan yararlanılması bu alanın bilimsel kimlik kazanmasında etkili olmuştu (Daver, 1968: IV-VII).

Siyasi Bilimlerde teori ve metot hakkındaki tartışmanın çok daha zor olduğuna dikkat çeken Necat Erder (1962) bu konuya getirdiği açıklamaları şöyle özetlemektedir (Erder, 1962: 3):

“Bu sahada sistemli izah teşebbüslerinin sayısı çok azdır. Sahanın geleneksel kavramları (devlet, hakimiyet, demokrasi, vs) böyle bir çalışmaya müsait değildir. Yeni kullanılan kavramlar ise diğer disiplinlerden ithal edilmektedir. Bu bakımdan bilimsel olmak isteyen siyasi bilim, sosyoloji ve sosyal psikolojinin bir dalı olmak zorundadır. ... Demokrasi nazariyesinin temel faraziyelerinin tahkiki, halk efkârının rolü, oy verme mekanizması, vs ...”

Böylece Siyasi Bilimlerin gerek içerdiği konular gerekse sosyal bilimler içerisindeki yapısı bu disipline dair teori ve metotların diğer alanlar ya da gelişmeler eşliğinde açıklık kazanmıştı.

İlter Turan’a (2015b) göre, Siyaset Bilimi alanında yıllar itibariyle bu alandaki akademisyenlerin sayılarının geçmişe oranla artmasına rağmen, alanın araştırılmasında aynı benzer etki görülmemekteydi. Bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir (Turan, 2015b: 184):

“... camia büyümeye başladı. Fakat daha önce de ifade etmeye çalıştığım gibi bu camianın büyük bir bölümü de araştırma yapmıyordu. Olsa olsa ders kitabı yazıyordu. Hatta her zaman çok iyi ders kitapları yazdıklarını da söyleyemeyeceğim. Bu şekilde düşündüğümüz zaman Siyasal Bilim camiasının çok gelişmiş olduğu birtakım ülkelerdeki araştırmaların burada yapılmamış olmasına pek şaşmamak lazım.”

İlter Turan (2015b) bu tespitleriyle Türkiye’de Siyaset Biliminin yeterince gelişmemesinde araştırmaların eksikliğiyle birlikte Siyaset Bilimcilerin alanda sınırlı sayıda kalmaları olarak değerlendirme yapmaktadır. İlter Turan’ın (2009) Türkiye’de Siyaset Bilimi alanındaki ders kitaplarının sınırlılığına Nuri Karacan ve Fikret Görün (1972) İktisat Bilimi alanından daha ayrıntılı örneklerle açıklık getirmektedirler.

Nuri Karacan (1972) Türkiye’de Mikro İktisat ve Makro İktisat derslerinin nasıl okutulması gerektiği üzerine düşünce ve önerilerini sunmaktadır. Karacan’a (1972) göre bu derslerin amacındaki iktisat bilgisi vermek ile öğrencinin mukayeseli düşünebilmesinin geliştirilmesi arasındaki dengelerin korunamadığını vurgulamaktaydı. Bu alandaki sorunun çözümü için Karacan (1972) genellikle Türkiye’de ders kitaplarının içerik ve konularının sentez edilerek sunulan kaynak yapısından kurtulması gerektiğinden söz etmekteydi. Karacan’a (1972) göre, Öğrencilerin ezberci kimlik yerine kendi başına orijinal sonuçlara ulaşabilmesinin yolu ise ancak ders kaynakları ve kitapların çözümlene ve analize dayalı şekildeki içerikle güçlendirilmesine dayanmaktaydı.

Fikret Görün (1972) Türkiye’de İktisat eğitimi-öğretimindeki gözlem ve önerilerini “İktisada Giriş” dersi üzerinden literatürde iletirmektedir. İktisada Giriş dersinin amacını Görün’e (1972) göre, sosyal bilimler alanında ekonomi kavramının yerinin tespit edilmesi ve bu ekonomik yapının tarihsel ve temel ilişkisiyle bağlarının ortaya çıkartılması olarak yorumlamaktadır. Bu ilişki ve bağ Türkiye’nin ekonomik yapısıyla da ilintili olup ders kitaplarında bu gelişim gözlenmemektedir. Görün’e (1972) göre, Türkiye’de okutulan İktisada Giriş kitaplarında konular Türkiye ekonomisi üzerine hemen hemen hiçbir bağ kurulmadan işlenmektedir.

Fikret Görün (1972) ders kitabı olmadan bir İktisada Giriş dersinin akademik alanda geliştirilemeyeceğinden söz etmekte ve bu tür kitapların genellikle evrensel geleneksel iktisadi örnek olarak hazırlandığından bahsetmektedir. Bu alanın eğitim-öğretiminde, Türk ekonomisi ve sorunlarının mercek altına alınmış, ekonomik yapısı ve diğer sorunların tarihsel değerlendirmeleri yapılmış bir giriş kitabına ihtiyaç duyulmaktaydı. Türkiye’de bu tür girişlerin bireysel sınırlarda kaldığına dikkat çeken Görün, bu çizginin dışına çıkılması gerektiğini vurgulamaktadır. Görün’e (1972) göre asıl adım iktisatçıdan gerek bilim gerekse eğitim-öğretim alanında beklentinin sorgulanması ve ülkenin gelişimiyle uyumlu gerçekleştirilmesi yönlü atılmalıdır. İktisada Giriş dersinin taşıması gereken özellikleri Görün (1972: 91-92) şöyle sıralar:

“(i) Anlamlı bir iktisat tanımını bütün konular boyunca sürdürebilmek; (ii) öğrencinin içinde yaşadığı toplumun somut koşul ve sorunlarını anlayabilmesi sağlamak için Türkiye ekonomisinin temel özelliklerini tanıtmak; (iii) iktisadi gelişme ile iktisadi düşünce gelişimi arasındaki ilişkiyi gösterebilmek için, konuların tarihsel göreceliğini belirtmek; (iv) matematik (cebirsal ve geometrik) ifade biçimlerini, sorunları açığa çıkardığı, ama gizlemediği ölçüde kullanmak; (v) iktisadın temel bölümlerinin hepsi yerine, daha sonraki öğretime temel olabilecek bazı bölümleri seçmek. Bu noktalara ağırlık verecek bir öğretim, öğrenciyi bir bilgi taşıyıcısı olarak hazırlamak yerine, ona kendi kendine bilgi arama, gerekli ayıklamaları yapabilme, bir değerlendirmeyi bulup tutarlı sonuçlara ulaşabilme yeteneklerini kazandırabilir.”

Fikret Görün (1972) Türkiye’deki “İktisat Bilimine Giriş” derslerinin gerek içerik gerekse işlenişinde yeni baştan düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Görün bu savını da lisans düzeyinde eğitim-öğretimde verilmesi planlanan diğer giriş derslerini kapsayacak şekilde genişletmektedir. Benzer ifadelerin bu tez çalışmasıyla Türkiye’de sosyal bilimlerin eğitim-öğretiminde karşı karşıya kalılabileceğini düşüncesini geliştirmekle birlikte Siyaset Bilimine Giriş ve/veya Kamu Yönetiminin temel kavramlarının ele alındığı diğer dersler ve kitaplarda için de kullanılması mümkündür.

Siyasal Bilimin Türkiye’de sosyal ve siyasal yapıları incelemeyi konu edinen araştırmalar ve monografiler henüz bu alandaki az sayıdaki görünümleri değişmeye başlamıştır. Sosyal bilimlerle uğraşan fakültelerde son birkaç yıldır değerli araştırmaların yapılmaya başlanmasının Türk Siyasal Bilimin gelişmesini de olumlu etkileyeceği (Daver, 1968: VII) 1960’lı yılların sonlarındaki önemli gelişmelerdi.

“Siyasi Gelişim” (Political Development) başlıklı doktora teziyle Amerika’dan mezun olan Binnaz Toprak (2015) eğitimine devam ettiği dönemlerde uluslararası değişimlerin Siyaset Bilimine ve bu Bilimin araştırılmasındaki yeni akımlar ve yaklaşımlara dair bilgilere de yer vermektedir. “... *Siyaset Biliminde Marksist paradigma hakimdi. 1960’larda, 1970’lerde Marksist paradigmanın dışında bir Şey yazanlar ciddiye bile alınmıyordu. Siyaset teorisi Amerika’da benim okuduğum, 60’lı yıllarda ve 70’lerin ilk yarısında tamamen gerilemişti. Davranışçı ekol ve kantitatif çalışmalar ön plana çıkmıştı*” (Toprak, 2015: 23).

Siyaset Bilimindeki çağdaş gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri’nde başladı ve soyut çalışmalara tepki olarak ortaya çıktı. Bu nedenle somut eyleme, görgül ve alan araştırmalarına önem verilmişti. Amerika’da başlayan bu eğilimin bir başka açıklaması da mevcut kurumların iyileştirilmesinde sadece Siyaset Biliminin açıklamalarının yeterli olmayacağı aynı zamanda somut siyasal kararların alınmasını destekleyecek araştırmaların yapılmasının zorunlu olduğu savunulmaktaydı (Kışlalı, 2007: 29).

Türkiye’de araştırma kültürü çoğunlukla sorunları tespit etme amacını taşımına rağmen yapılan araştırmaların sonuçları genellikle hemen ve yaygın olarak kullanılamamaktaydı. Genellikle 1960’lı yıllarda Türkiye’de toplumsal planlama ve politikaların belirlenebilmesi için alan araştırmasıyla ilgili bilgilere ihtiyaç duyulmuş ve bu tür çalışmalarda artış yaşanmıştı. Türkiye’de Kamu Yönetimi alanında başlayan bu araştırmalar, Batı’daki gelişimlere uyumlu şekillenmişti (Gökçe, 1995: 25).

“Türkiye’de Siyaset Bilimi’nin Bilim Olmasına Yol Açan Bir Akademisyenin Portresi” başlığında Ersin Kalaycıoğlu (2015a) Hocası İlter Turan’ı anlatmaktadır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde lisans eğitimini yaptığı 1970-1971 eğitim-öğretim yılında ders aldığı hocası İlter Turan’ı ona ithaf ettikleri armağan kitapla Siyaset Bilimi alanının disiplin ve eğitim-öğretimine dair kıymetli ve tamamlayıcı bilgilere ulaşılmasına kaynaklık etmektedirler. İlter Turan Lisans ve Yüksek Lisans eğitim-öğretimini yurt dışında tamamlayan akademisyenler arasında yer almaktaydı.

İlter Turan, İngilizce, Almanca ve sonraki yıllarda eklediği Fransızcayla, Karşılaştırmalı Siyaset ve Uluslararası Siyaset alanlarında dünyadaki araştırma ve gelişmeleri de yakından takip eden bir akademisyen kimliğine sahipti. Aynı zamanda bu gelişmelere bilimsel katkıda bulunması ve Türkiye'nin de aynı paralelde bu gelişmelerin içerisine dâhil olabilmesini sağlayan öncü Siyaset Bilimciler arasında yer almaktaydı (Kalaycıoğlu, 2015a: 15).

İlter Turan Türkiye'de alan taraması (*field survey*) yöntemi kullanarak birey düzeyi veri toplama yöntemini ve bu alanın Türkiye'de gelişmesine öncülük eden bir araştırmacıdır. İlter Turan 1973-1974'te Kenya, Kore ve Türkiye karşılaştırmalı araştırmada Türkiye kısmının yöneticiliğini yerine getirmiştir. “*The Legislative Connection: The Politics of Representation in Kenya, Korea and Turkey*” başlıklı çalışma için, Siyaset Bilimi alanının Türkiye'de gelişmesine önemli katkılar sağlamış hatta bugün bile sık referans verilen bir çalışmadır (İncioğlu ve Semerci, 2015: 2; Kalaycıoğlu, 2015a: 15).

Heper ve Berkman (1979) Kamu yönetimine önemli katkılar sağlayan bu alan araştırması, eğitim-öğretimle birlikte disiplin tarafından da sorunlara cevap ararken, araştırmacılar geliştirdikleri “*yaklaşım modeli*” görüşünü de savunmaktaydılar. Liberal Batı demokrasilerinde uygulanan yönetim modelleri her ülke için yol gösterici olmakla birlikte, her ülkenin kendine özgü kuramsal modellerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, Heper ve Berkman 1978 yılı Ocak ve Nisan ayları arasında, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi ve TODAİE'yi kapsayan, 22 akademisyenle derinlemesine mülakat yöntemiyle araştırma yapmışlardı. Heper ve Berkman'a (1979) göre, yönetim kuramlarının evrensel çizgileri çerçevesinde, her ülke sahip olduğu yapısal farklılıklarından dolayı kendilerine ait bilimsel çalışmalarla bu süreci şekillendirmeleri gerekmektedir.

Metin Heper İngilizce dilinde Kamu Yönetimi Eğitimine ait çalışmasını önce 1974 yılında daha az gelişmiş ülkeler sınıflandırmasıyla yaptığı değerlendirmesini, Syracuse University New York'ta bildiri olarak sunmuştu. 1975'te *International Social Science Journal* süreli yayınında ise geçiş toplumlarının potansiyel bürokratik elitleri için kamu idaresini sorgulamıştı. Heper (1975) bu çalışmada Batılı denilen vurgunun ve kapsamın içeriğine odaklanmış ve kendisine yönelttiği özel sorularla bu kavrama açıklık kazandırmaya çalışmıştı. Bu sorular arasında gelişmiş ülkelerin üniversitelerinde Kamu

Yönetimi eğitiminde öğrenilenler doğrudan daha az gelişmiş ülkelerde kullanılabilir mi sorusuna aranan yanıtlarla araştırmasını geliştirilmişti.

Metin Heper'e (1975) göre, gelişmiş ülkelerdeki kamu idaresi eğitim programlarının amacı özellikle gelişmekte olan ülkelere gelen öğrencilerin, kendi ülkelerindeki ekonomik kalkınma için gerekli idari yetkinliği kazanmaları amaçlanmaktaydı. Yönetim eğitim programlarında gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki farklılıklara odaklanan Heper (1975), daha az gelişmiş ülkelere gelen öğrenciler için kamu yönetimi eğitim programlarında yeniden düzenlemeler gerekiyordu. Heper'e (1975) göre, yaratıcı yetenekler ve yenilikçi tutumların teşvik edilmesi ve motivasyonu arttırmak bu eğitim programlarının önceliğinde yer almalıydı. Daha az gelişmiş ülkelere gelen öğrenciler aldıkları eğitimler sonucunda, gelişmiş ülkelerdeki emsallerinden farklı olarak çeşitli görevlerde üstlenmeleri gerekmektedir. Heper'e (1975) göre, Batı temelli bilginin kendi ülkelerinde yeniden inşası için bu öğrencilerin mevcut duruma uyumlu öğrendikleri teorileri geliştirme sorumluluğu bulunmaktaydı.

Heper ve Berkman (1979) 22 akademisyenle derinlemesine mülakat tekniğiyle yaptıkları bu çalışmada, akademisyenlerin verdikleri dersleri, kullandıkları ders materyallerini, yaptıkları araştırmaları, benimsedikleri yaklaşımları ve kuramlarla ilgili görüşlerde değerlendirilmekteydi. Araştırmada akademisyenler Türkiye'deki Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde, eğitim faaliyetlerinin öğrencilerin yaratıcı ve yenilikçi davranışlarını geliştirmesine yeterli katkı sağlayamadığı ve bunun nedenlerini de (Heper ve Berkman, 1979: 16) şöyle açıklamışlardı:

“Ampirik araştırmaların görece azlığı, çözümleyici çalışmaları engellemektedir. Bunun sonucunda da çözümleyici yaklaşım yeteneğinin gelişmesi zorlaşmaktadır. Öğrenciler ezberciliğe yönelmekte, tek bir ders kitabını tercih etmekte ve daha kapsamlı okuma listelerinden kaçınmaktadırlar. Kısa tebliğler hazırlamak durumunda kaldıklarında, genellikle tek bir kaynaktan yararlanılmakta ve hatta bazen ilgili metinleri olduğu gibi kopya etmektedirler. Öğrenciler genellikle öğrenme dürtüsünden yoksun bulunmaktadırlar.”

Oğuz Onaran (1967), 23 Temmuz 1965 tarihinde yayımlanmasına rağmen, henüz uygulamaya alınamayan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun, personel yönetimine etkilerini değerlendirmek ve gelişmelere katkı sağlayabilmek amacıyla bir araştırma yapmıştı. *Yönetici Sınıfın Eğitimi* başlıklı kitapta yer alan bu incelemede, Belçika, Fransa, İngiltere ve Türkiye'deki uygulamalar karşılaştırılmaktaydı. 1965 yılının Mart ile Mayıs ayları arasında gerçekleştirilen araştırma, genel yönetim kuruluşlarının merkez örgütlerinde çalışan yöneticilerin öğrenimleri, işe alınmaları,

meslekleri ve hizmet içi eğitim hakkındaki görüşlerini de içermekteydi. Örneklemeye yöntemi kullanılmadan, araştırma kapsamındaki kademelerde yer alan 1.263 kişi dâhil edilmiş, 989'u (%78,3) anketi cevaplandırmıştı. Araştırma, istatistik bilgi verme önceliğinden çok, genel eğilimlerin belirlenmesine yönelikti.

Türkiye’de 1960’lı yıllar planlı kalkınma politikalarının uygulanmaya başlanması ve bu alanla ilgili gelişmelerin değerlendirilmesine de zemin hazırlamıştı. Cem (1973) planlı kalkınma döneminde nitelikli insan gücünün yetiştirilmesine odaklanmıştı. Cem’e (1973) göre, Kamu yönetimi ve kalkınma politikalarında gerçekleşmesi hedeflenen başarı ancak insan gücünün çağdaş yönetim tekniklerine göre yetiştirilmesiyle karşılanacaktı. Bu nedenle de Cem (1973) Türkiye’de sosyal bilim fakültelerinin ders programlarını incelemiş ve konuyla ilgili tespitlere de yer vermektedir. Cem’e (1973) göre, lisans düzeyindeki ders programlarının temelinde Hukuk, Siyaset Bilimi, Toplum Bilimi ve İktisat Bilimi konuları ağırlıklı olarak yer almakta; ancak ders programı içerisinde Kamu Yönetimi konusu ikincil kalmaktaydı. Cem’e (1973) göre, üniversitelerdeki Kamu Yönetimi bölümleri lisans programlarında bu alan kendi odağında zayıf ele alınmış ve bir disiplin görünümünden ziyade yan ve başka bilim kollarına yardımcı konular gibi aktarılmıştı (Cem, 1973: 86-87). Kamu Yönetimi eğitim-öğretime ait sorunların sadece ülkemize özgü olmadığına Simon ve arkadaşları (1980: XV) şu açıklamalara yer vermektedir:

“Üniversiteler öğrencilerini sanki Cumhurbaşkanı’na danışman olacaklarmış gibi yetiştirirken, onlara devlet hizmetinde kendilerinden beklenecek en basit görevleri nasıl yerine getireceklerini öğretmeyi çok kere ihmal etmişlerdir. Bu bakımdan, iş hayatına iyi hazırlanmamış kamu yönetimi öğrencilerinin geçmişte sık sık karşılaştıkları şiddetli hayal kırıklıkları bizi bu tehlikeye karşı uyanık bulundurmaktadır.”

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi üzerine ders programları ve/veya ders konularının yeniden düzenlenmesi gibi bu alanları kapsayan iyileştirmelerin yapılmasına rağmen eğitim-öğretimde arayışlar hep devam etmektedir.

Kaya’ya (1984) göre, Kamu Yönetiminde süregelen sorunların kaynağında eğitim yer almakta olup Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi önceliğinde eğitim sistemi düzeni üzerinden bu gelişmeleri sorgulamaktaydı. Kaya (1984) Türkiye’deki eğitim-öğretim sistemini her düzeyde değerlendirmiş ve yetenekli, araştırmacı insan gücünün yetiştirilmesi için derslerin işleyişinin ve programlarının yeniden düzenlenmesini önermekteydi. Kamu Yönetimi eğitimi kıta Avrupa’sının etkileri altında Yönetimsel Hukukla birlikte gelişme göstermiş ve eğitim-öğretimde Kamu Yönetimi, Yönetimsel

Hukukun bir alt dalı gibi okutulmuş olup Hukuk profesörlerinin çalışma konusu olmuştu (Kaya, 1995: 253).

Yavuz Abadan (1965) “Amme Hukukunun Konusu ve Öğretim Metodu” başlıklı makalesinde üniversite ve fakültelerin değişime olan ihtiyacını ifade ederken, işleyişin ders programları ve uygulamalarını da kapsamı gerektiğine değinmekteydi. Amme Hukukunun sınırlarını ve öğretim yöntemlerini karşılaştırmalı şekilde ele alan yazar, fakültelerde okutulması gereken Amme Hukuku derslerinin konuları ve yoğunluğunun diğer alanların işbirliğinde ortak görüş ve fikir birliğinde gelişemediğinden bahsetmekteydi. Abadan’a göre *“bu yüzden her meslektaş, kendi takdir ve anlayışına uygun bir ders programı uygulamış- halk deyimiyle- kendi bildiğini okumuştur”* (Abadan, 1965: 399).

Duran’a (1967) göre, Türkiye’de yükseköğretimde üniversiteler arasında ders, program, işleyiş ve içeriklerindeki farklılıkların kaynağı aslında 1946’da yürürlüğe konulan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunudur. Duran (1967) bu yasal düzenlemenin üniversitelere ve bunları oluşturan fakültelele tanınmış olan özerklik kavramının yanlış yerleştiğini vurgulamaktaydı. Duran’ın (1967: 96) bu konudaki açıklamaları önemlidir: *“... Özerklik, maalesef, hatalı ve zararlı bir şekilde tefsir ve tatbik edilerek, bu Devlet müesseselerinin her biri müstakil birer varlık imiş gibi, yekdiğerinden çok farklı öğretim ve eğitim usulleri takip etmişler ve aralarında herhangi bir işbirliği dahi yapmamışlardır. ...”*

Mardin’in şu sözleri ise bu bağlantıyı kaynağı bakımından doğrular niteliktedir (Çiğdem, vd. aktaran Ayman Güler, 2008: 18):

“... Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki asistanlığında siyaset biliminin hukukla ilgisinden yola çıkan Fransız kaynaklı bir Siyaset Bilimi yöntemi üzerinde durulurdu. Bizim kuşağımız bu öğretiyi yerinden oynattı. ‘Amerikan’ Siyaset Bilimini getirdi. Hukuk-siyaset geleneğinin gelişmesine engel olduk denebilir. Hâlbuki hukuk-siyaset ilişkisi kendi başına Türkiye için önemli bir konudur, zamanla derinleştirilebilir. ‘Zamanın ivmesi’, başka bir ifadeyle genel değişme süreci, yöntemin gelişmesini sağlayacak imkânı yok etti.”

ABD’deki gelişmelere uyumlu düzenlemelerin etkileri altında, Türkiye’de 1960’lı yıllarda başlayan, gelişmesine ancak 1970’lerde hız kazanan Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi gibi dersler klasik Kamu Yönetimi eğitim-öğretim programlarına eklenmişti. Bu dönemde, bu konular üzerine akademik araştırma ve yayınların da artmış idi (Ömürgönülşen, 2004: 52).

Oğuz Onaran (1963) Fred W. Riggs'in (1962) "Trends in the Comparative Study of Public Administration" başlıklı makalesinin serbest çevirisini yaparak yayımlamıştı. Riggs bu çalışmasını Amerikan Amme İdaresi Derneğinin Pennsylvania'da 1961 yılının Nisan ayında Mukayeseli İdare Grubu paneli için hazırlamıştı. Riggs'in "Karşılaştırmalı Kamu Yönetiminde Eğilimler" başlıklı çalışmasını Oğuz Onaran (1963) "Mukayeseli Amme İdaresi Çalışmalarındaki Akımlar" olarak aktarmıştı. Bu çalışmada, Amme İdaresinde mukayeseli çalışmanın ancak "ampirik", "nomothetic" ve "ekolojik" esaslara dayanmasıyla ancak mukayeseli olarak tanımlanabileceği üzerinde durulmaktaydı.

ABD'de geleneksel Kamu Yönetimi programlarında algılanan yetersizlikler nedeniyle Kamu Politikası programları geliştirilmiş olup programlar ve okulların çoğu elit üniversitelerle bağlantılıydı. Politika Çalışmaları Hareketi Michigan Üniversitesinde 1969'da programın kurulmasıyla başlamıştı. Bu programlar Harvard Üniversitesi, Kaliforniya Üniversitesi, Rand Corporation, Pennsylvania Üniversitesi, Carnegie-Mellon Üniversitesi, Minnesota Üniversitesi ve Teksas Devlet Üniversitesine hızlı şekilde yayılmıştı. Bu okulların öğrencilerinden daha sıkı metodolojik eğitime sahip olma davranışı geliştirmeleri de beklenilmişti (De Soto vd, 1999: 78; ayrıca bakınız: Mete Yıldız, Türkiye Bilimler Akademisi, acikarşiv ders kitabı, kamu politikası).

Klasik kamu yönetimine Batı'da, özellikle ABD'de, getirilen eleştiriler karşısında yeni gelişen bir bilim dalı olarak Karşılaştırmalı Kamu Yönetiminin kavramsal yapısını yaklaşımını ve metodolojisini Metin Heper (1973) incelemekteydi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümü ile Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde verdiği dersler sırasında çalışmanın temel yapısının şekillendiğine değinen Heper (1973) *Modernleşme ve Bürokrasi Karşılaştırmalı Kamu Yönetimine Giriş* başlıklı kitabı alana kazandırmıştı. Heper bu kitabında yeni gelişen bir bilim dalı olarak Karşılaştırmalı Kamu Yönetimini, Klasik Kamu Yönetiminin gelişim çizgisinden modernleşme ile başlayan ayrımını gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmiş sosyalist ülkelerin bürokratik değişim uygulamaları üzerinden açıklamaktaydı. Heper'e (1973) göre, disiplin tarafındaki siyasal sistem ve bürokratik değişimlerin uygulanmasındaki başarının yetkin vasıflarda insan gücünün yetiştirilmesi ve liyakate bağlı yapının çalıştırılmasına bağlıydı.

Kamu Yönetimi disiplini ve eğitimiyle doğrudan ilgi kurulan Kalkınma Yönetimi sonraki yıllarda programlarda pek yer almamıştı. Bir nevi kayboluş olarak nitelendirilecek bu sonlanmanın aslında ABD Kamu Yönetimi disiplini "Karşılaştırmalı

Kamu Yönetimi” ve “Kalkınma Yönetimi” başlığında iki inceleme alanındaki çalışmaların artışına dayanmaktaydı. Öncelikle Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi kendi içerisinde “Kalkınma Yönetimi” kavramının gelişmesini hazırlamış, 1955-1965 yılları arasında da en yoğun araştırmaların kaynağını oluşturmuşlardı. Ancak bu iki alanın yükselişinin ve unutulmasının aynı hızla gerçekleşmişti (Ayman Güler, 1994: 11).

Yavuz Abadan’a (1965: 404) göre akademisyenin teorisyen ve öğretim üyesi olarak misyonu ve görevi şöyledir:

“Hukuk ve siyaset teorisi ve öğreticisi olarak görevimiz, çeşitli memleketlerde farklı eğilimleri temsil eden yazarların düşüncelerini, tercüme ve nakil yoluyla dilimize aktarmakta bitmemekte ve tükenmemektedir. Ana dava, Türk Devlet ve hukuk teorisinde, madde ile manayı realite ile idealiteyi, nihayet metod ile muhtevayı ahenkli, içli, yaratıcı, sentezci ve işbirliğine ulaştırmaktır.”

Bütün disiplinlerin eğitim-öğretiminde hedeflendiği gibi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında da öğrenciye teori ve uygulamanın bir arada sunulabilmesiyle daha donanımlı mezunlar kazanılacaktır.

“Yüksek Öğretimde Hukuk ve Siyasi İlimlerin Değeri” başlıklı makalesinde Yavuz Abadan (1959: 50) aynen şunları ifade etmekteydi:

“Hukuk ve siyasi ilimler öğretimi ile güdülen gayenin büyük değer ve önemi her türlü tereddüdün dışındadır. Gerçekten her iş ve müessesede olduğu gibi, hukuk ve siyasi ilimler öğretiminde de gaye, bir yandan gerek tedris faaliyetinin, gerek bu maksatla kurulmuş olan teşkilatın sebep ve hikmeti vücudunu belirtmeye yarayacak, diğer yandan ise öğretim konusunun muhteva ve metodunu tayine müessir olacaktır”.

Politika Biliminde tarihsel ve karşılaştırmalı metotlarla yapılan çalışmalarda, devlet ve hükümet şekilleriyle, anayasal kurumların kuruluşu ve işleyişi ele alınmaktaydı. Bu nedenle geleneksel anlamda Politika Bilimi yakın zamanlara kadar Siyaset Felsefesiyle, Anayasa Hukuku çerçevesinde gelişim göstermişti (Kapani, 2001: 23).

İlter Turan’a (2009: 16) göre, Siyasal Bilimler alanında özellikle 1960’lı yılların ortalarından başlayarak, yayımlanan kitap ve makale sayılarında önemli artışlar gerçekleşmişti. Çağdaş Siyasal Bilimdeki yeni kavramlar ve eğilimleri *Siyasal Bilime Giriş* başlıklı kitapla 1968 yılında Bülent Daver ele almıştı. Türkçe olarak “Siyaset Bilime Giriş” adıyla ilk yayımlanan kitap olmakla birlikte, ampirik tarihi ve mukayeseli metodun kullanılması bakımından da farklılık sunmaktaydı.

Herbert A. Simon, Donald W. Smithburg ve Victor A. Thompson’un (1966) eseri *Kamu Yönetimi* başlığında, Cemal Mihçioğlu tarafından ABD’de 1950 yılında

yönetimin temel kavramlarıyla kamu yönetimi sorunlarını inceleyen “Public Administration” başlığındaki yapının Türkçeye çevirisidir. Mihçioğlu, kitabın ilk yayımlandığı dönem için Türkiye’de Kamu Yönetimi alanında Türkçe derli toplu bir kaynağın olmamasıyla açıklamaktaydı. 1972 baskısında herhangi bir değişikliğe gidilmeden yapılan baskısı için bu eserin kalıcılığı ve içeriğinin güncelliğini koruduğuna dair görüşlerdi (Simon vd., 1980: VII-X). Kapucu (2015) Simon ve arkadaşlarının ABD’lerinde Kamu yönetimi alanındaki gelişmeleri değerlendirmeleri açısından dönemin en önemli eseri olarak nitelendirdiği bu kitabın Hocası Cemal Mihçioğlu tarafından Türkçeye kazandırıldığı ve bu kaynağın senelerce Mihçioğlu’nun temel ders kitabı olarak okuttuğundan söz etmektedir.

Siyasal Bilgiler Fakültesiyle Hukuk Fakültesi mezunları Türk kamu kesiminde aynı üst düzey görevlere gelmektedirler. Türk kamu kesimi üst düzey yöneticilerinin hangi eğitim-öğretim kurumlarından geldiğine dair 1970’lerde yapılan araştırmaya göre, birincilik %29,3 ile Siyasal Bilgiler Fakültesine (Ankara), ikincilik %12 ile Hukuk Fakültesi (Ankara, İstanbul, Londra) mezunlarına aitti. Aynı araştırmaya göre, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunları Müsteşar, Genel Müdür, Vali, Yönetim Kurulu Üyesi, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür Yardımcısı, Vali Yardımcısı, Daire Başkanı, Merkez Müdürü, Büyükelçi, Başkonsolos, Kurul Başkanı, Genel Sekreter, Müşavir olmaktaydı. Hukuk Fakültesi mezunların da, Genel Müdür, Yönetim Kurulu Üyesi, Vali, Müsteşar Yardımcısı, Vali Yardımcısı, Daire Başkanı, Bölge Müdürü, Müessese Müdürü, Büyükelçi, Başkonsolos, Genel Sekreter, Hukuk Müşaviri olarak görev almaktaydı (Cem, 1976: 35-36).

Turan’a (2015a) göre, 1960’lı yılların ortalarında Siyaset Bilimini temsil edenler sayıca azdı ve bu alanda yer alanların büyük çoğunluğu Hukuk ya da Tarih kökenliydi. Siyaset Bilimi alanında yer alan bu kişiler ister istemez çalışmalara kendi alanlarındaki kazanımlarıyla yön vermekteydiler. İlder Turan bu ifadelerini Tarık Zafer Tunaya ile örneklendirmektedir: “... - benim yazdıklarına bakar, bu çocuk ilginç bir şeyler yapıyor, ama siyasal bilim değil derdi. Hatta eski tarihte parti disiplini üzerine İktisat Fakültesi Mecmuası ’nda bir makale yazmıştım. Onu okudu. ... Bak bak neler yazıyorlar bunlar ...” (Turan, 2015: 32) söylemini aslında Hukuk ağırlığının arayışı diye nitelendirmek mümkündür.

Kamu Hukukçusu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde hocalık yapan Tarık Zafer Tunaya’nın Siyaset Bilimine katkılarından dolayı aynı kişi tarafından iki

önemli akademik çalışma yapılmıştı. Ali Kuyaksil 2006 yılında “*Türkiye’de Siyaset Biliminin Gelişimi ve Bir Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya*” başlıklı doktora tezini hazırlamıştı. Kuyaksil (2014) doktora tezini kitap olarak yayınlama aşamasında başlığın çok uzun olmasından dolayı “*Türkiye’de Siyaset Biliminin Gelişimi ve Tarık Zafer Tunaya*” olarak düzenlemişti (Kuyaksil, 2014: Önsöz). Ali Kuyaksil (2014) Siyaset Biliminin Türkiye’deki gelişimi ve bu gelişmenin içerisinde bir meslek yaşam öyküsünü incelemekteydi. Bu çalışma için devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan Siyaset Bilimi ana bilim dalında görevli öğretim üyelerinin “Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kâğıdı”na verilen cevapları kullanılmıştı (Kuyaksil, 2014: 141). Tarık Zafer Tunaya için araştırma soru kâğıdından toplam 33 cevap elde edilmişti.

Ali Kuyaksil (2014) kitabının ekinde Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya’nın seçilmiş çalışma arkadaşları ve yakın çevresindeki kişilere uygulanan görüşme notlarına da yer verilmekteydi. İlder Turan’ın buradaki cevapları Siyaset Bilimi eğitimindeki farklı yaklaşımlara işaret etmesi bakımından faydalıdır (Kuyaksil, 2014: 387-388):

“... Fakat kendisiyle sürekli ve düzenli fikir alışverişi içinde olduğumu söylersem bu doğru olmaz çünkü siyaset olgusuna ve onun incelemesine çok farklı yaklaşıyorduk. Hatta kendisi bunu bildiği için bana ve daha sonra meslektaşım olan Ersin Kalaycıoğlu’na takılır ve bizlerin yaptığı işin ilginç olduğunu ama siyaset bilimi ile bir ilgisi olmadığını söylerdi. Tarık Hoca ile farklı entelektüel geleneklerden geliyorduk. İlkin, o bir Kamu hukukçusu idi. Fransız kamu hukuk geleneğini iyi bilen ve izleyen bir düşünürdü. İngilizce bilmesine rağmen Anglo-Sakson siyaset bilimi literatürüne ilgi göstermezdi. ... Yetiştirmesi icabı, kantitatif araştırmalardan çok uzaktı ve onları yadırgıyordu. Kamu hukuku uzmanlığını tarihçilikle de güçlendiriyordu. Eyleminde ise mesleki bilgisi ile toplumu düzene koyma özlemini birleştiriyordu. Siyasi felsefeden arındırılmış görgül yaklaşımlar ona göre değildi. Bu bizi Hoca’nın ikinci özelliğine götürüyor. Tarık Hoca, mensup olduğu kuşağın yetiştirme tarzına uygun olarak, kendini toplumu doğru yönde dönüştürmekle yükümlü bir aydın olarak görüyordu ...”

Kamu Yönetimi bölümünde müfredat programının yeniden gözden geçirilmesinin gerekli olduğunu savunan Cem (1973: 80) ortak öğrenim ve seçimlik dersleri incelemiştir:

“Birinci ve İkinci sınıf öğrencilerine uygulanan ortak öğrenim programında Ekonomi, İngilizce, Matematik, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, İşletmecilik konuları yanında bu aşamada Yönetim Bilimi alanında daha çok giriş niteliğinde bilgiler verilmektedir: Sosyal ve Siyasal Bilimlere Giriş (ADM 101-102), Hukuka Giriş (ADM 103 - Seçimlik), Türk Hukukuna Giriş (ADM 104 - Seçimlik), Yönetim ve Örgüt Kuramına Giriş (ADM 203), Türk Devleti ve Siyaset (ADM 208), Uluslararası Siyasete Giriş (ADM 210 - Seçimlik) belli başlı konularını oluşturmaktadır.”

Cem'e (1973) göre, Türkiye'de önceliğin nitelikli yönetici ihtiyacının karşılanmasıydı ve Siyasal Bilgiler Fakültesi bu amaca uygun kişilerin yetiştirilmesine önemli katkı vermektedir. Ancak Cem'e (1973) göre, Kamu Yönetimi alanındaki gelişmelerin yeniliği ve disiplin olarak kabulle ilgili literatürdeki karmaşıklığın bu alanların eğitim-öğretimine yansımakta olup üniversitelerdeki bölümler ve ders programlarında çeşitlilik ve ilgili derslerin dağılımındaki değişimlerle karşılaşılmaktaydı.

1960'larda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin ders programında hukuk dışı genel kültür dersleri yer almaktaydı ve Maliye ile İktisat dersleri hukukçular için önemliydi. Fakülte'de okutulan dersler arasında, Siyasal Tarih, İşletme İktisadı, İstatistik, Çağdaş Hükümet Sistemleri, Uygarlık Tarihi, Felsefe Sistemleri, Siyasal Fikirler Tarihi, Çağdaş Siyasal Akımlar, Siyaset Bilimine Giriş, Türkiye'nin Siyasal ve Sosyal Yapısı, Sosyal Bilimlerde Metot, Uluslararası İlişkiler, Sosyal Psikoloji dersleri programda yer almaktaydı. Diğer seçimlik dersler başlığı altında Amme İdaresi (Yönetim Bilimi) başlıklı bir ders de bulunmaktaydı (Ansay, 1969: 288-301).

Versan (1967) *Amme İdaresi* başlıklı kitabını İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi eğitim programına alınan Amme İdaresi dersine kaynaklık etme çabasıyla kaleme almıştı. Dünyada siyasi, iktisadi, idari ve sosyal ilimlerle uğraşan eğitim-öğretim kurumlarının ders programlarında Amme İdaresi ismi altında gelişen dersler bulunmaktaydı. Bu derste, siyasi ve idari yapının dayandığı hukuki temeller ve bu yapının işleyişine dair bilgilerin verilmesini amaçlanmaktaydı. Versan (1967) kitabında Amme İdaresi konusunu dünyadaki gelişimini karşılaştırmalı örneklerle ve yoğunluklu olarak ABD ile İngiltere ekseninde anlatımıyla zenginleştirmiş ve Türkiye'deki gelişimini uzun bir tarihsel dönemde aktarmış, Devlet ve Hükümet sistemleri teşkilat teorileri ile bu teoriler üzerine görüşlere yer vermişti.

Mihçioğlu (1968: 48) Türkiye'de üniversite ve yüksekokullarda Hukuk, İktisat, Siyaset ve İşletmecilik konularının, farklı öncelik ve yoğunlukta öğretildiğine; bununla beraber, yönetimin işleyişi ve hukuk dışı sorunların işlendiği derslerin çok sınırlı ve yetersiz olduğuna değinmekteydi.

Ankara Hukuk Fakültesinin "Mektep" olarak ilk kurulduğu tarihte, müfredatında hangi derslerin yer alacağı belirlenmiş ve bir broşür olarak basımı sağlanmıştı. 1937 yılında Fakülte yayınları arasında yer alan bu broşürlerden o tarihlerdeki müfredatlar

okutulan derslere ait bilgileri de vermekteydi. Ansay (1969) bu uygulamanın ilerleyen dönemlere aynı koşullarda taşınmamış olduğunu 1965 yılı örneğiyle açıklamakta olup 1965 yılı için hazırlanan müfredatlar basılmamıştı. Bu nedenle derslerin müfredatlarına düzenli ulaşabilmek çok kolay olmamakta, sadece imza cetvellerinde ve yılsonunda genel kurula sunulan yıllık faaliyet raporları vasıtasıyla kısmen bilgiler elde edilebilmekteydi (Ansay, 1969: 296).

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin 1966 yılında yapılan ders programı değişikliğiyle, Hukuk ağırlıklı devam eden program İktisat ve Siyaset konularına doğru kaydırılmıştı (Mihçioğlu, 1968: 45). Aysan ve Kurtuluş (1973) İşletmecilik eğitimi-öğretimi üzerine yürüttükleri araştırma kapsamında SBF'yle ilgili gelişmelere de yer vermekteydiler. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin tarihsel gelişiminde, kurumsal yapısı, öğretim programları ve sürelerinde yapılan değişiklikleri tarihleriyle birlikte kısaca özetlemişlerdir. Bu süreci İstanbul'da Mekteb-i Mülkiye'nin 1859'da kurulmasıyla başlatan yazarlar, o dönem için iki yıllık bir eğitim-öğretim programındaki bu Okulu orta öğretim kurumu olarak tanımlamaktaydılar. Aysan ve Kurtuluş (1973, Cilt 3: 1), Mekteb-i Mülkiye / SBO / SBF olarak, 1877, 1892, 1913, 1918, 1935, 1950, 1955, 1966, 1967, 1968, 1970, 1972 ve 1973 yıllarında kurumsal yapısında, öğretim programlarında ve öğrenim süreleri bakımından değişimlere uğrayan SBF'nin kurumsal gelişimini tarihsel sıralamayla aktarmaktadırlar.

Türkiye'deki İktisat eğitimi-öğretimi üzerine Nuri Karacan (1972) dersler ve derslerin içerikleri ve okutuldukları dönemler itibariyle fakülteler arasındaki farklılıklara değinmektedir. Karacan'a (1972) göre, Türkiye'de üniversitelerde İktisat bilimi üzerine okutulacak derslerin adlarının belirlenmesine rağmen bu derslerde öğretilecek konuların tam anlamıyla çerçevesinin oluşturulmadığından bahsetmektedir. Sözelimi, Karacan (1972) "Mikro İktisat" ve "Makro İktisat" dersinin aynı Fakültede farklı dönemlerde ve/veya aynı eğitim-öğretim döneminde farklı öğretim üyeleri tarafından çeşitli önceliklere göre konu anlatımının şekillendiğinden söz etmektedir. Öyle ki, mevcut bu uygulama farklılıkları neticesinde, Karacan (1972) bir kısım öğrencinin "İktisada Giriş" kitabındaki bilgi kadar sınırlı kalmasına neden olurken, bir kısım öğrencinin de neredeyse lisansüstü aşamasındaki konuları öğrenmeye zorlandığını ifade etmektedir.

Cemil Cem (1975) Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim programlarının dağılımlarına 1973'deki çalışmalarını yenileyerek, Hukuk konularının ağırlığıyla

birlikte Siyaset Bilimi, Toplum Bilim ve İktisat konularının, Yönetim Biliminin yer aldığı, bununla beraber Kamu Yönetiminin bu dilimde sınırlı yer bulduğu gerçeğini tekrar hatırlatmaktadır.

Heper ve Berkman'ın (1979) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin ağırlığının Hukuk ve özellikle İdare Hukuku alanından ayrılmaya başlamasını bazı akademisyenler olumlu gelişme olarak değerlendirmekteydiler. Yazarlar, bu değişimin ODTÜ, TODAİE ve SBF etkileri için ODTÜ - Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde kolay, TODAİE'de daha zor ve sınırlı, SBF'de kurumsal direnişin varlığına değinmektedirler (Heper ve Berkman, 1979: 10). Mülkiye ekolünü tanımlayan temel unsurları arasında yönetici adayının temel hukuk bilgisiyle donatılmasının gerekliliği yer almaktadır. Çünkü iyi yönetim o toplumun bilgisini adalet, hak, hukuk kurallarıyla bir araya getirme çabasına dayanmaktadır (Özdemir, 2005: 152).

1967 yılında Iowa Üniversitesi'ne Siyasal Bilimi eğitimi almak üzere seçilen İlter Turan,(2015a) o yıllarda Siyasal Bilimde yaşanan değişimi de hatırlatmaktaydı. Artık kantitatif yöntemlerin yaygınlık kazandığı bir dönem başlamıştı. Turan, kendisinin yetiştiği ve o dönemde yetişenler arasında bu yöntemleri kullanabilecek yeterli donanım ve becerilere sahip olmadıklarını, hatta o kadar ki öğrenim hayatı boyunca hiç istatistik dersi almadığını da belirtmekteydi (Turan 2015: 29-30).

Ankara Hukuk Fakültesinde eğitim-öğretimde klasik anlatma (takrir) metodu kullanıldığını anlatırken (Ansay, 1969: 304-305) şu detaylara ve görüşlere de yer vermektedir:

“Her öğretim üyesi kendine göre dersleri takrir eder. Bazıları dersleri misallerle canlandırır, diğerleri kara tahtayı yardımcı olarak kullanırlar. Bu metodun en aşırı uygulaması, öğretim üyesinin devamlı olarak ve monolog şeklinde konuşmasıdır. ... Anlatma metodu öğrenciyi pasif halde bırakmaktadır; bundan dolayı da öğrenciler not tutsalar dahi dersler bir süre sonra sıkıcılaşır. ... Bütün sakıncalarına rağmen anlatma metodu bir kere kalabalık sınıflarda bugün dahi geçerliliğini muhafaza etmektedir. ... Mahkeme kararları ile anlatma metodu (case method) Amerika'da 1870'de Langdell tarafından ilk kez Harvard Law School'da uygulanmasına başlanan bu öğretim metodunda öğrencilere gerçek mahkeme kararları verilir. Öğrenciler önceden okudukları bu kararları derslerde tartıştıktan sonra öğretici mahkeme kararlarında ifadesini bulan hukuki kuralı belirtir.”

Yahya Kemal Kaya (1984) *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış* kitabında, Türk eğitim sisteminin ayrıntılı bir analiziyle, yaşadıkları ve gözlemleriyle Türk Kamu Yönetiminin gerçek sorununu belirlemeyi amaçlamıştı. Yurt dışında New

York Üniversitesi'nde henüz bir doktora öğrencisi olarak gözlemleri ve daha sonra Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümünde Kamu Yönetimi doktoru deneyimleri bu konuda Yahya Kemal Kaya'yı cesaretlendirmişti. Türkiye'de kamu yönetiminde süregelen sorunların en önemli kaynağını eğitim sistemi olarak değerlendiren Kaya, bu konuyu ele alan bir kitap yayımlamıştı. Kaya (1984) bu çalışmasının temellerini attığı 1965 yazında bir doktora öğrencisi olarak New York Columbia Üniversitesi'nde devam ettiği İngilizce Kursunda yaşadığı bir olayı aktarmaktadır (Kaya, 1984: 103-104):

“Otuz kişiden oluşan sınıfın yarısı, doktora yapmak amacıyla gelmiş olan tıp, mühendislik, tarım, siyasal bilim gibi her alandan üniversite mezunu Türk, öteki yarısı ise, yine her meslekten üniversite mezunu Japon'du. İngilizce okutman; dil pratiği yaptırmak amacıyla gruptaki kursiyerlere ülkeleri ile ilgili sorular sormaktaydı. Bir ara Japon arkadaşlara “Japonya'nın nüfusu ne kadardır?” sorusunu yöneltti.

Okutman; İlk Japon'un yanıtıyla tatmin olmayınca diğerlerinin yüzüne baktı. Her meslekten üniversite mezunu ve doktora adayı Japon soruyu yanıtlamak zorunda kaldı. Aslında bu yanıtlar, birer tahmin gibiydi. Japonya'nın nüfusu için 10 milyonla 300 milyon arasında değişen farklı rakamlar verildi. Gerçi; içlerinden biri --bir siyasal bilimci-- doğrusunu söylemişti, ama diğerlerinin sorunun doğru yanıtını bilmedikleri ortaya çıkmıştı.

Amerikalı Okutmanın bize doğru dönüp gülümsemesinden cesaret alarak biz Türkler, adeta hep bir ağızdan Japonya'nın yüz ölçümünü, kaç adadan oluştuğunu, ekonomik ve siyasal durumunu, doğal özelliklerini sıralayıverdik. Okutmanla birlikte Japonlar da şaşırıldılar. Çay molasında; kendi aramızda Japonların bilgisizliği hakkında dedikodu yaparken, kendi ülkeleri hakkında çok şey bildiğimizden dolayı, bizi övmek için yanımıza gelen Japonlara bilgisizliklerini alaylı bir ifadeyle anımsattık. Pek üzülmüş görünmediler, bu tür değişken bilgileri gerektiğinde (bizde hala üzerinde pek durulmayan) yıllıklardan, almanaklardan öğrenebildiklerini belirtmekle yetindiler.

Yedi yıl kadar sonra, 1972 yazında doktoramı bitirmiş olarak, Türkiye'ye döndüğümde, İstanbul'da boynunda fotoğraf makinası bulunan birkaç Japon'a rastladım. İngilizce bilgimi kullanarak, kendilerine yardımcı oldum. Bu arada sormadan edemedim; Türkiye'yi beğeniyorlar mıydı?, Nereleri gezmişlerdi?, Ne kadar kalacaklardı?, Japon'lar gülümseyerek yanıtladılar: Turist değillerdi. Çalışıyorlardı. ... Haliç Köprüsünü yapıyorlardı!

Yanlarından ayrılırken, gene bir Kamu Yönetimi Doktoru olarak kafamda şu soru vardı. Biz Japonya ile diğer ülkelerle, astronomi ile biyoloji ile tarihle ilgili her şeyi biliyoruz. Japon'lar ya da Amerikalılar kendi ülkelerinin nüfusunu bile, komşu ülkelerin haritadaki yerlerini bile, kurbağanın başkalaşımını bile ... bilmiyorlar. Ama bizim köprümüzü onlar yapıyorlar. Biz köprümüzü onlara yaptırıyoruz! Acaba hangi eğitim sistemi doğru idi? Bizimki mi, yoksa onlarınki mi? İşte bu soruya yanıt ararken, İnsan Yetiştirme Düzenimiz ortaya çıktı (Kaya, 1984: 103-104).

Metin Heper (2015) ise İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki kendi öğrencilik yıllarından bahsederken bazı ilginç detay bilgiler de vermektedir (Heper, 2015: 200):

“... Hukuk Fakültesi'nde birinci sınıfta 2000 kişi civarında idik. Kürsü de uzakta ve yüksekçe bir yerde idi. Hoca oraya çıkar, yanında da asistanları olurdu. Büyük bir merasimle derse girer çıkardı. Ayrıca çoğu cübbe giyerdi her derste ki bu onlara

daha başka bir hava verirdi. Hocaların odaları ikinci veya üçüncü kattaydı. Biz bu katlara çıkmaktan dahi çekinirdik.”

Türkiye’de planlı kalkınma döneminde ekonomik kaynaklarla insan kaynağı arasındaki uyum ve bağlantının sağlanması hedefi hep ön planda yer almaktaydı. Bu alanla ilgili insan gücü kaynağının daha vasıflı hale getirilmesi için çözüm arayışlarına başvurulmakta; ancak sınırlı veya yetersiz sonuçlara ulaşılmaktaydı. Bu alandaki sorunları planlı kalkınma döneminin ilk yıllarında yeni personel rejimiyle çözmek amacıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ve ilişkili diğer düzenleme ve çalışmalara odaklanılmıştı. Yüzyıldan fazla bir süredir Türkiye’de vasıflı kamu personelinin sağlanmasında önemli bir kaynaklık vazifesini yerine getiren Siyasal Bilgiler Fakültesi yeni personel rejiminin düzenlenmesinde destekleyici rol üstlenmişti. Bu amaçla SBF, kamu personelinin eğitimine yönelik konuların ele alınması için A.I.D. Teşkilatının yardımıyla birlikte 30 Mayıs - 2 Haziran 1966 tarihleri arasında Ankara’da bir konferans gerçekleştirmişti (Köklü, 1967: III-IV).

Kamu Personeli Eğitim Konferansının alana sağladığı katkılardan bir diğeri Metin Heper (1966) tarafından hazırlanan *Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası* başlıklı eserdir. Kitabın önsözünde Aziz Köklü (1966) bu bibliyografya araştırmasının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunuyla birlikte yeni personel sistemindeki gelişmelere katkı sağlamak amacıyla Ankara Üniversitesi SBF’nin düzenlediği konferans çerçevesinde hazırlandığını belirtmektedir. Köklü (1966) Kamu Personeli Eğitim Konferansındaki temel amaç doğrultusunda eğitim-öğretim alanındaki yazılı kaynakların araştırılması ve tek bir kaynakta konferans çalışmaları içerisinde katılımcılara ve bu bilgilere ulaşmak isteyenlere başvuru niteliğinde sunulmak üzere bu tür yol gösterici bir esere ihtiyaç duyulduğundan söz eder. Aziz Köklü Türk Amme İdaresi alanındaki bu tür çalışmanın ilk örneğinin Albert L. Sturm ve Cemal Mihçioğlu’nun (1959) ortak çalışmasıyla 1928-1957 yılları arasındaki *Türk Amme İdaresi Bibliyografyası* adlı eser olduğundan bahsetmekteydi. Bu tarih ve eserden sonra Köklü, bu alanla ilgili yeni araştırmaların yapılmaması üzerine Kamu Personel Eğitimi Konferansı öncesinde literatürdeki kaynaklara ulaşılması için benzer yöntemle ikinci bir çalışmanın Metin Heper tarafından gerçekleştirildiğini belirtir. Aziz Köklü (1966) bu ikinci çalışma için Sturm ve Mihçioğlu’nun (1959) çalışmaları kadar mükemmel ve tam olduğundan söz edilemeyeceğine değinirken, Metin Heper’in bibliyografyasının notsuz olması ve sınırlı bir görünüm sergilemesini neden göstermekte; lakin bu eserin de Heper’in alana katkılarının göz ardı edilemeyeceğini de vurgulamaktadır. Çünkü Sturm ve Mihçioğlu

(1959) çalışmalarını bir grup desteğiyle birlikte yürütmüşler ve yaklaşık bir yıldan uzun bir süreyi bu araştırma için kullanmışlardır. Oysa ki Metin Heper bu çalışmayı tek başına ve kısa bir sürede gerçekleştirmiştir (Köklü, 1966: IX-X).

Metin Heper (1966) *Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası (1958-1966)* eserinin Sturm ve Mihçioğlu'nun (1959) çalışmalarının devamı niteliğinde olduğundan söz etmektedir. Heper bu eserini notsuz ve on bir başlık altında hazırlamıştı. Bu başlıklar sırasıyla şöyledir: Amme İdaresi ve İdare Hukuku ile İlgili Genel Makale ve Eserler; Teşkilat ve İdare; İdari Yetki ve Usuller; İdarenin Kontrol ve Murakabesi; Mali İdare; Personel, Organizasyon ve Metot; Planlama, İdari Reform ve Organizasyon; Hizmet Yerinden Yönetimi ve Çeşitli Hizmetler; İdare Tarihidir. Bu eser yerli araştırma ve çalışmalarıyla, Türkiye'ye odaklanan yabancı araştırmaların, eserlerinin derlendiği tek bir kaynaktı. Kamu Personel Eğitim Konferansında özellikle eğitim-öğretim konularına kaynaklık etmesi amacıyla hazırlanılması istenen bu çalışmada eğitim-öğretim konularının belirlenen başlıklar arasında dağıldığı, genellikle personel konuları arasında yoğunlaştığı eserin detaylı incelemesi neticesinde söylenebilmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa dair düzenlemelere katkı sağlamak amacıyla kamu sektörünün ihtiyacı olan insan gücünün yetiştirilmesi kapsamında düzenlenen ve Konferansın raporları ve tartışmaları *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı Raporlar ve Tartışmalar* başlıklı kitap olarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından 1967'de yayımlanmıştı. Bu yayının içeriğinde Kamu Sektörünün İnsan gücü İhtiyacı, Üniversitelerin Öğretim Programları, Hizmete Yeni Alınan Üniversite Mezunlarının Durumu, Merkezi İdarede Hizmet İçi Eğitim, Mahalli İdarelerde Hizmet İçi Eğitim, İktisadi Kamu Kurumlarında Hizmet İçi Eğitim, Hizmet İçi Eğitim Kurumları ve Üniversite gibi konular ele alınmış ve tartışılmıştı.

Bu kitaptaki bazı başlıklar Türkiye'de eğitim-öğretimin geniş kapsamlı ele alınmasıyla birlikte öncü çalışmaları da sunmaktaydı. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi kamu sektörüne yönetici yetiştirme görevine, ilaveten yeni Devlet Personel rejimi uygulamalarının muhasebesinin yapılacağı bir konferans organize etmişti. Yüksek kademelerde idareciler ve öğretim üyeleriyle birlikte bürokrat-akademisyen işbirliğinde geniş katılımın sağlanması ayrıca önemliydi. Dört gün devam eden Konferansın hareket noktası tebliğlerin sadece okunması eyleminden uzak kamu personelinin yetiştirilmesindeki sorunların belirlenmesi ve bu sorunlar üzerine çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi idi.

Mihçioğlu'na (1968: 46-47) göre, Kamu yöneticilerinde değişimin gerçekteşirebilmenin ancak, “*yaratıcı düşünmeden çok öğrenilen bilgilerin sadakatle tekrarını başarının şartı sayan eğitim düzeninin değiştirilmesiyle gerçekteşecektir*” görüşünü savunmaktaydı. Balta (1967) kamu yönetiminde başarıya, donanımlı ve eğitimli kamu yöneticileri vasıtasıyla ulaşılacağını öngörmekteydi.

Kamu Personelinin Eğitimi Konferansını makalesinde özetleyen Balta (1967) ilginç görüşlerin ortaya çıktığına değinerek bazı düşünceleri kaleme almıştı. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk ve İktisat Fakülteleri ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin eğitim-öğretim programı ve yöntemleri de Konferansta inceleme konusu olmuştu. Eğitim koşullarını tam yerine getirebilen Ankara ve İstanbul'da yer alan üniversitelerin kurumsal yapılarının, sayı ve dağılışlarının yetersizliğine değinilmişti. Fakültelerde öğretim kadrosunun bilim ve uzmanlık dallarına göre ayrılmamasının etkileriyle, fakültede öğrenim gören öğrencinin başka bir fakültede de ders takibi yapılabilmesi olanağının gelişmemesi (Balta, 1967: 13-22) sorununu da dile getirilmişti.

Türkiye'de akademisyenler ve kamu kesiminin temsilcileriyle eğitim-öğretim alanında ortak bir çözüm arayışının geniş katılımı müzakere edilmesine, fikirlerin tartışılmasına zemin hazırlamasıyla bu konferansın alandaki gelişmelere kılavuzluk ve önderlik görevini yerine getirdiğinden söz edilebilir.

Türkiye'de aynı yılları takip eden eğitim başlıklı bir başka konferansında Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti tarafından 22 Ağustos-3 Eylül 1966 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim* başlığında milletlerarası bir organizasyon yapısında düzenlenen bu Konferans, iki haftalık bir programda sunulan tebliğlerle, oturumlardaki tartışmalar ve önerileri içermektedir.

Türkiye'deki ekonomik ve sosyal sorunların araştırılması, tartışılması ve çözüm yollarının bulunması amacıyla Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti 1961 sonrasında uluslararası konferanslar ve seminerler düzenlenmeye başlamıştı. Türkiye'nin gündemindeki konulara ve gelişmelere destek vermek isteyen bu organizasyon, planlı kalkınma döneminin insan gücüne vasıflar eklenmesi nedeniyle ekonomik gelişme ve kalkınmayı doğrudan etkileyen faktör olarak eğitim temasını bir konferans etkinliğinde gündeme taşımışlardı. Uluslararası nitelikte düzenlenen bu

konferans da, Türk ve yabancı uzmanlar görüşlerini sunmuş ve tartışmalar yapılmış, kamu ve özel kesim temsilcilerinin katılımında çeşitli başlıklarda eğitim konusu değerlendirilmişti.

1967 yılında basımı yapılan *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim* başlığında ve iki hafta süren konferans programına uyumlu biçimde konular iki ana başlıkta belirlenmiştir. İlk hafta ekonomik gelişmede eğitimin rolünün belirlenmesi hedeflenmiş ve daha ziyade yabancı uzman ve/veya araştırmacıların yoğunluğundaki tebliğleriyle birlikte az sayıda Türk araştırmacı ve akademisyenin de sunumlarıyla genel değerlendirmeler yapılmıştı. Bu oturumlarda, ekonomik kalkınma, yükseköğretim, araştırma ve geliştirme çalışmalarının özellikle insan gücü kaynaklarının eğitilmesine ve toplumsal gelişmeye etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştı. İkinci hafta insan gücü ihtiyacı bakımından eğitim planlanması başlığındaki konular yerli ve yabancı uzmanların eşit katılımındaki tebliğlerle tartışılmıştı. Bu ikinci haftadaki oturumlarda insan gücünün eğitiminde farklı uygulama alanlarına ait araştırmalar sunulmuştu. Örneğin, Mogens Host (1967) sanayi işçilerinin eğitimini, Sabahattin Zaim (1967) işçi eğitimini sendikaların bu konudaki faaliyetleriyle bağ kurarak açıklamakta, Gaston Deurinck (1967) yöneticilik eğitimi, Kimmel (1967) tarım bölgelerinin kalkınmasında halk eğitim programlarının etkisinin değerlendirilmesi gibi bazı yeni alt başlıklarda eğitimle, ekonomik kalkınma arasındaki ilişki ve işbirliği kurulmaya çalışılmıştı. Konferansa tebliğ ve/veya görevli olmadan da katkı sağlamak amacıyla bu etkinliğe iştirak edilmiş olup Yavuz Abadan ve Nermin Abadan'ın katılımlarıyla örneklendirilebilir.

Türkiye'de 1966 yılında *Kamu Personelinin Eğitimi* ile *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim* başlığında iki önemli organizasyonun gerçekleşmiş olması daha detaylı ve bir arada tekrar yorumlanması bu dönem sonrası gelişmelere de açıklık kazandırabilir. Bu organizasyonlar devletin önderliğinden ziyade eğitim kurumunun ve özel kesimin tespit ettiği gelişmelere çözüm arayışında gerçekleşmişti. Kamu personelinin eğitimi konferansında yerli araştırmacıların 657 sayılı Devlet Personel Kanunu düzenlemelerinde ortak uyum ve işbirliğini hedeflemiş ve ikinci konferansta özel sektör temsilcileri Türkiye'de ekonomik gelişmeyi hızlandırmak amacıyla bu alanların mesleki eğitim-öğretimi mercek altına almışlardı.

Bu iki konferansın yankısı 1970 yılında İktisat eğitim-öğretimin sorgulanması amacıyla benzer bir sempozyum düzenlenmesinde de görülmektedir. 1966 yılından

başlayarak ODTÜ Ekonomi ve İstatistik Bölümünde İktisat eğitim-öğretimi üzerine ön tartışma ve hazırlıklar yapılmış olup bu hazırlıklar üzerine iki aşamalı sempozyumların yapılması düşünülmüştü. Önce Türkiye’de üniversitelerarası sonra uluslararası alanda bu bilimsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi planlanmıştı. ODTÜ Ekonomi ve İstatistik bölümünün bu girişimi 1970 yılının Nisan ayında Ankara Üniversitesi SBF, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi ve ODTÜ İdari İlimler Fakültesinden öğretim üyelerini bir araya getirmişti. Türkiye’deki İktisat eğitim-öğretimini değerlendirmek amacıyla üniversitelerarası bir sempozyum yapılması için karar verilmiş ve gerekli çalışmaların yürütülmesindeki işbölümü ve tebliğ konularının planlaması yapılmıştı. Ancak tüm bu hazırlıklara rağmen sempozyum bazı nedenlerden dolayı gerçekleşmemişti. Sempozyum ortamında olmasa da tebliğlerin tamamlanmış olması üzerine *Türkiye’de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine* başlıklı kitapta bu çalışmaları Fikret Görün (1972) derlemiştir.

Sayar (1967) Türkiye’deki üniversite ve akademilerin öğretim programlarıyla, Genel İdare ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde hizmete yeni alınan üniversite ve akademi mezunlarının çalışma ortamlarına uyumunu incelemekteydi. Sayar’a (1967) göre, kamu personelinin eğitimiyle görevli yükseköğretim kurumları başlangıçta personel yetiştirme açısından bir ihtisas alanında birbirine benzer nitelikte eğitim faaliyetlerinde bulunmuşlardı. Bu konuda, siyasi ve idari bilimlerle ilgili eğitim-öğretim kurumlarının kamu sektörüne, iktisadi ve ticari ilimlerle ilgili tahsil kurumlarının özel sektöre personel yetiştirdiğini (Sayar, 1967: 103) düşünmektedir. Osmanlı’daki gelişmeler Batı Avrupa ülkelerinin kurumsal yapı ve işleyişini takip ettiğinden 19. Yüzyılda Batı Avrupa örneklerine uygun bazı eğitim kurumları açılmıştı. Bu kurumlar, Eski Hukuk mektepleri kamu ve özel sektör için idareci yetiştirmiş, sadece kamu sektörü için idarecilerin Mülkiye Mektebi tarafından yetiştirilmiş ve özel sektör işletme idarecilerini yetiştiren eski Ticaret Mektebiydi. Sayar’a (1967) göre, Mülkiye Mektebinin Siyasal Bilgiler Fakültesine dönüşümü, Yüksek İktisat ve Ticaret Okullarının da Akademi olarak tanımlanmaları bu alandaki ihtiyaçların yeniden daha geniş ve yeni imkânlarla karşılanmasını sağlamıştı. Sayar (1967: 103) kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla İktisat Fakültesi, sadece kamu sektörünün ihtiyacını karşılamak amacıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi de idareci personel yetiştirmek için kurulmuştu.

Kamu ve özel kesimde başlayan personelin eğitim-öğretimini sorgulayan konferanslar ve çalışmaların etkisi başka alanlarda da benzer araştırmaları tetiklemişti. Türkiye’de derinlikli ele alınmayan belediye personelinin eğitiminin değerlendirilmesine de aynı yıllarda Nuri Tortop (1971) *Belediye Personelinin Eğitimi* başlıklı kitabıyla akademik çalışmalara öncü olmuştu. Türkiye’de belediye personeli özelinde eğitim çalışmalarını inceleyen Tortop, değerlendirmelerini yabancı bazı ülkelerdeki belediye personelinin eğitimiyle karşılaştırma olanağı çerçevesinde sunmaktadır. Ülke örneklerinde sayısal çeşitlilikle Tortop (1971) bu konuda Fransa, ABD, Almanya, İngiltere, İsveç gibi öncü ülkelerle birlikte araştırmasında diğer ülkeler başlığında İran, Asya-Afrika, İsrail, Finlandiya, Hollanda, Norveç gibi daha önce çok fazla araştırma konusu olmayan ülkeleri de dâhil etmekle literatürde sonraki araştırmacılara önemli bir bilgi kaynağını da sunmaktadır. Nuri Tortop 1971’de belediye personelinin hizmet içi eğitiminin hangi kurumsal yapıda geliştirilebileceğini yabancı ülkelerdeki uygulamalarla açıklık getirmektedir. Bu konuda özel kuruluşların da yetkin olabileceğine değinen yazar İngiltere’deki Belediye Muhasipleri Derneği ve diğer Anglo-Sakson ülkelerindeki memur kuruluşlarını örneklendirmektedir. Bazı ülkelerde hizmet içi eğitimi memurların kurdukları sendika ve derneklerin üstlendiğinden bahseden Tortop bu eğitimlerin özel düzenlemelerle belediyecilik okulları ve enstitüleri açılarak yürütülebileceğini, nitekim Almanya, Belçika ve Fransa’da bunların başarılı örneklerinin bulunduğunu iddia etmektedir. Bir başka eğitim kurumu olarak da üniversiteleri bu yapıya dâhil eden Tortop, Paris Üniversitesi Belediye İdareciliği Okulu ile Washington Üniversitesi’nde memurlara akşam düzenlenen derslerle (Tortop, 1971: 44-45) gündüz ve gece eğitim-öğretim olanaklarının farklı kurumsal yapılarda geliştirilebileceğine örnek ülke uygulamalarıyla yer vermektedir. Laudicina (2006) da ABD’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin belediyelerin desteğiyle belediye personelinin yetiştirilmesi için üniversitelerle işbirliği halinde 1910’lar-1930’lar arasında başladığını somut örnekleriyle anlatmaktadır.

Bu dönem aralığında bir diğer önemli konferans ve araştırma Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı’nın desteği ve önderliğinde gerçekleşmişti. Türkiye’deki işletmecilik eğitim-öğretimini mercek altına alan bu araştırma, hızlı ve istikrarlı ekonomik kalkınmanın gereklerinden biri olarak ulusal politikaların tespitiyle uygulamaya karar verecek işletme yöneticisi yetiştirmenin yollarını aramak için yapılmıştı. Yetenekli yöneticilerin eksikliğinin ekonomik kalkınmanın önündeki en büyük engellerden biri

olarak değerlendiren bu araştırma kapsamında İşletmecilik Eğitimiyle ilgili milli bir politikanın belirlenmesine hizmet etmek amaçlanmıştı. Bunun için öncelikle mevcut durumun tespiti için Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı'nın desteğiyle "Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları Araştırması" başlığındaki çalışma Mustafa Aysan ve Kemal Kurtuluş (1973) tarafından 6 aylık bir zamanda gerçekleştirilmişti. Araştırma, 22 eğitim kurumunda yürütülmüş ve bu kurumların 18'inde lisans programları, 3'ünde yüksek lisans programları ve 5'inde doktora programları da değerlendirilmeye alınmıştı (Aysan ve Kurtuluş, 1973: 1-3). Bu araştırmanın bir farkı da lisans eğitim-öğretimiyle birlikte lisansüstü gelişmelerin de ayrıntılı inceleme konusu yapılmasıdır. Türkiye'de İşletmecilik eğitim-öğretiminin mevcut durumu ve gelişme olanaklarının tespit edilmesi için başvurulan yöntem, araştırma için seçilen eğitim kurumlarının geçmiş beş yıllarıyla, 1972-73 ders yılındaki mevcut durumlarına odaklanarak, gelecek beş yıl için bu alanın eğitim-öğretimine ait tahminlerin yapılmasını içermektedir. Mevcut durumun belirlenmesi için, işletme eğitimi-öğretimi veren kurumlar geniş bir listede sıralanarak şu bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Öğrenci, öğretmen, temel eğitim programları, eğitim ve araştırma faaliyetleri, gelirler ve harcamalar, mezunlarla ilgili diğer bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma, eğitim kurumlarının tarihi ve temel programlarındaki uygulamalar, yıllık öğrenci istatistiklerinin değerlendirilmesi, yıllık öğretmen istatistikleri, sınıfların sayısı ve büyüklükleri, öğretmen sayıları ve özellikleri, okullardaki araştırma ve diğer okul-dışı faaliyetlerle ilgili bilgiler, mezunlar araştırması, okulların finansman kaynakları ve okulların gelecek planları başlıklarına bağlı olarak araştırma alt konularla geliştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir. İşletme eğitimi-öğretimi üzerine çeşitli konu başlıklarını ve içeriği kapsayan bu araştırmada eğitim kalitesine özel bir vurgu yapılmış, eğitim-öğretim kalitesinin göstergeleri gelecek için çok umut verici bulunmamıştır (Aysan ve Kurtuluş, 1973: 3-20). Araştırmada kullanılan bu göstergeleri Aysan ve Kurtuluş (1973: 7) şu ifadelerle belirtmektedirler:

" ... bu göstergeler, yüksek öğrenci öğretim üyesi, öğrenci ders, öğrenci okul oranları gibi kantitatif ölçüler ve öğretim üyelerinin öz geçmişleri, kullanılan ders malzemeleri, uygulanan programlar gibi kalitatif ölçülerdir. Bu göstergeler, göstergelerin nisbeten iyi çıktığı Enstitüler ve bölümler hariç bütün araştırma gruplarındaki işletme eğitiminin çok düşük kaliteli olduğunu göstermektedir."

Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı'nın "Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları Araştırması" Rapor olarak 12 Ekim 1973'de dört cilt olarak yayımlanmıştır. Bu raporda yukarıdaki paragraflarda bahsedilen işletme eğitimi-

öğretimini çeşitli başlıklar ve göstergelere göre objektif değerlendirme sonuçları ile ulaşılan veriler, yeni bir girişimin başlatılmasına da neden olmuştur. Sevk ve İdarecilik Vakfı ile Türk Sevk ve İdare Derneği 6 Aralık 1974'de Ankara'da kamu ve özel sektörün temsilcilerinin katılımıyla 1973 Ekim ayında sonuçlanan Araştırma Raporunu bir konferans çerçevesinde tartışmaya sunmuşlardır. Bu Konferans *Türkiye'de Sevk ve İdarecilik Eğitimi'nin Durumu ve Gelişme İmkânları* başlığında gerçekleştirilmiştir. 1973'deki çalışmanın proje yöneticisi Mustafa Aysan tarafından “Üniversitelerde Boş Kapasite Var mı?” başlığında araştırma raporu sonuçları özetlenmiştir. Katılımcıların ilgisini çeken bu rapor üzerine konferans programında oluşturulan soru cevap ortamı sayesinde farklı yaklaşımlar ve fikirlerle proje yöneticisinin sunduğu ilave bilgiler ortak bir platformda değerlendirilmiştir. 1974'de düzenlenen bu Konferansta Türk Sevk ve İdare Derneği, Sevk ve İdare Geliştirme Merkezince 1973'de yapılan “Türkiye'de Akademik Öğretim Dışında Kalan Sevk ve İdarecilik Eğitimi ve Sevk İdarecilik Müşavirliği Uygulamaları” başlıklı araştırma raporu da katılımcılara sunulmuştu. Türkiye'deki Sevk ve İdarecilik eğitimi-öğretiminin kurumsal yapısı ve programlarının içeriğinin belirlenmesine yönelik bu araştırma raporu da ilk çalışma raporuna benzer şekilde tartışılmış ve bu alanın gelişiminde ortak görüşlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Türkiye'deki İşletme eğitimi-öğretimini değerlendiren “Türkiye'de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları ile ilgili Araştırma Raporu” dört cilt halinde ve sonrasında düzenlenen konferans çalışmaları da *Türkiye'de Sevk ve İdarecilik Eğitimi'nin Durumu ve Gelişme İmkânları Konferans Notları ve Tartışmalar* başlığında kitap formatında yayımlanmıştır. Konferans kitabının sonunda bu çalışmalara katılan kişilerin sayısı, isimleri meslekleriyle ve çalıştıkları kurumlara ait bilgilere de yer verilmiştir. Konferansa katılanlar başlığında kitabın sonunda düzenlenen listeye göre 124 kişi oturumlara katılmıştı. Bu listeye göre yerli ve yabancı katılımcılar konuya ilgi göstermiş, kamu ve özel sektörden çeşitli kademelerden yetkililerin katılımlarının ise sorunların tespiti ve çözüm önerilerine, mesleki tecrübe ve gözlemleriyle destek vermek amacını taşıdığı söylenebilir.

ODTÜ İktisat Fakültesinde Fuat Çobanoğlu'nun tek başına hazırlamış olduğu ders programı o güne kadar uygulamaya yer verilmemiş bir ilki gerçekleştirmişti. Programda getirilen yeni uygulamada, zorunlu derslerin yanında bazı seçmeli derslere de yer verilmekteydi. Bu uygulamaya kadar Türkiye'de yükseköğretimde zorunlu ve seçmeli ders yapısı ayrımı yapılmamıştı. Programda yer alacak seçmeli dersler bölüm,

fakülte ya da üniversitenin diğer bölümlerinin sunduğu dersler arasından belirlenmekteydi. Seçmeli ders yapısı, üniversite öğrencisini sadece bölüm disiplini içinde sınırlandırmanın yerini, öğretim yapısına eklenecek seçeneklerle değişik bölümlerdeki disiplinlerden yararlanarak geliştirmeyi hedeflemekteydi (Görün, 2013: 243).

Unat, 4 Aralık 1968 günü Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde yaptığı konuşmada, Fakültede yapılan yeni düzenlemeleri aktarmaktaydı. 1968–69 eğitim-öğretim yılında öğrencilerin kişisel ilgilerine cevap veren seçimlik derslerle, kalabalık sınıfları gruplara ayrılmasıyla, öğrencilerin öğrenme ortamları ve çalışmalara aktif katılımlarında iyileştirmeler geliştirilmişti. Bu öğretim yılında Fakültede uzmanlık bölümlerinde bütün öğrenciler için devamı zorunlu dersler yanında, seçimlik dersler de programlara eklenmişti. Kalabalık sınıflarda, öğretim üyesi imkânları uygun olduğu ölçüde gruplara bölme ilkesi kabul edilmiş, 1968 yılında birinci sınıfta üç ders için uygulama başlatılmıştır. Unat'a (1968) göre, Ankara Üniversitesi Senatosu Kararıyla Fakültede kurulan Fakülte Karma Kurulu'ndan da, profesör, doçent, asistan ve öğrencilerin eşit sayıda temsil edilmeye başlanmıştı. Unat, 1968 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Türkiye'de ilk olarak seçimle gelen "Fakülte Karma Kurulu" oluşturulmasına önderlik etmişti. Bu kurul dört öğrenci, dört asistan, dört doçent ve dört profesörden oluşan eşit sayıdaki yapısıyla tam bir katılım örneği olarak gösterilmekteydi.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri için 1920'li yıllarda ders kitapları temininin 1960 sonlarında halen çözülmeyen bir sorun olduğunu değinen Ansay (1969a) birçok ders için ders kitabı ya da notların basılmış halde öğrencilere zamanında ulaştırılamadığı ve ders kaynaklarının eksikliğinde devam eden eğitim-öğretim faaliyetlerinden öğrenciler şikâyetçiydiler. Ders kitaplarının yayımlanması konusunda düzensizliğe de dikkat çekilerek, bazen ihtiyaç duyulan bir alanda hiç ders kitabı bulunmazken, başka bir alanda aynı yıl içerisinde dört kitabın birden yayımlandığına dair örnekler hatırlatılmaktadır (Ansay, 1969a: 317). Ansay (1969b) aynı zamanda İtalyanca olarak yazılı kitaplara da yer vermişti. Bu kaynakların çoğunluğu Türk akademisyenlerin (yurtdışında) yazdıkları doktora tezlerinden oluşmakta ve ayrıca Türk kanunlarının bir kısmı da yabancı dile çevrilmişti.

Lütfi Duran (1967) "Hukuk Fakülteleri Programlarında Yer Alan İdare Hukuku ve İdarecilik İle İlgili Dersler Hakkında Rapor" başlıklı çalışmasını Kamu Personelinin

Eğitimi Konferansında sunmuştu. Rapora göre, mevcut altı üniversiteden yalnız İstanbul niversitesi ve Ankara niversitesi bünyelerinde birer Hukuk Fakültesi yer almakta; ancak İdare Hukuku ve İdarecilikle ilgili dersler başka Hukuk Fakültelerinde de okutulmaktadır. Başta Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olmak üzere, İstanbul niversitesinin İktisat Fakültesinde, İstanbul Teknik niversitesinin çeşitli fakültelerinde ve Orta Doğu Teknik niversitesinde daha 1960'larda bile Hukuk dersleri verilmektedir (Duran, 1967: 89).

Lütfi Duran (1967) Raporunu Türkiye'deki mevcut niversitelerin İdari Hukuk ve idarecilikle ilgili derslerini lisans ve doktora aşamasında detaylı olarak aktarmaktadır. Duran bu derslerin tarihsel gelişmelerini Fransa ile karşılaştırmalı incelemekte böylece ilgili derslerin geniş bir çerçevede değerlendirmesini sunmaktadır. Bu bilgilere göre, İdare Hukuku eğitim-öğretiminin düşünce ve fikirlerinin tek bir disiplin içerisinde ele alınamayacağı ve/veya geliştirilemeyeceğine dair tespitlere yer vermektedir. Bu nedenle Hukuk ve İktisat Fakültelerinde okutulmakta olan İdare Hukukunun gereken seviyede öğretilmesinin, ancak bu kurumların lisans ve doktora ğretim ve imtihan yönetmeliklerinde yapılacak yeni düzenlemelerle ve diğer disiplinlerin de dâhil edildiği uyumlu programlarla gerçekleşeceği öngörülmekteydi (Duran, 1967: 100-102).

Ayman Güler'e (1994) göre, Türkiye'de 1970'li yıllarda Kamu Yönetimi alanındaki yayınlar artmış; ancak bu kaynakların büyük bölümü bu alandaki oğaltılmış doktora tezleri ve bunların telif kitap olarak yayımlanmasıyla bu gelişmeler yaşanmıştı. Ayman Güler incelediği bu çalışmalarda analiz yöntemlerinde yabancı modellerin kullanılması ve yaratıcı yaklaşımlardan uzak kalınması nedenleriyle de eleştirmektedir. Ayman Güler (1994) Kamu Yönetimi alanı için belirttiği bu kaynaklar arasındaki Nuri Tortop'un (1968) *Amme İdaresi* ile Cemil Cem'in (1976) *Türk Kamu Kesiminde st Düzey Yöneticileri* başlıklı kitaplara ulaşılmıştır. Aşağıda bu eserler birer paragraf halinde irdelenmektedir.

Nuri Tortop (1968) *Amme İdaresi* kitabında bu alandaki çalışmaların Türkiye'de 15-20 yıllık bir geçmişe sahip olduğu ancak konuya ilginin artması nedeniyle önemli gelişmelerin yaşandığına değinmekteydi. Tortop bu kitabı 1961 yılından itibaren Polis Enstitüsünün eğitim-ğretim programlarında Amme İdaresi dersinin başlaması nedeniyle Polis Enstitüsündeki derslerde kullanılmak için hazırladığından söz etmekteydi. Kitabın içeriğinde bir disiplinin tarihsel gelişimi ve uygulanmasına yönelik

idari yapısına ait konular yer alırken bu alanın eğitimine ait konular içinde bölümler açılmıştı. Tortop (1968) Amme İdaresinin ders konusu olmasını kitap bölümde başlık açıp değerlendirmişti. Yine aynı eserinde Tortop (1968) Eğitim ana başlığı altında sorunları ele almış ve Amme İdaresi ve idarecilerin eğitimini, Fransa ve Pakistan idareci eğitimi örnekleriyle değerlendirmişti. Türkiye’de bu alanların teşkilat ve metot sorunlarına açıklık getirmişti.

Türk Kamu Kesiminde Üst Düzey Yöneticileri başlıklı çalışma Cemil Cem’in (1976) doktora tezinin kitap halinde yayımlanmış halidir. Bu eser Türk kamu kesiminde üst düzey yöneticilerin niteliklerinin belirlenmesi ve işlevsel bir yaklaşımla POSDCORB formülünün Türk kamu yönetimine uygulanabilmesini sorgulamaktadır. Cem (1976) çalışmanın oldukça uzun bir araştırma sürecinde geliştiğini, soru kâğıdı ve bir ölçüde de gözlem ve görüşme yöntemlerini kullandığından söz etmekteydi. Cem (1976) araştırma öncesinde alan etüdü niteliğinde ayrıntılı ön çalışmalarla, Türk kamu kesimi üst düzey yöneticiler üzerindeki tanımların belirlenmesine yönelik aşamalardan da bahsetmekteydi. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin bilgisayarla işlendiği ve bu bilgilerden oluşan tablo ve şekillerle çalışmanın geliştirildiği vurgulanmaktadır. Araştırmada Yönetim Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında yazılmış eserlerden faydalanmıştı (Cem, 1976: 1-3). 1976 yılında doktora tezini kitap halinde yayımlayan Cemil Cem araştırma da elde edilen verilerin bilgisayar sistemine girişinin yapılarak buradan elde edilen analizlerle geliştirildiğinden bahsetmekteydi. Bu bilgileri de sunuş ve dipnotlardaki ifadelerde yer vermektedir. Cem (1976: Sunuş -3) araştırma kapsamında elde edilen verilerin, SPSS sistemi uyarınca kodlama kâğıtlarına işlendikten sonra, Kanada Manitoba Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi’nde değerlendirildiği bilgisini paylaşmaktadır.

Ayman Güler’e (1994) göre, Dünya’da 1940’lar sonrasında özellikle II. Dünya Savaşından sonra kamuda çalışacak insan gücü ihtiyacı ve yetiştirilmesi zorunluluğu bu alanın gelişimini başlatmıştı. Türkiye’de yeni mevzuatlara ve uygulamalara hâkim nitelikli personelin yetiştirilmesi üniversitelerde 1960’lardan itibaren ders konusu haline gelmişti. Hasan Şükrü Adal *Kamu Personel İdaresi* başlıklı kitabını İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’nde 1966-67 ders yılı başında “Kamu Personel İdaresi”nin ayrıca ders olarak okutulması nedeniyle kaleme aldığından söz etmekteydi. Adal, Kamu Personel İdaresi’nin Amme İdaresi ve Teşkilatı bünyesi içinde ayrı bir bilim dalı olarak okutulması kararı üzerine bu dersin görevlendirilmesinin kendisine verildiğinden

bahsetmektedir. 1966-67 ders yılında ikinci sınıflara okutulan bu derslerin notlarını Adal, Mayıs 1968'de kitap olarak yayımlamıştır. Kitapta Kamu Personel İdaresinin tarihi gelişimi ve uygulanması süreçleriyle, Türkiye ve diğer öncü ülkelerle karşılaştırmalı sunulmaktadır. Bir diğer dikkat çekici başlık ise kitapta yedinci bölüm eğitim sistemleri konusuna ayrılmıştır. Adal (1968) bu başlık altında da Türkiye'de kamu personeli yetiştirilmesinin hizmet öncesi eğitim, hizmet sonrası eğitim ve iş başında eğitim sınıflandırmasıyla konuya hem tarihsel derinlik hem de öncü ülkelerin uygulamalarıyla karşılaştırılması olanağını vermektedir.

Ergun ve Polat'a (1978) göre, eğitim-öğretim alanında genellikle çeviri kültürüne dayanan ders kaynakları yerini Türkçe eserlere bırakmaya başlasa da Türkiye'de kamu yönetimi alanındaki yayınlar kamu yönetimine giriş niteliğinde ve çoğunlukla çevirilere dayanmaktadır. Çeviri kültürü sayesinde yurtdışındaki gelişmelerin takip edilmesi olanağı elde edilse de bu yazın türü kaynağı toplumsal özellikleri yansıttığı için yereldeki çözümler de sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki gelişmeleri kendi ölçeğinde değerlendirebilmek için Ergun ve Polat (1978) *Kamu Yönetimine Giriş* başlıklı kitabı Türkçe olarak yayımlamışlardır.

Emre'ye (2003) göre, Türkiye'de yönetim bilimi alanındaki gelişmelerde 1970'li yıllarla birlikte bu alandaki eserler artık çeviri kültüründen uzaklaşmış ve telif yayımlara yönelik çalışmalarla yer değiştirmekteydi. Emre (2003) bu alandaki eserlerin artmasına rağmen telif eserlerin yine de yabancı kuram ve modellere bağlı çerçevelerde gelişim göstermesine dikkat çekmekteydi. Yine de bu yıllarda görgül araştırmaların yapılmaya başlandığına değinen Emre akademisyenler arasında çeşitli sempozyum ve akademik etkinliklerle işbirliği ve iletişimin kurulmasının da bu gelişmeleri ve araştırma çeşitliliğini olumlu etkilediğine inanmaktadır. 1970'li yıllarda yönetim bilimi literatürünün zenginleşmeye başladığını vurgulayan Emre 1980'li yılların başlarına kadar bu sürecin canlılığını koruduğunu ifade etmektedir. Bu gelişmeler Emre'ye (2003: 16-17) göre, kaynakları ikinci kuşak yönetim bilimcilerinin doktora ve doçentlik tezlerine dayanmakta olup alanda artmaya başlayan görgül araştırmalarla ve ders kitaplarının yazılmasıyla zenginleşmektedir.

Mihçioğlu'nun (1972) SBF ile diğer üniversitelerin eğitim-öğretimlerini değerlendirdiği araştırma sonuçları arasında eğitim-öğretim yöntemleri üzerine yapılan sorgulamalara 157 kişi (%93,81) aktif metot uygulamalarından yana görüş belirtmişlerdi (Mihçioğlu, 1972: 142-143). Mihçioğlu (1972) araştırma kapsamında,

“Öğretimde Aktif Metot Hakkındaki Görüşler” için mezunların verdiği cevaplar arasında şu da yer almaktaydı: (Mıhçıoğlu, 1972: 144)

“Kaymakamlık Kursu’nun TODAİE’deki safhasında aktif metodun etkililiğini gördüm. Ayrıca bu metot öğrencinin kişiliğinin de gelişmesine yardım edecektir. – Çalışma hayatında eksikliğini duyduğum en önemli şeylerden biri de, Fakültede bize takım çalışması alışkanlığının kazandırılmamış olmasıdır. – Öğrenciye not tutturma ve teksir usulünden mutlaka vazgeçilmelidir.”

Ersin Kalaycıoğlu (2015b: 76) 1970’lerin başlarında Amerika’da doktora derslerinde deneyimlediği öğrenme yöntemleri konusunda şu bilgileri vermektedir:

“... Bize her hafta bir konu üzerinde beş ile on sayfalı bir ödev yazdırırdı. Bunu o zaman elektronik ortamda yazamıyorsunuz. Daktiloda yazıyorsunuz, karbon kâğıtlardan çoğaltıyordunuz. Bütün sınıfa dağıtıyordunuz. Herkes herkese ödevini vermiş oluyordu. Vernon van Dyke bu ödevleri ayrıntısıyla okuyordu ve bir iki sayfa el yazısıyla yorum yazarak bize geri veriyordu. Bir de not veriyordu. Tabii C almak fevkalade kötü bir durumdu. Bunu almamak için ben sabahlara kadar oturup ödev yazdığımı hatırlarım. On iki haftanın on haftası bu şekilde geçiyordu. Bundan çok etkilenmişimdir. Hoca, aynı zamanda bu ödevlerimizi arkadaşlarımıza sunmamızı sağlıyordu. Onlardan da eleştiri alıyordunuz.”

Oluç (1972) İşletme Fakültesinin kurulmasındaki amacı “*Herşeyi bilen adam yerine uzmanlaşmış kişilere duyulan ihtiyaç*” olarak açıklamaktadır. Fakülteedeki eğitim çok sayıda küçük dersliklerde ve artan sayıdaki öğretim üyelerinin katkılarıyla çeşitli ders programlarıyla uygulanmaktaydı. Oluç (1972: 9) eğitim-öğretimdeki yöntemlere, vaka metodu, işletme oyunları ve diğer öğretim yöntemlerinin de dâhil edileceğinden bahsetmekteydi. *Organizasyonların Beşeri Yönü* başlığında kitap İşletme İktisadı Enstitü’sünün Beşeri Münasebetler dersindeki konu ve kavramlarına uyumlu vak’a örnekleri ve uygulamaları için Harvard Üniversitesi’nden Renato Tagiuri ve Atilla Baransel (1966) tarafından derleme niteliğinde hazırlanmıştı. İşletme İktisadı Enstitüsü müdürü Mehmet Oluç tarafından da bu tür bir çalışmanın yapılması desteklenmişti (Tagiuri ve Baransel, 1966: VI-VII).

1962-1963 yılında İşletme İktisadı Enstitüsü’nde Ford Vakfı, İstanbul Üniversitesi ve Harvard Üniversitesi işbirliğinde Tagiuri ve Baransel (1966; 1967) editörlüğünde hazırlanan *Organizasyonların Beşeri Yönü* başlıklı iki ciltlik hacimli kitaplarda yerli ve yabancı yazarların eserlerinden kısa yazılar alınmasına ilaveten hem Türk insanı ve işletmelerine hem de yabancı olay ve vakalara yer verilmiş olup eserler çok sayıda yazıyı kapsamaktadır. Çoğunlukla yabancı kökenli vaka ve uygulamalara dayalı aktarım olsa da bu kitaplarda, Türkiye’den verilen örneklerle anlatımlar geliştirilmiştir. Örneğin, bu kitapta Leyla Duru, Niyazi Çelik ve Şükrü Derya başlıklarında kişiler üzerine yapılan kurgularla, iş yaşamında karşılaşılan sorunların

farklı sektör örnekleriyle geliştirmesi ve gereken tutum ve davranışların öğrenciler tarafından müzakere edilmesi olanağı sunulmuştu. Bu örneklerin kurumsal yapıda Piramit Limited Ortaklığı, Yüksek Arduvaz Ocağı, Bozkurt Limited Ortaklığı gibi Türk işletmeleriyle birlikte, Ekselsior Fırın İşletmesi, Whirlwind Uçak Şirketi gibi uluslararası kurgulanmış örneklerle organizasyonların ve grupların davranışlarındaki doğrular ve yanlışların ortak öğrenme ortamlarındaki karşılıklı görüşlerle ulaşılması olanağını vermektedir. İşletme İktisadı Enstitüsü tarafından 1966'da yayımlanan bu kitapta vaka analizinde yakalanan bu denge, konuların kitapta işlenmesinde yazarların sayısal dağılımında da devam ettiği söylenebilir. Kitapta konu ve yazar dağılımında 18 yabancı ve 20 Türk yazarın araştırmaları yer alırken bazı yazarların birden fazla konu üzerinde çalışması bulunmaktadır. Bu yazarlar arasında Cemal Mıhçıoğlu, Nermin Abadan, Özer Ozankaya ve Ziyaeddin F. Fındıkoğlu gibi Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve İktisat alanlarında uzmanlıklarıyla öncü isimlerin işletmecilik alanına yönelik bu iki ciltlik eserde yer almalarını iki yönüyle değerlendirilebilir. Kamu Personel Eğitimi Konferansında vurgulanan üniversitelerde akademik kadronun bölüm ve uzmanlık dallarının belirgin sınırlarla ayrılamaması bir gerekçe olurken, ikinci neden olarak da sosyal bilimlerin geniş alandaki dağılımında günümüzde bilimsel çalışmalarda desteklenen disiplinler arası araştırmaların örnekleri olarak da düşünülebilir.

Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan Kamu Yönetimi Eğitimi El Kitabında kamu yönetiminde edinilmesi gerekli bilgi ve becerileri standart bir sınıflamaya tabi tutulmuş ve eğitim-öğretimde beceriden bilgiye doğru bir uygulamayı önermekteydi. Türkiye'deki Kamu Yönetimi lisans eğitiminde bilgi ve teori yönü işlenmekte, beceri geliştirmeye hemen hemen hiç yer verilmemektedir (Cem, 1973: 85).

İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri üniversitelere eşit bir araştırma ve öğretim olanaklarına sahip ve mezunlarının kamu ve özel sektörde üniversite mezunlarına eşit başarı sağlamasına rağmen üniversite statüsü dışında bırakılmalarını anlamak ve açıklamanın güç olduğu (Balta, 1967: 23) düşünülmekteydi. Onaran'ın (1967: 11) araştırma sonuçlarında yer verdiği dağılımda, Siyasal Bilgiler Fakültesi %15,6, Hukuk Fakültesi %7,6, İktisat Fakültesi %1,3 ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri %3,0 ile üst kademe görevlerde yer almaktaydılar.

Türkiye'de kamu personelinin yetiştirilmesinde Siyasal Bilgilerle, Hukuk bilgilerini veren yükseköğretim kurumları görevli kabul eden yerleşik anlayışın sonucunda kamu personelinin eğitimi her zaman bu kurumlardan beklenmekteydi.

İktisadi ve Ticari İlimler öğretimini veren kurumlarda kamu personelinin yetiştirilmesine dair rol ve görevlerin açık olarak belirlenmediği (Sayar, 1967: 105) görülmektedir.

Cemal Mihçioğlu (1972) daha iyi bir kamu hizmetinin sağlanması için, yükseköğrenim kurumları arasında başta SBF, üniversiteler ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin 1965–1970 yılları arasında memuriyet yarışma sınavlarındaki başarılarını incelemekteydi. Araştırmadaki veriler sınavlarda yer alan jüri üyelerine ve bu sınavlarda başarılı olan SBF mezunlarına uygulanan anket yöntemiyle elde edilmişti. Kitap olarak yayımlanan araştırma sonuçları arasında birkaç tespitin eğitim-öğretimle ilgili yukarıdaki paragraflarda değinilen Akademiler ya da İktisadi ve Ticari İlimlerin mezunların karşı karşıya kaldığı sorunların belirlenmesine fayda sağlamaktadır. Bir diğeri ise SBF’si mezunlarının başarı oranlarının yüksekliği idi: *“toplam 256 sınavdaki başarı bakımından, çeşitli üniversite fakülteleri ilk sıraları tutmakta, İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri sonlarda gelmektedir. Bundan, memleketimizdeki üniversitelerin gerek öğrenci, gerek öğretim kalitesi bakımından Akademilerden çok daha üstün oldukları sonucu çıkmaktadır”* (Mihçioğlu, 1972: 92). Memuriyet sınavları sonuçlarında en az başarılı ve en başarılı da: *“Kazanan / katılan oranı ölçütüne göre en başarılı kurum olarak dikkati çeken SBF mezunlarının başarı oranı, kendisi dışındaki tüm öğretim kurumları mezunlarınıninkinin 3 katı dolayındadır. Bu oran, en az başarılı kurum olan Eskişehir İ.T.İ.A. mezunlarınıninkinin 5 katı kadardır”* (Mihçioğlu, 1972: 45).

Cemal Mihçioğlu’nun (1972) özellikle yukarıdaki paragrafta Eskişehir İ.T.İ.A mezunlarının sonuçları üzerine ve SBF ile yaptığı karşılaştırmalar bu üniversitenin akademisyenleri tarafından İnal Cem Aşkun ve Sinan Bozok (1973) tarafından eser incelemesiyle yanıt verilmektedir. Aşkun ve Bozok (1973) tarafından *Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin* başlıklı eser incelenmiş ve araştırma kapsamındaki İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin verileri ve tespitlerine yönelik yapılan açıklamaları içermektedir. Aşkun ve Bozok’a (1973) göre bu araştırma, SBF’nin başarısını belgeler nitelikteydi. Bu araştırmada SBF dışındaki diğer yükseköğretim kurumlarının başarı düzeylerinin düşük seviyelerde gösterilmesini yazarlar, araştırma yöntem ve değerlendirmelerinde gerekli denkliklerin kurulamamış olmasıyla açıklamaktadırlar. Aşkun ve Bozok araştırma sonuçlarına getirdikleri şu açıklama çarpıcıdır: *“Birinci derecedeki amacı devlet kadrolarına memur yetiştirmek” olan bir okulun mezunları, asıl amacı bu olmayan Akademi mezunları ile bir tutularak, birincileri yüceltme çabası*

içine düşüldüğü izlenimi yaratılmaktadır” (Aşkun ve Bozok, 1973: 329-330). Yine bu açıklamalar Türkiye’deki kamu ve özel sektörün yetişmiş insan gücünün sağlandığı yükseköğretim kurumları arasında yasal düzenlemelerin eksikliğini göstermektedir.

Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının kendi işleyiş ve yapılarındaki gelişmeleri görebilmeleri için Aşkun ve Bozok’a (1973) göre, dönem dönem uygulayacakları içe bakış yöntemleriyle yapacakları özeleştirilerle mümkün olacaktı (Aşkun ve Bozok, 1973: 332). Aşkun ve Bozok (1973) tarafından yapılan talep taraflı bir araştırmayla, akademilerin sorunlarını öncelikle kendi üniversiteleri bünyesinde öğrenci merkezli bir araştırmayla çözmeye girişimiyle birlikte akademilerdeki eğitim-öğretiminin değerlendirilmesine de yön vermektedir.

Aşkun ile Öz-alp (1972) Eskişehir İ.T.İ. Akademisinde 1971–1972 eğitim-öğretim yılındaki son sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırma, öğretim kurumlarının en önemli kaynağında yer alan öğrencilerin görüşleri ışığında eğitim-öğretim faaliyetlerini değerlendirmekteydi. Aşkun ve Öz-alp’e (1972) göre, akademilerin temel sorunları arasında, imkânlarının çok üzerinde alınan öğrenci sayıları yer almaktaydı. 1968–69 ders yılında birinci sınıfta 778 kişi alınmış ve bu öğrencilerin 238’i (yüzde 31) hiç yıl kaybetmemişlerdi. Aşkun ve Öz-alp’e göre, Akademiye düşük puanlı çok sayıda öğrenci almak, başarı oranlarını da aynı düzeyde etkilemekte olup okullar mezun olan öğrencilerin başarıları üzerinden değer kazanmaları nedeniyle akademideki gelişmeler bu yönde ümit verici değildi (Aşkun ve Öz-alp, 1972: 429-431).

Yahya Kemal Kaya 1970’li yıllara kadar Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin gelişme gösteremediğini, ancak bu tarihten sonra Amerika Birleşik Devletleri’nde Kamu Yönetimi alanında doktora eğitimini tamamlayan ilk grubun Türkiye’ye geri dönüşleriyle mesafe kaydedildiği tespitini yapmaktadır. 1972 yılında Türkiye’ye dönen bir grup, başvurdukları üniversitelerin Kamu Yönetimi bölümlerine kabul edilememişlerdi. Bu işleyişte, Türkiye’de Siyasal Bilgiler dışında henüz hiçbir üniversitede Kamu Yönetimi bölümünün kurulmamış olmasıyla birlikte, programlarda Kamu Yönetimiyle ilgili dersin olmaması da etken olmuştu. Yazar bu gelişmeleri (Kaya, 1995: 254) şöyle aktarmaktadır:

“Örneğin; bu konuşmacı, eğitim yönetimi ve eğitim ekonomisi dersleri okutmak üzere Hacettepe Üniversitesi’nin Eğitim Bölümü’nde öğretim görevliliği kabul etmek zorunda kalmış; Amerika’dan aynı zamanda dönen diğer meslektaşlarından Dr. Mehmet Sağlam aynı üniversitenin sosyoloji bölümüne, Dr. Alev Coşkun ise İktisat Bölümüne girmişlerdir. Kamu Yönetimi doktoru olarak daha sonra dönenlerden Dr. Turgay Ergun, Dr. Halil Can ve Dr. Aykut Polatoğlu gibi

arkadaşlarda, üniversitedeki bu durum karşısında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi'ndeki asistanlık kadrolarına yerleşmişlerdir. Ancak, Amerikan eğitilmiş bu arkadaşların çabaları ve katkıları sonucu, Orta Doğu ve Hacettepe üniversitelerinde de kamu yönetimi bölümleri açılmıştır.”

Yahya Kemal Kaya'nın Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine dair yukarıda yer alan tespitlerin benzerini Siyaset Bilimi eğitimi yurt dışında tamamlayanlar için de yapmak mümkündür. Ersin Kalaycıoğlu (2015b: 77) 1977 yılında doktorasını bitirip Türkiye'ye dönüş yaptığında bütün yükseköğretim alanlarını kapsayan toplam on beş üniversitenin olduğundan söz etmektedir. Kalaycıoğlu (2015b) göre, o günün koşullarında sadece İstanbul'da, İstanbul Üniversitesi, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ve Boğaziçi Üniversitesiyle sınırlı bir kurumsal yapı bulunmakta ve bunların dışında çalışabilecek kurumlar henüz açılmamıştı.

Türkiye'de Kamu Yönetiminin gelişmesini, 1970'li yıllarda alanda yetişen öğretim elemanının sayısal artışıyla, telif ve tercüme çok sayıda eserlerin yayımlanması da olumlu etkilemişti. Bu gelişmelerin Kamu Yönetimi lisans ile lisansüstü eğitimi üzerine de yararlı etkileri bulunmaktaydı. Eğitimlerini yurt dışında tamamlayan bu grup öğretim elemanları, Türkiye'de görev aldıkları üniversitelerde, yetiştikleri ülkeler ve eğitim kurumları vasıtasıyla aldıkları formasyonları taşımışlardı. Öğretim elemanlarının bu uygulamaları Türkiye'de kamu yönetimi eğitimi yapan kurumlar arasındaki yaklaşım farklılıklarını daha görünür hale getirmişti (Ömürgönülşen, 2004: 54).

Görün (2013) 1960'lı yılların sonunda, programları etkileyen nedenler arasında yurt dışında doktora eğitimi tamamlayanları göstermekteydi. Yeni katılan bu öğretim elemanları, eğitim aldıkları kurumlardan bazı uygulama ve yöntemleri de bölümdeki programlara dâhil etmeye çalışmışlardı. Sargut (1998) da benzer yapısal değişim sürecini İşletme eğitim-öğretim alanından örneklendirmektedir. Türkiye'de akademilerin Michigan State Üniversitesi'yle yaptığı anlaşmayla eğitim-öğretimin geliştiğine değinen yazar Amerikalı öğretim üyelerinin değişime katkı sağlamak amacıyla işbirliğinde buldukları bu kurumlarda verdikleri konferansların Türkçeye çevrilmesine duyulan gereksinim yabancı dil bilen asistanların yetiştirilmesini gündeme taşımıştı. Bu amaçla İşletme yönetimi alanında yurt dışına yetiştirilmek üzere asistanların gönderilmesi süreci başlamış ve diğer alanlardaki gibi yurda dönen bu kesim Türkiye'deki İşletme Yönetimi alanının yapısal ve program değişimlerine öncülük etmişlerdi. Sargut'a (1998) göre, AID bursuyla MBA derecesi alarak Türkiye'de akademilere dönen bu kesim 1960-1970'li yıllara dayanan bilgilerini dersler,

makaleler ve yazdıkları doktora tezleriyle akademik ortama aktarmışlardı. Bu bilgi aktarım süreci ise ancak 1970-1980’li yıllarda akademilerin programlarına yansımıştı ve Sargut’a (2009) göre, bu dönem bilim ortamındaki zenginleşme ya da akademik zenginlik olarak tanımlanmalıydı.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İlhan Unat 4 Aralık 1968 günü Fakültenin 109’ncu Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada, lisans programlarındaki yeni düzenlemelerden de bahsetmektedir. 1968-69 öğretim yılının lisans programında yeni lisans yönetmeliğiyle birlikte, İktisat ve Maliye, Siyaset ve İdare Bilimleri, Uluslararası İlişkiler Bölümlerinin yanında İşletmecilik Bölümü de Fakültede açılmıştı. Unat, öğrencilerin İşletmecilik Bölümüne de ilgi göstermelerinin, memleketin eleman ihtiyacının karşılanmasıyla birlikte, bölümler arasında öğrenci sayısının dengelenmesine ve belirli sayıyla daha iyi nitelikte öğretim imkânının sağlandığına değinmektedir.

Cem’e (1975: 22) göre, günümüz Türkiye’sinde (1970’ler ortasında) Kamu Yönetimi ve Yönetim Bilimi konuları sadece SBF ve TODAİE ile sınırlı kalmamıştı; Hukuk Fakültelerinde, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde, İşletme Fakültelerinde, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin ilgili bölümlerinde de hizmet öncesi lisans eğitimi-öğretimi yapılmaktaydı.

Türkiye’de Yönetim Bilimi eğitim-öğretiminde, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi (ODTÜ İİF) Kamu Yönetimi Bölümü, lisans düzeyinde program ve tekniklerini çağdaş batı üniversitelerinin örneklerinden yararlanarak, geniş kapsamlı müfredat programları halinde düzenlemekteydiler. Bu müfredat düzenlemesine rağmen ODTÜ’nün bu programı kamu yönetimi ve Türk kamu yönetimi alanında geleceğin kamu yöneticileri üzerinde etkinlik ve ağırlığı 1970’lerin başları itibariyle henüz taşımamaktaydı (Cem, 1973: 82).

Cemal Mihçioğlu’nun (1972), 1965–1972 yılları arasındaki memuriyet yarışma sınavları üzerinden yükseköğretim kurumları mezunlarının başarı sonuçları araştırmasında ODTÜ İİF mezunları da yer almaktaydı. Dokuz yükseköğretim kurumu arasında karşılaştırma yapılan Araştırmada mezunların sınav sonuçlarına göre %2,36 ile ODTÜ İİF en sonda yer almaktaydı. Bu sonuçlar üzerine Mihçioğlu (1972: 93) “*ODTÜ İİF’nin sayısal yönden Türk Kamu Yönetimini hissedilir bir ölçüde etkileyebilecek durumdan çok uzak olduğu görülmektedir*” şeklinde bir yargıya varmıştır.

Turan'a (2015a: 47) göre, mesleğe başladığı 1964-1965 yıllarında sayılı üniversite bulunmaktaydı. Bunlar, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi olarak dönemin üniversiteleri arasına Robert Kolejini de eklenmiş; ancak eğitimler yapılmakla birlikte henüz Boğaziçi Üniversitesinin kurulmadığını aktarmaktaydı.

Türkiye'de İktisat ve Ticaret öğretimi yapan yüksek dereceli okulların kuruluşu, Batı ülkeleriyle birlikte başlasa da kurumsal yapılarının yayılmasıyla, gelişmeleri gecikmeli ve güçlüklerle gerçekleşmişti. İstanbul Yüksek Ticaret Okulu Polonya, Belçika, İtalya, Fransa ve Birleşik Amerika'daki benzer okulların beraberinde 1883'de kurulmuştu. Lakin aradan yarım asırlık bir süreden sonra 1934'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine bağlı İktisat ve İhtimayyat Enstitüsü kurulmuş ve ancak iki yıl sonra da Enstitü İktisat Fakültesi haline dönüşmüştü (Sayar, 1967: 109).

Cumhuriyet döneminde İktisadi Devlet Teşekküllerinin ardı ardına kurulmasıyla özel sektörün ihtiyaç duyduğu personeli yetiştirmek üzere 1944'de İzmir'de, 1954'de Ankara'da ve 1958'de Eskişehir'de Yüksek İktisat ve Ticaret Okulları açılmıştı. Bu kurumlarla birlikte, İktisat Fakültesi tarafından İşletme İktisadi Enstitüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından İşletme İktisadi ve Muhasebe Enstitüsü, Robert Koleji tarafından İş İdaresi ve İktisat Bölümü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi tarafından İdari İlimler Fakültesi kurulmuş ve ayrıca 1962-1963 yıllarında özel bazı özel yüksekokullarda faaliyete geçirilmişti (Sayar, 1967: 109).

Yüksek İktisat ve Ticaret Okullarının statülerinde 1959 yılında değişiklik yapılarak yüksekokul sınıflaması yerine üniversitelerle aynı görev ve sorumluluklara sahip, akademik özerklikle öğretim ve araştırma kurumlarına dönüşümleri sağlanmıştı. Akademilerin öğretim süreleri düzenlenmiş, üç yıldan dört yıla çıkartılmış ve doktora ile seminer programları oluşturulmuştu. Bu yeni yasal düzenleme bu kurumlara lisansüstü öğretim yapmak ve araştırma enstitüleri kurmalarına yönelik hakları da kazandırmıştı (Sayar, 1967: 109).

Araştırma raporlarında eleştirilerin yoğunlaştığı alan eğitim-öğretim süreciydi. Hatta bu konuda *“Türkiye’de üniversite diplomasının devlet memuru olarak aylık alma hakkını otomatikman vermekte olduğu ve bunun başka hiçbir ülke için Türkiye kadar doğru olmadığı”* (Cem, 1976: 69-70) tespitleri araştırma raporlarında yer almaktaydı.

Turan (2015a) İktisat Fakültesindeki mesleğe başladığı dönemler üzerine gözlemlerini yer yer paylaşmaktadır. İlder Turan'a göre, o yıllarda birçok akademisyen ders kitabı yazmak dışında bir işlevi yerine getirmemiş ve orijinal araştırma yapanların sayıları da oldukça azdı. İlder Turan çalıştığı kürsüdeki araştırma çalışmalarındaki artışın biraz da kendisinin bu alanda yetişmesi olarak yorumlamaktaydı (Turan, 2015a: 47).

Dünyadaki hızlı değişime dikkat çekerken bu değişimin geniş etkilerini kamu yönetimi ve kamu hizmeti çerçevesinde değerlendiren Aykaç (2002), gelecekte kamu yönetimi alanında yeni fırsatların ve anlayışların gelişebileceğinden söz etmektedir. Bu yeni beklentilerin insan kaynakları yönetiminde daha etkili olacağı söylemlerine (Aykaç, 2002: 15-16) yer vermektedir. Üsdiken ve Wasti (2002) personel yönetiminin insan kaynaklarına evrilmesini araştırma konusu olarak ayrıca ele almışlardı. Araştırma sonuçlarında Türkiye'deki personel yönetimi yazınında değişimlere işaret etmekle birlikte, kamu yönetimi ve işletme yönetiminin farklı ölçülerde geliştiği tespitine yer vermekteydiler.

1960'da XI. Milletlerarası İdari İlimler Kongresinde dört konu üzerinde çalışmaların yoğunlaşmıştı. Bu konular arasında, "*Otomasyon ve amme idaresinin bünyesinde yarattığı problemler*" başlığında tartışmalar ve fikirler geliştirilmişti. Bu kongre de otomasyon kavramı için "*el veya fikir emeğine dayanan herhangi bir insan müdahalesi ve önceden yapılmış bir tasnife ihtiyaç göstermeden, kapalı daireyi teşkil eden bir seri işlemin ikmalî*" (Abadan, 1960: 265) olarak tanımlanmaktaydı.

Nermin Abadan'a (1960) göre, otomasyon idari işleyişe dâhil olmuş ve elektronik tesisler yardımıyla istatistik ve muhasebe gibi büro işlerinde hızlılık, kendi kendine düzeltme ve dakiklik gibi kolaylıklarla rakipsiz bir durumla sistemsel bir yapıya dönüşmüştü. Bir başka yönüyle de sistemin kendine özgü problemleri de aynı derecede gelişmiş ve Amerika Birleşik Devletleriyle, İngiltere uygulamalarında bu sorunları gündeme taşımışlardı. Örneğin, İdarenin hangi alanlarında otomasyon en yüksek verimi sağlamaktadır gibi sorularla birlikte bu alanın gelişimi üzerine kaygılar da dile getirilmekteydi. Bu nedenle otomasyon uygulamalarının ekonomik ve sosyal alana yansımalarının sorgulanması gereği duyulmaktaydı. Bu yeni sistemin yaygın işsizlik yaratacağı ihtimali üzerine de düşünceler de gelişmekteydi. Bu sistem idare ilimleri alanında çalışan ilim insanı ya da uygulayıcılarının, diğer ilim alanlarıyla

müspet ilimler, teknoloji ve matematikle olan işbirliğini zorunlu bir yaptırıma da dönüştüreceği düşünülmekteydi (Abadan, 1960: 265).

Iowa Üniversitesi'nde 1967 yılında siyasal bilim eğitimi üzerine çalışmaları yakından takip edebilmek için gönderilen İlder Turan (2015a) bu alandaki araştırma yöntemlerine daha fazla ilgi duyduğunu ve kendisini bu konuda geliştirdiğine değinmektedir. O dönemler için, ampirik çalışmalar, korelasyon, regresyon parametresiz istatistikler, vb. yöntemlerin zorlu sürecine değinirken, bu işlerin kolaylıkla yapılabileceği günümüz teknolojik destek yapısının hatta bilgisayarların olmadığından da şöyle (Turan, 2015: 30) söz etmektedir:

“O zaman bilgisayar yoktu, süreleri de karıştırmak istemiyorum ama o yola girilmişti galiba. Delgi makineleri vardı. Sonra, delinen kartları sayan, “*counter sorter*” diye bir alet vardı. Bir kartın her sütununda delinmiş değerlerin toplamasını yapardı. Sonra oradan aldığımız sayımları siz hesap makineleriyle yüzdeye dökerdiniz. Hatta hesap makineleri de iki türlüyüdü, bütün makineler karekökü alamazdı. Singer'in yaptığı Friden marka hesap makineleri vardı. Onların gelişmişleri verdiğiniz bir rakamın karekökünü de alabiliyordu, yani dört işlem dışında böyle bir şey daha yapabiliyordu. Ama o iş çok hızlı gelişti, mesela 1974-75'te ben tekrar Iowa'ya gittim ve bu arada artık bilgisayarlar bayağı ilerlemişti”.

Türkiye'de sosyal bilim alanlarında istatistik verilerine dayanan çalışmaların çok yaygın olmadığını ifade eden İlder Turan (2015a) İstatistik profesörü Furgaç Hocanın bilgisayarlara olan merakına değinmektedir. 1967-68 yıllarında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne IBM mainframe olarak tanımlanan bir bilgisayar alınmış, Turan ve ekibi bu bilgisayarı kullanarak üniversite giriş sınavlarını yönetebilen bir merkez kurmuşlardı (Turan, 2015: 31).

University of Iowa'da doktora eğitimini tamamlayan Ersin Kalaycıoğlu kendi çalışmalarında o dönemdeki teknolojik olanaklardan nasıl yararlandığına dair çeşitli bilgileri (Kalaycıoğlu, 2015b: 69-70) şu sözleriyle açıklamaktadır:

“... Gece gündüz her saat çalışabiliyorsunuz. Tabii bizim okuduğumuz yıllar bu dönemle karşılaştırılacak yıllar değil. Biz bilgisayar kartı kullanıyorduk. Onlar prime denilen, ana disklerle tutulan verilerle çalışmaktaydılar. Onlar da bir bilgisayar merkezinde bulunmaktaydı. Telefon kablolarıyla bölümlere bağlanmış durumdaydılar. Bölümlerin de laboratuvar denilen odaları vardı. O odalara girip makinelerde bu kartları yazardık. Onları oradaki terminalden okuturdunuz. O bilgi, bilgisayar merkezine giderdi. Bilgisayar merkezinde o program işletildikten sonra sonucu çıktı olarak size geri dönerdi. Bu kartlardan bizim kullandığımız Türkiye verileri için üç tane elli santim uzunluğundaki kutuya dizilmiş milimetrik endeki kartların sayısını düşünün. Bunun önüne program yazıp bunların tamamını koyuyordunuz. Zaten hatasız okuması büyük bir şanstı. Optik okuyuculardan geçiyordu bunlar. Yarım saatte geçiremezsiniz onu bazen. Bir tane virgülü yanlış yazdıysanız, bütün program tekrar size hata mesajıyla geri gelirdi. Bir daha baştan başlardınız. Saatlerce sürerdi. Bugünkü öğrencinin tahayyül edebileceği bir şey değil.”

Siyasal Bilgiler Fakültesinde 1970–1971 eğitim-öğretim yılında İktisat, Maliye ve İşletmecilik bölümlerinin dördüncü sınıflarında “Computer” yadırgatıcı ad altında seçimlik bilgisayar kullanımıyla ilgili ilk derslerin müfredata eklendiği bilgisine Mihçioğlu’nun (1988) kitabının satır aralarından ulaşmaktayız. “Bilgisayar” sözcüğünü Türkçemize kazandıran Prof. Dr. Aydın Köksal olup Köksal daha sonra 1984 yılında toplanan Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu üyelerinden de birisi olmuştur.

Kamu Yönetimine Giriş başlıklı kitaplarında Turgay Ergun ve Aykut Polat (1978) eserin bir bölümünü elektronik devrimini detaylı açıklamak için kullanmışlardı. Bu alt başlıkta dünyada ve Türkiye’de bilgi işletim sistemleriyle, elektronik bilgi işlem makinaları (Bilgisayar) gelişimleri ve kullanım alanlarıyla ilgili bilgilere yer vermektedirler. Ayrıca Türkiye’deki değerlendirmede bilgisayarların kamuda kullanımı ve sorunlarına da değinilmektedir. Eğitim ve bilimsel araştırmalarda kullanılmak üzere ilk bilgisayarı 1964’de İstanbul Teknik Üniversitesinin IBM 1620’yi satın almasıyla Türkiye bu teknolojiyle tanışmıştır. Bununla beraber, bu sistem yeterli sayıda ve nitelikte personel ihtiyacını da ortaya çıkartmıştır; nitekim Ergun ve Polat (1978) Türkiye’de 1972 yılında yapılan bir araştırmada bu alanda eğitilmiş personel ihtiyacının 1.000 kişi civarında olduğu tespitine karşın mevcut 342 kişinin çalıştığına değinmekteydiler. Donanımlı yetişmiş personel yetersizliği bu alanın en önemli sorunu olup bu alandaki iyileştirmeler akademik kuruluşların bilgi ve deneyim kazandıracak eğitimlerle nitelikli elemanlar yetiştirilmesine bağlı olduğu öngörülmekteydi (Ergun ve Polat, 1978: 132-143).

Üniversitelerde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki öğretim üyeleri, bölümlerin gelişmesine katkı sağlayabilmek için dünyadaki gelişmeleri takip ederek yer yer bu faaliyetlere katılmayı tercih etmişler ve bu takibe dair bazı bilgilerin 1960-1979 dönemi için literatüre yansımaları aşağıda sunulmaktadır.

Devletin yükseköğretim ve ilmi araştırmayla ilgilenmesinin odağında geliştirilen kavram ve yöntemlerin tartışıldığı Milletlerarası İdari İlimler Kongresi 30 Ağustos ile 3 Eylül tarihleri arasında Almanya’nın Wiesbaden şehrinde düzenlenmişti. O yıllarda, Milletlerarası İdari İlimler Enstitüsü (Institut International des Sciences Administratives) 64 devlet ve kısmen üye devletle yakın işbirliği içerisinde faaliyetlerini yürütmekteydi. Çalışmaların amacında Dünyada Amme İdaresinin prensiplerinin yayılması ve uygulanmasında rasyonel metot ve yeni yöntemlerin

karşılaştırılması, fikir ve işbirliğini geliştirmek beklenmekteydi. “Personele tanınan çeşitli menfaatler yolu ile idarenin verimi yükseltme” başlığındaki oturumda Türk delegelerden Doç. Dr. Cemal Mihçioğlu ile Doç. Dr. Nermin Abadan Türkiye örneklerine dayanan personel seçimi, ücret verimlilik uygulamalarını değerlendirdikleri tebliğlerini sunduklarına (Abadan, 1960: 259-264) dair bilgilere ulaşılmaktadır.

Yavuz Abadan akademik alanda Türkiye’ye önemli yenilikler getirmiştir. Bunlar arasında özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında Anglo-Sakson akım da önem kazanan Siyaset Bilimini Türk akademi dünyasına tanıtmaya rolü de vardır. Türkiye’nin de bu gelişmelere katılabilmesi ve takip edilebilmesi amacıyla 1952’de bazı arkadaşlarıyla birlikte Türk Siyasi İlimler Derneği’ni kurmuştu. Kurulan bu Derneğin Mehmet Yavuz Abadan’ın kişisel gayretleriyle, 1961’de Bakanlar Kurulu’ndan gerekli izin alındıktan sonra, 1964’de Uluslararası Siyaset Bilimi Akademisi’ne, International Political Science Association - IPSA, katılmasını sağlamıştı. 1965’de Cenevre Kongresinde, Abadan Türkiye adına IPSA yönetim kurulu üyesi olarak seçilmiş ve aldığı bu görevle 1966’da Grenoble, 1967’de Varşova yuvarlak masa toplantılarına katılmıştı (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 30-31; Tunçay, 1969: 13).

Milletlerarası Siyasi İlimler Derneği’nin Beşinci Dünya Kongresine katılan Bahri Savcı (1961) edindiği bilgi ve gözlemlerini Ankara Üniversitesi SBF dergisinde makale olarak yayımlamıştı. Savcı, 26-30 Eylül tarihleri arasında, her üç yılda bir yapılan genel kongrelerden beşincisinin Paris’te yapıldığına değinmekteydi. Bu Kongreye, 40 millete mensup yaklaşık 400 ilim insanıyla, siyasi ilimlerle ilgili üniversite, fakülte, okul, enstitü ve araştırma merkezlerinden gelen temsilci sayılarıyla birlikte katılım hayli yüksek idi. Türkiye’den Beşinci Dünya Kongresine katılmak üzere, SBF tarafından resmen Siyasi İlimler Derneğini de temsil etmek üzere Bahri Savcı görevlendirilmişti. SBF Profesörlerinden Tahsin Bekir Balta, İstanbul Robert Koleji öğretmenlerinden Suna Kili, Paris NATO’da üyesi olan Profesör T. Zafer Tunaya’nın da Kongreye katılmışlardı. Savcı (1961) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin İdari İlimler Enstitüsü ve bu Enstitüde görev alanların bu Kongreye ilgili çalışmalarda gelenek haline getirdikleri bir alışkanlığı da hatırlatmaktadır. Katılımcılar Kongreye mutlaka bir etütle katılmakta ve bu etüt Fransızca ve İngilizce kitap halinde basılmaktaydı.

İlter Turan (2015a) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi asistanlığına yeni başladığı dönemde yaklaşık 1964’te, katıldığı bir toplantıda Yavuz ve Nermin Abadan

ile tanışmasını anlatırken, siyaset ilmi kürsüsünün İstanbul’da gelişimine yönelik adımlar için çabasını ifade etmektedir (Turan, 2015: 32-33):

“Yavuz Bey, sayın hocam, burada da bir siyaset ilmi kürsüsü kuruldu ve gelişecek. Uygun bulursanız, burada da derneğin bir şubesini kuralım. ... Fakat sonradan o iş pek yürümedi, şubeleşme işi olmadı. Zaten o zamanın Türkiye’inde çok dar bir siyasal bilim camiası var, bunların da önemli bir bölümü klasik manada siyasal bilimci değildi. Hukuk kökenli insanlardı, belki tarih kökenli olanları da vardı, bilmiyorum. Onlar siyaset bilimine kendi yetiştirdikleri alanın gözlüklerinden bakarlardı. ... Bir toplantı olunca hep dar camia bir araya gelirdi.”

Siyaset Bilimi Altıncı Dünya Kongresinin 21-25 Eylül 1964 tarihlerinde Cenevre’deki toplantısı, siyasi ilimlerin son gelişmelerinin farklı yaklaşımlarla ele alınması ve tartışılması nedeniyle önemli katkılar elde edilmiş ve altı ana konu etraflıca tartışılmıştı. IPSA’nın Altıncı Dünya Kongresine 14 Türk üye katılmıştı (Abadan, 1965: 903-906).

Ülkelerin gelişme düzeylerine göre Kültür Hürriyet Kongresi yardımıyla ülkelerin insan gücünün eğitilmesi konusunda yapılan etkinliklerden biri de İstanbul Kolokyumu 22-25 Şubat 1965 tarihlerinde gerçekleştirilmişti. Bu etkinlik, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde “*kadroların eğitilmesi ve yetiştirilmesi*” başlığında, çeşitli Akdeniz ülkelerinden gelen ve ayrı ayrı disiplinleri temsil eden fikir insanlarının, eğitimin planlanması ve uygulanması üzerine yaptıkları serbest tartışmalara dayanmaktadır. Siyasal Bilgiler Fakültesinden Doç. Dr. Nermin Abadan eğitimle ilgili kültürel problemleri ele alırken, “*itibar sağlayan bir diploma*” tespitiyle Türkiye’nin eğitim-öğretim davasını özetlemektedir. Nermin Abadan kongre çalışmasını ilginç ve yeni fikirlerin gelişimine katkı sağladığına değinirken etkinliğe Türkiye’den katılımın sınırlı kalmasını ve daha geniş çevrelerin dâhil edilmemesini eksiklik olarak nitelendirmekteydi. Abadan’a (1965) göre bu etkinliğe, Türk üniversite ve kamu kuruluşlarından temsilci ya da katılımcı çağrılmamış olmasını, üniversite reformu, planlı ekonominin uygulanma koşulları ve Devlet Personel Kanunu gibi birçok değişikliğin eşliğinde, yeniliklerin tartışıldığı, bu ortamlarla işbirliği yokluğu (Abadan, 1965: 913-916) olarak yorumlamaktaydı.

18-23 Eylül 1967 tarihleri arasında Brüksel’de düzenlenen *Uluslararası Siyasal İlimler Derneği Dünya Kongresinde* “Uluslararası İlişkilerde Teori ve Yöntem” başlığı iki aşamadaki tartışmalarla ele alınmıştı. İlk aşamada Uluslararası İlişkilerin yerini saptama amacına yönelik fikirler yer almış ve bu disiplinde kullanılan çeşitli yöntemlerin araştırılması da ikinci aşamadaki bölümde değerlendirilmişti. Uluslararası

ilişkiler değişen olmaktan çok genişleyen bir bilim dalı olarak tanımlanan bu Kongrede alandaki çalışmaları özetleyen zengin bir kaynakça, karşılaştırmalı ve farklı yaklaşımlara yer verilmişti (Abadan, 1968: 479-481).

Uluslararası Siyaset Bilimi Derneğinin yuvarlak masa toplantısının 1967 ayağı İstanbul Büyükkada’da düzenlenmesi konusunda Mehmet Yavuz Abadan etkili olmuştu (Abadan Unat ve Yılkin, 2017: 31; Tunçay, 1969: 13). “Siyasi Hayat ve Sosyal Değerler” başlıklı toplantı 28 Mayıs - 3 Haziran 1967 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilmişti. Milletlerarası Siyasi İlimler Derneğiyle, Türk Siyasi İlimler Derneğinin işbirliğiyle, yaklaşık 25 kadar Türk ve yabancı 1967 İstanbul Yuvarlak Masa Toplantısına katıldı. Yuvarlak Masa Toplantısının kapanış konuşmasında IPSA’nın başkanı Freymond Türkiye’de yeni yetişen Türk siyasi bilimcilerin güçlü kuşağından övgüyle bahsetmişti. Toplantı sonunda Siyasi İlimler Türk Derneğinin gelişme trendi ve Türk üniversitelerinde uygulanan siyasi ilimler öğretim programıyla ilgili gelişmeler Yavuz Abadan (Abadan, 1968: 477-481) tarafından aktarılmıştı.

İstanbul Yuvarlak Masa Toplantısında, Siyaset Bilimi Milletlerarası Derneği Başkanı Prof. Jacques Freymond’un Yavuz Abadan’a yönelik ifadelerini tekrar kullanarak Türkiye’deki Siyaset Bilimi eğitimi ve öğretimini üzerine önemli notlara ulaşabilmek mümkündür (Unat, 1969: XXIV):

“... 22 milletten gelen biz temsilcilere bütün siyaset bilimi âleminin övünebileceği genç, taze Türk bilim adamları kuşağını tanıttığınız için teşekkür ederim. Bu yeni hamleci, bilimsel merakla dolu, gerçeği bulmaya and etmiş kuşağın yetişmesinde ve memleketinizde siyaset biliminin öğretim ve araştırmalarının ilerlemesinde sizin çok payınız büyüktür. Bu sizin meslek hayatınıza taç giydiren üstün bir başarıdır”

Yavuz Abadan’ın 1967 yılında vefatından sonra, IPSA’nın başkanvekili olarak Nermin Abadan Unat seçilmiş olup bu seçim IPSA açısından önemli bir değişimi de başlatmıştı. 1960’lar ve öncesinde, duayen siyaset bilimciler ve erkekler tarafından temsil olunan bir kurum olarak tarif edilen IPSA içerisinde hiç kadın olmadığı gibi, ilk kez başkanvekilliğine bir kadının, bir Türk kadınının seçilmesi de ayrıca önem arz etmekteydi (Kabaş, 2012: 216).

Nermin Abadan (1970) Münih’te Milletlerarası Siyaset Bilimi Derneği tarafından düzenlenen Sekizinci Siyaset Bilimi Kongresine katılmış ve bir söyleşide ele alınan çalışmaları özetlemişti. Sekizinci Dünya Kongresine yaklaşık 950 katılım gerçekleşmiş, ele alınan konular bilimsel açıdan daha önce işlenmemiş olması, Kongreyi farklı hale getirmişti (Abadan, 1970: 320-326).

Münih'teki Sekizinci Siyaset Bilimi Dünya Kongresine Türk üniversitelerinden katılan delege sayısının azlığına vurgu yapan Nermin Abadan'a (1970) göre, Ankara Üniversitesinden Prof. Bahri Savcı (SBF), Prof. Bülent Nuri Esen (Hukuk), Prof. Dr. Nermin Abadan (SBF), Ortadoğu Teknik Üniversitesinden Doç. Dr. Yaşar Gürbüz, Dr. İbrahim Kral, İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Tarık Z. Tunaya ile İstanbul Robert Kolejini temsilen Dr. Suna Kili Kongreye katılmıştı. Kongre kayıtlarına göre sadece Prof. Dr. Nermin Abadan'ın Ahmet H. Yücekök ile hazırladığı ortak bir çalışma sunulmuştu (Abadan, 1970: 349).

Hukuk Fakülteleri İkinci Avrupa Kongresinin 14-16 Nisan 1971'de Strasburg'da yapılan toplantısında hukuk eğitim-öğretimi üzerine önemli görüşlere yer verilmişti. Hukuk eğitiminin çağdaş toplum ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olması için ders kitapları, lisans düzeyindeki derslerle gerek öğrencilerin başka ülkelerde eğitim alabilmesi, gerekse akademisyenlerin de ders verebilme olanaklarının sağlanabilmesi önerisi geliştirilmişti (Ansay, 1970: 340-342).

Siyaset Bilimi Dünya Kongresinin 1979 yılında Moskova'da gerçekleştiği bu Kongreye Türkiye'den on altı siyaset bilimci katılmıştı. Nermin Abadan Unat, İlder Turan, Üstün Ergüder, Bahri Savcı ve Suna Kili gibi isimlerin bu Kongreye katılmışlardı (Kabaş, 2012: 93). Özbudun (2015) 1979 Moskova Dünya Kongresi'nde IPSA'nın (International Political Science Association) yönetim kuruluna seçilmiş ve 1982 Rio Kongresi'nde tekrar bu göreve getirilmiş ve altı sene yönetim kurulu üyeliği yapmıştı. Aslında yazısız bir kurala göre, iki dönemden fazla bu görevin yapılamayacağı düzenlenmesine rağmen, Özbudun takip eden üç yılda program komitesi üyesi olarak çalışmalarına devam etmişti. Özbudun IPSA ile bu kurumsal bağlılığın önemli kazanımlarıyla ve uluslararası alanda önde gelen siyaset bilimcilerle bir arada ve işbirliği içerisinde çalışmalarda yer almanın olumlu katkısını dile getirmekteydi (Karacaoğlu, 2015: 36).

1980 öncesi dönemde üniversite düzeyinde lisans ve lisansüstü seviyede eğitim-öğretimde Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi ayrı ve dersler halinde gelişim göstermişlerdi. Yavuz Abadan uluslararası kongreler vasıtasıyla ve Türkiye'de Siyasi İlimler Derneğini faaliyete geçirmekle bu alanın gelişiminde önderlik görevini yerine getirmişti.

Dünyada Kamu Yönetiminin bağımsız bir disiplin olması için atılan ilk adımlar arasında dernekleşme çalışmalarının başlatılması da vardı. Bu konuda Karasu da (2001: 263-236) kamu yöneticiliği alanındaki meslek birliklerinden bahsederken, ABD’de Kamu Yönetimiyle ilgili Yönetim Bilimini Geliştirme Derneği, Yönetimsel Araştırma Derneği ve ASPA gibi meslek alanıyla ilgili birliklerin 20. Yüzyıl başında kurulduğuna değinmekteydi.

Buna karşılık, Türkiye’de kamu yönetimi alanında Koray Karasu (2001) kamu yöneticilerinin ortak bir çatı altında bir araya getiren ulusal düzeyde bir meslek birliğinin olmadığını vurgulamaktadır. Türkiye’de Kamu Yönetimi ilgili meslek birlikleri yoluyla temsil edilmektedir. Bu birlikler arasında, Türk İdareciler Derneği, Kamu Yönetimi Uzmanları Derneği, Bütçe Uzmanları Derneği, Bakanlık Müfettişleri Derneği ve Denetim Elemanları Derneklerini de örnek olarak verilmektedir (Karasu, 2001: 237) Siyasi İlimler Derneği gibi tek bir çatıda hem ulusal hem de uluslararası kimlikte bir yapının kamu yönetimi tarafında geliştirilememiş olmasının akademik gündemde değerlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

1966 yılında Ankara’daki üniversitelerin çeşitli sosyal bilim konularına mensup bir grup öğretim üyesi tarafından “Türk Sosyal Bilimler Derneği’nin kurulmasıyla, Türkiye’deki sosyal bilim alanlarının gelişiminde önemli bir adım atılmıştı. Bu Dernek çalışmalarına, Nermin Abadan-Unat, Arif Payaslıoğlu, Mübeccel Kıray, Cevat Geray, Ruşen Keleş, Şerif Mardin ve Ergun Özbudun gibi isimlerin üye olarak aktif yer almaları bilimsel bilginin yerleşmesi ve yayılmasına katkı vermişti.. Bu Derneğin kuruluş amacı, Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmesini ve bu dalların eğitim-öğretiminin Batılı ülkelerdeki gibi ileri düzeye ulaşması için gerekli çabanın harcanmasıydı. Bu işlevini yerine getirmek için dernek faaliyetleri arasında farklı bir yönteme de başvurulmuş ve bu dernek vasıtasıyla *Sosyal Bilimlere Giriş* olarak adlandırılan bir seri yapının yayımlanmasına başlanmıştı. Bu serilerdeki çalışmalar ilgili konuda uzmanlaşmış üniversite öğretim üyelerince hazırlanması ve aynı konuda uzman danışman editörler tarafından incelenme süreciyle birlikte gerçekleştirilmişti. Bu akademik hassasiyetin kaynağı ise, bu serilerin araştırmacılara, öğrencilere ve her türlü meraklı okuyucuya sunulan çalışmalarda temel bilgiyi verebilmektir (Abadan-Unat ve Payaslıoğlu, 1973: Sunuş). Bu Derneğin 1973 yılında yayımlanan serisi arasında Metin Heper’in *Modernleşme ve Bürokrasi Karşılaştırmalı Kamu Yönetimine Giriş* başlıklı kitabı da yer almaktadır.

Türkiye’de 1969 yılında İşletme eğitimi veren fakülteler ve yüksekokulların eğitim-öğretimindeki gelişmelerini artıracak “Endüstri-Üniversite” işbirliğinde Türk Sevk ve İdare Derneği ve iş yaşamının temsilcileriyle “Sevk ve İdarecilik Vakfı” kurulmuştu. Bu tür bir girişimin gerçekleştirilmesinde Ford Vakfının rehberliği ve lisansüstünde yurtdışı programlarında eğitim-öğretim olanağıyla birlikte maddi fon desteğiyle bu alanın öğretim üyesinin yetişmesine de katkı sağlanmıştı (Yazıcı, 1974: 3-5). Sevk ve İdarecilik Vakfı, Türkiye’deki İşletme eğitim-öğretiminin modern koşullarda gelişmesi ve yerleşmesi için ortak işbirliklerinde bu alana özgü sorunların çözümlenmesine odaklanmıştı. Bu işbirliği Türkiye’de Sevk ve İdarecilik eğitim-öğretimini geniş kapsamlı bir alan araştırmasıyla değerlendirilmesi olanağını sunmuştu.

Kübra Ceviz ile Mülkiyeliler üzerine Bülent Daver’in (2009: 55) yaptığı söyleşide, Mülkiye’nin en parlak dönemi olarak kabul edilen 1965-1975 arası yıllardı. Bu tarih aralığını diğer dönemlerden farklılaştıran akademik nedenler, çok yayın yapılması, Avrupa’ya gidilmesi ve Avrupa’dan hocaların getirilmesiyle akademik anlamda elde edilen bilgi ile çeşitliliğin bu dönem yazınında arttığı ve zenginleştiği dair görüşlerini dile getirmekteydi.

İlter Turan (2015b) kendisiyle yapılan söyleşide Türkiye’de Siyasi Bilimlerin gelişimiyle bu alanda çalışmaları olan akademisyenleri hatırlatarak, tarihsel süreçte geçmişle olan bağa açıklık getirmekte ve siyasal bilimlerin gelişme süresi oldukça kısa bir geçmişe sahip olan Türkiye’de bu alanın 1980’e kadar çok dar bir topluluk tarafından temsil edildiğine değinmektedir. İlter Turan (2015b) kendisinin mesleğe başladığı yıllarda Ankara’da Siyasal Bilgilerde birkaç kişiyle bu alanın sınırlandırıldığına işaret etmektedir. Esasta Siyasal Bilgiler Fakültesi olmasına karşılık akademik kadronun genellikle maliyeci, hukukçuların ağırlığında biçimlendiğini vurgulamaktadır. Siyaset Biliminin sadece birkaç kamu hukukçusunun ilgi alanında uğraş konusu edildiğini vurgulamaktaydı (Turan, 2015b: 184).

Türkiye’de özgün siyasal bilimler çalışmalarının Nermin Abadan-Unat ile 1965’de başladığına işaret eden İlter Turan (2015a: 14) “*o zamana kadar biz beş kişiyiz, birbirimizi biliriz gibi bir camia vardı*” ifadeleriyle Siyaset Bilimi üzerine akademik kadronun sayısal azlığından söz etmektedir.

Prof. Dr. Yavuz Abadan’ın vefatı üzerine, bir armağan yayınlı tanıtım ve gelecek nesillere de aktarmak amacıyla Siyasal Bilgiler Fakültesinin ilk girişimi olan

armağan kitap *Abadan'a Armağan* başlığında Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından 1969'da yayımlanmıştır.

Türkiye'de demokratikleşmenin göstergesinin Kamu Yönetimi eğitim-öğretimin gelişmesindeki doğru orantıda aramak gerekirken, 1960'lı yıllardan buyana askeri darbelerden sonra gündeme gelen idari teşkilatların iyileştirilmesi için hazırlanan yabancı uzman ve yerli rapor ile araştırmalarda ise farklı tespitler (Aykaç, 1995: 277-279) yapılmaktadır. Metin Heper (2002) ODTÜ'de 1970-1974'de öğretim üyesi olarak ders verdiği dönemlerde üniversite kampüsünde yaşanan öğrenci olaylarını geniş çaplı değerlendirerek hem eğitim-öğretime hem de bilimsel gelişmeler üzerinde olumsuz gelişmelere neden olduğuna değinmektedir. Bu gibi olayların yaşandığı 1960-1980'li yıllar için Heper (2002) Türkiye'de Sosyal Bilimlerin bilimselliğine olan güvenin büyük ölçüde kaybedildiği bir dönem olarak nitelendirmektedir. Bu dönemi Heper (2002) şöyle özetlemektedir:

“... Bu yıllarda Sosyal Bilimlerin, gerçek bilim mi --herhangi bir ideolojiye saplanıp kalmadan geçersizliklerinin kanıtlanabileceğinin önceden kabul edildiği hipotezler üretmek mi-- yoksa doğruluğuna kesin kez inanılan bir paradigma (ideoloji) çerçevesinde mantıki türev-doğrular üretmek mi olduğu ciddi olarak düşünölmeye başlanmıştı. Giderek Sosyal ‘Bilimlerin’ ikinci tür bir ‘bilim’ olduğu sonucuna varılmış ve bu düşünce bugüne kadar yaygın bir kanı olarak devam etmiştir.”

Türkiye'de 1960'lı yıllar yeni Anayasa ile birlikte yeni kurum ve yapılanmaya yönelik çalışmaların arttığı ve desteklendiği dönem olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, 27 Mayıs hareketinden sonra üniversitede kıdemli hocaların tasfiye kararının alınması ve tarihe 147'liler Olayı olarak bahsi geçen önemli bir hadise de gerçekleşmiştir. Bu olayın yaşanmasında yaşlı hocaların gençlerin yükselmesini engelledikleri düşüncesinden kaynaklanmaktaydı. 147'liler kararı 1962'de yaklaşık bir buçuk sene sonra düzeltilse de bu Kararla mesleklerinden uzaklaştırılanların tekrar yaşama tutunmalarının çok kolay olmadığından söz edilmekteydi. Bu hocalar arasında iki fakültede ders veren Yavuz Abadan da Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki görevlerinden bu dönemde uzaklaştırılmıştı. Yavuz Abadan, Eskişehir'de İktisadi Ticari Bilimler Yüksek Okulunda ders vermeye devam etmesiyle, olaylara karşı güçlü duruşunu koruyabilmiştir. Hukuk Fakültesinin değerli hocalarından Hikmet Belbez Kanun düzeltildikten sonra üniversiteye giderek istifasını verdiği, bir daha da hocalık yapmadığından söz edilir. 147'liler olayı için pek çok değerli hocanın “*kuşak çekişmesinin kurbanı*” (Kabaş, 2012: 132-133) olduğu ifadesi kullanılır. Eğitimde en belirgin gerilemenin 1960 darbesiyle başladığından söz eden Latif Mutlu

(1997) bu askeri müdahaleden beş ay sonra 27 Ekim 1960'ta çıkartılan 114 sayılı Kanunla 147 üniversite öğretim üyesinin görevlerinden ya uzaklaştırıldığından ya da yerlerinin değiştirildiğinden söz etmektedir. Üniversitelerde bu olayla başlayan öğretim kadrosu sıkıntısının çözülemediği ve artarak devam ettiğine (Mutlu, 1997: 4) dikkat çekilmektedir

Server Tanilli (2013) Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının 1945-1970 döneminde 82 Fakülte ve 8 üniversite yapısıyla temsil edildiğinden söz etmektedir. 1970-1980 döneminde hem üniversitelerin hem de yüksekokulların sayısının artış göstermesini enflasyonla benzeşim kurarak açıklamaktadır. Bu artışın aynı zamanda beraberinde yükseköğretim alanında sorunları getireceği ve artıracakını tahmin etmekteydi (Tanilli, 2013: 442). Aysan (1975) eğitim kalitesini ön plana çıkartarak, işletme alanındaki öğretim üyesi yetiştirme programının düzenlenmesi ve yeni akademik kadroların yetiştirilmesinin tamamlanmasına kadar yeni üniversiteler ve özellikle yeni lisans programlarının açılmaması gerektiğini (Aysan, 1975: 26) dair uyarılarını dile getirmekteydi.

1960-1979 döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin kurumsallaşma yapısının sınırlı kaldığı ve YÖK kuruluncaya kadar belirli üniversitelerde sayıca az eğitim-öğretimin devam ettiği görülmektedir. YÖK öncesi dönem olarak Uğur Ömürgönülşen (2010: 126) bu dönemdeki sınırlı sayıdaki üniversiteleri sıralamaktadır:

AÜ SBF (İdari Şube / Siyaset ve İdari Bilimleri Bölümü), ODTÜ (İdari İlimler Fakültesi, Amme İdaresi Bölümü), Boğaziçi Üniversitesi (İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü), İstanbul Üniversitesi (Siyasal Bilimler Fakültesi), AİTİA (Kamu Yönetimi Bölümü / Yönetim Bilimleri Bölümü / Yönetim Bilimleri Fakültesi), İİTİA (Siyasal Bilimler Yüksekokulu / Siyasal Bilimler Fakültesi), TODAİE (Sevk ve İdare Yüksekokulu).

Mülkiye üzerine Nur Nihan Onay'ın Bilsay Kuruç ile yaptığı söyleşide Türkiye'deki bu alandaki eğitim kurumlarına dair bilgilere de yer verilmekteydi. Kuruç'a (2009: 81-82) göre bu sınırlı eğitim kurumlarının yanında 1960 ve 1970'lerde akademilerin de bulunduğu, ancak bu kurumların henüz yapısının Yüksek Ticaret Okulları olduğunu ve akademik titrinin olmadığından bahsedilmektedir. Bu dönemdeki üniversitelerin sayıca azlığının kurumlarda daha iyi elemanların yetiştirilmesine olanak sağladığından söz edilmektedir. Daha kaliteli eleman yetiştirilmesinde belli üniversitelerin bu alanda onaylandığı ifadelerine, örneğin iktisatçının iki yerden,

hukukçunun iki yerden yetiştiği hatta halen bu kuralların geçerli olabileceği ifadeleriyle üniversitelerin isimlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Can Umut Çiner'in (2015) anlatımıyla bir çalışma alanının bilimsel bir disiplin olarak kabul edilmesinde bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu koşullar “1) Alanın üniversitede öğretiliyor olması; 2) Alana ait akademik kürsülerin olması; 3) Bu kürsülerde çeşitli düzeylerde öğretim elemanlarının (profesör, asistan) bulunması; 4) Alanda düzenli olarak bilimsel toplantıların yapılması; 5) Alanın süreli yayınlarının olması ve alanla ilgili kitapların olması gerektiği” (Çiner, 2015: 4) şeklinde ifade edilmektedir.

Bu tezin 1960-1979 döneminde Türkiye'deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi için bu koşulların yeni ve henüz tamamlanmamış adımların olduğu iddia edilebilir. Bu dönemde yukarıda Ömürgönülşen'in (2010) sıraladığı sayılı üniversitelerde idari şube, İdari İlimler Fakültesi ve/veya Yönetim Bilimleri Fakültesi başlıklarında birbirinden farklı bölüm adlarıyla eğitim-öğretimin gerçekleşmektedir. Bilimsel koşullar için disiplinin üniversitede öğretiliyor olma koşullarını sağlamakla birlikte alanın Siyaset Bilimi disiplininde ve Kamu Yönetimi disiplininde öğretiminin mevcut bulunan üniversitelerde işbirliği ve ortak gelişimden uzak, birbirinden ayrı çizgide, üstelik ders programlarının yoğunluğunun Hukuk, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarında değişiklik gösteren karmaşık uygulamalarla yerleştiği ve ilerlediğinden söz edilebilir.

İlter Turan (2015b) kendisiyle yapılan bir söyleşide bu alanda eğitim veren başka kurumlar sorulduğunda, 1960'larda özel yüksekokulların açıldığını, Şişli'de bir siyasal bilgiler yüksekokulu olduğu bilgisini vermektedir. Turan'ın (2015b: 170) “1962 yılında kurulan Şişli Siyasal Bilimler Yüksekokulu, Anayasa Mahkemesinin özel yükseköğretim kurumlarının anayasaya aykırı olduğuna dair aldığı karar sonrasında 1979 yılında İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine devredilmiştir” sözleriyle bu Okula dair satır aralarında ve sınırlı bilgilere ulaşılmıştır.

Doktora tez çalışmasında eğitim-öğretimi doğrudan etkileyen kurumlar ve gelişmeleri tüm dönemleriyle tamamlama çabasına karşılık Oktay Güvemli'nin (2003) de değindiği üzere, ulaşılabilir kaynaklarla çalışma şekillenmektedir. *İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Tarihi* başlıklı kitabıyla birden fazla akademinin kuruluş bilgilerine yer veren Güvemli (2003) sadece bulunabilen bilgiler ve belgelerle değerlendirmelerin

yapabildiğine, bununla beraber devamlılık sağlayan kayıt kültürünün olmayışı nedeniyle çalışmada eksiklikler ve boşlukların geliştiğine değinmektedir.

Oktay Güvemli'nin(2003) yaptığı tespitler bu doktora tez çalışması için de geçerlilik taşımaktadır. Kabul edilmektedir ki, eğitim-öğretim alanındaki gelişmelerin tarihsel birikimle karşılaştırılmasına; ancak geçmişten günümüze kayıt kültürüne sahip kurumların arşivleri sayesinde yapılabilmektedir. Ankara Üniversitesi SBF yayınları ve arşiv kültürü bu alanı geliştirmekte örnek olmaktadır. Ancak bu kültürün bütün üniversitelerde yerleşik uygulamalara dönüşmemesi uzun erimli ve bütüncül değerlendirmelerden uzak yol izlenmesi tarihsel boşluklara neden olmaktadır.

15 Ocak 2019'da Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde danışman Hocam Hüseyin Özgür'le 4. TİK öncesi doktora tez çalışmalarına devam ederken Siyaset Bilimi bölümü öğretim üyesi H. Aliyar Demirci'nin paylaştığı bilginin de çalışmayı tamamlayıcı olması bağlamında önemli katkı sağlamıştır. Aliyar Demirci'nin bir gazetede Munyar'ın (2019) köşe yazısını okurken fark edip tüm detayı bizlere aktarmasıyla ulaşılan bu kaynakla Şişli Siyasal Bilimler Yüksekokulu'na dair satır aralarında kalan bilgileri toparlamaya çaba gösterilmiştir. Vahap Munyar'ın (2019) kaleme aldığı köşe yazısı Türkiye'nin 1976'daki yükseköğretim koşullarından kısa bir kesit sunmaktadır. Üniversite sınav sonuçlarının postacının zarfı getirmesiyle öğrenildiği bu dönemde Munyar için gelen zarftaki evrakta İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Siyasi Bilimler Yüksek Okulu (Şişli Siyasal) kazanıldığı bilgisi yer almıştır.

Özel yüksekokulların açılması 1965'te Özel Yüksek Okulları Kanunuyla başlamıştır. Bu kurumların açılmasındaki etkenlerin, üniversite tahsili yapmak isteyen gençlerin sayısındaki artışla birlikte, üniversitelerin aldıkları öğrenci kontenjanlarını artırmamaları olarak yorumlanmaktadır (Akyüz, 2013: 362). Türkiye'de yüksek eğitimin sadece devlet tarafından yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında özel yükseköğretim kurumlarının da kurulmaya başlandığından söz edilmektedir (Sarc, 1967: 101).

Özel Yüksek Öğrenim kurumlarının açıldığı ve bu kurumların eğitim-öğretim kadrolarının üniversitelerdeki profesörlerden ve öğretim görevlilerinden faydalandıklarına (Üstünoğlu, 1967: 120) değinilmektedir. Şişli'de Siyasal Bilimler Yüksekokulu, İstanbul'da Galatasaray'da ve Beyazıt'taki özel yüksekokullarında birçok

üniversite kadrosundaki akademisyenin bu okullarda ders verdiği ve bu yolla gelirlerini artırmaya çalıştıklarından söz edilmektedir. Elbette bu özel okullarda sadece saat başı ücret ödemesi yapılıyordu (Bardakçı, 2015: 175). Özel Yüksek Okullar Kanunu 1965 yılında düzenlenerek 1970 yılında iptal edilinceye kadar yükseköğretim sektöründe uygulanmış olup bu okulların sayısal artışı eğitim kalitesiyle birlikte değerlendirilmelidir (Şenses, 2013: 350).

İstanbul'da üniversitelerin ihtiyacı karşılayamaması nedeniyle açıldığından söz edilen özel yüksekokullar 1971'de Anayasa Mahkemesinin kararıyla kapatılmıştır. Sadece İstanbul'da bulunan mesleki konulardaki eğitim veren bu yüksekokulların önce üniversiteler bünyesinde faaliyetlerine devam etmesi öngörülmüştür. Fakat bu okulları üniversiteler kabul etmedikleri için, bu görev akademilere verilmiştir. Akademiler de üniversite statüsü kazanmak karşılığında bu yüksekokulları yapıları içerisine kabul etmişlerdir. Bu düzenlemeler üzerine İstanbul'da sekiz yüksekokulun kapatıldığı ve yedi yüksekokul olarak yeniden eğitime başladığından (Güvemli, 2003: 146) söz edilmektedir.

Oktay Güvemli (2003) akademilerin kendilerine devredilen yüksekokulları fakülte haline getirmeleri sonucunda bu dönemde üniversite-akademi arasında ilişkilerin zorlu bir sürece girdiğinden bahsetmektedir. Yazar bu süreçte, akademiye bağlanan yüksekokulların 16.000'e yakın öğrenci sayısı ile 5.600 öğrencisi olan akademiye dâhil olmasının neredeyse üç katı fazla öğrenci sayısı bu sorunların bir kaynağı olarak gösterilmektedir (Güvemli, 2003: 147). Bu sorunların çözümünde izlenen yolu Oktay Güvemli (2003: 148) şöyle açıklamaktadır:

“Fakülteleşmeden önce yüksek okulları da içine alan bölümlene yoluna gidildiği daha sonra da bu bölümlenmeye uygun fakülteleşmeye yönelindiği görülmektedir. 1977-78 Öğretim yılında, önce akademi bünyesindeki Ekonomi ve İşletme bölümleri Ekonomi Fakültesi ve İşletme Fakültesi haline getirilmiş, Şişli Siyasal Bilimler, Siyasal Bilimler Fakültesi, Beyazıt, Soğanağa'da adı Maliye Muhasebe Yüksek Okulu haline dönüştürülen okul Ticari Bilimler Fakültesi adı ile yeniden örgütlenmiştir. Bu arada Galatasaray İşletmecilik Yüksek Okulu'nun İşletme Fakültesi'ne, Aksaray Yüksek Ticaret Okulu'nun, Ticaret Fakültesi'ne bağlandığı da görülmektedir.”

1977-1978 eğitim-öğretim yılında yapılan düzenlemelerle yüksekokullar fakülte kurumsal kimliğini kazanmış olup, akademilerin bünyelerine aldıkları yüksekokullarla birlikte yenilerini de açmaya devam etmekteydiler. Güvemli (2003) 1970'li yılların başındaki bu gelişmeleri “*okullaşma dönemi*”, yüksekokulların fakülte haline getirildiği 1980'li yılları da “*fakülteleşme dönemi*” olarak adlandırmaktadır.

Server Tanilli (1979; 2013) *Uygarlık Tarihi* başlıklı kitabında Şişli İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu'nda başlayan yükseköğretim için önemli bir örnek teşkil eden uygulamanın siyasi ilimler eğitim-öğretimi içerisinde geliştiğinden söz etmektedir. Tanilli (1979; 2013) Şişli'deki bu Yüksekokulun sonradan fakülte kimliği kazanması yanında ilk Uygarlık Tarihi derslerinin bu Yüksekokulun müfredatında yer almasına da dikkat çekmektedir. Tanilli, bu dersin Türkiye'de 1950'lerden sonra gerek orta öğretim gerekse liselerin eğitim-öğretiminde, kültürün temel konularının öğretilmesindeki zayıflığın yükseköğretimde güçlendirilmesi için başlatılan bir girişim olarak söz etmektedir. Tanilli (1979; 2013) Okul yöneticisi Prof. Kıvanç Ertop'un 1972-1973 ders yılında birinci sınıfların ders programına Uygarlık Tarihi dersinin eklenmesindeki kişisel rolünden bahsetmektedir. Bu dersin ilk öğreticisi olarak da Server Tanilli kendisinin görevlendirildiğini ve 1972-1975 yılları arasında da *Uygarlık Tarihi* başlıklı ders kitabını hazırladığından söz etmektedir.

Üniversitelerin görevlerinin hukuki bağlamda detaylı olarak düzenlenmesi 1973 yılındaki 1750 sayılı Üniversiteler Kanununda belirlenmiştir. Bu dönemde Yüksek Öğretim Kurulu'nun faaliyete geçmesi sağlanmış, alanındaki gelişmelerde yol göstericilik rolü verilmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesi tarafından 1975'de bu kurumun kuruluş, işleyiş görev ve yetkilerine ait düzenlemeler iptal edildiğinden dolayı görevlerini yerine getirememiştir. Lakin üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetimini sağlamak amacıyla Üniversite Denetleme Kurulu faaliyete geçirilmiştir (Akyüz, 2013: 363).

Türkiye'de üniversitelerin sayısının artması ve kurumsal yapının İstanbul ve Ankara dışına da yayılması dolayısıyla üniversitelerin düzenli bir işleyişle gelişebilmeleri için bir reforma ihtiyaç duyulduğunu Server Tanilli (2013) de vurgulamaktadır. 1973'deki yeni Üniversiteler Kanununun bu konuda yeterli çözüm üretmediği gibi bu yeni düzenlemenin mevcut yapı üzerinde 1946 yılındaki Kanunun getirdiği noktadan daha da gerilere taşıyan etkisine (Tanilli, 2013: 443) dikkat çekmektedir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde Mehmet Oluç'un gayretleri ile Siyaset İlmî Kürsüsünün kurulması gerçekleşmiş, bu kürsüde 1964-65 ders yılında doktor asistan Esat Çam, asistan İlter Turan ve Fulbright başvurusuyla gelen siyasal bilim profesörü Muray'dan oluşan bir kadro bulunmaktaydı. İlter Turan (2015a) bu çekirdek

kadroyla başlayan İstanbul Üniversitesindeki Siyaset İlmî Kürsüsünün 1980’li yıllara yaklaşırken gelişme gösterdiğine değinmektedir. Gelişmelerden ilki öğretim kadrosunda sayı olarak gösterilen gelişme iken diğeri ise Siyaset Bilimi Kürsüsünün verdiği mücadelede konusuydu. İlder Turan bu konuyu aktarırken, aslında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine yönelik tespitlerde (Turan, 2015a: 28-33) de bulunmaktadır.

İstanbul’da Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin kurulması girişimlerini İlder Turan’ın ifadeleriyle aktarmak yerinde olacaktır. Hukuk Fakültesi’nden Tarık Zafer Tunaya ile bir grup arkadaşının İstanbul Üniversitesi’nde bir Siyasal Bilgiler Fakültesi kurma isteklerine, İktisat Fakültesi Siyaset İlmî Kürsüsü olarak verilen mücadele kısaca şöyle açıklanmaktadır (Turan, 2015a: 33; Turan 2015b: 172):

“Aslında Ankara Üniversitesi’ndeki Siyasal Bilgiler Fakültesi belki bir siyasal bilgiler hatta bir idare mektebi olarak başlamış ama sonra programını zenginleştirerek bir Sosyal Bilimler Fakültesi hüviyetine kavuşmuştur. İstanbul Üniversitesi’nde de bu işi yapan İktisat Fakültesi’dir. Fakültenin Siyaset İlmî Kürsüsü de vardır. Başkasına ihtiyaç yoktur. Neticede, İktisat Fakültesi aslında İstanbul Üniversitesi’ndeki Sosyal Bilimler Fakültesi’dir, ikinci bir fakülte kurulmamalıdır”.

Bohaç Erozan’la (2015a) İlder Turan’ın yaptığı söyleşide yer verdiği bu mücadele için savundukları görüşün yanlış olmadığı ifadesini kullanmaktadır. Hukuk Fakültesi’nin bölüm kurma ısrarının arkasında, kamu hukuku ve özel hukukçular arasındaki uzlaşma ya da anlaşma sağlanamaması yer almaktaydı. Özel hukukçuların hâkim olduğu, bununla birlikte, kamu hukukçularının da bu işleyişten çok memnun olmadığı görülmekteydi. “*Hissettiğim kadarıyla, Tarık Hoca daha çok özel hukuk ağırlıklı olan Hukuk Fakültesi’nde mutlu değildi. Kendi yerinin kurmak istediği bir Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde olacağını düşünüyordu.*” (Kuyaksil, 2014: 388; Turan, 2015a: 33). Zafer Tarık Tunaya’nın bu konuda büyük bir özveriyle çalıştığı, bununla birlikte üniversite kurullarından da bir türlü geçmeyen bu kararın 1979’da kabul edildiğine (Kuyaksil, 2014: 388; Turan, 2015: 33) değinilmektedir.

Ergun Özbudun (2015) Ankara Hukuk Fakültesi mezunu ve Kamu Hukuku doktoralı Anayasa Hukuku asistanı olarak eğitim-öğretimini geliştirirken, akademik ilgisinin Anayasa Hukuku alanıyla sınırlı kalmadığını Siyaset Bilimine karşı da merak duygusunun arttığından söz etmekteydi. Bu ikili çalışma davranışının gelişmesinde o dönemde Türkiye’de Anayasa Hukuku ve Siyaset Bilimini bir arada sürdüren Tarık Zafer Tunaya’yı kendisine örnek aldığından bahsetmekteydi. Özbudun (2015) ayrıca, Anayasa Hukukuyla Siyaset Biliminin bilhassa Karşılaştırmalı Siyaseti birbirinden

ayırmanın çok da mümkün olmadığına da değinmekteydi. Fransız geleneğinde de neredeyse bütün kitapların Anayasa Hukuku ve siyasal kurumlar ya da tersinden siyasal kurumlar ve Anayasa Hukuku başlığında yer alırlarıyla da örneklendirilmektedir (Özbudun, 2015: 35)

Robert Koleji'nin Boğaziçi Üniversitesine dönüşmesini 1970'lerin başı olarak ifade eden Binnaz Toprak (2015) bu değişimle birlikte üniversite olmasında da en büyük etkenin Sosyal Bilimler Bölümünün kurulmasıyla gerçekleştiğinden söz etmekteydi. Şerif Mardin tarafından kurulan İdari Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Bilimler Bölümünde, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Psikoloji alt dalları ya da programları bulunmaktaydı. Öğrencilerin Sosyal Bilimler Bölümü'nden mezun olduklarında diplomalarında bu alt dallardan hangisi üzerinde öğrenim gördüğü bilgisi yer almaktaydı (Toprak, 2015: 20).

Boğaziçi Üniversitesi bünyesindeki Sosyal Bilimler Bölümündeki eğitim-öğretimin yöntem ve metotları üzerine “*Hiçbir dönemde o eski Sosyal Bilimler kadar güçlü olmadı*” (Toprak 2015: 21) sözleriyle Binnaz Toprak (2015) akademik kadronun geliştirici ortamlar ve işbirliği içerisinde nasıl çalışmalar yaptıklarını aktarmaktadır (Toprak, 2015: 21-22):

“... İdari Bilimler binasının beşinci katındaydık hepimiz. Adeta bir efsaneydi o beşinci kat. Tatillerde de oradaydık, bayram tatillerinde ara tatilde de. Devamlı konferanslar, aramızda tartışmalar olurdu. Öğle yemeklerinden sonra bölüm odasında oturulur, günlük politika tartışılırdı. Çok şey öğrendiğim bir dönemdi ve okumaktan çok arkadaşlarımdan öğrendim diye düşünüyorum. Öğrenci sayımız daha azdı tabii... O zamanlar her dakika, her kapı açıktı, herkes orada çalışırdı gece yarısına kadar. Hafta sonları gelinirdi. Dediğim gibi bayram tatilinin bile farkına varmayıp böyle uluslararası konferanslar organize ettiğimiz zamanlar olmuştu.”

Boğaziçi Üniversitesi'nde İdari Bilimler Fakültesinde Sosyal Bilimler bölümünün disiplinler arası yapısında kurulmasına ve bu kuruluş sürecini Sabri Sayarı (2015) söyleşide Selma Bardakçı'ya ayrıntılarıyla önemli bilgiler sunmaktadır (Sayarı, 2015: 246):

“... O sırada Şerif Mardin'den bir haber geldi. Ben Siyasal Bilgilerden ayrılıp, Boğaziçi Üniversitesi'ne geçiyorum. Orada yeni bir bölüm kuracağım. Seni de çok istiyorum dedi. ... O sırada Boğaziçi Üniversite'sinde İdari Bilimler Fakültesi'nde İşletme ve Ekonominin yanı sıra bir Sosyal Bilimler Bölümü kuruldu. Sosyal Bilimler tamamen disiplinler arası bir şekilde yapılmalıydı. Şerif Bey'in de öngördüğü model buydu. Bölümün içinde Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Sosyoloji vardı. Ben de o bölüme geldim. Şerif Bey tabii bizden biraz daha kıdemliydi ama onun haricinde çoğumuz genç, Amerika'dan yeni doktoramızı almış insanlardık. Kimler vardı dersiniz, Metin Heper, Üstün Ergüder, Suna Kili. ... Çok iyi bir Sosyal Bilimler Bölümü oldu.”

Boğaziçi Üniversitesine 1974 yılında öğretim üyesi kadrosuyla başladığı dönem için Türkiye’de üniversitelerde öğrenci olaylarının artış gösterdiği yıllar olduğuna değinen Heper (2002), Boğaziçi Üniversitesinde bu tür olayların nadiren yaşandığı ve eğitim-öğretimle gerçek bilimsel faaliyetlerin devam edilmesinde az sorunla karşılaşıldığından bahsetmekteydi. Kuşkusuz başka alanlardaki gelişmelerin bu üniversitenin eğitimi-öğretiminde derin izler bıraktığını da Heper (2002: 55) şöyle açıklamaktadır:

“... Boğaziçi Üniversitesi, 1960-1970’lerin gayri bilimsel atmosferine büyük ölçüde direnç gösterebilmiş, fakat ülkemizde enflasyonist ortamda yükseköğretime ayrılan payın çok düşük olmaya devam etmesinden diğer devlet üniversiteleri gibi olumsuz etkilenmeye başlamıştı. Bu yıllarda her sene başı toplanıyor, artık Kütüphaneye hangi dergileri getirmeyelim kararını alıyorduk. Kütüphane’nin yeni kitaplar edinmesi ise hemen hemen imkânsız hale gelmişti. Kişisel olarak varlıklı olmayan veya yarı zamanlı başka işlerde çalışmayan öğretim elemanları için idame hayat sorunu ortaya çıkmıştı. Özellikle o yıllarda, tüm bu ve benzeri faktörler üniversitenin gerçek bilimsel potansiyelini düşürmeye başlamıştı.”

4.2. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Mustafa Aysan (1975) Türkiye’de sevk ve idarecilik eğitim-öğretiminin mevcut durumunu değerlendirdiği araştırma sonuçlarına göre, asıl yönetici kurslarıyla lisansüstü uzmanlık programlarının geliştirilmesi gerekirken Türkiye’de lisans eğitim-öğretiminin daha öncelikli konumda ve hızlı gelişmiştir. Bu alandaki öğretim üyesi yetiştirme sürecinin genellikle Aysan (1975) yabancı ülkelere gönderilen yılda 6-7 İşletme doktoruyla bu ihtiyaç karşılanmaya çalışılırken, yılda 40-45 İşletme doktorunun yetiştirilmesiyle değişmesi gerektiği düşüncesini açıklamaktadır. Türkiye’deki doktora programlarındaki eğitimin kalitesinin düzeltilmesi gereğine de vurgu yapan Aysan (1975) bunun için belki de doktora programlarına giriş şartlarının zorlaştırılması ve Batı ülkelerindeki uygulamalara göre yeniden düzenlenmelerin yapılmasını önermektedir (Aysan, 1975: 19-26).

Mülkiye’de 1960’lı yıllarda lisansüstü eğitime dair anılar ve söyleşilerde ortak olan yüksek lisans eğitimi-öğretiminin yer almadığı, sadece doktora eğitiminin yapıldığı Korkut Boratav (2009: 19) yaşadıkları üzerinden bunu şöyle açıklamaktadır: “*Eski hocaların akademik ünvanları bugünkünden farklıydı. Mesela yakında kaybettiğimiz Sadun Aren profesördü ama doktor değildi. Bana gelince, doktorum ama yüksek lisans yapmadım. Bizim zamanımızda yüksek lisans yoktu. ...*” sözleriyle lisansüstü eğitim ve akademik ünvanların tarihsel süreçteki değişimine dair ayrıntılar sunmaktadır.

İlter Turan (2015b: 166) İstanbul Üniversitesi'nde doktora başladığı 1964'de yurtdışı yüksek lisans derecesinden dolayı doktoranın birinci yılından muaf tutulan uygulamayı aktarırken, o zamanlar yüksek lisans diye bir derecenin olmadığından söz etmektedir.

Ergun Özbudun Armağan kitapta biyografisinde de belirtildiği üzere, hukuk formasyonuna sahip olduğu, Ankara Hukuk Fakültesinde 1959'da lisans ve 1962'de doktora eğitimini tamamlamıştır. Hukuk formasyonuna sahip biri olarak Ergun Özbudun'un Siyaset Bilimi alanında da başarılarına dikkat çekilerek, Türk ve Dünya Siyaset Bilimine katkılarından bahsedilmekteydi. Türkiye'de Ergun Özbudun'un en seçkin siyaset bilimcileri arasında yer aldığı aynı zamanda hukuk alanında da benzer başarısından söz edilmektedir. İki alanda da önemli eserleriyle Hukuk ve Siyaset bilimi kimliklerini birbirinden ayrı koruduğu ve geliştirdiği (Gözler, 2008: 6-14) örneklendirilmektedir.

Prof. Dr. Ergun Özbudun'a Armağan kitabında Hukuk ve Siyaset biliminin eş ağırlığı gözlemlenmektedir. Kemal Gözler'in (2008) ifadeleriyle Ergun Özbudun'un yaklaşık kırk yıllık hocalık hayatında yirmi binden fazla öğrenciye ders verdiğini hatırlatmaktadır. 1994'e kadar Ankara Hukuk Fakültesi'nde ve bu tarihten sonra Bilkent Üniversitesinde Anayasa Hukuku ve çeşitli Siyaset Bilimi derslerini verdiğinden (Gözler, 2008: 15) söz etmektedir. Armağan kitap için elli makaleden oluşan çalışmanın Ergun Özbudun'un ikili akademik kimliğini ifade eder şekilde iki cilt olarak hazırlandığı ifade edilebilir. Birinci cildinde yirmi altı Siyaset Bilimi, ikinci cildinde yirmi dört Anayasa Hukukuna dair çalışma yer almakla birlikte her cildin başında Ergun Özbudun'un bu alanlara yaptığı katkılar ayrıca dile getirilmiştir.

Siyaset Bilimine katkılarını armağan kitapta Ali Resul Usul (2008) "Ergun Özbudun'un Türk Siyaset Bilimine Katkılarının Değerlendirilmesi" başlıklı kitap bölümünde aktarmaktadır. Aynı kitapta "Ergun Özbudun'un Türk Anayasa Hukuku Doktrinine Katkısı" başlıklı çalışmasıyla Kemal Gözler (2008) hukuk alanındaki çalışmalarıyla birlikte tekrar Siyaset Bilimi de yer açmaktadır.

1963'de Mülkiye'de açılan asistanlık sınavlarına başvuran Bilsay Kuruç (2009: 80) Mülkiye'nin kapalı bir kurum ve dışarıdan kimseyi almadığı söylemlerine rağmen Mülkiye mezunu olmayarak bu sınavdan geçtiğini asistanlığa kabul edilışinden söz

etmekteydi. O dönemde akademik ünvanlarda doktor asistan kullanıldığı ve bu ünvanın yardımcı doçentin eşdeğeri idi.

Meray (1967) Türkiye'deki yükseköğretimde karşılaşılan sorunlu alanlardan birinin kalabalık sınıflarda sürdürülen eğitim-öğretim uygulamaları olarak tanımlamaktaydı. Meray'a göre bu sorunun öğrenci sayısının fazlalığının küçük sınıflara bölünmesi ve yeterli sayıda bina ve oda sağlanmasıyla çözüme ulaşılabileceği gibi görülse de, aslında arkasında daha hızlı bir çözüm bekleyen, bu sınıflara yeterli sayıda ve iyi yetişmiş öğretim üyesi sayısını karşılamadaki güçlüklerle de dikkat çekmekteydi. Öğretim üyesi kadrolarındaki eksiklere rağmen Üniversiteler Kanununun düzenlemelerinin Meray'a (1967) göre bu konuda telafi edici önlemlerden uzak ve ilgisiz uygulamalar olarak nitelendirilebilecek kararlara yer verildiğinden söz etmekteydi. Bu uygulamaları Üniversiteler Kanunu düzenlemelerine bağlı olarak işleyişini şu sözlerle ifade etmekteydi (Meray, 1967: 81):

“... Doktora yapsalar bile, asistanlar doçent olmadan ders veremezler. Bu yüzden SBF'ndeki 37 asistandan 24'ü doktora yapmış bulunmakla beraber, bunların ders verme yetkisi olmadığından, öğretim bakımından yok sayılmaktadırlar. Buna karşılık, örneğin ODTÜ'nde yardımcı profesörlük (assistant-professor), ve öğretim görevlisi (instructor) sisteminin kabul edilmiş olması, yalnız doktora yapmış fakat doçentliğini vermemiş olanlara değil, Master yapıp aynı durumda bulunanlarda ders verdirme imkânını sağlamaktadır.”

Ergun Özbudun'un akademik çalışmalarında 1960'larda bilimsel yazma kurallarını yazında kullanmaya başlamıştır. Özbudun'un, bilimsel yazmada kullandığı alıntı ve kaynak göstermedeki hassasiyeti ve bu kuralları yerine getirmedeki akademik özen ve tutumuna değinen Gözler (2008) eski araştırmacı ve bilim insanı kimliği taşıyanların bilimsel yazma kurallarına umumiyetle uymadıklarından bahsetmekteydi. Bu dönem çalışmalarında mevcut yazılanların çoğunlukla yabancı yazarlardan alıntı olmasına rağmen, bunlar kaynakçada genellikle gösterilmemekteydi. Gözler'e (2008) göre, bu mevcut işleyişin ve eksikliğin yeni araştırmacı ve bilim insanları vasıtasıyla halen devam etmektedir. Bu süregelen akademik davranışın, kitap ve makalelerde dipnotlarda kaynak olarak gösterilmesinde yanlış bilgi ve künyelerin yer alışı gibi ve yayın kuruluşuna hiç değinilmemesi gibi uygulamalarla (Gözler, 2008: 8) akademik mecradaki yazma ve araştırma kültüründeki devam eden hatalı örnekleri sunmaktadır.

Nermin Abadan Unat'a (2012) göre, üniversitelerde öğrencinin sınıf ortamında aktif katılımının sağlanmasının gerekli olduğunu ve bu yöntemi Siyasal Bilgiler Fakültesinde uyguladığını dile getirmekteydi. Abadan Unat'a göre, akademik gelişim

alandaki çalışmalarını çok iyi bilmenin yanında, bunlar üzerinde karşılaştırma yapabilmeyi de gerektirmekteydi. İzlenecek yöntem üzerine, sadece okumak eyleminden uzak, yapılan okumalar üzerine dersi yöneten hocanın rehberliğinde tartışmaların ve fikirlerin üretildiği ortamların geliştirilmesini önermekteydi. Abadan Unat, üniversitelerde kendisinin verdiği dersleri örnek gösterirken, derslerin baştan sona sorularla geçtiği ifadelerini kullanmaktaydı. Boğaziçi Üniversitesi'nde de aynı yöntemi kullandığına değinen Abadan Unat, uygulamanın bu üniversite için olağan karşılanabileceğinden söz etmekteydi. Bu üniversitedeki hocaların büyük çoğunluğunun Amerika'da doktora yapmış olmaları ve interaktif ders yapmayı benimsemeleriyle de bu işleyişe açıklık kazandırmaktaydı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde kendisinin dışında Şerif Mardin'in de bu yöntemi kullandığından bahsetmekteydi. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde genellikle hocanın ders anlattığı, öğrencilerin not tuttuğu bir sistemin hâkim olduğunu vurgulamaktaydı. Bu sistemin ister istemez öğrencinin ezberleyen davranışını geliştirdiğine değinen Abadan Unat, Oysa ki Amerikan yönteminin konuyla ilgili kendi görüşünü oluşturmak, farklı görüşleri dinlemek ve gerekirse münakaşa etmeye odaklı (Kabaş, 2012: 169-170) yönleriyle öğrenciye ve öğrenme ortamlarına getirdiği katkılardan söz etmektedir.

Mete Tunçay (2007) Söyleşide “*Yapmam gereken işler var ...*” ifadelerini kullanırken 1960'ların sonlarında bir akademisyen olarak kendi çalışmalarının yanında camiadaki diğer meraklıların ve araştırmacılara fayda sağlayacak gerçek bir rehberlik yaptığına inanmaktadır (Tunçay, 2007: 49):

“Hiçbir yerli yabancı kitapta olmayan bir şey yaptım ben. Bulduğum bir derginin, kitabın hangi kütüphanede hangi numarayla kayıtlı olduğunu yazdım. Normal olarak insan gönderme yaptığı bir kitabın nerede bulunduğunu yazmaz, ama Türkiye'de öyle ki durum ... Mesela benim çok iftihar ettiğim bir şeydi o, Aydınlık koleksiyonunu beş ayrı kütüphaneden toparlamak. Şu sayılar şurada var, şu sayılar şurada var, şu numara da diye gösteriyorum. ... Batı dillerinde benim kovaladığım malzemeye gri literatür deniliyor. ...”

Lisansüstü eğitim-öğretimde geliştirilmesi ve/veya düzenlenmesine ihtiyaç duyulan alanlar arasında Bilsay Kuruç (2009) mutlaka ustadan çırağa geçen usuldeki uygulamaların destek verilerek geliştirilmesi olarak ifade etmekteydi. Bu işleyişin ancak karşılıklı bilgi alışverişini destekleyen akademik gelenekler ve kuralların sağlandığı ortamlarda gerçekleşeceğine değinen Bilsay Kuruç anılarından bu talebine açıklık kazandırmaktadır. Kuruç şu sözleriyle (Kuruç, 2009: 81-82) öğrenmede usta-çırak zincirinin kurulmasının önemine değinmekteydi:

“... Maliye Enstitüsü'nün altında da çok ilginç iki katlı kütüphane vardı. ... Orada herkesin masası vardı. Yani ayrı ayrı odalar değil de ayrı ayrı masalar vardı. Herkes masasında çalışırdı. Ses olmazdı yani. Sessizlik. Bir de büyük bir masa vardı. Uzun böyle. Orada gazeteler durur. İşte bir çay içme zamanı orada toplanılır, sohbet edilirdi. Böyle kolektif bir bilim ünitesi idi orası. İşte bunun bir önemli katkısı var. İnsanların bir arada olmasının getirdiği bir tür bilimsel dayanışma gerçekleşiyor. Herkes birbirinin yaptığı çalışmayla ilgileniyor ama olumlu şekilde. ... Eğer hissedilirse bir eksikliği filan, yav şuna da bir bak deniyor ya da şunu da oku deniyor. Böyle bir yerdi ...”

Türkiye’de üniversitelerde uygulanan akademik personel mevzuattaki üst yaş sınırlaması getirmesi nedeniyle devlet üniversitelerinde çalışan akademisyenler yaş haddinden dolayı en verimli döneminde emekliye ayrılmaktadır. Bir akademisyenin yetişmesinin ortalama 30 yıllık bir süre aldığını vurgulayan Nermin Abadan Unat (2012) en verimli, tecrübeli mesleki birikimin doruğundaki bu akademisyenlerin, Türkiye’de emekliye sevk edilmesini eleştirmektedir. Bu uygulamalar için Türkiye’de yaşça birikimli ve tecrübeli kadroyu, bilimsel alanın dışına taşıdığı, yayın yapmayan ve üretmesi teşvik edilmeyen pasif bir yaşama yönlendirildiğinden söz etmekteydi. Abadan Unat liberal Batı ülkelerindeki uygulamalardan örnekler sunarak, bu kişilerden bilimsel ortam ve araştırmalar için yararlanabilecek düzenlemelerin yapılabileceğini vurgulamaktaydı: “*Yurt dışında isim yapmış iyi hocalara, emekli olduktan sonra arzu ederseniz üniversite de kalabilirsiniz, lojmanınızı muhafaza edebilirsiniz, istediğiniz zamanlarda genç arkadaşlara bir sunum yapabilirsiniz diyorlar. Emeritus statüsüne sahip bu dünya çapındaki akademisyenler böylece bilim üretmeye devam ediyor*” (Kabaş, 2012: 171).

ODTÜ İktisat Bölümünde öncelikle lisans eğitimi başlamış, lisansüstü eğitim-öğretim programları daha sonra açılmıştır. ODTÜ’de yüksek lisans programı 1972–73 ders yılında, doktora programının ise 1985–86 ders yılı döneminde başlamıştır. Yeni yapılan düzenlemelere göre, 1973–74 ders yılından başlayarak, öğrencilerin fakülte yerine doğrudan bölümlere kabul edilmesi uygulamasına geçildiği (Görün, 2013: 242) bilgisine de yer verilmektedir.

Bilsay Kuruç kendi öğrenciliğinde “*Hocalarla böyle rahat konuşulamazdı, yani onlara soru sorulamazdı*” (Kuruç, 2009: 85) sözlerine yer verirken 1973’de doçent olduğunu ve akademik çalışmalarına Oslo’da devam ederken edindiği izlenimleri şöyle ifade etmektedir (Kuruç, 2009: 85-86):

“... Oslo’da iki sene kaldım. ... O da enstitü idi. Fakülte aslında ama Enstitü olarak adı geçiyordu. Bütün hocalar ve asistanlar öğle saatinde, yukarıda bir çay kahve yeri vardır, oraya giderler. ... Orada Nobel almış insanlar ve Nobel’e aday olmuş sonra

kazanamayan insanlar vardı. Ve çok demokratik bir şekilde birbirleriyle işte dışarıdan gelen benim gibi akademik konuklarla çok rahat, herhangi bir yükseklik farkı yapmadan filan bilgi alışverişi yaparlardı, konuşurlardı. Saygı gösterirlerdi. Hepsisi İngilizce biliyor ama öğretim Norveççe. Şimdi ben Türkiye’den meçhul bir adam gelmişim oraya. ... Ve sadece İngilizce konuşuyorum diye birkaç tane semineri İngilizce yaptıklarını hatırlıyorum. Tam olması gereken bir akademik atmosfer vardı. ... Ama Norveç’te Nobel almış bir adamla öğlen kahve içebilirsiniz, kapısını çalıp içeri girebilirsiniz. Şöyle bir şey okudum, anlamadım, şuna ne diyorsun diye konuşabilirsiniz. Sen cahil de olsan aynı hızda meslektaş muamelesiyle sana yaklaşır. Öyle bir model bize lazım galiba ...”.

Yukarıdaki gelişmeler üzerine Mustafa Aysan’ın (1975) Türk İşletme okullarına ait Haziran (1973) ayında elde edilen araştırma sonuçları ile Türkiye’deki eğitim-öğretimin mevcut durumuna ait bilgiler sunulabilir. Aysan (1975) araştırma kapsamındaki okullarda öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun tam zamanlı çalışmadığı gibi öğretim üyelerinin maaşlarının çok düşük olduğuna değinmekteydi. Aysan’a göre, mevcut kaynaklar bina ve gereçlerin yetersizliğini aynı zaman da öğretim üyesi yetiştirilmesinin de önündeki engeller arasında değerlendirmekteydi. Araştırmaların kaynak kısıtlılığından desteklenememesi ve okulların çoğunlukla lisans seviyesindeki programlara yer verilmesi nedeniyle Aysan’a göre bu tablo karşısında, yönetici kursları ve lisansüstü programları için başlatılan çalışmaların yeterince gelişim gösteremeyeceğinden (Aysan, 1975: 19) bahsetmektedir.

Ersin Kalaycıoğlu’na (2015b) göre, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi Kürsüsünde 1977-1981 arasındaki olumlu gelişmeler yaşanmış ve Enstitü’nün olanaklarının da artması sonucunda doktora programları başlamıştı. Ersin Kalaycıoğlu o dönemdeki gelişmeleri şöyle aktarmaktadır (Kalaycıoğlu, 2015b: 80):

“... Ben İlter Turan’la beraber derse girmeye başladım. Resmen dersi o götürüyordu, ama aslında beraber veriyorduk. Çünkü o tarihte yardımcı doçentlik yoktu ve doktor asistanların derse girmesi yasaktı. Kanun değişince doktor asistanlar da ders vermeye başladı. Ben dört yıllık doktor asistan olarak doktora derslerine İlter Turan’la beraber girdim ve adım gözükmemek şartıyla çalıştım.”

Cem (1976) TODAİE’nin ilk kuruluşunun uluslararası ve bölgesel eğitim kurumu olarak birkaç ülkeyi içeren yapılaşmasının, dönemin şartları ve gelişmeleri karşısında Enstitü’nün yapısının ulusal bir eğitim kurumuna dönüştüğünden (Cem, 1976: 70) bahsetmektedir.

Turgay Ergun (1996) örgütlerin toplumsal değişim üzerindeki etkilerinin, bu örgütlerin büyüklüğü ile açıklanamayacağını, bazen küçük bir örgütün toplumsal sistemde inanılmaz değişimleri başlatabileceğine değinmektedir. Ergun’a (1996) göre bu tür örgüt tanımlamasına uyumlu örneğinin Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi

Enstitüsü olduğundan söz etmekteydi. Ergun, 44 yıllık geçmiş üzerinden TODAİE'nin örgütsel yapısının sayısal olarak hiç bir zaman büyük olmadığına değinirken, etkileme gücü ve alanı bakımından toplumsal değişimde büyük örgütlerden daha fazla etkili olduğuna dair vurgusunu (Ergun, 1996: 3) dile getirmektedir.

TODAİE'nin kuruluş amacı 7163 sayılı Kanunla; “*amme idaresinin muasır telakkisine göre gelişmesine yararlı çalışmalar yapmak suretiyle idare sanatında eleman yetiştirmek ve memurların idari sahada olgunlaşmasını sağlamak*” (Sürgit, 1968: 3) olarak tanımlanmaktadır. Sürgit'e (1968) göre, TODAİE'nin hedeflerini gerçekleştirmesi için üç alana dağılmış olan, öğretim ve yetiştirme, araştırma ve yardım ile derleme ve yayın olarak sınıflandırılmış görevlerini yerine getirmeliydi. Cem (1975: 20) ise Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün, özellikle Kamu Yönetimi eğitim-öğretim programlarıyla birlikte, araştırma ve yayın alanlarında sağladığı gelişmelerle özellikle Türkiye'de kamu yönetimi disiplini ve eğitim-öğretiminde önemli değişimleri başlattığından söz etmekteydi.

Ergun (1996) TODAİE'nin görev ve sorumluluklarının düzenlenmesinde, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Etüt Grubu Raporunun etkili olduğu ve üniversite üstü bir amme idaresi eğitim-öğretim hedefiyle çalışmaların yapıldığına değinmekteydi. Bu nedenle de Enstitünün eğitim faaliyetleri içeriğine, yüksek lisans ve doktora programlarının düzenlenmesi ve liberal Batı ülke örneklerinden yararlanarak geliştirilmesi kurumsal amaçlar arasına alınmaktaydı. Ergun'a göre, bu tür eğitim-öğretim programlarının Türkiye'deki eğitim kurumları tarafından gerçekleştirilmesinin, eğitim-öğretim için yurtdışına gönderilen kişilere yapılan harcamalarda da önemli ölçüde tasarruf olanağı sağlayacağına da değinmekteydi (Ergun, 1996: 15)

Türkiye'de planlı kalkınma dönemi ile birlikte, kamu yönetiminin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasının da eğitilmiş insan gücünün olumlu etkileri, kalkınma planları ve araştırma raporlarıyla ölçülebilir ve görünebilir hale gelmiştir. Cem (1975: 20-21) bu konudaki faaliyetlerin değerlendirildiği kalkınma planlarında TODAİE'nin bir kamu hizmet içi eğitim kurumu olarak tanımlanmış ve bu konudaki faaliyetlerin yerine getirilmesi içinde yeni düzenlemelerin yapılmasına yönelik karar ve uygulamalar başlatılmıştı.

TODAİE bünyesinde 1974 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile yapılan düzenlemeyle, “Sevk ve İdare Yüksek Okulu” önlisans düzeyinde eğitim

faaliyetlerine başlamış ve Enstitünün görevleri arasına eklenen bu Okulla Enstitünün çalışmalarının da genişlediğinden söz edilmekteydi (Cem, 1975: 20-21). Sevk ve İdare Yüksek Okulunun kurulmasına yönetici sayısının artması ve yöneticileri eğitecek akademik kuruluşlara olan ihtiyaç neden gösterilmekteydi. Bu gelişmenin amacı Amme İdaresi Dergisinde “*modern yöneticilerin yetiştirilmesi*” olarak ifade bulmaktaydı. Sevk ve İdare Yüksek Okulunun ilk mezunlarının verildiği 1978 yılında Genel Müdür Prof. Gözübüyük Okulun kuruluş gerekçesini “*işletmecisi tipi yönetici*” yetiştirmek olduğunu (Tural, 2014: 195) vurgulamaktaydı. Sevk ve İdare Yüksek Okulunun, aslında kamu kesimi ve özel kesim ayrımından uzak, çağdaş yönetici yetiştirmeyi hedeflediği kabul edilmekteydi (Ergun, 1996: 9).

BM uzmanları, TODAİE’de eğitim ve öğretimdeki gelişmeleri takip etmekte, değerlendirmelerini rapor ve yazışmalarla ilgili birimlerle paylaşmaktaydılar. Örneğin, özellikle kurumun devamını sağlayacak öğretim üyelerinin halen yetiştirilememiş olmasına uzmanlar dikkat çekerek, Türkiye’de kamu yönetimi eğitiminin gelişmesi ve yerleşmesiyle ilgili gelecek endişelerini de dile getirmekteydiler (Tural, 2014: 77).

TODAİE’nin eğitim kadrosunda 1970’li yıllara kadar, Türk ve yabancı uzmanlarla akademik bir çalışma beklenmeyen asistanlar yer almaktaydı. TODAİE kendine özgü bir yapıya sahip kurum olarak, akademik düzenden uzak kadrolu meslek personelleriyle eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmekteydi. Bu işleyiş ancak Enstitü’de 1971 yılında kabul edilen 1416 sayılı Kanunla değişikliğe uğramıştır. Özellikle yurt dışında doktora yapmış asistanların TODAİE’de göreve başlamasıyla birlikte, akademik yapılanmayı gerektiren düzenlemelere yer vermeye başlanmıştır. Bu genç kadroların istihdamıyla gerçekleşen akademik hiyerarşik yapıda, Enstitü ilk kadrolu doçentlerine 1979’da, profesörlerine 1988’de sahip olmuştur. TODAİE ancak 1990’lı yıllara doğru kendi yapısı içerisinde yer alan akademik hiyerarşinin kuruluşunu tamamlayabilmiştir (Bozkurt, 2001: 28).

Cemal Mihçioğlu (1968) Türkiye’de kamu yönetiminde yüksek kademe yöneticilerinin yetiştirilmesi ve eğitilmesinin önemine makalesinde değinmektedir. Toplumun ihtiyaçlarının çözüme ulaştırılmasında, yönetici sınıfın etkin davranış ve karar mekanizması rolünü gerçekleştirebilmesi için, bilgi ve eğitimin hizmet öncesinden başlatılması gerektiğini vurgulamaktadır. Mihçioğlu (1968) ilk elden yaptığı gözlemlere dayanan bilgilere de yer verdiği makalesinde, Türkiye’de yüksek kademe yöneticilerin eğitimini belirleyen memur eğitim politikasının yokluğuna da dikkat çekmektedir.

Gerek duyulan yönetici eğitimlerinin de ancak kuruluşların talebiyle TODAİE tarafından düzenlenen kısa süreli seminerlerle karşılandığından bahsetmektedir. Mihçioğlu (1968) bu seminerlerin yararlı olabileceğini ileri sürmekle birlikte, bu alanda duyulan ihtiyacı karşılayabilecek yeterlilikten uzak tanımlamasını yapmaktadır.

Türkiye’de yönetici geliştirme eğitimi programı Onaran (1967) ilk olarak 1962–1964 yıllarında Birleşik Amerika Uluslararası Kalkınma Örgütü (AID) Türkiye Misyonu tarafından, bazı kurumlarda denendiği ancak daha sonra bu program TODAİE tarafından geliştirilmiştir. Onaran, bu programların profesyonel ölçütlerde 1964 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu programlar: yüksek yöneticilik semineri, orta kademe yöneticilik semineri, ilk amir(işi basitleştirme) seminerleri olarak gruplandırılmaktaydı. Bu seminerlerle kurumun her kademesinde görev alan yöneticilerin bilgi ve deneyimlerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Onaran, 1967: 91).

TODAİE’nin 1965 yılında kurumlarla ortaklaşa çalışmaları arasında “Yüksek Kademe Yönetim Seminerleri” ile “Orta Kademe Yönetim Seminerleri” faaliyetlerinin yer aldığı (Ar, 1986: 21) görülmektedir. En yoğun seminer programları 1965-1968 döneminde gerçekleştirilmiştir (Mihçioğlu, 1968: 56). Ancak Enstitü’nün bu eğitim faaliyetlerinde, yüksek kademe yönetici yetiştiren eğitim programlarında süreklilik sağlayamaması ve sistematik düzenlemelerde etkin kararlar geliştirememiş olmasına da (Qureshi, 1970: 100) dikkat çekilmektedir.

TODAİE’nin yürüttüğü faaliyetlerin sonuçlarını değerlendiren araştırmaların yapılmamış olmasının eksikliğine değinen Kenan Sürgit (1968) yaptığı TODAİE Mezunları Araştırmasıyla bu alandaki boşluğu kısmen doldurmuştur. Sürgit’in (1968) araştırması TODAİE’nin 1953 yılında kuruluşu ile 1965 eğitim-öğretim yılının sonu arasındaki ilk 12 yılı kapsamaktadır. Araştırma, Genel Öğretim ve Yetiştirme Programı, mezun, mezunu çalıştıran kamu kuruluşu ve TODAİE’nin işleyiş ve ilişkilerini değerlendirmeyi hedeflemekteydi. Araştırma bu eğitim programlarından mezun olan 578 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırmanın planlama sürecinde, mezunların, kurum baş idarecisi, mezunun ilk amiri ve kurum personeli müdürlerinden oluşan 72 kuruluşa mensup 222 yöneticiyle mülakat yapılması düşünülmüş ancak zaman ve yaşanacak diğer etkenlerle bu sayı %25’lik bir örnekleme azaltılmıştır. Sürgit (1968) araştırma kapsamında, personel ve özellikle memur eğitiminde etkin olan, kamuoyu lideri idarecilerle, parlamenterlerle, üniversite öğretim üyeleriyle, yazarlar ve özel sektör çalışanlarıyla da mülakatlar yapılmıştır.

Kenan Sürgit (1968) çalışmada izlenen yöntem için özgün ifadelerini kullanmakla birlikte, bu yöntemin aslında Nabi Dinçer ve Ülker Soysal'dan kurulu bir araştırma grubu tarafından geliştirilmiş olduğunu da vurgulamaktaydı. Araştırmanın Eylül 1965 - Nisan 1968 tarihleri arasında hazırlık, bilgi toplama ve değerlendirme olmak üzere üç aşamada geliştirildiğinden söz edilmekteydi. Bu araştırmayla, Genel Öğretim ve Yetiştirme Programlarında, yetiştirilen öğrenciler ve mezun öğrencilerin çalıştığı kamu kuruluşlarıyla yapılan anket ve mülakat sonuçlarıyla TODAİE değerlendirilmesi amaçlanmaktaydı.

TODAİE mezunları araştırması sonuçlandırılmış ve araştırma kitap halinde Kenan Sürgit tarafından 1968 yılında yayımlanmıştır. Araştırmada mezunlarla yapılan mülakat sonuçlarından birkaç dikkat çekici bilgi şöyledir: 355 mezun sınav metotlarının geliştirilmesini, 385 mezun öğretim programının içeriğini, 427 mezun öğretim metotlarının ve 313 mezun öğretim kadrosunun geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

TODAİE'de 1971 yılındaki çalışmayla üniversitelerdeki tezsiz yüksek lisans programına denk gelen Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı (KYUP) programının kamuoyu tarafından lisans seviyesi öğrenimi gerçekleştirdiği bilgisine sahip olmakla birlikte, özellikle lisansüstü eğitime yönelik derslere de yer verileceği Raporda belirtilmekteydi Yönetim kurulu onayıyla "Genel Öğretim ve Yetiştirme Programı"nın ismi "Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı" olarak değiştirilmişti (Tural, 2014: 190-191).

KYUP'un 71-72 Akademik Açılış Yılı törende, TODAİE Genel Müdürü Prof. Gözübüyük, Türk idaresinin giderek artan görevleriyle birlikte, örgüt ve yönetimin karmaşık hale gelmesi nedeniyle, sistemde uzmanlık bilgisine sahip iyi yetişmiş yöneticiye duyulan ihtiyaca değinmekteydi (Tural, 2014: 188). Bu Programa yönelik ilk çalışmaların TODAİE'nin kuruluş yıllarında başlanıldığını ve 1974 yılıyla birlikte yüksek lisans öğrenimi koşullarına ulaşıldığını Ergun (1996: 9-10) şu ifadelerle açıklanmaktaydı: "*Programı bütünüyle ele alındığında, öğrencilerin niteliği, sunulan seçimlik derslerin çeşitliliği, derslerin verilme biçimleri, haftalık tartışmalı konferansları, eğitim gezileri, bilgisayar kullanma olanakları ile Türkiye'deki en nitelikli kamu yönetimi yüksek lisans programı olarak değerlendirilebilir.*"

TODAİE'nin kendi kurumsal yapısı içerisindeki sorunları ve bunların iyileştirilmesi, yasalaşması ve çözüme ulaşması zaman almaktaydı. Bu konuda 1970 yılında Qureshi'nin tamamen TODAİE'yi değerlendiren çalışması, hemen aynı günlerde kurum asistanlarından, Cemil Cem tarafından tercüme edilmiş, Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanmıştı. Qureshi, İBYKP çerçevesinde TODAİE'nin işlevlerini sorgulamış; Enstitü'yü, ABD'deki Federal Executive Institute, İngiltere'deki Administrative Staff College ve Pakistan'daki Pakistan Administrative Staff College modelleriyle karşılaştırmıştır. Yazının hemen çevrilmesinin ve çok çabuk yayımlanmasının nedeni TODAİE'lilerin düşüncelerine tercüman olmasından kaynaklanmış ve belki de uzunca bir süredir bekleyen sorunlarında çözüme ulaşacağı beklentisini de içermekteydi (Tural, 2014: 158).

Qureshi (1970) Türkiye'de İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında “Yüksek Seviyeli” kamu yöneticileri tanımlamasının yapıldığı ve bu sınıfın yetiştirilmesinde de Devlet Personel Dairesinin de işbirliğinde bulunması koşuluyla TODAİE verildiğinden söz etmekteydi. Enstitü bu eğitim-öğretim uygulamalarına rehber olmak adına başka ülkelerdeki yönetici yetiştirme programlarının incelemesini araştırması ve karşılaştırmalarını yaparak, bu alandaki faaliyetlerini sürekli geliştirmeye çalışmaktaydı. Qureshi (1970)dünyadaki örnekler arasında, İngiltere Henley İdare Personel Kolejinde eğitim yönetiminde teori değil pratik uygulamalara yer verildiğinden bahsetmekteydi. Qureshi, ABD, İngiltere ve Pakistan'da eğitim-öğretimde kullanılan yöntem ve metotların, konferanslar, grup tartışmaları, yazılı raporlar, örnek olaylar, uzmanlardan misafir konuşmacı olarak yararlanma ve ziyaretler (Qureshi, 1970: 108) gibi yöntemlerin ülke uygulamalarıyla aktarmaktadır

TODAİE ile Fransa arasında artan ilişkiler sonucunda ders ve konferans vermek için alanında önemli uzmanlık bilgisine sahip isimler davet edilmekteydi. Bu davetli konuşmacılar arasında Gazier de yer almaktaydı (Tural, 2014: 144). François Gazier'in 1977 yılında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde verdiği konferansın metnini “Kamu Yönetimi Enstitü ya da Okullarının Yapısı ve Görevleri” başlıklı çalışmasıyla Mesut Gülmez Türkçeye çevirmiştir. Gazier (1977) kariyer memurlarının eğitim ve yetkinleştirilmesindeki sorun alanı olarak ülkelerdeki memurluk rejimlerine işaret etmekteydi. Gazier (1977) özellikle Avrupa ve Üçüncü Dünya ülkelerinde uygulanan kariyer ve kapalı yapıli memurluk sisteminde bu tür sorunların yaşandığını belirtmekteydi. Örneğin bu ülkelerde yer alan emeklilik düzenlemeleri uzun çalışma

yaşamı ve artan sorumlulukları beraberinde getirmesi nedeniyle, memurların gelişmeler doğrultusunda yetenek ve becerilerini artıracak eğitimlere katılmalarının zorunlu hale geleceğini vurgulamaktaydı. François Gazier, Fransız Danıştay üyesi ve aynı zamanda Ulusal Yönetim Okulunun (ENA) eski müdürüdür. Konferansında, ülkelerin geleneksel yapılarını ve farklılıklarını kabul etmekle birlikte, örnek olabileceği düşüncesiyle, Ulusal Yönetim Okulu (ENA) hakkında bilgiler de vermiştir. Eğitim kurumu (ENA) Fransa'nın yönetsel ve mali görevler için yüksek memurların seçildiği ve yetiştirildiği, dünyada başarısıyla kabul edilmiş okul olarak, uygulamalarının TODAİE için de yol gösterici olabileceği kanaatiyle Gazier bu ifadelerine yer verdiğini söylemektedir.

“Fransa ve Türkiye’de Yönetici Yetiştiren Başlıca Kurumlar -ENA, IIAP ve TODAİE” başlıklı makalesinde Ar (1986) Fransa ve Türkiye’de yönetici yetiştiren kurumların yapısını karşılaştırmaktadır. Örneğin, Fransa ENA’da öğretim metotlarının değişmeye başladığı, konferans yönteminden uzaklaşarak, aktif öğretimin esas alındığı uygulamalara dönüşümden bahsetmekteydi. ENA’da sınıf ortamlarının 10-12 kişilik gruplarla sınırlandırılarak derslerin yapıldığına, derslerin işleyişinde, yönetim konularının örnek olay “*case study*” yöntemiyle ele alındığına pratik çalışma ve grup çalışmaları, eğitimde kullanılan yöntem değişiklikleriyle, öğrencilerin tartışma ve karar alma yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmekteydi (Ar, 1986: 15-17). Ar (1986) TODAİE ve ENA’nın kamu yönetimi alanına yönetici yetiştirmek amacıyla faaliyet gösterdiğini ancak kullanılan eğitim metotları arasında Fransa Ulusal Yönetim Okulu aktif eğitim metodunu kullanmakla birlikte TODAİE de bu yöntemin yeterince gelişemediğinden söz etmektedir.

Onaran (1967) TODAİE’de 1965–66 ders yılında Programda yapılan değişiklikle takrir yöntemi yerine öğrencilerin araştırma ve çözümlene yeteneklerini ön plana çıkartabilecek uygulamalara geçildiğinden, Yeni Programda grup çalışmalarının yer aldığından bahsetmektedir. Bu yeni uygulamaya göre Onaran öğrencilerin, uzmanlık alanlarında on beşer kişilik gruplar halinde ayrıldığı ve daha önceden belirlenen konuların öğrenciler tarafından anlatıldığına değinmekteydi. Onaran (1967) grup çalışması yöntemine geçişi desteklemekle birlikte, uygulamanın çok da kolay olmayacağı uyarısında da bulunmaktaydı. Yeni uygulamada başarılı olabilmek için, grup çalışmasındaki işleyişin sadece konuyu hazırlayanların çalışıp anlattığı sisteme dönüştürmeden, bütün öğrencilerin konuya hazırlanmaları ve tartışmalara katılmalarını sağlamanın önemine değinmekteydi. Bu yöntemde destek vermeyen bir başka gelişme ise

Onaran'a göre kamu yönetimi alanında Türkçe kaynakların az olması nedeniyle grup çalışmasının araştırma eyleminden uzak kalacağına dair görüşüdür. Onaran, TODAİE'deki eğitim-öğretim üzerine uygulamaları anlatırken, öğrencilerin *“takrir yönteminin verdiği alışkanlıkla, sadece dersleri dinlemekte, vakti gelince kendilerine verilen metinler üstünde çalışıp sınavlara hazırlanmaktaydılar”* (Onaran, 1967: 89-90) ifadeleriyle örneklenmektedir.

Tural (2014), TODAİE'nin, 1960'lı yılların ortasından itibaren yaşanan gelişmelerle, Ortadoğu'da yaşanan kriz üzerine, Türkiye, İran ve Pakistan arasında Kamu Yönetimi alanındaki öncelikle yardımlaşma ve işbirliği amacıyla girişimler başlatılmıştır (Tural, 2014: 151-152). Tural (2014) Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği hareketinin, 21.07.1964 tarihinde İstanbul'da, İran, Pakistan ve Türk Hükümet Başkanları arasında imzalanan bildiriyle başladığından söz etmektedir. Bildiride ortak planlama ve uygulamalara dayandırılacak on faaliyet alanı belirlenmiştir. Bu alanlardan biri de üye ülkelerin uzman ve eğitim kurumlarının gelişiminde karşılıklı teknik yardımlarla desteklenmesi kararının yer aldığı bilgisidir. Bölgesel işbirliğinin gerçekleştirilmesine yönelik taslak düzenlemelere de yer verilmiştir. Önem verilen bu maddeler arasında, bir R.C.D. Amme İdaresi Enstitüsü (R.C.D. Institute of Public Administration) kurulması fikri de geliştirilmiştir. Özellikle kamu yönetimi alanında eğitim vermek üzere bölgesel işbirliğine dayalı, karşılıklı gelişimlere zemin hazırlayacak proje ve insan gücünün etkileşiminden faydalanmak amaçlanmaktaydı. Enstitünün bölgesel dayanışmayı geliştirmesi beklentisiyle, eğitim ve araştırma faaliyetlerinde R.C.D.'nin rehber olacağı merkez olarak tasarlanmış, ancak bu işleyiş ve kuruluş gerçekleştirilememiştir (Qureshi, 1971: 116).

“İtalya'da Kamu Görevlilerin Yetiştirilmesi” başlıklı makalesinde Ar (1985) Kamu görevlilerinin eğitiminin, özellikle üst düzey yöneticilerin yetiştirilmesinde, ABD, İngiltere, Fransa, Belçika ile Pakistan gibi ülke örnekleriyle ele almaktaydı. Ar, İtalya'nın yazında yeterince ele alınamadığına değinerek Türkiye'de bu alandaki çalışmalara öncülük etmektedir. Ar, İtalyan kamu personeli eğitimi ve Türkiye ile yapılan karşılaştırmalar üzerinden, ortak yöntemler ve benzer eğitim kurumlarından bahsetmekteydi. İtalya'da Kamu Yönetimi Yüksek Okulu'nda eğitimin konferans metodu yöntemiyle verildiği, özellikle göze ve kulağa hitap eden araç ve gereçlerle eğitimin desteklendiğinden bahsetmekteydi. Ar (1985) Kuruluşları Yönlendirme Yüksek Enstitüsünde (ISDA) yapılan eğitimlerde de, konferans metodu ile film, slayt

gösterilmesi, projeksiyon kullanma ve rol oynama metotlarından yararlanıldığı bilgisini vermekteydi.(Ar, 1985: 73-78). Ar'a (1985) göre İtalya'da eğitimde aktif metot yöntemlerinin çoğunlukla kullanıldığı ve uygun konularda pratik çalışmalar ve tartışma ortamlarında eğitim-öğretim gerçekleştirilmektedir.

Heper ve Berkman'ın (1979) araştırmasında, TODAİE'de görevli akademisyenler tarafından Türkiye'de kamu yönetimi alanında yapılan eğitim-öğretimde karşılaşılan sorunların kaynağında kamu bürokrasisi gösterilmektedir. Genellikle öğretim alanında dünyadaki örneklerin, yeterince araştırması ve uyum politikaları geliştirilmeden, Türkiye'de uygulamalara dönüştürülmesi eleştirilmektedir. Mülakatlarda akademisyenlerin cevapları arasında, TODAİE'de kamu yöneticilerine verilen hizmet içi eğitimlerde, kullanılan ve öğretilmeye çalışılan bilgilerin çok da anlamlı olmadığına (Heper ve Berkman, 1979: 15) dair eleştirel ifadeler gelişmiştir.

Türkiye'de Kamu Yönetimi alanındaki eğitim-öğretimin sadece akademik eğitim-öğretim kurumları tarafından verilmediği ve böyle bir sınırlamanın olmadığı görülmektedir. Devlet Memurları Yasaları çerçevesinde kamu kurumlarının da kendi içyapılarında, çalışan personelini yetiştirmek ve üst görevlere hazırlamak amacıyla yaptığı hizmet içi eğitim çalışmalarının da kamu yönetiminde eğitim çalışmalarını özel bir bölümü olarak kabul etmek gerekmektedir (Cem, 1975: 22).

Doğan Canman (1977) kamu da görevli personelin yetiştirilmesine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerinin etkinliğini ölçen bilimsel bir çalışmanın yokluğuna işaret etmektedir. Canman, araştırma eksikliğini giderme yönünde, 1964'de Devlet Personel Dairesi tarafından kamu kesimindeki hizmet içi eğitimini değerlendirmeyi hedefleyen bir araştırma başlatılmış; ancak sonuçlandırılmamıştır. Canman (1977) Türkiye'de hizmet içi eğitim faaliyetlerinin amaçlarına ne kadar ulaştığına dair yaptığı çalışması için, kendi deyimiyle sınırlı tanımlamasını yapmaktadır. Araştırma kapsamına; Bakanlıkları oluşturan kuruluşlar, bakanlığa bağlı kuruluşlar, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin eğitim birimleri, eğitim merkezleri alınmıştır. Araştırma evreninin belirlenmesinde, T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi 1972 ile T.C. Resmi Gazete'nin 1972-1976 sayılarından yararlanılmış, ayrıca kuruluşların eğitim örgütleri yapılanması üzerinde de saptamalar yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre toplam 76 eğitim örgütü olduğuna ulaşılmıştır. Araştırma; dört alanda tanımlanan sorun çerçevesinde, geliştirilen varsayımlara dayandırılmıştır. Bunlar; Hizmet içi eğitimin amacı, hizmet içi eğitim programlarında izlenen yöntem, eğitici görevlilerin ve hizmet

içi eğitimin değerlendirilmesine yönelik başlıklarla sınıanmıştır. Canman (1977) bu çalışma için açımlayıcı ve deneysel nitelikte, soru kâğıdı (anket) yöntemi kullanmıştır.

Türkiye’de hizmet içi eğitim programlarının araştırma konusu edilmediğine değinen Doğan Canman (1977), yer verdiği araştırma sonuçları alana ve diğer çalışmalara yol göstericidir. Canman, hizmet içi eğitim faaliyetlerini, hizmet öncesindeki bilgi ve beceri eksikliğinin eğitimle tamamlanması olarak tanımlamaktadır. Türkiye’deki hizmet içi eğitimde, bu uygulamaların yeterince gelişemediği, kamu görevlilerinin yetiştirilmesi ve gelişmelerinde sınırlı başarıların elde edildiğinden bahseden Canman (1977) hizmet içi eğitim programlarında “*becerileri geliştirmek*” ve “*davranışlara olumlu yön vermek*” amaçlarının yeterince ele alınmadığını vurgulamaktadır. Canman’a (1977) göre genellikle hizmet içi eğitim programlarının personeli bir üst göreve hazırlamak amacıyla düzenlenmesine rağmen, bu odaktan uzak kalındığından bahsetmektedir. Hizmet içi eğitim programlarında çoğunlukla düz anlatım (takrir) yöntemi kullanıldığı, modern eğitim yöntemlerine gerekli ölçüde yer verilmediği araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Çalışma kapsamında 1976 Mali yılındaki toplam hizmet içi eğitim ödeneğinin 42 kuruluşun verdiği bilgiye göre 164.065.973.-TL, 1975 yılında 41 kamu kuruluşunun hizmet içi eğitim harcamalarının 107.842.722.TL olduğu bilgisi yer almaktadır. Sadece iki yılın Hizmet içi eğitim ödeneği üzerinden, devlet yönetiminin bu uygulamalara önem verdiğiine dair sonuçlara ulaşmak mümkün görünmektedir.

Sürgit, Türkiye’de planlı bir idareci yetiştirme faaliyetinin mevcut olmadığı tespitine yer verirken, “*Bugünkü uygulama, genellikle, işi normal akışına, tesadüflere ve keyfi takdirlere bırakma niteliğindedir*” (Sürgit, 1970: 20) ifadelerini kullanmaktadır. Sürgit (1970) yöneticilerin yetiştirilmesi için, hizmet öncesi öğrenim, hizmete hazırlık eğitimi ve hizmet içi eğitim olarak gruplama yapmaktadır. Sürgit (1970) hizmet öncesi eğitimin Türkiye’de yükseköğretim kurumları tarafından yerine getirildiğine değinirken, hizmete hazırlık eğitiminin adresini de TODAİE olarak göstermektedir. Oğuz Onaran da eğitim sürecini hizmete girmeden önceki öğrenim, hizmet başındaki hazırlık eğitimi ve hizmet boyunca görülen olarak (Onaran, 1967: Önsöz V) gruplandırmaktadır.

Ahmet A. Ramazanoğlu (1975) Türkiye’de akademik eğitim-öğretim dışında kalan Sevk ve İdarecilik eğitimi üzerine yapılan araştırma raporunu sunmaktadır. Derneğin genel müdürü görevini de yürüten Ramazanoğlu, bu araştırmanın Türk Sevk ve İdare Derneği, Sevk ve İdare Geliştirme Merkezince 1974 yılında yapıldığını

belirtmektedir. Türkiye’de Sevk ve İdarecilik Eğitime yönelik düzenlenen konferansta araştırma raporu tartışmaya açılmış ve yazılı metin olarak da yayımlanan konferans çalışmaları içerisinde yer almıştır. Ramazanoğlu (1975) bu araştırmanın Türkiye’deki kamu ve özel sektörde görev alan yöneticilerin akademik eğitim dışında kısa süreli programlarla yetiştirilmelerinde kurumsal yapı ve sistemin belirlenmesi amacıyla yapıldığından söz eder. Bu nedenle de Sevk ve İdarecilik Eğitimlerinin ve Sevk ve İdarecilik Müşavirliği hizmetlerini uygulayacak kuruluşlarla eğitim-öğretim hizmetlerinin nasıl yürütüleceği bu araştırmayla tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma, Türk Sevk ve İdare Derneğinden bir yönetici ve on iki araştırmacıyla yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarında Sevk ve İdare Müşavirliği ve eğitiminin mevcut durumunu ortaya koyarken, bu alandaki eğitim-öğretimi yapan kurumların karşılaştığı sorunlar da böylece tespit edilmiştir (Ramazanoğlu, 1975: 69-71).

Ahmet A. Ramazanoğlu (1975) bu alanın eğitim-öğretimini Türkiye’de Türk Sevk ve İdare Derneği, Sevk ve İdare Geliştirme Merkezi dışında 1960’ların sonlarında ancak belirli birkaç kuruluşun yer aldığından bahsetmektedir. Bu kuruluşları, İşletme İktisadı Enstitüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsüdür (Ramazanoğlu, 1975: 73-74).

Kamuda görev alan yüksek yöneticilerin özellikle İktisat, Siyaset ve Hukuk alanındaki eğitimlerinin teorik bilgilere dayandırılmasını eleştiren Mihçioğlu (1968), bu alandaki eğitimin uygulamalarla desteklenmemesinden dolayı toplumsal yaşama uyarlanması esnasında eksiklikler ve/veya sorunlarla karşı karşıya kalındığından (Mihçioğlu, 1968: 61). söz etmekteydi. Türkiye’de eğitim-öğretim alanındaki bu eksikliğin İşletme alanında Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı tarafından erken tespit edildiği ve “Vak’a Geliştirme ve Takas Merkezi”nin kuruluşu ile bu alanın gelişimi desteklenmeye çalışılmaktaydı. Bu kurumsal yapı zincirinin uygulamalarıyla örnek teşkil eden ilk girişimlerine rağmen bu yöntem ve uygulamaların yerleşmesi için diğer eğitim kurumları tarafından da geniş ölçüde eğitim-öğretim yöntemlerine dahil edilmesi gerektiği (Aysan, 1975: 27) uyarı niteliğinde bu yöntemlerin yaygınlaşmasına duyulan ihtiyaç tarif edilmekteydi.

Türkiye’de TODAİE bünyesinde de eğitim-öğretim faaliyetlerinde uygulamalı dersler ve grup çalışmalarından faydalanmaya başlanıldığı ve bazı konuların örnek olaylarla aktarıldığının örneklerine rastlanmaktadır. TODAİE’deki eğitim-öğretim ve uygulamalardaki genel görünümün Sürgit’in (1968) TODAİE mezunları araştırması ile

değerlendirilmesinin yapıldığından söz edilebilir. Çünkü bu araştırmaya katılan mezunlar tarafından TODAİE eğitim programları üzerine görüşler, eleştiriler ve yeni konularla ilgili talepler geliştirilmiştir. Araştırma da yer alan bu bilgilerden bazı örnekler şöyledir; *“pratiğe önem verilmeli”*, *“Türk idaresinden alınan örnekler kullanılmalı”*, *“yurt içi staj eklenmeli”*, *“yurt içi gezi programı eklenmeli”*, *“aktif metot uygulanmalı”*, *“grup tartışmaları yapılmalı”*, *“grup halinde çalışmalar yapılmalı”*, *“göze ve kulağa hitap eden eğitim araçları kullanılmalı”*, *“problem çözümlerinde örnek olay ele alınmalı”*, *“öğrenciler toplum karşısında konuşmaya alıştırmalı”* (Sürgit, 1968: 21-23) gibi eğitim-öğretim üzerine mezunlar tarafından önemli tespit ve önerilerin geliştirildiğinden söz edilebilir.

Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Öğretim Üyesi Fatma Varış (1972) Türkiye’de Lisans-Üstü Eğitim konusunu, “Pozitif Bilimlerin Temel ve Uygulamalı Alanlarında” başlıklı makalesiyle değerlendirmektedir. Bu çalışma 1970 yılında, Fen ve Teknoloji konusu odağında 9 üniversite, yirmi altı fakülte ve bölüm ve yirmi beş kamu sektörü araştırma ve geliştirme ünitesini değerlendirme kapsamına almaktadır. Varış (1972) bu çalışma ile Türkiye’de ihtisas gücü yetiştirme sorununun politika uygulama ve eğitimi arasındaki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktaydı. Lisansüstü eğitim-öğretimde, öğrencinin katılımını destekleyecek yöntemlerle ve eğitim-öğretimde özellikle, öğrencinin tartışma, deney ve uygulama yöntemleriyle öğretime katılımının sağlanması üzerinde durulmaktaydı. Varış (1972) lisansüstü eğitimi lisans düzeyindeki eğitimden ayıran en önemli özelliğin, öğrenci sayısının fazlalığında bireyselleştirilemeyen lisans öğretiminin, lisansüstünde ekip çalışmalarıyla yer değiştirilmesi olarak yorumlamaktadır. Eğitim-öğretim yöntemleri içinde Varış (1972) lisans-üstü eğitimde az taktir, daha çok tartışma, seminer ve etkin öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerine yer veren öğretim metotları kullanılmalıdır.

Türkiye’de Sevk ve İdarecilik eğitim-öğretiminin mevcut durumunu değerlendiren Mustafa Aysan (1975) üniversitelerdeki lisansüstü eğitim-öğretimin genel görünümüne dair bilgiler de sunmaktadır. Aysan İşletme alanına odaklı bu araştırmada bütün öğretim üyelerinin %95’nin yükseköğrenimini Türkiye’de yaptığını değerlendirirken, öğretim üyelerinin 121’i (%27) kendi alanlarında yüksek lisans derecesi aldıkları ve bunların 102’si (%84) yüksek lisans eğitim-öğretimlerini ABD’de yaptıklarından söz etmektedir. Aysan (1975) öğretim üyelerinin yayınlarının çoğunlukla ders kitaplarından oluştuğunu yine bu araştırma bulgularıyla ifade etmektedir. Bu alanda eğitim veren

kurumlarda araştırma ve mali kaynak dengesine dikkat çeken Aysan, az sayıda asistan ve öğretim üyelerinin tezler için yaptıkları araştırmalar dışında uygulamalı araştırmaların yok denecek kadar az olduğu bilgisini vermektedir. Aslında alandaki eğitim kurumlarının hedeflerinde ve planlarında bu tür araştırma yöntemlerini uygulamaya almaya istekli olduklarını belirten Aysan sadece bu faaliyetlerin ihtiyacı olan mali kaynakların ya da fonların sağlanamadığını (Aysan, 1975: 22-24) ifade etmektedir.

“Sosyoloji Öğretiminin ve Sosyolojik Araştırmanın Sorunları: Bir Deney” başlıklı çalışma Nisan 1977’de TODAİE’ye iki konferans veren Michel Crozier’a aittir. Birinci konferansının metni olan bu çalışma Ömer Bozkurt’un çevirisiyle Amme İdaresi Dergisinde aynı yıl yayımlanmıştı. Michel Crozier (1977) Sosyoloji öğretiminin bütün ülkelerde önemli sorunlarla karşılaştığından bahsetmekte ve bu nedenle, Sosyoloji öğretimini ve sosyolojik araştırmaları canlandırmak amacıyla bir eğitim deneyine başladığından söz etmektedir. Bu deney Paris’te Uygulamalı Toplumsal Bilimleri Geliştirme Derneği tarafından yürütülmekteydi. Bu Dernek öğretim faaliyetlerinde Paris Siyasal Bilimler Enstitüsü, üniversiteler ve ilgili Devlet Bakanlığı arasındaki sözleşmeyle resmi statüde bir kurumsal yapı görünümündeydi. Siyasal Bilimler Enstitüsünde Sosyoloji doktora programlarına da odaklanan bu araştırmada Sosyoloji eğitim-öğretimi üzerine açıklamalara (Crozier, 1977: 49-50) yer verilmekteydi. Yabancı ülkeler ve araştırmalarda dernek faaliyetleri ve işbirlikleri örneklerine sıkça rastlanırken Türkiye’de bu konudaki gelişmelerin ya sınırlı ya da süreklilikten uzak kimi zaman da hiç gerçekleşemediğinden söz edilebilir. Örneğin Mustafa Aysan (1975) Türkiye’de İşletme eğitim-öğretiminin kalitesini artırmak ve mesleki standartların belirlenmesi ile uygulanmasını içeren çözümler geliştirmekteydi. Bu konuda Aysan (1975) diğer eğitim kurumlarıyla ortak işbirliğini sağlayacak tüm öğretim üyelerinin dahil olacağı “*İşletme Öğretmenleri Derneği*”nin kurulmasına (Aysan, 1975: 27) dair önerisini sunmaktadır.

TODAİE, Kamu Yönetimi alanındaki kaynak gereksinimini karşılamaya yönelik derleme ve yayın çalışmalarına yer vermekte, telif ve çeviri yapıtlarının yayımlanmasını desteklemektedir. Bununla birlikte, kamu yönetimi ilkelerini yaymak amacıyla Amme İdaresi Dergisinin yayın çalışmalarını da yürütmektedir (Ar, 1986: 22).

Cemal Mihçioğlu’nun TODAİE görev aldığı süre içerisinde Amme İdaresi Bülteni yayınlarına başlamıştır. Mihçioğlu Enstitü içinde iletişim ve işbirliğini sağlayacak bir haberleşme kanalının eksikliğini gidermek için böyle bir yayım kolunu

geliştirdiğinden söz etmekteydi. Mihçioğlu'nun TODAİE'de göreve gelişinden dört ay sonra Ağustos 1968'de Amme İdaresi Bülteni'nin ilk sayısı çıkarılmış ve iki aylık dönemlerle yayımlanan bültenlerle geniş bir okuyucu kitlesine ulaşılmıştır. Bültenin, genellikle TODAİE'deki gelişmelere yer vermesiyle birlikte, TODAİE asistanlarının eğitim durumlarından, İdari Heyet kararlarına kadar çeşitli gelişmeler bültende yer almıştır. TODAİE'de SBF profesörlerinden Fahir Armaoğlu'nun göreve başlamasıyla, bültenin akademik süreli, yayına dönüştürülmesi kararı alınmıştır (Tural, 2014:153-154). Bu değişim düşüncesi Derginin ilk sayısında (Tural, 2014: 155-156) şöyle yer almaktaydı:

“(Bülten) ... Enstitümüzün periyodik yayın çalışmalarında bir çeşit deneme idi. Lakin, Bülten'in üç yıllık yayını gösterdi ki, bu yeterli bir faaliyet ve çalışma değildir. Bugün Türkiye'mizde amme idaresi alanında bilimsel çalışma, araştırma ve makaleleri kapsayan periyodik bir yayın yoktur. Bu eksikliği gidermenin, Enstitümüzün esaslı bir görevi olduğuna inandık ve bu sebepten ötürü de yeni bir kapsam ve yeni bir biçimde Amme İdaresi Dergisi'ni yayınlamaya başlıyoruz.”

Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (Enstitü) Amme İdaresi Dergisiyle (AİD) süreli yayınlar alanında önemli bir ihtiyaca cevap vermiş olup bu Dergi artık Hacı Bayram Veli üniversitesi tarafından çıkarılmaktadır. Dergi 1968 yılında başlayan faaliyetlerini yılda dört kez yayımlanan sayılarıyla Türkiye özelinde alanında bir rekoru da gerçekleştirmiştir. Amme İdaresi Dergisi yanında Enstitü, uluslararası alanda, Türkiye'de kurumsal ve uygulamalı Kamu Yönetimi çalışmalarını tanıtmak amacıyla Public Administration Annual adıyla bir de yıllık çıkarmaya başlamıştır (Ergun, 1996: 13). TODAİE tarafından yayımlanan Public Administration Annual süreli yayını da 1974 yılındaki ilk sayısı yurt dışında ilgiyle karşılanmıştır. Amme İdaresi Dergisinin her sayıda 3.000 baskı sayısı ile alanında konusu, düzenli aralıklarla yayınlanması ve yayına gösterilen ilgi ile Kamu Yönetimi alanını geliştiren önemli bir kaynak işlevini yerine getirdiğinden (Tural, 2014: 203) bahsedilmektedir.

4.3. 1960–1979 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatüründeki gelişmelerde 1960–1979 döneminde literatürü en çok şekillendirdiği ve çeşitlendirdiği düşünülen iki etken aşağıdaki cümlelerde özetlenmektedir. Birincisi Dünya'da devam eden Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki yeni akım ve yaklaşımların getirdiği değişimlerin izleridir. Diğer etki ise, Türkiye'nin bu tarih aralığındaki kendi iç dinamiklerindeki siyasi, sosyal ve ekonomik düzenleme, kararlar ve koşullardır. Bu nedenle dönemin

Türkiye’indeki gelişmelerin de 1960 Askeri Müdahalesi, yeni Anayasa, DPT, yeni Devlet Memurları Kanunu gibi yeni kurumlar ve hukuki düzenlemelerin bu tezde ele alınan yazında çeşitli etkileri doğrudan ve dolaylı görülmektedir.

Siyaset Bilimi disiplininin 1960’lı yıllarda liberal Batı demokrasilerinde Davranışçılık ekolü etkisinde gelişim göstermesi ve Kamu Yönetimi disiplininde karşılaştırmalı kamu yönetimi yaklaşımının benimsenmesi bu alanların eğitim-öğretimlerinde de benzer değişimleri başlatmışlardır. Bu süreç Türkiye’deki Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi yazınında yer bulmuştur. Siyaset Bilimi disiplinindeki Davranışçılık ekolü (Türkiye’de) Bahri Savcı’nın (1961) Milletlerarası Siyasi İlimler Derneğinin Beşinci Dünya Kongresine katılmasıyla yazında yer almaya başlamıştır. Bahri Savcı (1963) bu eğilimi Türkiye’de Siyasi İlimlerinin eğitiminde temel prensiplerin belirlenmesinde yöntem olarak kullanmıştır. Oğuz Onaran (1963) Fred W. Riggs’in “Karşılaştırmalı Kamu Yönetimindeki Eğilimler” başlığında incelediği 1962’deki çalışmayı “Mukayeseli Amme İdari Çalışmalarındaki Akımlar” olarak bu gelişmeleri Türkçe yazına kazandırmıştır. Cemil Cem’in (1973) Türkiye’de Kamu Yönetimi lisans eğitiminde Kalkınma Yönetimine, Heper ve Berkman (1979) araştırmasının başlıklarında “Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi Öğretimi” nin yer alışı bu alandaki gelişmelerin göstergesi olarak nitelendirilebilir. Kamu Yönetimi disiplininin ABD’de Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi başlıklarındaki araştırmalarla yön bulma çabasına Ayman Güler’e (1994) göre, özellikle 1955-1965 döneminde yoğunluk kazanmış olup bu konular üzerine çalışmalar sonraki yıllarda devam ettirilememiştir.

1960-1979 döneminde Türkiye’de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi gerçekleştiren eğitim kurumlarının üniversitelerde açılan yeni bölümlerle sayısı artmıştır. Türkiye’de Siyaset Bilimi alanında eğitim-öğretim veren kurumlar bu dönem aralığında kuruluş sırasıyla şöyledir:

- Ankara Üniversitesi SBF Siyaset ve İdari Bilimler Bölümü,
- İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde 1961’de kurulan Siyaset İlmi Kürsüsü,
- Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümünde Siyaset Bilimi
- Şişli’de Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu’dur.

- Bu kurumlara 1979'da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi de dahil olmuştur.

1960-1979 döneminde, en azından bu dönemin son yıllarında, 1970'lerin ikinci yarısında, Kamu Yönetimi ve/veya Yönetim Bilimleri alanlarında eğitim-öğretim veren kurumlar şöyle sıralanabilir:

- Ankara Üniversitesi SBF İdari Şube,
- Ankara Hukuk Fakültesi,
- İstanbul Hukuk Fakültesi,
- ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi,
- TODAİE,
- İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin ilgili bölümleridir.

1970 sonrasında Kamu Yönetimi bölüm ve programlarındaki bu yapısal genişlemeyi Yahya Kemal Kaya (1995) yurt dışında (doktora düzeyinde) eğitim-öğretimi tamamlayanların istihdam olanaklarının sağlanması için kurulan bölümler olarak açıklasa da, Kaya'nın (1995) bu yorumu günümüzden bakınca abartılı gözükmemektedir.

Bu dönemin araştırmasında eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getiren kurumlar arasında yazında yeterince yer ve ilgi bulamayan kuruluşlara ve okullara da rastlanmıştır. Oktay Güvemli'ye (2003) göre, yüksekokul ya da önlisans derecesi veren bu okullar Türkiye'deki öğrenci sayısının artışıyla kamu ve özel kesimin eğitilmiş yönetici ihtiyacının karşılanmasındaki talepten dolayı gelişmiştir. 1962-1963 yıllarında özel yüksekokulları da açılmış olup bunlar arasında Şişli Siyasal Bilgiler Yüksekokulu da yer almaktadır. Ayrıca TODAİE tarafından 1974'de kurulan Sevk ve İdare Yüksekokulu örneği de bahsedilmeye değerdir. Bu yükseköğretim kurumlarına dair akademik literatürde ne ayrı tarihsel gelişim hikâyelerine ne de geniş kapsamlı araştırma ve değerlendirmelere ulaşılamamıştır. Bunlar ayrı bir araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Bu kurumsal yapıların gelişmesinde bazı özellikli uygulamalarla farklı yapılarda disiplinlerin eğitim-öğretimlerinin gerçekleştiğine dair örnekler yazında yer almaktadır. 1970'lerin başlarında Robert Kolejinin Boğaziçi Üniversitesine dönüşmesinden söz eden Binnaz Toprak (2015) bu kurumun üniversite kimliğini kazanmasında bünyesinde Şerif Mardin tarafından kurulan Sosyal Bilimler Bölümünün de etkili olduğundan

bahsetmektedir. Bu yeni kurumsal yapıda, İdari Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Bilimler Bölümünde, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Psikoloji alt dallarında eğitim-öğretim verilmekteydi. Bu bölüm mezunlarının diplomalarında ise Toprak'a (2015) göre, alt dallardan hangisi üzerine eğitim-öğretimlerini tamamladıkları ait bilgide bulunmaktaydı. Bu bölümün kurumsal yapısı ve işleyişi Türkiye'de 1970'lerle birlikte Sosyal Bilimler alanına ve eğitim-öğretime farklı yaklaşımların gelişmesine katkı vermiştir. Ancak bu kurumsal yapıya dair bilgi ve ayrıntılara 2015 tarihinde ve bu kurumda çalışan akademisyenlerin söyleşilerdeki ifadeleriyle ulaşılmıştır.

Eğitim kurumlarının kimliklerindeki devamlılık kadar yasal düzenlemelerdeki değişiklikler nedeniyle bu alanların gelişimleri etkilenmiştir. Türkiye'de en köklü kurumsal geçmişe sahip olan Mekteb-i Mülkiye'nin bu tür bir incelemede en fazla değişime ya da düzenlemeye tabi olan eğitim kurumu olarak tanımlanabilir. Aysan ve Kurtuluş (1973) araştırmaları kapsamında Mekteb-i Mülkiye / SBO / SBF olarak, 1877, 1892, 1913, 1918, 1935, 1950, 1955, 1966, 1967, 1968, 1970, 1972 ve 1973 yıllarında okulun kurumsal yapısında, öğretim programlarında ve öğrenim sürelerindeki değişimleri tarihsel sıralamayla sunmaktaydılar.

1960-1979 döneminde eğitim-öğretimin amaçları değişmemekle birlikte amacın yeni kavramlarla tanımlanmasına başlanmış ve eklenen bu kavrama uygun yasal düzenlemeyle kurumsal yapısı belirlenmiştir Çalışılan konuların temasının “Yönetici Eğitimi” ya da “Üst Düzey Yönetici Yetiştirme” olarak belirlenmesinde bu gelişmeleri teyit ettiği ifade edilebilir. Türkiye'de planlı kalkınma dönemindeki sorunlar arasında yetiştirilmiş insan gücünün eksikliğine yapılan vurgular beraberinde yeni düzenleme ve uygulamaları da getirmiştir. Bu etkiler Türkiye'de “yönetici sınıf” kavramıyla, planlı kalkınma döneminde en ihtiyaç duyulan ve en sorunlu alanın “yetiştirilmiş insan gücü” olarak tanımlanması Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişiminde ve/veya çözümünde ağırlık kazanan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Cemil Cem (1973) ve Yahya Kemal Kaya (1995) planlı kalkınma dönemi ve programları çerçevesinde Türkiye'deki Kamu Yönetimi eğitim-öğretime geniş yer vermişlerdir. Ergun ve Polat'a (1978) göre, planlı dönemle birlikte Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine yönelik çalışmaların hızlanmış; ancak bu çalışmalar ortak platformlarda ve farklı sektör temsilcilerinin işbirliğinde gerçekleşmemesi nedeniyle beklenen fayda sağlanamamıştı. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun hazırlanma ve yasalaşmasına katkı sağlamak amacıyla akademik çalışma ve araştırmalar artmış hatta burada ifade

edilen konular odaklı yön değiştirmiştir. Onaran'ın (1967) yönetici sınıfın eğitimi üzerine karşılaştırmalı çalışması bu gelişmelerin bir nevi örneğidir. Cem 1973 ile 1975'deki iki ayrı çalışmasında Kamu Yönetimi lisans eğitim-öğretimini Türk Kamu Yönetimi kalkınma programlarıyla eğitimli insan gücü ihtiyacı çerçevesinde değerlendirmektedir. TODAİE'deki çalışmalar bu dönem yazını olumlu yönde etkileyerek genişletmiştir. Literatürdeki bu artış planlı kalkınma döneminde yüksek yöneticilerin yetiştirilmesi görevi Devlet Personel Dairesine verilmiş olup TODAİE'de bu çalışmalara katkı vermesi için göreve dâhil edilmesiyle sağlanmıştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) dâhilinde Ergun'a (1996) göre, üniversite üstü bir amme idaresi öğretiminin TODAİE'de gerçekleşmesi için kararlar alınmıştı. Bu dönem yazın planlı kalkınma programlarındaki eğitim ve yetişmiş insan ihtiyacının karşılanması ve DMK'nuna yönelik yönetici sınıfın yetiştirilmesi odağında gelişim göstermiştir. Bu araştırmalar çoğunlukla TODAİE ve bu kurum çalışanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Cem'in (1976) doktora tezi bu gelişmelerle örtüşmektedir.

TODAİE Türkiye'de yüksek seviyeli kamu yöneticilerin yetiştirilmesinde izlenecek yol ve yöntemleri diğer ülke uygulamalarından da yararlanarak araştırmalarla yazına aktarmıştir. Farklı ülkelere yönelik incelemeler TODAİE'deki akademik kadrolar tarafından Türkçeye kazandırılmış olup çoğunlukla TODAİE ile Fransa'daki yöneticilik okulu ENA arasında yazında güçlü bir bağ kurulmuştur. Bu tarihlerde TODAİE ile Fransa arasında işbirliği artarken ders ve konferans etkinlikleri yoluyla Türkiye'de Enstitünün gelişmesi desteklenmiştir. Örneğin, Gazier (1977) ENA'nın eski yöneticisi olarak TODAİE'de konferans vermiştir. Bu konuşmanın Gülmez (1977) tarafından yazılı metne dönüştürülmesindeki etkenlerden birisi de yine ENA'nın başarılı uygulamalarının yol gösterici olabileceği düşüncesidir.

Türkiye'nin planlı kalkınma döneminde insan gücü kaynağının daha vasıflı hale getirilmesi ve yeni personel rejimini şekillendiren Devlet Memurları Kanunu dair düzenlemeler araştırmaları eğitim odağında gelişmeye yöneltmiştir. Kamu personelinin yetiştirilmesinde önemli bir kaynak vazifesini yerine getiren Siyasal Bilgiler Fakültesi planlı dönemde bu düzenlemelere destek vermek amacıyla Kamu Personel Eğitimi Konferansını 1966 yılında geniş katılımıla düzenlenmesi, alanın gelişimine katkı sağlamaktadır. Kamu Personel Eğitimi Konferansında kamu kesimine personel yetiştirme de üniversitelerin etkinliğini sorgulanmıştır. Bu Konferans, bilimsel ortamda akademisyenlerle kamu kesimindeki yöneticilerin bir arada ortak çözüm aradıkları nadir

çalışmalardandır. Türkiye’de bu alanda eğitim veren Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk ve İktisat Fakülteleri ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin eğitim-öğretim programı ve yöntemleri ile kurumların tamamını kapsayan araştırmalar sunulmuştur. Yüksek kademelerde idareciler ve öğretim üyeleriyle birlikte bu araştırmalar üzerine tartışmalar yapılmış ve öneriler geliştirilmiştir. Kamu Personel Eğitimi Konferansı akademisyenlerin ve kamu idarecilerinin bir arada ortak bilimsel bir çalışmada sorunların tespit edilmesi ile çözümlerin eğitim ve istihdam kollarında geliştirilmesini amaçlamaktaydı.

Kamu Personel Eğitimi Konferansında Fer (1967) ile Payaslıoğlu (1967) çalışma hayatına katılan üniversite mezunlarının mevcut durumlarını analiz ederken, Meray (1967) kamu personelinin yetiştirilmesinde üniversitelerin ders programlarının etkilerini ODTÜ ile SBF karşılaştırması olarak incelemekte, Sayar (1967) ise kamu personelinin eğitiminde İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin rollerini belirlemeye çalışmaktaydı. Konferansta (1966) kamu personel eğitiminin hizmet öncesi ve hizmet içi başlıklarında Türkiye’de kamu sektörünün insan gücü ihtiyacını karşılayan kurum ve kuruluşları değerlendirilmiş eksiklikler ve geliştirilmesi gerekenlere dair çözüm önerileri sunulmuş olup üniversite-kamu kesimi ve/veya üniversite-özel sektör işbirliği örnekleri de irdelenmiştir.

Seha Meray (1967) bu Konferansta ODTÜ ile Ankara Üniversitesi SBF ders programlarını karşılaştırmış ve ODTÜ’nün yabancı dil eğitimindeki başarısına dikkat çekmekteydi. Seha Meray(1967) ve Bahri Savcı(1967) bu Konferansta özellikle yabancı dil öğrenimindeki sorunları gündeme getirmişler ve ortak çözüm üretilmesine yönelik girişimlerde bulunmuşlardır. ODTÜ’nün yabancı dil öğretimindeki başarılı uygulamasının belki önce sınırlı sayıda üniversitelerden başlayarak genele yayılmasının bu konuda çözüm yolu olabileceği önerisi savunulmuştur. Bu konferansta sorunun tespit edilmesi ve önerilerin geliştirilmesi, yabancı dil öğrenimindeki başarısızlıkların mezunlara, iş başvurularına, görevde yükselme ve yabancı dil tazminatı gibi alanlarında belirleyicisi olacağının ilk öngörüsü olarak değerlendirilebilir. Cemil Cem’e (1978) göre, Türkiye’de kamu görevlilerinin yabancı dil sorunları üzerine yaptığı araştırması lisans eğitiminde tamamlanamayan yabancı dil öğrenimi, mezuniyet sonrasında hem çalışan hem de kamu kesimi için zahmetli ve pahalı bir duruma dönüşmektedir. Cemil Cem dil öğreniminin Osmanlı toplumsal yapısında saygınlık ve seçkinlik kazandıran

yapısı yerini 1970'lerde bile gerçek bir iletişim aracı zorunluluğu haline dönüştüğünden bahsetmektedir.

Siyasi İlimler 1960'lar ve 1970'lerde literatürünün zenginliği gerek uluslararası arenada gerekse Türkiye'deki Siyasi İlimler Derneği kapsamında yapılan çalışmalar ve onların tercümeleriyle gelişmiştir. Siyasi İlimler Derneği desteğinde gelişen literatürün alana iki türlü yarar sağladığı görülmektedir. Birincisi Siyasi İlimler Derneği çalışmaların yer aldığı tarihlerde dünyadaki gelişmeleri detaylı şekilde ülke gündemine ve akademik ortama taşıma görevini yerine getirmiştir. İkincisi akademisyenlerin bu Derneğin uluslararası kongrelerinde sunduğu tebliğlerdir. Bu tebliğlerde Türkiye'nin mevcut durumu da değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar özellikle Türkiye'de siyaset bilimi disiplini ile bu alanın eğitim-öğretim literatürünün gelişmesinde olumlu katkı sağlamıştır.

Siyaset Biliminin gelişiminde Türkiye'de Siyasi İlimler Derneğinin kuruluşu ve uluslararası bağlantıların gelişiminde Yavuz Abadan etkin rol üstlenmiştir. Siyaset Bilimini Türk akademik dünyasına tanıtmaya misyonunu Yavuz Abadan'ın üstlendiğini ifade eden Nermin Abadan-Unat bu amacını gerçekleştirmek için 1952'de Türk Siyasi İlimler Derneği'ni arkadaşlarıyla birlikte kurduğundan söz etmektedir. 1961'de Bakanlar Kurulu onayı alan bu Dernek, 1964'de Uluslararası Siyasal Bilimi Derneğine (IPSA) katılmıştır. Türkiye'de akademisyenlere uluslararası konferanslara katılma olanağı sunması, dünyadaki bilimsel gelişmeleri yakından takip edebilmesiyle bu gelişmelerden akademik çevrenin haberdar olabileceği şekilde yayınların üretilmesi bu dönem literatürünün kazanımları arasında yer almaktadır. Bu çalışmaların aynı isimler tarafından yürütülmesi alanda yetişmiş akademisyen eksikliğinin bir göstergesi olabileceği gibi, bu gelişmelerden haberdar olamayan ya da katılımın getirdiği mali kaynağın karşılamadaki zorlukların bu sınırlandırmaya etkisi olduğunu düşündürmektedir.

1960-1979 dönemi literatürü içerisinde 1960'daki Milletlerarası İdari İlimler Kongresine ait bilgiler de yer almaktadır. Cemal Mihçioğlu ile Nermin Abadan'ın katıldığı ve tebliğ sundukları bu Kongrede bu katılımcı hocalar Türkiye örneğinde personel seçimi ile ücret verimliliğine odaklanmışlardır. Milletlerarası İdari İlimler Kongresine ait başka bir eser ve çalışmaya rastlanılmamıştır. Kongre o tarihlerden günümüze kadar etkinliklerine devam etmiş ancak ya Türk akademisyenlerin artık katılmadığı bir akademik etkinlik olarak kabul etmek ya da akademisyenlerin katılımına

devam ettikleri ancak bu çalışmalarını yazıya literatüre aktarmadıkları varsayımında bulunabilir.

Nuri Tortop (1968) *Amme İdaresi* kitabında bir disiplinin eğitime dair içinde bölümlere yer vermesi dikkat çekmektedir. Nuri Tortop (1968) Birinci bölüm de VII “Amme İdaresinin Ders Konusu Olması” alt başlığında ile Dokuzuncu Bölümde “Eğitim” ana başlığında eğitim-öğretim konusuna da değinmektedir. Hasan Şükrü Adal’ın (1968) Kamu Personel İdaresinin tarihi gelişimi ve uygulanması süreçlerini karşılaştırmalı sunduğu kitapta da eğitim-öğretim temasına yer vermiştir. Adal (1968) daha geniş hacimli olarak konunun işlenmesinde bölüm açarak eğitim sistemlerini ülkeler arası karşılaştırmalarla değerlendirmiştir. Adal (1968) aynı zamanda, bu başlık altında Türkiye’de kamu personelinin yetiştirilmesindeki eğitimleri aynı tarzda ülke örnekleriyle karşılaştırmalı incelemektedir.

Yukarıdaki paragraflarda ifade edilen akademisyenler 1960-1979 döneminin bir kısmında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde amme hukuku, amme idaresi ve siyaset bilimi konularının nasıl öğretileceği ve bilim dalları arasındaki ağırlığın nasıl belirlenmesi gerektiği konusunda aktif ve mücadeleci kararlıklar göstermişlerdir. Türkiye’de akademik kadronun bilim ve uzmanlık dallarına ayrılmadan gelişen yükseköğretimdeki bu yapılar, bu alanların gelişiminde etkilemekteydi. Bu durum Kamu Personel Eğitimi Konferansında ifade edilmiş 1966 yılında Türkiye’de fakültelerde öğretim kadrosunun bilim ve uzmanlık dallarına göre ayrılmaması sorununa dikkat çekilmişti. İter Turan (2015a) 1960’lı yılların ortalarında Siyaset Bilimi alanında yetişmiş akademisyen sayısının azlığına değinirken bu alanların genellikle hukuk veya tarih kökenli bilim insanları tarafından geliştirildiğinden bahsetmektedir. Yavuz Abadan (1965) kendisini hukuk ve siyaset teorisi ve öğreticisi olarak ifade etmektedir. İter Turan (2015a) Kamu Hukukçusu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi hocalarından Tarık Zafer Tunaya’nın Siyaset Bilimine katkıları iddiasıyla doktora tezi yapılmasını zarif bir dille eleştirmektedir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu ve Kamu Hukuku doktoru Anayasa Hukuku asistanlığından yetişen Ergun Özbudun (2015) Siyaset Bilimi alanındaki çalışmalarıyla da anılmaktadır. Bu iki disiplinli çalışma davranışı için Özbudun kendisinin gelişmesinde o dönemde Türkiye’de Anayasa Hukuku ve Siyaset Bilimini bir arada sürdüren Tarık Zafer Tunaya’yı örnek aldığından söz etmektedir. Ergün Özbudun için yapılan editörlü armağan kitap çalışması (Yazıcı, Gözler ve Keyman, 2008) iki cilt halinde hazırlanmış

ve her bir cilt Özbudun'un disiplinli (Hukuk ve Siyaset Bilimi) çalışmasını temsil etmektedir. Siyaset Bilimi ve Hukuk alanındaki çalışmalar ayrı ciltlerde hazırlanmıştır.

1960-1979 döneminde Kamu Yönetimi eğitim ve öğretimi başlığındaki gelişmelerin daha ziyade uluslararası gelişmelerin ve devletin karar ve uygulamalarının izinde geliştiği söylenebilir. Kamu yöneticilerinin yetiştirilmesinde her toplumun belirleyeceği öncelikler ya da ortak değerlere ihtiyaç duyulduğundan söz eden Özer Ozankaya (1977) bu konuda ABD'de NASPAA'yı örnek göstermektedir. Ozankaya'ya (1977) göre, NASPAA'nın kamu yöneticisi yetiştiren öğretim kurumları üzerinde ortak bilgi beceri, değer ve davranışların geliştirilmesinde belirleyici kararlar ve standart uygulamaları başlatmıştı. Türkiye'de yükseköğretim alanındaki eğitimi-öğretiminde yaptıkları tespitleriyle Arif T. Payaslıoğlu (1967) ve Metin Heper (1973) Kamu Yönetimi (ve SB) alanın eğitim-öğretimine dair mezunlara kazandırılmaya çalışılan uzmanlıklar arasındaki sorunlara dikkat çekmektedirler. Payaslıoğlu'na (1967) göre, Türkiye'de üniversitelerde verilen bilginin miktarı ve uzmanlık alanlarıyla, mesleğin icra edileceği sahanın ihtiyacıyla öğretim düzeni arasındaki uyum bulunmamaktadır. Metin Heper (1973) Türkiye'de yükseköğretim düzeyindeki eğitim-öğretim programlarında uzmanlık dalları dağılımında dengenin yeterince sağlanamadığına değinmektedir. Heper'e (1973) göre, Türkiye'de yükseköğretim politikalarında devletin kalkınması açısından sosyal bilimlere verilmesi gereken önceliğin, devletin klasik işlevlerini yerine getirecek maliye ve adalet alanlarına yatkın personelin yetiştirilmesine verilmektedir.

1960-1979 döneminde Siyaset Biliminde davranışçılık ekolü ile kantitatif araştırma yöntemlerinin uygulanmaya başlandığından İlter Turan (2015a) bahsetmektedir. Siyaset Bilimi alanının araştırılmasındaki bu değişikliği Erder (1962) kitap çalışmasıyla yazına kazandırmıştır. Kamu Yönetimi alanında da karşılaştırmalı Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetiminin yine yöntem ve metotlara yansımıştır. Kurumsal araştırmaların yerini yavaş, sorunlu ve sancılı da olsa uygulamalı yöntemlere bırakmaya başlamış, böylece istatistik ve matematik gibi diğer bilim kollarından da yararlanmış, yeni metotlar kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, İlter Turan'ın 1973-1974 Kenya, Kore ve Türkiye'yi kapsayan alan taraması (field survey) yöntemiyle karşılaştırmalı ve uluslararası araştırması bu dönem gelişmeleri

Bu dönemin literatüründe disiplinlerin öğretilmesinde kullanılan yöntemlerin sorgulanmaya ve yeni uygulamaların kazandırılması için ciddi öneriler geliştirilmeye

başlanmıştır. Heper ve Berkman'ın (1979) yaptıkları araştırmada Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin öğrenciler üzerinde arzulanan yaratıcı ve yenilikçi davranışları geliştirmediğine yönelik bulgular elde etmişlerdir. Yazarlar, özellikle ampirik araştırmaların azlığıyla, öğrencilerde çözümleyici yaklaşım yeteneğinin gelişmesi arasındaki bağa dikkat çekmektedir. Araştırmadan elde ettikleri sonuçlara göre yazarlar, öğrenmenin ezbercilik temelinde gerçekleştiği, tek ders kitabından ve daha fazla okumaların yapılmadığı bir öğrenme ortamıyla, ödevlerin tek bir kaynakla hazırlandığı ve bazen bu bilgilerin aynen kopya edildiğine değinmektedirler. Cemil Cem'e (1973) göre, Türkiye'deki kamu yönetiminin lisans eğitimi-öğretimin bilgi ve teoriye odaklanan bir sisteme dayalı uygulanmakta ve öğrencilerin düşüncel yapılarını ya da çözüm becerilerini geliştirmeden uzak kalınmaktadır. Fakülteler ve bölümlerdeki derslerin işlenişinde klasik anlatma (takrir) yönteminin modern eğitim-öğretim yöntem ve araçlarıyla desteklenmesi ve aktif öğrenme metotlarının uygulanmasına dair satır aralarında bilgilere ulaşılmaktadır. Yahya Kemal Kaya'nın (1995) da ifadesiyle, yurt dışında doktora eğitimlerini tamamlayarak, yurda dönen Kamu Yönetimi alanında doktoralı bir grup akademisyen bu alanda yeni yöntemler ve uygulamaları başlatmışlardır. Ömürgönülşen'e (2004) göre, eğitimlerini yurt dışında tamamlayan öğretim kadrosu Türkiye'de görev aldıkları üniversitelere, yetiştikleri ülkelerden, eğitim kurumlarının birikimini ve tecrübelerini de getirmişlerdir. Ömürgönülşen (2004) öğretim elemanlarının bu uygulamalarıyla farklı ülkelerden ve üniversitelerden edindikleri bu bilgilerin Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi yapan kurumlara uygulamalarıyla üniversiteler arasında yaklaşım farklılıkları belirgin hale gelmiştir.

Türkiye'de 1960–1979 arası yirmi yıllık dönem üniversitelerin sayıca arttığı, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin yanında, Ankara, İstanbul, Bursa, İzmir, Eskişehir gibi illerde fakülteler ve akademiler tarafından ilave, Siyaset Bilimi, İktisat, İşletme ve Kamu Yönetimi bölümlerinin ve programlarının açılmaya başladığı tarih aralığıdır. Aynı dönemde fakültelerin artması, ders programlarının sık sık değiştirilmesi ve yapılan değişikliklerin birbiriyle uyumlu olmaması da eğitim-öğretim faaliyetlerini etkilemiştir. Bu sorunların literatürde satır aralarında ifade edilmiş, yeterince geniş katılımlı ve birbirini destekleyip örneklendiren ortak söylemler üretilmemiştir.

Türkiye'de 1960-1979 döneminde fakülteler ve bölümlerin ders programlarına dair araştırmalar doğrudan ve gerektiği kadar detaylı yazın gelişmemiştir. Genellikle derslerin, konuların ve ders programlarının üniversitelerin fakültelerin ve nadiren

bölümlerin programlarındaki yoğunluğu, ders programlarındaki farklılıklar ve/veya uyumsuzluklara ve sorunlara literatürde dağınık ve yüzeysel olarak yer verilmiştir. Örneğin, Yavuz Abadan (1965) fakültelerde okutulan Amme Hukuku derslerinde ortak bir müfredatın oluşturulamadığına dikkat çekerken, Mıhçıoğlu'na (1968) göre, Türkiye'de disiplinler farklı öncelik ve yoğunlukta öğretilmekte olup yönetimin işleyişi ve hukuk dışı sorunların ele alındığı derslerin sınırlı ve yetersizdi. Erkin'e (1967) göre, Türkiye'de Hukuk, İktisat, Siyasal Bilgiler Fakülteleri ve Ticari İlimler Akademisinde kısmen de İktisat ve Maliye bölümlerinde İdare İlmi eğitimi verilmekte olup Amme İdaresinin bütüncül yapıda sadece ODTÜ İdari İlimler Fakültesinin programlarında uygulanmaktaydı. Cem (1973) Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin diğer disiplinlere göre ikincil kaldığını vurgulamaktaydı. Heper ve Berkman (1979) ise SBF, TODAİE ile ODTÜ'de yaptıkları araştırmada ODTÜ'nün yeniliklere uyumlu ve esnek yapısında ders konuları ve programlarında geçişlerin ve intibakların daha kolay sağlandığı bilgisine yer vermektedirler. Şerif Mardin'in 2015 yılında söyleşide ifade ettiği Türkiye'deki Siyaset Biliminin gelişimi üzerine verdiği bilgiler kısa ve öz ama bir o kadar da önemli tespitleri içermektedir. Mardin (2015) Türkiye'de 1960'lardan sonra ABD'da kabul gören Siyaset Bilimini ayrı bir disiplin olarak değerlendirilen görüşlerin etkisinden söz etmektedir. Mardin 1960'lara kadar Türkiye'de Siyaset Biliminin Hukuk konusu olarak incelendiğine değinerek, bu gelişmeler üzerine Siyaset Biliminin Hukuk alanından farklı bir bilim kolu olduğu ve çalışma konularında Hukukla olan bağın bırakıldığına değinmektedir.

Türkiye'de üniversiteler ile fakültelerin ortak akademik işbirliğinin gelişemediği akademisyenlerin ortak eleştiriler arasında yer almaktadır. Duran (1967) üniversitelerin 1946'da 4936 sayılı Kanunla verilen özerklik kavramını farklı anlamda uygulamaya almalarını bu durumun ana nedeni olarak göstermektedir. 1973'e kadar uygulanan bu Kanunla üniversiteler, birbirinden bağımsız, çeşitli ders ve yoğunluklarda eğitim-öğretim usullerini kendi kurumsal yapılarında uygulamışlardır. Mıhçıoğlu (1968) Ankara Üniversitesi SBF'de 1966'da ders programı değişikliği yapıldığını, yeni düzenlemeye göre hukuk ağırlıklı devam eden programın yerini İktisat ve Siyaset Bilimine bıraktığını ifade etmektedir. İter Turan (2009) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde 1961'de Siyaset İlmi kürsüsünün kuruluşunda, ders programlarının Hukuk derslerinin daha az, İktisat ve Uluslararası İlişkilerin daha belirleyici olduğuna değinmektedir. Turan (2009) müfredattaki bu ayrımla başlayan

çeşitlilikten dolayı İstanbul Üniversitelerindeki Bölümün Siyaset İlmi eğitimi-öğretiminde bir meslek okulu özelliğinden ziyade liberal sosyal bilimler eğitimi-öğretimini sergilediğinden söz eder.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitiminin alanında yaşanan fakülte sayılarının artışıyla birlikte, akademilerin sayıca artışı mezunların üniversiteye eşit olanaklara sahip olmaları, fakülte-akademi ayrımını gündeme sorun olarak taşımıştır. Özellikle Siyasal Bilgiler Fakültesinin Türkiye'deki yöneticilerin yetiştirildiği tek adres olarak kabul edildiği dönem, yeni açılan üniversitelerle ve akademilerle birlikte bu kurumsal liderlik değişime uğramaya başlamıştı. Türkiye'de bu konuda talebin artmasıyla ODTÜ, İstanbul Üniversitesi ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri kamu kesimi ve özel kesimin eğitilmiş insan gücünü sağlama yönünde faaliyetlere katıldılar. Türkiye'de yükseköğretimle ilgili yasal düzenlemeler 1960-1979 döneminde üniversiteler ve akademi şeklinde ikili bir yapılanmanın ortaya çıkmasına neden oldu. Akademi mezunu öğrencilerinde kamu ve özel kesimdeki görevlere talip olabilmeleri ve sınavlarına girebilme hakları geçmişte ve bugün halen eleştiri ve tartışma konusu olmuştur.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde yabancı uzmanların görüşleri ve onlarla ortak yapılan çoğu araştırma bu alanların gelişiminde önemli katkı sağlamıştır. Bir kısım çalışmadaki hedef Türkiye'de bu alandaki mevcut durumu ve kaynakları belirlemek amacıyla yapılan girişimlerdir. Türkiye'de çağdaş Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarındaki eğitim-öğretime ait bilgi akışı 1950'lerden sonra Ankara Üniversitesi SBF ve TODAİE'de başladığında Albert L. Sturm bir kurul toplantısında Türkiye'de bu alanların eğitim-öğretime dair kaynaklara ulaşmanın önemine değinmişti. Sturm ve Mihçioğlu'nun (1959) ortak yönetiminde yapılan araştırmada 1928-1957 yılları arasındaki Türk Amme İdaresi'nin bibliyografyasının notlu kaynakçası hazırlanarak bu derleme bilgiler İngilizce ve Türkçe olarak yayımlanmıştır. Amaç Türkiye'de Kamu Yönetimi alanı ve bu alanın eğitim-öğretim üzerine var olan kaynaklara ulaşabilmektir. Notlu hazırlanan bu kaynak Türkiye'deki Kamu Yönetiminin sınıflandırılmamış birikimini de yansıtmakla birlikte, alana dair bilimsel araştırmalar için şimdi bile fırsatlar sunmaktadır. Örneğin 1959'da Nermin Abadan *Bürokrasi* başlıklı doktora tezini hazırlarken Türkiye'de bu alanda yeterli kaynak ve çalışmanın olmaması nedeniyle tezinde bu çalışmaya odaklandığından söz etmektedir. Sturm ve Mihçioğlu'nun bu araştırmaları 1966'daki Kamu Personel Eğitimi

Konferansı öncesinde aynı gerekçeyle eğitim-öğretim alanındaki kaynakların tespiti için yapılmıştır. Metin Heper (1966) tarafından *Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası (1958-1966)* başlığında hazırlanan bir diğer araştırma için yazar Sturm ve Mihçioğlu'nun (1959) çalışmalarının devamı niteliğinde olduğundan söz etmektedir. Bu araştırma notsuz hazırlanmış olmakla birlikte, yine alana ait bilgilerin tek bir kaynakçada sunulması araştırmacıların bu bibliyografya aracılığıyla sınıflandırmalar ya da analizler yaparak araştırmaların derinleşmesi ve genişlemesine katkı vereceğini düşündürmektedir.

1960-1979 döneminde Türkiye'de devlete yetişmiş insan gücünü sağlayan üniversitelerin ve yüksekokulların kendi eğitim-öğretimlerini sorguladığı, mezunlar, öğrenciler ya da akademisyenleri kapsayan araştırmaların yapılmaya başlandığından bahsedilebilir. Türk akademisyenler tarafından bu araştırmaların yapılması ile üniversitelerin kendi eğitim-öğretimlerini değerlendirdikleri bu araştırmalar literatürün önemli ve öncü kaynaklarıdır. Yükseköğretim kurumlarının kendi işleyiş ve yapılarındaki gelişmeleri görebilmeleri için Aşkun ve Bozok'a (1973) göre, dönem dönem araştırmaların ve değerlendirmelerin yapılması gereklidir; ancak bu tür çalışmalarla içe bakış ve özeleştiri yöntemleri kullanılması suretiyle üniversiteler geliştirilebilir.

Bu araştırmalar yapıldıkları tarihe göre şöyle sıra izlemektedirler:

- Kenan Sürgit (1968) TODAİE Mezunları Araştırması,
- Tuğrul Ansay (1969) Ankara Hukuk Fakültesinde Hukuk eğitiminin geliştirilmesi için 44 yıllık tarihsel gelişimi değerlendirme
- Cemal Mihçioğlu'nun (1972) Türkiye'de kamu kesiminin insan kaynağını yetiştiren bir Fakülte olarak Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunlarının başarılarının araştırılması,
- İnal Can Aşkun ve Şan Öz-Alp'in (1972) Eskişehir İ.T.İ. Akademisinde son sınıf öğrenciler üzerinden gelişmeleri değerlendirme çalışması,
- Mustafa Aysan'ın (1973) İşletmecilik eğitimini 22 İşletme eğitimi veren okul üzerinden durum tespitleri yaptığı araştırma,
- Arif Payaslıoğlu'nun (1977) ODTÜ - İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümü Mezunlarını kapsayan araştırması,
- Doğan Canman'ın (1977) hizmet içi eğitim üzerine yaptığı araştırma,

- Heper ve Berkman'ın (1979) 22 akademisyenle derinlemesine mülakat yöntemiyle yaptıkları araştırma,

Bu çalışmaların önemli katkılar sağladığından ve literatürün farklı bir yönünü geliştirdiğinden söz edilebilir. Bu döneme kadar eğitim kurumlarının kendi iç sorgulamaları, öğretimde iyileştirmelere ve mezunlara yönelik araştırmalara sistematik ve güçlü biçimde yer vermemektedir. Bu araştırmalar kurumlara başarılı olmaları için rehberlik görevini yerine getirmesine karşılık her üniversitenin bu dönemi kapsayan yıllarda sadece bir defalık (A.Ü. S.B.F. haricinde) araştırmalarla sınırlı kalınması ise önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışmaların belirli aralıklarla tekrarlanması ve karşılaştırmaların yapılması halinde sistemde mevcut gelişimin değerlendirilmesinde ve sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde lisansüstü eğitim-öğretimin gelişimini üniversitelerin doktora düzeyindeki ilgili programlarını aktaran yazın düzenli ve güçlü bir gelişim gösterememiştir, hatta çok zayıf, rastlantısal ve birkaç kişinin satır arası söyleşileriyle sınırlı bırakmıştır. Lisansüstü yazının lisans eğitimi içerisinde geliştiği ayrı başlıkta sınırlı ya da az sayıdaki çalışma yoluyla gelişmelere yer verilmiş olup bu dönemdeki doktora eğitim-öğretimine ait bilgiler söyleşi ve anılardaki ifadelerle güçlendirilmiştir. Akademik kadronun yetişmesinde bu dönemde sadece doktora eğitimlerinin yapıldığı, TODAİE dışında yüksek lisansla ilgili bir düzenlemenin mevcut olmadığından söz edilebilir. Üniversitelerde asistan seçimleri, doktoradaki derslerin işleyişi, akademik yükselme ve akademik ünvanlar üzerine tam belirgin ortak kurallar geliştirildiğine dair yazından kesintisiz birbirini tamamlayan ve geliştiren bilgilere rastlanmamıştır.

TODAİE'nin lisansüstü eğitim faaliyetlerini de yerine getirmesi bu dönemin gelişmelerinde TODAİE ile hizmet içi eğitim literatüründe lisansüstü yazına katkı sağladığı ve literatürün zenginleşmesine olanak verdiğiinden bahsedilebilir. Bu yazında genellikle Enstitünün kurumsal gelişmeleri, eğitim-öğretim programları ile kullanılan yöntem ve metotlara detaylandırılmıştır. 1960-1979 döneminde TODAİE araştırmalarında dünyada incelenen ülke örnekleri artmış, literatürde Fransa, İngiltere ABD gibi aynı ülkeler üzerine tekrarlanan araştırmalara ilaveten yeni ülkelere araştırma konusu olmaya başlamıştır. Örneğin, Oğuz Onaran (1967) Belçika, Fransa, İngiltere ve Türkiye karşılaştırmasında yönetici eğitimini değerlendirmiş, Fikret Ar (1985) İtalya'da kamu yöneticilerinin yetiştirilmesini çalışmış; böylece kapsanan veya

odaklanan ülke sayıları çeşitlenmiştir. Nuri Tortop (1968) *Amme İdaresi ve İdarecilerin Eğitimi*, Fransa ve Pakistan İdareci Eğitimleri üzerine açıklamalara yer vermiştir. TODAİE'nin kamu yönetimi okulları araştırmalarında çoğunlukla ENA üzerine odaklanılmıştır. Ancak, Fikret Ar (1986) Fransa'da ENA dışındaki diğer okulları da araştırma konusu olarak seçmiştir.

TODAİE aynı zamanda kamu yönetimi ilkelerini *Amme İdaresi Dergisi* aracılığıyla yaymayı da amaç edinmiştir. Cemal Mihçioğlu'nun başlattığı çalışmalara Fahir Armaoğlu'nun devam etmesiyle 1968'de *Amme İdaresi Dergisi* yayımlanmaya başlamıştır. Bu başlangıç için Türkiye'de *Amme İdaresi* alanında bilimsel çalışma, eser ve makalelerin periyodik yayımlanmasına aracılık eden bir derginin olmamasının da nedenlerden birisi olarak gösterilmiştir. Bu yayının kültürü sadece Türkiye ile sınırlı kalmayıp uluslararası tarafıyla da genişletilmiştir. Böylece *Amme İdaresi*nde uluslararası alanda Türkiye'deki Kamu Yönetimi çalışmalarını tanıtmak amacıyla *Turkish Public Administration Annual* başlıklı süreli yayını yıllık yayınlamıştır.

Hizmet içi eğitim-öğretimin konusu bu dönem aralığında literatürde güçlü şekilde yer almıştır. Cemal Mihçioğlu (1968) memur eğitim politikasını, Doğan Canman (1977) hizmet içi eğitimini değerlendirdikleri çalışmalar bunlar arasındadır.

1960-1979 döneminde Türk akademisyenlerin araştırma ve çalışmalarıyla kuram kavram ya da farklı uygulamaların gelişmesi literatürde tespit edilmeye çalışılmıştır. İlder Turan (1977) kitabında siyasal sistem için bir model önerisi geliştirmiştir. Bu modelle ulusal sistemler içerisinde siyaset ögesinin değerlendirilmesinde başarılı sonuçlar elde edilebileceğini fakat uluslararası siyaset ögesinin incelemesi için geliştirdiği modelin uygun olmadığı belirtilmektedir. Heper ve Berkman (1979) Türk Kamu Yönetimindeki gelişmelerin değerlendirilmesine önemli katkı sağlayan araştırmada kendilerine ait “yaklaşım modeli” kullanmışlardır.

Tezin bu bölümünde akademik kadroların 147'likler olarak adlandırılan 27 Mayıs 1960 sonrasında öğretim üyeleri üniversitelerdeki kadrolarından uzaklaştırılmıştır. Bu olay 147 akademik kadroyu içermesi nedeniyle 147'likler olarak ifade edilmiş, bu gelişmelere kıdemli ve genç akademisyenler arasındaki anlaşmazlık neden olmuştur. 147'likler diğer dönemlerdeki tasfiyelere göre bir farklılık taşımaktadır. Görevden uzaklaştırılan bu kadrolarda yer alan akademisyenlere yaklaşık bir buçuk yıl sonra 1962'de görevlerine dönebileceklerine dair yasal düzenleme yapılmış; ancak bu

olay kişilerin yaşamlarında ağır izler bırakmıştır. (Kabaş, 2012: 132-133). Latif Mutlu'ya (1997) göre, Türkiye'de 1960 askeri müdahalesinin eğitim-öğretimde en derin gerileme izlerini bırakmış ve öğretim üyelerinin görevden uzaklaştırılması ya da yerlerinin değiştirilmesiyle başlayan bu süreç sonrasında üniversitelerde öğretim kadrosu sıkıntısı çözülememiş ve hatta artarak devam etmiştir. 147'likler olayı bilimsel çalışmalarda satır arası bilgiler yoluyla söyleşiler arasındaki ifadelerle ancak genişletilebilmiştir. Bu olayı açıklayan, eleştiren ya da yorumlayan ve bu konuyu merkezine alan bilimsel çalışma ve eserlere literatürde rastlamamıştır.

1960-1979 döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki eğitim-öğretimin gelişmesinde kişisel olanaklar ve bireysel çabalarıyla etkili olan akademisyenleri de hatırlamak gerekmektedir. Bu bağlamda, aşağıda Yavuz Abadan'dan başlamak üzere kimisi doğrudan kimisi de ilgili bölümlerin kurulmasındaki çabası ve öncü niteliği gibi nedenlerle Mehmet Oluç gibi daha dolaylı akademisyenlerin bireysel katkılarına özetle yer verilmektedir.

Siyaset Bilimi alanında Yavuz Abadan'ın hem Kamu Hukuku hem de Siyaset Biliminin Türkiye'de eğitim-öğretiminde yer alması ve öğretilecek konuların seçilmesi, yöntemlerin belirlenmesinde ve ortak işbirliğinde kararların uygulanmasının ilk çabalarını başlattığından söz edilebilir. Aynı zamanda dünyadaki bilimsel etkinliklerde Amme İdaresi ile Siyasi İlimler Derneğinin Kongrelerine de akademisyen kimliği ve araştırmalarıyla katılmasını önemli kazanım olarak değerlendirmek gerekmektedir. Yavuz Abadan'ın Türkiye'deki Siyasi İlimler Derneğinin kurulması ve 1964'de Uluslararası Siyasi İlimler Derneğiyle örgütsel bağlantısının gerçekleşmesine öncü olduğu hatırlanmalıdır. Uluslararası bazı toplantıların Türkiye'de yapılması Türk Kamu Yönetimi eğitim-öğretim: alanında dünyadaki gelişmelerden faydalanılması olanaklarını geliştirmiştir. Bu sayede Türk akademisyenlerin Uluslararası Siyasi İlimler Derneğinin yönetim kademelerinde görev alması da ayrıca önemlidir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı olarak 1961'de Siyaset İlimi Kürsüsünün kurulmasında Mehmet Oluç'un bireysel çaba ve gayret gösterdiğini İlder Turan (2015a) kendisiyle yapılan bir söyleşide ayrıntılı anlatmaktadır. Bu girişimler Siyaset Bilimi eğitimi-öğretiminde bir üniversite kapsamında başlayan değişimi de beraberinde getirmektedir. Turan Söyleşi'de Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimi mezunlarının bilgilerinin çeşitlenmesi gerektiğini düşünen Mehmet Oluç'un özellikle bu bölümden mezun olanların İktisat, Uluslararası İlişkiler alanındaki konularda da yetkin

olabilmeleri amacıyla yeni bölümün kurulmasına öncülük ettiğini aktarmaktadır. Bu temel düşüncenin gelişebilmesi için ders programlarının mevcut diğer fakültelerden ayrı bir yol haritasının hazırlanıp ve uygulandığı belirtilmektedir. Bu bölümün ilk asistanlarından Turan'ın da içinde bulunduğu akademik kadronun temini ve yetiştirilmesinde Mehmet Oluç'un başvurduğu iki yöntem vardı. Kurulan yeni bölüm için yurt dışından geçici davet edilen alanın hocalarıyla başlayan eğitim-öğretimde kalıcı kadroların yetiştirilmesi içinde bölümdeki asistanların yurt dışı burs olanaklarıyla bu alandaki akademik gelişmelerini sağlamak Mehmet Oluç'un bu gelişmelerde kişisel çabalarının gözardı edilemeyeceği Turan'ın ifadelerinde yer bulmaktadır.

Robert Kolejinin Boğaziçi Üniversitesi olarak yeniden yapılanması sonrasında Şerif Mardin'in (2015) bireysel çabalarıyla bu Üniversitenin İdari Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Bilimler Bölümü kurulmuştur. Yurt dışında akademik eğitim-öğretimi tamamlayan Şerif Mardin Sosyal Bilimler Bölümü bünyesinde Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Sosyoloji eğitimini bir araya getirmiştir. Şerif Mardin sosyal bilimler alanındaki eğitim-öğretimi disiplinlerin bir arada ve birlikte yer aldığı bir sistemle yürütülmesinin daha faydalı olacağı düşüncesi bu bölümün açılmasındaki etkenlerden birisi olmuştur.

Kamu Yönetimi alanında katkı sağlayan akademisyenler arasında aslında Uluslararası İlişkiler alanında uzman olan Fahir Armaoğlu'na da yer verilmelidir; çünkü Ankara'da Kamu Personeli Eğitim Konferansı Fahir Armaoğlu'nun düşüncesiyle başlamış olup bu organizasyonun gerçekleşmesi için önemli kişisel gayretleri olmuştur. Cemal Mihçioğlu'nun TODAİE'de bültenlerle başlattığı yayınların Fahir Armaoğlu'nun 1968'de Amme İdaresi Dergisi olarak sürekli yayına dönüşmesindeki emeklerinden söz etmek gerekmektedir. Mihçioğlu ve Armaoğlu böyle bir yayın kolunun Türkiye'de özellikle ihtiyaç gösterdiğinin farkına varılması ve Amme idaresi alanında ki bilimsel çalışmaların yayımı ve araştırmacıların bilgilere ulaşımı arasında olumlu bir köprü vazifesi yerine getirilmesinde emek vermişlerdir. Yurt içinde başlayan bu faaliyetlerin uluslararası bağlantısının da gerçekleşmesi için Turkish Public Administration Annual (TPAA) başlıklı derginin de yayıma başlanmasıyla Türkiye'de kamu yönetimindeki gelişmelerden yurt dışına bilgi akışının sağlanması yine akademisyenlerin başarılı öngörülleri olarak yorumlamak gerekmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 1980–1999 ARASI DÖNEM

Dünyada 1980’lerle başlayan değişim neredeyse hiç sınır tanımamakta, her ülkede ve her alanda zamana ve örgüt yapısına yayılan değişim-dönüşümlere yol açmaktadır. Türkiye’de de küresel etkiler, kamu yönetimini doğrudan etkileyen karar ve uygulamalara bağlı olarak yeni politikalar ve düzenlemeleri de beraberinde dönüştürmektedir. Bu bölümde bu yenilik ve değişimlerin sadece Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi alanlarındaki eğitim-öğretim özelindeki etkileri ele alınmaktadır.

Küresel gelişmeleri ve Türkiye’nin 1980’li yıllarını hikâyeleştiren ilginç bir kitabı özetlemek bu ve bundan sonraki bölümlerin yazımına destek verebilir. Burada karmaşık birden çok değişmezi olan 1980’li yılları kısa bir paragrafta anlatabilmek için Ahmet Alpay Dikmen’in (2015) kurgusundan yararlanılmaktadır. Bu kitaptan özellikle 1980’ler Türkiye’sinin değişimleri arasında, kamu yönetiminde yönetici beklentisi altındaki bürokratların değişimine dair alıntılara yer verilmektedir. Ahmet Alpay Dikmen (2015: 313-314) Türkiye’de 1983 sonrası döneme açıklık getirirken, Özal Hükümeti’nin en zorlandığı aşamanın aslında Neoliberal politikaları ülkede yerleştirmek için bu anlayışa sahip bürokrat elit bulmakta yaşanıldığına değinmektedir:

“Eski bürokrat tipi genel olarak ulusal çıkarları kendi çıkarlarından ön planda tutmak gibi bir idealle hareket eden, yasalar ve yönetmeliklere göre iş yapan, biraz ketum, kimi zaman işi engeller görünümünde ama işini iyi bilen; mevzuatları takip eden, mer’i kanunları düzenli izleyen ve buna göre hareket eden bir kişi görünümündedir. ... 1980 sonrası uluslararası kuruluşlarla müzakere edecek, yurt dışında eğitim görmüş, yabancı dil bilen, yurtdışında yaşam koşullarını bilip bu yabancı uzmanlarla yemeğe çıkabilecek, sohbet edip ... bürokrat tipine ihtiyaç bulunmaktadır. Klasik bürokrat tipinin bu süreci yönetebilmesine imkan yoktur.”

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürünün 1980–1999 dönemini konu alan bu bölümde Dünyada çeşitli ülkelerde bu iki disiplinde yaşanan gelişmeler ve Türkiye’ye etkilerini disiplin sarmalında gelişen eğitim-öğretim literatüründe ayrıca izleyebilme çabası vardır. Bu dönem yükseköğretimdeki hızlı artış içerisinde olan Kamu Yönetimi bölümlerinin kurumsal gelişmeleri ve sorunları merkezinde gelişme göstermektedir; ancak dönem içindeki çeşitli yıllarda Siyaset Bilimi bölüm ve programları ya hiç yoktur ya da sayıca çok azdır. Bununla beraber, 1980–1999 dönemi içerisindeki ilgili yazın tezde ele alınan önceki dönemlere göre incelenen konularda daha fazla çeşitlilik, yaklaşımlarda daha büyük farklılıklar ve

uygulamalarda da daha çok karmaşıklık gösterdiği için bu dönemdeki literatür ve gelişmeler yer yer daha renkli ve özgün tartışmalara ve eleştirilere konu ve neden olmaktadır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi artık 1980'lerin ortalarından itibaren Ankara Üniversitesi SBF ile sınırlı kalmayıp İİBF çatısı altında birden çok üniversitede ve bazen farklı bölüm adlarıyla devam eder hale gelmiştir.

Bu bölümde Kamu Yönetimi disiplininin “kimlik arayışı”na ilaveten artan üniversite sayıları ve Kamu Yönetimi bölümlerinin sayıca çoğalmasında yanında özellikle 1990'ın sonlarından itibaren yeni isimlerle kurulan bölümler ve bölüm içinde okutulan dersler ile öğretim elemanlarının birikimlerinde farklı disiplinler ağırlık kazanmıştır. Kamu Yönetimi disiplininin kimlik arayışı başta vakıf üniversiteleri olmak üzere önce ODTÜ ve Ankara gibi devlet üniversitelerinde sonra, 2000'lerden itibaren Kamu Yönetimi bölümlerinin büyük çoğunluğunda Siyaset Bilimi ifadesinin eklenmesine veya doğrudan bölümlerin SBKY olarak kurulmasına da yansımıştır. Üniversite ve bölümlerin artış hızına karşın akademik kadroda aynı ölçüde sayı ve nitelik, kütüphane ve ders kitapları ile diğer teknik alanlardaki eksiklikler genelde sosyal bilimlerdeki özelde ise SB, SBUİ, SBKY ve KY lisans ve lisansüstü programlarındaki eğitim-öğretimi doğrudan olumsuz etkilemiş gözükmektedir. Bu nedenle 1980-1999 döneminde aşağıdaki incelenen ilgili bölümlerin “kurumsallaşma”, “standartlaşma” “çeşitlilik” ve bu yeni yapılaşmanın; bölümlerin kurulması ve adlandırılması, ders programları, bilimsel toplantılara ve diğer alanlara yansımaları değerlendirilmektedir.

Bu dönem literatür incelemesi kurumsal gelişmeler ve sorunlar ana teması etrafında şekillenmekle beraber daha alt başlıklarda Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair yeni akımlar ve yaklaşımlar ile ders kitapları gibi konular ana temayla ilişkili biçimde incelenmektedir. Bu dönemde lisansüstü programlardaki artışın ve dönem sonunda alanda yurtdışına yetiştirilmek üzere YÖK ve MEB programları yoluyla kalabalık sayıda akademisyen göndermenin varlığından da bahsetmek gerekmektedir. Akademisyen sayısının artırılması konusundaki çabaların eğitim-öğretimi yansımaları ise daha çok 2000’li yıllardan başlamak üzere somutlaşmaktadır. 1980-1999 döneminde ders kitapları ve program isimlerindeki çeşitlenmenin bir sonraki inceleme dönemine (2000-2019) göre daha sınırlı kaldığı akılda tutulması faydalı olacaktır.

5.1. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Raci Bademli'nin (1986) 1974-1984 döneminde kentsel araştırmaların gelişimi için yaptığı tespitler bu doktora tez konusunun 1980'li yıllardaki gelişimine de açıklık kazandırmaktadır. Bademli (1986) sosyal araştırmaların gelişiminde, araştırmaların yaygınlaşması, konuların çeşitlenmesi, araştırma odaklarının çoğalması ve söyleme türlerinin çeşitlenmesindeki süreçten bahsetmektedir. Bademli'nin kent çalışmaları için yaptığı bu başlıklar özellikle 1980'li yıllarla birlikte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi için de geçerli gözükmektedir. Bademli'nin (1986) bu çalışması Türk Sosyal Bilimler Derneğinin (TSBD) Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü işbirliğiyle 1985 yılında düzenlediği ve Sevgi Atauz derlemesi altında 1986 yılında basılan Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi Sempozyumunda sunulmuştur.

John Dryzek (1986) Siyaset Biliminin araştırma gelenekleriyle ilerlemesinin güçlüğüne değinmektedir. Bilimsel ilerleme normal olarak rekabet eden teoriler, araştırma programları veya bir disiplin içindeki araştırma gelenekleri arasındaki bir dizi istikrarlı, rasyonel seçenek olarak gösterilmektedir. Bu tarzdaki ilerleme Siyaset Biliminde gerçekleşemez; çünkü araştırma gelenekleri arasındaki herhangi bir karşılaştırma ancak sosyal olarak belirlenen bir dizi ampirik problem bağlamında devam edebilir (Dryzek, 1986: 301). Bilimsel bir disiplinin ilerlemesi “araştırma gelenekleri” veya “araştırma programları” arasındaki bir dizi kesin ve istikrarlı rasyonel seçimden oluşur. Eğer Siyaset Bilimindeki araştırma gelenekleriyle yüz yüze gelen ampirik sorunlar dışsal güçlere tabiyse, o zaman rekabet eden araştırma geleneklerinin göreceli değerleriyle ilgili kararlı ve kesin yargılar yapılamadığı için ilerlemenin imkansızlığı (Dryzek, 1986: 301) yorumu getirilmektedir.

1980'li yıllarda YÖK'ün kurulmasının genel olarak üniversiteler üzerindeki etkileri özel olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi ile disiplinleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. İlder Turan,(2015a: 47) bir söyleşisinde, YÖK'ün kuruluşunun iki önemli değişikliği beraberinde getirdiğinden söz eder. 1980'den sonra Türkiye'deki üniversite sisteminin gelişmeye başladığına değinen İlder Turan'a göre YÖK verdiği bursları yurtdışına doktora eğitimine çok sayıda genç insanın gönderilmiştir. YÖK'ün kurulmasının ikinci önemli adımı veya etkisi, performans ölçümü, araştırma ve yayın yapmak gibi çeşitli akademik faaliyetlere ilk defa bu düzeyde önem verilmesidir.

Nermin Abadan Unat (2009) bir söyleşisinde üniversitelerdeki eğitim-öğretim programlarındaki evrilmeyi kısaca özetlemektedir. Abadan Unat'a (2009) göre, Türkiye'de 1950'lerden 1970'lere kadar Siyaset Biliminin genişlemesine yönelik çalışmalar dikkat çekmekteyken, 1980'lerle birlikte bu gelişmelerde farklılıkların oluşmaya başladığını belirtmektedir. Buna bağlı olarak da yeni gelişmelerde doğrudan doğruya iktidarla ilgili konular arka planda kalırken, Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkilerin daha ön plana çıkışının yaşandığı (Abadan 2009: 41) ifadeleri kullanılmıştır. Chandler (2002: 378) İngiltere özelinde Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini incelediği makalesinde 1970'lerde kurulan Kamu Yönetimi kurslarının Siyaset Bilimi gibi ilgili çalışma alanlarının genişlemesine de engel olduğundan söz etmektedir. Dreijmanis (1983: 194) Siyaset Biliminin içeriğinin ve tarzının oluşturulmasında gerek ulusal gerekse uluslararası değişimlerin etkili olduğuna kanaat getirmişti ve Siyaset Biliminin gelişiminde Amerika Birleşik Devletleri'nde bariz Siyaset Bilimi ekolu okulu ne de üniter bir tarz veya içeriğin olmadığını da vurgulamaktaydı.

Kimlik arayışı sorunsalı literatürde çoğunlukla Kamu Yönetimi disiplini üzerinden ifade edilse de, Siyaset Biliminde de benzer sürecin yaşandığı hatta bugünkü görünümü ile Siyaset Biliminin de alanını aramaya devam ettiğinden söz edilmektedir. 1950'li yıllarda "iktidar ve iktidar ilişkileri" merkezinde başlayan Siyaset Bilimi siyasal partiler, kamuoyu ve siyasal davranış gibi konularla evrilmesine (Ayman Güler, 1995: 3) dikkat çekilmektedir.

Leslie Lipson'un (1986) *Politika Biliminin Temel Sorunları* başlıklı kitabının 4. Baskısı Tuncer Karamustafaoğlu, beşinci baskısı (Lipson, 1997) ve altıncı baskısı (Lipson, 2005) ise Fügen Yavuz tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Literatürde Siyaset Bilimi ya da Politika Biliminin sorunlarına odaklı yazının gelişmesinin sınırlı kaldığı kamu yönetimi alanındaki tartışmaların literatürde daha yoğun yer bulduğundan söz edilebilir. Oysaki Leslie Lipson her baskısında bu alandaki gelişmelerin çerçevesini genişleterek, 1953-1959 döneminden başlayarak belirli aralıklarla yaptığı güncellemelerle Siyaset Biliminin sorunlu alanlarını tarihsel gelişmelerle birlikte ve diğer ülkelerle karşılaştırmalı sunmaktadır. Leslie Lipson Kaliforniya Üniversitesinde Siyasal Bilim Profesörüdür. Bu kitabın Türkçeye ilk çevirisinde (Lipson, 1986) emeği geçen Tuncer Karamustafaoğlu Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesidir. Burada akla gelen ilginç bir husus tezin ilk başlangıç dönemlerinde değinilen Kamu Hukuku kökenli akademisyenlerin Siyaset Biliminin eğitim-öğretiminde verdikleri

çabasının bir benzerini 1980’li yılların ortalarında sınırlı da olsa tekrar görebilmektir. Şüphesiz Lipson’a ait bu kaynağın Siyaset Bilimi alanında yeterince tartışılmadığı ve disiplinin evrensel sorunlarının Türkçe literatürde yaygınlaşmadığını düşündürmektedir.

Dünyada 1980’li yıllardaki değişim Kamu Yönetimi alanındaki akademik tartışmaların belli başlıklar altında geliştirilmesini etkilemiştir. Kamu Yönetiminin en önemli tartışma konusu olarak disiplinin kimlik arayışı ve meşruiyet sorunu gelmektedir. Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi ve araştırmalarındaki uygulamalarda görülen temel eğilimler ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde kurumsal ve program içeriğindeki gelişmeler ve sorunlara yönelik arayışlara yönelik tartışmaların yoğunlaştığı gerçeğidir. Küresel ölçekte başka ülkelerde başlayan bu tartışmalara Türkiye’deki akademisyenlerin de yer yer, özellikle de 1990’lı yıllardan itibaren, katıldığı görülmektedir. Özellikle artış gösteren Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi veren kurumlar ve akademik personelin sayısı ile doğru orantılı olarak akademik çalışmalar da artmaktadır. 1970’li ve 1980’li yıllarda Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi ve araştırmalarına rastlanmakla birlikte, 1990’lı yılların bu konudaki çalışmalara hız kazandırdığı (Ömürgönülşen, 2004: 121) söylenebilir.

Karmaşıklık, geniş ve değişken konularla tarif edilen Kamu Yönetimi disiplini ve uygulamalarını kapsayan bilimsel çalışmaların yapılmasının zorlukları olarak ifade edilirken, küreselleşme ve sonuçları da Kamu Yönetimi için kolaylaştırıcı gelişmelere zemin hazırlamıştır. Aynı zamanda küresel gelişmeler, Kamu Yönetimi disiplini ve eğitimini etkilemektedir bu gelişmeler ışığında, Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitiminin değerlendirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır (Gül, 2015: 127).

Şükrü Karatepe (1993) Türkiye’de İdare’nin kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen yasaların Fransız idare sisteminin örnek alınarak çıkartılmasına rağmen Türkiye’nin tarihsel ve toplumsal şartlarındaki farklılıklardan dolayı Karatepe’ye göre idari yapılanmanın Fransa’dakinden değişik tarzda oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Buna karşın, yazar, Türkiye’de İdare Hukuku eğitim-öğretiminde halen (en azından 1990’lara kadar) Fransız öğretisi takip edilmekteydi

Uluslararası arenada başlayan Kamu Yönetimi disiplinindeki sorgulamaların bu disiplinin öğretimini de etkilediği gerçeğini, dikkate alarak Türkiye’deki gelişmeleri yaklaşık çeyrek asırlık bir dönem ve önemli gelişmeleri makale boyutunda yer veren

Uğur Ömürgönülşen (2010) bu ihtiyaca cevap veren çalışmalar arasında yer aldığı görülmektedir. Ömürgönülşen (2010)“Türkiye’de Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretiminde Yakın Dönemde Yaşanan Gelişmeler: Mevcut Durum, Sorun Alanları ve Gelişme Eğilimleri” başlıklı makalesinde, Kamu Yönetimi eğitiminin lisans düzeyindeki durumu ve değişimine dair değerlendirmelere yer vermektedir. Yazar, Türkiye’de 1980’li yıllarda YÖK’ün kurulmasından sonraki dönemle başlayan değişimi Kamu Yönetimindeki lisans eğitim-öğretimine dair üniversite, bölüm ve program düzeylerindeki yenilenme ve düzenlemelere değinmektedir. YÖK’le birlikte bu değişimin hızlı bir gelişme gösterdiği kabul edilirken, Ömürgönülşen (2010) kurumsal gelişmeler, öğrenci sayısı ve akademik kadro, öğretim programları ve akademik yayın ile ders materyalindeki eğilimler ve temel sorun alanlarına yönelen kapsamlı bir çalışma sunmaktadır. Türkiye’de 1980 sonrası artan üniversite, bölüm ve ders sayılarıyla birlikte, uzun soluklu bir dönemlemede yaklaşık çeyrek asırlık gelişmeleri tek bir kaynaktan ulaşılabılır hale getirmesi çalışmanın yararını artırmaktadır. Uğur Ömürgönülşen’in (2010) bu makalesi, II., VI. ve V. Kamu Yönetimi Sempozyumu ve Forumlarında (KAYFOR’larda) sunduğu bildirilerin geliştirilmesi ve verilerin güncelleştirilmesine dayanmaktadır.

1980’li yıllarda YÖK ile başlayan düzenlemelere eleştirilerin yapılmasına karşılık yer yer de yükseköğretimde eğitim-öğretimin insan gücü başta olmak üzere çeşitli kaynaklarının daha etkin kullanılmasında faydalı bir merkezi düzenleyici rol üstlendiği de kabul edilmektedir.

Akademisyenlerin 2547 sayılı Kanundan önce de üniversite özerkliğine dair tartışmalar yapılmaktaydı. İter Turan (2015a) bu üniversite özerkliği tartışmaları için, asıl istenen düşünce serbestliğine ulaşmak olmadığını, hedefin üniversitenin hiçbir konuda hesap vermemesi üzerine odaklanıldığından söz etmektedir. İter Turan YÖK’ün kurulmasını eleştirirken aynı zamanda üniversitelerin sorunlarını da hatırlamak gerektiğine işaret etmekte ve bu görüşüne söyleşide sunduğu bir örnekle açıklık getirmektedir (Turan, 2015: 38-39):

“İktisat Fakültesi’nde Alman Hocaların fakülteyi kurarken geliştirdikleri bir kürsü vardı, İktisadi Coğrafya kürsüsü. Bilgisayarların olmadığı, istatistiki bilgilerin kit olduğu dönemde kişileri birtakım bilgilerle donatmak için kurulmuştu. Mesela şöyle bir ders vardı: Mal Bilgisi, kömür nerde bulunur, krom nerde bulunur dünyada, bunları incelerdi. Türkiye Ekonomisi diye başka bir ders vardı; at, eşek, büyükbaş, küçükbaş hayvan sayıları, kaç ton tütün üretilir gibi bilgiler öğrenciye aktarılırdı. Bugün bunları öğretmek için derse ihtiyaç yok. Teknoloji değişiyordu ve bu kürsü kendini o değişikliğe uyduramadı... ki bunu istediler, bir alan açabileceklerdi

kendilerine. İşte bu kürsüde profesör veya doçent rütbeli sekiz tane öğretim üyesi vardı, o zaman yardımcı doçentlik yoktu. İktisat Fakültesi müfredatını yenilerken İktisadi Coğrafya dersinin saatleri azala azala iki saate düşmüştü. Yani hoca başına haftada 15 dakika ders düşmekteydi. Ama kadro ihtiyacınız var mı dediğiniz zaman, bu kürsü 10 tane asistan istemişti! Tabii üniversiteler kendi sorumluluklarını üstlenmedikleri ve sorumsuz davrandıkları zaman, başkaları gelip müdahale ediyor ve işinize karışıyor. Mesela YÖK geldiği zaman da şöyle bir şey oldu: Hafta da 10 saat dersi olmayan başka üniversitelere tayin edilecek!”

Üniversitelerin ve bilim insanlarının Türkiye’de disiplinlerin gelişmesi ve yerleşmesindeki etkilerinin göz ardı edilemeyeceğini sürekli vurgulamak gerekmektedir. Bu doktora tezindeki dönemler arasında ilerlemelerde sosyal bilimler alanında öncü olan isimlere de yer verilmeye özen gösterilmiştir. Genellikle akademik camia bu tür öncülere vefa borçlarını armağan kitap yayımlayarak ifade etmekte olup bu gelenekte bazen farklı uygulamalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Aralık 1985’te İdare Hukuku ve İlimleri Dergisinin 1-3 Aralık Sayısı *Vakur Versan’a Armağan Özel Sayısı* olarak çıkartılmıştır. Dergiyi çıkartan akademik birim olan İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Sait Güran (1985: 3/Önsöz), hocası Vakur Versan’ı üniversite hocası kimliğindeki farklılıkları ile eski İstanbul kültürünü, çağdaş Anglo-Amerikan eğitimiyle birlikte öğrencilerine aktarması ve meslektaşları üzerinde de Fransız İdare Hukukuna inanmış kesimin Anglo-Amerikan İdare Hukuku ile de bağ kurulmasına vesile olması nedeniyle (Güran, 1985: Önsöz) çıkarılan bu armağan Dergi sayısı ile vefa borcunu ödemeye çalışmışlardır. Bununla birlikte, armağan özel sayısında sadece Önsöz’de Müdür Sait Güran’ın 1 sayfalık bir takdim yazısı Vakur Versan’ı anlatıma, tanıtmaya ve tarihe not düşme anlamında oldukça sınırlı kalmış gözükmektedir.

Öte yandan, Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin eğitim ve öğretimini akademik yazında ele alan çalışma ve araştırmalar arasına armağan kitapları da dahil etmek yerinde olacaktır. Arslan Kaynardağ’a (1994) göre, Anadolu’nun armağan geleneğiyle, Batının armağanın kitaplaştırılması uygulaması, harmanlanarak akademik yazında vefa ve saygı örneklerini başlatmış olup kitabın armağan örneklerine Batıda rastlanmıştır. Üniversite ya da aydınlar arasında yer alan, hoca, bilim adamı, düşünce ve sanat adamlarının, genellikle emekli olma aşamalarında o kişilerin adına sunulmuş kitapları veya Dergi özel sayıları yayınlama âdeti uygulanmaktadır (Kaynardağ, 1994: 4-5):

“Fransızlar böyle kitaplara Hommage diyorlar, bu sözcük saygı anlamına gelmekte, saygıyı dile getirmektedir. Almanlar Festschrift demektirler. Bu da tören kitabı

övgü, saygı kitabı anlamına gelmektedir. İngilizler, Amerikalılar ise Studies in honor of diyerek hocalarının, ustalarının onurunu yazdıkları yazıları bu kitapta topladıklarını söylemek isterler”.

Arslan Kaynardağ armağan kitap geleneğinde, kitap kimin için hazırlanıyorsa, yer alacak yazıların, onun uzmanlık konusunu ya da yakın konuları ilgilendirmesine özen gösterilir demektir; ancak daha sonraki değerlendirmelerde de görüleceği üzere, bazen bu hususa dikkat edilmemiştir. Armağan kitaplar ve akademik dergi özel sayıları içerisindeki yazılar derli-toplu ve armağan edilen hocanın çalışma alanı etrafında toplanması halinde aslında disiplinlerin gelişiminde tarihsel birikime önemli katkı ve kaynak oluşturabilmektedir.

Ömürgönülşen (2004) Türkiye’de 1980’li yılları yükseköğretim kurumları ve programlarında standartlaşmanın temel alındığı bir dönem olarak değerlendirmektedir. YÖK’le birlikte Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi yapan yükseköğretim kurumlarının sayısında artış kaydedilmiştir. 1980’lerdeki Kamu Yönetimi Bölümleri Ankara (SBF), İstanbul (SBF), Boğaziçi, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe, İnönü, Marmara, ODTÜ ve Uludağ’dır (Ömürgönülşen, 2010: 126). Kamu Yönetimi bölümleri İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin sayısal artışına paralel gelişme göstermiştir. 1981’de YÖK Yasasının uygulanmaya başlamasını işletme alanındaki gelişmeler üzerine değerlendiren Selami Sargut (2009) da bu düzenlemenin farklı yapılar altında eğitim-öğretimi yerine getiren tüm yükseköğretim kurumlarının tek bir çatı altında toplanmasıyla birlikte hepsinin üniversite olarak tanımlanmasına dikkat çekmektedir. 1981 yılında yasalaşan Yüksek Öğretim Yasasının üniversiteleri denetlemek amacıyla başta müfredatlar olmak üzere eğitim-öğretimdeki sınırlayıcı çeşitli kural ve uygulamaların başladığı bu süreci Sargut (2009) “Eşbiçimsel Etki” vurgusunu yaparak bu gelişmeleri “Baskıcı Eşbiçimlilik” olarak tanımlamaktadır.

Yüksek Öğretim Kanunu ile Mülkiye’nin eğitim sisteminde köklü bir kopuş yaşandığına inananlar bulunmakta olup bu çerçevede Mülkiye açısından en önemli kırılma noktasını gelenekten uzaklaşma olarak nitelendiren Ali Çolak (2009) “Mülkiye 150 Yaşında” başlıklı çalışmasıyla bu bağlamda detaylı tarihsel gelişimi aktarmaktadır. YÖK düzeni içerisinde küresel gelişmelere uygun pazara nitelikli elemanların kazandırılması için işbölümü ve uzmanlaşmayı önceleyen düzenlemeler yapılmıştır. YÖK Kanunuyla Mülkiye Fakülte olmaktan çıkarılmış ve bölümler haline getirilmiştir. Bu modeli kabul etmek zorunda kalan Mülkiye’nin, bu gelişmeler karşısında kendisini diğer iktisadi ve idari bilimler fakülteleriyle kıyaslamasına hatta onlarla rekabet

etmesine yönelik işleyişin içerisine dahil olduğundan bahsedilmektedir. Aynı zamanda “... değer üretmek, gelenek yaratmak ortak etkileşimle, iletişimle, ortak bir ruh ile mümkündür. Bu model bunu ortadan kaldırmıştır” (Çolak, 2009: 9) sözleriyle gerek eğitim-öğretim gerekse öğrenciler ile mezunlar üzerinde bu modelin getirdiği olumsuzluklara dikkat çekilmektedir.

Okay Bensoy’un Mülkiye Dergisi için Mete Tunçay (2009: 125) ile Mülkiye’nin 150. Yılı kutlamaları çerçevesinde “Mülkiye Üzerine Söyleşiler” ana başlığında yaptığı mülakatta Tunçay kendi öğrencilik ve meslek tecrübeleriyle eğitim-öğretimdeki programların karşılaştırmasıyla yaşanan değişim için şu ifadelerle yer vermektedir:

“Eskiden Mülkiyeliler karşılaştıklarında birbirlerine Arapkirli diye çağırırlarmış. Bu ancak Mülkiyelilerin bileceği bir yakınlık ifadesi. ... (Arapkirliler birbirlerini çok tutarlarmış) Aynı okuldan olup birbirleriyle kaynaşmanın sonucu. ... Ancak bölümlerin ilk seneden itibaren ayrılması, farklı derslerin okutulması, Mülkiyelileri okul içerisinde büyük oranda birbirinden kopardı. Baştan beri öğrencilik dönemimde geçerli olan ilk iki senenin ortak okutulmasını istemişimdir. Bu sayede hem birliktelik duygusu artacak, öğrenciler birbirinidaha yakından tanıyacak hem de farklı disiplinleri beraber okuma şansları olacak. Bunu ne yazık ki şu anda sadece Sabancı Üniversitesi, o da YÖK sistemindeki belli şartları yerine getirdiği için uygulayabiliyor. Mülkiye’nin bu ortak dersler konusuna daha fazla eğilmesi ve vakıf üniversitelerinin yakaladığı değişimi takip ederek kendisini modernleşirmesi gerekiyor. İşletme bölümü açısından bu ister istemez piyasaya yakınlaşmayla mümkün gözüküyor. Kamu yönetimi veya uluslararası ilişkiler bölümleri içinse belli programların sponsorlukla finanse edilmesi ya da üniversite kaynaklarının zorlanmasıyla mümkün hale getirebilir.”

YÖK ile yeni açılan üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde Kamu Yönetimi Bölümlerinin açılmaya başlanmasına dair bazı birinci el bilgileri Yahya Kemal Kaya (1995) kendisinin de o dönemlerde bu fakültelerden birinde dekanlık görevi yaptığını hatırlatarak Kaya (1995) ilk icraatlarından birisi olarak Kamu Yönetimi Bölümü açtığından söz etmektedir. TODAİE tarafından düzenlenen *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu*’nda Yahya Kemal Kaya (1995) “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimi” başlıklı bildirisıyla eğitim-öğretimi geniş kapsamlı olarak ele almaktadır. 1980 sonrası dönemde Kamu Yönetimi bölümlerinin yaygınlaşmasına değinen yazar, kamu yönetimi mezunlarının iş bulma ve çalışma olanaklarında karşılaştıkları engelleri akademik alana taşımaktadır. Yahya Kemal Kaya (1995) kaymakamlık gibi sınırlı alanlar dışında, Türkiye’de yönetsel görevler ile yöneticilik eğitimi arasında zorunlu yasal bağın kurulamadığını vurgulamaktadır. Türkiye’de eğitim sistemi örneğini kullanan yazar, okul müdürlüğünden müsteşarlığa kadar herhangi bir yönetim görevine atanabilmek için sadece öğretmen olmanın yeterli olduğundan söz etmektedir. Bu

görevde yükselmede, öğretmenlik eğitimi üzerine, Eğitim veya Kamu Yönetimi alanında sertifika, diploma gibi yasal şartların bulunmadığına dikkat çekmektedir.

Yahya Kemal Kaya (1995) Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde mezunların karşılaştığı sorunlara da değinmektedir. Kaya (1995) Türkiye’de Kamu Yönetimi öğretiminin üniversitelerde sayısal olarak artması ve TODAİE’nin yayınlar yoluyla bu alanın ilerlemesine yaptığı katkıları olumlu adımlar olarak değerlendirmektedir. Fakat mevcut yasal düzenlemelerin mezunların istihdamlarında “eğitim-görev ilişkisinin” kurulmasında yeterli olmadığı, bu alanın düzenlenmesi ve yasal değişikliklere duyulan ihtiyaca (Kaya, 1995: 258-259) işaret etmektedir. Mustafa Lütfi Şen (1992) de eğitim-istihdam ilişkisi arasında bir bağ kurarak bu konuya farklı bir açıdan değerlendirmektedir. Şen (1992) Türkiye’de yüksekokullar ve üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetleri her ne kadar bölüm ve programlara ayrılrsa da mezunların kamuda açılan her sınıfa başvurmalarını örnek göstermiş, eğitim ve istihdam arasındaki güçlü bir bağın yokluğuna değinmekteydi. Bu işleyişin öğrencilerin tercihlerini ve motivasyonunu olumsuz etkilediğine değinen Şen (1992) eğitimle iş arasındaki bu sürecin nasıl güçlendirilebileceğine dair değerlendirmeler yapmaktadır.

Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi başlıklı kitapta Koray Karasu (2001) profesyonelleşme kuramları ile kamu yönetimindeki bu süreci ABD, Fransa, İngiltere ve Almanya’daki tarihsel gelişimiyle aktarmaktadır. Türkiye’de kamu yöneticiliğine yönelik eğitimde Yahya Kemal Kaya’nın ifadelerine benzer eğitim ile meslekler arasında ilişkinin kurulamadığına dikkat çekilmektedir. Karasu (2001) üniversite eğitiminde fen bilimlerinin mesleklerle olan güçlü bağlantısının kurulduğunu hekimlik ve mühendislik unvanlarının üniversite düzeyinde kazanılması ile örneklendirmektedir. Sosyal bilimlerde uzmanlaşmanın hukuk dışında çok sınırlı olduğu, kamu yöneticiliği mesleği açısından da yöneticilik ile eğitim alanı arasında doğrudan bir ilişkinin kurulmadığından (Karasu, 2001: 281) bahsetmektedir.

Karasu (2001) kamu yöneticiliği mesleğinin profesyonelleşmesini zorlaştıran etki olarak mesleki eğitime dikkat çekmektedir. Dünyada örneklerine rastlanılan ve Türkiye’de uygulanan özellikle üst düzey kamu yöneticisi olmak için zorunlu bir kamu yöneticiliği eğitimi alınmadığını vurgulamaktadır. Bu nedenledir ki, Karasu (2001) bu alanda eğitim almayanların temsil ettiği bu mesleğin, ortak değerlerde ve anlayışta bir araya gelememesi nedeniyle profesyonelleşmenin de gerçekleşemediğine değinmektedir. Türkiye’de profesyonelleşmenin önündeki bu engelin üniversitelerin

kamu yönetimi bölümleri ile kurulacak Kamu Yöneticiliği Okulu sayesinde ortadan kalkabileceği önerisine (Karasu, 2001: 280-281) yer vermektedir. Ömer Faruk Günay (2004; 2005) da Türkiye’de üst düzey yöneticilerin yetiştirilmesi için bir model önerisini “Türkiye Yönetici Yetiştirme Merkezi” tanımlamasıyla oluşturduğu yönetici yetiştirme sistemini kurumsal yapı ve kurallarıyla açıklamaktadır.

Literatürde Kaya’nın (1995) “eğitim-görev ilişkisi” ile başlayan kamu yöneticiliğinde meslek olarak yasal bağın kurulamadığı iddiasını/fikrini, benzer nedenlerle, ancak Kaya’ya (1995) ve Şen’e (1992) atıf vermeden, Karasu (2001) da işlemektedir. Karasu (2001) üniversitelerin Kamu Yönetimi bölümleriyle uyum içinde ve tamamlayıcı olarak yürümek üzere kurulmasını önerdiği Kamu Yöneticiliği Okuluyla çözümlerken, Günay (2004; 2005) ise belirli bir programa atıf vermeden Türkiye Yönetici Yetiştirme Merkezi adıyla Karasu’ya (2001) atıf vermeden benzer sayılabilecek bir yönetici yetiştirme sisteminin kurulmasını önermektedir.

2019 yılı sonuna kadar olan gelişmeleri kapsayan bu doktora tezinde yukarıdaki paragraflarda çeşitli araştırmacıların tespit ettikleri yasal boşlukların ve uygulama sorunları ile bu sorunlara çözüm olarak önerdikleri üst düzey kamu yöneticilerinin yetiştirilmesine odaklanan kurumsal bir yapılanmanın halen gerçekleşmediği görülmektedir. Bu tezin 2000-2019 dönemi gelişmelerinde yer verdiğimiz Türkiye’de bu alandaki eğitim-öğretimi gerçekleştiren TODAİE’nin 2018 yılında kapatılarak büyük ölçüde Hacı Bayram Veli Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine devam etmesi kararı alınmıştır. Yetkin ve nitelikli üst düzey kamu yöneticilerinin yetiştirilmesinde üniversitelerden ayrı geleneksel ve köklü kurumsal bir yapının yokluğu devam etmektedir.

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 1981 yılında kabul edilmesiyle birlikte yapılan yeni düzenlemelerle Kamu Yönetimi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ile Siyasal Bilgiler Fakültelerinin çoğunda Kamu Yönetimi ayrı birer bölüm olarak yer almaya başlamış ve zamanla oldukça yaygınlaşmıştır. YÖK Kanunuyla, başlangıçta Kamu Yönetimi bölümleri “Siyaset ve Sosyal Bilimler”, “Yönetim Bilimleri”, “Kentleşme ve Çevre Sorunları” ve “Hukuk Bilimleri” olmak üzere dört anabilim dalından oluşturulmuş; ancak 2010’lu yıllarda Kamu Politikası ile Karşılaştırmalı Siyaset (Hacettepe), Yerel Yönetimler (Uşak) gibi başka bazı anabilim dallarının da kurulması mümkün olabilmektedir. *Türkiye’de ve Dünyada Yüksek Öğretim, Bilim ve Teknoloji* başlığında TÜSİAD’ın desteğiyle yayımlanan Rapor Türkiye’de

yükseköğretimin mevcut durumunun değerlendirilmesinde önemli bir kaynak vazifesini yerine getirmektedir. Bu Rapor 2547 sayılı Kanunla Türk yükseköğretim sistemindeki değişimi de belgeler nitelikte olduğundan söz edilebilir. Rapor kapsamında bu yeni yasal düzenlemeyle artık Türk yönetim sisteminin Kıta Avrupası üniversite yönetim sisteminden ayrıldığı ve Anglosakson sistemin temel ilkelerine göre (TÜSİAD, 1994: 158) yeniden inşa edildiği özellikle vurgulanmaktadır.

Turan (2009) Türkiye’de 1983 yılına dikkat çekerek, seçimlerden sonraki dönemde eğitim-öğretimin iç ve dış gelişmelere bağlı dönüşümünden söz etmektedir. Bölümlerde programlarla birlikte yaklaşımlar da değişikliğe uğramıştır. Tek tip müfredat yerini çeşitlendirmeye bırakırken, mesleki eğitime olan ağırlık yerini liberal sosyal bilim öğrenimiyle yer değiştirmeye başlamıştır (Turan, 2009: 18).

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik için aday olması ve katılma müzakerelerinin başlaması lisans ve özellikle lisansüstü düzeyinde az sayıdaki üniversitelerde Avrupa Etütleri programlarının kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu programların Siyasal Bilimler, Uluslararası İlişkiler veya Kamu Yönetimi gibi bölümlerin ortak çalışmalarıyla yürütüldüğüne değinen yazar, müfredatın Siyasal Bilimler alanı ağırlığında belirlendiğine (Turan, 2009: 18) de dikkat çekmektedir.

Siyasal Bilimler eğitim-öğretimini veren kurumlarda “Siyaset Bilimine Giriş” dersi dışında farklı birçok Siyaset Bilimi kökenli dersin de müfredatta yer aldığına rastlanmaktadır. Örneğin, Siyasal Düşünceler Tarihi, Anayasa Hukuku, Siyasal Düşünceler ve Rejimler, Kamu Yönetimi, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, Siyasal Davranış, Kamuoyu, Siyaset Psikolojisi, Uluslararası Siyaset, Devletler Hukuku, Siyaset Sosyolojisi (Kışlalı, 2007: 36) gibi. Bağce (2009) Türkiye’de Siyaset Bilimi disiplindeki değişime değinerek, bürokrasi ve İdari Hukuku merkezli yaklaşımın, yerini dünya üniversitelerine benzer yapılanmaya bıraktığına işaret etmektedir. Bağce (2009: 11) bu öngörüsünü de Siyaset Teorisi, Türk Siyaseti, Karşılaştırmalı Siyaset konularının Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi dallarının çalışma alanları içerisinde gelişme göstermesiyle açıklamaktadır.

1981 yılındaki Yükseköğretim Kanununa bağlı olarak yapılan düzenlemeler Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde de yeni gelişmeleri başlatmıştır. Bu yeni düzenlemelerle Ömürgönülşen (2010) mevcut üniversitelerin bölünmesi ya da birleştirilmesi seçenekleri yasal mevzuatlarla desteklenmiş, iktisadi ve

ticari ilimler akademileri, devlet mühendislik ve mimarlık akademileri ve eğitim enstitülerinin birleştirilmesiyle yeni üniversitelerin kurulması hızlandırılmıştır. AÜ SBF ile İstanbul Üniversitesi İktisat, İşletme ve Siyasal Bilimleri Fakülteleri köklü bir geleneğin temsilcileri olarak bu düzenlemelerin dışında bırakılmış, diğer ve yeni kurulan bütün fakülteler *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* çatısı altında toparlanmıştır. Bu örgütlenme için Ömürgönülşen (2010) standartlaşma tanımlamasını kullanarak, AÜ SBF ve 1986 yılındaki bir Kanunla İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinin adının *Siyasal Bilgiler Fakültesi* olarak dönüşümüyle birlikte, mevcut ve yeni kurulan fakültelerde *Kamu Yönetimi* ortak adıyla bölümlerin kuruluşuna vurgu yapmaktadır. *Boğaziçi, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe, İnönü, Marmara, ODTÜ ve Uludağ Üniversiteleri* Kamu Yönetimi bölümleriyle bu gelişmelere örnek olmaktadır. Ömürgönülşen (2010) bu standartlaşma ve Kamu Yönetimi bölümlerinin kuruluşlarıyla birlikte, Siyaset Bilimi öğretim programında ağırlıklı olarak devam etmesine karşılık, terim olarak bölüm adlarından çıkarılmasına (Ömürgönülşen, 2004: 54-55; Ömürgönülşen, 2010: 131) işaret etmektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetimi programlarının belirleyicisi olarak çok uzun süre, A.Ü. SBF Kamu Yönetimi Bölümü kabul edilmekte idi. Ülkenin kalkınmasında buradan mezun olanların etkin rol üstlenmelerini de aldıkları Kameralist eğitim geleneğinin izlerini taşımalarına bağlamak olasıdır. Bu geleneğin kısmen İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (İÜ SBF) ve Gazi İİBF Kamu Yönetimi Bölümlerinin programlarını da yansıttığı ifade edilmektedir. ODTÜ İİBF Kamu Yönetimi Bölümü’nün Amerikan üniversite modeline göre kurulması ve yabancı dille eğitim vermesi Kamu Yönetimi alanındaki gelişmelere daha yakın ve açık bir akademik ilgiden söz edilebilir. AÜ SBF ile ODTÜ İİBF’nin uygulamalarındaki orta yolun Hacettepe İİBF Kamu Yönetimi Bölümünde yer aldığı ifade edilebilir. Kamu Yönetimi bölümünün programları YÖK’le birlikte başta taşra üniversiteleri olmak üzere, kurumun çizdiği şablon programlar esasında, Siyaset Bilimi, Yönetim Bilimi, İktisat ve Hukuk ağırlığında biçimlendirilmiştir (Ömürgönülşen, 2004: 62).

Siyasal Bilgiler Fakültesi uzun yıllar Mekteb-i Mülkiye geleneğinin devamı niteliğinde, devlet görevlerinde yer alacak yöneticilerin yetiştirilmesinin tek adresi olarak görüldü. Bu tespitin somut bir karşılığını Aykaç’ın araştırması tamamlamaktadır. “Araştırma kapsamında yer alan üst kademe yöneticilerinin %46,73’ünü SBF mezunları

oluşturmaktadır. Özellikle İçişleri Bakanlığında görevli üst kademe yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunu bu okul mezunları teşkil etmektedir” (Aykaç, 1997: 198).

Nermin Abadan Unat (2012) ders verdiği iki üniversite, Ankara Siyasal Bilgiler ile Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümleri arasında gizli bir rekabetin varlığına dikkat çeker. Bu rekabet özellikle Dışişleri Bakanlığı sınavlarında Boğaziçi Üniversitesi mezunlarının başarılı sonuçlara ulaşamaması olarak ifade edilmektedir. Abadan Unat her iki üniversiteyi eğitim-öğretimde yeterli donanım, bilgi ve beceri sağlamada eksiksiz olarak nitelendirmekle birlikte asıl meselenin, Siyasal Bilgiler Fakültesinin kendi öğrencisini daha ziyade devlet hizmeti, Boğaziçi Üniversitesinin ise daha çok özel sektör için yetiştirdiği (Kabaş, 2012: 294) hatırlanmalıdır.

Mülkiye'nin başarısını olumsuz yönde değiştiren örneğin ODTÜ gibi, yeni üniversitelerin kurulmasının ve yükseköğretimi düzenleyen kurumsal bir yapı YÖK'ün etkileri olduğundan söz edilebilir. Bülent Daver'in açıklamalarına göre bu değişimi özetlemek gerekirse şunları hatırlamakta fayda vardır (Daver, 2009: 55):

“... Etkisi, hariciye imtihanlarında silme bizimkiler kazanıyordu. Şimdi yirmide bir maalesef. Çünkü lisanı doğru dürüst bilmiyorlar. Başka okullar, ODTÜ çıktı, Boğaziçi çıktı, Avrupa'dan Amerika'dan tahsil yapıp gelenler Yeni Mülkiyeliler yeni iktisadi idari ilimler fakülteleri kuruldu. Yani biz yetişemedik. Ondan sonra Mülkiye yavaş yavaş aşağıya doğru inmeye başladı. Gene de fena değil ama eski parlaklığı yok.”

Türkiye'de üniversitelerin tarihini aktaran eserlere Arif T. Payaslıoğlu (1996) bir ekip çalışmasıyla ODTÜ tarihini eklemiştir. Üniversitenin 40. kuruluş yılında gerçekleştirilen bu çalışma özellikle 1954-1964 yılları arasındaki ilk 10 yılı değerlendirmektedir. Bilhassa kuruluş dönemi yıllarına odaklanmanın ana nedeni yeni kurulan ya da kurulmaya devam eden üniversitelere rehber olmak ve kılavuzluk etmek çabası olarak açıklanmaktadır.

Türk Yükseköğretiminde Bir Yeniliğin Tarihi: Barakadan Kampusa 1954-1964 başlıklı kitapta ODTÜ'nün tarihi anlatılmakta olup Payaslıoğlu (1996) tarih yazmanın çok kolay olmadığını zira değişen zaman ve birden fazla olayla birlikte gelişen konuları açıklayabilmenin zorluklarına dikkat çekmektedir. Kitapta tarihsel çalışmalarda kaynaklara ulaşılmasının önemli olduğu kadar aynı zamanda güvenilir ve geçerli olması da vurgulanmaktadır. ODTÜ'nün tarihi üzerine yapılan kitap boyutundaki bu çalışmada ilk yıllardaki kurumsal faaliyetlere bağlı olarak var olması gereken belge ve kaynakların sınırlılığı ve yetersizliği üzerinde durulmaktadır. Bu eksiklik için ilk yıllarda gerekli kayıtların tutulmasında bir usul ve standardın olmayışı ile tutulan kayıtların düzenli

şekilde sınıflandırılmadığı ya da saklanmadığı yorumu yapılmaktadır. 1960'ların ortalarından itibaren Üniversiteyle (ODTÜ) ilgili arşivin sayı, çeşitlilik ve düzen bakımından iyileşmeler gözlenmektedir. Bu kitap çalışmasında “ODTÜ Tarihi Arşivi” oluşturulması için öneriler geliştirilmiş ve bir rapor halinde yetkililere sunulmuştur. Bu tür bir çalışmada tarihsel gelişimi aktarabilmek için üniversitenin kuruluşundan günümüze ve bugünden geleceğe yönelik her türlü bilgi ve belgenin arşivcilik ilke kural ve tekniklerine uygun saklanması önemi (Payaslıoğlu, 1996: XIX-XXI) vurgulanmaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Sosyal Bilimler Bölümündeki eğitimin disiplinler arası tanımlaması Ergüder (2015) tarafından yapılmaktadır. Türkiye için yeni bir model niteliğinde ile Bölüm adında Siyaset Bilimi, Psikoloji Sosyoloji program adı başlıklarının yer aldığı ama bölüm adlarının yer almadığı bir uygulama. Sosyal Bilimler Bölümü altında birbirinden ders alan ve veren üç programla eğitim-öğretim gerçekleşmekteydi. 1981 yılındaki 2547 sayılı Kanun üniversitelerin tek tip yapılmasına neden olunca Boğaziçi Üniversitesi de bu gelişmelerden etkilenerek İdari Bilimler Fakültesinin ismi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olarak değişmiştir. Fakültenin İşletme, Ekonomi ve Kamu Yönetimi Bölümlerinden oluşan bir yapıya dönüştüğü Siyaset Biliminin ise program olarak bile yok sayıldığı (Ergüder, 2015: 124) üzüntüyle vurgulanmaktadır. Üstün Ergüder (2015: 125) bu gelişmeler için şunları söylemekteydi:

“Dünyanın önde gelen üniversitelerinde Siyaset Bilimi altında gözükken Public Administration (Kamu Yönetimi) ana bilim dalı gibi gösterilerek tüm Türkiye’de kamu yönetimi bölümleri kuruldu. Kamu yönetimi dalında hiçbir hocamızın ihtisası olmadığı halde kendimizi kamu yönetimiyle ilgili YÖK tarafından tespit edilen dersleri vermek durumunda bulduk.”

Siyasal Bilimler eğitim-öğretiminin 1950’li yıllarla başlayan gelişme döneminin sınırlı ilerleyişi, YÖK’ün kuruluşu ve kurumsal düzenlemeleri, Siyasal Bilimler bölümlerinin kapatılması, onların yerine alternatif olarak Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler şeklinde iki ayrı bölümün açılmasına neden olmuştur. YÖK üniversitelerde İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bünyesinde, İktisat ve İşletme bölümleriyle birlikte bu bölümlere de yer açmıştır (Turan, 2009: 18).

Çeşitli ülkelerdeki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimini Türkiye ile karşılaştırmalı değerlendiren Bağcı (2009) Malezya ile benzerliklere dikkat çekmektedir. Bağcı (2009) Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Siyaset Bilimi

Bölümü ders programlarında, bölümde temel dersler, ana dersler ile uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi, karşılaştırmalı siyaset ve siyaset teorisi alanlarında seçilecek uzmanlık derslerinin yer aldığından bahsetmektedir. Malezya örneği için Kamu Yönetimi çalışma alanının Siyaset Bilimi Bölümü içerisinde değerlendirmekte ve bu örneğin, Türkiye’deki uygulamalara oldukça yakın olduğu vurgusuyla benzer yapıya (Bağce, 2009: 4) işaret etmektedir.

Küreselleşmenin çeşitli ülkelerdeki etkilerinin sadece Kamu Yönetimi disipliniyle sınırlı kalmadığı eğitim-öğretimi de doğrudan etkilediğine Uğur Ömürgönülşen (2004) II. Kamu Yönetimi Forumundaki yayımlanmış bildirisinde değinmektedir. “Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşümün Türkiye’deki Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları” başlıklı tebliğinde, kamu yönetimi öğretimini “geniş” ve “dar” anlamda olmak üzere iki tür öğretim tanımlaması kullanmaktadır. Kamu yönetimi öğretiminin geniş tanımlaması, kamu yönetimi bölümlerinde yer alan “disiplinlerarası” bir niteliğe sahip, yönetim bilimi, siyaset bilimi, kamu hukuku ve kamu ekonomisi temellerinde ve bu çeşitli yönleri bir bütün olarak bir araya getirmesi anlamına gelmektedir. Ömürgönülşen (2004: 123, 2004: 29; 2010: 125) Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin Kamu Yönetimi disiplini temelinde “yönetim bilimleri” anabilim dalıyla sınırlandırılmasını dar anlamdaki tanımlama olarak açıklamaktadır.

ABD’de Kamu Yönetimi programlarının yanında kamu politikalarının da yayılmasında farklılıkları değerlendirmek için çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda kamu politikası ve kamu yönetimi öğrencilerine yönelik tutumların karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmada “Elmalar ve Portakallar” metaforuna dayanan bir proje ile politika analizi ile kamu yönetimi arasındaki kamu hizmeti eğitimindeki yaklaşımların farklılıklarını araştırmak amaçlanmıştır. De Soto ve arkadaşları (1999) ABD genelinde kamu politikası ve kamu yönetimi programlarından toplanan anket verilerini kullanarak, kamu yönetimi ve kamu politikası öğrencileri arasında farklı olabilecek kamu hizmeti eğitiminin iki noktasını test etmişlerdir. Bunlar, her iki programa kayıt yaptıran öğrencilerden seçimlerinin nedenleri ile iki geleneğin müfredatı yoluyla deneyim dayalı farklılıklarının ölçümlenmesi olarak açıklanmaktadır (De Soto vd., 1999: 77). Bu araştırmada kamu hizmeti eğitiminin iki farklı geleneksel yapıya ayrıldığı ve Kamu Yönetimi ile kamu politikası analizi olarak tanımlanmaktadır. Bu iki geleneğin arasındaki farklılıklar tarihsel, kurumsal ve entelektüel birikim olarak gösterilmektedir.

Kamu Yönetimi ilerici hareketin ve modern idari devletin evriminin bir ürünü olarak ortaya çıkarken, Kamu Politikası savaş sonrası davranışçı etkilerden doğmuştur. ABD’de de Kamu Yönetimi geleneksel olarak bürokratik yapılara ve bu yapılardaki üst düzey kariyer yöneticilerine odaklanmıştır. Öte yandan kamu politikası okullarının kamu hizmetinde görevli olarak kariyer yerine üst düzey politika oluşturma pozisyonlarıyla ilgilenen öğrencileri cezbetmeye çalıştığı (De Soto vd., 1999: 78) vurgulanmaktadır. Kamu yönetimi veya yönetim arenası her iki gelenek arasındaki tutum farklılıklar genel olarak literatürde kabul görmesine rağmen, bu farklılıkların doğasını ve kapsamını ampirik olarak değerlendirmek için az sayıda girişim olmuştur. Araştırmada lisansüstü eğitimde, kimlerin işe alındığı, ne öğretildiği, nereye yerleştirildiği ve mesleklerini nasıl değerlendirdiklerinin sorgulamasını yapmaktadırlar. Bu soruların cevaplarının kamu hizmeti eğitimi için önemli olduğunu ileri süren araştırmacılar, kamu politikası ve kamu yönetimi arasında var olan parçalanmaya dair sağlıklı değerlendirmenin ancak bu şekilde yapabileceğine (De Soto vd., 1999: 78) inanmışlardır.

ABD’de Kamu Politikası okullarındaki ve Kamu Yönetimi programlarındaki farklılıkları belgelemek için bazı girişimler olduğundan söz edilmektedir. Averch ve Dluhy (1991) Ulusal Kamu İşleri ve Yönetimi Okulları Birliği (NASPAA) ile ilişkili 60 okul ve Kamu Politikası ve Yönetimi Derneği (APPAM) ile alakalı 21 okul örneklendirmişlerdir ve her iki okul grubunun da ders gereksinmelerini incelemişlerdir. APPAM okullarının, elbette kamu hukuku, personel ve diğer geleneksel kamu yönetimi konularını ihmal ederken, ders gereksinmelerinde ekonomiyi gerçekten vurguladıkları (Averch ve Dluhy, 1991) araştırma sonuçları arasında yer almaktadır.

Uğur Ömürgönülşen (2010) Türkiye’de gelişmekte olan ve yeni kurulan üniversitelerde Kamu Yönetimi öğretiminin yaygınlaştığı dönemin 1990’lar ve 2000’ler olduğundan söz etmektedir. 1990’lardan önce kurulan üniversitelerde yeni açılan Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi bölümleri olan üniversiteler şöyleydi: *Akdeniz, Atatürk, Cumhuriyet, Dicle, Karadeniz Teknik, Ondokuz Mayıs (SBKY), Selçuk, Trakya ve Yüzyüncü Yıl* olarak görülmektedir. 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanunla kurulan üniversitelerin Kamu Yönetimi bölümleri şöyle listelenmektedir: *Abant İzzet Baysal, Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Balıkesir, Çanakkale Onsekiz Mart, Dumlupınar, Gaziosmanpaşa, Harran, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kırıkkale, Kocaeli, Mersin, Muğla, Mustafa Kemal, Niğde, Pamukkale, Sakarya, Süleyman*

Demirel ve Zonguldak Karaelmas. 1994 tarih ve 3993 sayılı Kanunla *Galatasaray Üniversitesi'nde de* Kamu Yönetimi bölümüyle (Ömürgönülşen, 2010: 127) birlikte Kamu Yönetimi bölümlerinin sayısal artışı hız kazanmış idi. Türkiye'nin çeşitli kentlerinde 1992 yılındaki düzenlemelerle 21 yeni üniversite kurulmuş ve bu üniversitelerde sırasıyla 20'sinde Kamu Yönetimi bölümleri kurularak öğretime başlanmıştır (Ömürgönülşen, 2010: 132).

Dünyada Siyaset Bilimi bölümleri, anabilim dallarının öncelikleri arasında yeterli sayıda öğretim üyesi ve yardımcısının istihdam edilmesine özen gösterilmektedir. Aynı zamanda kadroların, bölümleri geliştirecek araştırma ve çalışma alanlarına yönelecek, teorik ve güncel sorunlarla ilgili akademik çalışmalar veya araştırmalarda yer alabilmelerine de (Bağce, 2009: 6) dikkat edilmektedir.

“Kamu Yönetimi Disiplininde Yöntem” başlıklı çalışmada Alev Katrinli ve arkadaşları (1995) kamu yönetimindeki çalışmaların genel eğilimlerin belirlenmesine katkı sağlamaktadırlar. Bu amaçla Türkiye’de 26 yıllık bir geçmişe sahip kamu yönetimi alanındaki yayınlarıyla Amme İdaresi Dergisi kaynak olarak seçilmiştir. Araştırmada 1968-1994 yılları arasında bu Dergide yayımlanan 538 çalışmanın incelendiği belirtilmektedir. Araştırmada elde edilen tarih aralığındaki bulgular, 1968’de başlayan Amme İdaresi Dergisinde yayımlanan çalışmaların %98,1’nin belli bir olayı tanımlamak %1,1’lik kısmının ise yeni bir konuda teoriler üretmek amacıyla gerçekleştiğini (Katrinli, vd, 1995: 31-32) göstermektedir. Kamu Yönetimi disiplinine dair yöntem sorununu ayrıntılı değerlendiren bu çalışma, bu alanda yer alan yazının yayın dönemlerini karşılaştırmakta ve veri temelli analiz yöntemleriyle sorunu analiz etmektedir. Bu araştırma alanda kamu yönetimi disiplininde yöntem sorununu akademik araştırma konusuna dâhil etmesi ya da konuya dikkat ve ilgi uyandırması açısından anlamlı ve değerlidir. Akademik yazında belirli bir tarihsel geçmişi kapsayan bu çalışma Türkiye’de kamu yönetiminin yazındaki güçlü ve zayıf taraflarını görünür kılmaya bakımından da yol göstericilik yapmaktadır.

Ümit Berkman (1995) tarafından yapılan benzer bir araştırmada 1980 sonrasındaki gelişmeler “Türk Kamu Yönetimi Disiplinine İlişkin Bir Değerlendirme” başlığında yirmi yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde incelenmiştir. Araştırmada 1968-1988 yıllarında Amme İdaresi Dergisinde yayımlanan 503 makale, konu, veri-türü, yazarı gibi belli başlıklarda sorgulanmış ve alanın mevcut durumu, gelişimi ve sorunlarının belirlenmesine çaba harcanmıştır. Örneğin konuları bakımından yapılan

incelemede “yönetim dışı” gruplandırmasında şu başlıklar yer almıştır (Berkman,1995): Toplumbilim, Siyaset Bilimi, Hukuk, İktisat, Eğitim, Kentbilim, İletişim, İş Hukuku ve Çalışma İlişkileri. Öyle ki, araştırma kapsamındaki 503 makalenin 151’i ya da %30’u Siyaset Bilimi, İktisat, Toplumbilim, Hukuk gibi yönetim-dışı makale olup bu çalışmalarda belli bir bilimin ağırlığının olmadığından (Berkman, 1995: 51-53) söz edilmektedir.

Disiplinlerin tarihsel gelişimine odaklanan yurt dışı çalışmaları arasında diğer bilim kollarının evrimine ya da tarihsel değişimine odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan hem dergiler üzerinden yapılan atıf ve içerik analizi hem de tarihsel gelişim ve evrimin değerlendirilmesi açısından iki çalışmaya odaklanılmıştır. Olivier Furrer ve arkadaşlarının (2008) stratejik yönetim literatürü çalışmaları ile Gamble ve arkadaşlarının (1995) muhasebe eğitiminin bu tezle dolaylı da olsa ilgisi bağlamında tarihsel gelişimlerini mercek altına aldıkları çalışmalar aşağıda sırasıyla detaylandırılmıştır.

Olivier Furrer ve arkadaşları (2008) stratejik yönetim literatürünün evrimini, alanın önde gelen üç dergisinde yayımlanan son 26 yıllık yazının araştırmasına dayanmaktadır. Araştırma kapsamındaki dergiler: (AMJ), Yönetim İncelemeleri Dergisi (AMR), Üç Aylık İdari Bilimler (Dergisi) (ASQ) ve Stratejik Yönetim Dergisi (SMJ) olarak belirtilmektedir. Bu araştırmanın amacı stratejik yönetim alanı ya da ilgili diğer alt alanlarının ayrıntılı geçmiş yapısı ve içeriğinin belirlenmesi yanında gelecek için de öngörüler ve varsayımların üretilmesidir. Özellikle bu bilimsel alanın ilerleyişinde stratejik yönetim akademisyenlerinin bu gelişmelerde nasıl rol aldıkları ve araştırmaların gelişmesinde üstlendikleri kılavuzluk görevlerinden söz etmektedirler. Bu nedenle araştırmada Olivier Furrer ve arkadaşlarının (2008) iki soruya odaklandığı ifade edilmektedir. İlki, stratejik içeriği ve yönetim araştırması, ikincisi, stratejik yönetim literatüründe en çok yayım yapanların kimler olduğu ve alanın gelişimine katkıları neydi(?). İlk soru, disiplinlerin gelişimini değerlendirmek ve yazarların, editörlerin ve hakemlerin ön-fiili önceliklerini belirlemek için makalelerin sınıflandırılmasını içermektedir. İlk soruyu ele almak için, stratejik yönetim araştırma alanının farklı alt alanlarının içeriğini ve zaman içindeki değişimlerini incelediklerinden söz etmektedirler. İkinci soruda araştırmacılar alandaki en üretken yazarların tespitini ve makalelerinin etkisinin değerlendirilmesini yapmışlardır. İkinci soruyu ele almak için, yazar başına yayımlanan makale ve bu makalelerin aldığı alıntılarının sayısına bakan

araştırmacılar daha sonra en etkili belgeleri stratejik yönetimin farklı alt alanlarıyla ilişkilendirilmesini yapmışlardır. Stratejik yönetim alanının yapısı ve evrimi üzerine yapılan bu araştırma niceliksel verilerle birlikte analizleriyle de yön göstericidir.

Muhasebe eğitiminin 35 yıllık dönemini inceleyen George O. Gamble, Gordon Otto ve Ladelle M. Hyman (1995) “A Citational Analysis of the Accounting Education Literature, 1956-1990”, başlıklı çalışmada 1956-1990 arasındaki dönemde yayımlanan eğitim makaleleri için alıntıları ve atıfları incelemişlerdir. Çalışma için seçilen dergiler Uluslararası Muhasebe Eğitimi ve Araştırma Dergisi (IJAER), Muhasebe Eğitimi (Dergisi) (IAE), Muhasebe Dergisi (JoA), Muhasebe Eğitimi Dergisi (JoAE) ve Muhasebe Dergisi (TAR)’dır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır: (1) 1981-82 civarında zirve yapan makale başına maksimum ortalama alıntı sayısına ulaşıldığı; (2) (on yıllık bir dönem: 1976-1985): 1976-1985 on yılı, makale sayısı, makale başına ortalama sayfa sayısı ve makale başına ortalama atıf sayısı bakımından en verimli olduğu; (3) JoA’nın bildiri başına en yüksek alıntılara sahip olduğu; (4) muhasebe eğitiminde en çok alıntı yapılan on iki makalenin yüzde altmış yedisi TAR’de yayımlandığı; (5) muhasebe eğitimi âlimleri çok yakın tarihli literatürden alıntı yapma eğiliminde oldukları; (6) muhasebe eğitimi literatürünün dolaysızlık endeksi, ajans teorisi literatürüyle aynı olduğu ve (7) eğitim makalelerinin içeriği, mesleki gelişimden, beş yıllık muhasebe programlarından, öğrenci sınavı ve öğretim yardımlarından, eğitim araştırması yürütmek için kullanılan metodolojileri ve muhasebe bölümleri ile muhasebe kavramlarının sıralamasını değiştirmeye yardımcı olduğu şeklindedir.

Gamble ve arkadaşlarının 1995’deki bu araştırmasının sonuçlarında Muhasebe eğitimi akademisyenlerinin çok yakın tarihli literatürden alıntı yapma eğiliminde oldukları tespiti ile Türkiye’de bilimsel araştırmalar ve eserlerde de yaygın bir akademik davranış ve tutumun dönüştüğü iddia edilebilir. Yakın tarihli çalışmalar kadar daha geniş kapsamlı ve derin çizgide bir bilimsel birikim için zaman bağlantılarının biraz daha uzun ve yaklaşımların tekrarından ziyade değişim ve yeniliklerde uygulanabilir bilimsel çözüm ve uzlaşma kültürünün yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Yine Gamble ve arkadaşlarının (1995) eğitim makaleleri içerik sonuçlarında bu dergilerde Muhasebe eğitiminin mesleki gelişimi için yapılan araştırma ve çalışmalar Muhasebe bölümleri ve muhasebe kavramlarında olumlu gelişmelere neden olduğu ve bu mesleğin daha değerli bir konuma yükselmesine neden olmaktadır. Türkiye’de bütün meslek

grupları için böyle bir girişim gerçekleştirilirse olumlu olacağı ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri içinde bunun öncelikli bir eylem olabileceği akla gelmektedir.

Türkiye’de kamu kesiminde insan gücünün planlanması konusundaki bir araştırmanın bulgularını Doğan Canman ve M. Kemal Öktem (1992) ortak yazdıkları makalede özetlemektedirler. 1990 yılında bakanlıklar ve bağlı kuruluşların personel birimlerinin yöneticileriyle yapılan bir alan araştırması sonuçlarına göre yazarlar bu alandaki sorunlar ve eksikliklere dikkat çekmektedirler. Bu araştırmada kamu kurumlarının personel birimlerinde personel planlaması eğitimi ve personel planlaması üzerine çalışmaların yeterince gelişmediğine değinilmekte ve bu birimlerde görevli uzman yetersizliği ile ileri teknoloji kullanım düzeyindeki zayıflık da vurgulanmaktadır. Kamu kurumlarında nitelikli personel ihtiyacının karşılanması için başvuru hizmet içi eğitimin de etkinsiz kaldığı ifade edilmektedir.

“Kamu Yöneticilerinin Eğitim ve Yetiştirilmesi Sorunu” başlıklı makalede Rafet Çevikbaş (1991) Türkiye’de bu sorun alanını hizmet öncesi ve hizmet içi odağında ve tarihsel bir seyirde hem Türkiye hem de diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Ülke örneklerinde yüksek yöneticilerin yetiştirilmesinde belirli yöneticilik okullarının varlığına da dikkat çekmektedir. Örneğin bu okullar arasında Virginia’da (ABD) 1968’de faaliyete başlayan Federal Yönetim Enstitüsü (Federal Executive Institute) Devlet Personel Dairesine bağlı olarak tüm federal yönetimin üst dereceli kadrolarının eğitimlerini üstlenmiştir. Fransa’da kamu yüksek yöneticiliği mevkilerine atanabilmek için Ulusal Yöneticilik Okulundan başarıyla mezun olmak gerekmektedir. İngiltere’de ise yönetici sınıfın üniversitelerden özellikle Cambridge ve Oxford mezunlarından oluştuğu ifade edilmektedir. Ayrıca İngiltere’de 1944’de yöneticilerin yetiştirilmesi için Oxfordshire’da kurulan Henley-on-Thames İngiliz İdare Personel Koleji (The British Administrative Staff College) farklı uygulamalarıyla dikkat çekmektedir. Bir başka ülke örneği olarak İtalya’da da kamu görevlilerinin eğitimi için Kamu Yönetimi Yüksek Okulu’nun varlığına (Çevikbaş, 1991: 169-173) değinilmektedir.

Rafet Çevikbaş’ın makalesinde ülke uygulamaları örnekleri vererek kamu görevlilerinin ve özellikle üst derece mevkilerin yetiştirilmesinde ayrı okullar, kolejler ya da enstitülerin varlığına dikkat çekmekte olup bu konuda daha detaylı değerlendirmelerin yapılmasına ihtiyaç olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu tezdeki 1980-

1999 dönemine kadar olan süreçte Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin İİBF çatısı altında tek tip hale dönüştüğü ifade edilebilir. Örneğin en uzun tarihsel geçmişi olan SBO kimliği günümüzde SBF çatısı altında yer almaktadır. Ankara Üniversitesine bağlanarak Fakülte olan Okul devlete vasıflı insan gücü yetiştiren eğitim kurumu olarak Mekteb-i Mülkiye’nin devamı olsa da kurumsal yapıya ve ismi çok kez değişmiştir. Bir başka örnek TODAİE’de açılan Sevk ve İdare Yüksekokulunun kısa bir faaliyet döneminden sonra eğitim-öğretime ve Okula son verilmesidir. Kamu personelinin yetiştirilmesi ve özellikle üst yönetici ve karar vericileri bilgi ve becerilerinin yetkinleşmesinde hizmet öncesi eğitim-öğretime olan ihtiyaçla birlikte, ayrı bir kurumsal kimlikte Ulusal Yöneticilik Okuluna da sahip olunması gerekmektedir. Bu tezin 1980-1999 dönemine dair anlatımında Karasu’nun (2001) güçlü şekilde dile getirdiği Ulusal Yöneticilik Okuluna dönüşmeye en yakın kurumlardan birisi olan TODAİE 2018 yılında kapatılarak imkânları YÖK kapsamında yeni kurulan Ankara Hacı Bayram Üniversitesine devir edilmiştir.

Ömürgönülşen (2010) Türkiye’de 1990’larda Devlet ve vakıf üniversitelerinde başlayan Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin kuruluş aşamasındaki teknik-fiziksel yetersizlikler ile akademik kadro eksiklikleri nedeniyle öğretim aşamasına geçilemeyen 16’sı Devlet, 2’si vakıf üniversitesi bulunduğundan söz etmektedir. 64 Devlet Üniversitesinin 26’nda II. öğretim yapıldığını ve II. öğretimin büyük kısmının gelişmekte olan bölümlerde olduğunu vurgulayan yazar bu konunun hassasiyetle değerlendirilmesi gereğine (Ömürgönülşen, 2010: 135-136) dikkat çekmektedir.

Binnaz Toprak (2015) 1980’li yıllarda Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler bölümünde bile kaynak yetersizliğinin eğitim-öğretim üzerine olumsuz etkilerini kendi yaşamından kesitlerle aktarmaktadır. Binnaz Toprak (2015) Öğrenciye yapılacak sınavlarda kâğıt bulunamadığı, fotokopi için gerekli paraların akademisyenler tarafından karşılandığından söz etmektedir. Yurt dışına konferanslara gitmenin hayli zor olduğu zaten bu çalışmalara katılabilmek için de yeterli ödeneğin olmaması nedeniyle sırayla katılımı çözüm sağlanmaya çalışılmaktaydı. Araştırma için ayrıca bir kaynağın olmadığı dönemler olarak (Toprak, 2015: 22) ifade etmektedir.

Mali kaynakların yetersizliğinin akademik alanda yarattığı etkilere hem dikkat çekmesi hem de çözüm bulması açısından Cemal Mıhçıoğlu’nun (1980) çeviri kitap yayımında kullandığı yöntemi tekrar gündeme taşımak gerekmektedir. Mıhçıoğlu’nun,

Kamu Yönetimi başlıklı kitaba yaptığı Türkçe çeviride bu durum şöyle açıklanmaktadır. “Ülkemizin yoğun bir bunalımın içinde bulunduğu, baskı giderlerinin olağanüstü artışlar gösterdiği, kağıt bulmakta güçlük çekilen, öğretim kurumlarının yayın ödeneklerinin günden güne yetersizleştiği bir dönemde, bu yapıtı daha küçük yazaçlarla dizdirerek hepimizin göstermesi gereken tutumluluk çabalarına bir katkıda bulunmak istedik” (Simon vd., 1980: VIII) ifadelerine yer vermektedir.

Ümit Berkman (1995) Türk Kamu Yönetimi Disiplininin değerlendirilmesi adına *Amme İdaresi Dergisinin*⁶ 1968-1988 yıllarına denk gelen ilk 20 cildinde yayımlanan makaleleri çözümlenmiştir. Araştırma kapsamındaki makalelerin yazarın çalışmakta olduğu kuruluşa göre de sınıflandırması yapılmıştır. Üçlü bir tasnifle üniversiteler, TODAİE ve diğer kuruluşlar olarak ulaşılan yayınların, %42’si TODAİE, %38’i üniversite ve %20’si diğer kuruluşlara bağlı çalışanlar tarafından yazıldığı (Berkman, 1995: 53-56) belirtilmektedir.

Kamu Yönetimi Öğretimi Sempozyumunda George M. Guess (1984) kamu görevlilerinin entelektüel gelişimleri ile kamu kurumlarındaki görevlerinde etkinliklerini artırmanın ya da geliştirmenin yolları ve yöntemlerini ABD özelinde sorgulamaktadır. Aynı zamanda kamu yönetimi eğitiminin teorik rehberliğinin yetersizliğine de dikkat çekmektedir. Bu nedenle de örgütsel etkinlik için gerekli olan ve öğretimin nasıl yararlı hale getirilebileceğine dair teori açığı, vurgulanmaktadır. Guess (1984) sempozyum makaleleriyle ilgili teorik yapıya dair soruları tartışmaktadır: 1) Kamu yönetimi eğitiminin amaçları nelerdir? 2) Kamu idarecileri tarafından aranan talepler veya sonuçlar nelerdir? 3) İhtiyaçlarla eğitim arasındaki uyumu nasıl artırabiliriz? 4) Kamu yönetimi talimatı teorisi ne içermelidir? Guess’e⁷ (1984) göre, bu konudaki çabanın akademisyenler ve idarecilerin yararına olması nedeniyle mevcut işleyişin kapsamlı bir teoriye entegre etme konusuna da ilginin artmasını beklemektedir.

⁶ Amme İdaresi Dergisindeki (AİD) makaleler başka akademik amaçlar için de inceleme konusu olmuştur. Sadece AİD’i konu edinen çalışmalara en güncel örneklerden birisi bu Dergideki kamu politikasıyla ilgili makaleleri bulup irdelemeye yönelik bir yüksek lisans tezidir (Özacit, 2017).

⁷ George M. Guess, Miami Üniversitesi Siyaset ve Kamu Alanları Bölümünde yardımcı profesör iken Kamu Yönetimi Öğretimi Sempozyumunda konuk editör olarak görev yapmıştır. Guess’in (1984) yukarıda bahsedilen Kamu Yönetimi eğitimi dair teori geliştirme odaklı çalışması *Siyaset Bilimi Eğitimi (Teaching Political Science, TPS)* Dergisinin Kamu Yönetimi eğitimi özel sayısında yayımlanmıştır.

1984 yılındaki bu çalışmaların Türkiye tarafında 1994'deki Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu ile benzer bazı akademik çabalara rastlanmaktadır. Türkiye'deki Sempozyumun öncelikle disiplin merkezli olmasına rağmen eğitim-öğretim üzerine de önemli sorgulamalara ve değerlendirmelere yönelik bazı eserler yer almaktadır. Yahya Kemal Kaya (1995) ile bu tezde başlatılan sorgulamalar aşağıdaki paragraflarda geliştirilerek aktarılmaktadır.

Yahya Kemal Kaya (1995) Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimini geniş kapsamlı sorgulamasını yaptığı çalışmada özellikle bu alanın öğretimi ve mezunlarının karşı karşıya kaldığı sorunları da dile getirmektedir. Sorgulamaları arasında bu alanın eğitim-öğretimi sonrasına odaklanmakta ve yapılan araştırmaların asıl sorunlara, detaylara ya da yapıcı gelişmelere destek verip vermediğine dair de cevaplar aramaktadır (Kaya, 1995: 259):

“Yıllardır TODAİE'nin çeşitli programlarında uzmanlık yapan binlerce kamu görevlisinden kaç tanesi kurumları tarafından değerlendirilerek üst yönetim görevlerine getirilmişlerdir? Bu konuda araştırma yapılmış mıdır? Araştırma bulguları nedir?

Sayıları giderek artan kamu yönetimi bölümlerinden, eğitim yönetimi anabilim dallarından derece alanların, derece aldıktan sonraki görev durumlarını inceleyen bir araştırma yapılmış mıdır, bulgular ne doğrultudadır?

TBMM'de yöneticilik eğitimi ile yönetim görevleri arasında ilişkileri kuracak bir yasa tasarısı bulunmakta mıdır?”.

Bu sorulara verilecek yanıtların olumlu olmadığını Kaya (1995: 259) yine kendisi ifade etmektedir. Gerek Siyaset Bilimi ve gerekse Kamu Yönetimi alanlarındaki araştırmaların daha genel hatlar taşıdığı, özellikle yetişmiş insan gücünün mezuniyet sonrasındaki ilerleyişindeki eğitim-öğretimin katkısının detaylandırıldığı bu işleyişte devamlılığın sağlandığı ve karşılaştırmalarla geri dönüşlerin alındığı çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Yahya Kemal Kaya'nın (1995) vurguladığı literatürde satır aralarında nasıl kaybolma ve eksiklik örneği olarak şuna bakmak yararlı olacaktır. Sevk ve İdare Yüksek Okulunda yürütülen ön lisans ve lisans programları kapsamında TODAİE 1983 yılına kadar 2.500 öğrenci mezun etmiştir (Oktay, Zeren ve Sevinç, 2015: 179). YÖK tarafından 1984 yılında alınan kararlar farklı kuruluşlara bağlı eğitim kurumlarını üniversite bünyesinde toplama kararıyla, TODAİE'ye bağlı olarak kurulan Sevk ve İdare Yüksekokulu kapatılmış ve öğrencileri YÖK'e devredilmiştir (Ömürgönülşen, 2004: 138). Bu eğitim kurumuna dair sadece bu kadar bilgiye ulaşılabilmektedir. Bu

bilgilerden başka bu mezunların kazanımları, unvan değişikliği, başarıları ya da Okulun neden kapatıldığına dair literatürde ancak sınırlı açıklamalara yer verilmiştir.

Can Umut Çiner (2015) Kamu Yönetimi eğitimi ve öğretimi literatürü üzerine yaptığı çalışmada bu alanda ki çeşitli alt konu başlıkların da derinlemesine bilimsel araştırmaların yapılmasına olan gereksinimi ifade etmektedir. “Kamu ve Personel Yönetimi Öğretiminde Yönetime Katılma ve Sendikal Haklar” başlıklı çalışmada Mesut Gülmez (1995) bir alt konuyu eğitim-öğretimle birlikte incelemiştir. Gülmez’in (1995) yönetime katılma ve sendikal haklar çalışması, Kamu ve Personel Yönetimi ders kitaplarında nasıl ele alındığına dair araştırmayı kapsamaktadır. Gülmez’e (1995) göre, Türkiye’de Kamu Yönetimi alanındaki ders kitaplarının özgün içerikte olma ve yerli akademisyenler tarafından yazılması açısından sayısal azlıkta olduğundan (Gülmez, 1995: 281-286) bahsetmektedir. Mesut Gülmez (1995) araştırmasında Kamu Yönetimi alanında yazılmış beş kitapta yönetime katılma ve sendikal haklar konusunun ele alınışında belirleyici olmaktadır. Bu amaçla incelenen yazar ve kitaplar şunlardır: Vakur Versan’ın *Kamu Yönetimi*, Tahir Aktan’ın *Kamu İdaresi*, Acar Örnek’in *Kamu Yönetimi*, Turgay Ergun ve Aykut Polatoğlu’nun *Kamu Yönetimine Giriş* ve Bilal Eryılmaz’ın *Kamu Yönetimi*’dir. Bu kitaplar üzerinden araştırmanın ortak sonuçları olarak yazar genelde araştırılan konu başlığının kitaplarda sınırlı yer verildiğini, bazı kitaplarda dolaylı bir anlatımla aktarıldığı ya da hiç değinilmemiş olduğu bulgusunu aktarmaktadır. Kimi yazarların Dünyadaki örneklere yer verdiği ve/veya yeni olguları taşıdıkları kitaplarda karşılaştırma, eleştiri, görüş ve önerilerin geliştirilmemiş olmasını yazının ortak sorunu (Gülmez, 1995: 286-289) olarak tanımlamaktadır.

“Kamu Yönetimi ve Demokrasi Eğitimi” başlıklı çalışmada Nihat Bilgen (1995) geçmişten günümüze tarihsel boyutta kamu ve yönetim kavramlarının felsefi tartışmalarını bir arada sunmaktadır. Bilgen’e (1995) göre, bireylerin bu kavramlarda geçerli ve güvenilir ilerlemelere ulaşabilmelerinin; doğa kuralları, aile ve okul eğitimi ve toplumsal davranışlarda oluşturulacak demokratik ve işler yapıda saklıdır. Kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki başarı da ilgili görevlere seçilecek kamu görevlilerinin kariyer ve liyakat esasında belirlenmesi önemlidir.

Türkiye’de temel ilke olarak KY ve SBKY bölümleri dört anabilim dalıyla eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmekte olup bunlar *Siyaset ve Sosyal Bilimler*, *Yönetim Bilimleri*, *Hukuk Bilimleri* ve *Kentleşme ve Çevre Sorunları* olarak adlandırılmaktadır.

Bu örgütlenme yapısı her üniversiteye yayılmadığı gibi bunların dışında kalan diğer anabilim dalları ise özellikle 1980'ler ve 1990'larda çok sınırlı gelişme göstermiştir, çeşitlilik ancak 2010'ların ikinci yarısında biraz artmıştır. Ayrıca ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümüne ilaveten pek çok vakıf üniversitesi bölümlerinde anabilim dalında örgütlenme olmadığı bilinmektedir. Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ile Kırıkkale Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümlerinde Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalının olmaması da, anabilim dallarının tümüyle örgütlenmesinin gerçekleşmediğini göstermektedir. Gelişmekte olan bazı üniversitelerde de hukuk ile kentleşme ve çevre sorunları alanlarında yetişmiş akademik personelin sayı ve/veya yetiştirme durumu/niteliği açılarından eksikliği nedeniyle kâğıt üzerinde var olan bu anabilim dallarının aktif ve güçlü biçimde faaliyete geçirilemediği (Ömürgönülşen, 2010: 136) bilinmektedir.

Michigan Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde 55 öğretim üyesi ve 9 öğretim elemanı ile yürütülen eğitim faaliyetlerinin, Türkiye ile karşılaştırıldığında bölümlerde yer almayan bu öğretim kadrosu sayısına çok sayıda bölümü kapsayan bazı fakültelerde dahi fakülte toplamında rastlanılmadığı (Bağcı, 2009: 6) görülmektedir.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde 1990'lı yılların değişimler getirdiği, 1980'li yılların standartlaşmasına karşılık çeşitlenme ve farklılaşmaların köklü üniversitelerle birlikte başladığını Ömürgönülşen (2010) işaret etmektedir. ODTÜ'de yer alan değişimi örneklendiren yazar, siyaset bilimine eşit önem ve ağırlığın göstergesi olarak bölüm adının değiştirildiğini (SBKY), bununla beraber Kamu Yönetimi eğitimi temelinin korunduğundan bahsetmektedir. Bu değişimin diğer üniversiteleri de etkilediğine değinerek, *Ankara, Hacettepe ve Kocaeli Üniversiteleri* örneklerini vermektedir. Kafkas ve Pamukkale gibi üniversitelerde Kamu Yönetimi bölümlerinde benzer isim değişikliği yapılmıştır. Yerleşik bir üniversite olan *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*'nde yeni açılan bölümlerle yeni kurulan *Bartın Üniversitesi*'ndeki bölümler kuruluşla birlikte SBKY adı ve içeriğiyle eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Devlet üniversitelerinde başlayan bu eğilimlerin etkisi vakıf üniversitelerini de içerisine alarak, *Atılım, İstanbul ve Arel* gibi bazı üniversitelerde (Ömürgönülşen, 2010: 134) artış göstermiştir.

Vakıf üniversitelerinin yaygınlaşması aynı zamanda bölüm adlarında Siyaset Bilimi bölümünün tek başına kullanılmasını da başlatmış veya yaygınlaştırmıştır.

Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde isim değişikliği yaparak, Siyaset Bilimi bölümü olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini başlatmıştır. Bilkent (İhsan Doğramacı) Üniversitesi ile birlikte Galatasaray, İstanbul Bilgi ve Kıbrıs'ta faaliyette bulunan Doğu Akdeniz ve Yakın Doğu Üniversitelerinde Siyaset Bilimi Bölümleri bulunmaktadır (Bağce, 2009: 7). Chandler (2002), Birleşik Krallıkta 1992 ve 1994 yılları arasında üniversiteler ve üniversite olmayan yükseköğretim kurumlarında bölüm/program adı değişikliklerinin olduğundan söz etmektedir. İlk değişiklik Sheffield Hallam Üniversitesi Kamu Sektörü Yönetimi alanındaki lisans eğitimiyle başlanılan bu sürece Leicester Polytechnic Kamu Yönetimi başlığında yeniden yapılandırırken, Manchester Metropolitan Üniversitesi Kamu Politikasıyla değişime katılmıştır. Chandler (2002: 379) Southampton ve Londra'daki Bedford College gibi büyük üniversiteler dışında "yönetim" veya "kamu politikası" terimlerini de içerecek şekilde ders programlarının yapılandırıldığı ve eğitim kurumlarının adlarındaki değişikliklerde kamu yönetimi adının yerini yönetim veya kamu politikası aldığı aktarmaktadır.

Ergun Özbudun (2015) 1994'te tam zamanlı olarak Ankara Üniversite'sinden ayrılarak Bilkent Üniversitesine geçişini Karacaoğlu ile yaptığı mülakatta anlatmaktadır. Buna göre, Özbudun, Bilkent Üniversitesinde de siyaset bilimi ve anayasa hukukunu kapsayan iki alan üzerine çalışmalarına devam etmiştir. Özbudun (2015: 36-37) Hukuk Fakültesi ve Siyaset Bilimi Bölümünde dersler verdiğini ve meslek yaşamında iki alanı birlikte sürdürmeye çalıştığını vurgulamaktadır.

Türkiye'de 1990'lı yılların Kamu Yönetimi öğretiminde üniversitelerde başlattığı farklılaşma ve çeşitlenme eğilimleri yanında, bazı yerleşik üniversitelerde Kamu Yönetimi eğitiminden tamamen uzaklaşma tercihleri kullanılmıştır. Bu eğilimin sınırlı olduğu kabul edilse bile, birbirini etkileyen döngü içerisinde Kamu Yönetiminden Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimine, Siyaset Bilimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilere doğru yöneliş dikkat çekmektedir.

Türkiye'de 5'i devlet 6'sı vakıf olmak üzere 11 üniversitede Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümleri bulunmaktaydı. Bu üniversiteler, Boğaziçi, Marmara, Yıldız, İstanbul, ODTÜ (Kıbrıs), Bahçeşehir, Başkent, Çankaya, İstanbul Aydın, Ufuk ve Yeditepe Üniversiteleridir (Bağce, 2009: 8; Alkuş, 2010: 20).

Kamu Yönetimi öğretiminden Boğaziçi Üniversitesi (*Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü*) tamamen vaz geçmiş, yerini sadece seçimlik derslere

bırakan Fakülte ve üniversite uygulamaları başlamıştır. Bilkent Üniversitesinde Siyaset Bilimi ağırlıklı uygulamaya karşın Galatasaray Üniversitesi'ndeki Kamu Yönetimi Bölümü Siyaset Bilimi Bölümüne dönüşmüştür. Siyaset Bilimi ile Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümlerinin yer aldığı, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (İÜ İF) ile Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümlerine* ilaveten pek çok vakıf üniversitesinde bu eğitime rastlanmaktadır. Bu bölümlerde Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi ele alan temel derslerin farklı adlarla ve zorunlu veya seçmeli ders seçeneğinde öğretim içerisinde yer aldığı; bununla birlikte bu bölümlerdeki genel eğilimin Kamu Yönetimiyle bağını pek kalmadığını göstermektedir (Ömürgönülşen, 2010: 135). Türkiye'de "Siyaset Bilimi" adı altında bölümlerin kuruluşunun 1980'lerin sonlarına rastladığı görüşüyle Bağce (2009) Boğaziçi, ODTÜ ve Bilkent (İhsan Doğramacı) üniversiteleri Kamu Yönetimi veya Uluslararası İlişkiler bölümlerinin başına siyaset sözcüğünün eklenmesinin aslında Siyaset Bilimini ön plana çıkartan bir eylem olarak değerlendirmektedir (Bağce, 2009: 7).

Emre Bağce'ye (2009) göre son yıllarda vakıf üniversitelerinin kurulmasıyla birlikte, kamu yönetimi ve uluslararası ilişkiler bölüm adlarında yaşanan değişiklikler, aynı oranda bölümlerin anabilim dallarına ve çalışma alanına yansımamıştır.

Gencay Şaylan (1996) toplum bilim dalları arasındaki geleneksel ayrımı önceleyen ya da bağımsız bir çerçevede uzmanlaşmanın dayatılmasının değişim gösterdiğinden söz etmektedir. Eski ve geleneksel yapıda kamu yönetimini, siyaset bilimi, yönetim biliminden ya da sosyolojiden bağımsız olmasına çaba sarf edilmediğine değinmektedir. Toplumla ilgili bilgi için katkı ve geleneksel tutumlar geliştirmek yerine Şaylan (1996) esnek ve geniş kapsamlı alanlarla ifade üretilmesini önerisini, Kamu yönetimi yerine "devlet bilimi" kavramına bırakılması örneğini sunmaktadır.

Gencay Şaylan (1996) Kamu Yönetimi yerine "Devlet Bilimi" kavramının kullanılmasını hatırlatmakta, siyasi ilimlerin dar yorumları arasında Nermin Abadan (1962) da aynı husustan siyasi ilimlerin konusunun genişliği karşısında, siyasi kurumlar, devlet yapısı ve bu yapı içerisindeki insana ait olay ve konular tam anlamıyla açıklayacak kadar da yetkin olamadı. Bu konuda genişlik ve yetkinlik sağlama amacıyla bütün kamu hukuku ve iktisat disiplinleri yer yer bir arada kullanılmıştır. Alman Statwissenschaften (Devlet İlimleri) kavramı da bu uygulamanın örneğidir (Eisenmann, 1956: 28).

Klasik Politika Biliminde devlet ana konu olarak ele alınmakta, devletin kuruluşu, fonksiyonları, amaçları, devlet ve birey ilişkileri geleneksel siyasal bilim sınırlarında “devlet bilimi” olarak kabul edilmektedir. Bu konuda Marcel Prelot, Politika Bilimi (Science Politique) kavramını kabul etmekle birlikte, disiplinin konusunun ve temel kavramının “devlet bilimi” niteliğinde olduğu tezini (Kapani, 2001: 27) savunmaktadır.

Birgül Ayman Güler (1994) “Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi” makalesinde “devlet disiplini” önerisine yer vermektedir. Ayman Güler’in (1994) bu önerisi disiplinler-arası ya da disiplinler-üstü yeni bir disiplin arayışından ayrı değerlendirilmesi gerektiğini içermektedir. Bununla birlikte, yazar bu durumu “*nesnesi idare ile sınırlı tutulmuş olan kamu yönetimi disiplininin terkedilmesi*” olarak açıklamaktadır. Buna göre, “*inceleme nesnesi kamu yönetimi ya da idare olarak tanımlanmış olan Kamu Yönetimi disiplini yerine inceleme nesnesi devlet olgusu olarak tanımlanmış kendi bütünlüğüne sahip yeni bir çalışma alanının kurgulanması ile devlet disiplini*” (Ayman Güler, 1994: 19) kavramına açıklık getirirken bu disiplinin gelişimini destekleyecek akademik birikimin varlığına da dikkat çekmektedir.

Kamu Yönetimi Sempozyumunda (1994) Açılış Bildirisi’nde, kamu yönetimi disiplininin Türkiye’de yeniden değerlendirilmesine duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır. Sempozyumda kamu yönetimi disiplini üzerine üretilen fikirler ve çok yönlü tartışmalarla, bu disiplinin diğer bilimlerle olan işbirliği sorgulanmış ve Kamu Yönetimi disiplininin esasta Siyaset Bilimi ile bağının kurulması gerektiği fikri savunulmuştur. Dünyadaki her iki disiplinin gelişiminde yaşanan odak konulardaki kaymaların etkilerinden dolayı gerek siyaset bilimi gerekse de kamu yönetimi alanlarında devlet kavramının kör nokta halinde olduğu tanımlanması kullanılmıştır. Bu nedenle Kamu Yönetimi disiplininin “ara kesitçi” yapıdan kurtulmasına yönelik adımların atılması gerekmektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi disiplininin, devlet kavramının bir bütün ve özgün kılacak “*devlet bilimi disiplini*” başlığında yeniden inşa edilebileceğine (Ayman Güler, 1995: 3-4) vurgu yapılmaktadır.

Kamu Yönetimi disiplininin kimlik sorunsalının çözümlenmesinde Yılmaz Üstüner (1995: 69) tarihsel gelişiminde kamu yönetiminin dayandığı nesnesinin belirlenmesi ve bu alanın varlık nedeninin sorgulanması gerektiğini belirtmektedir. Yazar disiplinindeki bu gelişmelerin ise özellikle siyaset biliminden yararlanarak ulaşılabileceğine değinmektedir. Üstüner (1995: 69) alandaki temel soruları da şu

başlıklarda toparlamaktadır: “İşbölümü, devlet, örgüt, devletin örgütlenmesi, demokratik yönetim, hiyerarşiler, yönetenlerin ayrıcalıkları, merkezileşmenin kaldırılması, kamu çıkarı kavramının yeniden tanımlanması ...” konusunda siyaset biliminden eklenerek çalışma yapılmasını önermektedir.

Türkiye’de siyaset bilimi literatürünün devlet merkezci çizgide ilerlediğinden söz eden Aylin Özman ve Simten Coşar (2001) bu geleneğin somut örneğinin Metin Heper’in çalışmaları olarak ifade etmektedirler. Özman ve Coşar’a (2001) göre, Metin Heper’in çalışmaları, Türkiye’de temel sorun alanı olarak devlet olgusunun ağırlığında konulara açıklık kazandırmıştır. Bu temel yaklaşımın yazarın çalışmalarının tarihsel gelişiminde kamu yönetimi disiplininin siyaset bilimine yönelen çalışmaların seyrinde de korunduğu görülmektedir. Türkiye’deki siyaset bilimi literatüründe *The State Tradition in Turkey* başlıklı 1984 tarihli çalışmasıyla yazarın özgün ve devlet-merkezci yaklaşımının akademik yazında ilk kez Metin Heper tarafından kullanıldığı ulusal ve uluslararası alanda yeni çalışmalara kaynaklık sağlaması açısından Heper çalışmalarının önemine (Özman ve Coşar, 2001: 82-95) değinmektedirler.

Ayman Güler (1994) disiplini Türkiye odağında değerlendirmekle birlikte Dünya’da ve ABD’deki etkilerle evirilen devlet ve yapısına paralel açıklamalara yer vermektedir. 1980’li yıllarla birlikte kamu yönetimi disiplininin de “sönmeye, parlaklığını ve prestijini yitirmeye” başladığına değinen yazar, “küreselleşme ve özelleştirme” süreçlerinin egemenliğindeki yeniden yapılanmanın Kamu İşletmeciliği disiplini başlığında kamu yönetimi disiplini yeni bir inceleme nesnesine kavuştuğundan söz etmektedir (Ayman Güler, 1994: 3-4).

Üstüner (1992; 1995) kamu yönetimi disiplininin ABD kökenli bilim çevrelerince başlangıçtan günümüze yapılan tartışmalarda “kimlik bunalımı” tanımlamasıyla eşdeğer gelişmesini doktora tezinde ve bildirisinde derinlemesine irdelemektedir. 1930’larda başlayan disiplinin yer yer yön değiştirmesi ve/veya akademisyenlerin sürekli ilgisinde yoğunlaşan tartışmaları çalışmasında özetleyen Üstüner (1992; 1995) yakın gelecekte de disiplinin kimlik bunalımı ve çözüm arayışlarının devam edeceğini iddia etmektedir. Yazar, kamu yönetimi disiplininde çözüm arayışlarının gerek araştırmacılar gerekse de düşünce okulları tarafından genellikle “epistemolojik” boyutuyla değerlendirildiğini vurgulayarak bu tarz araştırmaların asıl disiplinindeki kimlik arayışının sürmesini tetiklediğinden söz

etmektedir. Üstüner (1992; 1995) çözüm arayışlarının ancak “ontolojik” düzlemde gerçekleşeceğini ifade ederek araştırmasını bu boyutuyla güçlendirmektedir.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi veren bölümlerin Türkiye’de yükseköğretim programları içerisinde birden fazla bölüm adıyla yer aldığı görülmektedir. Bu eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli bir kısmı günümüzde (2010’larda) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi adı altında kurulmuş ve çoğunlukla da üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin bölümleri arasındadır. Bu yer alış bölümlerin Ekonomi, İşletme, Maliye ve diğer disiplinlerin Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin gelişimine, dersler ve ders konuları üzerinde etkileriyle birlikte önemli katkılar sağlamaya adaydır. Yeni Kamu İşletmeciliği yaklaşımının 1980’li yıllarla başlayan değişiminin işletme biliminden daha çok kamu yönetimi disiplini ve eğitimini etkilediği aşikârdır (Özgür ve Cığeroğlu Öztepe, 2015: 262).

“Yönetimi geliştirme” amacıyla 1980’li yıllarda ABD kamu yönetimi disiplini kapsamında “kamu işletmeciliği” kavramının gelişmesinin araştırma konusu edilmesi akademik çalışma alanlarındaki yaygın yer alışı bir disipline dönüşebilmesinin işaretlerini taşımaktadır. Bu yaklaşımın ortaya çıkışı 1976 yılında J. Carter’ın başkanlık kampanyasının çalışmalarının tetiklediğidir. Kamu işletmeciliği yaklaşımının yaygınlaşması ise ABD Devlet Personel Başkanlığı gibi resmi kuruluşların bu yaklaşımı uygulamaya dâhil etmeleriyle gelişmiştir. Disiplin tarafındaki kavramsal genişlemenin bu disiplinin eğitim-öğretimini de güncelleştirmesini beraberinde getirdiği görülmektedir. Fakülte programlarının bu gelişmelere uyumlu yeniden düzenlenmiştir (Ayman Güler, 1994: 15). Chandler ise bu gelişmeleri daha geniş bir tarih aralığında Amerika Birleşik Devletleri’ndeki yönetim teorisinin etkilerinin büyümesiyle 1960’larda başlatmaktadır. Bu yaklaşımla birlikte klasik kamu yönetiminde örgütlenme ve hedef belirleme sürecinin kabul edilebilir bir terimle yönetimin daha rutin ve temel düzenleme ilkesinin uygulanmasında “yönetim” kavramıyla desteklenmiştir. Chandler Birleşik Krallık’ta bu değişimin kademeli olarak hem hükümete hem de akademik düşünceye yerleştiğini ve uygulamalara dâhil olduğunu (Chandler, 2002: 376) vurgulamaktadır.

Ayman Güler’e (1994) göre, Dünya’da Kamu Yönetimi disiplini sıklıkla ABD etkisinde ve örgüt kuramlarına bağlı olarak yaygınlaşmış, Türkiye’de başlangıçta hukuksal sınırlarda kısmen gelişme gösterse de disiplin örgüt kuramları kavramlarına dayalı ilerlemiştir. Güler (1994) 1980’li yıllarda Türkiye’deki çalışmaların örgüt kuramı

kavramından uzaklaştığını, bu alandaki gelişmelerin ise geçmiş yıllardaki çalışmaların deneyimlerine bırakılmıştır. Ayman Güler'e (1994: 15) göre, son on yıllık akademik yazının 1970'lerden farklı gelişmiş ve araştırmaların Sosyoloji, Psikoloji ve Yönetim alanlarından faydalanması geleneğinin, 1980'li yılların ortaları itibariyle işletme alanına bırakmıştır.

Timur (2009) Fransa'da yönetici kadroların çoğunlukla Yüksek İdare Okulu (Ecole Nationale d'Administration - ENA) mezunları tarafından yürütüldüğünü ifade etmektedir. Bakan ya da yüksek idarecilerinin neredeyse istisnasız ENA mezunlarıyla temsil edilmesine "Enarşi" olarak adlandırıldığından söz etmektedir. Fakat Neo-liberalizm ve küreselleşmenin Fransa'daki hem Siyasal Bilimler Okulu (Sciences Po) hem de ENA'yı olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır. Artık Fransa'da ünlü işletme okullarının daha ön plana geçtiği bu sürecin bir benzerinin de Türkiye'de yaşandığını ifade etmektedir (Timur, 2009: 195).

Türkiye'de de yönetim alanındaki araştırmaların artış gösterdiği ve bu alanın "Kamu Yönetimi" ve "İşletme Yönetimi" ilgi odağında şekillenerek geliştiğinden bahsedilebilir. Bununla birlikte, bu gelişmelerin izlerinin eğitim alanında "işletme" ve "kamu yöneticiliği" kapsamında ve büyük oranda lisans düzeyinde yoğunlaştığından (Üsdiken ve Çetin, 1999: 47-51) da söz etmek gerekmektedir. Chandler (2002) İngiltere'de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin gerilemesi ve yeniden düzenlenmesinde 1990'lı yıllardaki disiplinin dönüşüm etkilerinden dolayı yaşandığını ve bu gelişmeler sonrası İngiltere'de hiç bir yükseköğretim kurumunun yalnızca "Kamu Yönetimi" başlıklı bir program sunmadığından bahsetmektedir. Yazar, Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin Siyaset Bilimi ve sosyal bilimler köklerinden uzaklaşıp ülkeden ülkeye değişimin nedenlerinin farklılaştığına değinmektedir. İngiltere özelinde bu konuya açıklık getiren Chandler kamu yönetimi ve yerel yönetimler hizmet öncesi eğitim-öğretiminde giderek artan şekilde özel sektör çıkarlarına yönelik işletme ve yönetim eğitim-öğretimine doğru ilerlemek suretiyle daha politik ve sosyal bilim köklerinden uzaklaşan bir program içeriğinden bahsetmektedir.

Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda (1995) yapılan tartışmalarda kamu yönetimi disiplininin örgüt bilimi, işletme disiplininin etkisi altında ve karşılıklı işbirliği içerisindeki yapıda geliştiğinden söz edilmektedir. Sempozyumda bu etkilerin tartışıldığı fakat Amerika'da kamu ile işletme disiplinlerin iki ayrı disiplin olma özelliğinden vazgeçerek birleştirilebileceği bilgisine karşılık Sempozyum kapsamında

hiçbir katılımcının görüş bildirmediği ifade edilmektedir. Fakat devletin görevlerini yerine getirmede verimli etkin çalışabilmesi için işletme kavramlarından yararlanmasının da kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır (Ayman Güler, 1995: 2-3).

Kamu Yönetimi disiplininde yer bulan ikinci görüşe itiraz edilmiştir. Elbette Kamu Yönetimi disiplini Örgüt Biliminden ve/veya İşletme Yönetimi disiplininden yararlanabilir ifadeleriyle birlikte Kamu Yönetiminin devlet merkezli yapısının daha çok siyasal temele dayandığı vurgulanmıştır. Bu nedenle de siyasal yapı, kamu yönetiminin siyaset biliminden yararlanmasını ayrıca bu alanı kapsayacak çalışmaların artmasının gerekli olduğu ifade yer bulmuştur (Ayman Güler, 1995: 3).

Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi mezunlarının yetiştirilme amacı devlet yapısındaki değişime uyumlu gelişmeler göstermekle birlikte temel amacın değişikliğe uğramadığı sadece ihtiyacın, örgütsel yapının dönüşümüyle genişlediği söylenebilir. Enderun'la başlayan devlete hizmet etme anlayışı, 1980'lerle birlikte tüm dünyadaki kamu ve özel kesim ayırımında yönetici sınıfa duyulan ihtiyaca sığdırılmıştır. İster kamu kesiminde isterse özel kesimde yer alsın, yöneticilere kazandırılması gereken beceriler arasında karar verme öne çıkmaktadır. Kadir Varoğlu ve Demet Varoğlu (1995) yönetici eğitiminde karar verme becerilerinin kazandırılmasına ilişkin, üniversitelerin Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimleri ile İşletme bölümlerinde karşılaştırmalı bir çalışmasını yapmışlardır. Bu bölümlerde akademik programların kazandırmayı amaçladığı karar verme becerisinin, ortam özelliklerine göre tanımlanması ve gereksinmelere cevap verme yaklaşımlarının değerlendirilmesinin önemine değinmektedirler. Yazarlar akademik programlarda kamu ve özel kesime yönelik yönetici yetiştirmede farklılıkları öne çıkartmaktadırlar. Kamu kesimine yönetici yetiştiren yükseköğretim programlarında bilgisayar teknolojisine bağlı analitik karar verme tekniklerine çok az yer verildiği, özel sektöre yönelik yönetici yetiştiren programlarda analitik yeteneklerin ön plana geçtiği, sezgisel karar verme becerisinin ikinci planda bırakılmaktaydı.

Kamu kesimine eğitilmiş insan gücü yetiştirmek kadar özel kesimde benzer nitelikteki insan gücü ihtiyacı eğitim-öğretimde alt uzmanlık alanları ya da disiplinler arası yeni alanların gelişimine zemin hazırlamıştır. İnsan kaynaklarının eğitimi de artık günümüz koşullarında önemli bir statü kazandığından söz edebiliriz. Bu konuda Raymond A. Noe'nin (1999) kitabını Türkçe tercümesi ile *İnsan Kaynaklarının Eğitim ve Gelişimi* başlığında Canan Çetin yazına kazandırmıştır. Bu kitap Raymond A. Noe'nin yaklaşık 15 yıl lisans ve lisansüstü öğrencilerine verdiği Eğitim ve Gelişim

dersleri temelinde geliştirildiğinden söz edilmektedir. Çeşitli disiplinlerin araştırmalarına da ulaşılmasını sağlayan bu kitap aynı zamanda uygulamalı bir anlatıma yer vermesiyle eğitim-öğretimde yeni yöntemlere yer açmaktadır. Noe, öğrencilerin sadece teorik bilgiyle donatılmasına neden olan eğitim-öğretim sisteminde pratikle tamamlanmasının yararlarını öğretim deneyiminden elde ettiğinden söz etmektedir. Bu nedenle kitabın uygulamalı, örnekli, tartışma sorulu, önemli kavramların vurgulandığı bir anlatımla 360 derece geribildirim etkinliğini sağlayacak nitelikte hazırlandığını ifade etmektedir. Bu tür ders kaynağı düzenlemelerinin sosyal bilimler alanında ihtiyaç olduğu; bununla birlikte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri için elzem olduğundan söz edilebilir.

Kamu Yönetiminin Toplum Bilim içinde bir disiplin olarak hızlı gelişme göstermesi, Amerika'dan Avrupa'ya kısa sürede yayılmasına karşılık bu gelişme, doğal olarak, Kamu Yönetiminin paradigma geriliminden kurtulmasına yardımcı olmamıştır. Bu gerilimin iki soruna dayandığı düşünülmektedir Birinci neden siyaset/yönetim ayrımının zorluğu iken ikincisi kamu yönetimi disiplininin diğer bir disiplinde, işletme içinde kaybolma tehlikesi olarak (Şaylan, 1996: 4) yorumlanmaktadır. 1986–1987 ve 1992–1993 öğretim yılları arasında, üniversiteler genelinde lisans öğrenci sayısının %36,6 artmasına karşılık, KY bölümlerinde durağanlıkla birlikte %0,6 gerilemesi dikkat çekiciydi. İİBF kapsamında İktisat ve İşletme gibi diğer bölümlerde rastlanılmayan bu gelişme için, 1980'lerdeki iktidarların kamu girişimciliği karşıtı piyasa ile işletmecilik söyleminin etkileri olarak değerlendirilebilir (Ömürgönülşen, 2010: 142).

Dünyada ve Türkiye'de siyasi ve ekonomi alanındaki hızlı değişimlerin zorunluluğunda, yeni yönetsel anlayışlar ve politikalarla Türk Kamu Yönetimi personel ihtiyacının karşılanmasında arz ve talep faktörlerindeki yeniliklerde kamu yönetimi öğretiminin gelişiminde etkili olduğu görülmektedir (Ömürgönülşen, 2004: 128-129). Ardı ardına yapılan düzenlemelerle, 1992, 1994, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında kurulan devlet üniversitelerin çoğunluğunda Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin yer aldığı (Ömürgönülşen, 2010: 132) görülmektedir. 2010'lu yıllarda kurulan bazı üniversitelerde de kamu yönetimi veya siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümleri yer almaktadır.

Türkiye'de 1980'lerle birlikte yeni kurulan ve hızla gelişmekte olan üniversiteleri genel olarak ifade etmek amacıyla, Ömürgönülşen çalışmalarında "*Taşra Üniversitesi*" tanımlamasına yer vermektedir. Bu ifadenin büyük şehirlerdeki köklü

üniversitelere göre kuruluş aşamasında bu yeni üniversitelerin akademik ve sosyal gelişimlerini tamamlayamadan başladıkları eğitim-öğretime dikkat çekmek amacıyla kullanıldığından (Ömürgönülşen, 2004: 139; Ömürgönülşen, 2010: 132) söz etmektedir. Türkiye’de 1992–1993 öğretim yılı kamu yönetimi bölümlerindeki öğrenci ve öğretim elemanı durumu araştıran çalışma sonuçlarına göre, her kamu yönetimi programı için 1 profesör, 0,6 yardımcı doçent ve 0,5 doçent düştüğü görülmektedir. Ayrıca bu araştırma kapsamında yer alan öğretim üyelerinin büyük bir bölümünün uzmanlık alanlarının kamu yönetimi olmadığı, genellikle siyaset, sosyal ve hukuk bilimleri alanlarının hâkim olduğu görülmektedir.

YÖK’le birlikte üniversitelerin sayısındaki artışların kimi zaman hızlı kararlarla alınması, gerekli ön etüt ve kaynaklar sağlanmadan açılışların artışına dikkat çekilmek için “Taşra Üniversiteleri” gibi bir sınıflama ya da “Tabela Üniversiteleri” gibi yeni kavramların akademik dünya için gelişmişliğinin göstergesi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte 1988 Eylül ayında İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetiminin eğitim-öğretime başlamasıyla “*Yeşil Malatya’da Yeni Bir Ada*” ve *Yeni Yaklaşımlar Uygulamada* başlığıyla yer verdikleri yenilikler aslında, eğitim-öğretimde yapılabilecek ya da geliştirilebilecek farklı zeminleri fark edip, bu yolda ilerleme çabası ve gayretinin de örneğini sunmuşlardır. İnönü Üniversitesi’nde Kamu Yönetimi Bölümünün kurucu Bölüm Başkanı Kemal Kartal ve üç öğretim üyesiyle öğretime başlanmıştır. Bu akademik kadroyla eğitim-öğretimde başlatılan farklı yaklaşımların uygulanması “*Bozkırdaki CANLI Çekirdek*” yönteminin benimsenmesinden bahsedilmektedir. Özellikle ilk yıllardaki öğrencilerin yetiştirilmesine gösterilen özenin karşılığı olarak, ilk mezunlarının yarısından fazlasının Türkiye’de değişik üniversitelerde bilim adamı olarak çalıştıklarına değinilerek, adeta bir rekor olarak nitelendirilmektedir. Bu başarıda öğrencilerin 1988 yılından itibaren iyi yetiştirilmesine yönelik bölüm tarafından yürütülen uygulamalara dikkat çekilmektedir; örnek olması adına bu uygulamaların sadece başlıklarına yer verilmektedir (Kartal, 2001: 42-50):

“Kurum Elçisi Uygulaması, Ülke Elçisi Uygulaması, Gölge Birleşmiş Milletler GÜVENLİK KONSEYİ uygulaması, Üst Düzey(Yerel)Kamu Yöneticileriyle Yüzyüze Gel Uygulaması, Gölge Belediye Yönetimi Uygulaması, Rektörle Karşılaş Uygulaması, Bölüm Başkanıyla Çay Saatinde Birlikte Olma Uygulaması, Basınla Karşılaş Uygulaması, Öğrenci Dersleri Uygulaması, Bölüme Hoşgeldiniz Uygulaması, Ders Değerlendirme Uygulaması, Görüşme Saatleri Uygulaması, Kafa Genişleten Kitaplar Uygulaması, Bilime Hazırlık Sınıfı Uygulaması, Nobel Ödülü Almış Bilim, Sanat ve Barış Adamlarını Tanıtma Uygulaması, Tanık Olduğum ve Unutamadığım Manzaralar Defteri Uygulaması, Ne İstiyorum Ben Defteri Uygulaması, Ağaç Temsilcini Bırak da Git Uygulaması, Kendine Yetecek Kadar,

Öğretecek Kadar ve Yazacak Kadar Bilmek Uygulaması, Meslek Yaşam Öyküsü Yazdırma Uygulaması, Türk Edebiyatçıların Yapıtlarının İçerik Çözümlemesi, Toplumsal Yapı Araştırmaları, Kurum Araştırmaları, Çarşamba Toplantıları, ÇED Eğitimi.”

Dünyada Kamu Yönetimi eğitimi ve teknoloji ilişkisinde öncü literatür 1960’larda başlamış olup konu başlıklarında ve yayın sayıları ile kalitelerinde ciddi artışlar görülmektedir (Özgür ve Çiçek, 2017).

ABD’de ve Avrupa’da özelde sosyal bilimlerde teknoloji, bilişim sistemleri, insan-makine-teknoloji etkileşimi alanlarında çok sayıda süreli yayın, telif ve editörlü kitap yayımlanmakta düzenli ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenlenmektedir. Örneğin, Theodore M. Porter (1986) *The Rise of Statistical Thinking, 1820-1900* başlıklı kitabında günümüz teknolojisindeki kabul gören bilgisayarların gelişimini hesap makinaları ile başlatmaktadır. İstatistiksel düşüncenin yükselişiyle birlikte, gelişmiş hesap makinalarının kullanılmaya başlanmasının beraberinde artan verilerin değerlendirilmesi ve analiz edilmesi sürecindeki ihtiyaçlar ve değişimler bilgisayarların gelişmesine neden olduğundan söz etmektedir. Türkiye’de ise, istatistiksel analiz yazılımlarının İşletme ve Kamu Yönetimi alan araştırmalarında kullanımını 1980’lere, yaygınlaşmaya başlaması ise 1990’lara gitmektedir.

Demir (1981) Türkiye’deki eğitimin takrir metodundan kurtulamadığı, tek taraflı ve ezberci uygulamalar yerine, eğitimde karşılıklı tartışmalara ve analizlere yer veren, teknik ve teknolojilerin kullanıldığı bir eğitim sistemine duyulan ihtiyacı tarif eder. Bunun içinde, seminerleri, sergileri, kitapları, dergileri, radyo ve televizyonla olan işbirliği ile eğitim-öğretimin çizilmiş sınırlarını okul duvarların dışında daha verimli yöntemlerle desteklenmesini önermektedir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi - Mülkiye’de mevcut bölümlerinin ders programlarında, ihtiyaçlara ve gelişmelere uygun olacak şekilde değişikliklere yer verilmiştir. Hatta Yüksek Öğretim Kanunu ile birlikte 1982’de Fakülte’de değişmez gözüyle bakılan ders programları bilgisayar, mesleki yabancı dil, seçmeli dersler ve seminerlere de yer verilerek tamamıyla yenilediği vurgulanmaktadır. Çağın gereklerine paralel yarı-yıl sistemine geçiş, bütünleme sınavlarının kaldırılmasına yönelik düzenlemelerinde yapıldığı (Göle, 2009: 14) ifade edilmektedir.

Olshfki (1994) Kamu Yönetimi öğretiminde yönetsel deneyim kazandıracak yöntem ve metotların eklenmesinin bu alanın eğitim-öğretime olumlu yansımalarının olacağına değinmektedir. Kamu yönetiminin yönetim tecrübesiyle daha iyi

öğretilmesinin mümkün olduğuna dikkat çekerken, yönetimin analitik yönlerinin sınıf içindeki eğitimle verilebileceği ancak yönetim sürecinin gerçek deneyimlerden öğrenilmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Olshfki'ye (1994) göre, yönetim becerilerini geliştirmek için güvenilir bir deneyim kazanma ve bu deneyimi kullanma süreçleri, 1990'lı yılların başlangıcı için, keşfedilmemiş bir araştırma alanına işaret etmekteydi. Olshfki (1994) acemi ve tecrübeli on iki yöneticinin bir yönetim problemini analiz etmedeki deneyim kullanımını incelemektedir. Olshfki (1994) araştırmasında yönetsel deneyimin kamu yönetimi öğretimine etkilerini şöyle özetlemektedir: Oniki katılımcı, bu deneyde olayı analiz ederken sesli olarak kaydedildi. Araştırmada Robert Altman'ın MASH filmi kullanıldı. Deneklerin üçte biri yalnızca durumu analiz etti. Üçte biri filmi izledi, sonra durumu analiz etti. Üçüncü grup filmi izlemeden önce olayı okudu, ardından filmi izledi. Araştırmada (1) MASH'a yapılan herhangi bir referansı, (2) filmde kullanılan stratejilerin söz konusu olduğu duruma dâhil edilmesini, (3) kişisel deneyime yapılan referansları ve (4) uzunluğu yansıtacak şekilde kodlamalar yapıldı. Acemileri ve tecrübeli yöneticileri karşılaştıran sonuçlar arasında önemli farklar bulundu. Protokoller 170 kelimedenden 1.500 kelimeye kadar değişen sonuçları vermektedir. Tecrübeli yöneticilerin ortalama uzunluğu 1.235 kelime, acemiler ise ortalama 645 kelime idi. Tecrübeli yöneticiler vakayı analiz ederken neredeyse iki kez konuştu. Deneyime yapılan referanslar iki grup arasında büyük ölçüde farklılık olduğunu gösterdi (Olshfski, 1994: 70) ifadeleri yönetici yetiştirme ve karar verme becerilerinin sınıf ortamındaki bilimsel talimatlarla geliştirmenin yanında mutlaka yönetsel deneyimi teşvik edecek diğer yöntem ve metotlara başvurulmasının gerekliliğini göstermektedir.

Ömer Peker (1995) yönetici eğitimini A.İ.T.İ.A. İşletme Fakültesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi, Muğla İşletmecilik ve Bolu Sevk ve İdarecilik Yüksek Okullarında 1980–1981 yılında yaz sınav döneminde anket uygulamasıyla sorgulamaktadır. Araştırmada uygulanan eğitim-öğretim yöntemleri sorusuna anlatma (takrir) %78,8, öğrenci hazırlığı ve tartışma %11,5, örnek olay çözümleme %8,2 ile uygulamada karşılaşılan veya karşılaşılabilecek somut sorunlara da yer verilip verilmediğine %75 oranında verilmediği görüşündedirler (Peker, 1995: 90-97). Örnek olay eğitimin her aşamasında uygulanabileceği gibi özellikle mesleki eğitim de bireylerin karar verme sorun çözme becerilerini geliştirmesi nedeniyle de elzemdir.

TÜSİAD (1994) tarafından hazırlanan Raporu, Türkiye'nin dünyadaki gelişmeler karşısında, eğitim özellikle yükseköğretim, bilim ve teknoloji politikalarında nerede olduğunun belirlenmesine yönelik geniş kapsamlı bir çalışma olarak kamunun dışından değerlendirmeleriyle ayrıntılı başlıklarda geliştirici ve yol gösterici tespitler içermektedir.

A. Cevat Özer (1995) Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumundaki bildirisinde TODAİE'nin eğitim-öğretim programında okutulan derslerin, dönemin gelişmelerinden etkilendiğini ve günün koşulları gereği ilgili düzenlemelere de yer verildiğini vurgulamaktadır. Özer'in 1965-1995 yılları arasında TODAİE'de okutulan dersler tablosunda Yönetimde Bilgisayar Uygulamaları da yer almaktadır. 1984–1985 yılında başlayan Bilgisayar dersi incelenen dönemde aralıksız devam ederek toplamda en az 11 dönem okutulmuştur (Özer, 1995: 347-351). Özer'in (1995) belirli bir tarihsel dönemdeki gelişmeleri günümüze kazandırmasıyla çalışması öne çıkmaktadır. Özer'in (1995)'deki KYUP 1989–90 Akademik Yılına ait ders programı incelendiğinde Yönetimde Bilgisayar Uygulamaları dersinin eğitimi de verilmekteydi.

TODAİE tarafından 1994 yılında düzenlenen *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda* yer alan konu başlıkları arasında Kamu yönetimi eğitim-öğretiminde özellikler ve sorunlar başlığında Türkiye'deki lisans ve lisansüstü Kamu Yönetimi eğitimi de değerlendirilmiştir. Sempozyum Genel Raporunda Ayman Güler (1995) Kamu Yönetimi eğitiminin sorunlarına değinirken, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin bölümleri arasında bilgisayar derslerinin karşılaştırmasını yaparak İşletme, İktisat ve Maliye bölümlerinde bilgisayara giriş derslerinin Kamu Yönetimi bölümünden önce yer aldığına ve bu gecikmenin Kamu Yönetimi bölümleri ve mezunları üzerinde olumsuz etkileri olabileceğine dikkat çekmektedir. Aynı Sempozyumun Kamu Yönetimi Öğretimi Grup Raporunda Seriyeye Sezen (1995) Türkiye'de İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki İktisat, İşletme, Maliye ve Kamu Yönetimi bölümlerinde Bilgi Teknolojileri eğitimindeki hedef ve uygulama belirsizliklerinin öğrenmede sınırlılıklara ve eksikliklere yol açtığını belirtmektedir.

Kaya Bengshir (1995) bilgi ve bilgi teknolojileri alanlarındaki gelişmelerin eğitim-öğretime etkilerini ABD örneğini kullanarak, Türkiye'deki uygulamalarını değerlendirmektedir. Yazar, Türkiye'de teknolojik altyapı ve eğitimi 1980'li yıllarda birkaç üniversitenin teknik bölümlerinde bilgisayarsız ortamda teorik eğitimle başladığını söylemektedir. ABD'de 1960'lı yılların sonlarında başlayan işletme

okullarında bilgisayar kullanımının, sadece bilgisayara giriş dersiyle sınırlı kalmadığı, diğer destek dersleriyle tamamlandığı ve uygulamalı olarak verildiğini aktarmaktadır. Bengshir, Türkiye’de 1990’lı yılların başlarında bilgisayar eğitimini hesap makinası mantığıyla öğretme metotlarını eleştirirken, teknoloji öğretiminin yalnızca “bilgisayar kullanma” eylemine dönüşmesinin bilgi teknolojilerinden elde edilecek diğer yarar ve fırsatları da sınırladığı uyarısını yapmaktadır. Bensghir (2002) ayrıca İİBF’ye bağlı bölümlerde bilgisayar eğitimlerinin İşletme bölümleriyle başladığını, Kamu Yönetimi ve Maliye bölümlerinde bilgisayar derslerinin gelişiminin ve uygulanmasının zayıf kaldığını vurgulamaktadır.

Kişisel bilgisayarların ucuzlaması hızlı ve teknolojik gelişimi ile Internet’in bireyler tarafından da kullanımının yaygınlaşması ve hızlanması öğretim elemanı-öğrenci etkileşiminde bunların kullanımını teşvik etmektedir; ancak bu etkileşimin düzeyi, birikimi ve sonuçlarına dair çalışmalar Türkiye özelinde oldukça sınırlı iken ABD özelinde ise yeterlidir (Demirdöven ve diğerleri, 2019). Bir yandan bilgisayar dersleri veya Türkiye’de son dönemdeki moda adıyla temel bilgi teknolojileri diğer yanda tüm diğer kamu yönetimi programı derslerinde geniş anlamda teknoloji kullanımı Türkiye için de bir sorun ve fırsat alanıdır.

Ersin Kalaycıoğlu (2015a: 18) Türkiye’de Siyaset Biliminin gelişimine sağladığı katkılarla birlikte İlter Turan’ın çok sayıda kitap, dergi makalesi ve araştırmalarıyla da bu alana ilgi duyanların yetişmelerine vesile olmuştur. İlter Turan’ın *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* adlı kitabı Siyaset Bilimine Giriş ders kitabı olarak çeşitli üniversitelerde okutulmaktadır. Kalaycıoğlu’na (2015a) göre, Turan’ın (1977) bu kitabı ülkemizde bu alanda yazılmış özgün ve siyaset bilimi disiplinini detaylı bir hâkimiyetle aktaran yayımlar arasındadır.

Ders kitaplarında Siyaset Bilimi genel olarak “giriş” niteliğindeki bir yapıda işlenmektedir. Çoğunlukla, devlet, iktidar, siyasal partiler, baskı grupları, siyasal katılma ve kamuoyu üzerindeki müşterek yapının, ideolojiler ve siyasal sistem konularındaki çalışmaların da katıldığından söz edilmektedir (Kışlalı, 2007: 36).

İlter Turan’ın (1977) *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* adlı kitabında yer verdiği tespitlerin tekrar hatırlanmasının siyasal bilimlerin tarihsel gelişimi için önemli kazanım sağlayacağını ifade etmek gerekmektedir. İlter Turan toplum bilimleri arasında siyasal bilimlerin yerinin eskiliğini vurgulamakla birlikte, bu alanın çalışmalarının

yakın zamana kadar siyasal kurumlar ve siyasal felsefeleri incelemekle sınırlandığına değinmektedir. İkinci Dünya Savaşıyla birlikte Sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerindeki yenilikler Siyasal Bilimlere de yansımış ve siyasal bilimin kapsamı ile araştırma alanını genişlemiş çok sayıda verimli araştırmanın yapılmasına olanak sağlamıştır.

Farr ve Seidelman (1993) editörlüğündeki kitap Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siyaset Bilimi disipliniyle ilgili tarihsel yazıları kitapta bir araya getirmektedir. Farklı yazarlar ve farklı zamanlardaki çalışmaların bu kitap aracılığıyla ele alınarak Siyaset Bilimini karakterize eden metodolojik, teorik ve politik çeşitliliği sunmaktadır. Kitapta disiplinin kimliği, siyasetin anlamı, bilim yöntemleri, davranışçılık, devlet teorisi ile kamu profesyonellerinin ve sivil eğitimcilerin sorumlulukları mercek altına alınmaktadır. Siyaset Bilimi için, olduğu gibi, tartışmaların tarihidir. Siyaset Biliminin çeşitli alt alanlarına hâkim olan teorilerin ve yöntemlerin ayrıntılı durumu sunulmaktadır. Amerikan siyasetinin ve siyaset teorisinin alt alanlarına özel bir vurgu yapılarak, disiplini durumuna dair bütün olarak karar vermeden tarihsel bir bakış açısı önerilmektedir. Disiplinin gelişmesinde dört farklı döneme karşılık gelen yirmi üç makale bu editörlü kitapta yer almaktadır. Dolayısıyla, bu eser sadece önceki ve çağdaş makaleleri içermenin ötesinde aynı zamanda Siyaset Biliminin tarihiyle ilgilidir. Bu kitaptaki çalışmalar Siyaset Bilimi disiplini tarihsel yorumlamanın ve yeniden yorumlamanın gerekliliğini ve kaçınılmazlığını ortaya koymaktadır. Bu, yalnızca siyaset bilimciler disiplinin geçmişi hatırlamaya çalıştıklarında değil, aynı zamanda bugününü anlamaya ve geleceği çizmeye çalıştıklarında da ihtiyaç duyacakları bir birikimi yansıtmaktadır.

Siyaset Bilimi alanında insan akli ve çağdaş bilişsel psikolojinin siyaset bilimi üzerindeki etkilerine açıklık kazandırmayı amaçlayan Herbert A. Simon (1985) Siyaset Bilimi ile Psikoloji arasındaki ilişkiyi rasyonellik kavramı çerçevesinde incelemektedir. Simon (1985) günümüzde sosyal bilimlerde baskın olan rasyonelliğin birincisini bilişsel psikoloji merkezinde, diğerinin ise ekonomi alanında tanımlamaktadır. Bu makalede de siyasette uygulama bulan iki rasyonellik teorisini siyasette insan doğası odağında karşılaştıran yazar, son dönem siyaset literatüründeki örnekleri kullanarak, çağdaş bilişsel psikolojiden usule dayalı, sınırlı rasyonellikle, ekonomide küresel, maddi rasyonellik kuramlarındaki rolleri incelemektedir. Simon (1985) bu çalışmasında rasyonalite ilkeleri ve bunlara eşlik eden yardımcı varsayımlarla, siyasetteki insan

davranışını politik bağlamlarda insan davranışını açıklamakta ve bu iki rasyonellik paradigması arasında özellikle, doğal bir ittifak olduğunu savunmaktadır.

Birgül Ayman Güler (1994) Siyaset Bilimi disiplini için 1945 sonrası ABD modelinin devleti “bütün bir inceleme nesnesi” olarak ele almaktan vazgeçilmesi nedeniyle üniversitelerdeki yapılanmanın bu değişime uyum göstermesiyle geliştiğinden söz etmektedir. Bu modelde hukuksal boyutun ayrı değerlendirilmesi yöntemi benimsenmiştir. Ayman Güler (1994) böylece siyasal ve yönetsel konular ile uzmanlık alanlarının ayrılabilmesine ait yaklaşımlar nedeniyle “devlete ait olma özelliğinin” azaldığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle devlet kavramının kullanımının değiştiği Amerikan Siyaset Bilimi inceleme alanına siyasal sistem kavramının yerleştirildiğini vurgulamaktadır (Güler, 1994: 6). Siyaset Bilimcisi İlder Turan’ın (1977) *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* başlıklı kitabı bu açıklamaların somut bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Siyasal Bilimlerin ilk çalışmaları için İlder Turan (1977) yeni yöntemlerle çeşitli ilerlemelerin yaşanmasına rağmen, bu araştırmaların birbiriyle bağlantılarının kurulması ya da yönlendiren etkinin eksikliği ile kavramsal çerçevenin de belirlenmesine yönelik adımların zaman içerisinde geliştirildiğine değinmektedir. Yazar, günümüzde siyaset üzerine bilinenlerin sistemleştirilen birkaç model olduğuna değinirken, bu modellerin de genellikle birbirinden etkilenecek ortaya çıkışlarının yanında sadece vurgularının değiştiğinden söz etmektedir. Türk Siyaset Biliminin de bu gelişmelerden yararlandığı, hatta 1960’lardan başlayarak, siyasal araştırmalar alanında düzenli ve sürekli bir artışın gerçekleştiğine de dikkat çeken Turan (1977) Türkiye’de genel siyaset modellerini tanıtmayı amaçlayan kurumsal yapıların sınırlı olduğu tespitine yer vermekte kitabında böyle bir model çalışmasını sunmaktadır. *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* başlıklı kitabında İlder Turan (1977) model çalışmasına yön verici kavram olarak siyasal sisteme, çözümleme birimi olarak da toplum içinde insana odaklanmıştır. Turan (1977) sunduğu model için, ulusal sistemler içerisinde siyaset olgusuna yönelik ilişkilerin değerlendirmesine yardımcı olacağı ancak bu modelin uluslararası siyaset olgusunu incelemek için uygun olmadığı bilgisini de eklemektedir.

Ahmet Taner Kışlalı (2007) ilk basımı 1987 yılında gerçekleşen ve 12. Baskısına devam eden *Siyaset Bilimi* başlıklı kitabında sadece öğrencilerin yer almadığı geniş alıcı kitlesinin yabancı olduğu konuları anlaşılır ve farklı bakış noktalarını geliştirme hedefiyle hareket etmektedir. Kışlalı (2007) bu amaçla kitabın birinci bölümünün

gerçek giriş niteliğinde düzenlenmiştir. Kışlalı (2007) coğrafi, demografik, ekonomik, kurumsal ve kültürel etkenlerin ayrı ayrı ele alınmasını gençlerin ya da okuyucuların siyasal olaylara tek açıdan bakmalarının önüne geçebilme çabası olarak görmektedir. Yazara göre, bu yaklaşımla olayları tek etkenle açıklama kolaylığından da uzak bir akademik anlatım gerçekleşmektedir.

Kamu Yönetimi disiplininin Türkiye’deki gelişiminde öncülük ve yapı taşları olarak ifade edilebilecek önemli akademik etkinlikler ve onların içindeki bazı bildiriler bu tezi geliştirici, yön gösterici ve sorgulanan bazı bilgileri temin edici desteği vermektedir. Bu bağlamda, TODAİE tarafından 1994 yılında kırk sekiz bildiriyle yapılan oturumlarla *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu* alanın gelişimde önemli yere sahiptir. Bununla birlikte, bu bildirilerde disiplinindeki gelişmelerin eğitim-öğretime etkileri sınırlı kalmaktadır.

Birgül Ayman Güler (1994) Sempozyum değerlendirme raporunda mevcut Kamu Yönetimi öğretimi için üç önemli tespit yapıldığından söz etmektedir. Bunlar 1) Kamu Yönetimi eğitiminde idare tarihine sınırlı yer verildiği; 2) Kamu yönetimi öğretiminin katı kurallarla “yukarıdan aşağıya yönetim” ya da “emir-komuta zinciri” mantığında öğrencileri yetiştirdiği; 3) Kamu yönetimi öğretiminde teknik becerinin kazandırılması ve teknoloji kullanımındaki gecikmeler (Ayman Güler, 1995: 1-2) olarak sınıflandırılmıştır.

Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda Yönetim Tarihi Gurubu sonuç raporunda kamu yönetimi eğitiminde idari tarihine neden yer açılması gerektiğine de açıklık getirmektedir. Bu oturumda Prof. Dr. İlber Ortaylı “İdari Tarihinde Yöntem Sorunları” başlıklı bildirisinde İdari Tarihi (Administrative History) bağımsız bir disiplinden ziyade disiplinler arası bir koordinasyon sağlayıcı olarak tanımlamıştır. Yönetim tarihinin de hukuk, sosyoloji, kamu yönetimi ve maliye temelindeki bir eğitimle geliştirilmesine de dikkat çekmiştir. Bu değerli bildiri maalesef Sempozyum Kitabında basılmamıştır; ancak Grup Raporunda yer alan Seyitdanlıoğlu (1995) özetten yararlanılmıştır. Oysaki metnin tamamında daha farklı ya da konuyu geliştirilen bilgilerin mevcut olabilirliği karşısında alan dışından araştırmacılara sınırlılık yaratmıştır.

“Türkiye’de Yönetim Tarihi Araştırmalarının Gelişimi ve Durumu (Osmanlı Dönemi)” başlıklı bildiri de Mehmet Seyitdanlıoğlu (1995) da bu alandaki

araştırmaların yetersizliğini tekrar dile getirmekte ve bu tespitinin akabinde “XIX. Yüzyıl Türkiye Yönetim Tarihi Kaynakları: Bir Bibliyografya Denemesi” çalışmasıyla da bu alanda çalışacaklara yol göstermektedir. Yönetim tarihi araştırmaları için Türkiye’de ulaşılabilir kaynakların yer aldığı bu çalışma ile önemli bir arşiv bilgisi sunulmakta ve yeni çalışmalara da rehberlik sağlanmaktadır.

İdari Tarih alanını Nail Öztaş (2009) ta farklı bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Türkiye’deki Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde İdari Tarih ile Kamu Yönetimi araştırmacıları arasındaki akademik işbirliği ve ilişkinin geliştirilememiş olmasına dikkat çekmektedir.

Gibson ve Stolcis (2006) Tarih Bilimi ile Kamu Yönetimi arasında kuvvetli bağların kurulması gerektiğine ve özellikle Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde müfredatta tarih bilimiyle işbirliği geliştirilmesinin gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Gibson ve Stolcis (2006) Kamu Yönetimi âlimlerinin, Kamu Yönetimi anlayışımızı bilgilendirmek ve geliştirmek için sürekli olarak bir dizi disiplini incelediklerinden bahsetmektedirler. Kamu Yönetimi çalışmalarında bu nedenle Örgütsel Yönetim, Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Sosyoloji gibi birçok diğer disiplinlerin içeriğine dair gelişen sorgulamaların yapıldığından söz etmektedirler.

Tarihin Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi ders programında çok az dikkat çekmeyi nasıl başardığını Gibson ve Stolcis (2006) şöyle özetlemektedirler: Kamu Yönetimi öğretiminde açıklayıcı bir araç olarak Tarih disiplini gerilerken Davranışçılık yaklaşımının Amerikan Sosyal Bilimler alanında ilerlemesinin II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar devam ettiğinden söz etmişlerdir. Tarihsel referans eksikliğine ek olarak, Kamu Yönetiminin Tarih disiplini içinde resmi bir temele sahip olmadığından da bahsedilir. Tarihsel işaretler kullanmak yerine, Kamu Yönetimi, diğerleri arasında klasik, neo-klasik, rasyonel, insan ilişkileri ve teoriye olan sistem yaklaşımlarını içeren çeşitli örgütlenme perspektiflerine güvenmektedir. Her ne kadar teorik yaklaşımların bu çeşitliliği, Kamu Yönetiminin entelektüel canlılığına katkıda bulunsa da, Amerikan deneyiminde ve kamu yönetimi teorisinin gelişiminde savaşlar, depresyonlar, durgunluklar ve sosyal hareketler gibi önemli olayların da önemini azaltmaktadır. Kamu yönetimi öğrencilerinin, günümüzde gerçek realite ile teorisyenin olayları, kültürü ve değerleri arasındaki farkı incelemeyi teşvik edilmektedir. Kamu Yönetimi müfredatlarında tarihsel bakış açısının öğretilmesinde Gibson ve Stolcis (2006) bir mukavemetin de

geliştiğinden söz etmektedirler. Bazı araştırmacıların Kamu Yönetiminin Tarihle olan ilişkisine dikkat çekseler ve çoğu metinler tarihsel bağlam içerse de kamu yönetimi müfredatında tarihe daha fazla odaklanmaya genel bir direncin hâkim olduğundan bahsetmektedirler.

Berkes (1972) Türkiye'deki Ekonomik Tarih ve kavramların ilişkisini geçmişteki bilimsel eserlerin çözümlemesi yoluyla ortaya koymaktadır. Berkes'e (1972) göre, Türkiye'deki ekonomik tarihin değişimine ve geçirdiği aşamalara dikkat çekerek asıl geliştirilmesi gereken yaklaşımın dışarıdan aktarılacak Ekonomi ve Tarih modeli arayışından ziyade ülkenin kendi kaynakları ve değerleriyle bu alanda ilerleme kaydetmesi gerektiğidir. 1970'lerde Türkiye'de "İktisat nasıl okutulmadır?" sorusu odak araştırma konusu iken Berkes "Tarih nasıl okutulmalıdır?" sorusunun da aynı çizgide geliştirilmesi ihtiyacına dikkat çekmektedir. Yine aynı yaklaşımla, Halil Sahillioğlu (1972) İktisat eğitim-öğretiminde İktisat tarihinin yerini sorgulamaktadır.

TODAİE'nin 1990'lı yılların başında ve ortalarında düzenlediği iki akademik etkinlik Kamu Yönetimi disiplininin Türkiye'deki gelişiminin ve durumunun sorgulanmasına vesile oluşturmuştur. TODAİE'nin bu yıllardaki ikinci ilgili etkinliği iki ciltte (1995) ve ilk etkinliği (1991) tek ciltte toplanan basılı bildirilerinde (bazı bildiriler zamanında tam metin olarak verilmediği veya yazarı istemediği için basılmamıştır) eğitim-öğretimin hem güncel hem de geçmişteki sorunları ve durumu doğrudan veya dolaylı olarak irdelenmiştir. Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi ve öğretimi açısından 1990'lı yıllarda alanyazın açısından en önemli gelişme budur denebilir; bildiriler kitabının TODAİE tarafından basılıp uygun fiyatlarla satılması ve dağıtılması da bu bildirilere erişimi kolaylaştırmıştır.

Türkiye'de Kamu Yönetimi disiplininin gelişmesine kaynaklık ve katkı sağlaması açısından Amme İdaresi Dergisi örnek olarak gösterilmektedir (Katrinli vd, 1995: 36). Şükrü Özen (1995) de Kamu Yönetimi yazınının gelişimini değerlendirdiği çalışmada kaynak olarak Amme İdaresi Dergisi'ne başvurmuştur. 1975-1994 yılları arasında yayımlanan makalelerin en çok atıfta bulunduğu kitaplar belirlenmiş ve bu kaynaklardan yararlanma derecesi ve biçimi incelenmiştir. Adı geçen 20 yıllık dönem için AİD'deki makalelerde en çok atıf alan ilk yirmi kitabın çalışma alanlarının %30'un (6 kitap) hukuku, %35'i (7 kitap) kamu yönetimini ve diğer %35'i örgütler ve yönetimi kapsamaktadır. Araştırmada ikinci sırada Simon, Smithburg ve Thompson'un ait *Public Administration* çeviri kitabı 19 atıf sayısıyla (Özen, 1995: 71-76) dikkat çekmektedir.

Cemal Mihçioğlu (1980) tarafından Türkçeye kazandırılan *Kamu Yönetimi* başlığındaki ABD’li Herbert Simon ve arkadaşlarının eserinin ilk yayımlandığı yıllar için Türkiye’de bu alanda derli toplu bir kaynak yoktu ve Kamu Yönetimi alanında bu tür bir yapıta ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu eser TODAİE tarafından üç cilt olarak yayımlanan metnin tekrar düzenlenmiş biçimidir. Asıl eser 1950’de yazarların *Alfred A. Knopf, Inc.* Yayınevi tarafından yayımlanan *Public Administration* başlıklı kitaplardır. Amerika Birleşik Devletleri’nin kamu yönetimi sorunlarına odaklanan bu yapıt yönetimin temel kavramlarını evrensel boyutuyla ele almasıyla önem kazanmıştır. Öyle ki bu eserin çeşitli baskılarında düzeltmelerin ya da değişikliklerin yapılmamasına işaret edilerek, kavramların aynı değeri koruduğu ve kalıcı nitelikleri taşıdığına da (Simon vd., 1980: IX-X) vurgu yapılmaktadır. Naim Kapucu (2015) bu çeviri eser için, temel ders kitabı olarak uzun yıllar alanda yarar sağlandığından (Kapucu, 2015: 211) bahsetmektedir.

YK’n kuruluşuyla birlikte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetiminin kurumsal yapılanmasında mrgnlşen’in ifadeleriyle “standartlaşma” gibi eğitim-ğretimi etkileyen birçok değişken akademik çalışmaların ilgi odağı haline gelmiştir. YK kurulduğu dönemde bazı akademisyenler bu yapılanmayı protesto etmiş ve görevlerinden istifa ederek ayrılmışlardır. O yıllar 1402 sayılı Kanun birçok akademisyenin görevine son verilen bir dönem olarak (Kabaş, 2012: 270) ifade edilmektedir.

Türkiye’de 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi Siyaset Bilimi disiplini ve eğitimi üzerine etkilerine değinen İlter Turan’a (2015a) göre; bu gelişmelerde etkin olan temel sorun alanlarından ve kurumlarından birisi olarak niversiteler kabul edilmekteydi. zm için de üniversitelerde tasfiyeler yapılmaya başlandı. Göreve son verme yöntemi olan meşhur sarı zarf sistemi o dönemde başladı. İlter Turan’ın bu dönemle ilgili önemle vurguladığı bir öz eleştirisini paylaşmak gerekmektedir. “*Akademisyenlerin bir kolektif akademik camia kimliğini ideolojik farkları açarak oluşturamamalarının bunda çok büyük rolü vardır*” (Turan, 2015a: 37-38).

Burhan Aykaç (1995) siyasal rejim ve ülkelerin gelişmişlik seviyesi ile kamu yönetimi ğretimi ve kamu hizmeti anlayışı arasında bağlar bulunduğuna dikkat çekmektedir. Türkiye’de demokratikleşme çabaları ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişmesi arasında olumlu bir ilişkinin varlığına değinen Aykaç’a göre bu yapının askeri müdahalelerden de etkilenmektedir.

Alaeddin Şenel (2009) Mülkiye üzerine Kübra Cevizle yaptığı söyleşide Türkiye'nin 1990'lı ve 2000'li yılları için ilginç değerlendirme yapmaktaydı. Alaeddin Şenel'e (2009: 107) göre, “*bilimsel, yayınsal ve kültürel patlamada üniversitelerden uzaklaştırılan ya da ayrılan kafaların ve de kamu görevlerine alınmayan gençlerin üniversite dışına taşıdıkları değerlerin, düşünüşün ve emeğin önemli bir payının bulunduğu*” ileri sürmekteydi. Üniversitelerdeki görünüm ve akademik faaliyetlerde olumlu gelişmelerden söz edilse de, Burhan Aykaç'ın (1995) bu alandaki tespitlerini tekrar ifade etmek gerekmektedir (Aykaç, 1995: 278):

“... özellikle, sosyal bilimler alanında, hiçbir fakültenin düzenli olarak dergi çıkaramadığı, üniversitelerin kitap yayınlarında önemli bir azalma olduğu, öğretim üyelerine ve yardımcılara sağlanan yurt içinde ve yurt dışında araştırma yapma, kütüphane, yabancı yayın ve diğer imkanlar bakımından bir gerileme olduğu açıktır. Böyle bir ortamda, özellikle bazı alanlarda olduğu gibi, öğrenci kontenjanlarının artırılması, yeteri derecede fiziki koşullar oluşturulmadan yeni bölümlerin açılması, görülen eğitim ile yapılan iş arasında bir ilişki bulunması, mezun olan öğrencilerin iş imkânlarının kısıtlı olması, kamu yönetimi öğretimini olumsuz etkileyen unsurların başında yer almaktadır.”

Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi ve araştırmaları literatürünü değerlendiren Nail Öztaş (2009) da alana özgü bir derginin yokluğundan yakınmaktadır. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yayımlanan dergilerin sayısal çokluğuna rağmen dünyada SSCI (Social Science Citation Index) tarafından taranan dergi arasında Kamu Yönetimi dergisinin olmadığını ifade etmekteydi. Öztaş (2009) Türkiye’de yayımlanan ve/veya Türk kamu yönetimcilere ait bilimsel eserlerin de uluslararası atıf alma oranlarının da hayli az oluşuna da değinmektedir. AID SSCI kapsamında taranmakta olup çok az atıf almaktadır.

Çiner (2015) Kamu Yönetimi eğitimi ve öğretiminde uluslararası ve ulusal literatürü karşılaştırmak suretiyle Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimini merkezine alan bilimsel bir derginin olmamasına dikkat çekmektedir. Satır aralarında ilerleyen bu önemli vurgular ne yazık ki uygulamaya alınmamış olmasının eksikliği hem siyaset bilimi hem de kamu yönetimi eğitimi-öğretiminin gelişmeleri üzerinde olumsuz izler bırakmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de Ankara Üniversitesi SBF Dergisinde ve Mülkiye Dergisinde Siyaset Bilimi, Hukuk ve Kamu Yönetimi disiplinlerinin eğitim-öğretim ilişkilerine yer veren önemli miktarda araştırmalar ve çalışmalar (Nermin Abadan, 1956; 1962; Savcı, 1961; 1963) yer almaktadır. Öyle ki bazı özel sayılarında, örneğin 150. Yıldönümü için hazırlanan sayısında, yapılan söyleşilerle eğitim-öğretim üzerine farklı bir bilgi kaynağı oluşturulmuştur. Yine bir başka benzerlik örneği İstanbul

Üniversitesi SBF Dergisi yayımları için de kurulabilir. Bu Derginin 2009 yılı 40. Sayısında özellikle Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin kurumsal tarihçesine, gelişimine ve yöntemine dair önemli bilgiler tek bir özel sayıda sunulmaktadır. İşletmecilik eğitimi-öğretimi alanındaki gelişmelerin de ise Sevk ve İdare Dergisi tarafından desteklendiği 1973 Eylül'deki 61. Sayısında sadece işletmecilik eğitim-öğretimine odaklandığı sayısı örnek teşkil ederken, 1973 Kasım 63. Sayısında eğitim-öğretim üzerine yazıların devam etmekteydi.

Sevk ve İdare Dergisinin İşletmecilik eğitim-öğretimine yaptığı katkılarıyla birlikte Derginin her sayısında bilimsel çalışmalar yanında dönemin gelişmelerini aydınlatacak girişimler ve yeniliklerin yayılmasına da rehberlik etmektedir. Dergi kapsamında okuyucuya mektup bölümünde, alanda yaşanan güncel gelişmeler aktarılırken, haberler ve yorumlar başlığında ise bilimsel koşullardaki yeni yöntemleri ve teknolojik gelişmeleri değerlendiren araştırmalara da yer vermektedir. Düzenli her sayıda sevk ve idare faaliyetlerine yer verilen Dergide, özel kesim insan gücünün iyileştirilmesine yönelik gerçekleşen uygulamalara da değinilmektedir; örneğin 1973 yılındaki 63. sayıda bu faaliyetlere, “Nezaretçi Nitelik Geliştirme Programı”, “Bankacılıkta Amaçlara Yönelmiş Sevk ve İdare Semineri” örnekleri verilebilir. Derginin zengin içeriği bilimsel bilginin sahada yayılması ve kullanılmasında etkin rol oynamaktadır. Sevk ve İdare Derneğiyle birlikte *Sevk ve İdare Dergisi* adına geniş kapsamlı bir araştırma Türkiye'deki işletmecilik eğitimi-öğretiminin durumunu Aysan ve Kurtuluş (1973) irdelemişlerdir. Sevk ve İdare Dergisinin Amme İdaresi Dergisi ya da üniversitelerin yayımladıkları dergiler kadar araştırma konusu olmaması nedeniyle işletmecilik disiplini ve eğitimi-öğretimindeki tarihsel gelişimleri aydınlatacak çalışmaların önemli bir kaynağının yeterince değerlendirilememiştir. Bununla birlikte Behlül Üsdiken, Nisan Selekler ve Demet Çetin (1998) *Sevk ve İdare Dergisinin* 1966-1978 yılları arasında yönetim konularını ele alan 118 makale kapsamında Türkiye'deki yönetim yazınına değerlendirdikleri makalede bu alanın dış dünya özellikle de ABD'de geliştirilen düşünce ve uygulamaların aktarılmasına göre şekillendiğinden bahsetmektedirler.

Türkiye'de 1950'li yıllarla birlikte dünyadaki gelişmelerin Ali Fuat Başgil, M. Yavuz Abadan, Bahri Savcı, Nermin Abadan-Unat gibi akademisyenler tarafından uluslararası bilimsel etkinlikler aracılığıyla takip edildiği ve çoğunlukla bilimsel tebliğlerle bu kongrelerde gerek Türkiye gerekse gündemdeki gelişmelerle ilgili

çalışmaların sunulduğu ifade edilebilir. Türkiye için öncü olarak nitelendirilebilecek bu akademisyenler aynı zamanda bu faaliyetlerin düzenli olarak yayımlanmasıyla hem disiplindeki hem de eğitim-öğretimdeki değişimi tarihsel sırasıyla sunmaktadırlar. Ankara Üniversitesi SBF Dergisinde bu çalışmalara her daim ulaşılabilmektedir.

5.2. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Türkiye’de artan nüfus ve yoğunlaşan yükseköğrenim talebinin karşılanmasında yaşanan zorluklardan dolayı, üniversiteler kaynak ve enerjilerini büyük ölçüde lisans öğretimine ayırmak zorunda kalmışlardır (Turan, 2009: 18).

Türkiye’de Siyasal Bilimler lisansüstü programlarının gelişmesindeki en önemli etken lisans programlarının yaygınlaşmasıdır. 1980 öncesi dönemde lisansüstü programlarına yaygın bir talebin yokluğuna değinilmektedir. Bununla birlikte 1980 sonrasında lisansüstü eğitim sadece akademik kariyer yapmak isteyenlerin ilgisiyle sınırlı kalmamaktadır. Lisansüstü eğitim isteklerini üniversite sistemindeki hızlı değişikliklerin teşvik ettiği, az tanınan üniversitelerde lisans mezunu kişilerin lisansüstü eğitimlerini tanınmış üniversitelerle tamamlayabilme istekleri de program ve öğrenci sayılarının artışında etkili olmaktadır. Kamu ve özel kesimin daha iyi eğitim görmüş elemanlara olan ihtiyacı, erkek öğrenciler için mecburi askerliğin ertelenmesi, iş ararken kendisini de geliştirmek isteyenler, lisansüstü diplomanın istihdam şanslarını ve gelirlerini artıracığı gibi gerekçeler lisansüstü programların gelişmesi ve yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, lisansüstü eğitime neden olan gerekçelerin çoğunluğun akademik nitelik taşımaması yüksek lisans programlarının tercihini artırmış ve genellikle o yönde gelişme kaydedilmiştir (Turan, 2009: 20).

Türkiye’de 1980 sonrasında daha çok Kamu Yönetimi adı altında yer alan lisans (yüksek lisans ve doktora) programlarının adlarında değişiklikler yapılmaya başlanmış, artık günümüzde siyaset bilimi ve kamu yönetimi olarak adlandırılan bölümlerin artışına karşılık, Siyaset Bilimi olarak adlandırılan sınırlı sayıda kalmıştır. Bazı vakıf üniversiteleri ve az sayıda devlet üniversitelerinde ise siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler bölüm isimleri kullanılmaktadır (Kiriş ve Gül, 2017: 2111).

1990’lı yıllar Türkiye’de Siyaset Bilimi alanında lisansüstü programların gerek vakıf gerekse devlet üniversitelerinde sayıca görece olarak hızlı artış gösterdiği bir dönem olmuştur; ağırlıklı olarak tezli yüksek lisans programları açılmıştır. İlder Turan

(2009) doktora programlarının açılmasındaki işleyişte, Yüksek Öğretim Kurulu'nun daha katı kurallar uyguladığına değinmektedir. Örneğin, doktora derslerini verecek kadroyla birlikte kütüphane gibi diğer donanımlarla ilgili yetersizlikleri bulunan başvurular üniversite yönetimleri ve YÖK tarafından kabul görmeyebilmektedir (Turan, 2009: 20).

Lisansüstü programlarının açılmasında en az koşulda öğretim üyesi sayılarına ulaşan ana bilim dallarının eğitime başlamalarını “Türkiye'nin Ulusal Amaçları Olan Bilim İnsanı Olmak: Prof. Dr. Ruşen Keleş'e İnönü Üniversitesinden Bir Ses” ile S. Kemal Kartal (2007: 190) değerlendirmelerine yer vermektedir:

“Öğretim üyesi sayısı ile ilgili “en az” koşulunu yerine getiren her anabilim dalı Türkiye’de lisansüstü eğitim-öğretim programı açabilmektedir. Bu bir saygınlık göstergesi sayılmaktadır. “Yalnızca doktora derecesi olan” öğretim kadrosu, doktora dereceleri vermektedir. “Her canlı kendi türünü üretir” sözünün vurguladığı gibi, yeterince olgunlaşmamış ve yetişmemiş öğretim üyeleri de “yeterince nitelikli olmayan doktoralılar” üretmektedir. Onlar da hemen öğretim üyesi olmakta ve kendilerine uygun doktoralılar üretmektedirler. Nitelik, böylece düştükçe düşmektedir”.

Türkiye’de üniversite sisteminin 1980’lerden sonra hızlı gelişim gösterdiğini vurgulayan İter Turan (2015) bu değişimin üniversitelerdeki eğitimde neden olduğu tahribatı mülakat görüşmesinde hızlı fakülteleşme dönemiyle açıklamaktadır (Turan, 2015: 181):

“... Biz hatta üniversitelere nasıl hoca bulacağımızı düşünmeden, patır patır açtık her yerde. Pek de hazırlığı olmayan kimseler kendilerini birden bire üniversitelerde hoca olarak buldular. Şimdi bu kişiler ders veriyorlar ve daha da vahimi biz yeni hoca yetiştirme sistemini de çok iyi kuramadık.”

Ömürgönülşen (2010) 2000 ve 2010’lu yıllarda gerçekleştirdiği bir dizi eserde Türkiye’de kamu yönetimi lisansüstü eğitimi-öğretiminin 1980’li ve 1990’lı yıllarına da genişçe yer vermektedir. Ömürgönülşen (2010) 22 yıllık bir dönemde genel üniversite eğitim rakamlarını KY ve SBKY bölümleri ile karşılaştırmasını yaparak bu bölümlerin gelişmelerini çok yönlü başlıklar altında değerlendirmekte; öğretim elemanlarının sayılarında üniversiteler genelinde artışa karşılık, KY ve SBKY bölümlerinde araştırma kapsamındaki yıllarda sürekli ve belirgin şekilde azalışı vurgulamaktadır. Araştırmada yer alan sonuçlara göre, 1986-1987’de %1,08, 1992-1993’te %0,89, 2000-2001’de %0,77 ve 2008-2009’da %0,72) yıllar itibariyle azalışı göstermektedir. Araştırma görevlileri sayısal değişiminde ise üniversiteler genelindeki toplam araştırma görevlileri oranla yaklaşık bir kat daha fazla KY ve SBKY bölümlerindeki artıştan söz etmektedir. KY ve SBKY bölümleri araştırma görevlileri sayısı 1986-1987’de 48’den, 1992-1993’te

99'a %106,3 artmış; 1992-1993'te 99'dan 2001-2002'de 215'e %117,2 artmış; ancak 2001-2002'de 215 iken 2008-2009'da 197'ye düşerek %9,1 azalmıştır. Ömürgönülşen 1992-1993 ile 2000-2001 yılları arasındaki sayısal artışın, özellikle YÖK'ün düzenlenmesine bağlı gelişme gösterdiğinden bahsetmektedir. Bu dönemler YÖK'ün merkezi bir sınavla yurt dışına yüksek lisans eğitime araştırma görevlilerinin gönderilmesi ile eğitimlerini tamamlayıp yurda döndüklerinde yeni kurulan Devlet üniversitelerinde öğretim üyesi kadrosu ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Bununla beraber 2000-2001 ile 2008-2009 yılları arasındaki gerileme sürecinin ilerleyen yıllarda devam etmesi halinde, araştırma faaliyetleri ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde KY ve SBKY bölümlerinde ciddi sıkıntılar yaşanabilir (Ömürgönülşen, 2010: 143-144).

Ömürgönülşen (2010) Türkiye'de KY ve SBKY bölümlerinin yüksek lisans düzeyinde eğitim-öğretim sürecinin tam anlamıyla gelişmemesinin nedenlerine dair rakamlarla açıklık getirmektedir. Sayısal verilerin ancak en eski dönem olarak 1986-1987 yıllarına izin vermesi nedeniyle, bu tarihin başlangıcından 2008-2009 arası dönemi üniversite geneli ile KY ve SBKY bölümlerindeki değişimlere lisans eğitimi-öğretimi odağında, lisansüstüne de yer vermektedir. Öğretim elemanlarının sayısının 1986-1987 ile 2008-2009 arası azalışının Kamu Yönetimi disiplininin gelişimi ile üniversite eğitimi içinde yaygın ve ülke geneline yayılan bir eğitim-öğretime dönüşmemesiyle ancak açıklanabilir. Bu dönemler gerek Dünya gerekse Türkiye için ekonomik siyasi ve politik gelişmelerin yaşandığı yıllar olarak başta yükseköğretimi olmak üzere KY ve SBKY bölümlerini de etkilemiştir. YÖK'ün Türkiye genelinde yükseköğretimi yaygın hale getirebilmek amacıyla yeni üniversitelerin kuruluşunu hızlandırması "Taşra Üniversiteleri" deyiminin gelişmesine neden olmuştur.

Ömürgönülşen (2010) yükseköğretimin sadece bina temini ile kâğıt üzerinde kuruluşlarla gelişmeyeceği, teknik ve eğitim kadrosuyla desteklenmesi için 1992-1993 yıllarında başlayan yurtdışında burslu yüksek lisans eğitim almaları özendirilmiştir. Özellikle yetişmiş akademik kadrolar için araştırma görevlilerinin zorunlu hizmet karşılığında yurt dışına yüksek lisans eğitime gönderilmeleri yurda döndüklerinde yeni kurulan üniversitelere öğretim üyesi olarak istihdam edilme süreci başlamıştır. Bu kadrolarla "Taşra Üniversiteleri" lisans eğitiminde eksikliklerine rağmen eğitim-öğretime başlamışlar; ancak yüksek lisansta aynı gelişmeler yaşanmamıştır. Bunun nedenleri birçok başlıkta tartışma konusu olsa da, sadece tek insan kaynağını öne çıkartarak, yeterli sayıda öğretim üyesi kadrosunun olmayışını ana neden olarak

gösterebiliriz. Bu engelin aşılabilmesi için birçok yeni kurulan üniversiteyi ve onların araştırma görevlilerini arayışa sürüklemiştir. Olanaklar ölçüsünde, köklü üniversitelerden yurt dışına, taşra üniversitelerinden köklü ve yerleşik üniversitelere zorunlu, sınavlı bir eğitim göçünün yaşandığını söylemek mümkündür.

İlter Turan (2009) Türkiye’de üniversitelerde doktora programlarının sayıca azlığı dikkat çekmektedir. Bu programların gelişmesinde YÖK özellikle yeni açılmış üniversitelerin kendi araştırma görevlilerini doktora programlarına göndermelerini özendirerek donanımlı öğretim elemanı ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Bu amaçla öğrencilere burs verilmekte bu bursların bazıları ile YÖK yurt dışına doktora öğrencisi göndermektedir (Turan, 2009: 24).

Kamu Yönetimi alanındaki tezler arasında Kamu Yönetimi eğitimi başlıklı tez üretenlerin sayısını da Can Umut Çiner (2015) vermektedir. Yazara göre, “*Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi’nde yapılan tarama sonucunda kamu yönetimi eğitimi ile ilgili 3’ü yüksek lisans olmak üzere toplam 4 adet lisansüstü tez çalışmasının olduğu görülecektir (Alkuş, 2000; Yaman, 2009; Polat, 2009; Adalı, 2010)*” (Çiner, 2015: 11).

Kamu Yönetimi ve Halkla İlişkiler programlarının verimliliğinin James Douglas (1996) en son seçilen dergilerdeki fakülte yayınlarıyla incelemektedir. Bunun için 1986-1993 yılları arasında yayınlanan 11 dergiyi incelediğini ve programların verimliliğini ölçmek için yayın toplamlarını kullandığını (Douglas, 1996: 433) ifade etmektedir. Douglas (1996) çalışmasında, Kamu Yönetimi programlarının öğrencilerin bilimsel araştırma yapmak için eğitilmesinde ve motive edilmesindeki etkililiği belirlemek amacıyla, yüksek lisans öğrencilerinin ve Kamu Yönetimi ile Halkla İlişkiler programlarının mezunlarının yayın üretkenliğini de ölçmüştür. Verimli fakülteleri olan programlar ile üretken lisansüstü öğrenciler ve mezunları arasındaki programlar arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Analiz öğretim üyeleri ile öğrenci verimliliği arasında bağlantıya da dikkat çekmektedir. Douglas’a (1996) göre, Kamu Yönetimi programlarının rolü sadece öğretmek değil, aynı zamanda alanı ilerletmek ve kamu yönetimi uygulamalarını geliştirmenin yollarını bulmaktır. 1986-1993 yılları arasında, 300’den fazla kurumdan yaklaşık 1.100 öğretim üyesinin 1.500 makale ile katkıda bulunduğu, listelenen dergilerde her program tarafından ortalama 3,54 Kamu Yönetimi ve 1,25 Kamu Politikası alanında yayın üretildiği bilgisi araştırma sonuçlarında (Douglas, 1996: 433-435) yer almaktadır.

Berkman'a (1995) göre, Kamu Yönetimi lisansüstü programlarından beklenenin daha ziyade araştırma programı yapısına uygun bir gelişme göstermesidir. Bu nedenle de bu değişimin başarılı olabilmesi için de ilkeler ve kurallara ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin yüksek lisans ve doktora tezlerinde hipotez geliştirme gibi yeni tür araştırmaların kullanılması gereklidir (Berkman, 1995: 58).

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimi: Üniversitelerin Kamu Yönetimi Bölümlerinde Bir Uygulama (1996-1997 Öğretim Yılı)” başlıklı Oktay Alkuş’a (2000) ait doktora tezinde Türkiye’de üniversitelerin kamu yönetimi bölümlerindeki Kamu Yönetimi eğitiminde iki sorun kaynağının etken olduğuna değinmektedir. Birinci sorun kaynağını genel eğitim sorunları olarak belirleyen Alkuş (2000) ikincisini Kamu Yönetimine özgü sorunlar olarak tanımlamaktadır. Kamu Yönetimi eğitimindeki sorunların, öğretim elemanları, öğrenciler ve ders programları kaynaklı geliştiğini vurgulayan Alkuş (2000) doktora tezini de bu üç başlıkta incelemiş ve sorunlara çözüm önerileri geliştirmiştir. Oktay Alkuş (2000) doktora tezinde bilgi ve verileri anket yöntemiyle elde etmiştir. Anket çalışması, Ankara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesine bağlı 10 kamu yönetimi bölümünde yapılmıştır. Anket çalışmalarına 560 adet öğrenci, 80 adet de öğretim elemanı ile birlikte toplam 640 adet katılım sağlanmıştır. Kamu Yönetimi eğitimindeki uygulamalı araştırma dört başlıkta açıklanmıştır. Bunlar, “*Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Elemanlarının Durumları, Kamu Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Durumları, Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Elemanları ve Öğrencilerine Göre Kamu Yönetimi Eğitimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi Sorunlarının Çözümüne Yönelik Bir Yaklaşım*” olarak belirlenmiştir.

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimi: Üniversitelerin Kamu Yönetimi Bölümlerinde Bir Uygulama (1996-1997 Öğretim Yılı)” başlıklı doktora tezi anket çalışması lisans düzeyindeki öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kamu yönetimi eğitimindeki bir yıllık gelişmeleri değerlendirmesi, alanda öğretim elemanları, öğrencileri ve ders programları açısından paydaşların istek ve ihtiyaçlarını görünür kılması kıymetlidir. Bununla birlikte, Çiner’in (2015) de vurguladığı üzere, Kamu Yönetimi eğitimi başlığında uzun soluklu ve sayıca artan çalışmalara duyulan ihtiyaçla birlikte, sayısal artışın gerçekleşmemesi de ayrıca dikkat çekmektedir

Ahmet İnam (2009) yılında *Teknoloji Benim Neyim Oluyor?* başlıklı kitabında yaklaşık 1989 yılında “teknoloji felsefesi” derslerini yüksek lisans ve doktora düzeyinde vermeye başladığını söylemektedir. Felsefe bölümlerindeki teknoloji derslerine dair uygulamaların benzerleri Kamu Yönetimi eğitimi ve öğretiminin lisansüstü düzeyinde sadece TODAİE ile sınırlı kalmış gözükmektedir.

Türkiye’de bilgi teknolojisi ve örgütsel değişimde öncü çalışması ile Kaya Bengshir bilgi teknolojilerinin toplumsal, siyasal ve örgütsel olmak üzere her alana yayılışına dikkat çekerek, teknolojinin etkilerini değerlendirmektedir. 1986–92 döneminde özel bankalarda lisansüstü çalışma yapan personel oranının %100 arttığı, yeni iş anlayışında müşteri odaklılık ile teknolojiyi etkili kullanma becerisinin kazandırılmasına yönelik eğitim programlarının yer almaktaydı (Kaya Bengshir, 2011: 329).

Genel olarak ODTÜ’de ve özel olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde, Türkiye’de ilk defa 1995-96’dan itibaren uygulanan bir diğer konu ise yan-dal programlarının açılmasıdır. Programlardaki yakınlıklar göz önüne alınarak fakülte ve üniversitenin diğer bölümlerinin öğrencilerine, İktisat Politikası, Uluslararası İktisat ve İktisat Kuramı alanlarında, akademik başarı ve önerilen minimum sayıdaki dersleri alma koşuluyla İktisatta yan dal dereceleri verilebilmektedir. Aynı şekilde İktisat bölümü öğrencileri de İşletme, Siyaset Bilimi, Matematik ve Bilgisayar Mühendisliği gibi alanlarda yan-dal derecesini alabilmektedirler. Bu tür programlar özellikle ODTÜ gibi bir yerleşke üniversitesinde bölümler arası veri ve geçişi sağlayarak disiplinler arası ortak çalışmaları da özendirilmektedir. İktisat Bölümünün ders programları, başlangıç yıllarının aksine zaman içinde kuramsal ve niceliksel ağırlıklı bir yapıya evrilmişti. Bu tür yapıların, özellikle lisansüstü öğretimde evrensel ölçekte de önemli tartışmalara neden olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan, bu yönelim özellikle 1985–86 ders yılında başlayan doktora programına geçişi kolaylaştırmıştır. Ama bölümün doktora programını besleyen asıl gelişme, ODTÜ’de 1990’lı yılların sonunda yürürlüğe giren Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) olmuştur (Görün, 2013: 245).

Ülkede yeni kurulan üniversitelerdeki araştırma görevlilerinin, doktora derecelerini alıncaya kadar ODTÜ’de istihdam edilmeleri, bölümün doktora programını yaygınlaştırmada çok önemli bir rol oynamış ve oynamaktadır. Bu açılım ayrıca ODTÜ doktoralı genç elemanların yeni üniversitelere, ODTÜ programlarının standardını taşımalarını da gerçekleştirmektedir. Doğaldır ki, ODTÜ’deki İktisat öğretimi

standartlarının oluşmasının gerisinde yarım yüzyıllık bir tarih vardır. Saygın üniversitelerde tamamlanan doktoralar, kadrodaki genç elemanların ezici çoğunluğunun sağladığı devingenlik, unvan ve kıdeme dayanmayan demokratik bölüm yönetimleri, özgür tartışma ve yarışma ortamı ve bölüme yeni öğretim elemanı almada en iyi ve liyakatliyi kazanma çabası bugünkü standartların oluşmasını sağlamıştır (Görün, 2013: 246).

TODAİE tarafından yürütülen eğitimleri A. Cevat Özer (1995) “Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı’nın Gelişimi ve Mezunlar Araştırması” ile *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda* bildiri olarak sunmuştur. Özer (1995) TODAİE’nin 1953 yılında başlayan ilk eğitim-öğretim faaliyetlerinden 1994-1995 akademik yılına kadar olan dönemdeki eğitim-öğretim faaliyetlerini tarihsel boyutuyla birlikte ele almaktadır. 41 yıllık bir süreyi kapsayan bu çalışma, eğitim programları, dersler ve mezunlarla ilgili alt başlıklarda geliştirilmiş ve değerlendirilmiştir. Programda yönetimle ilgili derslerin ağırlıklı yer almasına karşılık, ekonomi, hukuk, siyaset, toplumsal ve sosyal içerikli derslere de yer verildiği görülmektedir. TODAİE 1990-91 akademik yılı ile en az 4 yıllık lisans eğitimi veren okuldan mezun olanları Programa kabul etmeye başlamıştır. Bu dönemde Programda temel derslerin zorunlu olarak alınmasına ilişkin düzenlemeler yapılarak, tüm derslerin seçimlik ders olarak izlenmesi uygulamasına başlanılmıştır. Yazar, Enstitünün tüm dersleri seçimlik ders olarak izlenmesini, yetiştirmeye çalıştığı genel yönetici yetiştirme eğitiminden uzaklaşarak uzman yönetici yetiştirme eğitimine yöneldiğini vurgulamaktadır.

Türk Kamu Yönetiminde üst düzeyde yönetici yetiştirilmesinde, Siyasal Bilgiler Fakültesinin de işbirliği içerisinde kurulmuş olan TODAİE ile programların tarihsel gelişimini değerlendiren A. Cevat Özer (1995) önemli katkılar sağlamaktadır. Lisansüstü eğitimde sık rastlanılmayan, bununla beraber lisans eğitim-öğretiminde 2000’lerden sonra örnekleri görülmeye başlanılan mezunlarla ilgili çalışmalara, Enstitüde yapılan mezunlar araştırmasını tek bir kaynakta ve geniş kapsamlı sunmaktadır. Aynı zamanda çalışmanın sonunda yer verdiği tablolarda son otuz yılda (1965-1995) KYUP’nda okutulan dersleri sunmaktadır. Tablolar, yönetim, ekonomi ve maliye, hukuk ve anayasa, siyaset bilimi, eğitimle ilgili dersler olarak sınıflandırılmıştır.

Boratav’ın kendi akademik kariyerini aktardığı ifadelerde, Türkiye’de 70’lerin sonrasındaki yükseköğretim tablosunun işleyişi konusunda da ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkün görünüyor. Boratav (2009) akademik unvanlarını sorunsuz almasına rağmen,

doçentlik ve profesörlük kürsülerine atanmasındaki engellerini kendisiyle yapılan söyleşide aktarmaktadır (Boratav, 2009: 22-23):

“... Doçentliğe atama, 1970 sonrasında Milli Eğitim Bakanı'nın imzalanmasıyla tamamlanıyordu. Adalet Partili Milli Eğitim Bakanı imzalamadı. İdari yargı yoluyla aldık. Üniversite Senatosu beni 1980 sonrasında profesörlüğe yükseltti. Bu kez Kenan Evren imzalamadı. Dolayısıyla kadroya girmedik. Ama profesörlük tartışmalıdır. Hukuken, bir akademik unvan mıdır, kadro pozisyonu mudur? Yani kadroya tayin olmayan bir insan profesör olur mu olmaz mı? Bu konu tartışmalıydı. ... Böylece yarım profesör konumunda 1402'lik olarak Şubat 1983'te üniversiteden uzaklaştırıldım. ... Dava açtım. Kazandım. Ama ne olarak kazandım. Doçent olarak mı? Hayır. Kestirmeden beni profesör yaptılar. ... Dolayısıyla biz de profesör olduk. Yani profesörlük için gerekli olan tüm akademik koşulları yerine getirmiştik. Profesörlük takdim tezini vermiş, ikinci yabancı dil sınavını geçmiştik. Ama kadroya tayinimiz olmamıştı. ... Akademik unvanlar bakımından Fakültemizin sicili tertemizdir. Ama iş atamalara gelince yukarı katlar devreye giriyor. Bazen Eğitim Bakanı'na, bazen de Devlet Başkanı'na takılmalar oluyor. ...”

1980'li yılların getirdiği değişim, YÖK düzenlemeleri üniversitelerin işleyiş ve karar organlarının da dâhil olduğu yapılar ve işleyişten bahsedilmektedir. Korkut Boratav'ın (2009: 24-25) anlatımına göre durum şöyleydi:

“... 12 Eylül öncesinde ana karar organı olan Fakülte Kurulu'na doçent olduktan sonra girilirdi. Yani doçentlik gerçek anlamda mesleğe giriş sayılırdı. Doktoralı asistanlar fiilen doçentlerin, profesörlerin meslektaşlarıydı. Yayın yaparlar, derslere girerler; kâğıt okurlar, değerlendirirlerdi; ama bu fiili durumda, resmi değil. Resmi durum ise, doçentlikten sonra herkesin katıldığı Fakülte Kurulu'nun tam yetkili olmasıydı. ... Fakülte'nin her konusu görüşülür; ilke kararları, bazen ayrıntılı kararlar burada bağlanırdı. ... Ve Fakülte'nin işleri kurallara, akademik ilkelere uygun bir şekilde yürüsün; akademik, bilimsel düzeyi yükseltelim diye uğraşırdık. Bu ortam kaybolmuştu. Eski biçimiyle, yetkileriyle Fakülte Kurulu ortadan kalktı. Herkese açık Akademik Kurul var; ama o kurul sohbet toplantısı yapıyor. Rektör, dekan, bölüm başkanlarından ve en tepesinde YÖK'ten oluşan hiyerarşik karar birimleri bünyeye girmiş. Bu, hem Mülkiye'nin geleneğine aykırı; hem de Fakültelerin tüzel kişilik taşıdığı ve usta-çırak ilişkilerinin belirleyicisi olduğu akademik-bilimsel bir süreklilik, gelenek oluşturmayı hedefleyen kürsüye dayalı sistemin mantığıyla çelişiyor.”

Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Bilimler Bölümünde 1980 sonrası akademik kadronun karşı karşıya kaldığı yeni düzenlemelerin gerek akademik kadro üzerinde gerekse bölümdeki dersler ve eğitim-öğretim üzerine etkilerinden söz edilmektedir. Binnaz Toprak'la yapılan mülakat esnasındaki ifadeler bu döneme dair önemli bilgilere erişim imkânı vermektedir (Toprak, 2015: 22):

“... Asıl büyük darbe 1980 sonrası YÖK'le birlikte geldi. YÖK dönemin ortasında şu dersi bırakın, bu dersi verin demeye başladı. Mesela ben bir dönemin yarısına kadar bir ders anlatmıştım ama onu aniden değiştirdi. YÖK ve ben dönemin ikinci yarısında başka bir ders anlattım. ... Bölümümüz hiçbir zaman ideolojik saplantısı olan insanlardan oluşmuş değildi, ama tabii bir siyaset bilimi bölümü olduğu için doğal olarak mesela Karl Marx'ın kitapları... hem kütüphanede vardı, hem de bizlerde vardı. Birileri tarafından bulunur diye onları yok ettik. Onun ötesinde

bölümü dağıtmaları feci oldu. Bir arkadaşımız rotasyon adı altında Sivas'a gönderildi. O olay da hepimiz de travma yarattı. Birçok arkadaşımızın profesörlük, doçentlik atamaları yapılmadı. Ben de doçentliğe atanmak için bir yıl bekledim. Doçentlik sınavlarını geçmiş, unvanı almıştım. Üstelik kadro da vardı, ama atamadılar... Kısacası o dönemler, çok çok sıkıntılı dönemlerdi. ... Oya Köymen, askeri yönetim tarafından üniversiteden uzaklaştırıldı.”

Mete Tunçay (2007) kendisine armağan kitabın söyleşisinde 8 Şubat 1983'de “1402'lik” olduğundan bahsetmektedir. Bu düzenlemeyi üniversitenin akademik kadrosunda bulunan araştırma görevlisi, yardımcı doçent konumunda olan insanların sözleşmelerini uzatmayarak tasfiye edilmesi olarak açıklamaktadır. Üniversiteden ayrıldıktan sonra Murat Belge, kendi yönetiminde İletişim Yayınları ile bağlantıya geçerek aylık bir tarih dergisi çıkarmaya başlamıştır. *Tarih ve Toplum* Dergisinin çıkartılmasında Batı'da *History and Society* başlıklı bir yayının varlığına değinen Mete Tunçay, dünyada tarih anlayışında değişimin başladığını ama bunun farkındalığını zaman içerisinde bu konudaki araştırma ve çalışmalarla çözdüğü aktarır (Tunçay, 2007: 58). *Tarih ve Toplum Dergisi* için Mete Tunçay (2007) yazında önce kaliteyi ön planda değerlendiklerinden söz etmektedir. “... Çünkü o vakte kadar tarih dergiciliği hep mefahir üstüne yürümüş: işte sultan palamut devrinde bilmem şuraları aldık buraları almadık falan ... Bundan farklı bir yaklaşım, metinlere daha eleştirel bakmak ...” (Tunçay, 2007: 60).

YÖK'ün düzenlemeleri arasında 1980'li yıllarda İstanbul, Ankara ve İzmir'e doçent atamalarının yapılmayan bu durumdaki kişilerin kadroları Anadolu'da diğer şehirlerdeki üniversitelere verilmiştir. Rotasyon programı kapsamındaki bu uygulamalara giden akademisyenlerin bir yıl süresince yoksunluk içerisinde kendi alanlarının dışında çalışmalar için çaba gösterdikleri iddia edilmektedir (Ayça, 2015: 80-81).

Akademisyenlik için çok çalışılması gerektiğine değinen Feroz Ahmad (2015) YÖK'ün doçentlik için doktoradan farklı bir konuda çalışma yapılmasını istediği için Türkiye'de bu mesleğin daha da zorlaştığını tespitini şu örnekle açıklamaktadır (Ahmad, 2015: 122).

“... Fevzi Çakmak'ın günlükleriyle ilgili çok ilginç şeyler yazmış bir meslektaşım var. 6-7 yıl önce onunla tanıştığımda ona Çakmak'ın biyografisini yazmasını söyledim. O ise bana bunun benim doçentliğime hiçbir faydası olmaz, çünkü aynı konu dedi. ... Meslektaşımın elindeki materyallere dayalı yeni bir Çakmak biyografisi ortaya çıkmalı. Fakat sistem buna müsaade etmiyor. Ben ona sistemi boş vermesini söyledim, ama bir şekilde sistem aklımızdan çıkmıyor işte.”

Binnaz Toprak (2015) Siyaset Biliminde Türkçe yayınların mevcut, ancak sayılarının az olduğunu düşünen Toprak (2015) bu azlığın nedenleri arasında akademik yükseltme koşullarını göstermektedir. Toprak (2015) YÖK'le birlikte özellikle 1980'li yıllardan sonra bütün akademik yükseltmeler yabancı endeksli dergilerde yapılan yayınlar ve bu yayınlara yapılan atıflarla bağlı yürütüldüğüne değinen Toprak (2015) Siyaset Bilimindeki belli başlı isimlerin çoğunluğunun yurt dışında eğitim gördüklerini ve yabancı literatürü bilmeleri durumunu da hatırlatmaktadır. Uluslararası akademik camia içerisinde olmak amacıyla da bu siyaset bilimler İngilizce çalışmalara ağırlık vermiş olabilirler (Toprak, 2015: 30).

Ersin Kalaycıoğlu (2015b) Türkiye'deki Siyaset Bilimi çalışmalarının çeşitliliğinin uluslararası akademik camiadaki etkilerinin arttığından söz etmekte ancak güçlü olan dalların olmadığını ve öncülük yaptığı alanların da bulunmadığını vurgulamaktadır. Kalaycıoğlu'na (2015b: 96) göre IPSA'nın son Şili örneği gibi toplantılarında, Türkiye'den gitmiş ya da Amerika ve Avrupa'da doktora yapmakta olan kişilerin sundukları 178 tane bildiri de yer almıştır. Bu bildirilerin çoğunluğu muhtemelen Türkiye'nin sorunlarına yönelik çalışmalardır.

5.3. 1980–1999 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme

Bu dönem aralığında eğitim-öğretimi etkileyen uluslararası ve ulusal gelişmelerin iki ayrı ana kaynağı vardır. Birincisi Dünyada 1980'lerle başlayan devlet yapısı ve örgütlenmesindeki değişim ve bu değişime farklı zamanlamayla da olsa neredeyse her ülkenin dâhil olma süreci. Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik başvurusu ve müzakere süreci bu küresel değişime uyumu çabuklaştırmıştır. Türkiye'nin Kamu Yönetimi sisteminde değişimi başlatan bu süreç kademeli olarak ikinci etkinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. İkinci etki ise 1981 yılında YÖK'ün kurulması ve kurulmanın getirdiği gelişmeler ve sorunlar olarak değerlendirilebilir.

1980-1999 döneminde literatürün disiplinlerin gelişimi, dönüşümü ya da sorunlarına odaklı yapısında Kamu Yönetimi alanındaki eser ve tartışmalara yeterince gelişmemiş ancak 2000'lerden sonraki tarihlerde akademik yazında bu konulara daha çok ilgi gösterilmekteydi. Yabancı literatürde disiplinlerin tarihsel gelişimine ait sürekli farklı yaklaşımları içeren/kullanan güncel sorgulamalar yapılmakta olup bu değişime bağlı etkiler değerlendirilerek uygulamalar dönüştürülmektedir. Türkiye'de ise yazının 2000'lerden sonra Kamu Yönetiminin bağımsız bir disiplin kimliğini kazanması üzerine

odaklanan çalışmalardaki artışla dikkat çekmektedir. Oysaki bu dönemde Siyaset Bilimi disiplininde benzer sorunların varlığına rağmen yerli literatürde araştırmalar yaygınlaşmamıştır. Leslie Lipson'un (1986) Politika Bilimi alanındaki sorunlarını ele alan kitabı Türkçeye çevrilmiş ama bu eser Türkiye'deki yazında yine de üzerinde çok tartışma ve/veya araştırma ilgisi uyandırmamıştır. Lipson'un kitabının çevirisi Hukuk alanındaki bir akademisyen tarafından 1986'da yapılmış olması da ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur. Siyaset Bilimi disiplini üzerine Ayman Güler (1995) kimlik arayışı sorunsalının literatürde sadece Kamu Yönetimi disiplini üzerinden yürütülmesine dikkat çekerek aslında Siyaset Biliminde de benzer durumun mevcut olduğunu ve bu karmaşıklığın da devam ettiğini çalışmalarında vurgulamaktadır. Siyaset Bilimi alanındaki bu süreç literatürde Kamu Yönetimi disiplininin kimlik sorunsalı kadar genişletilememiş ya da geniş yankı uyandıramamıştır.

YÖK'le birlikte, 1980'ler ve 1990'larda disiplinlerin üniversitelerde eğitim-öğretimlerinin Fakülte ve bölümler temelinde örgütlenmesindeki farklı kurumsal kimlikler sona ermişti. Bu uygulamayla karşı karşıya kalan, özel okulların, Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesinin Sosyal Bilimler Bölümünün ve Ankara Üniversitesi SBF'nin de içinde bulunduğu yükseköğretim kurumlarının tek tip İİBF çatısı altında yeniden biçimlenmesi veya kapatılması çabasına dair yorumlar ve eleştiriler satır aralarında, ancak sınırlı ve gecikmeli yankı bulabilmiştir. Mülkiye'nin uzun süre bu eğitimin neredeyse tek ekolünü / örneğini sonlandıran bu düzenlemeleri Mülkiye'de yetişenlerin daha çok eleştirdikleri, ancak bu ifadelerin daha ziyade serbest yazında kendi aralarında ve faaliyetlerinde, örneğin 150. Yıl Söyleşisinde (2009), yoğunluklu geliştiği görülmektedir. Hâlbuki Ankara Üniversitesi SBF Fakülte adını koruyup İİBF'ye dönüşmeyerek YÖK'ün ilk yirmi yıldaki bu tek tipli ve İİBF ısrarlı yaklaşımından daha az etkilenmiştir, hatta SBF YKY Anabilim dalları ve dersleri ODTÜ dışında Türkiye'ye az çok örnek olmuştur. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümünde benzer şekilde İİBF altında yer almasının eleştirilerinin 2015'deki siyaset bilimcilerle yapılan söyleşide daha çok ifade bulmuştur. Yüksek Öğretim Kanununa bağlı 1984 yılında alınan bir karar farklı kuruluşlara bağlı eğitim kurumlarını üniversite bünyesinde toplamaya dair düzenleme TODAİE'ye bağlı olarak kurulan Sevk ve İdare Yüksekokulunu da etkilemiştir. Bu kararla kapatılan Yüksekokul ve öğrencileri YÖK'e devredilmiştir. Ancak literatürde bu Okul üzerine bilgiler gerek eğitim-öğretim süreci üzerine gerekse kapatılma ve devredilme konuları derinlikli boyutuyla ele alınmamıştır.

1980-1999 döneminde diğer yıllarda sınırlı sayıda ve Fakülte çatısı altında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi gerçekleştirilmekteydi. Her bir fakülte kendi iç dinamiklerinde ve yetişme kültürü farklı akademisyenleriyle eğitim-öğretimi devam ettirmekteydi. Sayıları az olan ve genelde sadece en büyük ve Malatya gibi birkaç şehirde Ankara ve İstanbul'da yer alan bu kurumların YÖK sonrası sayıları artmış ve yapıları değişmiştir. Anadolu'nun birçok kentinde İİBF ile büyük kentlerde de vakıf üniversiteleri yoluyla farklılaşan bölüm adlarıyla eğitim-öğretim yaygınlaşmıştır. KY ve SBKY eğitim-öğretimdeki kurumsal yapının İİBF bünyesinde toplanması ve bölüm adlarındaki değişimlerine yönelik tespit ve sorgulamalara 2000-2019 dönemini kapsayan sonraki (6.) bölümde de devam edilmektedir.

YÖK'le birlikte çok sayıda üniversitenin ve bölümün çok hızlı açılışları ile ardı ardına devam eden bu sayısal artışlar Ömürgönülşen'in (2004; 2010) deyiimiyle, alanda çeşitlendirmeye ve farklılaşmaya da neden olmaktadır. Bu dönem hızlı kurumsallaşmayı hazırlayan nedenler YÖK'ün uygulamalarıyla desteklenmiş olup Türkiye'de öğrenci sayılarının her yıl artışı yükseköğretime ivme kazandıran en önemli etkenlerden birisidir. Bu alanların eğitim-öğretiminin teknik bölüm yapısından uzak olması ve malzeme ya da laboratuvar gibi ilave kaynak istememesinden dolayı bu bölümlerin kolay açılmasına neden olmaktadır. Yahya Kemal Kaya'nın (1995) yeni bölümlerin açılmasında 1970'lerdeki artışı açıklamakta kullandığı tespitin bir benzeri de 1990'lar ve sonraki yıllarda yurt dışı ve yurt içi doktoralı mezunların istihdamının sağlanması amacıyla yeni bölümlerin açılmasına gerekçe olarak tekrarlanabilir. Türkiye'de yükseköğretimde birbirini tetikleyen ve bağlı gelişen bu sarmal yapının dönemi içinde geniş kapsamlı değerlendirilmesi, ancak TÜSİAD öncülüğünde 1994 yılında yayımlanan araştırma raporuyla gerçekleştirilmiştir. Türkiye'deki 1980'lerden sonra YÖK'le birlikte gelen değişimin TÜSİAD tarafından 1994'de araştırma konusu olarak mercek altına alınmasını önemli bir değerlendirme hamlesi olarak kabul etmekle birlikte bu araştırma zaman açısından gecikmeli olarak nitelendirilebilir. Araştırma raporu Kemal Gürüz koordinatörlüğünde toplamda beş akademisyenin çalışmalarıyla geliştirilmiş ve üç TÜSİAD üyesinin de katılımıyla tamamlanmıştır. Bu araştırma Raporunda, çalışmayı yürüten akademisyenlerin YÖK düzenlemelerinde yer almaları ve/veya akademik çalışma ortamlarında düzenlemelerin etkilerini deneyimlemiş olmaları üzerine mesleki tecrübeleriyle değerlendirme ve önerilerde bulunmaları rapora ayrıcalıklı statü kazandırmaktadır. Bu Rapor 2547 sayılı Kanunla Türk yükseköğretim

sistemindeki değişimi de belgeler nitelikte olup bu yeni yasal düzenlemeyle artık Türk yükseköğretim sisteminin Kıta Avrupası üniversite yönetim sisteminden ayrıldığı ve Anglo-Sakson sistemin temel ilkelerine göre (TÜSİAD, 1994: 158) yeniden inşa edildiği vurgulanmaktadır. Türkiye’deki yükseköğretimini küreselleşme, teknoloji başlığında değerlendirmekle birlikte bu alanların karşılaştırmalı analizleriyle gelişmelere uyumlu öneriler geliştirilmiştir.

TÜSİAD’ın 1994’te başlattığı bu değerlendirme yine aynı yıl içinde başka bir kurum vasıtasıyla disiplin özelinde yankı bulmuştur. Bu tarihte TODAİE tarafından Türkiye’de Kamu Yönetimi disiplininin gelişmelerini değerlendirmek amacıyla yapılan Sempozyum disiplin ve dolaylı olarak da eğitim-öğretim üzerine önemli tespitler ve tartışmaları gündeme getirmiştir. Dünya’da Kamu Yönetimi disiplininde İşletmecilik yaklaşımlarının egemenliğinin de sorgulandığı bu Sempozyumda akademisyenler Türkiye’de Kamu Yönetimi biliminde bir evrilme ve dönüşümün İşletmecilik kavramlarından ziyade Siyaset Bilimi kuramlarına dayandırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Yılmaz Üstüner (1995) de Kamu Yönetimi disiplininin kimlik sorunsalının çözümlenmesinde Siyaset Biliminden de yararlanılabilir önermesinde bulunmaktadır. Bu dönem literatürünü zenginleştiren bu iki kurumsal bazlı araştırma ve etkinliğin diğer yıllarda tespit edilen sorunları çözmek ve önerileri uygulamaya taşıyabilmek amacıyla aynı kurumsal kimlikle ve/veya hükümet ve karar vericilerin de dâhil olduğu geniş çevrelerin katılımını sağlayan organizasyonlara dönüşmemiştir.

Bu tezin Beşinci Bölüm literatüründe Siyaset Bilimi disiplini ve eğitim-öğretimine ait Türk akademisyenlerin çalışmalarının sayıca az ve yukarıda bahsedilen dönemdeki gelişmelerin ise literatürde yeterince yer bulmadığı iddia edilebilir. Bu döneme dair bilgiler ve tartışmalar ancak 2000’lerin sonlarındaki yine sınırlı sayıdaki bilimsel eserle ve yakın tarihli söyleşilerle erişilebilir hale gelmiştir.

1980-1999 dönemindeki literatürün Kamu yönetimi alanında gelişmelere duyarlı özellikle bağımsız disiplin olabilme mücadelesi ile disiplinin bağı kurduğu devlet, yapısı ve hizmetindeki dönüşümün etkilerini araştırma ve inceleme konuları olarak ele alınmaktadır. Birgül Ayman Güler ve Gencay Şaylan’ın çalışmalarında odaklandıkları bu konuların arasında Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi üzerine tespitleri de yer almaktadır. Kamu Yönetimindeki bu eğilime Gencay Şaylan (1996) Kamu Yönetiminin İşletme Bilimi içerisinde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını iddia ederek dikkat çekmektedir. Kamu Yönetimi disiplinindeki bu gelişmeler bölümlerin ders

programları ve dersler üzerinde etkili olmuştur; kimi bölümlerde Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi dersler kadar seçmeli ve İşletme ağırlıklı dersler de yer almaktadır.

1980-1999 döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründe ders programları ve kullanılan yöntem ve metotlar üzerine az sayıda çalışma mevcut olup genellikle bir başka konuyla kurulan bağ üzerinden faydalı bilgi ve görüşler kimi paragraflara sığdırılmıştır. SBKY eğitim-öğretiminin yöntem ve metotlarını başlı başına değerlendiren bir araştırmaya bu dönemde de rastlanmamıştır. Yazında Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunun Sonuç Raporu ile Yönetim ve Tarih başlıklı oturumunda Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde İdare Tarihine yeterince yer ayrılmadığı vurgusu yapılmıştır. Kamu Yönetimi disiplini ile idare tarihi arasında işbirliğinin artırılmasına, kuramsal ve yöntemsel ilişkilerin geliştirilmesine yönelik tespitler ve öneriler geliştirilmiştir. Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde İdari Tarihinin ağırlığının artırılması ve programların bu gelişmelere uyumlu hale getirilmesi bu çalışmaların önerileridir. Bilimsel çalışmaların disiplinler arası ağda geliştirilmesinin kaçınılmazlığı yanında Türkiye özelinde Yönetim ve Tarih arasında güçlü bir bağın kurulmasına yönelik ihtiyaç da bu şekilde tarif edilmiştir.

1980-1999 dönemindeki bilimsel çalışmalarda Birgül Ayman Güler'in (1994) "devlet disiplini" kavramını kullanması öne çıkmaktadır. Güler, Dünya'da Kamu Yönetimi disiplindeki değişim üzerinden bilimin odak noktasının devlet olarak değiştirilmesi ve "devlet disiplini" olarak kavramlaştırılmasını önermekte ve bu gelişmeleri destekleyecek akademik bilginin mevcut olduğunu iddia etmektedir. Birgül Ayman Güler'in bu kavram önerisinin Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda ele alınan konular arasında ve Sempozyum Genel Raporunda da yer almaktadır. Sempozyumun Açılış Bildirisinde Türkiye'de Kamu Yönetimi disiplininin kökten ve yeniden değerlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Sempozyum sonunda Kamu Yönetimi disiplinde yeni bir yol haritası ve kavramın eklemlendiği görülmektedir. Kamu Yönetimi disiplinde devlet olgusunun tam karşılandığı özgün bir kavramla "devlet bilimi disiplini" olarak yeniden inşa etme önerisi yer almaktadır. Bu yaklaşımın hem içinde bulunulan değişimin anlaşılması hem de küresel etkilerde kendi kararlarımızın etkili olması için doğru bir adım olacağı ifade edilmektedir. Bir başka deyişle, böyle bir girişim aslında evrensel bilgiye Türkiye'den yapılacak katkı için de önemli bir başlangıç olabilir. "Devlet Bilimi" kavramının Kamu Yönetimi disiplini yerine kullanılma önerisi Türkçe literatürde Gencay Şaylan 1996'daki çalışmasında

yenilemiştir. Fakat daha sonraki bilimsel çalışma ve eserlerde bu kavramın kullanımına ve akademik anlatıma yerleştiğine dair örneklere rastlanılmamıştır.

Bu tezin Beşinci Bölümüne denk gelen 1980-1999 döneminde literatürde Siyaset Biliminin devlet merkezli bir çizgide ilerlediği tespiti Metin Heper'in çalışmalarıyla örneklendirilmiştir. Metin Heper'in (1984) "The State Tradition in Turkey" başlığındaki eseri özgün ve devlet-merkezli yaklaşımı içermektedir. Türkiye'de temel sorun alanı devlet olgusu olarak tanımladığı için araştırmalarda bu konular merkezinde ilerlemektedir. Bir başka deyişle, Türkiye'de Siyaset Bilimi araştırmacıları ve/veya yazarları "bu devlet nasıl kurtulur" kavramını zamanın değişimine karşı aynı hassasiyetle ele almışlardır. Osmanlı Devleti'nde savaşlardan başarıyla çıkmak yeniden güçlü bir devlet yapısı hedefinin günümüzde küreselleşme ya da devlet-vatandaş ilişkisinde gerek ulusal gerekse uluslararası gelişmelerde devlet politikası ve uygulamaların ön planda değerlendirilmiştir.

İİBF bünyesinde devam eden Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin mezuniyet sonrasında karşı karşıya kaldıkları önemli bir sorun Mustafa Lütfi Şen'in (1992) ve Yahya Kemal Kaya'nın (1995) "eğitim-görev ilişkisi" tanımlamasıyla literatürde yer almaktadır. Kamu Yönetimi bölümleri mezunlarının kaymakamlıkla özdeşleştiği ama bununla ilgili yasal bağın da kurulamadığına değinen Kaya'ya (1995) göre, Türkiye'de yönetsel görevler ile yöneticilik eğitimi arasında zorunlu bağın yokluğu, yönetici kademelerinde işlerin bu eğitimi almayan kişiler tarafından yürütülmesine neden olmaktadır. 80'li yıllara kadar devletin üst kademelerine Ankara Üniversitesi SBF mezunlarının görev aldığı bu alanda yapılan çalışmalarla doğrulanırken, YÖK sonrası düzenlemelerle bu makam ve görevlerin diğer üniversite mezunlarına tanınmasının getirdiği karmaşa ve düzensizliğe vurgu yapılmaktadır.

1980-1999 dönemi literatüründe Türkiye'de kamu kesiminin eğitimli personel ihtiyacının karşılanmasındaki gelişmelere ve sorunlara odaklanan kimi çalışmalara rastlanmaktadır. Doğan Canman ve M. Kemal Öktem (1992) ortak araştırmalarında kamu kurumlarının personel birimlerinde personel planlaması eğitimi üzerine çalışmaların yeterince gelişmediğini ve kamu kurumlarında nitelikli personel ihtiyacının karşılanması için başvuru olan hizmet içi eğitim yoluyla da yeterli sonuçların alınamamıştır. Rafet Çevikbaş (1991) ise Türkiye'de kamu yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin sorunları karşılaştırmalı ülke örnekleriyle incelemektedir. Mesut Gülmez (1995) Kamu ve Personel Yönetimi ders kitaplarında yönetime

katılma ve sendikal hakların nasıl ele alındığına dair araştırmasında ise Türkiye’de Kamu Yönetimi alanındaki ders kitaplarının özgün içerikte ve yerli akademisyenler tarafından yazılmasındaki sayısal azlıktır. Nihat Bilgen (1995) geçmişten günümüze tarihsel boyutta kamu ve yönetim kavramlarının felsefi tartışmalarına değinirken kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki başarının da ilgili görevlere seçilecek kamu görevlilerinin kariyer ve liyakat esaslarına bağlı kurallarla yetiştirilmesinden bahsetmektedir.

Disiplinin gelişimi ve akademisyenlerin işbirliğine yönelik bilimsel toplantıların olmayışının eksikliği dile getirilmekle birlikte bu konuda işbirliği ve süreklilik sağlanamamıştır. TODAİE tarafından 1994 yılında Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu bu alanda gerek disiplin gerekse eğitim-öğretimin değerlendirilmesinde önemli yarar sağlamaktadır. Kamu Yönetimi disiplininin gelişiminin sorgulandığı Sempozyumda Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle de ilgili tespitler ve bildirimler yer almıştır. Bununla birlikte böyle bir çalışmanın yıllar itibariyle gelişmesi ve sürekliliğin sağlanamaması da önemli bir kayıptır. 1980’li yıllarda literatürde Kamu Yönetiminin eğitim-öğretime dair çalışmaların ağırlığını 1994 yılında düzenlenen Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu taşımaktadır. Sempozyumda disiplin ve bağlı konulardaki çalışmaların yanında lisans ve lisansüstünde TODAİE de dahil, ayrıntılı ve sorgulayıcı sunumlara da yapılmıştır. Bu Sempozyumda disiplin, eğitim-öğretimi, araştırma yöntem ve metotları, eğitim-öğretimin içeriği ve uygulanması çağın getirdiği teknoloji ile bu alanların eğitim-öğretim ihtiyaçlarına uyumu da tartışılmıştır.

Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda 48 bildiri arasında: Aykaç (1995) Kamu Yönetiminde lisans öğretimini değerlendirerek, Özer (1995) TODAİE lisansüstü eğitim-öğretimini inceleyerek, Alev Katrinli ve arkadaşları (1995) kamu yönetimindeki bilimsel çalışmalarında araştırma yöntemlerini çözümlenmeleriyle, Türkiye’deki literatürün genel görünümüne ve araştırma yöntemlerine açıklık getirmekteydiler. Ayman Güler (1994), Sezen (1995), Bengshir (1995) kamu yönetimi öğrencilerinin bilgisayar dersleri ile öğrenme metotlarında diğer bölümlerle olan farkları ile ders programlarında teknoloji kapsamlı derslerin yeterince geliştirilemediği ve etkin öğretilmediğine değinmektedirler. Kadir Varoğlu ve Demet Varoğlu (1995) yönetici eğitiminde karar verme becerilerinin kazandırılmasına ilişkin, üniversitelerin Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimleri ile İşletme bölümlerini karşılaştırmalı incelemektedirler.

Türkiye’de Siyaset Bilimi eğitimi-öğretiminde teknoloji kullanımı üzerine 1980-1999 arasında böyle bir etkinlik bulunmamaktadır.

Cemal Mihçioğlu’nun 1988’de *Türkiye’nin Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları* başlıklı kitabının yayınlanması ve birçok çalışmada Güler’in (1994), Ömürgönülşen’in (2010) bu yayınla ilgili atıfları yeni çalışmaların Kamu Yönetimi izinde çoğalmasına neden olmuştur. Genellikle Türkiye özelinde Kamu Yönetimi eğitim-öğretim literatürünün temel başlangıç ve başvuru niteliğini kazanan bu eser benzer noktalardan ve çerçeveden değerlendirme yapmanın akademik konforunu sunarken bir dönem sonra alandaki bilgilerin tekrarına ve bilimsel merak ya da ilginin zayıflamasına da neden olmaktadır. Türkiye’de bilimsel alanların derinlikli araştırmalarla genişletilmesine ve farklı açılardan çözümlenmesine özellikle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarında ihtiyaç vardır. Arif Payaslıoğlu ODTÜ’nün tarihini bir kitapta 1996’da yayımlanmıştır. Kitap’ta satır aralarında gerek Mülkiye gerekse TODAİE ile ilgili tespitler ve gelişmelerde yer almaktadır. ODTÜ’nün 1954-1964 tarihleri arasında geliştirilen bu bilgilerin akademik çalışmalarda yeterince tartışılmadığına ve yeni çalışmalara dahil edilemediği de ayrıca hatırlanmalıdır. Siyaset Bilimi eğitimi-öğretimi üzerine yine bu dönemle ilgili alandaki Mihçioğlu (1988) ya da Payaslıoğlu (1996) benzeri bir kaynak eksikliğini tezin Siyaset Bilimi taraflı gelişmelerinin dönem tarihli değerlendirilmesini zayıflatmaktadır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründe 1980 sonrasındaki düzenlemelerinde üç önemli gelişmenin asıl sorunlar yerine kısa vadeli planlarla çözüm arayışlarının derin etkilerine değinmek gerekmektedir. Bu gelişmeler, 1) 1983 sonrasında Neoliberal politikaların uygulanmasında ihtiyaç duyulan bürokrat elit ihtiyacının yurtdışı eğitim programlarıyla hızlıca ve kontrolsüzce çözüme girişimleri; 2) İİBF içerisinde Anadolu’nun her tarafında yetersiz akademik kadro ve imkânlarla yeni bölümlerin açılmasındaki hızlı kurumsallaşma ve 3) 1980’deki Askeri İhtilalin üniversitelerdeki bazı akademisyenleri 1402 sayılı Kanunla görevlerinden uzaklaştırmasıdır. Bu gelişmeler o dönem ve sonrasında Türkiye’deki eğitim-öğretimi her alanda ve anlamda etkilemiştir.

1980’li yıllarda Kamu Yönetimi alanında lisans programları YÖK’ün kuruluşu sonrasında sayıca artış gösterirken 1990’lı yıllarda lisansüstü programların sayıları ve öğrenci kapasitelerinde de artışlar gözlemlenmiştir. 1980-1999 dönemine ilişkin lisansüstü eğitim-öğretim literatürünün lisans çalışmalarına bağlı gelişmiştir; ayrı

başlıklarda araştırmaların henüz artış göstermediği bir dönem olarak nitelendirilebilir. Lisansüstü eğitim-öğretim genellikle kaynak, kurumsallaşma ve akademik kadro gibi konular arasındaki değerlendirilmelerle yazında ele almıştır. SBKY programı ve bölümü ile bağlı olduğu fakülte ve üniversitelerinde kuruluşunun köklü ve/veya yeni oluşunun da lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimi etkilemiştir. YÖK ve üniversiteler ortak bir çerçevede Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini kurumsal yapıda büyük şehirlerden Anadolu'nun her tarafına yaymış olsa da, iş çevrelerince ve öğrenci tercihlerinde köklü üniversitelerin öncelikle yer bulmasını engelleyememiştir. Üniversitelere yönelik bu önyargının ise kaynak dağılımı, bina, eğitim-öğretimdeki araç gereçlerle birlikte akademik kadronun eksikliği, lisans içeriğine benzeyen lisansüstü programları üniversitelerin gelişmişlik düzeylerine etki etmektedir. Yazında “Merkez” ve “Gecekondu-Tabela” statüsünde sınırlı yer bulan bu ayrımın, o dönemin öğrenci, akademisyen ve iş çevrelerince ifade edilemeyen, ancak bu tarafların karşılıklı seçimlerini ve tercihlerini etkileyen önemli bir faktör olarak kurumsal yapıdaki köklülüğü belirleyici olmaktadır

1980'lerde Türkiye'nin iç dinamiklerini etkileyen 1980 ihtilali ile YÖK'ün yeni yapılanmadaki kararları üniversitelerin akademik kadrosu üzerinde olumsuz gelişmelerin başlamasına neden olmuştur. Köklü üniversitelerin tecrübeli ve kıdemli öğretim üyesi kadrosununun 1402 sayılı Kanunla görevlerinden uzaklaştırılması süreci bu dönemde yaşanmıştır. YÖK kurulduğu dönemde bazı akademisyenler bu yapılanmayı protesto edip görevlerinden istifa etmişlerdir. 1402 sayılı Kanunla birçok akademisyenin görevine son verilen bu dönemdeki gelişmeler üniversiteler ve akademik camia için önemli bir boşluğa neden olurken, uzaklaştırılan kişiler için ciddi zorluklara ve küskünlüklere yol açsa da, toplumsal alandaki entelektüel bilginin artışında olumlu gelişmeler olarak geri kazanılmış gözükmektedir. Bu durumu Alâeddin Şenel (2009), Türkiye'de 1990'lı yıllardan günümüze bilimsel, yayınsal ve kültürel patlamanın başlaması olarak nitelendirmektedir. Şenel (2009) Türkiye'de bu alanlardaki bilgi artışını üniversitelerden uzaklaştırılanların, ayrılanların ya da kamu görevlerine alınmayan gençlerin toplumsal alana taşıdıkları değerlerin ve emeğin görünür etkisi olarak yorumlamaktadır. Mete Tunçay'ın da Ankara Üniversitesi SBF'deki görevinden uzaklaştırılması üzerine İletişim Yayınlarının ve Tarih ve Toplum dergisinin çıkartılmasındaki çabası bu dönem gelişmeleriyle ilişkilidir. Öte yandan zamanla; Türkiye'de YÖK'ün akademik yükselme şartlarındaki düzenlemeleri bilimsel

alanlardaki çalışmalarını özellikle 2010'larda artırmıştır. Böylece performans ölçümü, araştırma ve yayın yapmak ile çeşitli akademik faaliyetlere önem verilmesinin koşulları bu alanların literatürüne katkı sağlamıştır.

Tezin bu bölümüne denk gelen dönem aralığında literatürü geliştirecek uluslararası kongre ve sempozyumlarla ilgili bilimsel çalışmalara ve/veya eserlere rastlanılmadığını ifade etmek gerekmektedir. 1980 sonrasında Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimin uluslararası akademik etkinliklerden uzak yerelde de sadece 1994'deki Kamu Personeli Disiplini Sempozyumu ile sınırlı gelişme göstermektedir. Bu dönemi "akademik kapalılık ve suskunluk dönemi" olarak tanımlamak soruna dikkat çekmeye katkı verebilir.

1980-1999 döneminde süreli yayımlarla ilgili Burhan Aykaç'ın (1995) Türkiye'de sosyal bilimler alanında hiçbir fakültenin düzenli olarak dergi çıkaramadığına dair tespitleri ilgi çekicidir. Elbette 2010'lu yıllarda Aykaç'ın tespiti geçerliliğini tamamen yitirmiş olup neredeyse her kalabalık program ve akademisyene sahip Enstitü ve Fakülte artık düzenli olarak dergi çıkarır hale geldiği gibi dergilerinin ULAKBİM Dergipark ve uluslararası endekslerde taranması ve arşivlenmesini de sağlamışlardır.

ALTINCI BÖLÜM:

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ LİTERATÜRÜ: 2000–2019 ARASI DÖNEM

YÖK ile birlikte devam eden yeni üniversitelerin kurulması bu dönem gelişmelerinde belirleyici olmaya devam etmektedir. 1980'lerle birlikte siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitim-öğretim alanında literatür daha hızlı gelişse de bu alanda halen çalışmaların sayısı, içerik ve araştırma yöntemi açılarından çok yeterli olmadığı söylenebilir. 1980'li yılların gelişme ve sorunlarının bir kısmının devir alındığı 2000'li yıllarda, bölüm sayıları ile öğrenci sayılarındaki artış, ders programlarındaki çeşitlilik sadece devlet üniversiteleriyle sınırlı kalmayıp vakıf üniversitelerinin de dâhil olduğu yeni bir dönem başlamıştır. Tezin bu bölümünde 2000-2019 yılları arasındaki 20 yıllık zaman diliminde SBKY eğitim-öğretimine dair Türkiye'deki gelişmeler incelenmektedir.

Kamu Yönetimi disiplindeki gelişmeler eğitim-öğretim üzerinde bölüm sayıları ile isimlerin belirlenmesi ya da değiştirilmesi örnekleri bu dönemde daha yoğun görülmektedir. Bu dönem gelişmelerinde literatürde eğitime ilişkin gelişmelerle birlikte sorunlara da değinilmektedir.

Bu dönem, ders programları, eğitim-öğretimde kullanılan yöntemler ile bu konulardaki gelişmelerin örneklerinin değerlendirildiği Dünyanın çeşitli ülkeleriyle yapılan az sayıda da olsa, karşılaştırmalı çalışmalara rastlanmaktadır. Yeni kamu işletmeciliğinin etkileri ders programlarında yansımalarıyla disiplinlere ilişkin sorgulamalar arasına İşletme bilimi de eklenmiştir.

Diğer gelişmeler olarak konuların çeşitlendiği ve buna yer veren çalışma örnekleriyle bölüm açıklamalarının lisans ve lisansüstü düzeyde geliştirilmesinde belirleyici oldukları söylenebilir. Literatürde, 2000'li yıllarla birlikte, araştırma sayıları diğer dönemlere göre artış gösterirken akademik yazında istikrarlı ve ısrarlı merak ve ilgi zayıf kalmıştır. 1980'lerde bölümlerdeki farklılaşma ve çeşitlilik kavramları, 2000'li yıllarda doğal olarak literatüre yansımış ve literatürde çeşitlilik ve farklılaşma düzeyi artmıştır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü bu döneme kadar genellikle disiplin ve disiplindeki gelişmelere bağlı olarak gelişim göstermiştir. Eğitim-öğretim alanındaki akademik yazın kamuya ilişkilendirilebilecek konularla birlikte ele alınarak bu dönemde disiplinle birlikte eğitim merkezli literatür gelişmeye başlamış

olup Türkiye ve Dünyadaki gelişmeler, yenilikler gibi güncel etkilerle bu yazın şekillenmiştir. Örneğin, literatürde çevreyle ilgili çalışmaların artması, akademik kalite, karar verme, vb.

Literatürde Türkiye’de disiplinlerin gelişimi yüksekokullar ve üniversitelerin bölümlerine eklenen derslerle başlamıştır. Siyaset Biliminin köklü disiplin olarak yer almasına karşın “Amme İdaresi” dersleriyle başlayan Kamu Yönetimini literatürde hayli uzun tartışma ve eleştiriler neticesinde bile disiplin olarak kabul edip etmeme durumu, literatürde fikirlerin mücadelesinin etkisinde gelişmişti. Bu disiplinin alt konu ya da başlıklarındaki farklılıklar bölünerek uzmanlaşma hızlanmış ve örnekleri literatüre yansımıştır. İktisat ve İşletmenin bilimleşmesi ve İşletmenin, kamu personel eğitiminde insan kaynaklarına yönelimi gibi birçok alt dalların uzmanlaşma ve bilimselleşme süreci yaşanmaktadır. Bununla birlikte, bu gelişmeler Siyaset Bilimi ya da Kamu Yönetimi disiplininin eğitimindeki gibi kopuk ya da dağınıklık içerisinde değil, ana konu uzmanlık ve bilimselleşme merkezinde bilimsel etkinliklerde ve/veya akademik yazında neredeyse boşluksuz gelişmelere yer verilmektedir. Türkiye özelinde Kamu Politikası Analizi çalışmaları bu dönemdeki yazında gelişmekte ve bilimsel etkinliklerin de yardımıyla Türkiye’de de bilimleşmektedir.

Bu dönemde hizmetiçi eğitim konusuna kendi uzmanlık ve görev alanları açısından odaklanan ama verdikleri proje destekleri, YÖK ile işbirliği içerisinde üniversitelere dersler konulması ve ortak çalışmalar yapılması gibi faaliyetlerle Kamu Yönetimi lisans ve lisansüstü eğitimini bir ölçüde hizmet içi eğitimi ise güçlü ölçüde etkileyen kurumsal yapılanmalar ve reform öncelikleri ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında Kamu Görevlileri Etik Kurulu (Çiğeroğlu Öztepe, 2013) ve bazı diğer kurumsal yapılanmalar eğitime dair çeşitli görev ve etkinlikleri ile bir adım öne çıkmışlardır.

2000-2019 döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi Türkiye’deki kurumlaşma ve bölüm sayısı ve isimlendirilmesi ile ders programları ve yöntemlerindeki arayışla birlikte sorunlara yönelik gelişmeler şeklinde ilerlemektedir.

6.1. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Türkiye’de Sosyal Bilimler alanındaki gelişmeleri kendi eğitim-öğretim hayatından örneklerle değerlendiren Metin Heper (2002) Sosyal Bilimlerin, Türkiye’de Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri kadar ilerleme kaydedemediğine hatta hayli geride

olduğuna değinmektedir. Metin Heper (2002) öğrencilerimize ve gençlerimize her kademedeki eğitim kurumlarında nasıl bir eğitim-öğretim olanağı sunduğumuzu ve bu koşullarda yetişenlerin nasıl Sosyal Bilim yaptıkları üzerinde daha çok düşünmemiz gerektiğini vurgulamaktadır. Metin Heper'in Türkiye'de ilköğretimden başlayarak üniversitelerdeki eğitim-öğretimi ve bu faaliyeti yürüten kadroları da bu makalesinde yer verdiği tespitlerin 2002 Türkiye'sinde halen devam etmesi hayli düşündürücüdür.

Kamu Yönetimi öğretiminde arayışlar çok sayıda ülkede devam etmekte, günümüzde çeşitli ülkelerde farklı adlar altında açılan programlarda Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi sürdürölmektedir. Kamu İşleri (Public Affairs), Kamu Politikaları ve İdaresi (Public Policy and Administration), Kamu İşletmeciliği (Public Management) bu uygulamalara örnek teşkil etmektedir. Bununla beraber, bazı kamu yönetimi programları da Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (ya da ODTÜ'de olduğu gibi Political Science and Public Administration) olarak adlandırılmaktadır (Leblebici, 2004: 15).

Hüseyin Gül (2015) editörlü kitap bölümündeki çalışmasında ABD'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikası eğitimi veren 122 bölümün sınıflamasına ve sayılarına yer vermektedir ve elde edilen bu bilgiler üzerine Kamu Yönetimi kapsamında eğitim veren bölümleri şöyle sıralamaktadır: “*Kamu yönetimi bölümleri yanı sıra, kamu politikası, siyaset bilimi, kamusal meseleler, hükümet ve kamu hizmeti gibi bölümler ile kamu politikası ve kamu yönetimi, kentsel çalışmalar ve kamu yönetimi, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, kamusal meseleler ve yönetim, kamu politikası ve liderlik, hükümet ve kamusal meseleler gibi birleşik bölümler*” (Gül, 2015: 142) den örnekler vermektedir.

Kamu Yönetiminin disiplin olarak kabulünde tanımlanan “kimlik arayışı”nı Doğan Nadi Leblebici (2004) akademik bir disiplin olarak Kamu Yönetimini birbirinden farklı “Hukuk”, “Siyaset Bilimi” ve “Yönetim Bilimleri” alanlarının içerisinde ve etkisinde gelişimiyle açıklamaktadır. Leblebici (2004) Kamu Yönetimine egemen olan bu üç yaklaşımın disiplinin gelişiminde etkin rol almakta, devlet düzeninde, kamu yönetimi ve hizmetindeki önceliklere göre değişiklik gösteren üstünlük mücadelesi göstermektedirler. Küresel gelişmeler evrensel anlamda, hukuk ağırlılığının azaldığı, bununla birlikte asıl mücadelenin Siyaset ve Yönetim arasında devam ettiğini (Leblebici, 2004a: 100; Leblebici, 2004b: 21) vurgulamaktadır.

Kemal Görmez (2015) Kamu Yönetimi bilimi ya da disiplininin gelişimden kaynaklanan iç problemleri ile bağımsız bir disiplin olabilmedeki tarihsel birikime

odaklanmaktadır. Kamu Yönetiminin bir bilim ya da disiplin olma arayışına devam ederken bu sorgulamaların çok da kolaylıkla çözülemeyeceğine değinmektedir. Görmez (2015) diğer bilim dallarından ayrı bir geçmiş için uzun tarihsel birikime sahip olmayan Kamu Yönetiminin sorunlu alanını “tarihsizlik” olarak tanımlamaktadır.

Ahmet Alpay Dikmen’e (2018) göre sorunlu alan “Kamu Yönetimi” (Public Administration / Management) kavramıdır. Yazar bu kavramı “*kamu’yu söylemekte ama devlet ve iktidarı işaret etmektedir. Tabiri caizse, kamuyu gösterip şapkasının içinden devleti çıkartan bir sihirbazla karşı karşıyayız*” (Dikmen, 2018: 12) sözleriyle tanımlamaktadır. Türkiye’de akademik camiada Kamu Yönetiminin inşa edildiği nesnenin sorgulandığı ve sorunlu tanımlandığı bu alan için yazar başka disiplinlerden destek alınarak bu alanın iyileştirilmesine yönelik mücadeleye değinmektedir. Kendisinin de bu ekol içerisinde yer alarak kamu yönetiminin sadece kamu örgütlenmesi sınırlarında değerlendirilemeyeceğinin akademik vurgusuna katıldığı, mutlaka Siyaset Bilimi, Siyasal İktisat, Felsefe, Sosyoloji gibi diğer disiplinlerden yararlanarak bu alanın gelişiminin sağlanabileceğine çaba sarf ettiğinden söz etmektedir. Bununla birlikte bu sorgulamalar ve mücadelenin Kamu Yönetimi disiplinindeki gelişmeler üzerinde büyük bir çıkmaz olarak (Dikmen, 2018: 11-13) tarif edilmektedir. *Quo Vadis: Kamu Yönetimi* başlıklı kitabın hazırlanışı ve kitap kapağındaki Latince sözcükle aslında Kamu Yönetimi disiplinin tarihsel gelişimiyle birlikte bu alanın sorularının halen devam ettiğinin de bir göstergesidir. Kitabın önsözünde Gökhan Orhan (2018) “Quo vadis” sözcüğünün Latince “nereye” anlamına karşılık geldiğinden söz etmektedir. Quo vadis sözcüğünün seçilmesinde, kamu yönetiminin nereden geldiği ve nerede olduğunun tespitlerinin yapılmasında eleştiril bir çerçeve için kullanılan (Orhan, 2018: 17-19) metafor olarak aktarmaktadır.

Kamu yönetiminin “kimlik arayışı” sorunu aslında bu yaklaşımlar ve devlet örgütlenme yapısındaki değişikliklerle kimlik karmaşasına dönüşmektedir. Bu sorun sarmalı üç düzeyde analizle çözümlenebilir. “(1) kamu yönetiminin uygulaması, (2) kamu yönetimi öğretimi ve (3) kamu yönetiminin uygulaması ve öğretimi” (Leblebici, 2004: 100).

Eğitim alanında Cumhuriyet döneminin ilk kapsamlı araştırma 1924’de eğitimci John Dewey tarafından gerçekleştirilmiştir. 1924’de yapılan bu araştırma 2004 yılında *Cumhuriyet’in 80. Yılında İstanbul Eğitim Panelinde* tekrar ele alınmış sonuçları.

Türkçe ve İngilizce iki dilde yayımlanan bir kitapla paylaşılmıştır (Anton ve Canevi, 2007: 6-8).

Kamu Yönetimi eğitiminin genel olarak yaygınlaşmasını “Dünya’da Kamu Yönetimi Eğitiminin Genel Çerçevesi ve Temel Eğilimler” başlıklı çalışmada Hüseyin Gül (2015) Kamu Yönetimi eğitimindeki gelişmeleri karşılaştırmalı ülke örnekleriyle özetlemektedir. Gül (2015) Dünyada Kamu Yönetimi eğitimindeki eğilimleri, disiplinin tarihsel gelişimi ile süregelen tartışmalarla birlikte değerlendirerek günümüz koşullarındaki eğitim-öğretimin içeriğinin ve niteliğinin iyileştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

“Dünya’da Kamu Yönetimi Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar” başlığında Hüseyin Özgür ve Mısra Cigeroğlu Öztepe (2015) Kamu Yönetimi eğitimindeki sorunların ülkeden ülkeye değişebileceği tespitleriyle birlikte yine de ortak ve belirgin başlıklarda sorunları bir araya getirmektedirler; Türkiye üzerine de çıkarımlar yapmaktadırlar. Bu kitap bölümü Kamu yönetimi eğitim-öğretiminin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gereken noktaların tespit edilmesine önemli kaynaklık sağlamanın yanında zengin bir yabancı literatür alana kazandırmıştır

Kapucu (2015) “Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yönetimi Eğitimi” başlığında Kamu Yönetimi disiplininin gelişimine ve eş zamanlı eğitime yer vermekte, Kamu Yönetimi eğitiminin de ABD’nin bir model olarak dünyadaki diğer ülkelere kılavuzluk yaptığını iddia etmektedir. Bununla birlikte başlangıcından itibaren Kamu Yönetimi eğitiminde, değişen şartlar karşısında eş zamanlı çözümler üretilirken disiplinin gelişmesi ve bu alanın eğitim programlarının belirlenmesinin çok da kolay olmadığını vurgulamaktadır. Kapucu Kamu Yönetimi eğitiminin lisans ve lisansüstü gelişmelere de kitap bölümünde yer vererek bu alanda özellikle lisansüstü literatüre önemli katkı sağlamaktadır. ABD’de Kamu Yönetimi eğitiminin gelişimini birkaç istisna dışında on yıllık dönemlerle aktaran yazar geniş kapsamlı bir anlatımla disiplindeki ve eğitim-öğretimdeki değişim, dönüşüm ve zorluklara yer vermektedir.

Ömürgönülşen’e (2004: 63) göre, Kamu Yönetimi disiplini ve uygulamasında 20. Yüzyılın son çeyreğinde yaşanan gelişmeleri Türkiye’de lisans düzeyindeki Kamu Yönetimi eğitim-öğretim programlarına yeterince aktarılamamıştır. Siyasi ve bürokratik düşünceler ile akademik araştırma ve yayın faaliyetlerinde “kamu yönetiminde

değişim’e dair hâkim olan ifadelerin uygulamadaki örnekleri lisans öğretim programlarına doğrudan yansıtılmamıştır (Ömürgönülşen, 2004: 63).

Altunoğlu’nun (2011) yılında “Kamu Yönetimi Eğitiminde Öğretim Yöntemleri Sorunu” başlığında yer verdiği kitap bölümünde, dünyada ve Türkiye’de Kamu Yönetimi bölümlerindeki lisans eğitimlerinin amaç, nitelik ve öğretim yöntemleri açısından değerlendirmektedir. Kamu Yönetiminde öğretim yaklaşımlarını dünyadaki gelişmeler ile örneklendiren Altunoğlu’na göre, simülasyon ile örnek olay çalışmalarının eğitim-öğretime katkısına değinmekte, Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin asıl sorununu neyin öğretileceğine karar vermek değil bunun öğretilmesini sağlamaktır.

Caroline Dufour (2012) üniversitelerin Kamu Yönetimi eğitimi üzerinde kurumsal gelişimin rolü nedir sorusunu sormakla birlikte daha önce aynı sorunun 1993’de Ventriss tarafından sorulduğunun farkında olarak aradan geçen yaklaşık yirmi yılda (1993-2012) sorunun farklı bir bağlamda sorulduğuna ve cevabının değişebileceğine işaret etmektedir. 1993’de Ventriss aynı soruyu sorduğunda, mesele/odak noktası, üniversitelerin Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin gelişimi için kurumların ne yapmaları gerektiğiyle ilgiliydi, oysa soruyu Dufour (2012) sorduğunda odak noktası kurumların süreçteki asıl rollerinin ne olduğundan uzaklaşmıştı. Başka bir deyişle, şu ana kadar üniversitelerin Kamu Yönetimi eğitiminin geliştirilmesindeki rolünün ne olduğu konusundaki bu söylem, üniversitelere gerçekte ne yaptıklarını araştırmak yerine ne yapmaları gerektiğini anlatmak için düzenlenmiştir (Dufour, 2012: 914).

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetiminde dünyadaki gelişmelerin Türkiye’deki akademik çalışmalarda yer alışı, genellikle uygulanabilir hale getirilmesi, düzenlemeler ve sorgulanmaların yapılması üzerine akademisyenlerinde geliştirdiği görüşler vardır. Bu alanlarda yetişmiş bazı akademisyenlerin dile getirdiği bu sorunu Ayman Güler’in çalışmalarında Türkiye’de Kamu Yönetimi disiplini ve gelişmelerini ele aldığı eserler arasında bu tespitlere yer vermektedir. Ayman Güler (2007) Kocaeli Üniversitesi’nde düzenlenen 5. *Kamu Yönetimi Forumu* kapsamında sunduğu bildiride, Türk Kamu Yönetimi üzerine çalışmanın kuramsal ve yöntemsel sorunlarına değinerek, yeni bir kavramsal çerçeve önerisini aktarmaktadır. Yazar “*Türk Kamu Yönetimi Üzerine Çalışmak Ne Yapmak Demektir?*” başlığında Türk Kamu Yönetimini sorgulamakta ve işleyişe yanıtlar aramaktadır. Ayman Güler (2007) bildirisinde, Türk

Kamu Yönetimini “Kamu Yönetimi” ve “Türkiye’nin İdari Yapısı” başlıklarında iki kitap üzerinden incelemektedir. Her iki yaklaşımda da kurumlar ve hukuk kuralları temelindeki yer alan kamu yönetiminin karşılık en büyük eksikliği “tarihsel bakışsızlık”dır. Ayman Güler, Türk Kamu Yönetiminin bütünleşmiş çalışmasının Anayasal ve siyasal alanlardan farklı olarak ele alınması ve tarihsel bakış açısıyla geliştirilmesi gereğine inanmaktadır. Birgül Ayman Güler’in Türk Kamu Yönetimi için yaptığı bu tespitlerin eğitim-öğretim tarafı için de sorgulanması ve bütünlük kazandıracak tarihsel bakışın geliştirilmesi ve tamamlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ömürgönülşen (2004) Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında günümüze kadar uygulanmakta olan Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin biçimlenmesinde üç önemli etkiyi ön plana çıkartmaktadır. Batıdaki Kamu Yönetimi öğretimi alanındaki gelişmeler ve genel eğilimleri birinci sırada yer vermektedir. Türkiye’de bu gelişmeler karşısında kurumsal yapıların kurulması ve yasal mevzuatların hazırlanması ile A.Ü. S.B.F. ve TODAİE ile bu sürece dâhil olmuştur. Kamu Yönetimi disiplininin ve eğitim-öğretiminin Türkiye’de yerleşmesinde, yurtiçi ve yurtdışı kurumlarla işbirliği içerisinde hareket eden, görev alan çok sınırlı sayıda akademisyenin gayretini de dile getirmektedir. Öncü diye nitelenebilecek ve çoğunun hayatta olmadığı bu akademisyenleri Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu örneğiyle hatırlamak mümkündür (Ömürgönülşen, 2004: 39).

İlter Turan (2009) “Türkiye’de Siyasal Bilimin Gelişimi: Tarihçe ve Kurumsal Gelişmeler” başlıklı makalesi ile Birgül Ayman Güler’in tespitlerinin Siyasal Bilim tarafıyla çözüm olmaktadır. Yazarın, bu makalesi Dünyada siyasal bilimlerin gelişmesini konu edinen 29 Nisan - 2 Mayıs tarihleri arasında Montreal’de düzenlenen Uluslararası Siyasal Bilimler Derneğinin yıllık Konferansı için hazırlanan raporun düzenlenmiş halidir. Türkiye’de Siyasal Bilimlerin gelişmesini iki dönemle açıklayan yazar; Osmanlı Devleti döneminde daha iyi kamu yöneticileri yetiştirme amacının, Cumhuriyet döneminde çok partili siyasal yaşamın, akademik öğretimi önceleyen ve hızlandıran gelişmelere dönüştüğünden bahsetmektedir. Günümüzde üniversitelerde Kamu Yönetimi ya da Uluslararası İlişkiler Bölümü yer alırken, bazı üniversitelerde ikisi birlikte yer almaktadır. Yazar özellikle, Türkiye’nin içyapısı ve dış ilişkilerin karmakarışık durumunun disiplinin gelişmesi, içeriği ve kurumsal yapısında da etkili olacağına vurgu yapmaktadır.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ekolünün yönelimi konusunda, Nermin Abadan Unat (2009) Siyaset Biliminin, Tarih disipliniyle birlikte resmi ideolojinin eleştirilmesi için kullanıldığını vurgulamaktadır (Abadan Unat, 2009: 40-41):

“... Siyaset bilimcinin kendi şahsi tercihlerini bir kenara bırakıp objektif olması belki en zor şey. Hatta şu soru sorulabilir? Siyaset bilimi bilim midir? Bilim olması mümkün müdür? ... Amerika’da da yapılıyor. Ama siyaset biliminde bir etik meselesi var. ... Yani Türkiye’de politik iklim, siyaset bilimi alanında angaje olmayan çalışmaları hemen hemen imkânsız kılıyor.”

Sosyal Bilimler disiplinlerinin Amerika’da en iyi olduğunu ifade eden Nermin Abadan-Unat (2015: 233) bu sürecin gelişmesinde birbirini tamamlayan iki adımdan bahsetmektedir. Asıl felsefî tartışmalarda olağanüstü yeni düşünceler daha çok Avrupa’da ortaya çıkmakta fakat bu fikirleri teori haline getirenler Amerikalılar olmaktadır.

Akyol (2008) “anayasa” kavramının karşılığının sadece hukuki anlamla sınırlandırılmayacağını siyasi bir sözleşme niteliği ile ülkenin siyasi rejimini de belirlediğine yer vermektedir. Bu nedenle Anayasa Hukuku ile Siyaset Bilimi arasında güçlü bir bağın varlığına değinmektedir. “Disiplinleri Birleştiren Hukuk Bilgini” başlıklı yazısında Taha Akyol (2008) Ergün Özbudun’u anlatmakta ve Türkiye’de Anayasa Hukuku ile Siyaset Bilimini kapsayan çalışmaları uzmanlıkla bir araya getirmedeki başarısından dolayı bu tanımlamayı kullandığına değinmektedir. Genellikle Anayasa Hukuku odağında yapılan çalışmaların çok az sayıdaki araştırmacılar tarafından Siyaset Bilimi ve Mukayeseli Hukukla alanın çerçevesinin genişletildiğinden söz etmektedir. Anayasa hukuku ve siyaset bilimi dallarında uluslararası bilim indekslerinde de bir Türk akademisyen olarak Ergun Özbudun’un önemli yer almasını vurgulamaktadır (Akyol, 2008: XXIII-XXV).

Ali Resul Usul (2008) Türk Siyaset Bilimine önemli katkılar sağlayan Ergün Özbudun’un anayasa profesörü kimliğinde Türkiye’de tanınmasının yanında siyaset bilimci tarafına da değinmektedir. Usul’ün (2008) “Ergun Özbudun’un Türk Siyaset Bilimine Katkılarının Değerlendirilmesi” başlığında yer verdiği şu sözleri siyaset bilimci tarafın görülmesinde katkı sağlayacaktır. “... Öyle ki, Özbudun’un yazdıklarına şu veya bu şekilde referans verilmeden Türk siyaseti hakkında yazılmış olan herhangi bir akademik eser eksik kalmış demektir. Ergun Özbudun, Türk siyaset biliminin dünya klasmanında yükselmesine katkıda bulunan nadir sosyal bilimcilerimiz arasındadır” (Usul, 2008: 1-2).

Kamu Yönetiminin aslında dünyada uygulama boyutunda kimlik arayışı sorunu yaşamadığını, devlet düzenleri içerisinde farklı konumlarda tanım gördüğüne dikkat çeken Doğan Nadi Leblebici (2004a), asıl kimlik bunalımının bağımsız bir akademik disiplin olabilmesinde yaşandığına değinmektedir. Bu nedendir ki, “kimlik arayışı” sorununun çözümünde daha çok Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktır.

Türkiye’de bugün bile bağımsız bir akademik disiplin olarak Kamu Yönetiminin hangi disiplin temeller üzerinde yer aldığı belirsizliği Leblebici’ye (2004a) göre, Kamu Yönetiminin dünyadaki farklı bilim alanlarıyla olan etkileşiminin Türkiye’deki Kamu Yönetimi eğitiminde de dönüşümlere neden olmaktadır. Örneğin Türkiye’de lisans eğitimi veren programların isim değiştirmelerine bu etkiler üzerinden açıklama getirmektedir. Programlar kimi zaman “Kamu Yönetimi” adıyla kurulurken, bazen de “Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi” olarak kurulabilmektedir (Leblebici, 2004a: 21).

Bilal Eryılmaz (2016) *Kamu Yönetimi* başlıklı ders kitabında ele aldığı konular arasında YÖK düzenlemelerini içeren değerlendirmelere de yer vermektedir. Eryılmaz (2016) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin içerisinde kamu yönetimi bölümlerinin örgütleniş yapısını hatırlatarak, Siyaset Bilimi, Anayasa ve İdare Hukuku gibi disiplinlerin, Kamu Yönetiminin bir alt bilim dalı niteliğinde görülmeye ve değerlendirilmeye başlandığının da göstergesi olarak yorumlamaktadır. Aslında Kamu Yönetiminin bağımsız bir disiplin olarak hangi alt disiplinlere dayandığı konusu da tartışmalıdır. Son zamanlarda bölüm isimlerinde “Kamu Yönetimi” ve “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi” olarak yapılan farklı adlandırmalar bu tartışmaların geçerli örnekleridir (Eryılmaz, 2016: 76). Üstelik sadece Siyaset Bilimi (Galatasaray Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, bir dönem --o zamanki adıyla-- İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (vakıf üniversitelerinin önemli bir kısmı) gibi başka isimlerle de bölümler kurulmaya başlamıştır.

Turan’a (2009) göre, Türkiye’de üniversitelerde SBKY bölüm ve programların Siyasal Bilimler şemsiyesi altında bir araya getiren çok sayıda lisans programı da bulunmaktadır. Turan (2009) “Türk Üniversitelerinde Siyasal Bilimler Alanındaki Lisans Programları” başlıklı Tabloda Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler ile diğer bölüm ve programlara dair bilgileri vermektedir. Turan’a (2009: 18) göre, bu tabloda ÖSS verilerine göre öğrenci kontenjanlarına yer vermiş olup öğrenci kontenjan sayılarına göre bu bölümlerde okuma isteği ve ilgisi yüksektir.

“Üniversitelerdeki Kamu Yönetimi Öğretiminde Yeni Bir Yapılanma” başlıklı çalışmasıyla Oktay Alkuş (2009) Türkiye’de 54 bölümde gerçekleştirilen Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi ÖSYM verilerine göre incelemektedir. Çalışmasında tablolardan faydalanan yazar, bölümlerdeki, öğrenim dili, giriş puanları ve öğrenci kontenjanlarına ilişkin bilgilere yer vermiştir. Yazar, giriş puanlarının yüksekliğine göre kamu yönetimi merkezli bölümlerin sıralamasının; “1. sırada Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (en yüksek 358 puan), 2. sırada Siyaset Bilimi (en yüksek 348 puan), 3. sırada Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (en yüksek 344 puan), 4. sırada Kamu Yönetimi (en yüksek 325 puan)” (Alkuş, 2009: 206) şeklinde gerçekleştiğini aktarmaktadır. Alkuş’a (2009) göre, bu çalışmasında küreselleşme etkilerine dikkat çekerek, gelecekte üniversitelerde Kamu Yönetimi merkezli öğretim yapan bölümler içerisinde “Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler” (SBUİ) adını taşıyan bölümlerin diğer bölümlere oranla daha fazla sayıda açılmasına neden olacaktır Alkuş’un görüşü pek gerçekleşmemiş, SBUİ bölümlerinin sayısı çok yavaş artmıştır.

Siyaset Bilimi başlıklı kitabında Davut Dursun’a (2004) göre, Siyaset Bilimi sosyal bilim öğrenimi veren İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin özellikle Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler bölümleri başta olmak üzere bazı bölümlerinde okutulan bilim dalları arasındadır Siyaset Bilimi, öğrencilerin siyasal sosyalleşmelerinde önemli rol alan ve siyaset olgusuyla tanışmalarına olanak sağlayan bir disiplindir.

Siyaset Bilimine ilgi duyanların mutlaka ulaşmaları gereken kaynak olarak söz edilen Prof. Gaetano Mosca’nın *Siyaset Biliminin Temelleri* başlıklı kitabı 2005 yılında Hasan İlhan tarafından “Elementi di Scienza Politica” adlı İtalyanca orijinalinden Türkçeye çevrilmiştir. Prof. Gaetano Mosca Siyaset Biliminin en önemli kurucularından birisi olarak bu eseri 1926 yılında yazmıştır. Bu kitabın 1963’de “Siyasi Doktrinler Tarihi Eski Çağlardan Günümüze Kadar” başlığında Samih Tiryakioğlu tarafından çevirisi yapılmıştır. “Seçkinler-elitler teorisi” olarak da bilinen “politik idareci sınıflar” teorisini açıklayan bu eser bu alanda araştırma yapanların ve ilgi duyanların başvuru niteliğinde bir kitaptır.

Dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesinin gerek Osmanlı Devleti gerekse Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde özel çaba gösterildiği ve gelişmelere dair yayın takibi ve çevirilerin yapıldığı, kimi zaman neredeyse eş zamanlı ifadesine karşılık gelecek şekilde çevirilerin gerçekleştiğine dair örnekler rastlanmaktadır. Fakat 1926’da

yazılmış Siyaset Bilimi alanındaki öncülerinden ve önemli bir teorisyene ait olan bu yapıtın 1963 ve daha sonra 2005 yılında Türkçeye çevrilmesinin 37 ve 79 yıl olarak ortaya çıkan gecikmenin de mutlaka dikkatle değerdendirilmesi gerekmektedir.

Siyaset Bilimi alanında nitelikli, kapsamlı ve güncel Türkçe giriş kitapları konusunda boşluk olduğu ortadadır. *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, işte bu boşluğu kapatmaya çalışıyor. Bu kitap Türkiye ve dünyanın köklü üniversitelerinde bulunan 35 yazarın yazdığı toplam üç kısım ve 40 bölümden oluşan bir eserdir.

Gökhan Atılğan ve E. Attila Aytekin'in (2012) *Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler* başlıklı kitabı Siyaset Biliminin temel kavramları ve ideolojileri konularına ilaveten Siyaset Biliminin medya çalışmaları gibi diğer sosyal bilimler disiplinleriyle olan ilişkisine de kaynaklık eden bölümler içermektedir. Atılğan ve Aytekin'in (2012) beş baskı yapan derleme kitabındaki kimi bölümler ayrı bir başlıkta yer açılması ve tartışılmasının kitap için ayrıcalık, araştırmacılar ve okuyucular için tamamlayıcı bilgiye ulaştırmaktadır. Kitabı hazırlayan / derleyen yazarların da özellikle vurguladığı üzere, Siyaset Bilimine Giriş niteliğindeki kitaplarda yer açılmayan bu başlığın ve tartışmaların Siyaset Biliminin evrimleşmesinde diğer disiplinlerle bağlarına dair bütünsel bir anlatıma da yer vermek gerekli ve önemlidir. Tarih, İktisat, Hukuk, Uluslararası İlişkiler, Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji gibi temel ortak bilimlere, Medya Çalışmaları ve Kent Çalışmalarıyla ilgili yazıların / bölümlerin de dâhil edildiği derleme kitap alana önemli katkılar sunmaktadır.

“Siyaset İyi Yönetimin, Mutlu Toplumun Arayışıdır” başlıklı söyleşiyle de Dünya’da ve Türkiye’de Siyaset Biliminin felsefi ve akademik sorgulaması da yapılmaktadır. Ömür Sezgin, Raşit Kaya ve Cemil Oktay (2009) bu değişimin Türkiye’deki yansımalarını tartışmaktadırlar. Bu tür çalışmaların yapılmasının arkasında İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisine özel sayıların hazırlanması yer almakta olup bu Sayının konusu da “Türkiye’de Siyaset Bilimi” olarak belirlenmesinden (Sezgin vd., 2009: 77).

Siyaset: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler başlıklı Gökhan Atılğan ve arkadaşları (2016) hazırladığı birden fazla yazarın katkısı ile Türkçe kitapta bu alandaki gelişmeleri değerlendirmede gösterge olmaktadır. Yüksel Taşkın (2016) sosyal ve siyasal bilim öğrencileri ile konuya meraklı araştırmacıların ulaşabileceği çok sayıda kitabın artık

günümüzde mevcut olduğunu ifade ederken, Batı’da üretilen metinlerin aktarılmasından uzak bir yol izlenmesi bu çalışmanın ayrıcalığı olarak açıklamakta, deyim yerindeyse, “yerleştirme çabası” olarak tarif etmektedir. Fakat bu çabada unutulmaması gereken bir hususun da farkında olduklarını dile getirmektedirler. Yüksel Taşkın’a (2016) göre, Siyasal kavram ve kurumların 18. Yüzyılın sonundan günümüze kadar Avrupa ve ABD’nin öncülüğünde ve hâkimiyetinde şekillendiği gerçeğine karşılık yerellik arayışında dengeyi yakalamak arzusuyla hareket etmişlerdir.

Gökhan Atılgan ve arkadaşları (2016) tarafından hazırlanan ve on iki yazarın emeği, birikimi ile oluşan bu kitap yeni başlık ve konuların eklenmesi, devlet odağındaki değerlendirmeler yerine yeni yaklaşımlar ve kavramlara yer açması açısından değerlidir. Siyasal Şiddetin Örgütlenmesi, Medya ve Siyaset kitap bölümleriyle İdeolojilerin Geleceği, Modern Devletin Geleceği, Orantısızlık Derecesi ya da Armağan-Örgüt İlişkisi alt başlıklarında yeni kavram ve yaklaşımlara açıklık getirmişlerdir. Bununla birlikte bu eserin kitap bölümünde ya da alt başlıklarında siyaset bilimi eğitimi ve öğretimine dair bir bilgi geliştirilememiş olması dikkat çekmektedir. Oysaki bu kitap çalışmasının içerik düzenlenmesinde bölüm sonlarına okumalar ve sorular ilave edilerek geniş kapsamlı anlatım ve tartışmacı yönetime kılavuzluk etmek istenmiştir. Türkiye’de sosyal ve siyasal bilimlere ilginin uyandırılmasında Siyaset Bilimi derslerinin üniversitelerde önemli olduğunu dile getirmekle birlikte, eğitim-öğretimin tek yönlü aktarım, etkileşimden uzak, tartışmasız ortamlarla uygulanmasına kitap önsözünde vurguladığı ancak bu tespitin geliştirilmesine yönelik kitap içerisinde yazına yer açılmamasını bir kayıp olarak nitelemek gerekir.

H. Emre Bağce (2009) *Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi* ana tema ile VII. Kamu Yönetimi Forumunda yayımlanan bildiri ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin dünyada ve Türkiye’deki durumunu incelemektedir. ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Norveç, İsveç, Çin ve Malezya ülke örneklerini kullanmaktadır. Çalışma için seçilen bu ülkelerdeki üniversitelerin aralarında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimiyle ilgili bazı bölümlerin çalışma alanları, ders programları, bölümlerin üzerinde yoğunlaştıkları konular, eğitim politikaları ve öğretim elemanı kadroları bilgilerine ulaşılmıştır. Aynı inceleme Türkiye’de yer alan üniversitelerin bölümleri üzerinde de yapılarak, bu çalışmayla karşılaştırmalı sonuçlarla Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin ülkemizdeki sorunlarının tespiti edilebilmesi ve çözüm önerisi geliştirilebilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye’de eğitim ve öğretime Dünya’dan örnekler verilmesi ya da karşılaştırılmasındaki sınırlı ve aynı ülkelerin tekrarlarından uzaklaşarak, birden fazla ve/veya spesifik ülkelerin araştırmaya konu edilmektedir. Çin’de Kamu Yönetimi eğitimini editörlü kitap bölümünde değerlendiren A. Arda Yüceyılmaz (2015) “Ejdarha’nın Üç Öğretmeni: Çin’de Kamu Yönetimi Eğitimine Konfüçyüs, Mao ve Deng’le Bakmak” ile tarihsel deneyimi, Avrupa ve Kuzey Amerika dışından, farklı bir coğrafyadan sunmaktadır.

İngiltere’de Siyaset Biliminin gelişimini değerlendiren John Craig’e (2014) göre, ulusal kapsamda gözlemlenen Siyaset Bilimi eğitiminde artan araştırma ve yayın faaliyetlerinin daha da geliştiğinden söz edilmektedir. Bu, Siyaset Bilimi öğretimi ve öğrenimi üzerine bin makalenin yer aldığı Birleşik Krallık Siyasal Araştırmalar Derneği Öğretim ve Öğrenme Grubunun ev sahipliği yaptığı Uluslararası Siyasi Eğitim Veri Tabanı içeriğine de yansımıştır. Bu gelişmelerin literatürü oluştururken, daha fazla mesafe kat edilmesi gerektiren alanların kaldığına dikkat çekilmektedir. Bunlar arasında, Siyaset Biliminde öğretme ve öğrenmenin ayırt edici özelliklerinin daha da dikkate alınması, alandaki araştırma kalitesinin sürekli artması ve literatürde daha fazla bilimsel tartışmaların yapılmasının gerekli olduğu; ancak bu konulara odaklanılırsa ileride bu alanın daha da gelişmesine destek olunacağı ifade edilmektedir.

Siyaset Biliminin muhtevası, birçok bilim dalıyla yakın bir bağ kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bilim dalları arasında, Tarih, Hukuk, Ekonomi, Coğrafya, Sosyoloji, Psikoloji, Toplumsal Psikoloji, Nüfus Bilimi, Antropoloji, İstatistik sayılabilir. Siyaset bilimcilerin, bu komşu bilim dallarının uzmanlarıyla müştereken yaptıkları araştırmaların sayısı ve alanının giderek genişlediği görülmektedir (Kışlalı, 2007: 36).

“Dünya’da ve Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme” başlıklı bildirisinde Bağce (2009) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri araştırmalarında dünya örneklerini artırması ve bu ülkelerdeki eğitim-öğretimi sistematik bir düzende birden çok başlıkta sorgulayarak, gelişimlere yer vererek alana önemli bir katkı sağlamaktadır. Dünya ve Türkiye karşılaştırmasını, tek bir başlıkta Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü çerçevesinde yapması 1980 sonrasında dağınık bölüm adları ve disiplin eğitiminin karmaşasına karşılık, alanın toparlanması ve yapılanmasında önemli katkı ve öneriler içermektedir. Bununla beraber, ülke karşılaştırmalarının Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisans eğitim-öğretimi

odağında geliştirilmesi, lisansüstü tarafı değerlendiren örneklerin artırılmasına duyulan ihtiyacı gündeme getirmektedir.

Doğan Nadi Leblebici (2004) “*Kamu Yönetimi: Dünyada ve Türkiye’deki Gelişimi*” başlıklı editörlü kitap bölümündeki çalışmasıyla Kamu Yönetimi disiplini ve öğretiminin tarihsel gelişimini Dünya ile Türkiye değerlendirmesine yer vermektedir. Kamu Yönetiminin kimlik sorununa da değinen yazar, devletin rol ve görevlerindeki değişimler ya da yeni tanımların yaşandığı dönüm noktaları ve/veya kırılmalar disiplinin gelişimini sınırlarını da etkilemiştir. Yazar, kamu yönetimi disipliniinde yaşanan dönüşümlerle ilgili deneyimi kazanç olarak görmekte, bu deneyimlerin birikime yol açacağını ve disiplinin gelişimine destekleyeceğini öngörmektedir. Aynı zamanda bu deneyim birikimi orta ve uzun dönemde kamu yönetiminin kimlik bunalımının derinleşmesi yerine bağımsız bir akademik disiplin haline gelmesine işaret eder. Doğan Nadi Leblebici (2004) çalışmasını sadece Kamu Yönetimi disipliniyle sınırlanmamış, öğretim tarafını da aynı paralelde geliştirmiştir. Kamu Yönetimi alanında disiplinin gelişmesine, diğer disiplinler, küresel gelişmeler ya da güncel konularla bağlantısına ilişkin akademik araştırmaların artışına karşılık, eğitim-öğretim tarafının da yer aldığı çalışmalar sınırlı kalmıştır.

Çorbacıoğlu (2015) 1960’lardan başlattığı ve yirmişer yıllık dört dönemle “Birleşik Krallık’ta Kamu Yönetimi Eğitimi”ne dair araştırması da Neoliberal politikalar ve yeni sağ anlayışının İngiltere’deki kamu yönetimi eğitimi-öğretimini nasıl etkilediğini açıklık getirmektedir.

“Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşümün Türkiye’deki Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları” başlıklı *II. Kamu Yönetimi Forumunda* sunulan basılı Uğur Ömürgönülşen’in bildirisi de 1980 sonrası gelişmeler için yol göstericidir. Ömürgönülşen (2004) Kamu Yönetimi disiplininin gelişiminde, disiplinler arasından kendi sınırlarını ve işleyişini gerçekleştirme çabasını sosyal bilimlerin sürekli ilgisinde ve tartışmaların en çok yaşandığı alan olarak kabul etmektedir. Batıda başlayan bu sorgulama Kamu Yönetimi disiplininin kendisini ve öğretimini de doğrudan etkilemektedir; bu dönüşüm etkilerini 1980’lerden sonra Türkiye’de de hissedilmektedir. Ömürgönülşen’e göre bu etkiler üç temel konuda ilerlemektedir; “*kamu yönetimi disiplininin kimlik ve meşruiyet sorunu, kamu yönetimi eğitimi ve araştırmalarındaki yaklaşımlarda görülen temel eğilimler, kamu yönetimi öğretiminde*

kurumsal ve program içeriği açılarından gelişmeler ve sorunlar” (Ömürgönülşen, 2004a: 121; Ömürgönülşen, 2004b: 27).

Türk Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi kıta Avrupası-idare hukuku geleneği etkisinde, ABD klasik kamu yönetimi anlayışında işletme ve örgüt kuramları yaklaşımların ağırlığında gelişme gösterdiğinden söz edilmektedir. Ancak bu çizgideki gelişme bilimin tek yönlü ve yerel yapıdan uzak eleştirisine de neden olmuştur. Bu tür bir ilerlemenin Kamu Yönetiminin diğer disiplinlerden Siyaset Bilimi, Ekonomi, Sosyoloji, vb. bilim alanlarının teorilerinden yararlanmasına da engel olmaktadır (Öztaş, 2009: 75).

Sosyal Bilimler alanındaki araştırmacılar arasında iletişim birliğinin sağlanmasına vurgu yapan Nail Öztaş (2009) bu alandaki diyalogların eksikliğinin hem disiplinlerin gelişimine hem de araştırmalar üzerinde olumsuz etkilerine dikkat çekmekte ve bu sözlerini de şu örneklerle açıklamaktadır (Öztaş, 2009: 75):

“Türkiye’de kurumsal teori (institutional theory), örgütsel iktisat (organizational economics), gönüllü/kâr amacı gütmeyen / devlet dışı kuruluşlar, (voluntary / non-profit / non-governmental organizations), siyasa yapımı, uygulanması ve değerlendirilmesi (policy making, implementation and evaluation) gibi Batı’da haklarında binlerce kitap, tez ve makale yazılmış, başlı başına birer ders ve program ismi olmuş konular yok denecek kadar az miktarda ders ve araştırma konusu olmaktadır. Dolayısıyla, tarihçilerle araştırmacılar arasında olduğu gibi kamu yöneticilerle, siyaset, ekonomi ve sosyoloji gibi diğer komşu disiplinler arasında da bir iletişimsizlik olduğu tespitinde bulunmak pek yanlış olmayacaktır.”

F. Neval Genç (2015) Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretim temasının bilimsel etkinliklerde yer almasını inceleyen bir literatür incelemesi yapmıştır. Aynı zamanda Kamu Yönetimi eğitimi üzerine sorgulamalarla bu başlıkta yeni araştırmalara da zemin hazırlamaktadır. Kamu Yönetimi alanında süreklilik gösteren bilimsel toplantılar olan KAYFOR, KAYSEM’de ele alınan konular içerisinde eğitim-öğretim temalarında süreklilik ve artışın sağlanamadığı, birkaç akademisyenin çalışma odağında ve ilgisinde yazının sınırlı kaldığını vurgulamaktadır.

Armağan kitap çalışmasında Boğaç Erozan’ın Siyaset Bilimi duayenlerinden İlder Turan’la (2015a) yaptığı söyleşi ve İlder Turan’a Armağan kitabı özellikle Siyaset Biliminin Türkiye’deki gelişimiyle birlikte lisans ve lisansüstü eğitimin tarihçesine dair bilgilere ulaşılabilir. Boğaç Erozan’ın söyleşiye başlarken, Türkiye’de Siyaset Bilimi Tarihini araştıran herkesin İlder Turan ismi ile karşılaşması sorusuna, hocanın yanıtı alçakgönüllülikle birlikte aslında kendi ifadesiyle alanda yaptığı bir tespite de

işaret etmekteydi. İlder Turan kendi isminin araştırmalarda yer almasının çok az sayıda Siyaset Bilimci olmasının bir sonucu olarak değerlendirmektedir (Turan, 2015a: 21).

İlder Turan'ın işaret ettiği az sayıdaki Siyaset Bilimci içerisinde ilkler arasında Nermin Abadan Unat da yer almaktadır. Sedef Kabaş'ın 4. Baskı ile 2012 yılında yayımladığı *Hayatını Seçen Kadın* ‘‘hocaların hocası’’ Nermin Abadan Unat ile söyleşi kitabı Siyaset Biliminin Türkiye'deki gelişimini sözlü tarih çalışmasıyla aktaran önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Kitabın önsözünde yer verdiği ifadelerin sadece birkaç tanesi ile ‘‘Türkiye'nin ilk kadın siyaset bilimcisi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ilk kadın asistanı, ilk kadın doçenti, ilk kadın profesörü ve ilk kadın kürsü kurucusu, ... Hocaların Hocası ...’’ olarak her yönüyle Nermin Abadan Unat'ın yaşamı kaleme alırken yazar geniş bir çerçevede tarihsel gelişimlere ışık tutmaktadır.

‘‘Türkiye'de Politik İklim, Siyaset Bilimi Alanında Angaje Olmayan alışmaları Neredeyse İmkânsız Kılıyor’’ başlığında, 2009 yılında Nermin Abadan-Unat ile Serpil akır ve M. İnanç Özekmekçi tarafından gerçekleştiren söyleşide Siyaset Bilimi ile eğitimi üzerine önemli gelişmelere değinilmektedir. Nermin Abadan-Unat'ın öğrencilik, asistanlık ve akademisyenliği üzerinden Siyaset Bilimi ile eğitim-öğretimi aktarılmaktadır. Sedef Kabaş (2012) bu söyleşi için, ‘‘siyaset biliminden sanata, sosyolojiden basına, hukuktan moda, psikolojiden tarihe geniş bir yelpazeye yayılan engin bilgisi ve aydınlatıcı fikirleri ve eşsiz deneyimleriyle nadide bir Rönesans kadının anlama ve anlatma keyfini’’ (Kabaş, 2012: 10) yaşadığından söz etmektedir.

Türkiye'de son yıllarda armağan kitaplar ve söyleşiler disiplinlerin ilerlemesi ve eğitim-öğretimdeki gelişmelere dair daha ayrıntılı bilgilere ulaşılmasına olanak sağlamaktadır. İlder Turan ve Nermin Abadan-Unat gibi tekil ele alınan araştırmalar olduğu gibi Nehir Söyleşiler örneğiyle diğer disiplinlerdeki gelişmelere dair bilgilere de ulaşılmaktadır.

Çoğunlukla bireysel temelde ele alınan bu çalışmalara 2015 yılında Siyaset Bilimi alanında on bir duayenle yapılan geniş mülakatlar farklı bir örnek ve bu alandaki çalışmalar içinde kılavuzluk yapmaktadır. Yılmaz Esmer, iğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (2015) editörlüğünde gerçekleştirilen ve. Bahçeşehir niversitesi tarafından basılan *Türkiye'de Siyaset Bilimine Yn Verenler Kuram, Yöntem ve Süreçler* başlıklı kitap Siyaset Biliminin önde gelen isimleriyle yapılan mülakatlarla geçmiş tecrübeler ve gelecek öngörüleriyle birlikte görüş ve yaklaşımlara yer verilme noktasında alana ilgi

duyanlar için önemli bir kaynaktır. Yılmaz Esmer (2015) on bir kişinin seçiminde üç koşulla belirlediklerinden söz etmektedir. Bu koşullardan ilki --kitabın başlığında da yer verildiği üzere-- bilim insanlarının yazdıkları ve söyledikleriyle Türkiye’de siyaset bilimine yön vermeleriydi. İkincisi, bu bilim insanlarının sadece Türkiye ile sınırlı kalmayan uluslararası akademik topluluklarda araştırma ve çalışmalarıyla yer almış akademisyen kimliklere yer verilmiştir. Üçüncü koşul olarak da üstatlar gerçekten duayen olmaları ya da belli bir kıdeme erişmiş olmalarına göre seçimler yapılmıştır.

Yılmaz Esmer (2015) Siyaset Biliminin alt dallarında eserler üretmiş isimleri bu derlemede bir araya getirmenin de ayrı bir başarı olduğuna değinmektedir. Bu kitap siyasal teoriden din ve siyaset ilişkilerine, siyasal kültürden uluslararası ilişkilere, anayasal hukuktan siyasal partilere kadar konularda en başta hatırlanan kişilerden oluşturulmuş olmakla birlikte, hepsinin yurt dışı deneyimine sahip olmaları ortak bir özelliktir. Mülakat yapılan bilim insanları şunlardır: Binnaz Toprak, Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu, Feroz Ahmad, İlkay Sunar, İlter Turan, Metin Heper, Nermin Abadan-Unat, Sabri Sayarı, Şerif Mardin ve Yeşim Arat.

Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu’nun editörlüğünü yaptığı *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yöntem ve Süreçler* kitabında derinlemesine mülakatlar için soru formu oluşturulmuştur. Belirlenen bu ortak sorular farklı görüşmeciler tarafından birebir on bir bilim insanıyla yapılan mülakatlarda kullanılmıştır. Bu kitapta mülakat yapılan her bir bilim insanının öğrenim süreçleri lise, lisans ve lisansüstü dönemlerini tarihsel boyutuyla dile getirmiş ve ayrıca Türkiye ve yurtdışı koşulları ve karşılaştırmaları yoluyla dönemsel gelişmelere de kaynaklık sağlamıştır. Aynı zamanda Siyaset Bilimine dair gelişmelerin dünyada ve Türkiye’deki değerlendirmelerine yer verilen bu görüşmeler sayesinde değerli ve ayrıntılı bilgiler açığa çıkmıştır. Bu editörlü kitabı Türkiye’deki Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin içerden değerlendirildiği önemli bir eser olarak da kabul etmek gerekmektedir.

Nermin Abadan Unat Dünyadaki üniversitelerin kuruluş gerekçelerinde Amerikan ve Avrupa üniversiteleri arasında farklar olduğuna dikkat çekmektedir (Kabaş, 2012: 107):

Küresel olarak baktığımızda şunu söylemek icap ediyor: Amerikan üniversiteleri, elit sınıfı yetiştirmenin yanı sıra halkı da eğiten kurumlardır. Halbuki Avrupa’daki üniversitelerin temelini ilahiyatçılar atmıştır ve tamamen ruhban sınıfını geliştirmek için kurulmuştur. Avrupa üniversiteleri zamanla sekülerleşti, ama sonuna dek elitin elinde kaldı.”

Türkiye’de üniversitelerin kurulma ölçütlerini araştıran Sultan Kavili Arap (2010) “Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri” başlığında açıklık getirmektedir. Türkiye’de yeni üniversitelerin kuruluş gerekçelerinin ancak Cumhuriyet’le birlikte günümüze tarihsel sürecin detaylı incelenmesiyle ulaşılabileceğine değinen Sultan Kavili Arap (2010), bu tarihsel aralıkta belli dönüm noktalarına yer vermektedir. 1950’li yıllarda Türkiye’de üniversite sayıları artmaya başlamış 1973-1975 dönemi, 1982, 1992, 2006-2008 tarih aralıkları önemli dönemler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu dönemlerdeki ortak gelişmeler ile ekonomik ve politik gerekçeler yeni üniversitelerin kurulmasında etkin rol oynamıştır.

Üstün Ergüder (2008) İngilizce dilinde yayımlanan makalesinde, Türkiye’de yükseköğretim politikaları sisteminin reform üretmede neden başarısız olduğunu sorgulamaktadır. Ergüder (2008) 1961’den buyana yükseköğrenimin kısa bir tarihi gelişiminde, 2547 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeye, reforma neden gerek duyulduğuna yanıtlar aramaktadır. Ergüder (2008) ayrıca 1992’de 28 olan devlet eğitim kurumlarının 2008’de 85’e ulaşmasına işaret ederek, çeşitlilik için yasal bir çerçeveye ihtiyaç olduğuna inanmaktadır. Chandler (2002), İngiltere’deki Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde üniversitelerin müfredatları üzerinde güçlü bir düzenleyici çerçevenin yokluğu ve derslerin aşırı çeşitliliğini eleştirmektedir. Bu kurslar ve dersler öğrencileri özellikle kamu sektörü istihdamına girmek için eğitmek yerine, İngiltere’deki Kamu Yönetimi sürecinin anlaşılmasına yöneliktir (Chandler, 2002: 378).

Güvemli (2003) İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri tarihi başlıklı kitabıyla bu eğitim kurumlarının tarihi gelişimlerini aktarırken, birden fazla akademinin kuruluş bilgileriyle akademik yazını zenginleştiren bir çalışma gerçekleştirmiştir. Akademilerin tarihini, “*Bu öğretim kurumlarını hangi etkenler altında var olmuşlar, nasıl gelişmişler, hangi güçlüklerle karşılaşmışlardı, Anadolu’ya işletme eğitiminde yükseköğretimi nasıl götürmüşlerdi, bu okulların yöneticileri kimlerdi(?)*” gibi sorulara bu eğitim kurumlarının gelişimleri ve mezunları üzerinden değerlendirmelerle cevap aramaktadır. Güvemli (2003) aynı zamanda, bu okul mezunlarının dernekleşmiş oldukları çok sayıda sivil toplum örgütü oluşturdukları bilgisini de vermektedir. Güvemli (2003) “*bu soruların yanıtları ve başarıların sırları bugün artık tarih olmuş İTİA’ların incelenmesini gerekli kılıyordu*” düşüncesinin desteği ve kayıt kültüründeki zayıflık üzerine bu çalışmaya başlamıştır. “*Bizde öğretim kurumlarının kendi tarihlerini kayıt*

altına alma alışkanlıkları yoktur, hiçbir İTİA'nın hocalarını, derslerini, öğrencilerini, mezunlarını, önemli tarihi aşamalarını içeren bilgi kütüğü yoktu” demiştir.

Güvemli (2003) akademilerle ilgili çok az ve sınırlı tarihi kayıtlara ulaşılabildiğini söylemektedir.

“Gösteriyor ki, tarihçenin yazılması kişilere ve onların özel arşivlerine kalıyordu. Bu açıdan, mezuniyet yıllıklarının, öğrenci kılavuzlarının, 10., 20., vb. yıl dönümleri dolayısıyla basılan kitapçıkların ve tanıtım broşürlerinin, akademi yöneticilerinin kendileri ile ilgili olarak biriktirdikleri gazete kupürlerinin, bütün hocaların fotoğraf albümlerinin ve okulların çıkardıkları kimi dergilerin bu kadar önemli bilgiler içereceğini ve bu kadar değerli olabileceğini düşünemezdim.”

Güvemli, tarihi araştırmasını akademilerin Türkiye’de yaygın olduğu o dönemde görev alan birçok değerli hocaların özel arşivlerinden, belgelerinden, anılarından ve fotoğraf arşivlerinden faydalanarak gerçekleştirmiştir.

“Eğitim kurumlarının tarihleri, standart bilgiler olarak, kuruluş bilgileri, fiziki alt yapı bilgileri, gelişme dönemi bilgileri, yöneticiler, öğretim üyeleri, ders programları ve öğrenciler ile ilgili bilgiler içeren belgelere dayanırsa kıyaslama ve başarı ölçümleri mümkün olur. Bu bilgilerin temini ise, kurumların standart bilgi kütüğüne sahip olmaları ile mümkündür”.

Güvemli (2003) sadece bulunabilen bilgiler belgelerle değerlendirmeler yapabildiğini, devamlılık sağlayan kayıt kültürünün olmayışının, çalışmada eksiklikler ve boşluklara neden olduğunu kabul etmektedir.

Özen Aytemur (2007) Türkiye’de Yönetim Düşüncesinin Erken Dönemleri, Sümerbank (1930–1945) başlıklı doktora tezinde “*Türk yönetim düşüncesinin 1930–45 yılları arasındaki evrilme sürecinin anlaşılmasına yönelik olarak tasarlanan keşfedici nitelikte*” ifadesini kullanmakta olup tarih aralığının 1930–1945 arası olarak sınırlandırılması, yönetim ve organizasyon yazını olarak 1950 sonrasını kavramayı sağlayacak tarihsel bir ön bilgi sağlama çabası nedeniyledir. Aslında bir nevi “tarihsel kazı” isteyen Özen Aytemur (2007) yönetim ve organizasyon alanında günümüze kadar yapılan çalışmalarda “tarihle bağ kur(a)mama” eğilimine dikkat çekmektedir (Aytemur, 2010: 171-173). Özen Aytemur’un yönetim ve organizasyon için yaptığı “tarihle bağ kur(a)mama” ile “disiplinin dar sınırlarına sıkışma” nedenleri alanını geliştirirken, diğer disiplinler üzerinde de bu tür bağların kurulmasına her dönemde ihtiyaç olmaktadır.

Türkiye’de Kamu Yönetimi Düşüncesinin Gelişimi; Tarihsellik ve Disipliner Bağımlılık başlıklı kitapta Altunok 2012 Türkiye’deki Kamu Yönetimi düşüncesinin kurumsallaşması ve gelişimi değerlendirilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmayla yazar, Türk kamu yönetimi düşüncesinin gelişimindeki nedenleri de ele almaktadır. Altunok

(2012) kamu yönetimi disiplininin evrensel nitelikli yapısının farkındalığı olarak Türkiye’de kamu yönetimi düşüncesinin gelişimini “Tarihsellik ve Bağımlılık olarak belirlenen iki kavram üzerinden analiz etmektedir (Altunok, 2012: XIX). Altunok’un (2012) Türk kamu yönetimi düşüncesinin gelişimini metodolojik olarak tarihsel yaklaşımı kullanmış olup konuları geliştirme yaklaşımı işleyişin kronoloji çalışmasına dönüşmeyeceğini özellikle belirtmektedir.

Ömürgönülşen (2004) Türkiye’de özellikle kamu yönetimi öğretiminde kurumsal ve program içeriğini değerlendiren, gelişmelere ve sorunlara odaklanan çalışmaların azlığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle yazar dünyada ve Türkiye’de lisans düzeyinde kamu yönetimi eğitim-öğretiminin kurumsal ve içerik olarak gelişimini ele alırken, bu gelişimin 1980 sonrasında Türkiye’deki lisans düzeyi kamu yönetimi öğretim programlarının içerikleri üzerinde ki etkilerini ele almaktadır. 1980’ler sonrasında Türkiye’deki kamu yönetimi öğretiminin artan üniversiteler, bölüm sayıları ve öğrencileriyle birlikte yaşanan gelişmelerin aynı zamanda sorunları da beraberinde arttırdığını vurgulamaktadır. Yazar bu dönem gelişmelerinde; öğretimin içeriği, öğretimin geçerliliği ile kalitesi ve akademik insan gücünün nicel ve nitel yeterliliğinin sorgulanmasına yer vermektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetimi öğretiminin kurumsal ve içerik gelişimine, mevcut durumu ve sorunlarına değinen Türkçe literatürün sayıca azlığı ile doğrudan konuyu ele alan birkaç makalenin varlığına değinen Ömürgönülşen (2004) kitap bölümünde yayımlanan “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Öğretiminin Kurumsal Gelişimi ve Sorunları” başlıklı çalışmasına yer vermiştir. Kamu Yönetimi öğretimi Türkçe literatürde 1980’li yıllar çok yüzeysel düzeyde ele alındığını vurgulayan yazar, 1990’lı ve 2000’li yıllardaki gelişmelere yer veren çalışmaların da neredeyse yok gibi tanımlamasını yapmaktadır. Literatürdeki bu boşluğun tamamlanmasını yönelik Ömürgönülşen (2004) Türkiye’deki kamu yönetimi lisans öğretimindeki kurumsal gelişmeler ve sorunları tarihsel dönemler ile ele almaktadır. Kamu yönetimi öğretiminin Türkiye’deki literatürün göreceli hale gelmesine vesile olması, tarihsel gelişimi güncelleyen ve yakın tarihi geliştiren sorun ve önerileriyle tek bir kaynaktan ulaşılabılır hale getirmesiyle çalışma değer görmektedir.

Şenses (2013) Türkiye’deki yükseköğretim tarihini İlhan Tekeli ve Selim İlkin’in çalışmalarını sentezleyerek sunmaktadır. Türkiye’deki sosyal bilim alanına ve özellikle İktisat tarihini önemli katkılar sağlayan bu akademisyenlerin çalışmalarındaki

yükseköğretim ve sosyal bilim alanındaki disiplinlerinin eğitim-öğretimini etkileyen nedenlere değinmektedir. Şenses her iki akademisyenin Türkiye’deki yükseköğretim sisteminin Batı’daki eşdeğer uygulamalarına göre tarihsel geçmişinin yeniliğine yaptıkları vurgularla yükseköğretimin iyileştirilmesine yönelik yapılan girişimlere karşın sürekli sorunlarla karşı karşıya kalınmasına dikkat çekilmektedir. Örneğin Şenses bu iki akademisyenin çalışmalarında en temel sorun alanlarından yükseköğretim sisteminin ani ve hızlıca genişlemesi olarak tanımladıklarından söz etmektedir. Yükseköğretim sisteminin hızlı genişlemesinin sorunlarının Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimlerine de doğrudan yansıdığını bu doktora tezi kapsamında ifade etmek gerekmektedir. Üniversite sayısında sırasıyla, 1982, 1992 ve 2006-2007 yıllarındaki hızlı genişlemede İİBF çatısı altında gerek Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ve/veya Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi gibi sadece tekil bölüm adlarıyla ya da Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler gibi farklı disiplinlerin ortaklığında bölümlerinde yer alması benzer sorunlarla bu alandaki eğitim-öğretimi etkilemektedir.

Üniversitelerin web siteleri ve ÖSYM Yükseköğretim istatistikleriyle geliştirdiği makalesinde Uğur Ömürgönülşen (2010) Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümlerinin 2000’lerde yeni kurulan üniversitelerine yer vermektedir. 2006 tarih ve 5467 sayılı Kanunla *Adıyaman (SBKY), Ahi Evran, Aksaray, Erzincan, Hitit ve Uşak* üniversiteleridir. 2007 tarih ve 5662 sayılı Kanunla *Bilecik, Bingöl, Çankırı Karatekin (SBKY), Karabük, Karamanoğlu Mehmetbey, Kırklareli, Kilis (SBKY), Muş Alparslan ve Nevşehir* Üniversiteleridir. 2008 tarih ve 5765 sayılı Kanunla kurulan *Bartın (SBKY), Bayburt, Gümüşhane (SBKY), Şırnak ve Tunceli* üniversiteleridir (Ömürgönülşen, 2010: 127-128).

Sayarı (2015: 256) Türkiye’de son yıllarda siyaset bilimci sayısının eskiye oranla artışından söz etmektedir. 1960’lar ve 1970’lere kadar az sayıdaki siyaset bilimcilerin Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi ile akademik camiada yer alışlarına değinmektedir. Gerek devlet üniversiteleri gerekse vakıf üniversiteleri bünyesinde kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri’nde bu bölümlerin sayısal artışla tüm Anadolu’ya yayıldığını ifade etmek gerekmektedir.

Hakan Mehmet Kiriş ve Hüseyin Gül (2017) YÖK ATLAS verileriyle oluşturdukları indeks doğrultusunda “SBKY ve KY Bölümlerinin Kadro Genişliğine Göre Sıralamasını” çalışmalarında yer vermişlerdir, araştırma sayesinde şu tespitler gerçekleştirilmiştir (Kiriş ve Gül, 2017: 2118-2120):

“Türkiye’deki tüm SBKY ve KY bölümleri içinde en geniş ve oturmuş kadro Ankara Üniversitesi SBF SBKY Bölümünde bulunmaktadır. Ankara Üniversitesi SBF SBKY Bölümünde mevcut profesör sayısı toplam doçent ve yardımcı doçent sayısından fazladır. 18 profesöre karşılık, 8 doçent ve 9 yardımcı doçent doktor bulunmaktadır. Kadro olarak en zayıf bölüm olan Bitlis Eren Üniversitesi KY Bölümünde ise, profesör doktor ve doçent doktor bulunmamakta, 3 yardımcı doçent doktor yer almaktadır.

Sayıları hızla artan üniversiteler üzerine *Türkiye’de Üniversitelere İlişkin Politikalar ve Üniversitelerin Kuruluş Yeri Seçimi* başlıklı yayınlanmamış doktora tezi çalışmasında Sultan Kavili Arap (2007) üniversitelerin “dış” etkiye olan açıklığını iki başlık altında incelemektedir. Türkiye’de üniversiteler siyasal yapı ve yaklaşımlarından etkilenen kurumlar olarak, üniversitelerin kuruluş yeri seçimlerinde bu yapının etkinliği araştırılmıştır. Türkiye’de üniversite kuruluş yeri seçiminin genel bir örneklik planından uzak, üniversitenin kurulduğu dönemdeki siyasal ve ekonomik tercihlere göre şekillendiği görülmektedir.

Sultan Kavili Arap (2007) üniversitelerin kuruluşlarına yönelik bu iki ölçüt üzerine tarihsel bir değerlendirme ile çözümlenmeye çalışmıştır. Bu amaçla ülkenin siyasal dönüşümleri ile üniversitelerin kuruluşları arasındaki bağlantının belirlenebilmesi adına, Cumhuriyet döneminin tarihsel sınıflandırması yapılmış her dönemi kapsayacak bir üniversitenin seçilmesi ile araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur.

Türkiye’de Üniversitelere İlişkin Politikalar ve Üniversitelerin Kuruluş Yeri Seçimi başlıklı doktora tezinde Kavili Arap (2007) bu üniversitelerin kuruluş öyküleri ile üniversitelerin kuruluşlarındaki yasal düzenlemeler, kalkınma planları ve meclis tutanaklarını tarihsel sırayla incelemeye almıştır. Kalkınma planlarında yer verilen düzenlemelerin ve gerekçelerin zaman içerisinde politik yatırım, oy potansiyeli, siyasi baskı ya da lobi çalışmalarına göre üniversitelerin kurulduğuna değinilmektedir. Bu konudaki kararlarda üniversitenin ihtiyaçları, talepleri ve önerilerinden ziyade siyasal kararların etkili olduğu ifade edilmektedir.

2000’lerde üniversite ve bölüm sayılarındaki artışın, bir anlamda kaynak, öğrenci ve akademik kadroların yeterliliğine bakılmaksızın kontrolsüzce açılışlar, yorumlar ve tartışmaları da beraberinde sürüklemiştir. Bu kurulan üniversiteler arasında yer alan Kilis üniversitesiyle ilgili anılarını aktaran İsmail Güvenç (2016) bu dönemde yükselen “*tabela üniversitesi kuruluyor*” eleştirilerini (Güvenç, 2016: 42) aktarmaktadır.

Bu eleştirilerin kaynağı 1980’lerdeki üniversiteler ve bölüm sayılarındaki artışlarda belki akademik yazında çok ifade edilmeyen, gerek öğrenci tercihleri, mezun olan okulun iş başvurusundaki etkisiyle akademisyenlerinde, lisans ve lisans sonrası eğitimlerindeki üniversite ve bölümlerin kişilerin mesleki kabullerinde görünemeyen bir değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır. Bu dönemlerde sanırız ki, YÖK örgüt yapısında yer almayan bununla birlikte “merkez (büyük kent)” üniversiteleri ve “taşra üniversiteleri” ifadeleriyle bir sınıflamaya yol açıldığı görülmektedir. Üniversitelerdeki bu adlandırmalar konusunda 18 yıllık taşra üniversitesinde (Malatya’da) çalışan biri olarak S. Kemal Kartal eleştirmekte ve akademik camianın dikkatine sunmaktadır (Kartal, 2007: 189-190).

“Merkez (Büyük kent) üniversiteleri ve Taşra üniversiteleri gibi adlandırmalar günlük dilde kullanılıyor. Bu adlandırmalara, çoğunlukla, büyük kent üniversitelerinde çalışan öğretim üyelerinin daha üstün nitelikli, daha birikimli, daha aydın, daha medeni cesaret sahibi veya daha gelişmiş gibi anlamlar yüklenirken, taşra üniversitelerinde çalışan öğretim üyelerinin az nitelikli, az birikimli, az aydın, az medeni cesaretli veya az gelişmiş gibi anlamlar yüklenmektedir. ... Gözlemlerim bana şunu gösterdi: Merkez ve taşra gibi yerleşme yerleri veya kurum adları bizleri yanılsıza götürür. Merkezdeki herkes gelişmiş, daha iyi, taşradakiler bunun tersi gibi genellemeler artık Türkiye için tümünden geçersizdir.”

Akademik dilde dolaşan “Merkez Üniversiteleri” ya da “Taşra Üniversiteleri” kavramının geçersizliğini ifade eden S. Kemal Kartal söylemine akademik yazında 2017 yılındaki çalışma veri kaynakları analiziyle öğrenci tercihleri ile bölümlerin mevcut durumlarına ilişkin yeni göstergeleri de beraberinde getirmektedir. “Büyük Veri Analizi Temelinde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) ile Kamu Yönetimi (KY) Bölümleri Sıralaması ve Değerlendirmesi” başlıklı makale önce KAYFOR 15’de sözlü olarak sunulmuş ve daha sonra Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisinde KAYFOR 15 özel sayısında yayımlanmıştır. Hakan Mehmet Kiriş ve Hüseyin Gül (2017) bu makalelerinde, YÖK ile yeni dijital veri bankası YÖK ATLAS’ın bilgi depoları olarak zenginliklerine dikkat çekerek, sadece önlisans ve lisans öğrencilerinin üniversite tercihlerine kılavuzluk sağlamadığı aslında bölümlerinde kendi mevcut durumlarının görmelerine ve gerekli iyileştirmeler ile yeni stratejiler geliştirme de etkin kullanabilecek önemli bir kaynak olarak tarif etmektedirler.

“Büyük Veri Analizi Temelinde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) ile Kamu Yönetimi (KY) Bölümleri Sıralaması ve Değerlendirmesi” başlıklı makalede Kiriş ve Gül (2017), öncü bir çalışmayla YÖK ATLAS 2016 verilerinden yararlanarak oluşturdukları indeks doğrultusunda, Türkiye’deki Siyaset Bilimi ve Kamu

Yönetimi (SBKY) ile Kamu Yönetimi (KY) bölümlerinin genel görünümünün belirlenmesini hedeflemişlerdir. Araştırmada ikincil veri analizi yöntemi kullanılarak, öğretim üyesi sayıları, öğrenci sayıları, üniversite sınavındaki puan durumu ve tercih edilebilirlik gibi göstergelere göre bölümlerin sıralamaları yapılmıştır. Bu tablolardan elde edilen bilgiler değerlendirilip yorumlanmış ve Türkiye’deki SBKY ile KY bölümlerinin genel olarak kalitesini, kapasitesini, niteliğini ve tercih edilebilirliğine ilişkin yargılara ulaşılmıştır. Bu başlıklardaki sıralamaları tablolar üzerinden değerlendirmelere yer verilirken, araştırma geniş kapsamlı ve Türkiye’deki bütün SBKY ile KY bölümlerinin eş zamanlı akademik görüntüsünü sunması açısından da kıymetlidir. Var olan ama aktif akademik araştırmaların kullanımda belki sınırlı olan böyle bir kaynağın varlığı ve kullanılmasına yönelik bu araştırma aynı zamanda diğer araştırmacılara ve bölümlere de yol gösterici rehber olabilir. Bununla birlikte, titiz bir çalışma örneği gösterilerek sonuçlar ve rakamlardaki dikkat çekici düşüşler gözardı edilmemiş, akademik hassasiyetle her bir rakam, başlık ve bölümde özgün bir araştırma örneği sunulmuştur.

“Türkiye’de Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretiminde Yakın Dönemde Yaşanan Gelişmeler (1982–2006)” başlıklı bildiriye *IV. KAYFOR*’da sunan. Uğur Ömürgönülşen (2007) *KAYFOR II*’de sunduğu ve kamu yönetimi lisans öğretiminin daha çok kuramsal çözümleme ve tarihsel gelişimine yer verdiği çalışmasını güncelleyerek devamı niteliğindeki bu bildiriye geliştirmiştir. Yazar özellikle Türkiye’de kamu yönetimi öğretiminin kurumsallaşma sürecinde tümüyle değişimin yaşandığı 1982–2006 dönemini ele alırken, 2000’li yılların ayrıntılı değerlendirmesine de yer vermektedir. Aynı zamanda çalışma kamu yönetiminin mevcut durumunu kurumsal gelişmeler, öğrenci sayısı ve akademik kadrodaki gelişmeler, öğretim programlarındaki gelişmeler ve akademik yayın ve ders materyalindeki gelişmeler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Türkiye’de kamu yönetimi lisans eğitiminde 1980’lerle başlayan çeşitlenme ve farklılaşmalara dikkat çekerek yakın tarihe gelişmeleri taşımaktadır.

Türkiye’de üniversitelerde Kamu Yönetimi merkezli eğitim-öğretim dört bölümde yapılmaktadır. Bu bölümler “Kamu Yönetimi”, “Siyaset Bilimi”, “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi” ve “Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler”dir (Alkuş, 2010: 19). Aslında küçük bir fark olsa da, Ankara SBF’nin bölüm ismi SBKY yerine değişik bir sıralamayla Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimidir. 2006 yılındaki Kanunla kurulan 15 üniversiteden 6’sında, 2007 yılında 17 üniversiteden 9’unda ve 2008 yılında

9 üniversiteden 5'inde Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri kurulmuştur. Türkiye'de 1990'lı ve 2000'li yıllar kamu yönetimi öğretimi açısından yaygınlık kazanan yıllar olarak yer almasına yazar dünyadaki uygulamalara paralel gelişmelerin yaşanmadığına dikkat çekmektedir. Dünya'da Kamu Yönetimi eğitimi- öğretimi veren kurumların sayısındaki azalışla birlikte isimlerin değiştiğine dair gelişmeler yaşanırken, Türkiye'de yükseköğretime olan talep artışı, yeni üniversitelerin kurulmasını hızlandırdı (Ömürgönülşen, 2010: 133).

Türkiye'de yeni üniversitelerin kuruluşu özellikle İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin yapısında yer alan bölümlerin sayılarını arttırmaktadır. Bununla birlikte bu artışın hangi bölümleri daha fazla etkilediğine dair, Alkuş (2007) üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakülteleri Kamu Yönetimi bölümleri ile İşletme ve İktisat bölümlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Yazar, 5. Kamu Yönetimi Sempozyumu ve Forumunda (KAYFOR) "*Üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri Bölümlerinin Giriş Puanlarına Göre Durumu*" başlıklı bildiriyle araştırmasını sunmuştur. Araştırma 2007 yılını da kapsayan son beş yıl (2002/3-2007) içerisindeki bu bölümlerin üniversiteye giriş taban ve tavan puanlarının aritmetik ortalamasının alınması yöntemiyle yapılmıştır. Bu bölümlerin mevcut durumları ile karşılaştırılmasının yapıldığı bu çalışmada, aynı üniversitelerin kamu yönetimi, işletme, iktisat bölümlerinin giriş puanlarının birbirine yakın olduğu ve öğrencilerin bölüm tercihlerinde üniversiteleri de dikkate aldıkları görülmektedir.

Bağce (2009) Türkiye'deki üniversitelerin 2008 yılına ait verilerinde, Siyaset Bilimiyle ilgili olmakla birlikte, farklı adlar altında eğitim faaliyetlerinin 104 bölüm tarafından yürütüldüğüne değinmektedir. Siyaset Bilimi kapsamında faaliyet gösteren bölümlerin Kamu Yönetimi, Küresel ve Uluslararası İlişkiler, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği, Uluslararası İlişkiler, Sanat ve Sosyal Bilimler Programları, Siyaset Bilimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler olarak yer aldığı görülmektedir. Yazar, sayısal karşılaştırmalara dikkat çekerek, bu bölümlerde uluslararası ilişkiler bölümlerinin sayısının 41, kamu yönetimi bölümlerinin sayısının ise 36 olduğu bilgisini vermektedir. Kamu Yönetimi bölümlerinin 2009'da 43'e ulaştığı görülmektedir. Bağce (2009) çalışmasındaki verilerin 2008 ile karşılaştırmasına göre, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri 2009'da %100 arttığını, bölüm sayılarının 5'den 10'a çıkmaktaydı (Bağce, 2009: 8).

Türkiye’de Devlet üniversitelerinin eğitimdeki yayılma hızı ve çeşitliliğin Vakıf Üniversitelerinde Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerindeki yapılanmasının da değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ömürgönülşen (2010) vakıf üniversitelerindeki gelişimleri iki tarihsel dönemle açıklık getirmektedir. 1990’ları ilk dönem ve “genel ilgisizlik” olarak belirleyen yazar, ikinci dönemi 2000’ler ve “artan ilgi” olarak ele almaktadır. Vakıf üniversitelerinin 1990’lardaki kamu yönetimi bölümlerine genel ilgisizlik yaklaşımlarının arkasında aslında devlet üniversitelerine göre Batı’daki gelişmelere paralel eğilimleri dikkate ve uygulamaya almalarıdır. Vakıf üniversiteleri, küreselleşmenin üniversite eğitime olan yansımalarına duyarlı yaklaşımlar geliştirerek, kamu sektörü yerine özel sektörün talebini karşılayacak fakülte ve bölümlere öncelik vermişlerdir. Bu dönemde kamu yönetimi ve maliye gibi bölümler vakıf üniversitelerinde sıklıkla yer almadığı da (Ömürgönülşen, 2010: 133) görülmektedir. Chandler (2002) Büyük Britanya’da 1990’lı yıllardaki dönüşümün Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin azalmasına ve yeni düzenlemelerin yapılmasına neden olduğundan bahsetmektedir.

Vakıf üniversitelerinin 2000’li yılları Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin “artan ilgi” dönemi olarak sayısal artışlarla yaygınlık kazandığı görülmektedir. *2000’li yıllarla birlikte ... Yeditepe Üniversitesi (Kamu Yönetimi Bölümü), Atılım Üniversitesi (Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü), İstanbul Arel Üniversitesi (Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü), Gazikent Üniversitesi (Kamu Yönetimi Bölümü), ... sayılabilir* (Ömürgönülşen, 2010: 134). Türkiye’de 8 Ağustos 2009 tarihinde 92’si Devlet ve 45’i de vakıf olmak üzere toplam 137 üniversite eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getirmektedir. Bu üniversitelerin Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin sayıları devlet üniversitelerinde 41, vakıf üniversitelerinde 9 olarak yer almaktadır (Alkuş, 2010: 18).

Türkiye’de uzun yıllar ders veren hocaların hocası olarak Nermin Abadan Unat’ın özel ve vakıf üniversitelerinin öğrenci profilleri üzerine değerlendirmelerini de dikkate almak gerekmektedir. “*Özel veya vakıf üniversitelerindeki öğrenci kalitesi beni hiç tatmin etmedi. Kuşkusuz bir kısım vakıf üniversiteleri iyidir. Mesela Bilgi Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi gibi*” (Kabaş, 2012: 294). Bilkent Üniversitesiyle başlayan Koç ve Sabancı gibi devam eden vakıf üniversiteleri için Metin Heper (2002) sadece gerçek bilimle sınırlanmadan en üst

düzeyde gerçek bilim olanaklarının teşvik edildiği ve bu tür yöntem de başarılı olan öğretim elemanlarının ödüllendirildiği bir sistem olarak tanımlanmaktadır.

2009-2010 öğretim döneminde 6 vakıf üniversitesinde bulunan bölümlerin, 2'si Kamu Yönetimi 4'ü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi olarak adlandırılmıştır. 2000'li yılları "artan ilgi" dönemi olarak tanımlamakla birlikte, 45 vakıf üniversitesinden sadece 6'sında bölümün mevcut olması dikkat çekicidir. Bu bölümlerin sayısal çoğunlukla Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi adıyla kurulması da ayrıca değerlendirilmelidir. Bu bölümlerin öğretim programları kamu yönetimi uzmanlık eğitimi odağından uzak, genel bir sosyal-siyasal bilimler formasyonu oluşturmaya yönelik düzenlenmiştir (Ömürgönülşen, 2010: 134).

Sabancı Üniversitesi'nde lisans eğitim programlarında Siyaset Bilimi bölümünün yer almadığı görülmektedir. Farklı bir uygulama örneği olarak Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi bulunmaktadır. ÖSS ile bu fakülteyi kazanan öğrenciler, 3. ve 4. sınıflarda fakültede yer alan programlar arasından seçimle eğitimlerine devam etmektedirler. Öğrencilerin tercih ettiği programlar arasında Toplumsal ve Siyasal Bilimler de bulunmaktadır. Sabancı Üniversitesindeki bu işleyiş, Avrupa ve Amerika'daki bazı üniversitelerin uygulamalarından örnek alınmıştır. Eğitimde öğrencilerin ilk iki yılda tercih ettikleri programları tanıma ve uzmanlık alanını seçebilmesi önceliğinde şekillendirilmiştir. Bununla birlikte, bu bölünmenin öğrenciler üzerinde yeterli birikimi sağlamada fayda sağlayamayacağı söylenilmektedir. Toplumsal ve Siyasal Bilimler Programından öğrencilerin mezun olabilmesi için en az 124 kredilik 43 ders almaları gerekmektedir. Bu derslerin dağılımı; 43 kredilik üniversite dersi, 18 kredilik zorunlu, 12 kredilik çekirdek seçmeli, 21 kredilik alan seçmeli, 30 kredilik serbest seçmelidir. Eğitim faaliyetleri değerlendirildiğinde, Türk Siyaseti ile ilgili temel derslerin seçimlik dersler arasında yer aldığı, 2008-2009 eğitim yılında bu derslerin bile açılmadığı görülmektedir. Devletin oluşumu başlıklı tek bir dersin seçimlik dersler arasından açılmış olması, henüz programın yeterince gelişemediğinin işareti olabilir (Bağce, 2009: 10-11).

Türkiye'deki yükseköğretim sisteminde Avrupa ülkelerindeki örneklerine karşılık YÖK'ün öğrencinin üniversiteye girdiği yıl belli bir alanda tercihinin belirtme zorunda olmamasını kuralını karşı çıkmaktadır. YÖK Sabancı Üniversitesindeki uygulamaya "bölümlere yatay geçiş yapma hakkı"na da aynı tepkiyi vermektedir. Sabancı Üniversitesi modeli diye bir tanımlamanın aslında olmadığı bu modelin Siyasal

Bilgiler Fakültesi modeli olduğunu Nermin Abadan Unat tarafından ifade edilmektedir. Bu modelin 1980'e kadar devam ettiğine değinirken, uygulamayı da hatırlatmaktadır. SBF'de öğrenciler ilk iki sınıfta ortak dersler görür, üçüncü sınıfta isteklerine göre şubelerini seçerlerdi (Kabaş, 2012: 192).

Mülkiye'nin YÖK'ün düzenlemeleri Fakülte olmaktan çıkarılması ve bölümler haline getirilmesine karşılık Ali Çolak (2009) Sabancı Üniversitesi'nin YÖK ile sürdürdüğü bu konudaki mücadelesini kazanmasını hatırlatarak, Mülkiye'nin terk etmek zorunda bırakıldığı modele geçtiğinden söz etmektedir. Bunun önemli bir fırsat olduğunu ifade eden yazar, Mülkiye eğitiminde en önemli üstünlük olarak nitelendirilen ilk iki sene ortak eğitim alınması uygulamasının tekrar kabul edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu yöntemle öğrenci bilinçli bir tercihle bölümünü seçme olanağına kavuşturulmalıdır. Mülkiye'nin 150. Yılında tüm bu gelişmeleri özetlemek adına yazar tekrar yeniden Fakülte olmalıyız (Çolak, 2009: 9) sözleriyle gündeme taşımaktadır.

Sabancı Üniversitesi Toplumsal ve Siyasal Bilimler programı için Bağce (2009) öğrencilerin farklı alanlara ilgi gösterme arzularından dolayı, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler, Tarih gibi disiplinleri bir araya getirerek bu talebi karşılayabilmek amacını taşıdığından söz etmektedir. Bununla birlikte, programın dağınık görünüm sergilediğine de işaret etmektedir. Programdaki bu dağınıklığı özellikle eğitim-öğretim anlayışının merkezinin sorun veya meseleler yerine öğretim elemanı ağırlığında benimsenmesi olarak (Bağce, 2009: 11) açıklamaktadır.

Toplumsal ve Siyasal Bilimler Programı, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi içinde yer almakla birlikte, ÖSS sisteminde Sanat ve Sosyal Bilimler İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin bir programı olarak kabul görmektedir. Sistemin düzenlemesine göre, fakülte ve programın kurumsallaşma sürecini henüz tamamlayamadıklarını (Bağce, 2009: 11) göstermektedir.

Bağce (2009) Sabancı Üniversitesi Toplumsal ve Siyasal Bilimler Programı örneğiyle Türkiye'de çok disiplinli yaklaşım modeli uygulamasının Siyaset Biliminin alt çalışma alanlarına olan gerekli ilginin sağlanamadığından söz etmektedir. Programın katkısının sosyal bilimler alanında öğrencilere genel kültür kazandırmakla sınırlı kaldığını (Bağce, 2009: 12) vurgulamaktadır.

Küreselleşme üniversite sistemindeki eğitim ve bilimsel araştırma konularının temel önceliğinin piyasa sisteminin bir parçası olarak proje ve işgücü üretmekle yer değişimine neden oluyor olabilir (Arap Kavili, 2007: 294).

Türkiye’deki üniversite eğitiminin sadece diploma alma amacını gerçekleştirmeye yönelik halini eleştiren Nermin Abadan Unat’a göre “... Bütün mesele diploma almak, yoksa amaç öğrenmek değil. Eskiden üniversiteye giden insan, ufkunu genişletmek, yani dünyaya başka türlü bakmak için giderdi. Mesela Paris’te Ecole de Science Politique diye bir siyaset bilimi okulu var: Şimdi bu okula giren kişi, kesinlikle diplomasıya girmek yahut gazetecilik yapmak istiyordur: Yani siyaset bilimini bir meslek olarak seçiyor ...” (Kabaş, 2012: 193).

Ömürgönülşen (2010) Türkiye’de 2009-2010 öğretim yılıyla birlikte lisans eğitimi veren 94 Devlet üniversitesinden 58’inde verilen eğitimin 46’sının Kamu Yönetimi 12’sinin ise Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi adıyla yürütüldüğünden bahsetmektedir. Aynı dönemde, vakıf üniversitelerinin 6’sında bulunan bölümlerin 2’si Kamu Yönetimi, 4’ü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü olarak eğitimlerini sürdürmekteydi. Ömürgönülşen (2010: 135) 45 Devlet ve vakıf üniversitelerinde yer alan 64 bölümün %85’inin yaklaşık olarak 1990’lardan itibaren kurulduğu, geliştiği ve halen kurulma aşamasında olduğundan söz etmekteydi. Üniversitelerde Kamu Yönetimi adını taşıyan bölümlerin çoğunlukla devlet üniversiteleri içerisinde açıldıkları (Alkuş, 2010: 20) dikkati çekmektedir.

Türkiye’de üniversite sayısının son on yıldaki artışıyla birlikte, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin ve Kamu Yönetimi bölümlerinde de aynı artışlar dikkat çekmektedir. Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitiminin genel olarak yaygınlaşmasının, bu alandaki çalışmalara içerik ve nitelik olarak daha ciddi değerlendirmeler yapılmasına gerek duyulmaktadır. Bununla birlikte, Kamu Yönetimi disiplini ve uygulanmalarının çalışılmasında, genellikle konuların karmaşık, çok geniş ve değişken olması nedeniyle alanın araştırılmasını da etkilemektedir (Gül, 2015: 127). Kamu yönetimi disiplindeki değişimi Ciğeroğlu Öztepe (2013) liberal Batı Demokrasilerinde tartışılmaya başlayan Kamu Etiği kavramında incelemektedir. Bu konuya 1980’li 1990’lı yıllarda araştırma ilgisinin arttığından söz eden Ciğeroğlu Öztepe (2013) Türkiye özelinde ayrıntılı değerlendirmektedir. Türk kamu yönetiminde etik kavramını değerlendiren yazar uygulamaya konulan etik sistemi eleştirel bir çözümlemesini yapmaktadır. Ciğeroğlu Öztepe ve Kulaç (2019) Kamu yönetiminde etik

kavramını kamu yöneticilerinin karar verme ve kamu politikaları ekseninden değerlendirmektedirler. Kamudaki etik karar verme sürecine destek olacak etik bir politika alanına odaklanmaktadır. Türkiye’de kurumsal yapıda ve etik kodlar üzerine düzenlemelerin yapılmasına rağmen yolsuzluk ve etik dışı davranışlarda da benzer şekilde değişimin de gözlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Türkiye’de kamu yönetimi disiplininin doğru anlatılmadığı için öğrenciler tarafından gerekli ilgiyi göremediğine değinen Birgül Ayman Güler ve Nuray E. Keskin (2007: 101) “*Kamu yönetimi alanında yönetim-örgüt terimlerine sıkışmış bakış açısı, İngilizce terimler ile modelleri esas alıp bunların içinde dönüp dolaşma yüzeyselliği nedeniyle, alanın, öğrencilerinin gözünde değersizleşmesine neden olmuştur*”.

2008 ÖSYM sınavı sonuçlarına göre Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi hariç tutularak, Siyaset Bilimiyle ilgili eğitim veren bölümlere 11.377 öğrenci alınmıştır. Bu öğrencilerin 290’ının Siyaset Bilimi bölümünde, %48’i de Kamu Yönetimi bölümlerinde eğitim-öğretime başlamaları önemlidir. 2.936 örgün eğitim-öğretimde, 2.314 ikinci eğitim-öğretimde, 221 vakıf üniversiteleri olmak üzere 5.471 öğrencinin Kamu Yönetimi bölümlerini tercih etmiştir (Bağce, 2009: 8-9). Aslında ÖSYM öğrenci tercihlerinde yıllar itibariyle değişkenlikler yaşanmakta, popüler meslek grupları ortaya çıkmakta ve tercihlerde öğrenciler ilgisini ve yönelişlerini değiştirmektedir. Kamu Yönetimi ve SB, SBKY, SBUİ gibi ilgili bölümlere olan ilgi devam etmektedir.

Emre Bağce’ye (2009) göre, Türkiye’de “Siyaset Bilimi”, “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi”, “Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler” ve “Kamu Yönetimi” bölümlerinde yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinde, üniversitelerin ders programlarında belirli bir standart bulunmamaktadır. Bağce (2009) Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümü mezunlarının iş olanaklarına ve bunu gerçekleştirecek ders programından bahsetmektedir. Mezunların, kamu sektöründe, Dışişleri, İçişleri ve Maliye Bakanlığı, yerel yönetimlerin değişik birimlerinde, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında ve özel sektörün değişik alanlarında, Birleşmiş Milletlere bağlı kuruluşlar ve özellikle Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurum ve kuruluşlarda istihdamı amaçlanmaktadır. Bağce (2009) Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümü ders programı ile Kamu Yönetimi bölümü programlarının benzerliğine işaret etmektedir. Ders programları İdare Hukuku ve Kamu Hukuku ağırlığındaki derslere dayanmakta, ayrıca İktisat, Sosyoloji, Türk

Siyaseti, Karşılaştırmalı Siyaset ve Uluslararası İlişkiler dersleri de yer almaktadır. Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümü Programı için Bağce, öğrencilerin kamu yöneticisi ve bürokrat olarak yetiştirilmesine özen gösterildiğini (Bağce, 2009: 9) ifade etmektedir.

Oktay Alkuş (2010) “Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Eğitimi ve Öğretiminin Sayısal Bir Analizi” başlıklı çalışmasında 2009 yılı itibariyle Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminin mevcut durumunu sayılarla araştırmacıların ilgisine sunmaktadır. Yazarın, çalışmasında yer alan alt başlıklar arasında kamu yönetiminde okutulan dersler yer almakta olup Kamu Yönetimi bölümlerinde zorunlu ve seçimlik ders toplam 460 ders okutulmaktadır. Okutulan bu derslerin 313’ü Kamu Yönetimi anabilim dallarına ait dersler iken, 147’si ders Kamu Yönetimi bölümü ve anabilim dallarına yakın alanlarla ilgilidir; 25 ders İşletme, 45 ders ise İktisat bölümüyle irtibatlıdır.

Oktay Alkuş’a (2010) göre, Kamu Yönetimi bölümlerinde destek dersler arasında Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Bilgisayar, İngilizce, İstatistik, Matematik Türk Dili ve benzeri derslerin yer almaktadır. Kamu Yönetimi bölümlerinde okutulan ve seçimlik de olsa destek dersler dikkati çekenlere de verilmektedir: “*Akademik Yazma Becerileri, Feminist İktisat, Güzel Yazı ve Süsleme, Halk Bilimi ve Halk Oyunları, Konuşma ve Sunum Becerileri, Mali Cebir, Masa Tenisi, Mesleki Deontoloji, Mesleki Uygulamalar, Müzik, Resim, Sanat Tarihi, Satranç, Tiyatroya Giriş, Uygulamalı Tiyatro, Web Sayfa Tasarımı*”. Yazar bu seçimlik derslerin varlığına dikkat çekerek Kamu Yönetimi bölümlerinin ders programlarının dikkatle ve özenle gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Alkuş, 2010: 25-27).

Dünyada ve Türkiye’deki gelişmeler karşısında Kamu Yönetimi bölümlerindeki ders listelerinin de sistemli olarak güncelleştirilmesi ve bu derslerin gerekliliğine dair detaylı işbirliklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğretim üyesi olarak Yücel Demirer (2007) kendi yaşam, meslek tecrübesi ve birikimiyle çözüm aramaktadır. Yazar, “Kamu Yöneticisi Eğitiminde Siyasal Teorinin Yeri Ya da Pratik Gereksinimler ile Pedagojik Doğrular Arasında Denge Noktası Üzerine Düşünceler” başlıklı çalışmasını, Kocaeli Üniversitesi SBKY Bölümü ve kendisinin verdiği dersler örneği üzerinden aktarmaktadır. Öğrencileri mezuniyet sonrası iş yaşamlarına hazırlamak amacıyla Demirer “Siyasal Hayat, Sosyoloji, Karşılaştırmalı Siyaset” ve benzeri dersleri bölümde kendisinin verdiğini ifade

etmektedir. Demirer (2007) son yıllarda akademik kurul toplantılarında bazı akademisyenlerin dile getirdiği yorum ve yakınmalar ile öğrencilerin mezuniyet sonrası sınavlara yönelik bilgi arayışındaki farklılaşmaların tartışılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Meslek edindirme sınavlarında başarılı olabilmek için öğrencilerin uygulamada faydalı olabilecek konulara yönelme istekleri için yazar şu hususlara yer vermektedir (Demirer, 2007: 353-354):

“Özellikle ilk iki yılı başarıyla bitiren birtakım öğrencilerimizde onlara geleceğin kapısını açacak KPSS ve benzeri sınavlara ilişkin bir hazırlanma gayreti hissedilmekte, öğrencilerin bu telaş ile uygulamada işlerine yarayacağını düşündükleri konulara yönelme, kuramı boşlama ve hatta aralarında benim verdiğim siyaset ve sosyal bilimler dersleri de olmak üzere bazı dersleri bir bütün olarak angarya olarak görme eğilimi gözlenmektedir.”

Öğrencinin bu yönelişine deneyimsizlik ifadesiyle hoşgörü içerisinde yorum getiren Yücel Demirer (2007) aynı konunun bölüm kurulu ve akademik kurullardaki karşılığının neredeyse “kültür” dersleri sınıflamasına dâhil edilmesini akademik camiada tartışmaya açmaktadır. Çalışmasının gerekçesi ve öyküsünü dünyadaki teorileri gündeme taşıyarak çözümlenme arayışı içerisindeki yazar, küreselleşmenin kaçınılmaz etkisi altında ülkelerin kendi teknik olanaklarından ziyade politik yönelişlerin baskınlığına değinmektedir. Demirer (2007) Kamu yönetici eğitiminde de kısa vadeli gün kurtarma eylemleri yerine sistemli bir düşünme çabasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi Mustafa Kocaoğlu ve Zeynep Nur Özmen (2019) Devletin son yirmi yılda kamu personeli atamalarında başvurduğu Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ile bağ kurarak değerlendirmektedirler. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin tarihsel ve kurumsal gelişmelerine değinen yazarlar üniversitelerdeki kamu yönetimi eğitim-öğretimi ile KPSS arasında uygulamada tam anlamıyla uyumun sağlanamadığını belirtmektedirler. Kocaoğlu ve Özmen’e (2019) göre, üniversitelerde Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde verilen derslerin içeriği KPSS alan bilgisi sınavındaki soruların içeriğiyle uyuşmamaktadır.

KY ve SBKY bölümlerindeki eğitim diliyle ilgili uygulamalara da yer veren Ömürgönülşen (2010) genellikle öğretim dilinin Türkçe ağırlıklı yer almasına değinirken, sınırlı ve farklı dillerdeki örneklerden de bahsetmektedir. *ODTÜ, ... ve Yeditepe Üniversitelerinde İngilizce, Marmara Üniversitesi Fransızca ile en az %30 düzeyinde İngilizce* olmak üzere karma eğitim yapılmaktadır. *Hacettepe, İstanbul Arel ve Pamukkale Üniversitelerinde de %30 düzeyinde İngilizce* olmak üzere karma eğitim

uygulanmaktaydı (Ömürgönülşen, 2004: 65-66; Ömürgönülşen, 2010: 136). Bu üniversitelerin bir kısmı (örneğin, Pamukkale) %30 karma İngilizce eğitim programlarından vazgeçerek tekrar tamamı Türkçe olan programlarla yoluna devam etmektedirler.

Türkiye’de üniversitelerde 2010’ların başlarında (2000’lerin sonlarında) Kamu Yönetimi merkezli eğitim-öğretim, Türkçe, İngilizce ve Fransızca dilleriyle yapılmaktadır. Türkçe eğitim-öğretim yapan bölüm sayısı 39, İngilizce öğretim yapan bölüm sayısı 11, Fransızca öğretim yapan bölüm sayısı 3 idi. Kamu yönetimi bölümleri arasında İngilizce öğretim yapan devlet üniversitesi bulunmamaktadır. Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümüne sahip ve bu bölümde İngilizce eğitim-öğretim veren tek vakıf üniversitesidir. Devlet ve vakıf üniversitelerinin Siyaset Bilim bölümleri arasında Türkçe eğitim verilmediği, Bilkent İhsan Doğramacı ve İstanbul Bilgi üniversitelerinde İngilizce, Galatasaray Üniversitesinde Fransızca öğretim yapılmaktadır. Daha tam olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi olan bölümler arasında Fransızca eğitim-öğretim yapan devlet veya vakıf üniversitesi bulunmamaktadır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü olarak İngilizce eğitim yapan tek üniversite ODTÜ’dür (Alkuş, 2010: 20).

Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye’nin 2008-2009 Eğitim ve Öğretim yılıyla birlikte bütün bölümlerinde Yabancı Dil Hazırlık sınıfı zorunlu hale getirilmiştir. Türkçe dilinde eğitim-öğretim yapmanın yanında, öğrencilerin bir yabancı dil öğrenmelerine yönelik düzenlemeler de yapılmıştır (Göle, 2009: 14).

Sosyal bilimlerin diğer alanlarında yabancı dille öğretim yapılmasının getirilerini savunanlarla, aslında hiç de katkı sağlamadığına dair tartışmalar KY ve SBKY bölümleri (Ömürgönülşen, 2004: 66; Ömürgönülşen, 2010: 136) yer almaktadır. Bazı üniversitelerde zorunlu hazırlık sınıfı uygulamaları yer alırken, ders programlarında seçimlik olarak yabancı dil dersleri de bulunmaktadır (Bağce, 2009: 13).

Türkiye’de üniversitelerde öğrenci kontenjanı sayılarında da ciddi farklılıklar da bulunmaktadır. Siyaset Bilimi ile ilgili bölümlerin öğrenci sayılarında da Bağce (2009: 13) bu farklılığı görülebildiğinden bahsetmektedir.

“Örneğin Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’ne her yıl 20 öğrenci alınmaktadır; hâlbuki Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü’ne 300’ü aşkın öğrenci alınmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’ne 88; İstanbul ve Marmara Üniversiteleri Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümlerine ve Ankara Üniversitesi ve Kocaeli Üniversiteleri Siyaset

Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümlerine 93 öğrenci alınmaktadır. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'ne 82, Sakarya Üniversitesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümlerine 82 öğrenci alınmaktadır. Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümüne 40'ı burslu olmak üzere 140, Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümüne 15'i burslu olmak üzere 65 öğrenci alınmaktadır. Fatih Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'ne İngilizce alanında 10'u burslu 60, Türkçe kısmına 10'u burslu toplam 60 öğrenci alınmaktadır. Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümüne ise başarı ve destek burslu olarak 30 öğrenci alınmaktadır.”

Oktay Alkuş (2010: 25) Kamu Yönetimi bölümlerinin lisans düzeyi kontenjanlarına da yer verdiği araştırmasında kontenjanların 41 ile 205 arasında değişimine dair bilgiler aktarmaktadır.

“Kamu yönetimi bölümlerinin kontenjanlarına göre üç gruba ayrıldığı söylenebilir. Üst grupta “100 ve üzeri” kontenjanlı 9 bölüm yer almaktadır. Bu üniversiteler “Dumlupınar”, “Gazi”, “İstanbul”, “Selçuk”, “Muğla”, “Karamanoğlu Mehmetbey”, “Pamukkale”, “Uludağ” ve “Süleyman Demirel”dir. Orta grupta “82–93 arası kontenjanlı 8 bölüm vardır. Bu bölümler “Bilecik”, “Gaziosmanpaşa”, “Dokuz Eylül”, “Akdeniz”, “Sakarya”, “Çanakkale Onsekiz Mart”, “Kahramanmaraş Sütçü İmam” ve “Hitit” üniversitelerine bağlı bölümlerdir. Alt grupta da “41–77 arası kontenjanlı 14 bölüm bulunmaktadır”.

SBF’de 2009 yılında öğrenci sayısının %50 oranında azaltılarak, birinci sınıfa kayıtlı 800’lü öğrenci sayısının 470’e indirildiği, Fakültede öğrenci sayısının 4600’den 2400’e düşürülmesiyle sınıfların ortalama 70 kişilik kontenjanlarda oluşturulmasının sağlandığı ifade edilmektedir. Bu karar için üniversite giriş sınavında çok başarılı olan, iyi yetişmiş lise mezunlarının Fakülteye öğrenci olarak kazanılmasını sağladığı gibi, eğitimin daha verimli ve etkin olmasını da sağladığından (Göle, 2009: 14) söz edilmektedir.

Türkiye’de SBKY ve KY alanında lisans eğitimi yapan üniversitelerin güncel sayılarına YÖK ATLAS verileriyle Kasım 2017 tarihli Hakan Mehmet Kiriş ve Hüseyin Gül (2017: 2111) çalışmalarında yer vermişlerdir.

“Türkiye’de bulunan üniversitelerde SBKY ve KY alanında lisans eğitimi yapan 95 bölümden, 79’u devlet, 16’sı vakıf üniversiteleri bünyesinde yer almaktadır. Devlet üniversitelerindeki bölümlerden 47 tanesi siyaset bilimi ve kamu yönetimi (SBKY) ve 32 tanesi ise kamu yönetimi (KY) ismini taşımaktadır. Vakıf üniversitelerinde ise siyaset bilimi ve kamu yönetimi (SBKY) bölümleri ağırlıkta yer almaktadır. YÖK ATLAS verilerine göre vakıf üniversiteleri bünyesinde yer alan 16 bölümden 12’sinin adı siyaset bilimi ve kamu yönetimi (SBKY) iken; sadece Yeditepe Üniversitesi’nde bölüm adı kamu yönetimidir. Bunun yanında 3 üniversitede bölümün adı sadece siyaset bilimidir.”

Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye de 2009 yılında eğitim-öğretim gören 2.400 öğrencinin 333’ü 48 değişik ülkeden gelen yabancı uyruklu idi. Bu öğrencilerin mezun olduktan sonra iyi birer Mülkiyeli olarak ülkelerinde en üst görevlerde özellikle

Fakülteyi temsil edecek olmaları da önemlidir. Üniversitenin Avrupa Üniversiteler Birliği'ne ve Erasmus programlarına üye olmasının getirileri arasında, başarılı öğrencilerin Avrupa Birliği'ne dahil ülkelerde bir veya iki yarıyıl eğitim görmelerinin yolunu da açmıştır. 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında 55 öğrenci Avrupa'nın önemli üniversitelerine eğitimlere gitmişlerdir (Göle, 2009: 14-15).

Nermin Abadan-Unat (2015: 234) Avrupa'daki üniversitelerin usta-çırak ilişkilerine dayanan yetiştirme yöntemlerinin özellikle Siyaset Biliminde zayıflayan bir görünüm sergilediğinden söz etmektedir. Avrupa'da lisans eğitimini üç yıla indirme bu yetersizliğe neden olmuştur.

Türkiye'de devlet üniversitelerinde, Hukuk, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi eğitim-öğretimi üzerine tarihsel ve dünyadaki gelişmelere göre karşılaştırmalar ve örnekler sunması nedeniyle Nermin Abadan Unat önemli katkılar sağlamaktadır. 1953'de başladığı hocalığa 55 yıldır devam ederken öğrenciye değer vermenin önemine değinmektedir. Eğitim-öğretimdeki “hoca anlatır, öğrenci de dinler” kavramındaki işleyişin de değiştiğini vurgulamaktadır. Abadan Unat'a göre, “Cours magistral” büyük ders devrinin bittiğinden söz etmektedir. Sadece hocanın tek taraflı ders anlatmasını içeren bu modelin, yerini tartışmaların yapıldığı eğitim ortamlarıyla değiştiğini vurgulamaktadır (Kabaş, 2012: 84-85).

Fransız Akademisi'ne üye olan Helene d'Encausse Carrere adında Rus asıllı bilim insanı Ecole'de Science Politique'de (Siyaset Bilimi Okulu) ile Paris Üniversitesi'nde ders verdiği dönemde bu kişiyle tanışan Nermin Abadan Unat'ın anıları arasında d'Encausse'nin ders yükü tercihine dair küçük bir not yer almaktadır. Abadan kendisiyle yapılan söyleşide bu konuda şu ifadelerle yer vermektedir (Kabaş, 2012: 193-194):

“Neden iki üniversitede aynı dersi anlatmıyorsunuz? diye sormuştum. Bana yoo, iki tane ders hazırlamam lazım. Çünkü Paris Üniversitesi'ndeki dersler herkese açık, isteyen herkes girip dinleyebiliyor: Derse gelen insanların yüzde 50'ye yakını, 40 yaşın üstünde. Aralarında okumuş ev kadınları, emekliler var. Onlara farklı bir şey sunmak zorundayım. Ama Siyaset Bilimi Okulu'nda, daha detaylı bilgi vermek mecburiyetindeyim.”

Akademik kariyer yapmış kişilerin “doğru hitabet, dersi ilginç şekilde anlatmak” gibi becerileri kazanmış olması gerekmektedir. Bu kazanımlarda “kürsü hâkimiyeti” olarak uygulamada yer bulmaktadır (Kabaş, 2012: 291).

Bağce (2009) ABD ve Avrupa’da eğitim-öğretimde kullanılan uygulama örneklerinin eğitime ve başarıya olan katkısından söz ederken, Türkiye için de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde öğrenci ve sorun çözme odaklı uygulamaların geliştirilmesinin eğitimin başarısını da artıracığına değinmektedir. Örneğin, ABD’de ders programları proje ve sorun çözme temellerinde, seminer, atölye çalışmaları, sınıf içi tartışmalar, öğretim elemanları ve danışmanlar nezaretinde yazılar ve projeler hazırlanması şeklinde tasarlanmıştır. Bologna süreciyle Avrupa’da “öğrenci ve sorun odaklı yöntem” kullanılmıştır. Gerek ABD gerekse Avrupa’da öğretim elamanları bilgi aktarmak ve öğretmek işlevi yerine yöntem kazandırmaya yönelik eğitim ilkelerini temel ilke benimsemişlerdir. Öğrencilerin merak, araştırma, analiz ve senteze dayalı alışkanlık ve davranış değişikliklerini edinilme sürecinde yapılan bu yenilikler ve uygulamalar, klasik ölçme değerlendirme yöntemi olarak sınavların sorgulanmasına da neden olmuştur (Bağce, 2009: 14).

“Yüksek Öğretimde Avrupalılaştırma” başlıklı çalışmada yükseköğrenimin amacı, işlevleri ve uygulamalarını değerlendiren Fatih Demir (2015) uluslararası nitelik kazandırma ilkesiyle tasarlanan yükseköğretim politikaları ve programlarının rekabet bazen de işbirliği koşullardan etkilendiğine değinmektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumları eğitsel yapıları, ders programlarının içeriği ve öğretme metotlarıyla Avrupalılaştırma ve küreselleştirme süreçlerine farklı biçimlerde yanıtlar verdiğiinden söz etmektedir.

“Kamu Yöneticilerinde Bulunması Gereken Nitelikler ve Bu Niteliklere Uygun Kamu Yönetimi Eğitimi” başlıklı çalışmada Ziya Çoker (2007) Emekli Vali olarak bu konuda gözlem ve deneyimlerine de yer vermektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi alanında araştırmaların eksikliğine değinen yazar, bu konuda Türk kamu yöneticileri ve üniversitelerin Kamu Yönetimi bölümleri arasında kurulacak işbirliğinde ortak çalışmaların üretilebileceğinden söz etmektedir. Çoker (2004) Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde derslerde örnek olay kullanılmamasını önemli bir eksiklik olarak değerlendirmektedir.

Nail Öztaş (2009) Türk Kamu Yönetimi öğretiminde tek taraflı ders anlatma yönteminin halen yoğun ve yaygın biçimde kullanıldığından, ancak farklı eğitim tekniklerinden ya da modern yöntemlerden pek faydalanılmadığından söz etmektedir. Bu tespitini de şu örneklerle açıklamaktadır: “*Vaka çalışması (case study), yaparak ve hizmet ederek öğrenme (experiential and servise learning), disiplinler arası öğretim*

(*interdisciplinary teaching*), *misafir konuşmacı (guest speaker)*, *rol oynama (role playing)* gibi öğretim teknikleri ya hiç kullanılmamakta ya da yok denecek kadar az kullanılmaktadır” (Öztaş, 2009: 76). Bu ifadelerin 2009 yılında yazında yer almasının eğitim-öğretimdeki yöntem ve metotlarında geleneksel yapıdan çok da uzaklaşmadığının bir göstergesidir.

Kamu Yönetimi eğitimindeki öğrencilerin algısını inceleyen çalışmalar bulunmakta olup Yakup Altan, Uysal Kerman ve Mehmet Aktel’in (2009) “Kamu Yönetiminde Lisans Öğretimi: Kamu Yönetimi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı çalışması buna örneklerden birisidir. Türkiye’deki coğrafi bölgeler dikkate alınarak belirlenen yedi üniversitenin birinci öğretim ve ikinci öğretim Kamu Yönetimi lisans öğrencileriyle yapılan anket çalışmasının ayrıntılı analizini içeren bu makalede Kamu Yönetimi Bölümü öğrencilerinin mevcut durumları ve Kamu Yönetimi öğretimine yönelik algıları değerlendirilmektedir. Anket öğrencilerin Kamu Yönetimi bölümü tercih etmelerindeki bilinç düzeylerini, öğrenim süresince içinde buldukları koşulları ve kamu yönetimi öğretiminin kendilerine sağlayacağı katkılar gibi geniş kapsamlı değerlendirmeyi kapsamaktadır. Kamu Yönetimi Bölümü öğrencilerinin ÖSYM tercih dönemi ve öğrenciliği ve mezuniyet sonrası algısını, üç ayrı önemli dönemeci (engel, eşik, kırılma veya sıçrama) değerlendirmek, eğitim ve öğretimin talep tarafının analizine önemli bir katkıdır.

“Hitit Üniversitesinin Çorum İline Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Katkısının Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerinden Değerlendirilmesi” başlıklı makalede Coşkun Akça (2018) üniversitelerin kuruldukları illerin ekonomisine ve sosyo-kültürel yapısına etkilerini Çorum ilindeki incelemesiyle yanıt aramaktadır. Araştırma, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki 402 öğrencinin katıldığı bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Çorum ilinin ekonomisine üniversitenin varlığı, talep artışı, istihdam artışı ve gelir seviyesindeki yükselişe olumlu katkı sağladığı ifade edilmektedir. Araştırmada sosyo-kültürel değerlendirmelerde ise aynı başarının yakalanamadığı, üniversite ve il halkı arasında tam anlamıyla ortak bir hareketin geliştirilemediğine de dikkat çekilmektedir.

Bir diğer alan araştırması Celalettin Serinkan ve Esin Barutçu (2006) tarafından “Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma” başlığındaki makaledir. Pamukkale Üniversitesi İİBF İşletme bölümü öğretim üyesi kadrosundaki her iki araştırmacı

üniversitenin İİBF bünyesinde öğrenim gören İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi ve Maliye Bölümündeki üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kariyer planlarıyla kişilik özelliklerinin belirlenmesini ve aralarında kurulabilecek bağların ortaya çıkartılmasını hedeflemişlerdir. Araştırma bulguları arasında öğrencilerin okulu bitirdikten sonra %24,1'i kamu sektöründe çalışmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Serinkan ve Barutçu (2006) araştırma sonuçları üzerine öğrencilerin gerek kişilik özelliklerine gerekse bilgiyi kullanabilecek meziyetlerin kazandırılmasında özellikle üniversitelerdeki rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin önemine değinmektedirler.

Yelkikalan ve Pazarcık (2005) İşletme eğitim-öğretimde küresel etkileri Biga İ.İ.B.F İşletme Bölümü ders programlarındaki değişim üzerinden incelemişlerdir. Araştırmacılar, 1994-1995 ders yılıyla birlikte on bir yıllık dönemde meydana gelen değişimi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma on bir yıllık bir dönem ve yeni kurulan üniversiteler arasında yer almasına rağmen verilerin toplanılmasında sıkıntılarla karşılaşıldığı ifade edilmektedir. On bir yıllık dönemde ders programlarına son birkaç yıl öncesi hariç diğer yıllara ulaşmanın detaylı ve düzenli arşiv çalışması olmaması nedeniyle zorluğunu ifade eden yazarlar, verilere Fakülte kararları, ders programları ve öğrencilerin dosyalarından derleyerek ulaşmışlardır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde, danışmanlık, kariyer planlaması ve mezunlarla ilişkilerin düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bölümlerin mezuniyet sonrası öğrencilerin çalışma alanlarına yönelik yeterli bilgi sahibi olamamaları, çözüm için gerekli eğitim planlaması dahi yapılamamaktadır. Eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerinde başarıya ulaşabilmek için, üniversite ve bölümde danışmanlık ve kariyer planlamasının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesine zemin hazırlamalıdır (Bağce, 2009: 15).

Abadan Unat öğreten-öğrenci ilişkisinin Yavuz Abadan'la birlikte kendilerinin de gelişimine, günceli yakalamalarına fırsat verdiğine değinmektedir. "Biz ilginç fikirleriyle derslerimizi zenginleştiren öğrencilerimizle yakın ilişkiler kurardık. İyi öğrenci, insanın çağını anlamasına yardım eder. Gençlerle konuşmazsan, gençleri anlayamazsın" ifadeleriyle öğrencisi İlber Ortaylı örneklendirmektedir. Siyasal Bilgiler ile Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesini bir arada okuyan öğrencisini "çok takdir ettiğim, eskilerin deyimiyle fevkalade velut yani bereketli bir çocuk" olarak (Kabaş, 2012: 304-305) aktarmaktadır.

İİBF mezunlarının kamu ve özel kesimde, karar ve uygulamaya ilişkin görevlerde yer almaları, bu bölümlerinin eğitim programlarının temel bilgiyi ve beceriyi merkeze alan düzenlemeler yanında dünyada ve Türkiye’deki gelişmelere de duyarlı, güncelleştirmelerle desteklenmesi öne çıkmaktadır. Bu eğilimlerin farkındalık örneği olarak İnönü Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde başlatılan ÇED eğitimlerine değinmek yerinde olacaktır. Bu konudaki çalışmaları S. Kemal Kartal ve Mihriban Şengül (2001) “İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde ÇED Dersinin Okutulması Gerekliliği İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Örneği” başlığında aktarmışlardır. Yazarlara göre, Türkiye’de 1993 yılındaki ÇED Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesine ve uygulanmaya başlanmasına rağmen, bu alanda görev alacak farklı disiplinlerden meslek elemanlarının yetiştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. S. Kemal Kartal ve Mihriban Şengül (2001) Türkiye’de herkesi ilgilendirmesine ve etkilemesine rağmen, çalışma ve eğitim ortamlarında “çevre” konusunda yeterli duyarlılık ve sorumluluk geliştirilemediğini vurgulamaktadırlar. Çevre eğitimleri; üniversitelerin Çevre Mühendisliği bölümlerinde ya da üniversitelerin çevreyle ilgili araştırma merkezlerinde bazen de gönüllü örgütlerin seminer türü çalışmalarıyla sınırlıdır. Kartal ve Şengül bu durumda, İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, ÇED eğitimi meslek elemanı yetiştirme konusundaki, tek örneği teşkil ettiğine değinmektedirler. Bu çalışmanın temel amacını yazarlar, ÇED için eğitim uygulamalarıyla, bu konuda bilinçli ve uzman kamu yöneticilerini yıllardır yetiştirenler olarak, bir örnek olay içerisinde bu yoldaki deneyim ve çabanın diğer bölümlere ve ilgili çevrelerin dikkatine, ilgilerine ve değerlendirmesine sunulmuştur. İnönü Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünün çevre eğitimine verdiği önem lisans öğrencileri için 18 kredilik çevre dersine yer vermesiyle somutlaşmıştır. Yazarlar tüm üniversitelerde lisans düzeyinde verilecek ÇED eğitimiyle aslında ulusal çevre ve ÇED mevzuatını uygun kendi işini ve çevreyi koruyan kararlar veren mezunlar yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Üst düzey yönetici yetiştirme sürecindeki gelişmelerin eğitim programlarını ve uygulamalarını etkilemektedir. Yöneticinin karar mekanizması sadece çalıştığı kamu ya da özel kesim içerisinde sınırlı kalmamaktadır. Örneğin, çevre ve çevre sorunlarındaki artışlara dikkat çekerek, Bekiş ve arkadaşları (2011) işletmelerde ve kamu kurumlarındaki orta ve üst düzey yöneticilerin bu konuda duyarlı ve sistematik yaklaşımlar geliştirilmesi için İşletme İktisat ve Kamu Yönetimi programlarının lisans

bölmelerinde çevre içerikli derslerin yer almasının önemine değinmektedirler. Bu amaçla yazarlar Türkiye’de üniversitelerin İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi lisans programlarında çevre içerikli derslerin verilme düzeyini araştırmışlardır. Çevre içerikli derslerin verilme düzeyine dair araştırma sonuçları arasında İşletme lisans programında %10, İktisat lisans programında %41, Kamu Yönetimi programında yaklaşık %30 olduğuna ulaşılmıştır. Yazarlar, çalışma temalarının daha önce ele alınmadığına dikkat çekerek, Türkçe ve yabancı literatüre katkı sağlamanın yanında, Türkiye’deki üniversitelerin lisans programlarındaki çevre sorunlarının programlanmasında bilgi sağlamayı amaçladıklarına yer vermektedirler. Araştırmada sadece 94 devlet üniversitenin ele alınması, görüşme ve anket yapılamaması çalışmanın sınırlılıkları olarak dile getirilmiştir. Bekiş ve diğerleri (2011) tarafından yapılan bu çalışma “çevre içerikli dersler” ile tek bir ders grubu üzerinden alana katkı sağlamakla birlikte, eğitim-öğretim programlarının dış etkiler ve gelişmelere karşı olan duyarlılığını da göstermektedir.

“Lisans Düzeyinde Bazı Kamu Yönetimi (Yönetim Bilimi) Ders Kitaplarının Görsel İçerik Analizleri” başlıklı kitap bölümüyle Naci Karkın (2007) ders kitaplarının içerikleri kadar görsel niteliklerinin de etkili olduğuna dikkat çekmekte, yerli ders kitapları ile yabancı ders kitaplarını belirli başlıklarda karşılaştırmalarıyla elde edilen sonuçlar ve önerilere yer vermektedir. Karkın bu çalışmasını daha önce sözlü olarak 2005 yılında ODTÜ’de düzenlenen KAYFOR -3’te yapmış ve daha sonra 2007 yılında A. Şinasi Aksoy ve M. Yılmaz Üstüner editörlüğündeki kitapta bir bölüm olarak çalışma yer almıştır.

Naci Karkın’ın ders kitaplarına yönelik iki çalışması yeniden üretilmiş ve “Kamu Yönetimi Alanında Lisans Ders Kitaplarının Görsel İçerik Analizleri” başlıklı Naci Karkın ve Özlem Özdeşim İkiz (2015) ortak çalışma editörlü bir kitapta bölüm olarak yayımlanmıştır. Bu çalışma Kamu Yönetimi alanında ders kitabı olarak üretilen Türk dilinde ve İngiliz dilinde üretilmiş lisans düzeyindeki 10’ar adet ders kitabının görsel açıdan incelenmesini içermekte olup elde edilen sonuçlar daha önceki çalışmalarla birlikte tartışılmıştır. Elde edilen bulgular arasında, Türk dilinde yazılmış ders kitaplarının daha çok metin ağırlıklı görünümüne karşılık İngiliz dilinde yazılmış ders kitaplarının tablo, şekil, resim vb. görsel öğeler kullanılmasına dikkat çekilmektedir. Karkın ve Özdeşim İkiz (2015) ders kitaplarının görsel içerik analizinde lisans ve lisans üstü düzeyde ders kitaplarına ilişkin literatür bulmanın zorluğuna

değınmekte ve özellikle kamu yönetimi eğıtımına odaklanmış bir analizin bulunmadığını da vurgulamaktadırlar.

“Kamu Yönetimi Ders Kitapları Üzerine Bir Giriş Denemesi” başlıklı makalede Tekin Avaner (2018) Kamu Yönetimi eğıtım-öğretiminde öğrencilerde eleştirel düşüncenin geliştirilmesinde kamucu yönetim anlayışında ders kitaplarının yazılmasına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Mevcut kamu yönetimi ders kitapları ve/veya yardımcı diğer kaynaklarda yaptığı bazı saptamalar üzerine Avaner ders kaynaklarında yapılabilecek iyileştirmelere dikkat çekmektedir. Örneğin bu öneriler arasında, ders kaynaklarının her bölümünde en az bir sayfalık “politika perspektifleri” başlığında öğrenciye ulusal bir liderin karar alma sürecini tanınması, anlaması ve yorumlamasına olanak tanıyan eklemelerin yapılması da yer almaktadır. Kuşkusuz bu tür bir yaklaşımın öğrenci ya da okuyucuya kazandıracaklarını Avaner, kamu yönetimi yönetim bilimi kamu politikası kuramlarıyla birlikte uygulamadaki süreç arasında bağlantıyı kurmalarına destek sağlayacağını vurgulamaktadır.

Hüseyin Özgür ve Mısra Cığeroğlu Öztepe (2015) Kamu Yönetimi eğıtimi-öğretimiyle ilgili literatürün, doğrudan bu spesifik konuyla ilgili akademik eserlerin içerisinde gelişme göstermediği genellikle Kamu Yönetimi disiplini, uygulaması, politika yapımı gibi başka konuların içerisinde yer bulduğuna değınmektedirler. Yazarlar tespiti zor ve emek isteyen bu çalışmalar karşısında, Kamu Yönetimi eğıtımının değırlendirmesini yapabilmenin ve diğer disiplinlerden ayrı geliştirebilmenin kolay olmadığını da vurgulamaktadırlar. Kamu Yönetimi eğıtimi-öğretimi sorunlarının çözülebilmesi için de ülkelerin tarihsel gelişmelerinin ve sosyo-ekonomik, siyasal, yönetsel durum ve geçmişlerinin değırlendirilmesi ve analiz edilmesinin önemine ve geliştirilmesine dikkat çekmektedirler (Özgür ve Cığeroğlu Öztepe, 2015: 283).

Kamu Yönetimi disiplini başlığında Kamu Yönetimi eğıtımını analiz eden Hüseyin Erkul ve Ayşe Özcan’ın (2008) *18. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Kamu Yönetiminde Reform* temalı KAYFOR’da sunulan çalışmalarını örneklendirmek gerekmektedir. “Türkiye’de 1980 Sonrası Kamu Reformlarının Kamu Yönetimi Disiplini Üzerine Etkileri” başlıklı çalışmayla, 1980’lerdeki küresel etkilerin Türkiye gelişmelerini merkeze alan yazarlar, disiplinindeki değışim ve reformların çözümlene tarafını Kamu Yönetimi eğıtimi odağında gerçekleştirmektedirler. Yazarlar çalışmalarında tarihsel ve betimsel araştırma yöntemlerinden faydalanmışlardır. Aynı zamanda Kamu Yönetimi programı bulunan ilgili üniversitelerin internet sitelerinden elde edilen bilgilerle birlikte,

lisans ve lisansüstü düzeyde verilen dersler, seminer ödevleri, tezler ve bilimsel çalışmalar ve faaliyetler araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Araştırmada, reformların Kamu Yönetimi disiplinine olan etkileri ve bu etkilerin Kamu Yönetimi bölümlerinin lisans ve lisansüstü ders izlencelerine yansımaları kapsamlı biçimde değerlendirilmektedir. Erkul ve Özcan'a (2008) göre, 1990'lı yıllardan sonra kamu yönetimi disiplininin kamu işletmeciliği ve yönetişime evrilmesiyle, yönetim yapısında başlayan değişim eğitim-öğretimi de aynı yönde etkilemiştir. Küreselleşme ve devletin küçültülmesi Türkiye'de de görünür gelişmelere neden olurken, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin düzenlemeleriyle birlikte kamu yönetiminin ihtiyaç duyduğu "kamuya yönetici yetiştirme" seçeneğini eğitim alanında da sorgulanmayı beraberinde getirmektedir. Bu değişim ve dönüşümler Kamu Yönetimi öğretiminin kamuya yönetici yetiştirme işlevinden uzaklaştırmaktadır. İşletme biliminin yükselişiyle birlikte Kamu Yönetimi bölümlerinde İşletme ağırlıklı derslerin artışı, Kamu Yönetimi öğretiminin "İşletme yönetimi öğretimine" dönüşebilmesine neden olabilir.

Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (2003b) *Türkiye'de Kamu Yönetimi* başlıklı derleme kitapla Kamu Yönetimi disiplinindeki gelişmeleri farklı dönemler ve başlıklarda inceleyen otuz dokuz makale ile yapılan derleme çalışmasının öncelikli nedenleri kamu yönetimi disiplin ve öğretiminin geliştirmek ve güncelleştirmek arayışıdır. Aykaç ve arkadaşları (2003) Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde Anglo-Sakson ve Kıta Avrupa'sında derleme eserlerin kullanıldığına değinen yazarlar, Kamu Yönetimi öğretiminde, Kamu Yönetimi, Kamu Yönetimine Giriş, Yönetim Bilimi, Bürokrasi, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar gibi farklı adlarla okutulan derslerde ders kitabı ve yardımcı başvuru kaynaklarının yokluğunu vurgulamaktadırlar. Bu derleme kitapta Türkiye'de alanı ilgilendiren konular, gelişmeler, fikirler ve tartışmaların dağınık yer alışlarına değinilerek, süreli yayınlar, konferans ve sempozyum kitapları arasında bu birikimlerin kaybolmasının etkilerine dikkat çekilmektedir. Aykaç ve arkadaşları (2003) Kamu Yönetimi disiplininin gelişiminde temel ve öncü çalışmaların varlığına karşın, örneğin Onar, Balta, Savcı ve Mihçioğlu çalışmalarının yeterince akademik gündemde ele alınamadığı için tartışmaların sürekliliği ve gelişmesinin sağlanamadığını savunmaktadırlar. Alandaki farklı çalışmaların bir kitapta toparlanması, alanın gelişmesi yanında gelişmesine zemin hazırlayacak akademik ilgiyi, merakı, araştırma hevesini ve fikir tartışmalarını geliştirmek için verilen çabalaradır.

Nail Öztaş (2009) Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini ve araştırmalarını değerlendirdiği “Kamu Yönetimi Eğitimi ve Yazınının Sorunları” başlıklı çalışmasında yazında gelişme gösteremeyen konuları saptamıştır. Öztaş (2009) literatürdeki eksiklikler üzerine de bireysel değerlendirmeler ve gözlemlerine yer veren Öztaş (2009) Kamu Yönetimi eğitimi ve araştırmalarındaki yazının gelişim gösteremediğinden söz etmektedir. Öztaş (2009) Kamu Yönetimi disiplininin gelişiminden kaynaklanan süreç Türk Kamu Yönetimi öğretimine mahsus nedenlerle dikkat çekmektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi yazınındaki sorunlu ve gelişmeyen başlıkları Nail Öztaş (2009) şöyle özetlemektedir: Kamu Yönetimi disiplini “takipçilik”, “taklitçilik” koşullarında ilerlemesi sonucunda, Kamu Yönetimi eğitimi özgün yerellik ve yaratıcılıktan yoksun bir gelişim göstermektedir. Disiplinler arası işbirliği ve diyalogun eğitim-öğretimde yerleştirilemediği, genellikle İdare Hukuku merkezli program ve müfredatlar Kamu Yönetimi öğretimini şekillendirmektedir.

Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları başlıklı Kemal Öktem ve Uğur Ömürgönülşen (2004) editörlüğünde hazırlanan kitap, için yazarlar bu eserin Kamu Yönetimi lisans öğrencilerine ders kitaplarından ayrı olarak değerlendirilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Kitap çalışması, son zamanlarda uluslararası kamu yönetimi literatüründe gelişen teorik tartışmaları yansıtmayı ve ulusal kamu yönetimlerin yapı ve işleyişlerine ilişkin güncel konu ve sorunları Türkçe literatüre kazandırmayı amaçlamaktadır. Beş ortak yazarlı kitabın bir diğer farklılığı ise, yazarlar ve akademik tecrübeleridir. Kitapta eseri bulunan yazarlar, farklı üniversitelerden lisans eğitimlerini tamamlayarak, çeşitli yurtiçi ya da yurtdışı deneyimlerden sonra Hacettepe Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümünde yüksek lisans ve/veya doktora öğrenimi gören ya da bu bölümde öğretim elemanı olarak çalışan kişilerdir.

Öktem ve Ömürgönülşen (2004) Kamu Yönetimi Bölümü’ndeki bu genç kuşak araştırmacıların kamu yönetimi alanındaki bilgi birikimini Türk Kamu Yönetimi literatürüne kazandırmak amacı lisans ders kitabını aşacak şekilde düzenlenmiş, dünyadaki ve Türkiye’deki kamu yönetiminin güncel gelişimi ve sorunlarına da odaklanmıştır. Kitap altı bölümde kamu yönetiminin teorik, pratik ve eğitim-öğretime yönelik sorunlarına değinirken, her bölümde konuyla ilgili oldukça kapsamlı tartışmalar yapılmaktadır. Yardımcı bir kaynak tanımlaması da kullanabilecek olan kitabın, bölüm sonlarındaki zengin kaynakçası, sadece lisans öğrencileri için değil, lisansüstü

öğrencileriyle birlikte, araştırmacı, eğitimci, kamu görevlilerinin de faydalanabileceği bir başvuru kaynağı olacağı iddia edilmektedir.

Boğaç Erozan *Siyasetin Bilimi İlter Turan'a Armağan* kitap bölümü için İlter Turan (2015a) ile yaptığı söyleşide Türkiye'de Siyaset Bilimi eğitime dair kendi yaşamından ve mesleki kazanımlarıyla günümüze rehberlik ettiğinden söz edilebilir. Söyleşide Siyaset Biliminin günümüzdeki gelişimine dair İlter Turan'a görüşleri sorulduğunda, geliştiğini hatta bunun için yayınların bir gösterge olabileceğine işaret etmektedir. İlter Turan'a (2015) göre, yurt dışında aboneli olduğu dergiler ya da takip ettiği dergilerde her yıl bir ya da daha fazla Türk akademisyenin makalesi yayımlanmaktadır. Eskiden böyle olmadığını vurgulayan Turan, yurt dışında yayımlanan kitaplar içinde aynı şekilde seçkin yayınevleri tarafından İngilizce, Fransızca ve Almanca kitapların yayımlanmasını da ön plana çıkartmakta olup kitapların yabancı dilde ve yurt dışında yayımlanmasının örneklerinin geçmişte çok az olduğundan bahsetmektedir. Bu gelişmeler siyaset bilimi çevresinin de gelişmesini hazırlamaktadır. Sonuçta siyasal bilimler artık şimdi çok yerde öğretilmesinde bunda etken olduğu söylenebilir (Turan 2015a: 47). Şerif Mardin (2015) uluslararası akademik camiada Türkiye ile ilgili iyi araştırmacıların olduğu bilgisini aktarmaktadır. Weiler (2017: 17) tarafından Kanada Kamu Yönetimi Okullarını kavramsallaştırmak amacının yanında hükümetin halkı eğitmek eylem planına katkı sağlamak amacıyla yayımlanan makalede Türkiye'den Acar ve Özgür (2004) hizmet içi eğitim çalışmasına da atıf vermektedir.

Kamu Yönetimi alanında Türkiye'de eğitim-öğretimin temel sorunlarını bir ölçüde önce 2000 yılında ASPA'nın Kaliforniya'daki yıllık kongresinde sonra da 2007 yılındaki ODTÜ'deki KAYFOR'da Muhittin Acar ve Nail Öztaş (2007) "Kamu Yönetimi Disiplininde Temel Soru(n)lar" başlıklı basılı ortak bildirimleriyle yapmışlardır. Fatma Neval Genç (2015) Kamu Yönetimi disiplini ve disiplinin geleceğini sorgulayan tartışmaların çokluğuna işaret ederek, bu tartışmalarda Kamu Yönetimi eğitiminin yeterince yer bulmadığını, neredeyse ihmal edildiğini tespit etmektedir.

Kamu Yönetimi eğitiminin tarihsel kökenlerini inceleyen Bekir Parlak (2015) yerli literatürde oldukça ender ele alınan bir konu olduğunu, yabancı literatürün bu konuda daha zengin çalışmalara sahip olduğunu söylemektedir. Bu zorluğun farkında olarak kapsam ve içerik de özgün bir metinle literatüre katkı sağladığı görülmektedir. Kamu yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründeki bu boşluklar son yıllarda gerek yabancı

literatürün gerekse Türkiye'deki çalışmaların bir araya getirildiği araştırmalarla tamamlanmaya başlandığı görülmektedir.

Çiner (2015) Kamu Yönetimi eğitim ve öğretimi literatürünü kitap bölümünde bir araya getirmekle alanda çalışacaklara ve bu doktora tezi için yol gösterici olduğu söylenebilir. Yazar, Dünyada ve Türkiye'de 1980'li yıllarla başlayan dönüşümün etkileri arasında yer alan istihdamın kamu ve özel sektör ağırlığındaki değişimine Türkiye odağında değerlendirmektedir. Küreselleşmenin kaçınılmazlığı içersin de özel sektör istihdamın artmasına karşılık, Türkiye'de kamu istihdamının canlılığının korunmasında birçok önemli faktörlerden bahsedilebileceğine değinen Çiner (2015), öne çıkan etkinin devlete hizmet etme geleneğinin devamlılığı olarak açıklamaktadır. Kamu Yönetimi eğitimi literatürünü uluslararası ve ulusal çalışmalarda değerlendirme yöntemine kendi deyimiyle “kuşbakışı” tanımlamasını yapan yazar, alanın geniş literatürüne ancak nasıl tarihsel ve mekânsal özet bir değerlendirme yaptığını iddia etmektedir.

Bağçe'ye (2009) göre, Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerine yoğun öğrenci alımında, bölüm sayılarındaki artışta öğrencilerin kamu organlarında görev alma istekleri de etkilidir. Üniversitelerde yeni bölümlerin açılması ve öğrenci kontenjanlarındaki artışlar yapılırken, mezunların iş bulması ve istihdam edilmesinde dengelerin dikkatle değerlendirilmesi gerekir (Bağçe, 2009: 9, arz-talep dengesinin sağlanabilmesi her alanda olduğu gibi eğitim-öğretim için de geçerlidir. İİBF'nin örgüt yapısı mezunlara geniş iş imkânları sunmakta sadece kamu ile sınırlı kalmayan özel kesimi de içerisine almaktadır. Bununla birlikte, öngörülemeyen nedenlerden dolayı olanakların yaratılmadığı durumlarda mikro okumalarla mezunlara yeni fırsatlar sağlanabilmelidir. İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi tarafından verilen ÇED eğitimi mikro okumaya örnek olarak gösterilebilir. Bu eğitimin verilme nedenleri arasında, “İİBF Mezunları İçin Yeni Bir İş Alanı Oluşturduğundan” düşüncesi yer almaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyindeki düzenlemeleriyle, son yüzyıldaki gelişmeleri ve bununla ilgili zorunlu yasal düzenlemeleri doğru sentezleyerek, yetişmiş ve eğitilmiş insangücü ihtiyacını karşılamaya ilişkin, alanın boşluğu ile İİBF'nin arz fazlalığı arasında dengeleyici çözümler üretildiği (Kartal ve Şengül, 2001: 532-541) görülmektedir.

Türkiye'de mahalli idareler hizmet öncesi eğitimini Hüseyin Özgür ve Sedat Azaklı (2001) ortak bir araştırmada incelemektedirler. Türkiye'deki Mahalli İdareler

Önlisans Programlarını değerlendiren yazarlar mahalli idarelerinin hizmet kalitesi ve verimliliğindeki önemli etkenler arasında nitelikli yetişmiş personeli de tanımlamaktadırlar. Türkiye’de ortaöğretim, önlisans ve lisansüstü düzeylerde ilgili alanda verilen hizmet öncesi eğitim-öğretimleri üzerine yapılan araştırmalara odaklanan yazarlar özellikle önlisans programlarını geniş kapsamlı değerlendiren çalışmaların sınırlı sayıda kalışına da dikkat çekmektedirler. Bu programların temel sorunlarının yeterince tartışılmadığı ya da gündeme taşınmaması dolayısıyla yazarlar hizmet öncesi mahalli idareler eğitiminin mevcut durum tespitini yaparak bu sürecin tamamlanmasına zemin hazırlamaktadırlar. Özgür ve Azaklı’nın (2001) Mahalli İdareler Önlisans Programlarında nadir inceleme konusu olan eğitim-öğretimi geniş kapsamlı bir değerlendirmeye ele almışlar ve yer yer Kamu Yönetimi lisans programları konularıyla da bağlar kurmuşlardır.

Naim Kapucu (2015) Kamu Yönetimi eğitimini Amerika Birleşik Devletleri odağında ele aldığı çalışmasında, akademik çalışmalarda Kamu Yönetimi modeli olma özelliğini koruyan ABD’nin, bu alandaki uygulamalarının tüm dünyada kabul görmesiyle açıklamaktadır. “Kamu Yönetimi Eğitimi ve Öğretimi Literatürü Üzerine bir Çözümleme” başlıklı kitap bölümünde Çiner (2015) dünyada bu alandaki çalışmaların Amerika Birleşik Devletleri’nde yoğun olduğunu söylemekte ve ulusal literatürün Türkiye’de son yirmi yılda daha da gelişme gösterdiğine vurgu yapmaktadır. Bu çalışmaların önemli bir kısmının Kamu Yönetimi Forumlarında sunulan bildiriler olduğuna da değinmektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetimi alanında düzenlenen bilimsel etkinliklerde Kamu Yönetimi eğitimini araştıran Fatma Neval Genç (2015) de editörlü kitap bölümü çalışmasıyla Çiner’in (2015) tespitlerine açıklık kazandırmaktadır. Genç (2015) Kamu Yönetimi disiplininin tarihsel evrilmesinin kamu yönetimi eğitime yansımaları değinirken, Türkiye’de Kamu Yönetimi forumlarında eğitim temasını ele alma şekli ve sıklığına araştırmasında yer vermektedir. Kamu Yönetimi eğitimi temasının işlendiği KAYFOR içerisindeki çalışmalarda en çok %16,6 seviyesine KAYFOR -II’de ulaşıldığı, takip eden yıllar itibarıyla bu oranın giderek düştüğü ve bazı forumlarda eğitim konusunun hiç yer almadığını ortaya koymaktadır (Genç, 2015: 373). Ancak NNY Kayseri KAYFOR’da bu durum oldukça değişmiştir, çünkü 2019 yılındaki bu KAYFOR’un ana teması Kamu Yönetimi Eğitimidir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri farklı bölüm adlarıyla eğitim faaliyetlerine devam etmekle birlikte, bölümler arasındaki ilişkilerin ve ortak bilimsel etkinliklerin artmasına yönelik adımlar atılmakla birlikte, yeterli düzeyde gelişemediği görülmektedir. KAYFOR'un olumlu katkılarının olduğu kabul edilmekle birlikte, bütün bölümlerin bilimsel etkinliğe katılımının sağlanamadığını da değerlendirmek gerekmektedir (Bağce, 2009: 15).

Türkiye'de Siyaset Bilimine özel bir kongrenin olmaması alanın en büyük eksikliği olarak kabul edilmekle birlikte, 15-17 Kasım 2012 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalının ev sahipliğinde, Türkiye'de ilk defa Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongrede sunulan bildirimlerden bazılarının geliştirilmesiyle ve bilim kurulundan geçen makaleler ile *Siyaset Bilimi Araştırmaları: Teori ve Türkiye Uygulamaları* başlıklı kitapla yayınlanmıştır. Demirci, Parlak ve Değirmenci (2014) editörlüğünde 1. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresinden (USİB) ve Bilim Kurulunca seçilen 18 farklı konunun geliştirilmesi ya da talepler doğrultusunda eklenen yeni makalelerle oluşturulan bu kitapla kongre kitabı kavramının ötesinde gelişmiş bir çalışma hedeflenmiştir. USİB 12 Kongre ve Bilim Kurulları adına İnan Özer bu gelişmeleri editörlü bildirimler Kitabının önsözünde değinirken, Kongre Kitabındaki bu farklılaşmanın Ulusal Siyaset Bilimi (USIB) Kongresi gibi gelenekselleşerek literatürde araştırmacılara örnek olması vurgulanmaktadır. Bununla birlikte Kongre Kitabında yer alan 18 konu içerisinde Siyaset Bilimi eğitime yönelik bir başlığın yer almayışı önemli bir eksiklik olarak görülebilir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) ile Kamu Yönetimi (KY) bölümlerinde ortak tartışmaların yürütüleceği ve işbirliği sağlayacak bilimsel toplantılara duyulan ihtiyaç sürekli dile getirilmekte; ancak bu tür çalışmalarda süreklilik sağlanamamıştır. Bu alandaki süreklilik ve eğitim-öğretim odaklı etkinliğin KAYFOR'larla gerçekleşmiştir. 2003 yılında Mersin Üniversitesinin bu konudaki başlattığı çalışmalar Kamu Yönetimi disiplini ile eğitim-öğretim tarafını da geliştirici çalışmaları başlatmıştır. Düzenli ve sürekli katılımın her yıl arttığı bilimsel toplantı olarak KAYFOR ve KAYSEM bu dönemin en önemli gelişmelerinden birisi olarak görülebilir.

"1. Kamu Yönetimi Çalıştayı ve I. Kamu Yönetimi Forumu'nun Değerlendirilmesi" başlığında Tayfur Özşen'in (2004) . Kamu Yönetimi Forumu

(KAYFOR-II) açılış sunuşunda kamu yönetimi alanında bilimsel toplantılara neden ihtiyaç duyulduğuna açıklık getirirken, bilimsel etkileşimi sağlama hedefi kadar bu tür etkinliklerde sürekliliğin sağlanmasının da bir o kadar önemli olduğunu vurgulu şekilde dile getirmiştir.

Tayfur Özşen (2004) Mersin Üniversitesi tarafından, 27-31 Ekim 2003 tarihleri arasında 3. Mersin Üniversitesi Günleri kapsamında *1. Kamu Yönetimi Çalıştayı ve 1. Kamu Yönetimi Forumu* etkinliklerini gerçekleştirmiştir. Çalıştay'ın TODAİE Genel Müdürünün ve Türkiye'deki üniversitelerde bulunan tüm Kamu Yönetimi bölüm başkanları veya yardımcılarının katılımıyla gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Çalıştay için çağrıda bulunulan 34 üniversiteden 17'si bilimsel etkinliğe katılmıştır. Bu çalıştayda iki ana konu üzerinde fikir yoğunlaşmasının sağlanması ve bunların uygulamaya taşınabilmesi hedeflenmiştir. Birinci konu "*Kamu Yönetimi Bölümleri arasında sürekli bir işbirliği sisteminin kurulması*", ikinci konu da "*Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının değerlendirilmesi*" olarak belirlenmiştir.

I. Kamu Yönetimi Çalıştayı ve I. Kamu Yönetimi Forumu'nun Değerlendirilmesinde Tayfur Özşen (2004) ana gündem olarak belirlenen iki konu üzerinde detaylı ve kapsamlı görüşler dile getirmiş ve yazıya dökmüştür. Mersin Üniversitesi tarafından düzenlenen ve başlatılan bu bilimsel etkinlik 2003 yılı itibariyle Türkiye'deki Kamu Yönetimi bölümlerinin mevcut durumlarını ve genel görünümlerinin değerlendirildiği aslında bir SWOT analizidir. *1. Kamu Yönetimi Çalıştayı Sonuç Bildirgesi*'nde yer alan kararlar arasında, "Kamu Yönetimi Çalıştayı" ile "Kamu Yönetimi Forumu" başlıklarındaki bilimsel etkinliklerin her yıl ve başka üniversitelerin ev sahipliğinde düzenlenerek gelenekselleşen organizasyon yapısı hedeflenmiştir; ancak, KAYFOR'lar varlığına devam ederken Kamu Yönetimi Çalıştayı sadece bir kez Süleyman Demirel Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

"Kamu Yönetimi Alanında Düzenlenen Bilimsel Toplantıların Gelişimi ve Kurumsallaşması Süreci: Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) Örneği" başlıklı makale ile Ezgi Seçkiner ve Mete Yıldız (2012) Kamu Yönetimi alanındaki bilimsel toplantıların Türkiye'de kurumsallaşması ve sürekliliğin sağlanması odağında ele aldıkları çalışmalarına KAYFOR örneğiyle açıklık getirmektedirler.

"Kamu Yönetimi Alanında Düzenlenen Bilimsel Toplantıların Gelişimi ve Kurumsallaşması Süreci: Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) Örneği" ile Ezgi

Seçkiner ve Mete Yıldız (2012) bilimsel toplantılarda “*Kurumsallaşma ve Sürdürülebilirlik Ölçütleri*”ne dikkat çekerek KAYFOR’da bu sınırları sorgulamaktadırlar. “*KAYFOR yönetim bilimi anlamında dar anlamda bir kamu yönetimi bilimsel toplantısı mıdır? Yoksa siyaset bilimi, hukuk, sosyoloji gibi yönetim bilimi ile ortak paydaları olan diğer sosyal bilim dallarını da kapsayacak mıdır*” sorularına yanıt arayan Seçkiner ve Yıldız’a (2012: 118) göre, KAYFOR’un 2003 ile 2011 arası bilimsel faaliyetlerini ele aldıkları çalışma sonuçlarına göre, genel görünüm dar anlamda Yönetim Bilimi yönünde kamu yönetimi odağında geliştirilecek diğer alanlarla işbirliği ve çalışmalara da açık olmaktadır.

Köseoğlu ve Demirel Duyar (2017) Kamu Yönetimi Forumu’nda (KAYFOR) sunulan bildirimlerde kullanılan araştırma yöntemlerini inceledikleri “Kongre Bildirileri Üzerinden Yöntem Sorununu Anlamak: KAYFOR Örneği” başlıklı makalede bu alandaki araştırmaların usulleri üzerinden gelişmeleri değerlendirmişlerdir. Türkiye’de disiplinin literatürde 1970’li yıllardaki çalışmalarla akademik gündemde ele alınmaya başlanması ile 2000’li yıllar ve sonrası şeklinde iki dönem üzerinden tarihsel kıyaslamayla bu alandaki yöntembilim sorunlarının belirlenmesi ve devamlılık konusuna açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. “Kongre Bildirileri Üzerinden Yöntem Sorununu Anlamak: KAYFOR Örneği”nde 2003 ile 2015 yılları tarihleri arasında gerçekleştirilen 13 KAYFOR organizasyonunda sunulan bildirimler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, 2000’li yıllar öncesinde mevcut olan temel yöntembilim sorunlarının belirli sapmalar ve bazı olumlu gelişmelerle birlikte devam etmektedir.

Özen ve Kalemci (2009) Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’nin faaliyetlerinin başlatılma sürecini ele aldıkları makalede bu kurumsal yapının fikir aşamasından nasıl uygulamaya ve sürekliliğe dönüşünü aktarmaktadırlar. Türkiye’de İşletmecilik eğitiminin 1930’lu yıllarla başlamasına rağmen, kongre düzenlemesinin yeni bir olgu olduğuna dikkat çekmektedirler. İşletme ve alt bölümleriyle ilgili kongrelerin 1970’li yıllardan itibaren artış gösterdiği, ancak tüm bilimsel etkinliklerde sürekliliğin sağlanamadığından söz etmektedirler. Özellikle 1980’li yıllarla birlikte bu bilimsel etkinliklere akademisyenlerin ilgi göstermesinin nedenleri olarak, tüm dünyada başlayan ve Türkiye’yi de etkileyen İşletmecilik alanında yaşanan kurumsal değişimler ile 1980’den sonra kurulan YÖK’ün akademisyenleri makale yazmaya özendirilmesi olarak özetlemektedirler. Yönetim ve Organizasyon Kongresinin başlangıç hedefleri

arasında yer alan “alana meşruiyet” kazandırma, “alana özgü kongre” düzenlemeleri gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, Türkiye’de yönetim/örgüt alanının kimliğinin kazanmasında kongre önemli katkılar sağlamıştır.

Bu tespit kimi Kamu Yönetimi bölümlerinin ders programında ders olarak yer alan Kamu Politikası için de uyarlanabilir. Henüz erken bir gelişme benzerliği olarak düşünülmekle birlikte, Yıldız, Babaoğlu ve Tuğan (2017) 2009 yılından itibaren her yıl düzenli toplanan Kamu Politikası Çalıştaylarında Türkiye’de bu alana ilginin artışından (Yıldız, vd, 2017: 671) söz etmektedirler. İşletme disiplininin ayrılan yönetim ve organizasyon örneği, kamu yönetiminden kamu politikasının da “alana meşruiyet” kazandıran eylemleriyle ayrı başlıkta dönüşümü gerçekleştirebilecek mi sorusunun yanıtını zaman içerisindeki gelişmeler verecektir.

Kut (2015) Türkiye’de daha önce Mehmet Yavuz Abadan’ın ve arkadaşlarının Ankara’da kurduğu Siyasi İlimler Derneğinin, aktif hale getirebilme ve merkezinin İstanbul’a taşınması için 2001 yılında İlder Turan’ın başlattığı girişimlere değinmek gerekmektedir. Uluslararası Siyaset Bilimi Derneği IPSA’nın 1949’da faaliyetlerine başladığı ve kuruluşuyla birlikte yönetiminde Türk Akademisyenlerin görev aldığından söz edilmektedir. 1964’te ulusal dernek Siyasi İlimler Türk Derneğinin Uluslararası Siyaset Bilimi Derneği ile işbirliği içerisinde faaliyetlere dahil olmuştur. Ankara Bilkent’te bir toplantı salonunda Siyasi İlimler Türk Derneği’nin genel kurul toplantısı yapılarak, dernek merkezi İstanbul’a taşınmıştır (Kut, 2015: 13).

Siyasi İlimler Türk Derneğinin Mülkiye’de kurulduğuna değinen İlder Turan (2015a), bu nedenle de uzun bir süre tamamen Mülkiye’nin özel bir derneği gibi kabul edildiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte bu derneğin aktif çalışmaların da yer alan Mülkiye içerisinde gelen liderlerin tükendiği dile getirilmektedir. Bahri Savcı’dan sonra bir dönem başkanlığını yürüten Ergun Özbudun döneminde Derneğin çalışmalarında çeviri ve yabancı kitap basımı gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan sonra Siyasi İlimler Türk Derneğinin çalışmalarında istenen bir canlanmanın olmayışı hatta pasif bir konuma dönüşmesi üzerine çözüm arayışlarına başlanmıştır. Bu konuda Ergun Özbudun Derneğin İstanbul’a nakledilmesinin daha uygun olacağını ifade etmekteydi; çünkü 1990’lı yıllarda İstanbul’da daha fazla bilimsel hareketlilik vardı (Turan, 2015a: 43-44).

Türkiye’de Siyaset Biliminin gelişimine yaptığı katkılar ve akademik çalışmalarıyla İlter Turan (2015)siyaset bilimciler tarafından tanınmaktadır. Bununla birlikte Turan’ın bilimsel çalışmalarına ilaveten, bilimsel kuruluşlardaki temsil görevi ve çabasını da oldukça değerlidir. 2001 yılında İlter Turan İstanbul’daki üniversitelerde görev yapan bir otobüs dolusu siyaset bilimciyle günübürlüğüne Ankara’ya giderek, Siyasi İlimler Türk Derneği’ni (TSİD) tekrar canlandıracak hamleler için uğraş vermişlerdir. Dernek Merkezinin İstanbul’a taşınması ve İlter Turan’ın da Dernek başkanlığına seçilmesi genel kurulda oybirliğiyle kabul edilmiştir. Dernek başkanlığı görevini 8 yıl sürdüren Turan, daha sonra adı Siyasi İlimler Türk Derneğine (SİTD) dönüşen gönüllü mesleki ve akademik örgütlenmede lisansüstü konferansların başlamasına da öncülük etmiştir. 12.si düzenlenen ve gelenekselleşen SİTD lisansüstü Konferansların her yıl başka bir şehirde başka bir üniversitede düzenlenmesi hedefiyle hareket edilmekteydi. Bu konferansların bu şekilde düzenlenmesi, genç siyaset bilimcileriyle kıdemli siyaset bilimi hocalarının biraraya gelmesi, tanışma ve buluşma fırsatları elde edilmesi (Kut, 2015: 13) nedenleriyle.

Bu dernek çalışmalarında İlter Turan, SİTD başkanlığında finansman destekleri ve sponsorların bulunmasında bireysel çaba harcamış, 2004’te IPSA Yönetim Kurulu’nun İstanbul’da toplanmasını sağlamıştır. Dünya Uluslararası Çalışmalar Konferansının (World International Studies Conference, WISC) 2005’te kurucuları arasında yer almış, ilk konferansın İstanbul’da gerçekleştirilmesine vesile olmuştur. IPSA Yönetim Kurulu’na İlter Turan 2000 ile 2003 yıllarında seçilerek gelmiştir. 2003 yılında ikinci kez bu göreve seçildiğinde aynı zamanda SİTD Başkanı görevini de sürdürmekteydi. 2006’da IPSA Yönetim Kurulu’nca 21. Dünya Kongresi’nin Program Başkanlığına seçilmiş ve 2009 yılının sonuna kadar Yönetim Kurulu’ndaki görevine de devam etmiştir. 2009 yılında Şili’nin başkenti Santiago’da oldukça zor koşullarda düzenlenen kongre için, başarılı sonuçların elde edilmesinde İlter Turan önemli rol oynamıştır. Özellikle Turan’ın akademik birikiminin ve yönetsel becerilerinin büyük katkı sağladığına dair ifadeler, IPSA toplantılarında ve camiasında yer bulmaktadır (Kut, 2015: 13).

Türk siyaset bilimcilerin IPSA’da aktif görevlerde bulunmaları, yönetim kurulları faaliyetlerinde yer almalarına da vurgu yapılmaktadır. Şule Kut’a (2015) göre Yavuz Abadan’la başlayan Nermin Abadan-Unat, Ergun Özbudun, İlter Turan ve Şule

Kut ile devam eden bu görevlerle Türk siyaset bilimcileri uluslararası akademik alanlardaki ortak çalışmalarla alana önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki konvansiyonel siyaset biliminin kalbinde, disiplinin temel karakteri hakkında devam eden bir tartışma olmuştur. Amerikan APSA (Amerikan Siyaset Bilimi Derneği), siyaset biliminin profesyonel uygulamasında Avustralyalı APSA'dan çok daha önemli bir rol oynar; ancak yine de, disiplin tutarlılığı sorularıyla uğraşmaya devam ediyor (Crozier, 2001: 9). Avustralya'daki siyasi çalışmalar için bazı ortak alanları belirlemek için çeşitli girişimler olmuştur. Bununla birlikte, kayda değer politik araştırmalar üretilmeye devam etmekte ve politika alanındaki çalışma dersleri çok sayıda öğrencinin ilgisini çekmektedir. Disiplinin kimliği ile Avustralya'da devam etmekte olan siyasal araştırmaların pratiği arasındaki temel ayrışma düşündürücüdür. Bu nedenle, APSA'nın disiplinin kimliğinin geliştirilmesindeki rolünü yükseltmeye yönelik bazı uyarılar yapılmış ancak çok az etkisi olmuştur (Crozier, 2001: 7-8). Michael Crozier'e (2001) göre, belli bir disiplin olarak Siyaset Bilimi ancak İkinci Dünya Savaşından sonra Avustralya'da akademik düzeyde ortaya çıktı. Siyaset Bilimi, Avustralya'da 1950'lerin sonunda binlerce lisans öğrencisinin seçimleri arasında yer alan bir bölüm idi. 1990'lı yıllarda ve sonrasında Siyaset Bilimi nispeten "başarılı" bir disiplin olarak kaldı (Crozier, 2001: 7).

Teknolojideki değişimler sosyal ve iktisadi hayatta olduğu kadar kamu hizmetlerinin sunumu ve örgütlenmesinde, kamu yönetiminin ve özel sektör işletmelerinin işleyişi ile eğitim ve öğretiminde de önemli dönüşümleri beraberinde getirmektedir.

Kamu Yönetimi dersleri, kamu yönetimi kökenli servis dersleri ve kamu yönetimi programlarında teknoloji kullanımı sorunsalına dair literatür ABD'de 1990'larda, Güney Kore, İngiltere, Kanada ve Hindistan gibi ülkelerde 2000'lerde, Türkiye'de ise yaygın olarak ancak 2010'larda ortaya çıkmıştır (Özgür ve Çiçek, 2017). Elbette 2010 öncesi dönemde 1970'lere kadar giden biçimde, Mihçioğlu'nun (1988) kitabı örneğinde olduğu gibi, konu satır aralarında, dolaylı ve kısa metinlerle ele alınmış eski ve yeni doğrudan ve dolaylı alanyazın / literatür tespit edilmektedir.

Aykut Polatoğlu (1994) bilgisayar kullanımının artışı ve bu artıştan kaynaklanan sorunlara değinirken Aksoy (2003) da makalesinde teknolojik gelişmelerin etkilerini değerlendirmekte, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmenin üniversiteler ve diğer

eğitim kurumlarını nasıl etkilediğini incelemektedir. Aksoy (2003) teknolojinin olumlu etkileriyle birlikte, eğitimde eğitsizlikleri ve kaynak sorunlarını artırma, akademik personel ve oğretmenlerde yetersizliğe neden olma gibi olumsuz etkileri olduğuna dikkat çekmektedir.

Türksel Kaya Bensghir (2002: 86-88) Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininin Gelişimini incelediği makalesinde “Ülkemizde Devlet Üniversite İİBF’de ve Kimi Enstitülerde Okutulan Bilişim Konulu Dersler başlıklı 3. Tablosunda 2002 yılı itibariyle 21 devlet üniversitesindeki İşletme, İktisat, İnsan Kaynakları ve Kamu Yönetimi bölümlerinde verilen bilgisayar/bilgi sistemleri/yönetim bilişim sistemleri ve benzeri 58 dersin sadece 6’sı Kamu Yönetimi bölümlerinde de verilmekteydi. İşletme bölümlerinde ise 58 dersin 43’ünün yer aldığı görölmektedir.

“Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Teknolojik Alt Yapının Önemi - KTÜ İİBF Modeli” başlıklı makale ile Ali Haydar Doğu’ya göre (2007), öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulabilmelerinin en önemli koşulları arasında ileri teknoloji alanında okuryazar olmaları gerekliliği yer almaktadır. Yazar’ın araştırma sonuçlarına göre Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) İİBF yer alan bazı bölümlerin Temel Bilgi Teknolojileri dersinin 2006 yılı içerisindeki başarı yüzdeleri, Maliye bölümünde yüzde 78,3 Kamu Yönetimi bölümünde yüzde 71 olarak tespit edilmiştir.

Teknolojiyi kamu yararına kullanma etiği ile bu konuda eğitimin geliştirilmesinin önemine “Kamu Yönetiminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı Üzerine Bir Eleştiri” ile Dünyadan ve Türkiye’deki literatür üzerinden gelişmelere, sorunlara ve çözümlere yer verilmektedir. Teknolojinin sürekli yenilik getirme sorumluluğuna Öktem ve Yaralı Akaya (2007) teknoloji ile toplum bağlılığını personel ile vatandaş etkileri üzerinden inceleyen bir akademik bakış geliştirmektedirler.

Öktem ve Yaralı Akaya (2007) Bilgi Teknolojileri (BT) ve kamu yönetiminde kullanım sorunları olabilecek nedenleri belli başlıklar altında ele almışlardır. Bunlar; Teknolojik-kültür uyumu sorunu, sürekli ve güncel bilginin bir çatı altında toplanıp yönetilebilmesi sorunu, hizmet ve maliyet artışları, BT ortamında yenilikçiliğe odaklanamama çelişkisi, BT uygulamalarında sağlık sorunları vurgulanmıştır. Bu sorunların ana kaynağı için yazarlar, toplum ve teknoloji arasındaki karşılıklı ve dengeli olması gereken işbirliğinin, son yıllarda teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki tek yönlü baskın yapısına dikkat çekmektedirler.

Durmaz (2009) Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğrencilerinin katılımıyla Üniversitede dersle öğrencinin iletişimini sağlayan METU-ONLINE aracının etkinliğini değerlendiren bir araştırma yapmıştır. Durmaz (2009) bu çalışmayla cinsiyetin, akademik ortalamının ve haftalık internet kullanım süresinin Ders Yönetim Sistem’leri üzerindeki etkisini METU-ONLINE örneğiyle belirlemeyi amaçlamıştır. Anket yöntemini kullandığı bu araştırmayı Durmaz (2009) 2007-2008 İlkbahar döneminde Political History (ADM3106) dersine kayıtlı 63 SBKY Bölümü öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Öğrencilerden anketlerle elde edilen verilerin analiz sonuçlarında yazar öğrencilerin akademik başarılarının ve haftalık internet kullanım oranlarının METU-ONLINE programındaki algılanan yararlılığı etkilediğine değinmektedir. Durmaz’ın yüksek lisans tezi kapsamındaki bu araştırmasında bilgi teknolojilerinin üniversitelerde dersle öğrenci arasındaki iletişim araçlarının etkinliğinin ve kullanım faydasının ölçümlenmesi açısından METU-ONLINE örneğinin teknoloji-eğitim ilişkisi farklı boyutlarıyla değerlendirilmektedir.

2010 yılındaki Kamu Yönetimi ve Teknoloji temalı KAYFOR 8 (TODAİE), 2017 yılındaki Kamu Yönetimi ve Kamu Politikasında Dijitalleşme temalı KAYFOR 15 akademik etkinliklerinin özel bir yeri olup bunlar Kamu Yönetimi eğitiminde teknoloji kullanımını açısından aşağıda kısaca özetlenmektedir. Bahsedilen bu akademik etkinliklere ilaveten Okcu, Parlak ve Akman’ın (2015) Kamu Yönetimi Eğitimi kitabı ile Amme İdaresi Dergisi ve Ankara SBF Dergisi makaleleri konuyla ilgili eserlere daha sıklıkla yer vermesi açısından diğer yayınlara göre biraz daha öne çıkmaktadır.

2010 yılında düzenlenip bildirileri 2011 yılında basılan Kamu Yönetimi ve Teknoloji temalı KAYFOR 8’de yer alan bildiriler arasında genelde kamu yönetimi eğitim-öğretim ve özelden eğitim-öğretim ile teknoloji ilişkisi üzerine çalışmaların birkaç istisna dışında (örneğin, Köseoğlu, 2011; Bircan ve Okutan, 2011) yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Kamu Yönetimi Eğitimi Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler başlıklı 2015 yılında yayımlanan editörlü kitapta Kamu Yönetimi eğitimiyle ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve alt konu başlıkları irdelenmiştir. Kamu Yönetimi akademisyenlerinin tecrübeleri ve birikimleriyle disiplinin eğitim-öğretim alanı tarihsel gelişimi ve Dünyadaki diğer ülkelerle yapılan karşılaştırmalarla Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi çeşitli başlıklar altında değerlendiren çalışmaları okuyucu ve araştırmacılara bir arada sunulmaktadır. Bu kitapta Kamu Yönetimi eğitiminde teknoloji başlığı satır

aralarında yer yer ilgi görmüş, ancak teknolojiye dair ayrı bölümler kaleme alınmamıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından düzenlenen 2017 KAYFOR 15 ana temasının Kamu Yönetimi ve Kamu Politikasında Dijitalleşme olarak belirlenmesi yine disiplin ve dünyadaki gelişmelere gösterilen uyumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, teknoloji bilişim alanında en detay konuların ele alınmasının akademik kazanç olarak değerlendirmekle birlikte, eğitim-öğretim ve eğitim-öğretimin teknoloji başlığında bir araya getiren çalışmaların artmayışı yine dikkat çekicidir.

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitim ve Öğretimi Literatüründe Teknoloji; Eğilimler, Gelişmeler, Sorunlar” başlıklı KAYFOR 15’de Özgür ve Çiçek (2017) tarafından sunulan bildiride, Türkiye’de Kamu Yönetimi programları ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretim literatüründe teknolojiye nasıl ve ne ölçüde yer verildiğine dair gelişmeler tarihsel süreçle birlikte ele alınmaktadır. Kamu Yönetimi eğitiminde teknoloji kullanımının Türkiye’deki gelişmelerine, Dünyadaki dönüşümlerinden yansıyan taraflarıyla birlikte bu alandaki eğilimler ve sorunlara yer verilmektedir. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitiminde teknoloji kullanımıyla ilgili literatür hayli sınırlı kalmıştır, ana konu ve başlıklar yerine satır aralarında yazın gelişme göstermektedir; tema olarak tarihsel süreklilik sağlanamamıştır.

Seda Efe, İsmail Kervankıran ve Hüseyin Gül (2017) Kamu Yönetimi bölümlerindeki eğitimin çağın değişimlerinden etkilenmesinin kaçınılmaz olduğu ve bu değişimi mekânsal bilgi, iletişim ve analiz sistemlerinden biri olan Coğrafi Bilgi Sistemi eğitimi-öğretimi üzerinden yorumlamışlardır. Spesifik bir tema üzerinden, yazarlar Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerindeki CBS eğitimi ve kullanımını ele almakta ve akademisyenlerle yapılan anket çalışmasıyla birlikte değerlendirmeler yapmaktadırlar.

“Kamu Yönetiminde Coğrafi Bilgi Sistemleri”ni Siyaset Bilimi ve/veya Kamu Yönetimi eğitiminde yeni teknolojiler başlığında yer açılması üzerine alan araştırmasını içermektedir. Yazarlar çalışmalarında “Siyaset Bilimi” ve “Kamu Yönetimi” ayrı disiplinler olmakla birlikte üniversitelerdeki bölüm adları “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi”, “Siyaset Bilimi” veya “Kamu Yönetimi” ile (Efe vd, 2017) açıklık getirmektedir. Literatürde ilerlemenin bir karmaşası da bu ayrı disiplinlerin üniversite

eğitiminde birden fazla bölüm adıyla temsil edilmesinden de kaynaklandığı ifade edilebilir.

Türkiye’de 2000’li yıllardan sonra kurulan Kamu Yönetimi ve ilişkili SBKY gibi bölümlerde Akman ve Kocaoğlu (2019) Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde bilgi teknolojilerinin kullanımını araştırmışlardır. Yazarlar bu konuda Ahi Evran, Çankırı Karatekin ve Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitelerinin Kamu Yönetimi bölümlerinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin katıldığı anket yöntemiyle Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde teknoloji kullanımının yeri ve önemini farklı açılırlarla belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, Akman ve Kocaoğlu (2019) anket uygulaması yapılan üç üniversitenin Kamu Yönetimi bölümlerinin ders müfredatlarında teknoloji kullanımına uygun bir içeriğin tam anlamıyla gelişemediğine değinmektedirler. Yazarlar bu alanda eğitim-öğretim veren bölümlerin müfredatlarının Türkiye ve Dünya’daki teknolojik gelişmelere uyumlu hale getirilmesi ve uygun içerikle ders programlarında yer alması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Elde edilen anket sonuçları bu alanın eğitim-öğretiminde bilgi teknolojilerinin kullanımının bireysel ve mesleki gelişime katkısının katılımcılar tarafından da dile getirildiğini göstermektedir.

Dijital Kamu Yönetiminin Türk Kamu Yönetimi disiplininin gelişimine yapacağı etkileri Elifcan Altınışık (2017) 1950’li yıllardaki çağdaş kamu yönetiminin başlangıç yıllarıyla benzerlikler kurarak makalesinde ele almaktadır. Çalışmasında Altınışık (2017) dijitalleşmenin Türkiye’de kamu yönetimi disiplinine etkilerini 1950 ve günümüz koşullarıyla karşılaştırarak açıklamaktadır. Yazar dijitalleşmenin disiplini 1950’li yıllardakine benzer sorunların tekrarlama öngörüsünde bulunmaktadır. Yazar, bilişim teknolojileri, bilgi ve iletişim teknolojileri, yapay zekâ, internet gibi kavramlarla genişleyen dijitalleşmenin kamu yönetimini özellikle teknik bir konuyla sınırlandırmasına dikkat çekmektedir.

Zahid Sobacı ve Yıldız (2012) editörlüğünde hazırlanan E-Devlet: Kamu Yönetimi-Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler başlıklı kitapta kamu yönetimi eğitiminde teknolojiye dair birkaç doğrudan ve dolaylı bölüm yer almaktadır. Cenay Babaoğlu ve Mehmet Akif Demircioğlu’nun (2012) “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Bölümleri Müfredatında E-Devlet Derslerinin Durumu”, Özer Köseoğlu’nun (2012) “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Eğitim Politikaları Bağlamında E-Öğrenme”, Naci

Karkın ve Hüseyin Özgür'ün (2012) "Türkiye'nin Yönetmel Düzeninde E-Devletten E-Yönetişime Geçiş" gibi başlıklı bölümlere bu bağlamda bakılabilir.

Onur Ender Aslan ve arkadaşları editörlüğünde (2011) 2010 yılındaki gerçekleştirilen KAYFOR 8 Kamu Yönetimi ve Teknoloji bildiriler kitabında, Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı'nın (2012) Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler editörlü kitabında Kamu Yönetimi eğitiminde teknolojiye dair bildiri veya bölüm sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Öte yandan, 2017 yılında gerçekleştirilen Dijitalleşme konulu KAYFOR 15'de konuyla ilgili sunulan bildiri sayısında ciddi bir artış gözlenmiş, ancak Sempozyumun ev sahibi Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi KAYFOR 15 özel sayısında basılı hale gelen konuyla ilgili bildiri sayısı yine sınırlı kalmıştır. 2019'daki KAYFOR 16'nın konusunun "Kamu Yönetimi Eğitimi" olması teknoloji dahil eğitim-öğretimle ilgili çeşitli spesifik konuların ele alınması için bir fırsat olmuştur.

Karkın ve Özgür (2012), editörlü kitap bölümünde, bilişim ve iletişim teknolojilerinin yönetmel sistem ve süreçlerde kullanım alanlarından birisi olan e-Devlet hizmetlerini dünyadan örneklerle açıklamakta; çift yönlü olan e-Devlet hizmetleri alanındaki uzun vadede olası değişimlere ve geçişlere dikkat çekmektedirler. Törenli (2012) ise, editörlü kitap bölümünde e-devlet kavramının eleştirel analizini yaparken e-Devlet'i "elektronik devlet" olarak açık yazımına yer vererek "e"nin teknolojiyi tanımlayan bir kısaltma olarak kullanılmasıyla birlikte yazar söz konusu kısaltmayı devletin işleyişine teknoloji temelli bir dayatma olarak da yorumlamaktadır. Üstüner'e (2010) göre, "e-Devlet" kavramında belirleyici olanın "e" değil asıl devletin rolünü ön planda görmektedir. E-Devlet uygulamalarında, daha yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin, daha yüksek eğitim alanların ve yaş ortalaması düşük olanların e-Devlet hizmetlerinden daha fazla yararlandığına değinen yazar teknolojinin eşitsizlikçi özelliğini ve "sayısal uçurum" sorununa da yer vermektedir. Sayısal uçurum ile yaptığı tanımlara "beceri uçurumu" ile "teknolojik ara yüz cahilliği"ni ekleyen Üstüner, kamu görevlilerin yeni teknolojilere uyum ve öğrenme süreçlerinin de sorunlu olduğunu (Üstüner, 2010: 8-9) söylemektedir.

Bilimsel etkinliklerde öncülük ve farklı uygulamaları ile dikkat çeken Mülkiye 2004 yılında Yuvarlak Masa Toplantısında "Sosyal Bilimler ve Mülkiye" temalı etkinliği moderatörlüğünü Ahmet Alpay Dikmen'in yaptığı alandaki 5 farklı yaş, statü ve mesleki tecrübe ve birikimin paylaşıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiş ve Mülkiye

Dergisinde yayımlanmıştır. Toplantının temasında yer alan sosyal bilimler kavramı değinilecek konuları artırırken Mülkiye'nin de yer alması ayrıca sınırları genişletmektedir. Bununla birlikte toplantıdaki konular sosyal bilimler, akademi, Mülkiye temelinde şekillenirken, akademik hayattaki Mülkiye'nin rolüne, Türkiye ve dünyadaki gelişmelerdeki yer alışlarına, Mülkiyenin tarihsel gelişimden geçmiş, yaşanan dönem ve gelecek perspektifleriyle yapılan fikir tartışmasıyla geliştirilmiştir.

Yuvarlak Masa toplantısı, dünyada ve Türkiye'deki gelişmelerin sosyal bilimlerle birlikte ama özelinde Mülkiye yoğunluğunda güncel değerlendirmelerin yapıldığı ve akademik gelişmeleri destekleyen ve yönlendiren önemli çıkarımlarında seslendirildiği önemli bir çalışma olarak nitelendirmek ve "sözlü tarih" olarak literatürde yer vermek yerinde olacaktır. Bununla birlikte, Türkiye'de mutlaka diğer bölümler ve üniversitelerde de değerli akademisyenlerin düzenlediği katıldığı gerek üniversite içerisinde gerekse yaşanan dönemin güncel sorunlarına ya da geleceğine yönelik bilimsel toplantılar yapılmakla birlikte, bu etkinliklerin yazıya ve yayına geçmemesi nedeniyle akademik literatürde tartışmalara ve yeni gelişmelere de fırsatlar yaratılmamaktadır. Mülkiye kuruluşuyla birlikte akademik yayın, yazı ve etkinlikleri düzenlemekle kalmayıp mutlaka bunları yazılı ulaşılabilir kaynaklara dönüştürmesiyle de farklı ve öncüdür. Bu tezin temelini alan yazına dayanması nedeniyle en çok kaynağa, sürekliliğe dönüşmesiyle Mülkiye yayınları ile Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Mülkiye odağındaki çalışmalara kolaylıkla ulaşılmasına karşılık, diğer üniversite ve bölümlerin çabalarını ve gayretlerini akademik alanda duyuran çalışmalar dağınık, süreklilikten uzak ve sayıca çok azdır.

"Siyasal Bilgiler Fakültesi - Mülkiye 150 Yaşında" başlığında SBF Dekanı Celal Göle'nin 4 Aralık 2009'da SBF'nin kutlama etkinliğindeki konuşmasıyla SBF'nin her kalemde, öğrenci, akademisyen, yayın, kütüphane olanakları ve diğer alanlarda okulun mevcut durumu hakkında bilgilendirme geleneğini devam ettirmektedir. Mülkiye 4 Aralık kuruluş gününde bu etkinlikleri yaparak en üst makamdan mezun öğrenciye kadar törende konuşmaların yapıldığı ve bunların SBF Dergisinde yayımlanması gelenekleşmiştir. Aynı zamanda kendi içlerinde yeterliliklerini, kaynaklarını ve akademik başarılarının da bir nevi karnesini yıllar itibarıyla çoğunluk karşısında kayıtlara sunmaktadırlar. Celal Göle (2009) AÜ SBF'nin geçmiş geleneklerine bağlı kalındığına ama aynı zamanda, bugünün şartlarında da öğrencilerin kamu hukuku

bilinci yüksek üst düzey yöneticiler olarak yetiştirilmesi ilkesine bağlı idi. Göle'nin (2009: 13) diğer açıklamaları arasından birkaç önemli gelişmeyi aktarmak gerekirse:

“4 Aralık 2009 tarihinde 150. yılını kutlayacak olan Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye, bünyesinde mevcut altı bölümü, nitelikli öğretim kadrosu, yayınları, üniversite giriş sınavlarında üstün başarı kazanan seçkin öğrencileri, yabancı dil öğreten zorunlu hazırlık sınıfı ve mezunlarının özellikle meslek giriş sınavlarındaki başarıları ile ülkemizin yüksek eğitim ve öğretim hayatında müstesna yerini korumaktadır. ... Öğrencilerimize çağın gerekleri doğrultusunda, özellikle yabancı dil ve bilgisayar kullanmayı öğretmek en iyi şekilde yetiştirmenin Fakültemize düşen önemli bir görev ve sorumluluk olduğunun bilinci içerisindeyiz. Bir eğitim kurumunun alanında etkin olması, etkinliğini sürdürebilmesi, hiç şüphesiz, öğretim üyeleri, öğrencileri, kütüphanesi, yayınları, teknolojik olanakları, alt yapısı, eğitim sistemi ve mezunlarının hayattaki başarıları ile yakından ilgilidir.”

Ankara Üniversitesinin SBF'nin 150. Yıl için Baskıcı (2009b) tarihsel bir kronoloji hazırlamıştır. Mekteb-i Mülkiye'den 2009'a kadar olan süreç tablolarında yer alan bilgilerle aktarılmıştır.

2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde düzenlenen Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayında, dört grup ve başlıkta açılan oturumlarda eğitim-öğretimle ilgili konular ele alınarak ortak uygulamalar ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin lisans ve lisansüstü eğitiminin birlikte değerlendirilmesi, 16 üniversiteden akademisyenlerin, değişik kamu kurumlarından bürokratlar ve öğrencilerin katılımıyla geliştirilen tartışma ve öneriler arasında ders programları ve eğitim yöntem ve tekniklerinde uyum ve yeniliklere de değinilmektedir. 2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde düzenlenen Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı, bu alanda araştırma ve çalışmaların yapılmasına ilgiyi arttırmıştır. Kamu Yönetimi eğitiminin mercek altına alındığı Çalıştayda, dört grup ve başlıkta açılan oturumlarda eğitim-öğretimle ilgili konular ele alınarak ortak uygulamalar ve sorunlara yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler arasında öğretim elemanlarının derslerde farklı ve yeni teknolojilerden yararlanmaları, gerektiğinde videolar, filmlerin kullanılması ve alternatif eğitim iletişim teknolojilerinden yararlanmaları da dile getirilmiştir.

Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı sonrasında Gül ve arkadaşları (2017) tarafından “Nasıl Bir Kamu Yönetimi Eğitimi? Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı Çıktılarının Bir Değerlendirmesi” başlıklı bir makale ile çalıştay sonuçlarını geniş kitlelerin ilgisine sunmuşlardır. Düzenlenen bu Çalıştayla birlikte “Nasıl Bir Yeni Kamu Yönetimi Eğitimi?” sorusuna akademisyen, bürokrat, uzman ve öğrenci görüşleriyle cevaplar aranmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nce 13.11.2015'de Isparta'da yapılan bu

bilimsel etkinliğin değerlendirme raporunda, gelecek çalıştayların 2 ya da 3 yıl gibi periyodik aralıklarla yapılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Türkiye’deki gelişmelerin tarihsel analiz edilebilmesiyle birlikte değerlendirmelerin yapılabilmesi için bilimsel çalışmalarda sürekliliğin sağlanabilmesinin önemi bu Çalıştayda da tekrar vurgulanmaktaydı.

Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimine odaklanan spesifik bir dergi bulunmamaktadır Ayrıca İngiltere kökenli *Teaching Public Administration* (TPA) Dergisinde Türkiye kökenli veya Türkiye hakkında hiçbir makale yayımlanmamıştır, ancak durum aşağıda özetle aktarıldığı üzere JPAE için biraz farklıdır.

Kamu Yönetimi eğitimi alanına odaklanan ABD kökenli *Journal of Public Affairs Education* (JPAE) Dergisinde ise Türkiye kökenli akademisyenler tarafından yayımlanan üç makale bulunmaktadır. Bunlardan ilki Mete Yıldız, Cenay Babaoğlu ve Mehmet Akif Demircioğlu (2011) “Teaching Public Policy to Undergraduate Students: Issues, Experiences, and Lessons in Turkey” başlığını taşımakta olup zengin bir kaynakça kullanarak kamu politikası eğitimi alanındaki deneyim ve sorunlara Türkiye özelinde yer vermektedir. Aynı yazarlar beş yıl sonra bu kez farklı isim/yazar sırasıyla (Yıldız, Demircioğlu ve Babaoğlu, 2016) “E-Government Education in Turkish Public Administration Graduate Programs: Past, Present, and Future” başlıklı makaleyle JPAE’ye bir kez daha katkıda bulunmuşlardır. Yıldız ve arkadaşları (2016) bu daha yeni makalede e-Devlet eğitiminin lisansüstü düzeydeki durumunu Türkiye özelinde ortaya koymakta olup araştırma ekibi bunu yaparken e-Devlet grubu derslerinin kamu yönetimi bölümleri ile başka program ve okullardaki yerine ve durumuna da bakmaktadırlar. Murat Önder ve Ralph S. Brower ise (2013) “Public Administration Theory, Research, and Teaching: How does Turkish Public Administration Differ?” başlıklı JPAE Dergisi makalesinde Türkiye’de Amme İdaresi Dergisindeki (AİD) yayınlarla yurtdışındaki bazı seçilmiş kamu yönetimi dergilerinde yayımlanan makaleleri belirli ölçütler dâhilinde karşılaştırmaktadırlar; incelenen yayınlardan çok azı kamu yönetimi eğitiminde teknoloji konusuna az da olsa ama doğrudan yer vermektedir.

Lisansüstü tez formatında armağan veya tek bir hocayı derinlemesine tez içeriğinde inceleme/inceletme geleneği, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Kemal Kartal’ın öncülüğünde Yüksek Lisans ve Doktora Tezi çalışmasında ilk olarak “Bilim İnsanlarının Meslek Yaşam

Öyküsü” yazma geleneği olarak da başlatılmıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde, Ali Kuyaksil (2014) Siyaset Bilimin Türkiye’deki gelişimiyle birlikte değerli bir bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya’nın meslek yaşamöyküsünü akademik yazına kazandırmıştır (Kuyaksil, 2014: 29). Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya’nın seçilmiş çalışma arkadaşları arasında yer alan Prof. Dr. İlder Turan’ın görüşme kâğıdına not düştüğü açıklamaların aslında akademik dünyanın da kendisini değerlendirmesi gerektiğinin bir uyarısı olarak düşünülebilir (Kuyaksil, 2014: 388):

“... Başkalarının bir fikir adamı hakkında yazması ise entelektüel tarihçilerin işidir. Bu bir uzmanlık alanıdır. Başkalarının böyle bir aydın sorumluluğu altında olduğu kanısında değilim. Kaldı ki, bir fikir adamının hayatı ve eserlerinin entelektüel tarihçilerin araştırma konusu olması için belirli bir zaman sonrasında fikri etkilerin devam etmesi ve başkalarının düşüncesini şekillendirildiğinin anlaşılması gerekmektedir. ...”

Yabancı ülkelerde yerleşmiş şükran ve minnet ifadeleri için üniversite hocalarına emeklilik dönemlerinde hediye anı kitabı hazırlanması, Türkiye’de de yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte emeği geçen öncülerin, yaşamın rahatlıklarını bir kenara bırakıp bireysel gayretlerine dayanan çabaların aktarıldığı örneklerin yine de sınırlı sayıda olduğu söylenebilir. Bu örnekler arasında Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü *Prof. Dr. Mehmet Ali Göktaş’a Armağan* kitabı örnek verilebilir. Toprak, Eryılmaz ve Gül (2006) editörlüğünde hazırlanan armağan kitap, Kamu Yönetimi bölümlerinin gelişmesi için verilen çaba ve emekleri, Fakültenin kuruluşundaki önemli rolleri hatırlanan akademisyenlerin minnet borcu ifadesini içermektedir. Prof. Dr. M. Ali Göktaş o dönem akademisyenlere örnek ve rehber olan yapısı gelecek kuşaklara aktarılmasında yetiştirdiği akademisyenler bu kitapla gerçekleştirmektedirler. Kamu Yönetimi Bölümünün kurucusu ve ilk bölüm başkanı olarak verdiği zorlu mücadele ve önemli rolleri hatırlatan bu yazılı örneklerin her üniversite için ihtiyaç duyulduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bununla birlikte, armağan kitap içerisinde, M. Ali Göktaş’ın İİBF, Kamu Yönetimi Bölümünün kuruluşu ve gelişimindeki rollere dair detaylı bilginin olmayışı, bundan sonraki nesiller için gayretin rol modeli olma örneğini sınırlı kılmaktadır.

Armağan kitap geleneğinin Türkiye’de artan örnekleri arasında ki “*Mübeccel Kıray İçin Yazılar*” başlıklı kitapta izlenen yol armağan edilen kişinin anılarını, eserlerini, mücadelesini anlatabilmek ve aktarabilmek amacıyla düzenlenmiştir. Mübeccel Kıray’ın tüm çalışmalarının Toplu Eserler başlığında yayımlanmasına karşılık, bu serinin bir parçası olarak öğrencilerinin yazılarının yer aldığı Kıray’a saygı

kitabı da basılmıştır. Bu kitabın yaklaşık 40 sayfalık Giriş kısmında, Kıray'ın yaşam öyküsü, ve çalışmaları geniş bir çerçeveden öğrencisi İlhan Tekeli (2009) tarafından anlatılmakta, tanıtılmakta ve geleceğe aktarılmaktadır.

İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü “Meslek Yaşamöyküsü Yazma” ile Türkiye’de de örnekleri olan armağan kitap yazma geleneğine armağan tez yazma eklemiştir. Kamu Yönetiminin değişik anabilim dallarında eserleri, uygulamaları ve hizmetleriyle katkı sağlayan profesör ünvanlı kişiler ile üst düzey kamu görevlerinde bulunmuş kişiler “Meslek Yaşamöyküsü” başlıklı tez konusu olarak seçilmelerine başlanmıştır. Meslek yaşamöyküsü yazma, lisans mezuniyet tezi, yüksek lisans tezi ya da doktora tezi düzeyinde ele alınmıştır. 2001 yılı itibariyle, Bölümde meslek yaşam öyküleri yazdırılacak profesör ünvanlı kişiler listesi belirlenen, 136 profesör yer almaktaydı. 70 profesörün ve 6 üst düzey kamu yöneticisinin meslek yaşam öyküsü 2000 yılının Temmuz ayına kadar yazılmıştı. Bu konuda S. Kemal Kartal (2001) İnönü Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü tarafından Türk Kamu Yönetimi akademisyenlerinin yer aldığı tama yakın bir Meslek Yaşamöyküsü kitaplığına ulaşılması (Kartal, 2001: 47-48; Kartal ve Şengül, 2001: 537) durumu da vurgulanmaktadır.

Peter Barberis (2012) “Richard Chapman (1937–2011)” başlıklı çalışmada Kamu Yönetimi eğitimine ciddi katkı vermiş olan tek bir akademisyeni, Chapman'ı, incelemektedir.

Türkiye’de akademik kültürde bölümlerin ve üniversitelerin kurulmasında yer alan kişilerin bu dönem mücadelesini ya da anılarla gelişmeleri yazılı kaynaklara aktarmakta örneklerin sınırlı kaldığı, son dönemlerdeki teknoloji ve kaynak gelişimine rağmen bu tür yazılı kaynakların sayıca çoğalamadığı görülmektedir. S. Kemal Kartal'ın da (2001) hassasiyetle dile getirdiği üzere, akademisyenlerin bilimsel çalışmalarıyla birlikte, anılarını tecrübelerini de yazılı kayıtlara dönüştürmeleri gerekmektedir. Bu konuda “*kıdemli öğretim üyeleri yapabildikleri kadar bilimsel çalışmaları yanında, çekip gitmeden, tanıdıklarını, anılarını da yazmalıdırlar. Duyurulur, çünkü benim gibi bir kıdeme gelmiş kişilerin yaptıkları yansız övgüden elde edecekleri bir yarar veya yaptıkları yansız yergiden görecekları bir zarar olamaz*” (Kartal, 2001: 31) ifadelerine yer vermektedir.

Ankara Üniversitesi'nin SBF'de gelenekselleşen kuruluş ve mezuniyet konuşmaları kayıt altına alınarak Siyasal Bilgiler Dergisinde yıllara göre yayınlandığı görülmektedir. Bu konuşmalarla dönemi yansıtan ve anlatan bilgilere ulaşılması nedeniyle bu kaynaklar değerlidir. Bu yayın geleneği Ankara SBF ile sınırlı kalmıştır; sayıca az birkaç üniversitede sürekliliğin sağlanmadığı bu tür bazı kayıtlara rastlanmaktadır.

Sürekli öğrenen ve araştırdığını dile getiren Nermin Abadan Unat, her zaman yeni projelere üretme çabasının devam ettiğini, bilgisayarında bekleyen kitap projesinden söz etmektedir: “*Mesela rahmetli Yavuz’un hayatını yazmak istiyorum*” (Kabaş, 2012: 179). *Kırımından Gelen Bir Aydının Seçilmiş Yazıları - Prof. Dr. Yavuz Abadan* başlığında kitapla Cumhuriyet dönemi Kamu Hukuku ve Siyaset Bilimi öğretisinin öncü isimlerinden Yavuz Abadan’ın günümüz okuyucuyla yeniden buluşturmak hedeflenmiştir. Prof. Dr. Nermin Abadan Unat uzun yıllardır arzuladığı bu yayının seçimini, çevirisini gerçekleştirirken, Ali Sait Yılkın da yayına hazırlık çalışmalarını takip etmiştir (Abadan-Unat ve Yılkın, 2017: Önsöz-XI). Bu eserin Türkiye’nin geçmiş Kamu Hukuku ve Siyaset Bilimi yaklaşımlarını tarihsel bağlamda günümüze aktarmakla birlikte, bu alandaki çalışan araştırmacılara da kaynaklık sağlayacağı düşünülebilir.

Cihan Osmanağaoğlu Karahasanoğlu (2012) ise, Ömer Lütfi Barkan’ın Türk İktisat Tarihi alanındaki çalışmaları arasında Türk Hukuk Tarihi disiplinine katkılarını incelemektedir. Yazar, Barkan’ın İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde Türk Hukuk Tarihi dersleri verdiği dönem ve bu dersler için hazırladığı teksir halindeki ders notlarının bu alanın gelişimine sağladığı katkılarını değerlendirmektedir. Disiplinler arası ilişkiler ağında konuları işleyen Barkan için yazar, yaptığı araştırmalarda ve verdiği derslerde sadece kanunname ve arşiv vesikalarının çevirisiyle yetinmediği, bu bilgiler üzerine hukuki değerlendirmeler eklediğinden söz etmektedir. Barkan’ın bilimsel çalışmalarda sadece kuramsal yapının geliştirilmesine karşı duruş sergilediğini vurgulayan yazar, bu konuda uygulamalara da yer verilmesine öncü olduğundan bahsetmektedir. Teknolojik olanakların mevcut olmadığı bir dönemde yazar Barkan’ın okumalardan elde ettiği bilgileri tablo ve sayılarla değerlendirme yöntemleri geliştirmeye çalıştığına değinmektedir. Osmanağaoğlu Karahasanoğlu (2012) hem bir bilim insanının çalışmalarını hem de Türk Hukuk Tarihindeki gelişmeleri detaylandırdığı bu makalede ilgili bilgileri tek bir kaynaktan araştırmacılara sunmaktadır.

Eserin bir diğerkatkısı da geride birçok önemli eser bırakmış bu bilim insanlarına vefa borcunun ödenmesi ve benzerlerinin yapılması için örnek olmasıdır.

Amerika'da çok az sayıda akademik disiplin kendi kaynak kişilerini ve örgütlerini organize şekilde kaydetmiştir. Amerikan Siyaset Bilimi Derneği ile Kentucky Üniversitesi işbirliğiyle, disiplinin büyümesini izlemek ve kaydetmek olan kapsamlı bir sözlü tarih projesi başlatmıştır. Program Amerika'da Siyaset Biliminin entelektüel ve kurumsal kökleri hakkında bilgi edinebilmek ve evrimini izleyebilmek için Siyaset Bilimi çalışmalarını etkilemiş on beş büyük isimle yapılan röportajları içermektedir. Çalışmada araştırmacılar, bu liderlerin Siyaset Bilimine nasıl dâhil olduklarını, araştırmalarda hangi rolleri oynadıklarını, hükümet ve siyasete katılımlarından neler öğrendiklerini, katkıları ve disiplinindeki bazı çatışmalar hakkındaki görüşlerini son elli yılda siyaset bilimindeki davranışsal hareketin büyümesi hakkındaki çeşitli bakış açılarını ulaşılmıştır (Baer vd, 2015: 1).

Amerikan Siyasal Biliminin gelişiminde, diğersosyal bilimlere göre siyaset biliminin bir disiplin olarak algılanmasında özellikle bu çalışmalara yeni dâhil olanlar için sınırlı bir izlenim yaratılmasından bahsedilmektedir. Örneğin Amerikan Ekonomisi için Psikolojinin tarihi, bu disiplinin saygın bir alt alanı olarak kabul edilmekte olup Amerikan Ekonomi Derneği eski başkanlarının fotoğraflarını yayımlamaktadır; Siyaset Bilimcileri disiplinin geçmişini takip etmekte eksik kaldığı için Siyaset Bilimi Sözlü Tarih Programı başlatılarak 1970'lerin sonlarında mesleğin ana figürlerinin deneyimlerini ve perspektiflerini koruma çabası somutlaşmıştır. Mali yardımıyla yürütülen bu çalışma siyaset bilimcileri, hayatları, kariyerleri ve disiplinindeki rolleriyle tarihsel bir bakış açısının oluşmasına kaynaklık sağlamaktadır (Baer vd, 2015: 2-8).

ABD'de Siyaset Bilimi literatürünü sözlü tarihle tamamlama çabasının bir benzer örneği Türkiye'de de *Türkiye'de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yöntem ve Süreçler* başlıklı kitapla gerçekleştirilmektedir. Siyaset Biliminin önde gelen on bir bilim insanıyla yapılan mülakatlar aynı gelişmelere kaynaklık sağlamaktadır. Aynı zamanda Siyaset Biliminin gelişmeleri ile kurumsallaşmasının dünyada ve Türkiye'deki değerlendirmelerine çok yönlü yer verilen bu görüşmeler sayesinde eğitim-öğretim süreci için değerli ve ayrıntılı bilgiler açığa çıkartılmıştır.

Yukarıda yer alan Siyaset Bilimi disiplininin ABD sözlü tarih çalışması siyaset bilimciler ile yapılan mülakatlarla, Türkiye'de de örnekleri bulunan akademisyenlerle

mülakatları da değerlendirmenin yararlı olacağı düşünülebilir. Nermin Abadan Unat ile Mübeccel B. Kıray ile yapılan mülakat örnekleriyle benzerlikler kurulabilir. Türkiye'deki uygulamaların genelde bu tür çalışmaları tekil kişi odağında ele aldığı, bir söyleşi ya da anı kitabında bireysel aktarımlarda yer aldığı görülmektedir. Yine yukarıda örnekleri yer alan bazı akademisyenler kendi yaşamlarını veya mesleki tecrübelerini ya da yönetici kadrodaki yaşamlarını kitap olarak yayımladıklarına dair örnekler de son dönemlerde artmıştır. Tabi ki bu çalışmaların Türkiye'de daha çok bireysel gayretler ve harcamalarla sağlanabilmesine karşılık, ABD'deki sözlü tarih çalışmasının Türkiye'dekilerden farklı olarak çeşitli finansal ve kurumsal destekleri bulunan uzun soluklu bir proje olduğunu da hatırlamak gerekmektedir.

Türkiye'de Halkla İlişkiler Tarihi Kurumsallaşma Yılları 1960-1980 kitabı 2012 Haziran ayında Melike Aktaş Yamaoğlu ve arkadaşlarının (2013) Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri'nde önerinin kabul edilmesiyle başlamıştır. Alanın öncülere olarak on dokuz kişi ile Ankara, İstanbul ve İzmir hattında gerçekleştirilen ve “içten keyifli ve geçmiş yüklü görüşmelerle ile çok özel (off the record) bilgileri dinledik, dönemi farklı boyutlarıyla konuştuk” (Aktaş Yamaoğlu vd., 2013: 7) sözleriyle özetleyen çalışma yöntem ve sonuçları açısından ilginç ve faydalı bir örnektir. Melike Aktaş Yamaoğlu ve arkadaşları (2013) yaptığı bu çalışma da öncüler ele alınırken, kitabın dördüncü bölümünde “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler” başlığında bu alanda öncülere yer verilmektedir. Nermin Abadan Unat'ın çevirisini yaptığı Dimock'un (1954) *Amme İdaresinin Prensipleri* kitabında “Halkla Münasebetin Tanzimi” bölümü ilgisini çekmiş olup çeviri metinde halkla ilişkilerin karşılığını halkla temas ve halkla münasebet kavramlarını birlikte kullanmıştır. “Amme İdaresinde Yeni Gelişmeler” başlıklı yine Dimock'un makalesini çeviren halkla ilişkiler kavramını halkla temas olarak Cemal Mihçioğlu Türkçeye çevirmiştir. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimine Halkla İlişkileri Yerleştiren kuruluş olarak tanımlanmaktadır. TODAİE'de özellikle tartışma konuları içerisinde yer alan kavramların çevirisi için Terim komitesi kurulmuştur (Yamaoğlu vd., 2013: 59-107).

“Mülkiye ve Mülkiyelilik Üzerine Anılar, Düşünceler” başlıklı yazısıyla Beşikçi (2007; 2009) “Aykırı Mülkiyeli” kimliğinin “*bilim yöntemi, bilimsel araştırma, bilim ortamı, üniversite kavramlarıyla bu arada Mülkiye'yle ilgili bazı düşüncelerini dile getirme*” çabası olarak açıklamaktaydı. Bu çalışmasını, önce sınıf arkadaşları ve belirlediği Mülkiyeli mezunlar tarafından değerlendirilmesi isteğinin, metni okuyanların

değerli eleştirileri yanında, yazar aslında beklenmedik yorumlara ve tepkilere de maruz kalmıştır. Bu yorumlara örnek olarak, *“Beşikçi’ye cevap vermeyeceğim, gerek görmüyorum, çünkü Beşikçi Mülkiye’yi eleştiriyor”* sözleri hatırlanabilir. Yazar aslında Mülkiyeyi eleştirmekten ziyade, üniversitenin düşüncesini ve uygulamalarına yönelik, bilim yöntemi, bilimsel araştırma, ifade özgürlüğü, özgür eleştiri gibi kavramları yaklaşımları eleştirdiğini ifade etmekle birlikte, bazı kesimlerce görüşleri farklı ve tepkili değerlendirilmiştir.

Beşikçi, Siyasal Bilgiler Fakültesinin eğitim-öğretim tarihi gelişmesini öğrenci ve mezun odağından değerlendirmekle birlikte, özeleştiriye de yer vermektedir. Beşikçi (2007; 2009) *“Aykırı Mülkiyeli”* alt başlığında yer verdiği sorularla Mülkiye ile ilgili değerlendirmeler yapmakta, 146 yıllık tarihe farklı bir bakış getirmektedir. Yazara göre, sürekli *“En iyi Mülkiyeli kimdir”* sorusuna aranan cevaplarda benzer anlayış ve ideolojiyle uygulamalar yerleştirilmiş, ancak çok yönlü düşünceler ve eylemler gelişim gösterememiştir. Yazar farklı bakış ve değerlendirmeleriyle, *“Mülkiye’nin vermeye çalıştığı anlayışa, ideolojiye en aykırı gelen veya gelenler kimlerdir?”* sorgulamalarıyla, Mülkiye eğitimine ve Mülkiyelilik ruhuna yönelik ilk defa içerden tespitlere yer vermiştir. Beşikçi (2007; 2009) mezunlar üzerinden de Mülkiye’yi değerlendirirken de *“Mülkiye denildiği zaman değişik, birbirine çok zıt yaşam tarzlarının nasıl oluştuğunun incelenmesi de gerekli olmaktadır. Bu yaşam farklılarını, zıtlıkları bilimin kavramlarıyla açıklamak mümkün olabilir. Fakat sorunun felsefi bir tarafı olduğu da açıktır. Nasıl yaşamak gerekir? Toplum karşısında toplumsal olaylar karşısında sorumluluklarımız nedir?”* (Beşikçi, 2007: 82-89) ifadeleri yoluyla derinlemesine ve çok yönlü değerlendirmeler yaparak soruları gözlemleri, deneyimleri, anıları ve bizzat yaşanmış olaylardan çıkarımlarla, Mülkiye’de geliştirilmesi veya düzenlenmesine dair önerileri ve yapıcı öz eleştiriye de yer verebilen özel bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Bu tez çalışmasında uzun bir döneme açıklık kazandırma çabası alt dönemleri aynı oranda ve doyuruculukta irdeleme doğumuyla sonuçlanamamıştır Bu nedenle konu bütünlüğü ve düşünsel derinliği destekleyecek zamana ve konuya katkı sağlayacak sözlü tarihe; anılara ve söyleşi kitaplarına sıklıkla başvurulmuştur. Refika Bakoğlu (2016) *“Geçmişten Günümüze Kapalıçarşı Kuyumcularının İş Gelenekleri ve Büyüme Mekanizmaları: Sözlü Tarih Çalışması”* ile ifade ettiği üzere bazen literatürde bir araştırmayı destekleyecek yazılı kaynak bulunmaması halinde sözlü tarih çalışmalarıyla boşluk tamamlanmaya çalışılmaktadır.

6.2. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisansüstü Eğitimi-Öğretiminin Gelişimi Literatürü

Kamu yönetiminin akademik tartışmalarının en yoğun toplandığı ve geliştiği başlık “kimlik arayışı” olarak gösterilebilir. Bu tartışmalarda “kimlik arayışı” Kamu Yönetimi disiplininin uygulanmasında yaşanan bir sorun olmadığına değinen Doğan Nadi Leblebici (2004) asıl sorunun ve cevabın Kamu Yönetiminin öğretiminde aranması gereğinden söz etmektedir. Leblebici (2004) ayrıca Kamu yönetiminin akademik bir disiplin olarak değerlendirilmesi ve kamu yönetimi öğretiminde hukuk, siyaset ve yönetim bilimleri yaklaşımlarının arasındaki mücadelenin ayrıştırılmasına değinmektedir. Türkiye’de de Kamu Yönetimi öğretiminin bu yaklaşımların etkileri altında geliştiğine veren yazar mücadelenin lisans mı yoksa lisansüstü eğitimi yansıdığına araştırmasını gerçekleştirmiştir.

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretiminin Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyinde İncelenmesi” başlıklı bildiri Leblebici (2004) tarafından II. *Kamu Yönetimi Forumunda* sunulmuştur. Kamu yönetimi eğitim-öğretiminde yer alan yaklaşımların egemenliğini araştıran Doğan Nadi Leblebici (2004) lisans programlarında mücadelenin meslek edindirme amacından dolayı müfredatlar da gözlenebilir olduğundan söz ederken, lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) programlarında değerlendirmenin kolay olmadığından bahsetmektedir. Yazar, Kamu Yönetimi veya Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin lisansüstü programlarının kendi içlerinde farklılaştıklarına dikkat çekerek, bu nedenle Siyaset, Yönetim ve Hukuk yaklaşımlarının hangisinin etkisinde ya da ağırlığında devam edildiğinin çok da iyi gözlenemediğine değinmektedir.

Doğan Nadi Leblebici (2004) Türkiye’de Kamu Yönetimi lisansüstü programlarındaki egemen yaklaşımın belirlenmesi ya da yaklaşımların etkilerinin sorgulanmasına yönelik bir çalışmayla, bir akademik disiplin olarak kamu yönetimiyle ilgili Türkiye’deki yükseköğretim kurumları arasındaki uzlaşmanın belirlenebilmesi hedeflemiştir. Yazar, çalışmasında kavramsal içerik analizi kullanarak; Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, TODAİE Kamu Yönetimi yüksek lisans ve doktora ders müfredatlarını ele almış ve incelemiştir. Kavramsal içerik analizine dayalı kapsamlı bir çalışmanın uzun zaman gerektireceğinden dolayı yazar, çalışmasını bu dört yükseköğretim kurumuyla sınırlandırmıştır. Bu öğretim kurumlarının seçilmesinde Kamu Yönetimi bölümlerinin

Üniversite Seçme ve Yerleştirme Sınavlarında öncelikle tercih edilmeleri ve TODAİE'nin Kamu Yönetimine yaptığı katkılar nedeniyle Türkiye'de bu alanda önde gelen kurumlar olarak seçilmişlerdir. Aynı zamanda sınırlı bir uluslararası karşılaştırma yapılarak Kamu Yönetimi yüksek lisans ve doktora ders müfredatı incelenmiştir. İncelemeye dâhil edilen üniversiteler: Kuzey Carolina Devlet Üniversitesi (North Carolina State University - NCSU) ile Kaliforniya Devlet Üniversitesidir (California State University - CSU).

Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye'de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları temalı II. Kamu Yönetimi Sempozyumu Forumunda sunulan ve yayımlanan bildirisinde Leblebici'nin (2004) tercih ettiği yöntem, Kamu Yönetimi yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğretimin müfredatlarını belirlediği 162 kelimeyle incelemektedir. Kavramsal içerik analizi yöntemiyle belirlenen kelimelerin ders isimlerinde hangi sıklıkta ve hangi bağlamlarda geçtiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Yazar, Türkiye'de Kamu Yönetimi alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarının lisansüstü programlarının düzenlenmesinde benzer yapıların oluşturulamadığına değinmektedir. “Kimlik Arayışı” sürecinde yaklaşımlar arasında denge kurmak yerine sorunu dondurma yolunun seçildiğini, uygulamalarda gerek “kamu yönetimi yüksek lisans derecesi” gerekse “kamu yönetimi doktora derecesi”ni bir araya getirmekten uzak biçimde alanın adeta parçalandığına dikkat çekmektedir. Alanın yüksek lisans programlarında yaşanan bu karmaşıklık neticesinde programların özü genellikle Siyaset ve Yönetim yaklaşımları arasında dağılmıştır. Leblebici (2004) sınırlı ABD'deki üniversitelerle yaptığı karşılaştırmada, özellikle NASPAA'ya üye yükseköğretim kurumlarının Kamu Yönetimi yüksek lisans ve doktora programlarının Türkiye'ye göre daha homojen düzenlendiğini vurgulamaktadır. Leblebici (2004) Türkiye'deki Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde hâkim olan yaklaşımı yüksek lisans ders programları üzerinde çözümleyen yazar, genellikle Siyaset Bilimi ağırlığında ele alınan programların, TODAİE'de Yönetim Bilimlerinin egemenliğiyle farklılık gösterdiğine değinmektedir. Aslında tüm bu çalışmaların sonunda yazar, Kamu Yönetiminde Hukuk, Siyaset ve Yönetimin hâkimiyet alanlarını tespit etmek yerine, Kamu Yönetimi biliminin bu alanlar içerisinde geliştiğini kabul ederek, ayırmak ya da sıralamak yerine yaklaşımların hepsinden dengeli faydalanmanın gerekliliğine işaret etmektedir.

Sosyal bilimlerin bölünmesi ya da bir arada gelişimine ilişkin Korkut Boratav'ın (2004) “Sosyal Bilimler ve Mülkiye” temalı Yuvarlak Masa toplantısında paylaştığı

sosyal bilimlerin dünyadaki doğuşa yönelik açıklamalarını tekrarlamak yerinde olacaktır. Sosyal bilimlerin geniş ilgi alanından dolayı, günümüzde zorunluluk ya da yapay gelişmelerden toplum bilimlerinde ayrımın derinleştiğine değinmektedir. Boratav (2004) 19. Yüzyılın büyük düşünürlerinden verdiği örnekler üzerinden günümüz gelişmelerini şöyle Boratav (2004: 27) değerlendirmektedir:

“Marx’a, Stuart Mill’e gidin. Hatta daha eskiye, Adam Smith’e gidin. Bugünkü anlamıyla bunların uzmanlık alanı neydi? Diye sorarsanız, yanıtlamak zor olur. Bunlar evrensel düşünürlerdi. Yani toplumsal bilimlerin alt kolları arasındaki ayrım, çok belirlenmemişti ve aşılmanın duvarları haline dönüşmemişti. Bilim birikimi arttıkça, uzmanlaşma doğal olarak zorunlu hale geliyor.”

Korkut Boratav’ın (2004) bu sözleriyle birlikte günümüzdeki artan disiplinlerin bir kısmının zorunluluktan bir kısmının da yapay gelişmelerden kaynaklandığı tespitlerinin de eğitim-öğretim tarafından ilişkisinin kurulması gerekmektedir.

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretiminin Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyinde İncelenmesi” başlıklı bildirisinin sonunda Doğan Nadi Leblebici (2004) araştırma kapsamındaki üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programları müfredatlarını eklemiş olup müfredattaki ders programlarının sayısal çeşitliliği dikkat çekicidir. Listelerde yer alan derslerin sayıları; ABD üniversiteleri CSU’da 12, NCSU’da 14, Türkiye’de ise ODTÜ’de 40, Hacettepe’de 58, Ankara’da 124 ve TODAİE’de 49 olduğu görülmektedir. ABD üniversitelerinde ders sayısının azlığına karşın Türkiye’de artan ders sayıları programların ortak paydada gelişmeyebileceğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. ABD üniversitelerinde “İleri Araştırma Metodolojisi”, “Kamu İşlerinde Yöneticilik”, “Kamu Yönetiminde Stajyerlik” gibi yüksek lisans ve doktora öğrencilerini alanlarında geliştiren eğitimleriyle bir üst basamağa geçiren derslerin varlığı göze çarpmaktadır. Türkiye’deki müfredatlar da “Enformasyon Teorisi ve Ofis Otomasyonu”, “Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi”, “İleri Politika Analizi”, “Arsa ve Konut Politikası Semineri”, “Biyoteknolojinin Ekonomi-Politiği Semineri” gibi 271 adet ders bulunmaktadır. Ders çeşidinin farklı ve fazla olması bazılarının lisans eğitim-öğretiminde bulunan derslerin tekrarı izlenimini yaratmakta, bazı dersler ise lisansüstü dersinden ziyade popüler gelişmelere uygun konular görünümündedir. Seminer derslerin fazlalığı da bunların faydasının sınırlı kalabileceği endişesine neden olmaktadır. Leblebici’ye (2004) göre, seminer programları sırasıyla konuyu anlatan öğrenci çalışmalarına göre geliştirilirse, anlatan öğrenciye dinleyenlerin ve öğretim üyelerinin aktif katılımının sağlanabilmesi, fikir tartışması ve uzlaşmacı eğitim

ortamlarına dönüştürülemezse, yıllardır devam eden “kursü tekniğinin” devam ettiği, sadece sıranın değiştiği izlenimine neden olabilir.

Leblebici (2004) öğretim kurumlarının Kamu Yönetimi yüksek lisans ve doktora programlarının müfredatlarını listelediği çalışmasında derslerin çeşitliliğine ve çokluğuna rağmen eğitim-öğretimle ilişkili derslerin olmayışına dikkat çekmektedir. Tablolarda sadece “Çevre İçin Eğitim”, “Eğitim Yönetimi” başlıklı iki ders yer almaktaydı. Leblebici'nin çalışma ekinde sunduğu ders listeleri arasında Kamu Yönetiminin eğitim-öğretiliyle doğrudan ilgili bir ders programlarda yer almamaktaydı. Pamukkale Üniversitesinde 2015-2019 arasında kesintisiz olarak verilen KAY637 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğretimi, Disiplini eğitim-öğretili ve Etiği doktora dersi bu durumu değiştirmiştir.(637) KAY 637 dersi Prof. Dr. Hüseyin Özgür tarafından, seçmeli olarak önerilmiş SBKY EABD'nın kararı ve önerisi 2014 yılında SBE EYK kararı ve onayıyla da zorunlu olarak kataloğa konmuş olup ders aralıksız olarak Prof. Dr. Hüseyin Özgür tarafından okutulmaktadır.

Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün Doktora Programı dersleri arasında KAY637 ders koduyla “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Disiplini Eğitim-Öğretili ve Etiği” yer almaktadır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünün 2016-2017 Bahar döneminde geliştirdikleri ders önerileri arasında Anabilim Dalı ve Enstitünün Akademik Kurul toplantıları ile Üniversite Eğitim Komisyonu ve Senatosunda görüşülerek kabul edilen ders 2017–2018 Güz döneminde açılmıştır. Pamukkale Üniversitesi örneğinde Enstitü Anabilim Dalının SBKY Doktora Programında yer alan dersler seçmeli olmasına rağmen Programdaki tek zorunlu ders olarak SBKY 643 müfredatta yer açılmıştır. KAY637 “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Disiplini Eğitim-Öğretili ve Etiği” dersi, disiplin olarak birbirine bağlı ve/veya bağımlı gelişim gösteren Siyaset Bilimiyle birlikte ele alınması, Leblebici'nin (2004) de değindiği üzere, disiplinin akademik gelişimi için öğretim tarafıyla değerlendirilebilmesine zemin hazırlamaktadır.

Türkiye’de Kamu Yönetimi Düşüncesi: Tarihsellik ve Disipliner Bağımlılık başlıklı Mustafa Altunok’un (2012) kitabı, 21.01.2010 tarihinde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde savunulan ve jüri üyeleri tarafından oybirliğiyle başarılı kabul edilen doktora tezine dayanmaktadır. Türkiye’de Kamu Yönetimi düşüncesinin gelişimi ve kurumsallaşması merkezinde ele alınan konu, sosyal bilimlerin dünyadaki gelişiminin tarihsel süreciyle Kamu Yönetimi disiplini çerçevesinde değerlendirmeleri

içermekteydi. Türkiye’de kamu yönetiminin gelişiminde, ekonomik ve siyasal etkilere değinmekle birlikte Altunok (2012) yönetim düşüncesinin kurumsallaşmasının ancak eğitimle mümkün olacağını iddia etmektedir. Yazar, Osmanlı’dan günümüze tarihsel gelişmelere göre, kurumların yapılanması, yurt dışından getirilen uzmanlar, eğitime yurtdışına gönderilen öğrenciler vb. örnekler üzerinden gelişmeleri bağımlılık olarak nitelendirmişti Altunok (2012: 293):

“Yönetim düşüncesinin maddi zemini incelenirken çok önemli bir paradoks dikkat çekmiştir. Şöyle ki, Türkiye’de iki bakanlığın milli unvanı taşıdığı görülmektedir. Bunlar Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’dır. Ancak ne ilginçtir ki, Türkiye’de düşünsel açıdan dışa bağımlılık askeri ve sivil eğitim kurumları aracılığıyla temellenmiştir”.

Türkiye’de 1950’li yıllarla birlikte Kamu Yönetimi lisansüstü eğitim kurumları arasına TODAİE de katılmıştır. Bununla birlikte kuruluşundan itibaren ne 2000’li yıllara kadar ne de 2018’de kapanıncaya kadar “idari elit yetiştirmede” Fransa’daki ENA’nın sahip olduğu etkiyi yaratamamıştır (Leblebici, 2004: 14).

Hande Tek Turan (2015) “Fransa’da Kamu Sektörüne Yönetici Yetiştiren Başlıca Kurumlar” başlıklı çalışmada ENA (Ulusal İdare Okulu), IEP’ler (Siyasal Bilimler Enstitüleri) ve IIAP (Uluslararası Kamu Yönetimi Enstitüsü) üzerinden Kamu Yönetimi alanında verilen eğitim-öğretimi değerlendirmektedir. Yönetici yetiştiren eğitim kurumları arasında ENA Fransa’da başarılı ve yönetim okulları deneyimine sahip olmasıyla, eğitim faaliyetlerinden en fazla yararlanan okul olarak tanımlanmaktadır.

“Dünya’da Başlıca Kamu Yönetimi Okulları: ENA, ENAP, EKDDA, INAP ve TODAİE Karşılaştırması”nı Oktay ve arkadaşları (2017) editörlü kitap bölümünde sunmaktadırlar. Yazarlar, Dünya’da başarılı yöneticilik okullarından Fransa’daki ENA, Brezilya’daki ENAP, Yunanistan’daki The National Centre for Public Administration and Local Government (EKDDA) ve İspanya’daki INAP ile Türkiye’deki TODAİE örnekleriyle bu okulların eğitim-öğretim modelleri ile kurumsal yapılarının ve kamu yönetimine olan katkılarının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Buna ek olarak, araştırma kapsamındaki dört eğitim kurumu ile TODAİE’nin karşılaştırılması yapılarak, ulusal kamu yönetimi okulları arasındaki farkların belirlenmesi hedeflenmiştir.

Yükseköğretim Kurulundan (YÖK) yapılan yazılı açıklamaya göre, 703 sayılı KHK ile kapatılarak teşkilatı ve bütçesi YÖK’e devredilen TODAİE bünyesindeki öğretim üyeleri ve öğrencilerin, YÖK tarafından belirlenecek bir yükseköğretim kurumuna 3 ay içinde devredilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. YÖK bu

konuda kararını TODAİE’de 9 Temmuz 2018 itibariyle öğrenim gören öğrencilerin Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde (HBVÜ) eğitimlerine devam etmesi olarak uygulamaya koymuştur. Bununla birlikte, TODAİE’de görev yapan öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarından ise 10 tercih belirlemelerini, akademik kadronun da bir yükseköğretim kurumuna en fazla üç kişi atanacak şekilde yerleştirilmelerine yönelik bu yasal düzenlemeyle karara bağlamıştır. YÖK’ün bu öncü çalışmalarına ve TODAİE’den başka üniversitelere geçecek akademisyen sayısına en fazla 3 şeklinde üst sınır koymasına “Norm Kadro”nun üniversite – akademik kadro dağılımındaki sayısal yeterliliklere ulaşılması hedefi yanında bilgili ve tecrübeli kadrodan oluşan ekiplere daha fazla sayıdaki üniversite içerisinde yer açılması olarak yorumlanabilir. 20 Temmuz 2018 tarihli Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinin sayfasında konuyla ilgili yapılan açıklamaya göre TODAİE’nin durumu şöyle idi:

“9 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 30473 sayılı Resmi Gazetede yer alan hükümlere göre, 7163 sayılı Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Teşkilatı Kanunu (TODAİE) yürürlükten kaldırılmıştır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca alınan karara göre, 9 Temmuz 2018 tarihi itibariyle TODAİE’de öğrenim görmekte olan öğrenciler, eğitimlerine Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesine bağlı Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde devam edeceklerdir” (web.ahbv.edu.tr).

İlhan Tekeli ve Selim İlkin (1972) Türkiye’nin yükseköğretim sisteminin tarihsel gelişimine dair çalışmasını Fikret Şenses (2013) tek bir kaynakta değerlendirerek akademik gündeme taşımaktadır. Şenses (2013) Türkiye’deki yükseköğretim ve bilim tarihinin Batı’daki gelişmelerle kıyaslandığında genç bir yapıda olduğunu vurgulayan Tekeli ve İlkin (1972) bu savlarını kurumların tarihsel gelişmelerine ve kuruluş yıllarına dayandırmaktadırlar. Tekeli ve İlkin (1972) Batı’da yükseköğretim sisteminin öncüleri olarak, Bologna (1088), Paris (1160), Oxford (1167) gibi üniversitelerin kurulmasına karşılık bu tür bir yapının Osmanlı Devleti’nde yüzyıllara varan tarihsel farklarla ortaya çıkışına değinmektedirler. Şenses’in (2013: 354-355), Tekeli ve İlkin’in (1972) bu gelişmeleri sosyal bilimler alanını değerlendirmek için de yapmaları ve bu alandaki gecikmenin daha derin olduğunu vurgulamaları da ayrıca önemlidir.

YÖK Yasası tartışmaları üzerine, Ersin Kalaycıoğlu (2015b, 98-99) merkezietçi yapıdan uzak uygulamalara ve kurumsal sürekliliğe duyulan ihtiyacı şöyle tarif etmektedir:

“... Üniversiteler, kendi özelliklerine göre oluşabilecek kurumlar olmalı, kendi geleneklerini oluşturabilmeli. Üniversiteler öyle birkaç yıllık kurumlar değildir. Dünyanın en uzun soluklu kurumlarıdır. Açıldığından beri kapatılmamış olan üniversite, El-Ezher Üniversitesi, 972’den beri ayaktaadır. Sonra Avrupa’daki

üniversiteler. ... Mesela Padova, Bologna, Paris ve onların üretmiş olduğu Oxford, Cambridge. ... Okuduklarımdan anladığım kadarıyla Oxford Üniversite'sini keşifler kurmuş. ... Üniversiteleri YÖK yönetmez. Siyaset de yönetmez. El-Ezher'den bugüne tüm üniversiteleri kıdemli öğretim üyeleri yönetir. "Tenure" sistemiyle yönetirler. ... Onun dışında verimli ve düzgün işleyen uzun erimli bir sistem yoktur... Saydığım tüm üniversiteleri bin sene yaşatmış olan temel ilke budur."

Yukarıdaki anlatımlarda Türkiye'de bilimin ve özellikle sosyal bilim alanında disiplinlerin eğitim-öğretimi ile bu alanın meslek olarak tanınmasında eğitim-öğretim kurumlarının tarihsel geçmişleri ve kurumsal kimliklerindeki gösterdikleri süreklilik ve başarılı eğitim-öğretimlerinin ortak etkenler olduğu söylenebilir. Liberal Batı demokrasilerinde yükseköğretim kurumlarının köklü tarihsel geçmişleri ile günümüzde sadece öğrencilerin değil insan kaynakları birimlerinin de da mezunlarına talep gösterdiği eğitim-öğretim kurumları olarak her dönem önemlidirler. Türkiye'de bu açıdan değerlendirmeleri Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi için benzerlikler kurmaya çalıştığımızda, köklü tarihsel geçmişe sahip, özel kurumsal kimliğini koruyamamış ve süreklilik sağlayan eğitim kurumları olmamıştır. Siyasal Bilgiler Okulunun farklı kimliğini, TODAİE'nin lisansüstü eğitim-öğretimindeki ayrıcalığını günümüze taşıyamamak bu alandaki eğitim-öğretim için önemli kayıplardır. Türkiye'de 1980 sonrasındaki düzenlemelerin yükseköğretimde özellikle de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde önemli değişikliklere neden olduğu, bu değişikliklerle birlikte diğer disiplinlerle yan yana İİBF çatısı altında yer almasının detaylı değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlter Turan (2015b) YÖK ve düzenlemeleri ile bütün yükseköğretim kurumlarını aynı kalıp içerisinde değerlendirmenin bilimsel ilerlemedeki olumsuzluğunu örneklendirmekte ve. bu durumu şöyle (Turan, 2015b: 188) açıklamaktadır:

"... Bizim bütün üniversitelerimiz aynı sistem içerisinde. Bütün üniversitelerin, hocaların yayın yapması ve araştırma yapması, öyle terfi etmesi; herkesin aynı doçentlik sistemi içerisinde Doçent rütbesini alması gerekiyor. Dünyanın başka nerelerinde böyle bir sistem var bilmiyorum, ama üniversitelerin seviyeleri arasındaki farklılaşmaların tabii olduğunu, hukuki eşitliğin akademik eşitlik olmayacağını kabul etmemiz lazım."

Mülkiye'nin 150. yılında Mümtaz Soysal'ın Çağlar Ezikoğlu'na söyleşide Mülkiye'nin günümüzde devletin politikalarını belirlemedeki rolünün değerlendirilmesine yönelik yaptığı açıklamalara göre "... etkisi azalmıştır, azaltılmıştır. Özellikle Özal döneminden başlayarak bilinçli bir biçimde genel olarak bürokrasinin, bürokrasinin içinde en kuvvetli yetiştirme kalesi olarak Siyasal Bilgilerin, meslekler

olarak da maliye müfettişliğinin bütün bakanlıkların müfettişliklerinin etkisi azaldı. ...” (Soysal, 2009: 96) tespitlerini yapmaktadır.

Dışa bağımlılığın bir başka örneğini 1983’lerde Özal Hükümetiyle başlayan “Maliye Bakanlığı Bürokrati” yerine “bürokraside Özal’ın Prensleri dönemi”ne geçiş sürecini ve yurt dışı eğitimlerini Ahmet Alpay Dikmen’in (2015) tespitleriyle açıklamak yerinde olacaktır:

“Devletin yabancı dil bilen ve uluslararası normları ülkede yerleştirmek için çabalayacak elemana ihtiyacı her geçen gün daha fazla artırıyordu. Bu açığı bürokrat ihracı yöntemi ile çözmesi imkânsızdı, ithal ikameci bir yöntem başlattı, bürokratları yurtdışına master ve doktora programlarına göndermeye başladı. Yüksek ücretlerle (2.500 Dolar yurtdışı maaşıyla ve yurt içindeki maaşlarının da 3/4’ü ödenerek) yurtdışına giden bu bürokratlar hem yurt dışında hem de yurtdışından döndükten sonra maddi olarak çok rahat ettiler. Üstelik bu kişileri yurtdışına göndermek için yüksek düzeyde bir yabancı dil bilgisi vs. de aranmıyordu. Devlet, yurtdışındaki üniversitelerden kabul alan hemen her bürokrati göndermeye başladılar. Çoğu yurt dışına MBA (işletme - master of business administration) eğitimine gitti. Örneğin İçişleri Bakanlığı’ndan bir mülki idare amiri gidip Amerika veya İngiltere’de MBA okudu. Bu kişilerin gittikleri MBA programları yurtdışındaki hocaların da dikkatini çekmiş olacak ki 2007–2008 yıllarında bulunduğum Duke University’de, biraz da alaycı bir biçimde, bana sizin devletiniz neden bu kadar çok adamı MBA eğitimi için gönderiyor, paranız çok herhalde, ülkenizde başka konularla bilgili uzmana ihtiyacınız yok mu? diye soruyorlardı. MBA eğitime gidiyorlardı, çünkü bu eğitim kamu görevlilerinin aklını işletmecici bir akla monte ediyordu. Kamu zaten artık önemsiz hale gelmişti, en doğrusu iyi bir işletmecilik bilgisi olmalıydı. Hem de yabancı dil öğreniyorlar, yurtdışında yaşam koşullarına adapte oluyorlar, sonra bunu ülkelerinde de kurmak için çaba sarf ediyorlardı. 2004–2005 yıllarında bürokrasi üzerine yaptığımız bir araştırma da örneğin Hazine’nin %70’e yakın bir oranının yurtdışında yüksek lisans ve doktora programlarına gönderildiğini gözlemledik. DPT’de ise burs olmasına rağmen yurt dışına gidecek adam bulunamıyordu; kurumlarda böylesi doyumluk sağlanmıştı. Bu yeni bürokrat tipi eski kahverengi giysiler giyen ketum bürokratlardan çok farklıdır. Renkli kravatlar takarlar. Daha çok bir iş adamını ya da bankacıyı andırmaktadırlar. Konuşurken araya yabancı kelimeler sıkıştırmayı çok severler” (Dikmen, 2015: 315-317).

Türkiye’de Kamu Yönetimi alanında 1980’lerin sonlarından itibaren en çok kullanılan kavramlardan değişmedir. Kamu yönetiminin değişme sorunu akademisyenler için, fırsat değerlendirilebilir. “*Kamu yönetiminde değişme sorununu nasıl ele alabiliriz?*” sorusuna aranan yanıtlar, Kamu Yönetimi ve Değişme adlı yüksek lisans dersinin sorun alanlarından birisidir (Ayman Güler ve Keskin, 2005: 102).

Turan (2009) Türkiye’de Siyasal Bilimler alanında 2007–2008 ders yılında açık olan Yüksek Lisans ve Doktora programlarına dair tespitlerini aktarmıştır. Araştırmacı Türkiye’deki üniversitelerde Siyasal Bilimler alanındaki Yüksek Lisans programlarının disiplinin genel örgüt şemasına uygun şekillendiğini, Uluslararası İlişkiler ile Kamu Yönetimi bölümlerinin en yaygın programlar olduğunu tespit etmektedir. Turan’a

(2009) göre, yüksek lisans programları mesleğe dönük olarak algılanmadığından Siyasal Bilimler, lisans mezunlar o yıllarda iş bulma olanaklarını daha çok artıracacağı düşünülen doktora programlarının sayısı azdır; Bilkent, İstanbul Bilgi ve Sabancı üniversitelerinde Siyasal Bilimlerle ilgili doktora programları yer almaktadır (Turan, 2009: 20-24).

Bremer ve Baradie (2008) Mısır'da Kamu Yönetimi / Kamu Politikası yüksek lisans programlarının geliştirilmesindeki en önemli etken yetenekli profesyonel personel ihtiyacının karşılanması olup bu nedenle, mesleki eğitim programları, özellikle Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları önemli roller oynamaktadır (Bremer ve Baradie, 2008: 439-440). Mısır'ın iyi eğitilmiş kamu sektörü liderleri için bariz ihtiyaçlarına rağmen, Bremer ve Baradie (2008) araştırmasına göre, MPA programları Mısır'da sadece sınırlı gelişme göstermiştir. 2008 yılına kadarki 25 yıllık dönemde, Kamu Yönetimi ve daha yakın zamanlarda Kamu Politikası yüksek lisans programları, Mısır üniversitelerinin en üst sıralarında yer alan bir avuç kurumda şekillenmiştir (Bremer ve Baradie, 2008: 440-441).

Üst düzey yöneticilerin Türkiye'de yetiştirilmelerini Ömer Faruk Günay (2004; 2005) da tarihsel gelişim ve kurumsal değişimler ışığında değerlendirmektedir. Türkiye'de kamu yöneticisi nasıl yetiştirilmesi gerekir sorusunun olası cevaplarını Osmanlı Devleti'nden günümüze devletin değişen yapısında inceleyen Günay bir model önerisi de sunmaktadır. Türkiye'de iç ve dış güvenlik konularında asker polis güvenlik güçlerinin yöneticiler ile kaymakamların yetiştirilmesiyle sınırlı bir sistemin mevcut yapısına değinen Günay'a göre, bu uygulamalara geniş anlamda kamu yönetimindeki diğer orta ve üst düzey yöneticilerin dâhil edildiği bir sistemin kurulamamıştır Günay (2004; 2005), nitelikli ve yetkin donanıma sahip yöneticilerin yetiştirilmesi için Türkiye'de mevcut kurumları da kapsayan yeni bir yönetici yetiştirme sisteminin kurulmasını önermektedir. Yazar, bu sistemin "Türkiye Yönetici Yetiştirme Merkezi" olarak Başbakanlığa bağlı bir kurumsal kimlikle uygulamaya alınabileceğine dair model önerisini ayrıntılarıyla ifade etmektedir. Günay (2004; 2005) yönetici yetiştirme sistemi önerisini Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet dönemiyle diğer ülkelerin örneğin Fransa'nın yönetim tarihindeki gelişmeleri sentezleyerek oluşturmuştur.

Türkiye'de üst kademe yöneticiliği üzerine yapılan araştırmalar detaylı olarak inceleyen Belgin Büyükbuğa (2007) üst kademe yöneticilik kavramı ve bu konuda Türkiye'deki araştırmaları incelemiştir. Türkiye'de 1955-2006 üst kademe yöneticilik araştırmaları üzerinden bu alanın dönemsel değişimini özetlemektedir. 1955-2006

aralığında ki ilgili eserlerin araştırma başlıklarını da değerlendiren Büyükbuğa (2007) odaklandığı konuların dağılımında çeşitlenmeler ve farklılaşmalara değinmektedir. Büyükbuğa'nın (2007) bu araştırması Türkiye'de üst kademe yöneticiliğinin yıllar itibariyle gelişimini yansıtmakla birlikte, 1955-2006 aralığındaki sadece 13 araştırmayı kapsıyor olması nedeniyle buradaki sonuçlardan güvenli genellemelere gidilemeyeceğini göstermektedir.

Bağce (2009) değişime, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerindeki ders programlarına değinerek, dünya ve Türkiye'deki gelişmelerle birlikte yeni eğilimlere uyumlu yaklaşımlarla, sürekli güncellenmenin gerekli olduğuna dikkat çekmektedir. Bu tür düzenlemeler gerek öğrenci gerekse yüksek lisans ve doktora programlarının gelişimlerine önemli katkılar sağlayacaktır (Bağce, 2009: 13):

“Yale, Oxford ve ODTÜ örneklerinde de olduğu gibi, öğrencilerin 3. sınıfla birlikte 5 anabilim dalından ikisi veya üçünden dersler alarak uzmanlaşmaları sağlanabilir. Öğrencilerin ilgileri doğrultusunda, siyaset teorisi, Türk siyaseti, karşılaştırmalı siyaset, kamu yönetimi, kentleşme ve yerel yönetimler alanlarının en az ikisinde veya üçünde ilerlemeleri söz konusu olur. Öyle ki, bu uygulama ile öğrencilerin lisansüstüne, yüksek lisans ve doktora programlarına hazırlanması da mümkün olur.”

Mete Yıldız, Mehmet Akif Demircioğlu ve Cenay Babaoğlu (2016) Türkiye'de Kamu Yönetimi lisansüstü programlarında e-devlet eğitiminin dünü, bugünü ve geleceğini irdeledikleri makalede geniş anlamda Kamu Yönetimi eğitim-öğretimde teknolojiye ve e-Devlete dair odaklanan nadir çalışmalardan birisini tamamlamışlardır. Yazarlar Türkiye özelinde e-devlet derslerini kamu yönetimi merkezinde değerlendirmekle birlikte güncel durumun tespiti için mülakatlar ve internet sayfası incelemeleri gerçekleştirmişlerdir. e-Devlet grubu derslerinin Kamu Yönetimi bölümleri ile başka program ve okullardaki yerine ve durumuna da bakmaktadırlar.

Türkiye'deki yüksek lisans ve doktora programlarının mevcut durumu ve sorunlarını yer veren S. Kemal Kartal (2001) akademik mesleğin can çekiştiği düşüncesini tartışırken farklı kalitede mezun veren yüksek lisans ve doktora programlarının varlığına yer vermektedir. 2547 sayılı Yasanın 35. madde uygulaması, büyük kentlerdeki üniversitelerin eğitim kalitesini etkilediğine değinen Kartal'a (2001) göre, bu düzenleme büyük ve eski üniversitelerde hem lisansüstü öğrenci sayısını öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarını doğal olarak arttırmıştır. Bu sayısal artış karşısında öğretim üyelerinin olağanüstü çabalarına rağmen eğitimin kalitesi düşmüştür. Kartal (2001: 50) taşra üniversiteleri için, çok az sayıda profesör ve doçentle, çoğunluğu

da “yalnızca doktoralı” yardımcı doçentle (şimdiki doktor öğretim üyesiyle) lisansüstü programların yürütülmesinin, mezunların kalitesini düşürdüğünden de bahsetmektedir.

İlber Ortaylı’yı Mülkiye geleneği içinde bir kurumlar tarihçisi olarak tanımlayan Süleyman Seyfi Öğün (2001) “Türk Tarihçiliğinin Şehirli Yüzü: İlber Ortaylı” başlıklı makalesinde Ortaylı’nın Türk tarihçiliğine kazandırdığı eserleri, çalışmaları, üslup ve açıklamaları ile ayrıntılı bilgilere yer vermektedir. Ortaylı’nın bu başarının arkasında yine yazarın bir tarihçinin nasıl yetişmesi gerektiğine dair söylemi önemlidir. İlber Ortaylı tarihçi olmak isteyenlere tarih fakültelerinden uzak durmalarını önermekle birlikte, bu ifadenin önce bu eğitimi alacak kişilerin kavramsal düzeyde gelişimini destekleyecek disiplinlere; Sosyoloji, Ekonomi, Politika, Hukuk, vb. klasik alandaki eğitimi tamamladıktan sonra, Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde tarihçiliğe yönelme gereğini (Öğün, 2001: 115-120) vurgulamaktadır.

İlber Ortaylı’nın yaşam öyküsünü soru-cevaplı söyleşiyle gerçekleştirerek Türkiye İş Bankası Kültür yayınları tarafından basılan kitapta uzun bir tarihsel süreçte İlber Ortaylı’nın yaşamı ekseninden Mülkiye ve bazı üniversitelerdeki eğitim-öğretime dair ayrıntılı bilgi ve değerlendirmelere ulaşılmaktadır. Bu söyleşi esnasında akademisyenlerin ders yoğunluğu ve günlük koşuşturmaları ve buna dair Mülkiye’deki gözlemleri ile çıkan sorunları nasıl çözümlendiğine kadar birçok detay bilgi *Zaman Kaybolmaz İlber Ortaylı Kitabı*’nda Nilgün Uygul (2006) tarafından yapılan nehir söyleşide yer almaktadır.

Sedef Kabaş’ın “Hocaların Hocası” Nermin Abadan Unat’la yaptığı söyleşi de son yıllarda üniversitelerde yaşanan ortak probleme de gündeme getirmektedir. Sorular arasında son dönemlerdeki devlet ve vakıf üniversitelerin tablosunu hatırlatarak, devlet üniversitelerinden vakıf üniversitelerine birçok öğretim üyesinin transfer edilmesine dikkat çekmektedir. Sonuç olarak da, bu transferlerin, bazı özel üniversitelerin öğretim üyesi kadrosunu belli bir kalitenin üzerine taşıdığından ancak öğrenci eksenli değerlendirmelerde aynı ifadeyi kullanmanın mümkün olmadığını Abadan Unat şöyle aktarmaktadır: “İşte son yıllarda yaşanan problem bu zaten. Benim bir tek denemem oldu. Bir vakıf üniversitesine bir sömestr için ders vermeye gittim. Derse 14 mastır öğrencisi yazılmıştı. Okuma listesini dağıttıktan sonra bu sayı hemen 14’ten 7’ye düştü” (Kabaş, 2012: 172).

“Bir Doktora Tezi, Akademisyen Sorumluluğu ve Üniversitenin Halleri” başlıklı makalesiyle Tanel Demirel (2008), Türkiye’deki doktora tezlerine ilişkin nadir eleştirel değerlendirmelerden bir örneği sunmaktadır. Yazar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında sunulmuş ve Aralık 2007 tarihinde oybirliğiyle başarılı bulunarak kabul edilmiş bir doktora tezi örneği üzerinden “akademik kalite sorununa” dikkat çekmektedir. Demirel’e (2008) göre:

“Üniversitelerde kabul edilmiş doktora tezleri hakkında eleştirel bir şeyler yazmak yaygın bir uygulama değil. Böyle bir çabayı zaman kaybı olarak görenlere ben de hak veriyorum. Ancak bazen öyle çalışmalarla karşılaşıyorsunuz ki, bu kadarı da olmaz demekten kendinizi alamıyorsunuz. Burada sözünü edeceğim çalışmayı üniversitedeki görevim gereğince incelemek durumunda kaldım. Bir kez çalışmayı incelemek zorunda kalınca, gördüklerim ve tespit ettiklerimi paylaşmadan duramadım. Zira sorun sadece sayıları çok fazla olan ve yüksek lisans tezi bile olamayacak çalışmalara bir yenisinin eklenmesi değil. Bizatihi tez jürisinin oluşturulması, ilgili akademisyenlerin muhtemel davranış biçimleri üniversitemizde ne olup bittiği konusunda aydınlatıcı. Yazında vurgulamak istediğim iki nokta var. Birincisi, üniversitelerin yüksek lisans ve doktora eğitiminin kalitesini sağlamaya yönelik mekanizmaların çoğu zaman çalışmadıkları ve kötüye kullanıma ne kadar açık oldukları. İkincisi ise, bir bütün olarak yönettikleri ya da jüri üyesi olarak buldukları tezlerde asgari --daha fazlası değil-- bilimsel standartları gözeteceğini umduğunuz isimlerin bu standartlardan ne kadar uzak olabilecekleri. Türkiye’deki akademik kalite sorunu ...” (Demirel, 2008: 171).

Feroz Ahmad’a (2015) göre lisansüstü eğitimde akademisyen kimliğinin kazanılmasında bu eğitimi alan öğrenciler araştırmannın öneminin farkına varmalıdır. “*Sadece başkasının kitabından bir şeyler almak yerine, yeni bir şeyler düşünüp ortaya çıkarmak: Doktora dediğimiz şey de aslında budur işte. Doktora öğrencisi, yazdığı tezde küçük de olsa bir katkı yapmalıdır. Bence akademisyenlik böyle bir şey*” (Ahmad, 2015: 111).

Lisansüstü eğitim-öğretimde son yıllardaki bu eleştiriler ve duyulan kaygıların yazında artarak yer bulduğu görülmektedir. Alanında tecrübeli akademisyenler tarafından yapılan bu tespitler mevcut durum ve gelişmelere hassasiyetle çözümler üretilmesine de zemin hazırlamaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi SBKY Bölümü tarafından KAYFOR 15’de lisansüstü öğrencilerin gelişimini destekleyen bir eğitim programı gerçekleştirilmiştir. “Dijital Çağda Araştırma Semineri: Yenilikçi Açılımlar” başlıklı seminerde Hacettepe, Pamukkale, Atılım ve Süleyman Demirel mensubu öğretim üyeleri tarafından güncel ve yeni gelişmeler akıllı sanal sınıf ortamında öğrencilerle paylaşılmıştır. Mete Yıldız “Dijital Devlette Araştırma ve Gelecekte

Araştırma Soruları” üzerine öngörülerine yer vermesini, Hüseyin Özgür’ün “Dijital Kaynak Taraması” sunumuyla araştırma yöntem ve tekniklerini örneklerle detaylandırmasını, Savaş Zafer Şahin’in “Etkili ve Yenilikçi Sunum Teknikleri”nde başarılı ve etkin olabilmenin yollarını göstermesini, Mehmet Albayrak’ın “Büyük Veri ve Veri Madenciliği” gibi yeni bir konuda öğrencilere rehber olmasını önemli ve diğer KAYFOR, KAYSEM, KAYTEK ve KENTFOR’larda da tekrarlanması faydalı olacak gelişmeler olarak değerlendirmek gerekmektedir. Kayseri Nuh Naci Yazgan Üniversitesi SBKY Bölümü tarafından düzenlenen KAYFOR 16’da bilimsel programa eş zamanlı etkinlikler ilave edildiği görülmektedir. Zerrin Toprak Karaman tarafından “Etkin Dağ ve Dağlık Alan Yönetimi Semineri” ile Savaş Zafer Şahin’in “Kamusal Akıl Stüdyosu” başlıklı etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

Bilimsel toplantılar KAYFOR 15 ve KAYFOR 16’da, lisansüstü öğrencilerinin ve genç tecrübesiz araştırmacıların gelişimine katkı sağlayan ve yeni güncel bilgilere ulaşılmasını sağlayan bu tür organizasyonlar önemli bir adımdır. Akademisyenlerin eğitim-öğretim alanındaki aksaklıkları yazında ve bilimsel ortamlarda dile getirmeleri yanında bu tür organizasyonlarla çözüm odaklı eylemler gerçekleştirmeleri de lisansüstü eğitim-öğretime önemli katkılar sağlamaktadır.

Türkiye’de yapılan Siyaset Bilimi çalışmalarını değerlendiren İlder Turan (2015b) yazındaki mevcut görünümün ülkenin içinde bulunduğu konuların belirleyici olduğundan söz etmektedir. Türkiye’de yapılan akademik çalışmaları kısaca şöyle değerlendirmektedir (Turan 2015: 186-187):

“... Bizde bütün dünyayı esas alıp da, bütün dünyayı inceleyen kantitatif türden çalışma yok. Mukayeseli çalışmalarda genellikle zayıftır. Buna karşılık şöyle bir şey var. Son yıllarda çok sayıda Türk gencinin yurt dışında doktora yapması sayesinde gençlerimiz çok değişik alanlarda da çalışmalar yapmaya, hatta bir kısmı başka yörelerin dillerini de öğrenerek onlar üzerinde çalışmaya başladılar... Türkiye’de geçmişte Türkiye dışında bir ülke için bir şey yazılmış değildir... Şu an öyle değil. Şimdi Türkiye’den gidip Latin Amerika’da Mısır’da Yunanistan’da veya Japonya’da araştırma yapan insanlar var.”

Türkiye’de Sosyal Bilimlerde bilimsel düşüncenin gelişmemesini Metin Heper (2002) kişisel anekdotlarıyla açıklık kazandırmaktadır. Türkiye’de Sosyal Bilimlerin tam anlamıyla gelişme göstermediğine değinen yazar Türkiye’de TÜBA’nın üyesi olan bilim insanlarının ancak dörtte birinin Sosyal Bilimci olmasıyla da bu durumu örneklendirmektedir. Yine Heper bu tespitine gelecek yıllarda bu oranın daha da düşeceğine dair öngörüsünü de eklemektedir. Türkiye’de Sosyal Bilimlerin gerçek bilim temellerinde yerleşemediğini vurgulayan yazar, bu savını Türkiye’de halen Sosyal

Bilimlerin ayrı bir TÜBİTAK'ının (Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu) olmamasına dayandırmaktadır. Heper (2002) Türkiye'de hükümetlerin Sosyal Bilimleri gerçek bilim olarak algılamadıklarına değinerek bu alanı geliştirecek kurumsal yapılara da sadece eleştirel yönlerinin ağırlıkta olacağı önyargısıyla hareket ettiklerine dikkat çekmektedir. Bu konuda da yazar özellikle bir kere kurulması için girişimde bulunan TESAK'ın (Türkiye Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Kurumu) kurulamamasına vurgu yaparken daha sonraki dönemlerde başlatılan benzer teşebbüslerin TESAK kadar bile ilerleme kaydedemediğinden bahsetmektedir.

Metin Heper (2002) Sosyal Bilimler alanında yaşanan bu kısır döngünün Türkiye Bilimler Akademisi tarafından da gündeme taşındığına değinmekte yeni yöntemlerin geliştirilmesi için başlatılan girişimlerin ve bulunan çözümlerin sınırlı kaldığını belirtmektedir. Bu durumu Türkiye'de bu görevi yerine getirecek kurumsal yapıların işleyişiyle açıklamaktadır. Buna göre Yüksek Bilim ve Teknoloji Kurulu tarafından Sosyal Bilimlerde yapılan araştırmaların destekleme görevinin Heper (2002) sadece TÜBA, TÜBİTAK ve YÖK'e verildiğini ifade etmektedir. İşleyişteki süreçler için yazar Destek Fonunun TÜBİTAK bütçesinden karşılanması ve sağlanacak araştırma ve proje desteklerinin TÜBİTAK'ın muhasebe kurallarına göre yapılmasının sıkıntılarını hatırlatmaktadır. Yazar, bu sürecin gerçekleştirilmesi için kendisinin de görev aldığı TÜBA, TÜBİTAK ve YÖK üyelerinden oluşan bir komitenin kurulduğunu ifade eden Heper (2002) bu sürecin sınırlı kaldığını tekrarlarlarken, işleyişte belirlenen kuralların engellerine dikkat çekmektedir. Destek Fonunun TÜBİTAK tarafından ve kurumun muhasebe kayıtlarına bağlı kalarak yapılacak olmasına Heper (2002) Sosyal Bilimlerde yaygın araştırma yöntemlerinin örneğin saha araştırmalarının desteklenmesi olanağını vermediğine dikkat çekmektedir. Yazar bu konudaki diğer engeller konusunda, Komite başkanı ve çoğunluk üyelerinin Sosyal Bilimci olmamasına vurgu yaparak, bu durumu Türkiye'de Sosyal Bilimlere karşı duyulan güvensizliğin bir örneği olarak değerlendirmekte ve bunun halen devam ettiğini hatırlatmaktadır.

TÜBA-TÜBİTAK-YÖK komitesinin ilk çalışma dönemlerine ait proje ve araştırma destek değerlendirmelerindeki Sosyal Bilimciler ile diğer bilim kollarını temsil eden üyelerin diyalogundan örnekler veren Metin Heper (2002) burada da Sosyal Bilim alanının neden gelişemediğinin ya da yeterince kabul görmediğinin cevaplarına da yer vermektedir. Yazar, proje tekliflerinin komite tarafından gözden geçirilmesi esnasında, Sosyal Bilimci üyelerin projenin kurumsal çerçevesinin belirsizliğine,

hipotezlerin yeterince geliştirilmediği ya da araştırma veya projede izlenecek yöntemin açık olmadığına dair yaptıkları değerlendirmelerin, Komite Başkanı tarafından hayretle karşılandığını aktarmaktadır. Öyle ki Sosyal Bilimci olmayan Başkanın, bu tablo karşısında kendilerine sizler de Sosyal Bilimciler olarak bizim gibi mi bilim yapıyorsunuz ifadesini gayet ciddi şekilde kullandığından Heper (2002) bahsetmektedir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi 150. yılı kutlamalarında 35. Madde Asistanları “*Gurur Tablosundaki Çatlak: 35. Madde Araştırma Görevlileri ya da SBF’nin Mültecileri*” başlıklı bir çalışmayı akademik gündeme taşımışlardır. Bu çalışmanın yapılmasındaki nedenler arasında Siyasal Bilgiler Fakültesinin 150 yıl içerisinde çok sayıda bürokrat, yönetici, iş adamı gibi önemli mevkilere eğitilmiş insan gücünü yetiştirmesi görevinin yanında son on beş yılda taşra üniversiteleri için bilim insanı yetiştirme sorumluluğunu da üstlendiği vurgulanmaktadır. Ankara Üniversitesinin 1997 yılında uygulanmasına başlanılan 35. madde düzenlemesi kapsamında, bu alanda görevlendirilen üniversiteler arasında üst sıralarda yer aldığı ifade edilmektedir. Bu konuda Ankara Üniversitesinin açıkladığı sayısal verilere göre 1997-2002 arası 859 ve 2003-2004 akademik yılında 641 araştırma görevlisinin üniversite bünyesinde görevlendirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Biraz daha mikro veriler kullanıldığında 2007 yılında 80 araştırma görevlisinin dağılımında en fazla sayının 39 kişi ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü olduğu bilgisi elde edilmektedir (Yıldırım vd, 2009: 241-246). 35. Madde Asistanları SBF 150 yıllık köklü ve gurur verici eğitim faaliyetlerinin arasında son eklenen bu görev ve sorumlulukta aynı başarının sağlanamadığına dikkat çekmektedirler. Bu amaçla Yıldırım ve arkadaşları (2009) şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Taşra üniversitelerinde öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak amacıyla BİYEP veya 35. madde kapsamında, SBF’de yüksek lisans ve doktora eğitimi alan akademisyenlerin yaşadıkları sorunları dile getirmek, taşrada SBF geleneğini temsil edecek olan bu bilim insanlarına, Fakülte’nin tarihi misyonuna yakışmayacak şekilde davranılmasının yanlışlığını vurgulamak ve bunu bir kere daha ...” (Yıldırım vd, 2009: 242).”

Bu açıklamalardaki sorunlar üzerine özellikle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü üzerinden yaptıkları girişimlere yer veren 35. madde asistanları sorunların halen devam ettiğine değinerek, Mülkiye Dergisi aracılığıyla bu konu üzerine tarihe bir not düşülmesi için bu çalışmayı yaptıklarını açıklamaktaydılar.

“Sosyal Bilimlerde Mülkiye Ekolü” başlıklı makalesinde Şennur Özdemir (2005) Mülkiyenin bütünsel ve uygulamaya yatkın eğitimleriyle toplumsal ihtiyaçlara duyarlı gelişiminin, seçkin zümre yaratmak yüksek-ayrıcalıklı bilgi üretim merkezi

sınıflı tanımlamasından daha farklı ve önemli bir ayrıma denk gelmektedir (Özdemir, 2005: 157). Özdemir “Üniversite-Okul Ayrımı” kavramında Fakültenin dekanı Prof. Dr. Celal Göle’nin görüşleriyle sağladığı katkıyı dile getirmekte ve bu konuda paylaşılan ifadelerle göre, Özdemir (2005: 157) şunları vurgulamaktadır:

“Mülkiye geleneğinin okul anlayışı çerçevesinde düşünüp sürdürülmesinin önemi ve üniversite çerçevesinin özellikle uzun vadede bu geleneğe vermesi muhtemel zararlar konusunda yaptığı değerlendirmelerle... Sadece mühendislik, tıp, vb’den bilim alanlarını içermek durumunda olmasıyla bile üniversite gerçeği okul kavramına ve kimliğine zarar verecektir. Bu nedenle... Ekol okul olma özelliği, Mülkiye geleneğinin tıpkı Londra Üniversitesi çatısı altındaki London School of Economics gibi tanımlayıcı ve ayrılmaz bir parçası olarak korunmalıdır.”

Mülkiyenin kuruluşundaki temel değerlerin Mete Tunçay (2009: 121) “kamu yararı-amme menfaati” düşüncesinin hâkimiyetinde yerleştiğini, karar noktasında bu Okulun kültüründe yer edinmiş kamu yararı fikrinin etkin olduğuna değinmektedir. “Mülkiyelilik Ruhu”nun da bu fikirden nemalandığına değinen Tunçay (2009) bu ruhun içerisinde bir miktarda Mülkiyeliler arası birbirini “koruma-kollama” refleksi olduğu düşüncesini paylaşmaktadır.

“... *Son derece vasata doğru giden bir akademik ortam içindeyiz*” ifadesini kullanan İlder Turan (2015a) Türkiye’de yakın tarihteki akademik ortamı ve koşulları özetlemektedir. Bu anlatıma alanın temel sorunlarına dikkat çekerek açıklık kazandırmaya çalışan Turan (2015a: 49) şu ifadelerle yer vermektedir:

“Bir kere iyi yetişmeden hocalığa geçen çok insan var. Belki biz büyükşehirlerde bulunanlar bunun yeterince farkında değiliz ama Türkiye’de açılan hemen hemen her üniversite de en azından şu veya bu şekilde bir Kamu Yönetimi bölümü bulunuyor. Bu bölümlerdeki arkadaşların bir kaçını belki büyük üniversitelerde veya yurt dışında yetişmişse de, önemli bir bölümü kendi kurumlarından geliyor. Yeterince sistemli yetişmemişler. Buralarda başka sorunlar da var. Mesela ziyaret ettiğim üniversitelerin çoğundaki ders yükleri 25 ve 30 saat arasında değişmekteydi. ... Şimdi bu insanların kendilerini yenilemeleri, geliştirmeleri mümkün değil... Yetiştirilen çocuklar da pek iyi yetişmemiş oluyorlar. Analitik düşünceleri, teorik kavramlarla uğraşma becerileri çok zayıf kalıyor. ...”

Türkiye’de akademisyenlerin ders yüklerinin fazla olduğuna dikkat çeken, öğretici ve araştırmacı kimliklerinin geliştirilmesi gereğine inanan Feroz Ahmad (2015) bunu örneklerle açıklamaktadır. Kendisinin Columbia Üniversitesi’nde Ortadoğu ekonomi tarihçisi Charles Issawi’e Rus akademisyenlerin şanslı olduğunu ya ders verdiklerini ya da araştırmalar yaptıklarından söz ettiği zaman hocanın bu konuya getirdiği açıklamayı aktarmaktadır. “*Hayır, Feroz, öyle değil; çünkü araştırma yapıp onunla ilgili ders verdiğinde öğrenciler senin aklına daha önce gelmeyen sorular soracaklardır. Bu hem senin araştırmaya katkı sağlar, hem de öğrenciler kitaplardan*

öğrenemeyecekleri bir şeyler öğrenirler” ifadelerine yer vermektedir. Bu açıklamalara katılan Feroz Ahmad (2015) araştırma ve ders vermenin birlikte yürütülmesi gereken bir akademik eylem olduğuna değinmektedir. Öğrencilere ders anlatılmalı lakin bu ders sadece kitaba dayalı gelişmemeli aynı zamanda öğrencilere yeni fikirlerde verilmesinin gerekliliğini (Ahmad, 2015: 111) vurgulamaktadır.

Metin Heper (2015) Amerika’da doktora ders döneminde öğrencilik yıllarındaki gözlemlerini bir söyleşide dile getirmekte ve Amerika’da derslerin işlenişine dair şu bilgileri vermektedir (Heper, 2015: 200):

“Amerika’da Syracuse Üniversitesi’nde, İngiltere’de tahsil görmüş, Amerika’da yetişmiş bir hoca vardı. Kendisinin bir kır evi vardı. Dersleri orada yapardık. Ben ve iki öğrenci daha oraya giderdik. Çay içer, konuları tartışırdık. Doktora dersiydi o. Hoca-öğrenci durumu yoktu... Hoca dâhil herkes birbirini dinler, bir şeyler öğrenmeye çalışırdı... İngiltere’de yatılı okulun müdürü vardı... Biz kıdemli öğrencileri bazı akşamları evinde toplar, klasik müzik çalardı. Klasik müzik ve bestecileri hakkında bilgi verirdi. Bunlar tabii öğrenimi çok daha renkli ve çok daha da önemlisi, yararlı bir hale getiriyor. Sadece bazı şeyleri öğrenip sınava girmek değil; daha başka şeyleri görmek, başka şeylere ilgi duymaya başlamak güzel duygu. Öğrenmek, bilim merak ile başlar. Maalesef biz Türkiye’de bunu yeni yeni fark etmeye başladık.”

Nermin Abadan Unat (2015: 231-232) Siyaset Bilimi alanındaki akademik çalışmaların tutarlı bir çizgide ilerlemediğini vurgularken doktoralı ve doktora üstü gençlerin sayısının çok artmasına rağmen alandaki yayınların yetersizliğini ifade etmektedir.

Mehmet Turhan (2000), Siyasal Elitler başlıklı alan araştırmasına dayalı ve araştırmadan 10 yıl sonra basılan kitabının Giriş kısmında, Apter’e (1977: 11) atıf vererek dünyada ve ABD’deki siyaset bilimci sayısına yer vermekte, ayrıca aynı bölüm içinde Türkiye’de Siyasal Bilimin Gelişme Olanağını (2000: 11-14) bir alt başlıkta dört sayfada tartışmaktadır. Mehmet Turhan 1995 yılında yayımladığı Siyaset ve Anayasa başlıklı kitabında da benzer bilgilere yer vermekte ve Türkiye’de Siyasal Bilimin Gelişimi şeklinde bir alt başlık kullanmaktadır. Bu alt başlık “1. Siyasal Bilim ve Azgelişmişlik Üzerine Bir Deneme” başlıklı bölüm içerisinde yer almaktadır.

Ersin Kalaycıoğlu (2015b) Türkiye’deki yayın kültüründe geliştirilmesi ya da hassasiyetle uygulamaya almamız gereken değerler olduğundan söz ederken iki temel sorun üzerinden bu düşünceleri açıklamaktadır (Kalaycıoğlu, 2015b: 97):

“... Birincisi yapılan yayınlarda, büyük ölçüde daha önce yapılmış yayınları ciddiye alıp onları dayanak edinip onların üzerinde hassasiyetle durup ondan sonra bir katkıda bulunmaya çalışma eğilimi yok. Birçoğunu okursanız bu araştırmayı yapan arkadaş ilk defa bunu yapmış, daha önce kimse bu konuda Türkiye’de hiçbir şey

yapmamış gibi gözüküyor. Mesela Türkiye’de yapılmış temel seçim araştırmaları vardır. Bunlar saha araştırmasına dayanan son derece önemli araştırmalardır. Bunların hiçbirine atıfta bulunmadan makaleler yazılıyor ve uluslararası dergiler bu yayınları basıyor. Bu tabii vahim bir olaydır. Örneğin, doğa bilimlerinde bunu yapmak mümkün değildir. Fizikte bunu yaparsanız bastırmazlar size o yayını. Türkiye’de aklına esen aklının estiğini, özellikle belli siyasal konularda, yazıyor ve bunu bilim diye en üst düzeyden satıyor. Etik de değildir bu yapılan.”

Bu tezin 27 Haziran 2019 tarihindeki 5. Tez İzleme toplantısında bu konuya dair sunulan örnekler üzerine jüri üyeleri bazı tespitler yapmışlardır. Bu bağlamda, Hüseyin Gül (2019) Türkiye’deki bilimsel çalışmalarda özellikle Tıp alanında çalışan akademisyenlerin çalışmalarını yaparken, öncelikle araştırma konularındaki önceki çalışmaların toparlanmasına ve mutlaka diğer eserlerle çalışmaların geliştirilmesine özen gösterdiklerini ifade etmiştir. Hüseyin Gül (2019) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında bu gelişmelerin özellikle 2000’lerden sonra etkilerinin gözlemlenebildiği yurtdışında doktora eğitim-öğretimini tamamlayan ve alanda aktif çalışan akademisyenlerin Türkiye’deki bilimsel çalışmalarda reform yaparak bu eski gelenekselleşmiş yapının yerine birleştirici ve tamamlayıcı yöntemlerin eklendiğinden söz etmekteydi. Gül (2019) bu bilimsel seferberlikte Süleyman Demirel Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi SBKY bölümlerindeki akademisyenler tarafından girişimlerin başlatıldığı ve genele yayılması için de hassasiyetle çaba sarf edildiğini de vurgulamaktaydı. Bir başka ifadeyle, bilimsel çalışmalar esnasında araştırma konusunu destekleyen eserler ve araştırmaların incelenmesinin akademik bir davranış kültürü olarak sadece akademisyenlerin değil her alandaki araştırmacı kimliğinde geliştirilmesi gereken bir eylemdir. Türkiye’deki bilimsel çalışma geleneğinde bu tür akademik araştırma davranışının yerleştirilmesinin alanların gelişimi ve sorunların çözümüne, zaman ve ivme kazandıracaktır.

İntihalden kaçınmak üzerine de bir ders olmalı sözleriyle Feroz Ahmad (2015) bu alandaki yaşanan sorunların ancak bu konudaki bilgi eksikliğin giderilmesi yoluyla çözümlenebileceğine şu ifadelerle (Ahmad, 2015: 112) açıklamaktadır:

“... Düzenli olarak yazmak ve okumak gerekiyor. Tabii, bilgisayar da bir bakıma sorun yaratıyor. Artık kitap okumak zorunda değiller, internete girip Google’da araştırıyorlar. Bu şekilde her şey hakkında bilgiye ulaşabilirler. Bu bilgiler ne kadar sağlıklı, bilemeyiz. Bunu ancak, birçok değişik kaynaktan okuma yapmak suretiyle anlayabiliriz. İntihalden kaçınmak üzerine de bir ders olmalı. Öğrenciler intihalin ne olduğunu bile bilmiyorlar; sadece öğrenciler değil birçok öğretim üyesi de bilmiyor. Sadece burada değil, Amerika’da da oldukça ünlü akademisyenlerin intihal yaptığına işaret eden birtakım durumlar var.”

Hamza Ateş ve Aydın Akpınar (2017) Türkiye’de akademisyenlerin performanslarını iki kriter çerçevesinde incelemektedirler. Yazarlar birinci kriteri Aralık 2015’de Resmi Gazetede yayımlanan Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinin uygulanmaya başlamasıyla bu alanda toplanan verilerle yaparlarken, ikinci değerlendirmeyi de Google Akademik Atıflar (Google Scholar Citations) listelerini baz alarak yapmışlardır. Ateş ve Akpınar (2017) Türkiye’deki üniversitelerin Kamu Yönetimi bölümü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerindeki akademisyenlerin bu iki ölçekte akademik performanslarını değerlendirerek Kamu Yönetimi alanındaki genel görünümü ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarında Ateş ve Akpınar (2017) Türkiye’deki 193 üniversite de 73.049 öğretim üyesinin 798’inin (%1,09) Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin akademisyenleri olarak görev yaptıklarını belirtmektedirler. Yazarların araştırmasında akademisyenlerin %0,92’lik oranda akademik teşvik sıralamasındaki dağılımla Google Akademik Atıflar 5000 listesindeki mevcut isimden Kamu Yönetimi bölümünden 11 öğretim üyesinin 0,22 payla yer aldığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Ateş ve Akpınar (2017) elde ettikleri verileri üniversiteler ve bölüm düzeyinde değerlendirdiklerinde, eski ve köklü üniversitelerde belirli bir akademik geleneksel yapının uygulanmasının bölümlerin daha başarılı olmasına destek verdiği görülmüştür. Yazarlar, Ankara ilindeki eski üniversitelerin bu konuda başarılarını ayrıca örneklendirmektedirler. Timur (2000) Türk üniversitelerinin en önemli ihtiyacını şöyle özetlemektedir: *“Başarıyı ise gerçekten özgür ve donatımlı bir araştırma ortamının yaratılmasında değil, bilimsel atıf endeksinin anlamsız ve yapay rakamlarında arıyor”* (Timur, 2000: 367) olmanın yanlışlığına dikkat çekmektedir.

YÖK ATLAS verileriyle geliştirdikleri indeks doğrultusunda Hakan Mehmet Kiriş ve Hüseyin Gül (2017) Türkiye’deki tüm SBKY ve KY bölümleriyle ilgili önemli veriler elde edilerek yapılan bu çalışmada ulaşılan sonuçların değerlendirdiklerine yer vermişlerdir. *“SBKY ve KY Bölümlerinin Kadro Genişliğine Göre Sıralaması”* sonuçlarında yazarlar 79 üniversitenin bölümlerini kadro zenginliğine göre tablosunu oluşturarak, dikkat çekici sonuçları da akademik gündeme taşımaktadırlar. Kiriş ve Gül sonuçlar üzerinde özellikle öğretim üyesindeki azalmaya dikkat çekmekte, yetiştirilmiş akademik kadronun ihtiyacını vurgularken, Türkiye’de bölümler arasındaki kadroların dağılımına (Kiriş ve Gül, 2017: 2118-2120) dikkat çekilmektedir:

“Bölümlerin geniş, oturmuş ve ünvanlar bakımından dengeli dağılmış kadrolara sahip olması, belirgin bir kalite göstergesidir. Bu alanda yetişmiş iyi akademisyen

bulmak ise, giderek zorlaşmaktadır. Dolayısıyla SBKY ve KY bölümlerinin birbirinden öğretim üyesi transferi yapmak seçeneğine vakıf üniversitelerinin eleman arayışının da eklenmesiyle birlikte rekabet son yıllarda giderek yoğunlaşmaktadır. Öyle ki, emeklilik, ayrılma, transfer, ihraç edilme gibi nedenlerle öğretim üyesi sayısında azalma olmaktadır. Bu bağlamda, nitelikli eleman ihtiyacı vardır ve bunları yetiştirecek doktora programlarının açılması ve var olanların daha etkin kullanacak biçimde geliştirilmesi de önem taşımaktadır. 100/2000 diye adlandırılan ve 100 alanda 2000 doktorant yetiştirilmesini içeren YÖK'ün burslu doktora programı bu anlamda önemli bir adım olabilir.”

Bilim dallarının bir ülkede gelişmesinin göstergesi olarak yayın türlerinin gelişme aşamalarına bakılması gerektiğini değinen S. Kemal Kartal (2007) mesleki yaşamındaki gözlemler ve okumalara dayanarak sekiz aşamalı bir yayın sınıflaması belirlemiştir. Öncelik sırasını da belirleyen yazarın bu sınıflama içerisinde “*Tek Konulu Araştırma Yazanakların (Monografların) Kitap Olarak Yayınlanması*”nı ikinci sıralamayla ön plana çıkartmaktadır. Kartal, bu tür yazının mezuniyet, bilim uzmanlığı (yüksek lisans), doktora, doçentlik veya profesörlük “takdim” tezlerinin kitaplaştırılmış halleri olarak tanımlamaktadır. Bilim yazınında “tek konulu” (monograf) tanımlamasıyla yer bulan bu kitaplar için yazar, bilim dalındaki bir konunun derinlemesine incelenmesi yolu olarak tarif etmektedir. Bu türden yapıtların çoğalmasının bilim dallarının ileriki zamanlarında ihtiyaç duyulan “genellemeler” için malzeme oluşturması nedeniyle önemli ayrıca bu işleyişi kolaylaştırmasıyla da değerli olduğundan söz etmektedir. Aynı zamanda tek konulu yapıtlar için Kartal, bilim dalının alanının adeta parçalara bölerek ayrıntılı ve derinlemesine inceleme fırsatı olarak da kabul etmektedir. Kartal, İnönü Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde 1992’de ilk mezunlarla birlikte yazdırılan mezuniyet tezlerin de de bu amaçlara hizmet edildiğine değinmektedir. Kartal’ın (2007: 179-180) sayılarla ifade ettiği bu çalışmalar şöyledir:

“Bölümde yazdırılan Mezuniyet Tezleri şu zengin bilgi birikimini (monograf olarak) sağlamıştır: Bütün illerimizin ve 90 tane ilçemizin toplumsal yapısı araştırılmıştır. Kamu yönetiminin değişik uzmanlık dallarında profesör olarak veya seçkin yönetici olarak çalışma (veya çalışmış) 120 kişinin meslek yaşamöyküsü yazılmıştır. Türk Edebiyat ve sanat dünyasından yüze yakın kişinin eserlerinin kamu yönetimi açısından içerik çözümlenmeleri yapılmıştır (yazılmıştır).Yüz on civarında kamu kurum ve kuruluşunun örgüt yapısı ve işlevleri tez olarak incelenmiştir. Ayrıca komşu ülkeler başta olmak üzere 60 dolayında ülkenin toplumsal yapısı tez olarak yazılmıştır.”

Ankara Üniversitesi SBF Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı lisansüstü eğitim-öğretiminde “Seminer Çalışmaları” kapsamında bir uygulama gerçekleştirilmektedir. Lisansüstü öğrencilerin ders ve seminer çalışmaları öğretim üyelerinin başarılı değerlendirmesi sonucunda seminer çalışmaları başlığında yayımlanmasını başlatan

SBF Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Türkiye’deki literatüre farklı bir uygulamayla katkı sağladığı ifade edilebilir. Bu çalışmalara örnek olarak, Prof. Dr. Birgül Ayman Güler yönetimindeki Kamu Yönetimi Disiplini Sorunları Dersi için Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Bütünleşik Doktora Öğrencisi Mehmet Yavuz’un (2009) seminer çalışması verilebilir. Yavuz, *Yönetim Bilimlerindeki Yeri ve Özgün Katkıları İle Cemal Mihçioğlu* başlığında seminer çalışmasını hazırlamış ve başarılı değerlendirilme sonucunda seminer çalışmaları dizisinde yayımlanmaya hak kazanmıştır. Ankara Üniversitesi SBF tarafından yapılan bu uygulamanın lisansüstü öğrencilerinin motivasyonunu olumlu yönde geliştirmekle birlikte bilgi deneyim ve tecrübe kazanılmasında da önemli yarar sağladığından söz edilebilir. Mehmet Yavuz’un bu çalışması 2011 yılında Ankara Üniversitesi SBF Dergisi’nde de yayımlanmıştır.

“Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimini Yeniden Düşünmek; Kamu Yönetimi Eğitiminin Günümüz Türkiye’sinde Kamu Kurumlarının Eğitim İhtiyacını Karşılama Durumu” başlıklı Gökhan Adalı’ya (2010) ait yüksek lisans tezidir. Çalışma kamu yönetimi eğitiminde lisans düzeyinde verilen eğitimle birlikte kamu kurumlarının eğitilmiş insan gücünü ihtiyacının karşılanmasını bir ölçekte değerlendirmelerini yaparken, yenilik ya da güncellemelerde her iki tarafın gelişimine ilişkin önerileri de içermektedir. Yüksek lisans tezi, Türkiye’de üniversitelerin kamu yönetimi bölümlerindeki eğitimlerin teorik ve bilgi birikimi açısından yeterli olduğu bununla birlikte çalışma hayatına pratik bilgi birikimi ve görgü açısından hazır mezunların eksikliğine dikkat çekilmektedir.

Gökhan Adalı (2010) yüksek lisans tezi çalışmasında, kamu yönetimi mezunu ve kamu kurumlarında görev yapan yöneticiler ile yaptığı görüşmelerden elde ettiği bilgi ve önerileri de yer vermiştir. Ekler arasında “*Kamu Yöneticileri ile Görüşme Detayları*” başlığında yer verilenlerden bu doktora tez çalışmasına da katkı sağlayabilecek detaylardan bazıları şöyledir (Adalı, 2010: 95-101):

“Üniversite de okuduğunuz dersler işe girerken ve iş hayatınız süresince ne kadar yardımcı oluyor?”

Kaymakam A ile Görüşme (Dokuz Eylül Üniversitesi 1994 mezunu): ... Okulda okuduklarımız ile gerçek hayat bazen yürümeyebiliyor. Kitaplarda yazmayan ve tecrübe ile edinebilecek birçok şey öğrendik. İlk çalışmaya başladığımızda tabirimiz yanlış olmasın ama sudan çıkmış balık gibiydik,

Kaymakam B ile Görüşme (Gazi Üniversitesi 1996 mezunu): ... Eksikliğini duyduğumuz konu ise zamanımızı nasıl doğru kullanacağımızı üniversitede değil iş hayatında öğrenmemizdir,

Belediye Çalışanı F ile Görüşme (Sakarya Üniversitesi 2002 mezunu) Neden bu mesleği seçtiniz? Seçiminizden memnun musunuz? Kaymakamlık sınavlarına girdim ancak kazanamadım ve askere gittim. Askerlik sonrası bir akrabamız vasıtası ile belediyeye başvurduğum ve mülakat sonrası işe alındım.”

Lisansüstü çalışmalarda Türkiye’de Kamu Yönetimi alanının farklı bilim dallarında uzmanlık eğitimi-öğretimi alanlar tarafından araştırma konusu olarak seçilmesi literatürü zenginleştirmektedir. Örneğin, Yaman (2009) Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalındaki yüksek lisans tezini “Türk Kamu Yönetiminde Yöneticilerin Kamu Yönetimi Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmasıyla tamamlamıştır.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi üzerine düşünmenin ve Kamu Yönetimi mezunlarının istihdamı ile nereye yönlendireceklerine dair literatürün Çiner’e göre (2015) Kamu Yönetimi disiplini analizleri içerisinde sınırlı ve kurumsal çözümler arasında kaldığına değinmektedir. Bayırbağ’ın (2013) Türkiye’de yükseköğretimin yapısı ve işleyişin mezuniyet sonrası işe geçiş sürecindeki etkilerini inceleyen çalışması bu anlamda yol gösterici olmaktadır. Mezun-istihdam olanaklarının değerlendirilmesi amacıyla 2011 yılında ODTÜ İİBF mezun öğrencilerle yapılan bir alan araştırmasıyla çözümler sunulmaktadır. Yazar bu çalışmada yükseköğretimin yapısal işleyişinin, öğrencilerin kariyer yollarının belirlenmesi ile karşılaştıkları lisansüstü işsizlik üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

Hüseyin Gül (2015) kamu yönetimi eğitiminin genel programlarında artışla birlikte, çalışan yöneticilerin de yararlandığı yüksek lisans ve sertifika programlarının yaygınlaştığını vurgulamaktadır. Yazar, bu işleyişte Kamu Yönetimi bölümleri ve kamu kurumları arasındaki iletişimin geliştirilmesi ve aynı zamanda eğitimin uygulama tarafının öne çıkartılmasının gerekliliğine değinmektedir. Uzmanlaşma ve uygulamadan gelenlere yönelik derslerin yaygınlaşması çalışanlarında yararlanabileceği uzaktan eğitim şeklinde Kamu Yönetimi yüksek lisans programlarının açılmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler teknolojik ilerlemenin eğitim yöntemine sağladığı önemli bir kolaylık olmakla birlikte, hızlı değişimlerin sürekli gelişmeyi çalışanlar için de zorunlu hale getireceğinden de (Gül, 2015: 154) söz edilebilir.

Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman 2015 yılında yayımladıkları editörlü kitapta yer verdikleri bölümler sayesinde Türkiye’de ve bazı ülkelerde kamu yönetimi eğitim ve öğretiminin lisans ve lisansüstü düzeyde hem 2000’li ve 2010’lu yıllarına hem de yer yer yakın ve uzak geçmişine dair bilgi ve tartışmalara ışık

tutulmasına vesile olmuşlardır. Aynı kitapta kamu politikasının eğitim-öğretimine dair de tartışmalar yürütülmüştür.

Yasama Dergisindeki yazısıyla Hüseyin Gül kamu politikası alanında Türkiye’de karşılaşılan araştırma sorunsalına sistematik ve derinlikli bakış geliştirmiştir. Fulya Akyıldız ve Elvettin Akman (2012) KAYFOR ve KAYSEM’lerde kamu yönetimi ve/veya kamu politikası eğitimi-öğretimi üzerine gerçekleştirilen nadir bildirimlerinden birisini sunup kaleme alarak kamu politikasının disiplin ve eğitim-öğretim yönüyle Türkiye’deki gelişimini uzun soluklu olarak derinlemesine ve oldukça detaylı biçimde irdelemişlerdir.

A. Argun Akdoğan (2011) Türkiye’de kamu politikası disiplininin gelişimini -- 1961 yeni anayasal kurumları hariç tutulursa-- ülkedeki ana tarihsel olayların gelişim dönemlerine bağlamak yerine kamu politikası alanında önemli bir kavram ve teori olan çoklu akış modelini kullanarak dönemlendirmiştir. Akdoğan (2011) çoklu akış modeliyle de ilişkili olan fırsat pencereleri kavramını kullanarak “Türkiye’de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri” başlıklı editörlü kitap bölümünde ilgili alandaki gelişmeleri dönemleştirerek aktarmaktadır.

Mete Yıldız, Cenay Babaoğlu ve Esra Nur Tuğan tarafından “Türkiye’de Kamu Politikaları Öğretiminde Kurumsallaşma Çabaları” başlıklı makale kamu politikası eğitimindeki gelişmeleri değerlendirmektedir. Makale, son dönemlerde Türkiye’de üniversitelerdeki açılan kamu politikaları anabilim dalları ve yüksek lisans programlarını inceleyerek, kamu politikaları eğitimindeki kurumsallaşma çabalarına dikkat çekmektedir. Bu amaçla anabilim dalları ve yüksek lisans programlarının kuruluşunda görev alan 11 akademik ve idari personel ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Araştırma, kurumsallaşma süreçlerinde yaşanan sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik önerileri içermektedir.

Yıldız, Babaoğlu ve Tuğan’ın (2017) çalışmalarında yer verdikleri, Türkiye’de Bologna süreci ile birlikte 2016 yılının ders programlarının yenilendiği ve e-Devlet ile kamu politikaları gibi “yeni” derslerin artmaya başladığına dair görüşlerini dile getirmişlerdir. 2011–2016 döneminde Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nde verilen Kamu politikası dersleri üzerine yaptıkları araştırma da yeni derslere öğrenci ilgisinin artışından söz etmektedirler. Kamu politikaları derslerinin sayısının siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümlerinin ve kamu yönetimi lisans ve

lisansüstü programlarındaki artışı (Yıldız, Babaoğlu ve Tuğan, 2017: 673) vurgulamaktadırlar.

“Türkiye’de Kamu Politikaları Öğretiminde Kurumsallaşma Çabaları” başlıklı çalışmalarında, Hacettepe Üniversitesi’nde Kamu Politikaları Anabilim Dalı’nın kurulmasıyla birlikte artış gösteren akademik birimlerin sayısının sınırlı kalmasına yazarlar dikkat çekmektedirler. Araştırmalarında yer verdikleri 2016 yılı Ekim ayı verilerine göre, Marmara, Hacettepe, Sabancı ve Gazi üniversitelerinde kamu politikaları lisansüstü programları bulunmaktadır. Aynı zamanda Kamu Politikaları ve İşletmeciliği yüksek lisans programı Nevşehir Üniversitesi bünyesinde dir. Yazarlar, kamu politikasının yayılma sürecindeki hızlılığa karşın aynı derecede kamu politikası analizi çalışmalarının derinleşmemesine dair alandaki tartışmaları hatırlatmaktadırlar. Kamu politikası öğretimindeki program ve anabilim dallarının kamu politikası bölümüne dönüşebilmesinin cevabını yaptıkları çalışmada yer alan bulgu ve mülakatlara göre kısa vadede öngörülemediğine değinmektedirler. Kamu politikası analizi çalışmalarında dile getirilen kısıtlar gerekçe gösterilerek, orta vadede kamu politikası çalışmalarının siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümleri içerisinde gerçekleştirileceği öngörüsünde bulunmaktadır.

Kamu politikasının gelişimini “Kamu politikası disiplininin kavramsal gelişimini Bibliyometri kullanarak anlamak mümkün mü?” sorusu çerçevesinde Akif Tabak, Ahmet Barbak ve Talih Öztürk (2016) çözümlemeyi hedeflemişlerdir. Bilimsel haritalama analizi yöntemi kullanarak disiplinin 1980-2014 dönemindeki kavramsal yapısı ve gelişmesine dair genel görünümüne ulaşmak amaçlanmıştır. Tabak ve arkadaşlarının ortak araştırmaları farklı bir bilimsel araştırma yöntemiyle dönemler itibariyle kamu politikası disiplindeki temaların gelişimini özetlemektedir. Teknolojik donanım ve yazılım programlarındaki gelişmeler bilimsel çalışmalarda elde edilen yoğun verilerin dijital ortamlardaki analiz teknikleriyle kolaylıkla görselleşmesinin hem araştırmacılara zaman ve çok sayıda veriyi kullanabilme olanağını sunarken, meraklı ve diğer araştırmacılara da özet sonuçlarla geniş kapsamlı bilgiye ulaştırmaktadır. Teknoloji destekli bu araştırma yöntemi için yazarlar mutlaka yapılacak alanın uzmanlarından ve/veya akademisyenlerinden destek alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Yaman (2009) yayımlanmamış yüksek lisans tezinde Türkiye’de kamu yönetimindeki üst düzey yöneticilerin eğitim durumlarının, seçilme ve atanmalarındaki

eğitim-liyakat bağınu Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi açısından değerlendirmektedir. Bu amaç doğrultusunda Yaman (2009) araştırmasında Elazığ ili Merkez kamu kurum ve kuruluşlarında görevli 79 üst düzey kamu yöneticisiyle basit tesadüfi yöntemle birebir ulaşılarak anket çalışması yöntemini kullanmıştır. Araştırma kapsamında Elazığ Bölge Müdürlükleri ve İl Müdürlüklerinde görevli müdür, müdür yardımcısı, şube müdürü, daire başkanları ile vali yardımcısı, kaymakam, il defterdarlığı vb. üst düzey kamu yöneticileri yer almaktadır. Yaman'ın (2009) araştırmasında katılımcıların mezun oldukları bilim dallarına göre dağılımı verdiği tablo dikkat çekmektedir. Araştırma kapsamındaki sonuçlar arasında, Kamu Yönetimi 4 kişi (% 5,1), İşletme 14 kişi (%17,7), İktisat 8 kişi (%10,1), Eğitim 15 kişi (%19,0) ve Ziraat 11 kişi (%13,9) ile üst yöneticilerin mezun oldukları bilim dallarının bilgisine tezdeki bilgilerden yola çıkmak suretiyle ulaşılmaktadır. Yahya Kemal Kaya'nın (1995) Türkiye'de yönetsel görevlerle yöneticilik eğitimi arasında zorunlu yasal ilişkinin kurulamadığını, kaymakamlık ile sınırlı kalmasını Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda dile getirmiştir. Aradan geçen zaman Yaman'ın (2009) araştırmasında 9 kişi (11,4) ile vali yardımcısı, kaymakam, il defterdarlığı vb. üst düzey kamu yöneticilerinin yer almasına karşılık mezun olunan bilim dalında Kamu Yönetiminin 4 kişi ile temsil edilmesi bu bilim dalında uzmanlık eğitim-öğretimi almak isteyen öğrencilerin tercihleri ve iş olanakları üzerinde ciddi etkileri olacağı gözardı edilmemelidir.

Bilim kollarının eğitim-öğretimiyle iş kolları arasında güçlü yasal bağların kurulmaması akademik yazın da ve ailelerin evlatlarının mezuniyet sonrası hangi meslek grubunda yer alacağına dair sorularını ve sorunları da beraberinde getirdiğinden söz edilebilir. Örneğin, Yılmaz Esmer (2015) Türkiye'deki üniversitelerin siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ya da kamu yönetimi bölümlerinden mezun olanlara "siyaset bilimci" olarak tanımlamaktadır (Esmer, 2015: 1). Sabri Sayarı (2015) Amerika'daki tahsilinin ailesi tarafından nasıl sorgulandığını şu sözlerle açıklamaktadır. "Babam hep, son zamanlarına kadar sormuştur evladım sen ne iş yapıyorsun? Nedir bu siyaset bilimi? Siyasetçi mi olacaksın, ne olacaksın?" (Bardakçı, 2015: 240).

Türkiye'de kamu yönetimi teknoloji ve dijitalleşme ilişkilendirilmesinin kurulabilmesi için yükseköğretim lisans ve lisansüstü düzeyinde teknoloji kullanımının neleri kapsadığına dair tartışmalara kısaca yer vermekte fayda gözükmektedir. Bununla beraber, özellikle doğrudan ve sadece aktif öğrenme teknikleri ele alınmamakla birlikte aktif öğrenme ile eğitim-öğretim faaliyetlerinde teknoloji arasında kuvvetli ilişkiler

bulunduğu hatırlanabilir. Pam Bromley (2013) aktif öğrenme tekniklerini 1) simülasyon, 2) durum çalışması, 3) geliştirilmiş dersler, 4) büyük grup tartışmaları, 5) küçük grup çalışması ve 6) sınıf yazarlığı olarak sınıflandırır. Bromley (2013) farklı öğrenme yaklaşım ve metotlarını karşılaştırıp aktif öğrenme ve simülasyon / benzetim uygulamalarına vurgu yapmaktadır.

Kerrigan ve Luke (1989) ise eğitim teknolojilerinin aldığı biçimlere dair tablosunda şu sınıflandırmayı kullanmaktadır. Kamu yönetimi hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi ve öğretiminde teknoloji, pasif ve aktif öğrenmeye göre sınıflandırılmış ve örnekleri verilmiştir. Pasif öğrenme, statik ortam, baskı, slaytlar ve asetatlar ile dinamik ortam filmler, video kasetleri ve diskleriyle örneklendirilmiştir. Aktif öğrenme, etkileşimli medya da bilgisayarlarla, iletişim medyasında telekonferans örneklerine yer verilmiştir (Kerrigan ve Luke, 1989: 909).

Kamu Yönetimi eğitiminde yönetsel deneyim kazanmasının önemini vurgulayan Olshfski (1994) tarih, biyografi, filmler ve yöneticilerin öykülerini incelemekle de ilgili deneyiminin kazanabileceğinden söz etmektedir. Biyografinin kazanılmış tecrübe kaynağı olduğuna işaret etmektedir.

Son dönemlerde teknoloji ile eğitim-öğretimi kullanarak aktif öğrenme örneğini hem uygulamaya hem de literatüre E. Zeynep Güler (2009) yer açmıştır. Siyaset Biliminde süregelen tartışmaların ve farklılıkların siyaset bilimi eğitiminde ele alınışında E. Zeynep Güler (2009) yeni bir yöntemi uygulamaya taşıması önemli bir adım olarak nitelendirmelidir. Siyaset bilimde “Avrupalı olma” başlığı altında yer alan tartışmaları Avrupa sinemasından örnekleri izleyerek eğitim alanında yanıtla ulaşılmasının bir örneğini sunmaktadır. Bu uygulama, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde (İÜ SBF) Yüksek Lisans programında yer alan “Siyaset Bilimi’nin Temel Sorunları: Avrupalı Olmak” dersinde gerçekleştirilmiştir. Bu dersin işleniş odağının, diplomasi tarihi, ekonomi ve kurumsal gelişmeler çerçevesini genişleterek, siyasal, ideolojik ve kültürel yönlerini de kapsadığı ifade edilmektedir. Seçilen on beş film ile Fransız Devriminden günümüze siyaset biliminin konu edindiği sorunlar üzerinden tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Dersi alan Türk ve yabancı öğrencilerin yürüttükleri bu tartışmalar için yazar sinemanın evrensel dili ile birlikte belki de ilk kez aynı dilin konuşulduğu ve anlaşıldığına dikkat çekmektedir. Yazarın makalesinde yer verdiği 18. Yüzyılın sonlarından günümüze siyaset bilimi tartışmalarını artan başlık, geniş içerikle, uzun bir zaman içerisindeki gelişmelerin öğrencilere arka

planlarıyla değerlendirebilecek farklı ve keyifli bir öğrenme yöntemi kullanılmıştır. Bu tür öğretim metotlarının uygulanmasının ve örneklerinin artarak devam etmesi her alandaki eğitim-öğretimi olumlu etkileyecektir.

Aras Okuyucu ve Mete Yıldız (2017) “Woodrow Wilson ve Max Weber Hollywood’da: Kamu Yönetimi Eğitiminde Filmlerin Kullanımı Üzerine bir İnceleme başlıklı bildirimlerinde, teknolojinin sağladığı kolay iletişimin öğrenme faaliyetlerinde de aynı etkiyi sağlanabileceğine dikkat çekmektedirler. Dünyadaki gelişmeleri örneklendirdikleri bildirimde, Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanında sinema filmlerin dijitalleşen formatlarının kullanılmasına 1970’lerde başlanıldığı ve konu çeşitliliğe uygun olarak da artış gösterdiğinden söz etmektedirler. Bu gelişmeler üzerinden, günümüzde görsel materyallere ulaşmanın kolaylığıyla birlikte Türkiye’de kamu yönetimi ve politikası eğitiminde filmlerin kullanılabilmesine yönelik önerilere değinmektedirler.

Kamu hizmeti değerlerinin öğretilmesi, halkla ilişkiler eğitiminde zor olduğu kadar önemli olduğuna değinen O’Leary vd. (2000) değerlerinin öğretilmesinde öğrencilerin etiği yalnızca soyut kavramlarla değil, karar vermedeki kilit kriterler olarak anlamalarına yardımcı olacak yenilikçi yaklaşım gerektiğinden söz etmektedirler. Bu nedenle kamu hizmetinde etik karar vermenin geliştirilmesinde eğitim programlarında filmlerin kullanılmasının yararlı olacağı ifade edilmektedir. Böylece öğrencilerin film izlemeye olan doğal ilgisinin kamu sektöründe potansiyel olarak derin bir etik anlayışına dönüştürülmesinin deneysel ve teorik iki değerli öğrenme modu arasında bağlantılarla geliştirilebileceği vurgulanmaktadır. Bu tür bir eğitime en uygun ortamın filmler sayesinde ulaşılacağı düşünülmektedir. Etkileyici ancak ilgili çizimleri ve karakterizasyonları olan filmler seçerek ve sistematik pedagojik rehberlik uygulayarak, öğrencilerin diğer öğretim tekniklerini kullanarak etik karar verme de bir anlayış seviyesine ulaşmalarına yardımcı olunacağı ifade edilmektedir.

Akademik dilin Türk Kamu Yönetimi konularını anlatırken son dönem çalışmalarda diğer disiplinlerle ilişkilendirmekle birlikte görsel sanatlar sinema ya da edebiyat gibi diğer alanlardan da etkileşimler ve ilişkiler kurulduğu görülmektedir. Örneğin, Orhan Oğuz’un (2010) “1980-2000 Yılları Arasındaki Türk Romanında Çağdaşlaşma ve Eğitim Sorunu” başlıklı makalesinde de 12 romancının elli romanı örneklem olarak seçilmiş ve geniş kapsamlı incelenmiştir. Oğuz, seçilen bu romanlar

üzerinde yakın tarihin önemli gelişmelerin yer aldığı ve bu gelişmelerin Türk romanına yansdığına dikkat çekmektedir.

Fatih Demir (2015) Avrupalılaşıma tartışmalarının yükseköğretimde yer almasının 1999 yılında imzalanan Bologna Deklarasyonu ile açıklamaktadır. Yazar dünyada küreselleşme VE Avrupalılaşıma kavramlarının yükseköğretim üzerinde rekabet ve işbirliğini geliştirdiğine değinerek, işleyişin eğitimi arz ve talep yönünden güçlendirdiğini söylemektedir.

Teknolojik gelişmeler, lisansüstü eğitimde farklı yöntem ve metotların kullanılmaya başlanılmasının doktora yeterlik ve tez sınavlarında da bir değişiklik yaratma beklentisine neden olmaktadır. Yönetmelik ve kuralların henüz bu değişikliğe izin vermediği bununla birlikte Alaaddin Şenel'in ifadesiyle, gerek Mülkiye gerekse diğer alanlarda tasarladığı ütopyasından doktora yeterlilik ve tez sınavlarına yönelik düşüncesine göre durum şöyle özetlenebilir (Şenel, 2009: 116-117):

“... farklı alanlarda meslek yaşamları boyunca uzmanlaşmış jüri üyelerinin bakışları altında kendisini çıplak duyumsayan adaylı sınav yerine, şöyle bir yöntem izlenecektir lisansüstü eğitiminde Aday ya da adaylar, bir hafta sonu notlarıyla, yiyecek kumanyalarıyla kitaplığa alınıp, kendilerinden hafta başına dek bir bilimsel bir yazı (makale) yazmaları istenir. Tüm kitaplık, gerekirse kaynaklara ulaşmalarına yardımcı olacak görevliler ellerinin altındadır. Haftanın ilk günü sabahı yazılarını verip, hafta içinde onu okuyan jüri üyeleriyle onun üzerinde tartışacaklardır.”

Heper (2015) Amerikan sisteminde doktora eğitimindeki süreçten bahsetmektedir. Öncelikle pek çok dersin alınması gerektiği ve bu derslerden sonra yeterlilik sınavına girme zorunluluğunu aktarmaktadır. Bu aşamaları başarıyla geçen öğrencilerin doktora tezi yazmaya hak kazandığına değinmektedir. Kendi yeterlilik sınavının dört gün sürdüğünden söz ederken, sabah 8.30'da soruların verildiğini akşam 17.30'da yazılı olarak cevapları iletildiğini aktarmaktadır. Bu dört günde daktilo ile 132 sayfa hazırladığı metinlerle bu sınavlardan geçtiğini (Heper, 2015: 197-198) paylaşmaktadır.

Sabri Sayarı (2015) doktora yaparken birçok farklı dersin zorunlu olarak alındığını vurgularken aşağıdaki ifadeleriyle akademik alandaki geliştirilmesi gereken noktaları tespit etmektedir (Sayarı, 2015: 241):

“Nasıl ders verilir” başlıklı bir dersin yokluğuna işaret etmektedir. Doktora sonrasında kapsayan önerilerini de şu sözlerle ifade etmektedir: “... Varsayarlar ki, biz bu insana ekonomi, siyaset bilimi ya da sosyoloji doktorası vereceğiz. O da sınıfa girip anlatacak. O öyle, o kadar kolay olmuyor tabii. Onun için bir rol model lazım insana. Nasıl ders verilir, nasıl anlatılır? Konuya nasıl girilir, ...”

Akademisyenlerin yetiştirilmesindeki modeller üzerine Nermin Abadan-Unat (2015) Amerikan metotlarının eğitim-öğretimde uygulama ve dersleri birlikte yürütmelerinin başarısından söz etmektedir. Türkiye’de bu metodu uygulayan Boğaziçi Üniversitesi’nin de bu çalışmalarda çok iyi sonuçlar aldığını, doktora adaylarının tezlerini mutlaka sözlü olarak sunmaları ve bir kurul tarafından sorularla çalışmanın mütalaa edildiğinden bahsetmektedir. Bu alanda en iyisi olarak İngiltere’deki yöntemi işaret etmektedir. “Tutorship” ile birebir hoca-öğrenci etkileşimiyle yürütülen çalışmayı örnek göstermektedir. Öğrencinin yazdıklarını belirli aralıklarla danışman (supervisor) olan öğretim üyesine ilettiği, kontrol edildikten sonra tekrar öğrencinin devam ettiği çalışma yöntemidir. Bölüm kontrollü şekilde yapılan bu çalışma yönteminin Türkiye’de uygulanmadığı ve bu nedenle de alanda benzer verim alınmadığına dikkat çekmektedir (Abadan Unat, 2015: 234).

6.3. 2000–2019 Döneminde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Lisans ve Lisansüstü Eğitimi-Öğretimi Literatürüne Dair Değerlendirme

2000-2019 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürün gelişiminde küresel etkiler ile ulusal karar ve uygulamaların etkili olduğundan söz edilebilir. Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi disiplinlerinin eğitimi-öğretimi İİBF’lerde bölümler halindeki kurumsal yapıda halen devam eden değişim, çeşitlenme ve farklılaşmayı vurgulamak gerekmektedir. Yeni üniversitelerin kurulması, örgütlenişindeki değişimin sürmesi ve bu süreç üzerine devam eden tartışmaları ile lisans ve lisansüstü araştırmalardaki çeşitlilik bu bölümün gelişmelerine katkı sağlamaktadır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi disiplinlerinin eğitim-öğretiminde devlet ve vakıf üniversitelerinde İİBF’de 1980’li yıllarla başlayan farklı bölüm adlarıyla kurumsal gelişmelerine devam etmelerinin bu dönem çalışmalarında eleştirildiği ve sorgulandığını ifade etmek gerekmektedir. YÖK Kanunuyla, başlangıçta İİBF’de bölümlerin “Siyaset ve Sosyal Bilimler”, “Yönetim Bilimleri”, “Kentleşme ve Çevre Sorunları” ve “Hukuk Bilimleri” olmak üzere dört anabilim dalının 2010’lu yıllarda Kamu Politikası ile Karşılaştırmalı Siyaset (Hacettepe), Yerel Yönetimler (Uşak) gibi başka bazı anabilim dallarının da kurulması bu çeşitlenme ve farklılaşmanın devam ettiğini göstermektedir. Türkiye’de Sosyal Bilimler alanındaki gelişmeleri değerlendiren Metin Heper (2002) Sosyal Bilimlerin, Türkiye’de Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri kadar ilerleme kaydedemediğini hatta hayli geride olduğundan söz etmektedir. Metin

Heper 2002'deki çalışmasında öğrencilere ve gençlere eğitim kurumlarının her kademesinde nasıl bir eğitim-öğretim olanağı sağlandığını ve bu koşullarda yetişenlerin nasıl Sosyal Bilim yaptıklarına dair kapsamlı değerlendirmeler yapılmasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır.

YÖK ile başlayan dönemi Uğur Ömürgönülşen çalışmalarında 1980'li yılları “standartlaşma” ve “kurumsallaşma”nın başlaması olarak nitelendirirken Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde 1990'lı yılların bölüm adlarındaki değişimlerden dolayı “çeşitlenme” ve “farklılaşma” dönemleri olarak nitelendirmektedir. Selami Sargut (2009) YÖK'ün düzenlemeleriyle farklı yapılar altında eğitim-öğretimi yerine getiren tüm yükseköğretim kurumlarının tek bir çatı altında toplanması ve hepsinin üniversite kimliği kazandırılmasına yorum getirmektedir. 1981 tarihli Yükseköğretim Yasasının üniversiteleri denetlemek amacıyla hareket ettiğinden söz eden Sargut başta müfredatlar olmak üzere eğitim-öğretimdeki sınırlayıcı çeşitli kural ve uygulamaların başladığı bu süreci “Eşbiçimsel Etki” vurgusunu yaparak bu gelişmeleri de “Baskıcı Eşbiçimlilik” olarak tanımlamaktadır. Bu uygulamaya Yükseköğretim Kanununun Mülkiye'nin de kurumsal yapısında yaptığı düzenlemelerle Fakülte statüsünü kaldırarak bölümler halindeki bir işleyişe dönüşmesi örneklendirilebilir. Ali Çolak (2009) bu modeli kabul etmek zorunda kalan Mülkiye'nin, bu gelişmeler karşısında diğer iktisadi ve idari bilimler fakülteleriyle kıyaslamalar yapılmasına öyle ki onlarla rekabet edilmesinin koşullarının geliştiğinden söz etmektedir. İİBF bünyesindeki bu bilim dallarının eğitim-öğretiminde öğrencilerin seçilmesini merkezi sistem sınavları ile gerçekleştiği ve mezuniyet sonrasında aynı koşullarda iş başvurusu ya da sınavlara girebilme haklarının bu bölümlerinin geneline yayıldığından söz edilebilir. Oysaki Mülkiyenin günümüze kadar eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrencilerini zorlu sınavlarla en iyi ve az sayıdaki seçmesi ve bu hizmetlerini yatılı bölümlerle kesintisiz bir öğrenme ortamında gerçekleştirmektedir. Çolak (2009) YÖK'le birlikte uygulanan bu modelin SBF vasıtasıyla ortak değerler üreten, gelenek yaratan yapısını da ortadan kaldırdığından söz etmektedir. Mete Tunçay (2009) bu uygulamaların Mülkiyedeki öğrencilerin arasındaki iletişimi ve bağı da zayıflattığına değinmektedir. Tam ifade edilmese de geleneksel okul kültüründe yer bulan “Mülkiyelilik Ruhu”nun bu yöntemlerle zayıfladığından söz edilebilir.

2000-2019 dönemindeki literatür, kurumsallaşma sürecinde üniversitelerde devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri de olmak üzere bölüm adlarında farklılıkların

olduğu, yer yer isim değişikliğine gidildiği bu farklılık ve değişikliklerin başta eğitim-öğretimin hangi disiplinin merkezinde ele alındığının sorgulanmasına neden olduğundan söz edilebilir. Dünyada da Kamu Yönetimi öğretimin de arayışların devam ettiğinden söz eden Leblebici (2004) çeşitli ülkelerde farklı adlar altında açılan programlardan örnekler verirken, Hüseyin Gül'de (2015) ABD özelinde gelişmeler ve örnekler sunmaktadır Türkiye'de 1980'lerde başlayan İİBF bünyesinde farklı bölüm ya da programların açılması üzerine tartışmalar bu dönemde yoğunlaşmıştır. Köklü bir disiplin oluşu "Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi" ya da az sayıda "Siyaset Bilimi" bölüm adlarına yer verilse de "Kamu Yönetimi" bölümü altında Siyaset ve Sosyal Bilimlerin yer almasına akademik yazın ağırlığının hangi disiplinde ya da eğitim-öğretimdeki bu disiplinler arası yapıda nereye kaydığı ile ilgili savlar geliştirmişlerdir. İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri içerisinde kurulan kamu yönetimi bölümlerinin örgütlenişine Bilal Eryılmaz (2016) disiplinlerin hiyerarşik yapısını da değiştirdiğinden söz etmektedir. Siyaset Bilimi, Anayasa ve İdare Hukuku gibi köklü ve uzun geçmiş tarihsel birikime sahip disiplinlerin, bu tablo da kamu yönetiminin bir alt bilim dalı niteliğinde görülmeye ve değerlendirilmeye başlanıldığından söz etmektedir. Literatürde tartışmaların asıl kaynağının kamu yönetiminin bağımsız bir disiplin olarak verdiği mücadele ile halen devam eden hangi alt disiplinlere dayandığı konusunun güncelliğini korumasını hatırlatmaktadır.

Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi lisans ve lisansüstü eğitimi açısından 1980–1999 döneminde baskın unsurlardan birisi henüz Siyaset Bilimi isminin bölüm ve lisansüstü programlarda kullanımının oldukça sınırlı olmasıdır tespitine bu tez kapsamında 5. Bölümde dönemin yazınında geliştirilemediğinden dolayı bu bölüm değerlendirilmesine alınmıştır. Bu konudaki tespitlerin yazında 2000'lerin sonlarında başladığı ve genellikle serbest yazında ya da söyleşilerde diğer konuların arasında yer verildiğinden söz edilebilir. Bu durumu Nermin Abadan-Unat (2009) bir söyleşisinde Türkiye'de 1950'lerden 1970'lere kadar siyaset biliminin genişlemeye yönelik çalışmalarının 1980'lerle birlikte değiştiğinden bahsetmektedir. Yeni gelişmelerin ise doğrudan doğruya iktidarla ilgili konuların arka planda kalmasına neden olduğundan söz eden Abadan Unat, kamu yönetimi ve uluslararası ilişkileri alanlarının gelişimine değinmektedir. Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Sosyal Bilimler Bölümü'nde Siyaset Bilimi, Psikoloji Sosyoloji alanında farklı bir modelde eğitim-öğretimin uygulandığına değinen Ergüder (2015) YÖK düzenlemelerinden sonra bu

bölümünde tek tip İİBF olarak değişime uğradığından söz etmektedir. Yeni düzenlemede Ergüder, Fakültenin İşletme, Ekonomi ve Kamu Yönetimi Bölümlerinden oluşan yapısında Siyaset Biliminin yok sayıldığından bahsetmektedir. Ergüder Dünya’da Siyaset Biliminin alt bilim kollarından birini oluşturan Public Administration (Kamu Yönetimi) Türkiye’de anabilim dalı yapısında bir kurumsal zincirle Kamu Yönetimi bölümlerinin kurulmasına sitemli bir eleştiri yapmaktadır. Çünkü uzmanlık eğitimleri olmamasına rağmen, bu bölüm hocalarının YÖK tarafından belirlenen Kamu Yönetimiyle ilgili dersleri vermek durumunda kaldıklarını dile getirmektedir. Bu uygulamalar ister istemez Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimindeki dengelerin kurulmasında derin etkiler yarattığı ifade edilebilir. İlder Turan (2009) Türkiye’de Siyasal Bilimler eğitim-öğretiminin 1950’li yıllarla başlayan gelişme döneminin sınırlı ilerlemesinde YÖK’ün kuruluşu ve kurumsal düzenlemelerinin etkili olduğuna değinmektedir. Yüksek Öğretim Kanunu düzenlemelerine göre Siyasal Bilimler bölümlerinin kapatıldığından bahseden Turan, bu bölümler yerine alternatif olarak Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler şeklinde iki ayrı bölümün eğitim-öğretimdeki yaygınlaşmasına dikkat çekmektedir. Devlet üniversitelerine göre vakıf üniversitelerinin uluslararası gelişmeleri daha iyi okuduğunu vurgulayan Uğur Ömürgönülşen (2010) vakıf üniversitelerinde başlayan Uluslararası İlişkiler bölümleri ile “Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler” bölümlerinin açılışındaki duruma ve bölüm adlarındaki artışlara dikkat çekmektedir. Oktay Alkuş (2000) da, Kamu Yönetimi bölümleriyle ilgili yaptığı çalışmalarda eğitim-öğretim tarafında “Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler” bölümlerine doğru yönelime ve kayışın olabileceğine dair öngörülerini aktarmaktadır. Ömürgönülşen (2010) Kamu Yönetimi bölümlerinin kuruluşlarıyla birlikte, Siyaset Bilimi öğretim programında ağırlıklı olarak devam etmesine rağmen bölüm adlarından çıkarılmasına dikkat çekmektedir. Bölüm adlarındaki bu düzenlemelerin Uğur Ömürgönülşen (2004) de vurguladığı üzere Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi yapan yükseköğretim kurumlarının sayısı da artmıştır. Bu dönemde artan bölüm sayıları kadar bu bölümlerin adlandırılmasına da araştırmacılar yoğun ilgi göstermiş, bölüm adlarına göre ağırlıklı disiplinlerin etkinliği ve eğitim-öğretimdeki yerinin tespit edilmeye çalışılmıştır.

1980-1999 döneminde İİBF çatısı altında disiplinlerin eğitim-öğretimleri kurumsal yapılanmadaki değişimi bu bölümlerin amaçları ve müfredatlarında da benzer yeni düzenlemeleri beraberinde uygulamaya taşımıştır. İlder Turan (2009) biraz daha

belirleyici bir tarihle Türkiye’de 1983’deki seçimlerden sonraki dönemde iç ve dış gelişmelere bağlı eğitim-öğretimde değişimlerin başladığından söz etmektedir. Bölümlerde programlarla birlikte yaklaşımlarında değiştiğine değinen Turan tek tip müfredatın yerini çeşitlendirmeye bıraktığını, tamamen mesleki eğitim amacının ise liberal sosyal bilim öğrenimiyle yer değiştirmeye başladığından söz etmektedir. Siyasal Bilimler eğitimi veren kurumlarda “Siyaset Bilimine Giriş” dersi dışında farklı derslerinde müfredatta yer aldığına Kışlalı (2007) *Siyasal Düşünceler Tarihi, Anayasa Hukuku, Siyasal Düşünceler ve Rejimler, Kamu Yönetimi, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, Siyasal Davranış, Kamuoyu, Siyaset Psikolojisi, Uluslararası Siyaset, Devletler Hukuku, Siyaset Sosyolojisi* (Kışlalı, 2007: 36) dersleriyle örneklendirmektedir. Türkiye’de Siyaset Bilimi disiplindeki değişimine değinen Bağce (2009) bürokrasi ve idari hukuku merkezli yaklaşımdan, uzaklaşıldığı dünya üniversitelerine benzer yapılanmanın örnek alındığından bahsetmektedir. Bağce *Siyaset Teorisi, Türk Siyaseti, Karşılaştırmalı Siyaset konularının* bu değişimle birlikte *Uluslararası İlişkiler veya Kamu Yönetiminin çalışma alanları* içerisinde gelişme göstermesiyle açıklamaktadır.

Disiplinlerin İİBF’de farklı bölümlerde devam eden eğitim-öğretimleri, literatürde mezunların eğitim sonrası kazandığı mesleki unvanda da ortak bir dilin gelişemediğinden söz edilebilir. Yılmaz Esmer (2015) Türkiye’de üniversitelerin siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve/veya kamu yönetimi bölümlerinden mezun olanları “siyaset bilimci” olarak tanımlamaktadır. Koray Karasu (2001) “kamu yöneticiliği ve/veya kamu yöneticisi” olarak adlandırmaktadır. Bu durum alandaki meslek ve eğitim ilişkisinin yasal çerçevede kurulamadığının bir göstergesidir.

Yahya Kemal Kaya’nın 1995’de Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumunda Türkiye’de kamu yönetimi öğretiminin sorunları arasında “görev-eğitim ilişkisinin” kurulamaması olarak bu konuya dikkat çektiğini tekrar hatırlamak gerekmektedir. Koray Karasu (2001) yüksek lisans tezinde araştırdığı bu konu üzerine, Türkiye’de uygulanan özellikle üst düzey kamu yöneticisi olmak için zorunlu bir kamu yöneticiliği eğitimi alınmadığını ve bu alanda eğitim almayanların temsil ettiği bu mesleğin, ortak değerlerde ve anlayışta bir araya gelememesi nedeniyle profesyonelleşmenin de gerçekleşemediğine değinmektedir. Türkiye’de profesyonelleşmenin önündeki bu engelin üniversitelerin kamu yönetimi bölümleri ile kurulacak “Kamu Yöneticiliği Okulu” önerisiyle çözülebileceğinden bahsetmektedir. Cahit Emre (2003) *Mülki İdare*

Amirlerinin yetiştirilmesindeki sistemin dağınık bir yapıda işlediğine değinen yazar bu meslek grubunun vasıflı yetişmesi ve mesleki toplumsallaşmanın ancak “Mülki İdare Akademisi”nin kurulmasıyla çözümlenebilecektir. Ömer Faruk Günay (2004; 2005) da Türkiye’de üst düzey yöneticilerin yetiştirilmesi için bir model önerisini “Türkiye Yönetici Yetiştirme Merkezi” tanımlamasıyla oluşturduğu yönetici yetiştirme sistemini kurumsal yapı ve kurallarıyla açıklamaktadır. Zorunlu kamu yöneticiliği eğitimi yoluyla ortak değerlerin üretilmesinin gereğine vurgu yapılırsa da, bu konuda “görev-eğitim ilişkisi”ne ait yasal bir bağın kurulamaması ya da düzenlemenin başlatılamaması bu alanın eğitim-öğretimi de etkilediğinden söz edilebilir. Yahya Kemal Kaya ile başlayan tespit ve örnek tanımlamasının sonraki yıllardaki çalışmalarda da benzer gerekçeler ve örneklerin kullanılmasına rağmen tüm araştırmacılar birbirinden bağımsız literatürde çalışmalarını geliştirmişlerdir. Bu bireysel ilerlemeler akademik çalışmaların beklenen ya da olması gereken büyük hamlelerden uzaklaştırıp, literatürün çoğunlukla fikir akımına, tartışmasına dönüşmeden etkisizleşmesine neden olmaktadır.

Türk Kamu Yönetiminde de akademik literatürde genelde temaların Kamu Yönetimi ağırlığında ve/veya bağlantılarında geliştirildiği ve bu nedendir ki Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürünün Siyaset Bilimi eğitim-öğretim literatürüne göre son dönemlerde daha zengin olduğu söylenebilir. Bir diğer düşünce de disiplinlerin bağımsızlık mücadelelerinin yanında günümüzde özellikle devlet, kamu ve özel sektör hizmetlerindeki ilişkilerin düzenlenmesinde disiplinler arası işbirliğine ihtiyaç arttığından söz edilebilir. Disiplinler arası bu çalışmalarında yine genellikle kamu veya kamu hizmeti odağında geliştiği ifade edilebilir. Ahmet Alpay Dikmen’e (2018) göre, sorunlu alan “kamu yönetimi” (public administration / management) kavramıdır ve aslında bu kavramın yazara göre kamuyu ifade ederken devlet ve iktidarı gündeme taşıdığından söz etmektedir. Dikmen, Türkiye’de akademik camiada kamu yönetiminin inşa edildiği nesnenin sorgulandığı ve çoğunlukla sorunlu tanımlandığı bu alan için başka disiplinlerden destek alınarak bu alanın iyileştirilmesi sağlanabilir. Bu konuda kamu yönetiminin sadece kamu örgütlenmesi sınırlarında değerlendirilemeyeceğine dair başlayan kendisinin de bu mücadelede yer aldığına değinen yazar mutlaka siyaset bilimi, siyasal iktisat, felsefe, sosyoloji gibi diğer disiplinlerden yararlanarak bu alanın gelişim göstereceği düşünülmektedir.

Disiplinin iç karmaşanın devam ettiği 1980’lerle birlikte yeni akımlar ve yaklaşımların devam etmesinin Kamu Yönetimi disiplini üzerine Hüseyin Gül (2015)

araştırma yapmanın güçlüğüne dikkat çekerken, bu dönüşümün kamu yönetimi eğitimi-öğretimi etkilediğini vurgulamaktadır. Özgür ve Cigeroğlu Öztepe (2015) bu etkilenmede işletme biliminden daha ziyade yeni kamu işletmeciliğine yönelen kamu yönetimi disiplininde gerçekleştiğini belirtmektedirler. YÖK'ün kurulması anabilim dalları ve alt başlıkta bölümlere ayrılan bir kurumsallaşma literatürün ayrımında daha belirleyici olduğundan söz edilebilir. 1980'lerde özellikle yeni açılan devlet üniversitelerinde Kamu Yönetimi bölümlerinin açılışı ve Kamu Yönetimi disiplininin küresel değişiminin sürekli akademik çalışmalara konu edilmesi bu alandaki literatürü Siyaset Bilimine göre daha genişlettiğinden söz etmek gerekmektedir. Ayrıca bu dönem çalışmalarında Kamu Yönetimi disiplinindeki eğilimleri sorgulayan yeni gelişmeleri takip eden eğilimlerden dolayı araştırma konuları çeşitlenmiş ve artmıştır. Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürü için, Özgür ve Cigeroğlu Öztepe (2015) Kamu Yönetimi eğitiminin ana tema olarak ele alınmasında literatürün gelişim gösteremediği; genellikle disiplin, politika ya da başka bir başlık içerisinde ya da konularla ilişkilendirilerek akademik yazında ele alındığına değinmektedirler. Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürünün bu sarmal yapısının başka bir başlık içerisinde yer almasını ortaya çıkartılmasının zor ve emek gerektirdiğini aynı zamanda gelişmelerin disiplinden ayrı geliştirmenin de çok da kolay olmadığını vurgulamaktadırlar.

2000-2019 dönemindeki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürünün bu tarih aralığını taşıyan bilimsel çalışmalar ve eserlerin yayımlanma sırasıyla kısaca özetleyerek hem disiplinindeki konuların ağırlığını hem de çeşitliğinin kısaca hatırlanması hedeflenmektedir.

Siyaset Bilimi literatürüne katkı sağlayan çalışmalar arasında: Nermin Abadan-Unat (2009) Türkiye'deki Siyaset Biliminin gelişimini Ankara Üniversitesi SBF odağında sınırlı örneklerle diğer üniversiteler üzerine de değerlendirmesi, İlter Turan (2009) Türkiye'de siyaset biliminin kurumsal gelişmelerine ve tarihçesine değinmesi, İlter Turan (2015b) armağan kitapla birlikte yapılan söyleşide İstanbul Üniversitesi Siyaset Biliminin kuruluş ve gelişmelerine yer vermesi, Üstün Ergüder (2015) Boğaziçi Üniversitesi çerçevesinden kendi yaşamı ve yöneticiliğinin deneyim ve gözlemlerinin yer aldığı bu eserlerin siyaset bilimi yazını geliştirdiğinden söz edilebilir.

2000-2018 döneminde yazılıp aynı dönem için Kamu Yönetimi literatürüne katkı sağlayan çalışmalardan bazı örnekler şöyle listelenebilir: Uğur Ömürgönülşen (2004) Dünyadaki Kamu Yönetimi disiplininin evrilmesinin Türkiye'deki Kamu

Yönetimi eğitim-öğretimine etkilerini, Nail Öztaş (2009) kamu yönetimi eğitimi ve literatüründe sorunlarını araştırması, Yakup Altan, Uysal Kerman ve Mehmet Aktel'in (2009) Kamu Yönetimi lisans öğrencileriyle kamu yönetiminin lisans eğitimine dair yapılan anket çalışmasının ayrıntılı analizi, Uğur Ömürgönülşen (2010) Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini ve sorunlarını gündeme taşınması, Bekiş ve arkadaşları (2011) çevre ve çevre sorunlarında yöneticilerin duyarlı ve çözümleyici kararlar üretebilmeleri için bu bölümlerin eğitiminin güncelleştirilmesinin önemine dikkat çekmeleri, Kemal Görmez (2015) Kamu Yönetimi Eğitimi temasını ve teorilerini geniş kapsamlı ele alışı, Naci Karkın (2015) kamu yönetimindeki ders kitaplarının görsel değerlendirmesi, Fatih Demir (2015) yükseköğretimde uluslararası etkileri değinmesi, Coşkun Akça (2018) Hitit Üniversitesinin Çorum iline katkısının incelenmesi, Tekin Avaner (2018) öğrencilerde eleştirel düşüncenin geliştirilmesinde alanın ders kitaplarının önemine değinen araştırmalar gibi eğitim-öğretim konuların çeşitli gelişmelerle ve başlıklarla bağlar kurulmasının literatürü birikimli hale dönüştürmüştür.

2000-2019 döneminde her iki disiplinin eğitimi-öğretimini doğrudan ve/veya dolaylı geliştiren alanların kıdemli akademisyenlerin ortak ve/veya bireysel çalışmalarından oluşan eserler, kitaplar ve araştırmalar hem bu döneme hemde diğer dönemlerin değerlendirmelerine önemli katkı vermektedir. Bu eserlere sırasıyla aşağıda kısaca değinilmektedir:

Kamu Yönetimi Eğitimi Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler başlıklı 2015 yılında yayımlanan editörlü kitapta Kamu Yönetimi eğitimiyle ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılması ve alt konu başlıklarındaki çalışmalarla, literatürün gelişimine olumlu katkı sağladığı ifade edilebilir. Okcu, Parlak ve Akman'ın (2015) editörlüğündeki Kamu Yönetimi Eğitimi kitabı Türkçe dilinde ve Türkiye içeriğine uygun güncel tartışmaların, tamamını olmasa da, önemli bir kısmını farklı yazarların bakış açılarından okuyucunun ilgisine sunmuştur. Kamu Yönetimi akademisyenlerinin tecrübeleri ve birikimleriyle disiplinin eğitim-öğretim alanı tarihsel gelişimi ve Dünyadaki diğer ülkelerle yapılan karşılaştırmalar ve çeşitli konularla bağ kurulmasında farklı akademisyenlerin çalışmalarını bir arada okuyucu ve araştırmacılara sunulmasında farklı bir zenginlik olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

Siyaset Bilimi alanında *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, başlıklı kitap 35 Türk yazarın yazdığı toplam üç kısım ve 40 bölümden oluşan

Türkçe dilinde bir eserdir. Gökhan Atılgan ve E. Attila Aytekin (2012) hazırladıkları bu kitap siyaset biliminin temel kavramlarını ideolojilerini diğer sosyal bilimleri ile olan ilişkisinin evrimleşmesini ve bağlarını bütünsel bir anlatımla aktardıklarından söz edilebilir. Siyaset Biliminin: Tarih, İktisat, Hukuk, Uluslararası İlişkiler, Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji gibi temel ortak bilimlerle olan işbirliği ile medya çalışmaları ve kent çalışmaları gibi yakın güncel etkiler içerisinde de değerlendirdiklerinden bahsetmek gerekmektedir. Öyle ki Siyaset Biliminin evrimi kadar yakın tarihli medya ve kent çalışmalarını da dahil etmelerinin bilimsel sınırların güncel gelişmelere uyumlu ilerlemesini müspet bir adım olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bununla birlikte Kamu Yönetimi disiplininin temel ortak bilimlerde yer alamayışı ayrıca dikkat çektiğini ifade etmek gerekmektedir.

Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu'nun (2015) Editörlüğünü yaptığı *Türkiye'de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yöntem ve Süreçler* kitabındaki derinlemesine mülakatlarla on bir kıdemli akademisyenle Siyaset Biliminin dünyada ve Türkiye'deki değerlendirmelerine çok yönlü farklı bakış ve fikirlerle değerli, ayrıntılı bilgilere ulaşıldığından söz edilebilir. Bu eserle Siyaset Biliminin gelişiminde yaşanan kaynak ve anlatım boşluklarının tamamlanmasında etkin olduğundan söz etmek gerekmektedir. Özellikle İstanbul'daki Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin gelişmelerine ve yazında unutulmuş ya da bilimsel popülerlik kazanamamış olay ve gelişmelere birebir akademisyenlerin anılarından günümüze taşınması olanağını sağladığından söz etmek gerekmektedir.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürün gelişiminin tarihsel kökenlerini inceleyen Bekir Parlak (2015) yerli literatürde tarihsel gelişimlerin oldukça ender olarak ele alındığını, yabancı literatürün bu konuda daha zengin çalışmalara sahip olduğundan bahsetmektedir. Bu alanda kamu yönetimi eğitim-öğretiminde bu dönem aralığında Tural'a (2014) ait kitaplar ve makalelerde konu bütünlüğü adına yapılan tarihsel geri dönüşlerin Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimindeki tarihsel birikime kaynaklık ettiğinden söz edilebilir. Üstün Ergüder (2015) ise Boğaziçi Üniversitesinin kuruluş dönemlerini kendi anılarıyla yer verdiği kitapta yine Üniversite bazlı tarihsel gelişmelere örnektir.

Türkiye'nin Siyaset Biliminin akademik alandaki gelişiminde önemli isimler arasında yer alan İter Turan (2009) makalesi ile siyaset biliminin tarihsel gelişimine katkı sağlamaktadır. 2015 tarihli *Siyasetin Bilimi* başlıklı kitabında Türkiye'deki siyaset biliminin İstanbul Üniversitesi'ndeki kuruluşundan günümüze çok yönlü konu

başlıklarında önemli gelişmeler ve bilgileri literatüre kazandırdığından söz edilebilir. Bununla birlikte, bu alandaki kitap kapaklarında: Mıhçıoğlu (1988) *Türkiye'nin Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, Tural (2014) *Türkiye'de Kamu Yönetimi Eğitiminin TODAİE Tarihi 1940-1990* başlıklarının kitap içeriğini çok kolayca karşı tarafa aktarmakta başarılı seçimler olarak değerlendirmek gerekmektedir. *Siyasetin Bilimi* başlığındaki bu kıymetli eserin araştırmacıların hızlı arayışlarında ilk etapta zengin birikimin fark edilememesine neden olacağını düşündürmektedir. Oysa ki kitap detaylı incelendiğinde, Türkiye'de İstanbul Üniversitesindeki Siyaset Bilimi'nin kuruluş süreciyle birlikte lisans ve lisansüstü gelişmelerde birçok detay bilgiyi sunmaktadır.

Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürünün Türkiye'deki son yıllardaki artışına değinen Çiner (2015) bu literatürün kaynağının KAYFOR'da sunulan çalışmalar olduğundan söz etmektedir. KAYFOR'un oluşumundaki ana nedenler arasında gerek lisans gerekse lisansüstü eğitimle ilgili gelişmeleri güncelleyebilmek ve işbirliğinin sağlanmasının hedeflendiğinden bahsedilmektedir. KAYFOR'un bu kuruluş ana nedeni başlangıçta eğitim-öğretim temasına artan akademik ilgi ve çalışmalarla desteklendiğinden söz edilebilir. Bununla birlikte sonraki yıllarda konunun sınırlı gelişme gösterdiği, eğitim-öğretim teması ve/veya konusunda süreklilik sağlanamadığı, çalışmaların oturumlarda nadir sunumlara dönüştüğü artan akademik ilgide sürekliliğinin sağlanamadığı, dağınık bir ilerleyişle eğitim-öğretim ana temasının diğer konuların arasında kaybolduğundan söz edilebilir.

KAYFOR'daki bu sürece Fatma Neval Genç (2015) rakamsal boyutlarıyla dikkat çekmektedir. Bilimsel toplantılarda kamu yönetimi eğitim-öğretimin ne kadar ele alındığına KAYFOR'da sunulan bildirimlerle yaptığı analizle en fazla II. KAYFOR'da yer aldığı diğer yıllarda bu oranın azaldığına hatta bazı yıllarda hiç yer almamasına dikkat çekmektedir. Bu oranın 2019'da Nuh Naci Yazgan Üniversitesi ev sahipliğinde yapılan KAYFOR16'da eğitim-öğretim ana tema olarak belirlenmesiyle artış gösterdiğinden söz etmek gerekmektedir.

KAYFOR'ların akademisyenleri bir araya getirmesi ve bilimsel araştırma ve çalışmalarda işbirliğini sağlaması, konuların ve çalışmaların genele yayılmasının geri dönüşümleri daha çok akademisyenin bilimsel çalışma yapmasına ve yeni araştırmaların çoğalmasına aracılık ettiğinden söz edilebilir. Ömürgönülşen'in 2004'de başlayan ve 2010'lara kadar devam eden kamu yönetimi lisans eğitimi-öğretimini mevcut durumunu değerlendirmesi ve alandaki sorunları gündeme getirmesi açısından önemli katkılar

sağladığından söz edilebilir. Doğan Nadi Leblebici (2004) KAYFOR'da lisansüstü kamu yönetimi eğitimini araştırmasıyla bu alanın literatürünü canlandırdığından söz edilebilir. KAYFOR'un bilimsel çalışmalara sağladığı katkıları ile sürekliliğe dönüşen bu organizasyon yapısının Türkiye'de kamu yönetimi alanının gelişiminde önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Siyaset Bilimi alanında bu tür organizasyonların sınırlı kalması da yine literatürün gelişememe nedeni olarak gösterilebilir.

Türkiye'de Siyaset Bilimine özel bir kongrenin olmaması alanın en büyük eksikliği olarak kabul edilmekle birlikte, 15-17 Kasım 2012 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalının ev sahipliğinde, Türkiye'de ilk defa Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi gerçekleştirildiğinden bahsetmek gerekmektedir. Siyaset Bilimi için öncü ve önemli bir gelişme olarak ifade edilmesi gereken bu akademik etkinliğin sürekli geleneksel bir organizasyona dönüşmemesi Siyaset Biliminin gelişimi için önemli bir kayıp olarak nitelenebilir. Ayrıca bu kongrede Dünya da ve Türkiye'deki gelişmelerin değerlendirilmesinin Siyaset Bilimi için müspet bir gelişme olarak nitelendirmekle birlikte Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin konu ve araştırmalar arasında yer bulmaması da önemli bir eksikliktir. Bu iki etkinin Siyaset Bilimine dair literatürün Kamu Yönetimine göre sınırlandırılan nedenleri olarak ifade edilebilir.

Özen ve Kalemci'nin (2009) bir ülkede bilimin ilerlemesi aynı oranda uzmanlaşma artışını da desteklenmesinde Behlül Üsdiken'e atıf vererek alana özgü kongrelerin düzenlenmesinin "alana meşruiyet" kazandırdığını aktarmaktadırlar. Bağce (2009) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri farklı bölüm adlarıyla eğitim faaliyetlerine devam etmekle birlikte, bölümler arasındaki ilişkilerin ve ortak bilimsel etkinliklerin artmasına yönelik adımların atılmasına rağmen yeterli düzeyde gelişemediğinden söz etmektedir. KAYFOR'un olumlu katkılarının olduğu kabul edilmekle birlikte, bütün bölümlerin bilimsel etkinliğe katılımının sağlanamadığını da vurgulayan Bağce (2009) VII. Kamu Yönetimi Forumunda Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin Dünya'daki ve Türkiye'deki durumunu karşılaştırma yoluyla her iki bölümün tek bir başlıkta araştırmasıyla alandaki akademik işbirliğinin yapılabiliyor olduğu örneğini sunmaktadır. YÖK her ne kadar bölümlerin adlarını farklı tanımlasa da aslında Sosyal Bilimler çatısı altında bilimsel çalışmaların işbirliği ve ortak emekle akademik gelişmelerin sağlanabileceği de görülmektedir. Seçkiner ve Yıldız (2012) KAYFOR Yönetim Bilimi anlamında dar anlamda bir Kamu Yönetimi bilimsel

toplantısı mıdır? Yoksa Siyaset Bilimi, Hukuk, Sosyoloji gibi Yönetim Bilimi ile ortak paydaları olan diğer sosyal bilim dallarını da kapsayacak mıdır? sorularına KAYFOR'un 2003 ile 2011 arası bilimsel faaliyetlerini ele aldıkları çalışma sonuçlarına göre açıklık getirmektedirler. Genel görünümün dar anlamda Yönetim Bilimi yönünde olduğu bununla birlikte kamu yönetimi odağında geliştirilecek diğer alanlarla işbirliği ve çalışmalara da açık olunduğuna değinmektedirler.

KAYFOR'ların disiplinindeki eğilimlere uyumlu eğitim-öğretim tarafındaki gelişmelere yer vererek bu konunun akademik gündemde yeni kavram ve olaylarla gelişmesine önemli katkılar sağladığına dikkat çekilebilir. Örneğin Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından 2017 yılında düzenlenen KAYFOR 15 ana temasının Kamu Yönetimi ve Kamu Politikasında Dijitalleşme olarak belirlenmesi gösterilebilir. Fakat teknoloji bilişim alanında en detay konuların KAYFOR 15'de ele alınmasının önemli kazanç olarak değerlendirmekle birlikte, eğitim-öğretim ve eğitim-öğretimin teknoloji başlığında bir araya getiren çalışmaların artmamasının hassasiyetle değerlendirilmesine ihtiyaç olduğuna değinmek gerekmektedir. KAYFOR 15'in sempozyum değerlendirme görüşmelerinde Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine bir ivme kazandırdığı ve 2019'da yapılacak KAYFOR 16'nın ana temasının Kamu Yönetimi eğitimi başlığında olması kararının müspet bir gelişme olarak yorumlamak gerekmektedir. KAYFOR -II'de ana tema olarak belirlenen bu konunun KAYFOR 16'da tekrar ana tema olmasının eğitim-öğretimle ilgili artan çeşitli spesifik konuların ele alınmasında yaratılan bir fırsat olarak değerlendirmek gerekmektedir. Ayrıca Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimine karşı artan önemi de gösterdiği vurgulanabilir.

KAYFOR 15'de sempozyum faaliyetlerinde iki olumlu gelişme örneğinin bir arada yaşanması açısından önemli bir uygulamaya dikkat çekmek gerekmektedir. Genellikle bilimsel toplantılarda alanında mesafe kat etmiş deneyimli akademisyenler ile bu alanda yeni çalışmalarını adım atan genç akademisyenlerin ya da lisansüstü eğitim-öğretimine devam eden adayların katılımıyla gerçekleşmektedir. Bu sempozyumlar ya da kongreler aday ve genç akademisyenler için bir nevi iş başında, eğitim ve öğrenme olanağı sağlamaktadır. Fakat katılımcı sayısının artışı, sınırlı sürelerdeki paylaşım, bazen de beklenilmeyen teknik arızalar ya da program değişikliği, gibi organizasyonun akışındaki hızlılık bu iş başındaki eğitiminin tam anlamıyla gerçekleşmesine her zaman ve her koşulda destek vermediğini ifade etmek gerekmektedir. Alanın temsilcisi akademisyenlerin ortak ifadelerinde ve tespitlerinde

yeni gelen aday ve genç temsilcilerin özellikle araştırma yöntem ve tekniklerinde eksiklerinin olduğu vurgulanmakta her ne kadar lisansüstü derslerinde bu konuyla ilgili düzenlemeler yapılsa da devam eden ve mevcut sorunların varlığının son yıllarda daha fazla dile getirildiğinden söz edilebilir.

Bu konuda olumlu bir başlangıç ve adım atan KAYFOR 15’de sempozyumla birlikte “KAYFOR 15: Dijital Çağda Araştırma Semineri: Yenilikçi Açılımlar” başlıklı bir çalışmayı da başlattığı görülmektedir. Süleyman Demirel Üniversitesi Doğu Yerleşkesinde teknolojinin olanakları kullanılarak akıllı sınıf ve sanal sınıf ortamlarından faydalanılarak, lisansüstü öğrencilerin gelişimine destek vermek amacıyla bir seminer düzenlenmiştir. Yeni gelişmeler üzerine birikimli ve deneyimli akademisyenler tarafından lisansüstü öğrencilerinin bilgi ve becerilerini destekleyecek konulara açıklık getirilmekle birlikte, akademik çalışma ve araştırmalar alanında öğrenciler için akademisyenlerle aynı ortamda bilgi alış-verişinin gerçekleştiğinden söz edilebilir. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi tarafından düzenlenen KAYFOR 16’da sempozyum programında yapılan bir esnek ve yeni uygulama yine dikkat çekmektedir. Oturumlara eş zamanlı etkinlikler ekleyerek farklı konu olayları ve güncel gelişmeleri yine akademisyenlerin anlatımıyla programda yer verilmesinin akademik etkinliklerin konu zenginliği sağlamakla birlikte katılımcılar için de farkındalık yaratacağından söz edilebilir.

Kamu yönetimi eğitimi-öğretimi üzerine yapılan bilimsel toplantılarda çeşitliliğe başvurulduğu bilim insanlarının ve uzmanların katıldığı inceleme ve değerlendirmelerin yapıldığı Çalıştayların da bu alanın eğitim-öğretime önemli katkılar sağladığından söz edilebilir. 2012 yılında Sakarya Üniversitesinde lisans ve lisansüstü düzeyde Kamu Yönetimi Eğitiminin Avrupa Birliği Bologna sürecine uyumu konusunda farklı devlet üniversitelerinden temsilcilerin katılımıyla arama konferansı niteliğinde bir ulusal Çalıştay düzenlenmiştir. Dünya’daki gelişmelere paralel kamu yönetimi eğitiminde ortak kararların alınmasına amacıyla özgün detaylı ve doğru planlanmış bir çalışma olarak bu Çalıştayı ön plana çıkartmak gerekmektedir. Bununla birlikte Çalıştayın detaylı içerik ve sonuçlarının bir raporla yayınlanmamış olması çalışmaya kolay ulaşılmasının mümkün olmamasının bu öncü çalışmanın literatürde etkinliğini de sınırlandırdığından söz edilebilir. Şüphesiz ki kamu yönetimi eğitimi-öğretime tarihsel gelişiminde farklı ve yeni bir konunun literatüre eklenmesinin derinlik ve zenginlik

kazandıracığı aynı zamanda bu alandaki yeni araştırmalar için önemli bir başlangıç kaynağı olacağını ifade etmek gerekmektedir.

2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde düzenlenen Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayında, dört grup ve başlıkta açılan oturumlarda eğitim-öğretimle ilgili konularda, ortak uygulamalar ve çözümlere yönelik öneriler geliştirilmiştir. Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin lisans ve lisansüstü eğitiminin birlikte değerlendirilmesi, 16 üniversiteden akademisyenlerin, değişik kamu kurumlarından bürokratlar ve öğrencilerin katılımıyla geliştirilen, tartışma ve öneriler arasında ders programları, eğitim yöntem ve tekniklerinde uyum ve yeniliklere de dikkat çekildiğinden söz edilebilir. 2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde düzenlenen Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı, bu alanda araştırma ve çalışmaların yapılmasında ilgiyi arttırdığını ifade etmek gerekmektedir. Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı sonrasında Gül ve arkadaşları (2017) tarafından “Nasıl Bir Kamu Yönetimi Eğitimi? Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı Çıktılarının Bir Değerlendirmesi” başlıklı bir makale ile çalıştay sonuçlarını geniş kitlelerin ilgisine sunmalarının bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara önemli kaynaklık sağladığı ifade edilebilir.

Akademik ve bilimsel toplantılarda Ankara SBF'nin “Yuvarlak Masa” çalışmaları da yine uygulamalar ve literatür için farklı kazanımlar sunmaktadır. Bu toplantıları Dünya'daki ve Türkiye'deki gelişmeleri Ankara Üniversitesi SBF odağında izleyen ve değerlendiren bir çalışma olarak bahsetmek mümkündür. Bu tür etkinliklerin yine diğer üniversiteler ve bölümlerde geliştiğine dair örneklerin olmayışı, kurumsal gelişmeler için karşılaştırma kıyaslamalardan uzak bir yazını ortaya çıkartmaktadır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanında bilimsel toplantılar ve çalışmaların dışında Türkiye'de bu disiplinlerin gelişmesine öncülük etmiş ve katkılar sağlayan akademisyenlere vefa borcunun ödenmesi ve gelecek nesillere de örnek olması için armağan kitap çalışmaları, söyleşi, anı ya da nehir söyleşiler tarzında literatürde farklı anlatımların katılması önemli bir zenginlik olarak değerlendirmek gerekmektedir. İlk 1969'da Yavuz Abadan'a Armağan kitapla başlayan ve gelenekselleşen bu çalışma lisans ve lisansüstü tezlerinin yazılmasına da aynı gerekçelerle konu olmuştur. Armağan kitaplar genele ve diğer disiplinlerdeki öğretim üyelerine vefa borcunun ödenmesi amacıyla yayıldığı ve literatürde bilimsel gelişmelerin açıklanması ya da tamamlanmasında kılavuzluk görevlerini yerine getirdiklerinden söz edilebilir. Nermin Abadan Unat (2009) ve İlter Turan'la (2015)

yapılan söyleşilerde özellikle siyaset bilimi eğitim-öğretiminin tarihsel geçmişindeki bilinmezliklerini azalttığından söz edilebilir. Ayrıca uzun bir meslek yaşamı ve tecrübesine sahip bu kıymetli bilim insanlarının söyleşilerindeki ifadelerin alanların gelişiminde kullanılabilecek tespitler ve önerileri içerdiğinin gözardı edilmemesi gerekmektedir. Türkiye İş Bankası Kültür yayınlarının “Nehir Söyleşi Dizileri”ni başlatmasının da bu alanda yine Türkiye’de bilimsel alanın özellikle Sosyal bilimler alanındaki gelişmeleri destekleyici nitelikteki sözlü tarih çalışmalarıyla literatürde ayrı bir gelişim kanalı oluşturmaktadır.

Dünyada disiplinlerin akademik eğitim-öğretimde yer almasının takip eden ikinci bir uygulamanın bu alanın mezunlarının dayanışmasını ve disiplin gelişiminde fikir üretilmesi ve işbirliğinin sağlanması gibi birçok yararları da beraberinde sunan disiplinleri temsil eden dernek faaliyetlerini vurgulamak gerekmektedir. Bu konuda izlenen yol disiplinle ilgili gelişmelerde mutlaka bu disiplinin temsil edildiği derneklerin kurulmasının öncelikli eylemler olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu dernekleşme faaliyetlerinin Kıta Avrupası’nda pek yaşanmadığı, Anglo-Sakson geleneğin bu yapıda daha kararlı ve başarılı uygulayıcısı olduğu söylenebilir. 1903’de ABD’de Ulusal Siyasi İlimler Derneğinin 1949’da uluslararası statü kazandığı görülmektedir. Kamu yönetimi alanında yine ABD’de 1939’da Amerikan Kamu Yönetimi Derneğinin kurulduğundan bahsedilmektedir. Bu derneklerin aynı zamanda disiplinlerin gelişiminde dünyadaki tüm akademisyenlerin katılımı ile gerçekleştirdiği sempozyum, kongre ve çalışmalarla da aktif rol aldığı ve disiplinin gelişiminde kolektif bir akademik bilinç oluşturulmasına fayda sağladığından söz edilebilir.

Türkiye’de Siyaset Biliminin ulusal ve uluslararası alandaki araştırmalara ve literatüre Ergün Özbudun, İlder Turan, Üstün Ergüder, Şule Kut gibi siyaset bilimcilerin önemli katkılarının olduğundan söz edilmektedir. Bu akademisyenlerin Uluslararası Siyasi İlimler Derneğinin çalışmalarına katıldıkları bu tez içerisindeki detaylardan ulaşılmaktadır. Ergün Özbudun’un teklifiyle Yavuz Abadan’ın kurduğu Siyasi İlimler derneğinin merkezini Ankara’dan İstanbul’a taşınmasında, İlder Turan’ın rolünün vurgulandığı derneğin aktif çalışmalarına katkıları dile getirilmektedir. İlder Turan’ın gerek yurt içinde gerekse yurt dışı çalışmalarında dernek çalışmalarında, yöneticilik vasfının yanında finansal çözümler, kararlarda etkin rol üstlenmesiyle yönetsel becerileriyle önemli organizasyonları başarıyla düzenlenmesindeki katkıları öğrencileri tarafından aktarılmaktadır.

Sosyal Bilimler alanındaki araştırmacılar arasında iletişim birliğine yönelik değerlendirmelerinde Nail ztaş (2009) bu alandaki diyalogların eksikliğinin hem disiplinlerin gelişimini hem de araştırmalar sınırlandıran bir etki olarak yorumlamaktadır. Koray Karasu (2001) Türkiye’de kamu yönetimi alanında akademisyenlerin bir araya getiren dernek ya da örgüt modellerinin gelişmemesine vurgu yaparken süreli yayınlarda da aynı eksikliğin yaşandığını vurgulamaktadır. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi ve araştırmaları literatürünü değerlendiren Nail ztaş (2009) da alana özgü bir derginin yokluğuna da dikkat çekmektedir. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yayımlanan dergilerin sayısal artışından bahseden ztaş dünyada SSCI (Social Science Citation Index) tarafından taranan dergi arasında kamu yönetimi dergisinin olmadığından da söz etmektedir. Kamu Yönetimi eğitimi ve ğretiminde uluslararası ve ulusal yazını inceleyen Can Umut iner (2015) Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimini merkezine alan bilimsel bir derginin yokluğuna işaret etmektedir. Bu tezde de Dünyada rnekleri olan uzun tarihi geçmişe sahip sadece eğitim-ğretim odaklı yayınların varlığına karşın, Türkiye’de bu alanda hem dernekleşme faaliyetlerinde hem de süreli yayınlarda olumlu bir gelişmenin yaşanılamamasının önemli bir kayıp olarak nitelemek gerekmektedir.

Bu tezin lisansüstü literatürü TODAİE’nin yürüttüğü eğitim ve ğretim faaliyetleri ile bölümlerin gelişmesine katkı verdiğinden söz etmek gerekmektedir. Bununla beraber Tural’ın (2014) kamu yönetiminin adresi olarak ifade ettiği TODAİE’nin farklı bir süreçten geçerek faaliyetlerini başka bir kurumsal kimlikte devam etmesi önemli bir değişme olarak vurgulamak gerekmektedir. TODAİE nce YK’e devredilerek kapatılmış ve 9 Temmuz 2018 tarihli düzenlemeyle Ankara Hacı Bayram Veli niversitesinde lisansüstü faaliyetlerine devam etmesi kararlaştırılmıştır. Türkiye’de Kamu Yönetimi lisansüstü eğitim kurumları arasına 1950’li yıllarla birlikte TODAİE’nin de katıldığına işaret eden Leblebici (2004) kuruluşundan günümüze kadar “idari elit yetiştirmede” Fransa’daki ENA’nın sahip olduğu etkiyi yaratamadığından bahsetmektedir. Literatürde TODAİE’nin kurumsal gelişmelerine yön verecek konulara ve çevirilere yoğunlaştığı, genellikle kurumun karşı karşıya kaldığı sorunlar ve/veya eksikliklerin daha ziyade konuların alt başlıklarında sınırlı bir çerçevede yazında yer bulduğundan söz edilebilir.

TODAİE’nin kapatılması ve Mülkiye-SBF’nin tarihsel öncülüğünün 1980 sonrası YK düzenlemeleriyle İİBF ile birlikte yer almalarını mrgnlşen’in (2004)

“standartlaşma” tanımlamasına Sargut’un deyimiyle “Eşbiçimsel Etki” vurgusunu yaparak bu gelişmeleri “Baskıcı Eşbiçimlilik” olarak yapılan değerlendirmelerin getirdiği bu uygulamaların alandaki eğitim-öğretimde etkiler oluşturacağı düşünülmektedir. Dünyada eğitim kurumları tarihsel geçmişleri, başarıları, birikimleri ve tecrübeleri nedeniyle tercih edilirken ve sahip çıkılırken, Türkiye’deki üniversitelerin henüz 1980 sonrası tarihlerde çok hızlı çoğalmasının ve her birinin tarihsel geçmiş ve birikimlerin aynı noktaya taşınmasının değerlendirilmesi gerekmektedir. Mümtaz Soysal (2009) Mülkiye’nin günümüzde devletin politikalarını belirlemedeki rolünün etkisinin azaldığını ya da azaltılmasına yönelik özellikle Özal döneminde artan uygulamalardan söz etmektedir. “Üniversite-Okul Ayrımı” kavramında Fakültenin dekanı Prof. Dr. Celal Göle (2005) Mülkiye geleneğinin okul anlayışı çerçevesinde sürdürülmesi gerektiğini üniversite kimliğinin uzun vadede bu geleneğe zarar vereceği üzerine değerlendirmeler yapmaktadır. Göle’ye göre, Ekol okul olma özelliği Mülkiye geleneğinin Londra Üniversitesi bünyesindeki London School of Economics gibi tanımlayıcı ve ayrılmaz parçası gibi ayrıca korunmalıdır olgusu bulunmaktadır. Mülkiyeliler arasındaki bu fikir birliğinin sözlerden ileriye taşınan uygulamalarla 2019’da Ankara Üniversitesi SBF özellikle Mülkiyeye olan tarihsel bağı güçlendirmek ve hatırlatmak amacıyla kurumsal girişimlerin başlatmıştır. Son yıllardaki mezuniyet konuşmalarında sıkça yapılan tarihsel geçmiş bağlılığı 2019’da üniversitenin hem görsel tarafında hem de bilimsel toplantılarda Mülkiye temasının öne çıkartıldığı görülmektedir. Ankara Üniversitesi SBF’ne Mülkiye ibaresi eklenmiş, 2019 eğitim-öğretimin başlangıcında web sayfası yeniden düzenlenerek Mülkiye bu kanal iletişim kaynağında da üniversitenin görsel tanımındaki bağın kurulmasında yerini almıştır. Bir başka önemli etkinlik ise, Mülkiye üzerine Üniversite ev sahipliğinde 19-20 Kasım 2019 tarihlerinde “Türkiye’nin Modernleşme Süreci ve Mekteb-i Mülkiye” temalı sempozyum düzenlenmiştir. Ankara Üniversitesi SBF’de başlayan Mülkiyeye olan köklü tarihsel bağın akademik ve görsel girişimlerle hatırlatılması ve güçlendirilmesinin Türkiye’deki eğitim-öğretiminin kurumsallaşması üzerine önemli ipuçları sunmaktadır.

Cahit Emre (2003) Mülki İdare Amirlerinin yetiştirilmesinde sistemin dağınık bir yapıda işleyişine dikkat çeken Emre, bu meslek grubunun gerek vasıflı yetişmesinin gerekse de mesleki toplumsallaşmanın sağlanabilmesi için “Mülki İdare Akademisi”nin kurulmasını önemle dile getirmesi alanın eğitim-öğretimindeki kurumsal yapıdaki sorunları göstermektedir. YÖK tarafından tüm disiplinlerin İİBF bünyesine

toplanmasına rağmen Sabancı Üniversitesi Toplumsal ve Siyasal Bilimler programının açılması ise yine yeterince alanda ortak tartışmalara dayanmadan yapılan bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Bağce (2009) öğrencilerin farklı alanlara ilgi gösterme arzularından dolayı, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler, Tarih gibi disiplinleri bir araya getirerek bu talebi karşılayabilmek amacıyla dolayı bu bölümün eğitim-öğretim faaliyetlerine başladığından söz etmektedir. Bağce (2009) Toplumsal ve Siyasal Bilimler Programı, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi içinde yer almakla birlikte, ÖSS sisteminde Sanat ve Sosyal Bilimler İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin bir programı olarak kabul edilmesinin, YÖK düzenlemesine göre, fakülte ve programın kurumsallaşma sürecinin tamamlanmaması olarak yorumlamaktadır. Bağce (2009) Sabancı Üniversitesi Toplumsal ve Siyasal Bilimler Programı örneğiyle Türkiye’de çok disiplinli yaklaşım modeli uygulamasının siyaset biliminin alt çalışma alanlarına olan gerekli ilgiyi artırmadığına sadece sosyal bilimler alanında öğrencilere genel kültür kazandırdığından söz etmektedir. Son yıllarda disiplinler arası programların örneğin 2007 yılında Işık Üniversitesinde açılan lisans düzeyindeki İnsan ve Toplum Bilimleri Programının örneğinin yaygınlaşmaya başladığından söz edilebilir. Bu bölüm kapsamında öğrencilere: Felsefeye Giriş, Bilim Felsefesi, Sanat Felsefesi, Etik ve Toplum, Psikolojiye Giriş, Sosyolojiye Giriş, Siyaset Bilimine Giriş, Kültürel Antropolojiye Giriş, Kültürel Çalışmalar, Uygarlık Tarihi, Edebiyat Tarihi, Sanat Tarihi, Bilim ve Teknoloji Tarihi gibi birçok temel dersin verilmektedir. Bir benzer örneğinin de 2010 yılında kurulan Bursa Teknik Üniversitesi bünyesinde İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinin kurulması verilebilir. Bu Fakültede Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler, Psikoloji ve İşletme bölümlerinde Türkçe ve isteğe bağlı İngilizce eğitim-öğretime başlanılmıştır. Bu uygulamalar yükseköğretim programlarının kurumsal çerçevesinin bilim dallarından daha geniş bir alana yaydığı söylenebilir.

Son yıllarda araştırma ve incelemelerde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmakta olup diğer dönemlere göre alanda yapılan bu tür çalışmaların konu çeşitliliği ve sayılarındaki artışı olumlu bir adım olarak değerlendirmek gerekmektedir. Örneğin çevre eğitimi, etik eğitimi, vb. Bununla birlikte, siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitimi-öğretiminde geçmişten gelen ve katlanarak devam eden sorun ve eksikliklerin çözülmediği mevcut bir yapının bulunduğundan da söz etmek gerekmektedir. Örneğin, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretim literatürünün

yeterince gelişmemesinin nedenleri arasında akademik kadronun yeterliliği ile dağılımı ve iş yükünün analiz edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır İİBF bünyesinde açılan bölümlerin öğrenci kontenjanlarının artışı ve ikinci öğretimlerle birlikte artan öğrenci sayılarını kimi zaman aynı karşılıklıta bina, sınıf, vb. bulunamamasıyla birlikte, akademik kadronun sayısal yetersizlikleri ve anabilim dallarına ve/veya verilecek derslere dair yetkinliklerin dağılımındaki dengesizlikler de eğitim-öğretimi olumsuz etkilemektedir. Ders programlarında ortak paydanın geliştirilememesi, çok sayıda seçmeli derslerin yer alması, bölümün ana ağırlık dersinin/derslerinin hangisi olacağı konusunda ortak bir yapının tam da oluşturulmadığı görülmektedir. YÖK çatısı altında belirlenen müfredatlar az kredili ve çok çeşitli ders sayısı öğrencinin öğrenme yükünü artırdığı gibi, bir alanda uzmanlaşmasını da tam anlamıyla desteklemediği her bir araştırmacının ve yazarın farklı çalışmalarında dağınık ve farklı konuların satır aralarında yer verdiği bu tespitlerin daha çözümleyici ortamlara ve eylemlere ihtiyacı olduğundan söz etmek gerekmektedir.

“... *Son derece vasata doğru giden bir akademik ortam içindeyiz*” ifadesini kullanan İlter Turan (2015a) yakın tarih akademik ortamın sorunlarına dikkat çekmektedir. Ömürgönülşen eserlerinde Türkiye’de kamu yönetimi eğitimi-öğretiminin kurumsal ve içerik gelişimine, mevcut durumuna, sorunlarına yönelen Türkçe literatürün sayıca az olduğundan bahsetmektedir. 2000’li yıllarda gelişmelere yer veren çalışmaların neredeyse yok gibi tanımlamasını kullanmaktadır. Yazının gerek siyaset bilimi gerekse kamu yönetimi eğitiminde tarihsel gelişmelere eğilimli bir anlatımın korunduğu, disiplin odağındaki gelişmelerden özellikle kamu yönetimine odaklanıldığı ancak sorunların anlatımının gelişmelerin gerisinde ve sınırlı yer bulduğundan da söz edilebilir. Bu dönem çalışmalarında Metin Heper’in (2002) sosyal bilimler alanından sorunları irdelerken, Leblebici (2004) kamu yönetimi disiplinin kimlik arayışı sorununu alanın eğitim-öğretiminde çözümlenebileceği görüşüdür. Birgül Ayman Güler (2007) bu alandaki çalışmaların kurumlar ve hukuk kuralları temelindeki gelişimine “tarihsel bakışsızlık” olarak nitelendirerek alanın anayasal ve siyasal alanlardan farklı olarak değerlendirilmesine ve tarihsel bakış açısıyla geliştirilmesini gündeme taşımaktadır. İdari Tarih alanını Nail Öztaş (2009) Türkiye’deki Kamu Yönetimi eğitimi-öğretiminde İdari Tarih ile Kamu Yönetimi araştırmacıları arasındaki akademik işbirliği ve ilişkisinin geliştirilememesini vurgulamaktadır. Türkiye’de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi yazınındaki sorunlu ve gelişmeyen yapının Nail Öztaş göre (2009) Kamu

Yönetimi disiplinin “takipçilik”, “taklitçilik” koşulları altında gelişmesi nedeniyle, Kamu Yönetimi eğitimindeki yazının da özgün yerel ve yaratıcılıktan uzak bir yapıda biçimlendiğinden söz etmektedir.

Bu tablonun farkındalığında ve alanın hem bilimsel ve güvenilir kaynaklara dayalı yukarıdaki paragraflarda ifade edilen sorunların tespit edilmesi ve rakamlarla açıklayan az sayıda çalışma da literatürde yer almaktadır. En yakın tarihli ve siyaset bilimi ve kamu yönetiminin bir arada değerlendirildiği ve YÖK’ün verilerini Kiriş ve Gül (2017) Türkiye’deki bu alanın karnesini göstermesi açısından farklı bir çalışma sergilemişlerdir. Sözelimi eğitim-öğretimde öğretim üyelerinin sayısal azlığı ve dağılımla ilgili tam dengelerin oluşturulamadığı, akademik kadronun yetiştirilmesinde lisansüstü eğitim programlarının artmasına rağmen hala tam anlamıyla kadroların yeterliliği sağlanamadığı ifadelerini rakamlar ve üniversiteler karşılığında ortaya koymuşlardır. 2017 YÖK ATLAS verileriyle oluşturdukları endekste Kiriş ve Gül (2017), akademik kadronun SBKY ile KY bölümlerindeki güncel halini yer verdikleri çalışmada Bitlis Eren Üniversitesi KY bölümünün üç yardımcı doçentle eğitim-öğretim sürdürmelerini halen akademik kadro yeterliliği ve dağılımda sorunların çözülemediğinin açık bir göstergesi olarak ifade etmektedirler.

YÖK yurtdışı ve Türkiye’deki üniversitelerde doktora süreçlerini desteklemesine rağmen yeterli sayıya ulaşamamasıyla birlikte kaliteyle ilgili de göz ardı edilen sorunlar yine literatürde sınırlı tartışıldığından söz edilebilir. Kalite ve yeterlilikle ilgili lisans eğitim-öğretim de öğrenci odağında alan araştırmaların karşılaştırmaların yapıldığı çalışmalar literatürde yer almasına rağmen, diğer başlıklara yayılan değerlendirme ve araştırmaların yazında gelişim gösteremediği ifade edilebilir. Nermin Abadan-Unat (2015) Siyaset Bilimi alanındaki akademik çalışmaların tutarlı bir çizgide gelişmediğini özellikle doktoralı ve doktora üstü gençlerin sayısının çok artmasına rağmen alandaki yayınların yetersizliğine değinmektedir. Türkiye’deki yayın kültüründe geliştirilmesi ya da hassasiyetle uygulamaya almamız gereken değerler konusunda akademik alandaki atıf kültürünün ya da temel eserlerden uzak yayım anlayışına, Ahmad (2015) ise akademik bir alışkanlığa dönüşen intihal konusundaki yaygınlığın bilimsel çalışmalarda doğal rutin bir davranış olarak yerleştiği uyarısını yapmaktadır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde yapıcı eleştiri kültürünün ve ortak fikirlerin üretilmesi amacıyla tartışmaların yazında ve akademik ortamlarda çok da kolay gelişmediği ve bu ortamlara yansıyan örneklerinde az sayıda olduğundan söz

edilebilir. Son dönemlerde akademisyenlerin eğitim-öğretim üzerine gözlemleri ve yaşadıkları tecrübeler üzerine sorunları dile getirdikleri ve eleştirilere de yer verdikleri örneklere de ulaşılmaktadır. Ancak yazında Mülkiye üzerine yankı uyandıran bir eleştiri İsmail Beşikçi'nin 2000'li yıllardaki çalışmasına kadar yer almadığı ve sonrasında da yer bulmadığı ifade edilebilir. Anılarında not düştüğü açıklamalardan dolayı "Aykırı Mülkiyeli" olarak anılan İsmail Beşikçi bu eleştirileriyle neredeyse ilk ve son kez yazında iz bırakmıştır. Bu konuda başka bir örnek de Tanel Demirel'in (2008) karşılaştığı bir doktora tezi üzerine lisansüstü eğitimdeki eksiklikleri örneklendirirken, geliştirilmesi gerekenler üzerine mesleki tecrübeleri ve gözlemlerini yazına geçirmesinden bahsetmek gerekmektedir. Bir akademisyen kimliğiyle özellikle doktora programlarındaki gelişmeleri içeriden bir gözle değerlendirerek "akademik kalite" sorununa önemli bir vurgu yapmakta ve konuya hassasiyetle dikkat çekmektedir.

Akademik kadronun gelişiminde gerek yurt içi doktora programları gerekse yurt dışı olanakların YÖK'le birlikte artarak devam etmesine karşılık yeterli ve yetenekli kadrolarda istenilen Fakülte ve bölümlerde üst sınırlara ulaşamadığı, en alt asgari sınırlarla akademik kadronun tanımlandığı görülmektedir. Ankara SBF ilk akademik kadroların oluşturulması ve TODAİE'nin ilk yapılanma yıllarında gerek devlet olanakları gerekse işbirliği çerçevesinde yurt dışına doktora eğitimi için öğrenci ve personel gönderme olanaklarının tanındığı ve yıllar içerisinde bunun artarak devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte 1980'lerdeki hızlı değişim ve kurumsallaşma yapısına Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin çok da hazırlıklı olmadıklarından söz edilebilir. Bu bölümlerin lisanslarındaki artış hızına uyumlu lisansüstü eğitiminin geliştirilememesi yine doktora eğitimlerine Türkiye'de belirli üniversiteler ile yurt dışı olanaklarıyla çözmeye çalışıldığından bahsedilebilir.

Türkiye'de devletin eğitimi insan kaynağının yetiştirilmesinde, 1980'lerden önce üniversite sayılarının azlığı ve yükseköğretimle ilgili doğrudan düzenleyici bir kurumun tanımlanmaması, işleyişin devlet ve devlet örgüt yapısı içerisinde aranması da o dönemlerdeki eğitim kurumlarının yapısını ve gelişmelerini etkilemiştir. Türkiye'de 1983'lerde Özal Hükümetiyle başlayan Neoliberal politikaların etkisinde devletin yönetici tanımlamasının değiştiği ve bu ihtiyacı hızlı karşılayacak eğitimi yetişmiş yönetici ihtiyacının eksikliğinin tanımlandığından söz edilebilir. Hızlı çözümler olarak da yüksek fiyatlar ve devlet destekli yurt dışı eğitimlerin başlatıldığı bir dönem yaşanmıştır. Bu eğitimlere gönderilecek personel seçiminde niteliklerin çok da üst

sınırlara taşınmaması ve eğitim dalının dünyanın her yerinde yaygın ve Türkiye’de de ulaşılabilecek alanlar olmasına karşılık yüksek bütçelerinin bu taraflara aktarılmasının içteki yükseköğretimle ilgili eksikliklerin giderilemediği ya da sorunların çözülemediğinin göstergesi olarak da değerlendirmek gerekmektedir. Aslında eğitim-öğretim Türkiye’de gündemde yer alan bir konu olarak yerini ve önemini hep koruduğundan söz edilebilir. Özellikle kalkınma planlarında süreklilik gösteren yüksek yöneticilerin yetiştirilmesi ihtiyacının sık sık yer almasına rağmen bu konuda yeterince ilerlemenin sağlanamadığının göstergeleri olarak bu programlar verilebilir. Kurumsal uzmanlık diyebileceğimiz yapının YÖK’le birlikte geliştiği düşüncesine rağmen nitelikli personel yetiştirme de yükseköğretimdeki sorunların devam ettiğinden söz edilebilir.

Türkiye’de yönetici yetiştiren eğitim kurumlarında (sadece Ankara SBF’nin olmadığı, İİBF ve artan üniversiteler ve bölümlerle birlikte ve YÖK) sürekli yenilenme, yeni düzenleme arayışı artarak devam etmesine karşılık aynı hız ve yaygınlıkta eksikliklerin tespit edilmesine yönelik çalışmaların sınırlı kaldığı söylenebilir. Bununla birlikte geliştirilmesi gereken uygulamalar için gerek YÖK tarafından gerekse bölümler ve akademisyenler tarafından önerilerin geliştirilmesinin yazından sayıca fazla olamadığı ve geçen süre içerisinde de aynı noktalarda tekrara düşüldüğünden bahsedilebilir.

2000-2019 döneminde gerek yurt içinde gerekse yurt dışında eğitimlerini tamamlayan akademisyenlerin ders verme yöntemleri ve araştırma tekniklerinde yenilikleri 1970’lerde Kaya’nın (1995) ifadelerine benzer şekilde çalıştıkları kurumlarına taşıdıklarından söz edilebilir. Bu dönemlerde Dünya’da araştırma kapsamındaki ülke sayılarının arttığı ve çeşitlendiği görülmektedir. Emre Bağce (2009) Dünyada siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümlerini değerlendirmek için ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Norveç, İsveç, Çin ve Malezya ülke örneklerini kullanmıştır. Çin’de kamu yönetimi eğitimine Arda Yüceyılmaz (2015) geniş bir yer ayırmıştır. Fransa sadece ENA örneğinde gelişen literatür Ercan Oktay ve arkadaşlarının (2015) diğer ülkelerdeki kamu yönetimi okullarını incelemek suretiyle alandaki araştırmaları ve ülke sayısını çeşitlendirdiği ifade edilebilir. Bu tür karşılaştırmalar ve incelenen başka ülke örnekleri sayısının artışın / çeşitlenmesi gerek literatürde gerekse eğitim-öğretim de karşılaştırmalı örneklerle alanların gelişmelerine destek vermektedir.

Bu tezin Altıncı Bölümüne denk gelen tarih aralığında gerçekleşen çalışmalarda eğitim-öğretimde spesifik değerlendirmeleri yapabilecek karşılaştırmaların da geliştiğinden söz edilebilir. Bu bilimsel araştırmalardan: Asu Altunoğlu'nun (2011) Kamu yönetiminde öğretim yöntemlerini dünyadaki uygulamalarıyla değerlendiren yazar, simülasyon ve örnek olay çalışmalarının eğitim-öğretime katkısını belirtirken bu alandaki yöntem sorununa değinmektedir. Nail Öztaş (2009) Türk Kamu Yönetimi öğretiminde tek taraflı ders anlatma yönteminin halen yoğun ve yaygın biçimde kullanıldığından bahsetmektedir. Eğitim-öğretimde farklı eğitim tekniklerinden ya da modern yöntemlerden pek faydalanılmadığından ya da kullanılan yöntem ve uygulamaların sınırlı gelişme gösterdiğine değinmektedir. Eğitim öğretimde yeni yöntemlerin kullanıldığına dair bir örneğinin siyaset bilimi alanıyla gelişmeye başladığı literatürden izlenmektedir. Son dönemlerde teknoloji ile eğitim-öğretimi kullanarak aktif öğrenme örneğini hem uygulamaya hem de literatüre E. Zeynep Güler'in (2009) yer açtığından söz edilebilir. Disiplinlerin eğitim-öğretiminde kullanılan yöntem ve metotlara dair çalışmaların ayrıca ele alınmadığından söz edilebilir. Genellikle dolaylı ve dar bir anlatımla yazında geliştiğinden bahsedilebilir. Ancak SDÜ tarafından yapılan Çalıştayda bu konunun geniş kapsamlı sorgulandığından söz etmek gerekmektedir.

Türkiye'de gerek siyaset bilimi gerekse kamu yönetimi disiplinlerin tarihsel gelişimlerine paralel disiplinler hakkında akademik çalışmaların gelişme gösterdiği görülmektedir. Siyaset/yönetim ayrılığının Kamu Yönetimine yansımalarının getirdiği kamusal alan, kamu hizmeti gibi değişme gösteren alanlarda da sürekli sorgulamalar ve araştırmalar yapılmaktadır. Dünyada ve Türkiye'de siyaset bilimi ve kamu yönetimi disiplininde meydana gelen değişim ve dönüşümlerin Türkiye'de eğitim-öğretim alanına ve ders kitaplarına yansımaları aynı hız ve yaygınlıkla gelişme gösteremediği yazında güçlü bir tespit olarak yer almaktadır. Türkiye'de kamu yönetimi ve disiplini alanındaki akademik yayınların sayısı artarken içeriği sınırlı ve nispeten eski kaldığına yapılan vurguyla kamu yönetimi uygulamaları, anlayışları ve disiplini alanlarındaki gelişmelerin aynı zamanda eğitim-öğretimde dahil edilmesi vurgulanmaktadır. Kamu yönetimine dair araştırmalarda eğitim faaliyetleri genellikle unutulmaktadır.

Akademik yazının özellikle eğitim-öğretim tarafında kurumsal hafızayı gelenekselleştiren ya da alışkanlığa dönüştürmekte başarılı olunamadığı görülmektedir.. Bütün disiplinlerde popüler ve/veya güncel konularla akademik yazının değişime uğradığı kabul edilmekle birlikte eğitim-öğretimin temel değişmezi sürekli

güncellenerek gelişmelere göre değişim ve dönüşümlere destek vermelidir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerindeki literatür bu konuda süreklilik gösterememiş, 1970’lerde birkaç akademisyenin başlığa taşıdığı konu yer yer dikkat çekse de, çoğunluğuna yayılmakta sınırlı kalmıştır. Bu konuda 2004 KAYFOR –II’de yakalanan yükseliş ivmesi ve birbirini geliştiren çalışmaları yapan akademisyenler bu konuda son dönemlerde yazında yeni çalışmalarla katılmadığı görülmektedir. Elbette ki, süreklilik her yıl gibi bir tanımlamayı içermemekte, bununla birlikte, akademisyenlerin geçmişlerinde belli aralıklar değişen koşullarla birlikte eğitim-öğretimi analiz eden çalışmalarının tekrarı şeklinde bir sürece devam edilebilir. Bu konuda gerek yurt içinde gerekse yurt dışı gelişmelerinin birikimi ve akademisyen kimlikleri ile alandaki gelişmeler ve sorunların içerisin de yer almaları mesleki tecrübe, bilgi birikimi ve tarafsız uzmanlık yetileriyle bu kişilerin kendilerini alanın dışında bırakmaları yerine dönemsel süreçlerde eğitim-öğretimi literatüründe zaman zaman rehberlik yapımları beklenmektedir. Bu konu hiçbir disiplin için popülerlik niteliği taşımayan zamansız bir çalışma konusu olduğu ve kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğan Nadi Leblebici’nin (2004) de özellikle dile getirdiği üzere, kamu yönetimindeki “kimlik karmaşası”nın disiplinin içerisin de aramak yerine disiplinin akademik bir disiplin olamayışını vurgularken, asıl bu sorunun çözümünün kamu yönetimi eğitiminde ele alınmasına dikkat çekmektedir. Bu konuda yazarın görüşlerinin alanda sorunların çözümünün başlanılacak noktanın aslında eğitim-öğretim kademesini gösterdiği, diğer gelişmelerin de buna bağlı olarak daha kolay çözüleceği ifadesidir.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürünün tarihsel gelişimi alanyazınsal yöntemle irdelenmiştir. Her iki disiplinin eğitim-öğretimine dair Türkiye literatürü hayli dağınıktır ve esaslı, sistemli toparlama açısından sadece üç bir deneme (Çiner, 2015; Özgür ve Çiçek, 2017; Çiçek vd., 2019) bulunmaktadır. Bu dağınık yazın bu çalışmada bir araya getirilerek bir asrı aşan uzun soluklu tarihsel süreçte, çoğu yaklaşık 20’şer yıllık dönemde Osmanlı Devletinde Enderun’dan başlamak suretiyle gelişmeleri ve eğilimleri tespit, sistematize, tasnif ve analiz edilmektedir. Bu tezde aynı zamanda, gerek doğrudan eğitim-öğretime gerekse dolaylı literatüre dair dönemler arasındaki değişkenlikler, kırılmalar ya da boşluklar ortaya konmuş ve vurgulanmıştır. Günümüz koşullarında bugün ve bugünden sonrasında çalışılan konuda iyileştirme ya da düzenlemeler açısından neler yapılabilir sorusuna da yanıtlar bulma gayreti gösterilmiştir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine ait literatürün devamlılık göstermemesi ve dağınıklığı bu çalışma için sonuç ve değerlendirme yapılmasında da zorluklara yol açmaktadır. Birbiriyle ilişkili iki farklı disiplinin eğitim-öğretimine ait yazını, uzun bir tarihsel aralıkta değerlendirmenin getirdiği ağır ve zorlu koşullarda, ulaşılan daha ziyade küçük, detay ve işlenmesi gereken, hazır olmayan, ham, dolaylı bilgilerin belirli bir anlatım bütünlüğünde, bir araya getirilmesi ve yorumlanması hayli emek ve dikkat gerektirmiştir. Literatürün mevcut yapısı, ulaşılan bilgiler daha sistematik çerçeveye taşıma, sınıflandırma ve karşılaştırma fırsatlarını dönemler itibarıyla geliştirme olanağı sunmamaktadır.

Türkiye özelinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin gelişimi ve eğilimleri beş dönem aralığında geliştirilmiş ve yaklaşık yirmişer yıllık tarih aralığındaki gelişmelere göre ilgili alanlar değerlendirilmiştir. Çalışmada belirlenen her dönemin kendine özgü farklılıkları, bazen üstün bazen de geliştirilmesi gereken eylemleri içerdiği gerçeği hatırd tutularak bu gelişmeler ancak literatüre yansıyan ölçüde açıklanabilmiştir. Bu çalışmada literatürde yazılan ve geliştirilen bilgiler kadar Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair konularda ilerleme ve devamlılık sağlanabilmiş, bazı dönemler ve konularda bulgular ve anlatımlar sınırlı kalmıştır. Yazındaki bu kısıt nedeniyle yer yer komşu ve yakın alanlardaki eğitime ve yurt dışındaki gelişmelere ait literatüründe incelemesine de çaba gösterilmiştir. Bu çalışma Türkiye’de literatürdeki gelişmelerin daha somut, görünür ve bütünlüğü

şekilde her iki disiplinin eğitim-öğretimdeki sürecin tarihsel gelişmeler ışığında belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu çalışmanın yazımında gösterilen hassasiyetlere rağmen, Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü tamamen, eksiksiz, boşluksuz bir anlatımla aktarılamamıştır. Ancak çok sayıda dağınık bilgi sistematize edilerek anlamlı sonuçlar çıkarma çabası sürekli izlenmiştir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin alanyazınsal incelemesinde dönemler halinde ilerleyen bu çalışmada tarihsel gelişim ve değerlendirmeler ana konulardaki önceliklerin ve ağırlıkların değişimini de tarihsel sıralamayla anlatım bütünlüğü çerçevesinde genel değerlendirmeler yapılmaktadır.

Genel Değerlendirme

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürünü alanyazınsal yöntemle inceleyen bu çalışmada 1980’lere kadar iki ayrı disipline ait bu alanların eğitim-öğretimine dair gelişmeler izlenmiş ve yazında dağınık olan bilgiler anlamlı ve sistematik olarak bir araya getirilmiştir. Türkiye’de YÖK’le birlikte İİBF bünyesinde bir araya gelen bu bölüm ve programların Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi başlığında da kullanımı yaygınlaşmaya başlayan bölüm adlarıyla ancak 2000’lerden itibaren çalışmanın başlığıyla uyumlu gelişim göstermiştir.

Osmanlı Devleti’nde ve Türkiye Cumhuriyetinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin ne zaman başladığı, ya da geliştiğine dair literatür biraz muğlak, karışık ve yüzeysel kalmıştır. Örneğin, Enderun Okulunda devletin üst makamlarına yönetici yetiştirmeleriyle bağ kurulmuş; ancak buradaki eğitim-öğretime dair çok da aydınlatıcı bilgiler yazılmamıştır. Günümüz tarihine yakın araştırmalarda buradaki işleyişi Kamu Yönetimi alanıyla ilişkilendirmeye yönelik bir yatkınlık gözlenmektedir. Ali Çankaya (1968-1969) Enderun Mektebinin, dönemindeki diğer klasik eğitim yapan medreselerden farklı bir yapısı ve işleyişiyle, günümüz koşulları üzerinden bu Okulun temel yapısını, bugünün Türkiye’sinde Harp Okulu, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakülteleri, Güzel Sanatlar Akademisi gibi yükseköğretimin tüm faaliyetlerini yerine getiren bir yüksek eğitim kurumu olarak tarif etmektedir. Ali Çankaya’nın bu ifadeleri Enderun Okulunun sadece Kamu Yönetimi eğitim-öğretimiyle sınırlanmaması gerektiğine dair önemli bir değerlendirmedir.

Türkiye’de çağdaş anlamda Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi Güler (1994) ve Mihçioğlu’na (1988) göre Amme İdaresi dersleriyle TODAİE ve Ankara Üniversitesi

SBF’de 1950’lerden sonra başlamıştır. Keskin (2005; 2008) ise Kamu Yönetimi alanındaki eğitim-öğretimin sadece Cumhuriyet dönemiyle değerlendirilemeyeceğini; Osmanlı Devleti’ndeki gelişmelerle de birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Keskin’e (2005; 2008) göre, Osmanlı Devleti’nde 19. Yüzyılda Mülkiye Mektebinde Sakızlı Ohannes Paşa’nın Usul-i İdare dersleriyle birlikte Yönetim Bilimi gelişmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti’nde Yönetim Biliminin gelişimi yönetim odaklı derslerle kurulan bağla açıklanırken benzer bir gelişme Siyaset Bilimi eğitim-öğretimi için de aranmış; ancak Türkiye’de Siyaset Bilimi eğitimi ve öğretiminin ne zaman başladığına dair herhangi bir dersle kurulan bağa ve açıklayıcı bilgilere rastlanmamıştır. Bu konuda Çankaya’nın (1968-1971) başvuru niteliğindeki eserinde bu Okulun Siyasi İlimler eğitim-öğretimini geliştirdiğine dair satır aralarında bilgiler mevcuttur. Ancak bu bilimin hangi ders vasıtasıyla öğretildiğine dair açıklayıcı ve daha net bir bilgiye veya bağlantıya rastlanmamıştır. İter Turan (2009) Türkiye’de Siyaset Biliminin kurumsal gelişmeleriyle birlikte bu alanın eğitim-öğretiminin Cumhuriyet sonrası dönemine ait gelişmelerine dair aydınlatıcı bilgiler sunmuş olup öncesi döneme dair bilgiye erişilememiştir.

Fındıkoğlu’nun (1946) Türkiye’de İktisat biliminin gelişiminde Mülkiye ve Ohannes Paşa’nın dersleri üzerinden verdiği örnekler ve açıklamalar dönemde Siyaset Bilimi gelişmelerinin de aydınlatılmasına destek vermektedir. Disiplinlerin gelişiminde derslerle kurulan bağlar yazında içiçe ve girift anlatımlarından dolayı karmaşık bir hal almıştır. Literatürden net bilgilere ulaşılamamasının bir diğer nedeni yabancı dilden yapılan Türkçe tercümelelerde bazı terimlerin tek bir anlamla sınırlandırılmamasıdır. Fındıkoğlu (1946) o dönemde İktisat biliminin gelişmesini sağlayacak literatürün yokluğu ve bu bilim dalına ait ders adlarının tercümelelerinde yaşanan tek biçimlilikten uzak, karmaşık isimlerle başlayan derslerle bu alanın sorunlarını daha görünür kılmıştır. Fındıkoğlu (1946) İlmi Servet “Ekonomi Politik”i derslerinin öğretilmesi, içeriği ve adlarındaki uyumsuzlukla birlikte disiplinlerin içiçe öğretilmesini o dönemdeki diğer alanları temsil eden derslerde de tekrar edilen örnekleri vermiştir. Bir başka örnek Özdemir’in (2005) Mülkiye’de “İdare Şube” müfredatı dâhilinde daha ziyade dış siyaset ve diplomasi sanatının hâkimiyetinde “Siyaset Bilimi” konularının ele alınmasına dair yaptığı açıklamalardır. Özdemir (2005) Türkiye’de “Siyaset Bilimi” nitelemesi yerine ilgili bölümün “İdare ve Dolasıyla Kamu Yönetimi” kavramlarıyla ifade edilmesinin gerekçesini Türkiye’de egemen siyaset anlayışının “sevk ve idare” eksenli gelişmesi

olarak nitelendirmiştir. Aktaş Ymanoğlu ve arkadaşlarına (2013) göre, TODAİE'nin kuruluşu esnasında kavramların çevirisi üzerine yapılan tartışmalar sonucunda, Türkçe çeviri için Terim Komitesi kurulmuş ve "Public Administration" kavramı için Komisyon "Kamu İdaresi" karşılığını uygun görmüştür. Türkiye'de 1966'da Kamu Personel Eğitim Konferansında Mihçioğlu (1967) ile Duran (1967) arasında Amme İdaresi ile İdare İlimlerin arasındaki bağlar, disiplinin kökenleri ve içerdiği konular üzerine farklı açılardan değerlendirmeler yapmışlardır.

Osmanlı Devleti'nden başlayarak günümüze kadar disiplinlerin öğretilmesinde başvurulan dersler aracılığıyla ilgili alanların eğitim-öğretiminde yukarıdaki paragraflarda örnekleri verilen uygulamalar ve gelişmeleri değerlendirmek gerekmektedir. Osmanlı Devleti son döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında disiplinler dersler vasıtasıyla yüksekokullarda ve üniversitelerde okutulmaya başlanmıştır. Ancak Osmanlı Devleti'ndeki gelişmelere dair literatür disiplin ve ders bağlantılarının kurulmasında zayıf ve muğlak kalmıştır. Bu alandaki gelişmelerin daha net ve güçlü bağlantılarla ortaya çıkartılması için Osmanlıca kaynaklara dayalı daha derin arşiv çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Hatta diğer bilim kollarının işbirliğinde örneğin tarihçilerle ve eğitim bilimcilerle özellikle de eğitim tarihçileriyle yapılacak ortak çalışmalarla bu dönemdeki gelişmelerin aydınlatılabilir ve literatürdeki belirsizlikler azaltılabilir. Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde bilim kollarının Osmanlıca ve Türkçeye çevirilerinde yaşanan tercüme farkları ve sorunları bu bilim kollarının adlarından başlayan ancak bilimin konusunu, içeriğini öğretilmesini ve sınırlarını belirlemede de derin izler bırakmıştır. Bu duruma dair tespitlerin yapıldığını örneklendiren Fındıkoğlu (1946) Mehmet Şerif'in bu karmaşıklığa karşı başlattığı girişimlere rağmen bu kavramların sınırlarının ve isimlerin geçirgenlikten uzak tutulmadığından bahsetmiştir. Bu gelişmeler çağdaş anlamda Amme İdaresinin 1950'lerden sonrasında Türkçede tanımlanması ve sonrasında konularının belirlenmesinde aynı sürecin yaşandığına dair örnekler sunmaktadır. Disiplinlerin tanımlanması ile konuların örtüşmesi arasında halen sorunların olduğuna dair vurgulardan birisinin Dikmen (2018) tarafından yakın tarihte yapılması ise bu sorunsalın devam ettiğinin bir göstergesi olarak görülebilir.

Osmanlı Devleti'ndeki bilimsel ortam ve gelişmelere dair Heper (2002) Devletin toplumla olan ilişkisi işbirliğine dönüşemediğinden dolayı Sosyal Bilimler alanı yeterince gelişim göstermemiştir. Bu durumu biraz da nedenleriyle genişleten Timur

(2009) Osmanlı toplumunda bilimin gelişmesine elverişli bir ortamın yokluğuyla, âlimlerle eğitim kurumlarının araştırmalarını destekleyen ortam ve faktörlerin gelişmemesi olarak açıklamaktadır. Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti’nde bu bilimsel ortamların gelişmemesinden dolayı bu alanı besleyen çalışmaların ithal edilerek eğitim-öğretim faaliyetlerinin şekillenmesi üzerine en yoğun ve sert eleştiriler özellikle yakın tarihli araştırmalar aracılığıyla yapılmıştır. Somut araştırma ve yaratıcılık kullanılmadan yapılan ithal yöntemle eğitim-öğretimin eleştirisi Tanzimat Dönemi ve 1950’lerde Amme İdaresi dersleriyle TODAİE ve Ankara Üniversitesi’ndeki ilk uygulamalardır; ancak literatürdeki eleştiriler genellikle 1950’lerdeki gelişmelere odaklanmaktadır. Timur (2009) Tanzimat döneminde bilimsel gelişmelerin Batı’daki uygulamaların nakil edilmesiyle başlatılan girişimlerin Toplumsal Bilimler alanında çok da başarılı sonuçlara ulaştırmayacağını vurgulamıştır. Birgül Ayman Güler (1994) de Türkiye’de 1950’li yıllarda Amme İdaresi dersiyile TODAİE ve Ankara Üniversitesinde başlayan süreçlerin ve uygulamalara “aktarmacılık”, “taklitçilik”, “kondurma” usulüyle yerleştiği iddiasıyla eleştirmiştir. Nail Öztaş’a (2009) göre, Kamu Yönetimi disiplininin “takipçilik”, “taklitçilik” koşulları altında gelişmesi nedeniyle Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi de özgün, yerel ve yaratıcılıktan yoksun bir gelişim göstermiştir.

Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet’in kuruluş dönemlerinde eğitim-öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik işleyişte sayıca az seçkin aydının fikir ve eleştirileri de etkili olmuştur. Davison (2006) ve Tekeli’ye (2007) göre, Osmanlı Devleti’nde küçük bir üst sınıfın paşa konaklarında yeni bilgilerin öğretilmesi ve devlet adamları, yazarlarla düzenlenen toplantılarla dar seçkin çevrenin katılımında Batıdaki gelişmeler değerlendirilmekte ve bir nevi toplumsal fayda sağlayacak düşünce ve eylemlere odaklanılmaya çalışılıyordu. Türkiye’de 1931’de Türk İktisatçılar Cemiyeti’nin kurulması ve bu Cemiyet vasıtasıyla aydınların bir arada tartışmalı toplantılar yapmasının İktisat eğitim-öğretiminin gelişimini olumlu etkilemiştir. Şenses’e (2013) göre, İktisat Cemiyetinin fikirlerini yaymak amacıyla Kadro Dergisinin yayına başlaması ve Dergide yayımlanan yazılarda Darülfünundaki İktisat eğitim-öğretimindeki eksikliklere yapılan sert eleştiriler bu Kurumun kapatılması ve İstanbul Üniversitesi’nin kurulmasını hızlandırmıştır. 1950’li yıllarda akademisyenler de disiplinlerin Türkiye’de öğretilmesinde izlenecek yol ve yöntemler üzerine bazı hususlara dikkat çekmişlerdir. Nermin Abadan (1956) Amme İdaresi eğitim-öğretiminin her ülkenin kendi koşulları içinde geliştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Balta (1958)

Türkiye’de İdare İlminin gelişimindeki kuralları ve işleyişin belirlenmesine duyulan ihtiyacı tarif etmiştir. Yavuz Abadan (1959; 1965) Hukuk ve Siyasi İlmler alanındaki eğitim-öğretiminde dersler, içerik, yöneme dair gelişmelerin işbirliği ve ortak kararlar eşliğinde belirlenmesi gerektiğine değinmiştir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini o dönemin koşullarıyla ve tekrar yorumlamak yararlı olacaktır. Bu gelişmelerin yaşandığı dönemlerde aydın seçkin bilim insanının azlığına rağmen bu insanlar yine de bir arada yeni bilgilere ulaşmak, tartışma ortamları yaratmak ve fikirleri yaymak için çaba göstermişlerdir. Ancak bilimin gelişmesini destekleyecek sayıca yeterli eğitim kurumu ve bina, yeterli mali kaynak, eğitici kadro, ders ve kaynak kitaplar gibi zorunlu olması gerekenler bile Mekteb-i Mülkiyede her dönem sağlanamamıştır. Bu koşullara rağmen, gerek Tanzimat sonrası aydınların gerekse 1950’lerde üniversitelerde bu bölümlerin akademisyenleri bilimsel gelişmelerin öğrenilmesi ve Devlet için faydalı ve toplumsal değerlerle uyumlu politikaların uygulanması önceliğinde hareket etmişlerdir.

Türkiye’de 1950’li yıllarda Ankara Üniversitesi SBF’de Amme İdaresi dersiyle birlikte yeni dersler eklenmiş ve bu dersler arasında Siyasi İlmlere Giriş dersi de yer almıştır. Türkiye’de Siyasi İlmlere Giriş dersi ve Amme İdaresi dersleriyle çağdaş anlamda Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimlerinin başladığı düşünülebilir. Mihçioğlu’na (1988) göre, TODAİE ve Ankara Üniversitesinde Amme İdaresi derslerinin verildiği dönemde yabancı uzmanların yaptıkları gözlemlerde Türkiye’de Hukuk ağırlıklı bir öğrenmenin ağırlığında Siyaset Bilimine dair bilgilerin gelişemediğine dair tespitler yapılmıştır. 1950’li yıllarda Ankara Üniversitesi NYU işbirliğinde Amerika’ya Kamu Yönetimi alanında ve Siyaset Bilimi üzerine de yetiştirilmek üzere asistanlar gönderilmişti. Araştırmacıların ve akademisyenlerin 1950’li yıllarda Kamu Yönetimi konularının gelişimi üzerine araştırma ilgisinin yoğunluğuna rağmen modern tarzda başlayan Siyaset Biliminde de benzer kurumsal yapı ve derslerde yeni düzenlemeler olmasına karşın literatür bu alana ve döneme dair ayrıntılı bilgi sunmamıştır. Kamu Yönetiminin 1950’li yıllarda Amme İdaresi dersleriyle başladığı literatürde yer alırken, bu paragrafta bahsedildiği üzere, Ankara Üniversitesi SBF’de Siyasal Bilimlere Giriş dersi de aynı zamanda eklenmiştir. Bedri Gürsoy’un (1955) SBF’nin kuruluş gününde paylaştığı bu bilgi Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin 1950’lerde Ankara Üniversitesi SBF’de eş zamanlı ders programlarına eklenen yeni derslerle başlamıştır. Amme İdaresi ve Siyaset Bilimine

Giriş dersleri liberal Batı demokrasilerindeki disiplinlerin modern anlamdaki gelişmelerin bir yansıması olarak da nitelendirilebilir.

Yukarıdaki paragraflarda bahsedilen gelişmeler Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyetinin ilk kuruluş dönemlerinde bilimin gelişmesi ve bilimsel çalışmaların yapılmasını destekleyecek kaynaklarla, araştırma ortamlarının eksikliği gibi nedenler sosyal bilimler disiplinlerinin gelişimini de etkilemiştir. Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetiminin bilimsel gelişiminden ziyade Devletin donanımlı ve yetkin yöneticilerinin yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine ait yazın ancak 1950'lerden itibaren daha net bir değerlendirme olanağı sunmuştur. Ankara Üniversitesi SBF'nin akademisyenleri 1950'lerde Amme Hukuku, Amme İdaresi ve Siyaset Bilimine dair gelişmeleri uluslararası arenadaki bilimsel toplantılar ve çalışmalarla takip etmişlerdir. Yavuz Abadan, Nermin Abadan, Bahri Savcı, Arif Payaslıoğlu gibi akademisyenler uluslararası toplantılara katılarak bu alanların eğitim-öğretimlerine dair bilgiler toplamışlar ve bazen de Türkiye örneklili çalışmalar sunmuşlardır. Payaslıoğlu 1956'da Charles Eisenmann'ın eserini "Siyasi İlimlerin Konusu" başlığıyla tercüme etmiş ve bu alana ait yöntem ve gelişmelere değinmiştir. İlhan Unat (1965) Siyasi İlimler ile Hukuk ilmini ayrı disiplinler olarak ele almış ve bu disiplinlerin konularını, metotlarını ve içeriği karşılaştırarak bu alanların eğitim-öğretimi üzerine öneriler sunmuştur. Yavuz Abadan (1959; 1965) Hukuk eğitim-öğretiminde Siyasi İlimlerin yerini sorgulamış ve bu alanların konusunu öğrenme metotlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bahri Savcı (1963) da Siyasi İlimlerin eğitim-öğretiminde Davranışçılık ekolünün etkilerini değerlendirmiştir. 1950'lerde yazında gelişim gösteren bir diğer konu memurların yetiştirilmesi ve hizmet içi eğitimidir. Hukukçu Kemal Galip Balkar (1950) İngiltere'de 1944'de memurların mesleki yetiştirilmelerine yönelik Komite Raporunu Türkçeye çevirmiştir. Cemal Mihçioğlu (1952) da "İngiltere'de Memurların Eğitimi" başlıklı Tickner'in (1952) çalışmasının eş zamanlı tercümesini yapmış ve İngiltere'deki hizmet içi eğitim uygulamalarını aktarmıştır. Mihçioğlu (1957) ve Doğan (1977) Türkiye'de hizmeti içi eğitim ve kurumlarını değerlendirmiştir. Kamu personelinin eğitimi ve hizmet içi eğitim konuları 1960'larda hazırlanma ve daha sonra yasalaşması sürecindeki DMK ve Planlı döneme ait kalkınma planlarının karşılıklı etkileşimleriyle araştırma ve düzenlemeler için gündeme taşınmıştır. 1968-1972'de İkinci Kalkınma Planında "yüksek seviyeli yönetici" tanımlaması gelmiş ve bu hizmetin Devlet Personel Dairesi

Başkanlığına bağlı TODAİE tarafından yürütülebileceği ifadesi eklenmişti. Bu düzenleme sonrasında TODAİE mensubu araştırmacılar ve akademisyenler çoğunlukla yönetici sınıf, yüksek kademe yönetici gibi başlıklarda araştırmalara yoğunlaşmışlardır. Oğuz Onaran'ın (1967) "Yönetici Sınıfın Eğitimi" başlıklı kitabı Türkiye'de yeni yasal düzenlenmesi yapılan DMK'da yer alacak bu sınıfın eğitimine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Mihçioğlu (1968) TODAİE'de görev yaptığı dönemde yüksek kademe yöneticilerin eğitimine dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Sürgit (1970) ve Ergün (1983; 1988) Türkiye'de yüksek yöneticilerin ve kamu yöneticilerinin yetiştirilmesine ve sorunlarına değinmiştir. Cem (1976) kamu kesimindeki üst düzey yöneticilerin nitelikleri ve eğitim sorunları üzerine doktora tez çalışması yapmış ve eseri kitap olarak TODAİE tarafından yayımlanmıştır. Günay (2004) üst düzey kamu yöneticisi yetiştirilmesi ve Şengül (2009) yüksek yöneticilerin yetiştirilmesinde Fransa'daki ENA örneğini sunmaktadır. Bu çalışmalar TODAİE'nin 2018'de devredilmesine kadar bu başlıklar çerçevesinde devam etmiştir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretim literatürünün 1980 sonrası gelişiminde YÖK'ün kurulması ve getirdiği yeni kurumsal yapılanmanın etkileri olmuştur. Bu çalışma her dönemi 20'şer yıllık zaman dilimleriyle değerlendirme, gelişmeleri daha kapsamlı ele almak amacını taşımakla birlikte; bazı dönemlerde literatür sınırlı kalmıştır. Örneğin literatürde 1980-1999 dönemine dair çalışmalar yok denecek kadar azdır. Kamu Yönetimi alanında bu dönem Mihçioğlu'nun (1988) kitabı ile TODAİE tarafından düzenlenen Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu (1995) çalışmalarıyla neredeyse sınırlı kalmıştır. Siyaset Bilimi tarafında dönem tarihli eser ve araştırmaya rastlanmamıştır. 1980'li yıllar 2000'lerden sonra yapılan çalışmalar ve araştırmaların bu dönemi de kapsayan anlatımlarıyla ancak gelişmiştir.

1980'lerden sonra Kamu Yönetimi disiplinin kimlik sorunu ve karmaşası literatürün ana gelişme malzemesi olmuş ve en yakın tarihli kapsamlı eser olarak Erat, Ekiz ve Arap'ın (2018) derledikleri *Quo Vadis; Kamu Yönetimi* başlıklı kitapta olduğu gibi halen bu sorun odağında bazı çalışmalar yazılmaya devam etmektedir. Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi de genellikle bu kimlik sorunsalı çerçevesinde işlenmektedir. Örneğin Leblebici (2004) disiplinin kimlik sorunsalının öncelikle eğitim-öğretim tarafında yapılacak iyileştirmeler ve düzenlemelerle çözülebileceğini öngörmekteydi. Ancak Siyaset Bilimi alanında da disiplin ve eğitim-öğretim alanında sorunlar olmasına rağmen literatürde bu konuda doğrudan ele alan çalışmalar bulunmamaktadır. Lipson'un

(1986) ilgili eseri Hukukçu Tuncer Karamustafaoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiş, ancak bu konuda çalışmalar artmamıştır. Türkiye’de Siyaset Bilimi disiplinin gelişimi ve eğitim-öğretimine dair bilgilere, önemli ve net tespitlere 2010’larda bu alanı temsil eden akademisyenlerle yapılan söyleşiler ve anı kitaplarıyla ulaşılmıştır; örneğin, Abadan Unat (2009; 2015) ve Turan (2015a; 2015b) yapılan söyleşiler hatırlanabilir. Siyaset Bilimini temsil eden bu grup akademisyenler lisansüstü eğitim-öğretimlerini yurt dışında tamamlamışlar ve Türkiye’de bu alanda üniversitelerde yeni kurulan bölümlerde çalışmalarına devam etmişlerdir. Bu nedenle liberal Batı demokrasilerindeki ve yereldeki hem disiplinindeki değişimi hem de eğitim-öğretim uygulamalarındaki süreci tarihsel karşılaştırmalarla bu söyleşiler vasıtasıyla ulaşılmıştır. Şerif Mardin’e (2015) göre, Türkiye’de Siyaset Bilimi 1960’larda ABD’den gelen uygulamalarla başlamıştı, öncesinde Hukuk ağırlığında bir işleyiş bulunmaktaydı.

1980’lerden sonra eğitim-öğretim teması çoğunlukla disiplinle birlikte hatta içiçe değerlendirilmiş; ayrı başlıklarda eğitim-öğretim teması TODAİE’deki bildirimler ve o dönem birkaç çalışmayla sınırlı kalmıştır. 2000’ler ve 2010’larda da eğitim-öğretimin disiplinle olan içiçeliği devam etmiştir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü 2000’lerden sonra Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi ağırlığında gelişme göstermiştir. Literatürdeki bu ağırlığın en önemli etkisi KAYFOR’lardır. 2003 yılında Mersin Üniversitesi Tayfur Özşen’in önderliğinde kamu yönetimi disiplini ile eğitim-öğretim tarafını da geliştirici çalışmaları başlatmıştır. Katılımın her yıl arttığı bilimsel toplantı olarak KAYFOR ve KAYSEM bu dönemin en önemli gelişmelerinden birisi olarak görülebilir. Tayfur Özşen’e (2004) göre, kamu yönetimi alanında bilimsel etkileşimi sağlamak ve alanın eğitim-öğretiminin değerlendirilmesi amacıyla düzenli ve sürekli bilimsel toplantılar yapılmalıydı. KAYFOR ve KAYSEM etkinlikleri bu alanın gelişimine önemli katkı vermektedir. Çiner (2015) Kamu Yönetimi literatürünün son yıllardaki artışına değinmiş ve bu literatürün kaynağının KAYFOR’da sunulan çalışmalar olduğunu belirtmiştir. Fatma Neval Genç’e (2015) göre, 2015 sonuna kadarki KAYFOR’larda eğitim-öğretim içerikli sunulan bildiri sayısı en fazla II. KAYFOR’da yer almış, diğer yıllarda bu oran azalmış ve bazı forumlarda eğitim konusuna hiç yer verilmemiştir. Ancak Nuh Naci Yazgan Üniversitesi’nin ev sahipliğinde düzenlenen 17. KAYFOR’da bu tablo olumlu yönde değişim göstermiştir. KAYFOR 17’nin temasının Kamu Yönetimi Eğitimi olarak belirlenmiş ve bu konu üzerinde çeşitli araştırmalar sözlü

bildiri olarak sunulmuştur. Tayfun Özşen'in (2004) ilk belirlediği eğitim-öğretim temasının KAYFOR'larda süreklilik kazanması KAYFOR 17'de % 100'lük bir orana ulaşmış olması alanın literatürünü zenginleştirme ve sorunları çözmek için fırsatlar sunmaktadır.

2000-2019 literatüründe KAYFOR ve KAYSEM'in işbirliği ve bilimsel katkıların sağlanabileceği bu tür organizasyonların düzenlenmesi ve sürekliliğe dönüşmesi önemli bir adımdır. Siyaset Bilimi alanında bu tür organizasyonların sınırlı kalması da yine literatürün gelişememe nedeni olarak gösterilebilir. Türkiye'de Siyaset Bilimine özel bir kongrenin olmaması alanın önemli bir eksikliği olarak kabul edilmekle birlikte, 15-17 Kasım 2012 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün ev sahipliğinde, Türkiye'de ilk defa çok sayıda davetli öğretim üyesinin de aktif katılımıyla Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi (USİB) gerçekleştirilmiştir. Kongrede sunulan bildiriler kitap halinde yayımlanmış ve 18 konuyu kapsayan çalışmalarda Siyaset Bilimi eğitime yönelik bir başlık yer almamıştır. Bununla beraber bu alandaki kongrenin devam etmemesi yine Siyaset Bilimine dair literatürü kamu yönetimine göre sınırlandıran nedenlerden birisidir.

2012 yılında Sakarya Üniversitesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilal Eryılmaz'ın öncülüğünde lisans ve özellikle lisansüstü düzeyde Kamu Yönetimi eğitiminin Avrupa Birliği Bologna sürecine uyumu konusunda farklı devlet üniversitelerinden temsilcilerin katılımıyla arama konferansı niteliğinde bir ulusal çalıştay düzenlenmiştir. 2015 yılında ise Süleyman Demirel Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü ev sahipliğinde iki günlük Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi çalıştay düzenlenmiş ve etkinlik sonunda bir sonuç bildirgesi yayımlanmıştır. 2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde düzenlenen Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştay, bu alanda araştırma ve çalışmaların yapılmasında ilgiyi arttırmıştır. Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştay sonrasında Gül ve arkadaşları (2017) "Nasıl Bir Kamu Yönetimi Eğitimi? Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştay Çıktılarının Bir Değerlendirmesi" başlıklı bir makaleyle çalıştay sonuçlarını geniş kitlelerin ilgisine sunmuşlardır. Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi yazını geliştiren bu çalıştaylar da bu alanın gelişimine önemli katkı veren etkinliklerdir. Ancak bu çalıştayların KAYFOR benzeri belirli aralıklarla düzenli her yıl olmasa bile en azından üç ya da dört yıl aralarla tekrarlanması

lisans ve lisansüstü programların daha yakından takip edilmesi, gelişmelerin güncellenmesi ve sorunların çözümüne fırsatlar sunacaktır.

Siyaset Bilimi eğitim-öğretimi yazınının bazı örneklerle, Payaslıoğlu (1956), Yavuz Abadan (1959; 1965), Nermin Abadan (1962), Bahri Savcı (1961; 1963) çalışmaları bu alanın gelişmelerini aktarmaktadır. 1950'lerden 1970'lerin sonuna kadar eğitim-öğretim literatürü Siyaset Bilimi alanında daha zengin bir yazına sahiptir. Alandaki bu zengin literatür Türk Siyasi İlimler Derneği vasıtasıyla uluslararası Siyasi İlimler Kongrelerine akademisyenlerin ilgisi ve tebliğlerle katılımı sayesinde genişlemiştir. Yavuz Abadan'la başlayan bu çalışmalar Nermin Abadan ve İlter Turan'a kadar devam eden; ancak sayıca çok da genişlemeyen bir durumu yansıtmaktadır. Akademisyenlerin bu toplantılara ya bir tebliğle katılmaları ya da ilgili Kongredeki izlenimlerini mutlaka yayımlamaları alanın gelişimine ve Türkiye'deki bilimsel ve akademik ortamlara aktarılmasıyla yeni bilgilerin yayılmasına aracılık etmekteydiler. Bahri Savcı 1961'de katıldığı Milletlerarası Siyasi İlimler Kongresinde Davranışçılık Ekolünün ilk tartışmalarını izlemiş ve dönüşte bu Kongre etkinliği kapsamında Ankara Üniversitesi SBF Dergisinde bu konu üzerine bilgi notunu yayımlamıştır. 1963'de Bahri Savcı Siyaset Bilimi eğitiminde prensiplerin belirlenmesinde Davranışçılık Ekolünden faydalanarak alanın gelişimine yönelik tespit ve görüşlerini aktarmıştır. Ankara Üniversitesi SBF bu konuda başarılı örnekler sunmuş, düzenli aralıklarla katılım ve raporları üniversitenin Dergisinde yayımlamışlardır. Ancak bu kanalla ilerleyen literatür 1970'lerde zayıflamış ve geleneksel dergi sayılarındaki çalışmalar yerini 1970'lerin sonlarında söyleşiler ve anılar arasında kalan sınırlı ifadelerle bırakmıştır. Nermin Abadan Unat'ın söyleşi ve anı kitaplarında bu etkinlikler ve katılımcılara ait bilgilere satır aralarında yer verilen ifadeler aracılığıyla ulaşılmıştır. Ancak bu bilgiler SBF Dergisinde yayımladığı şekilde detay bilgi vermekten ve dönemin gelişmelerine ışık tutacak nitelikten uzaktır. 2001 yılında İlter Turan bir grup akademisyenle İstanbul'dan Siyasi İlimler Derneği çalışmalarına katılmış ve Derneğin başkanı olarak seçilmiştir. İlter Turan'ın başkanlığıyla birlikte Dernek merkezi İstanbul'a taşınmış ve faaliyetlerine orada devam etmiştir. İlter Turan'la (2015a; 2015b) yapılan söyleşilerde bu Dernek faaliyetlerinin gerek yurt içinde çeşitli etkinlikler vasıtasıyla gerekse de uluslararası arenada İlter Turan ve görevi devir alan öğrencileri sayesinde devam ettiği anlaşılmaktadır.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi literatürü genellikle dağınık ve çoğunlukla da satır aralarında, devamlılık göstermeyen çeşitli konular üzerine birbirini tamamlamadan ilerlemektedir. Literatürün bu dağınıklığı kaynaklara da yansımış ve dönemsel olarak bu çalışmada başvurulan literatür kaynakları tarihsel gelişimde değişim göstermiştir, örneğin 1936 öncesi dönemi sadece Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarıyla sınırlanmamıştır. Bu alanda tam bir disiplinler arası işbirliğinde Tarihçiler, Eğitim Bilimciler, Hukukçular, İktisatçılar, İşletmeciler, Maliyecilerin Enderun Okulu ve Mektebi-i Mülkiye üzerine ya tarihsel gelişmeler ya da kendi disiplinlerin seyri açısından yaptıkları araştırmalar veya ders odaklı değerlendirmelerinden faydalanılmıştır. 1936 öncesi dönemde, özellikle Enderun’un Klasik döneminde, yabancı araştırmacılar da ilgi göstermiş ve önemli eserler verilmiştir. Literatürde araştırmaların Enderun Okuluna yoğunlaşmasına rağmen, Gündüz’e (2016) göre, halen bu Okulun Klasik dönemine ait bilinmezler vardır ve literatür tekrarlardan oluşmaktadır. Gündüz (2016) ve Fareoqi’ye (2003) göre, araştırma ortamlarının teknolojik destekle daha iyileştirildiği bu dönemlerde arşiv ve yazma eserlere ulaşılarak aynı bilgilerin tekrarından ziyade birincil kaynaklara dayalı araştırmalarla bu dönem çalışmaları güncellenme ve yeni yorumlar getirilmelidir.

1970’lere kadar yazın genellikle çeviri eserlerle gelişme göstermiştir. Elbette bu aralıkta Türk akademisyenler tarafından araştırmalar yapılmış, makale ve kitap boyutunda eserler ortaya konmuştur. Ayman Güler (1994) ve Cahit Emre (2003) Türkiye’de 1970’lerde Kamu Yönetimi alanındaki yayınların artışına değinmişler ve çalışmalarda kullanılan analiz yöntemlerinin yabancı kuram ve modellere dayandığını vurgulamışlardır. Ayman Güler’e (1994) göre, bu yayımların kaynağı çoğunlukla bu alanda yapılmış doktora tezlerinin telif kitap olarak yayımlanmasıdır. Bu dönem yayımlarında SBF ve SBF Dergisi ile Mülkiyeliler Birliği Vakfı ve yayınları daha istikrarlı ve ulaşılabilirlik açısından da araştırmacılara kolaylık sunan arşiv hizmetleri vermiştir. İstanbul Üniversitesinde de disiplinlerin gelişimi ve eğitim-öğretimi üzerine gelişmeler olmasına rağmen bu konu üzerinde çalışmalar ve yayınlar üniversite bünyesindeki dergilerde kesintili ve dağınık kalmıştır. ODTÜ ve diğer üniversiteler ise bu alanda gelişimi destekleyecek Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine benzer bir arşiv kültürü oluşturmamışlar; yine konuyla ilgili çalışmalar yazında dağılmıştır. Araştırmada yararlanılan bilimsel makalelerde 1970’lere kadar genellikle birebir çeviri niteliğinde gerçekleşen çalışmalar, 1990’lar sonrasında sadece yaptıkları araştırma üzerine bağlar

kurmak için birden fazla esere atıf verme şekline dönüşmüştür. 1990'lerden sonra sadece yabancı yazın odağında kalınmamış ve Türkiye'de de bu alanda literatür daha birikimli hale gelmiştir. Ancak bazı çalışmalarda akademisyenler kendi deneyimleri ve gözlemleriyle ilgili aktarma yapmayı tercih etmişlerdir; Metin Heper (2002) ve Nail Öztaş (2009) gibi akademisyenler bu yönetime başvurmuşlardır.

Yazında telif kitaplar ve ders kitaplarından da faydalanılmıştır. Örneğin, Vakur Versan (1967) *Amme İdaresi*, Nuri Tortop (1968) *Amme İdaresi*, Ergun ve Polat (1978), Ersin Kalaycıoğlu (1984) *Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler*, Sarıbay ve Öğün (1998) *Bir Politikbilim Perspektifi* başlıklı eserler müfredatta eklenen derslere kaynak olmak ve Türkçe özgün içerikte bu bilgileri aktarmak amacını taşımaktadırlar. Bu eserlerin bazılarında eğitim-öğretimi değerlendiren bölümler ve başlıklar da bulunmaktadır. Tortop (1968) eğitim ana başlığı altında sorunları ele almış ve Amme İdaresi ve idarecilerin eğitimini, Fransa ve Pakistan idareci eğitimi örnekleriyle değerlendirmiştir. Adal (1968) eğitim sistemleri bölüm başlığı altında Türkiye'de kamu personeli yetiştirilmesi sürecini hizmet öncesi eğitim, hizmet sonrası eğitim ve iş başında eğitim aşamalarıyla incelemiştir. Ancak ders kitaplarında alanların eğitim-öğretimine dair konular ve anlatımlar geleneksel bir çizgide devam etmemiş ve yerleşik hale gelmemiştir. Her iki disiplinin eğitim-öğretimine dair alanı temsil eden ders kitaplarında öğrencilerin meslek bilincinin gelişmesi için bu tür bölümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu konuların zaman içerisinde İnsan Kaynakları ya da Personel Yönetimi konularına evrilerek değerlendirilmesi de mümkündür. Bilal Eryılmaz (2016) *Kamu Yönetimi* başlıklı kitabında insan kaynaklarıyla, kamu görevlileri başlıkları altında ve Birinci Bölümde Enderun, Mülkiye Mektebi, Ankara Siyasal gibi anlatımlar üzerinden bu konuları genişletmiştir.

2000'lerden sonra ders kaynakları ve kitaplarının bilim dalları ve uzmanlıkların artış göstermesi, kitapların içerikleri, düzenlemesi ve yazar sayısı üzerinde olumlu değişimleri başlatmıştır. Bu dönemde kitaplar ve kaynaklar tek yazar yerine daha çok sayıda akademisyen ve araştırmacının çalışması ve işbirliğine dayanmıştır. Bu tür çalışmalar birden fazla yazar ve araştırmacının uzmanlık ve ilgi alanlarındaki konularda daha spesifik daha mikro yaklaşımlar ve değerlendirmelerin yapılmasına da destek vermektedir. Murat Okçu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (2015) editörlüğündeki kitapta Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi farklı akademisyenlerin çeşitli başlıklarda geliştirdiği ve sorguladığı çalışmalarıyla irdelenmiştir. Gökhan Atılğan ve Atilla E.

Aytekin'in (2012) hazırladıkları Siyaset Bilimi tarafındaki kavramların açıklanması ve disiplinler arası ilişkilerin yine birden çok akademisyenin işbirliğinde ve ilgi alanlarına göre konular ele alınmıştır.

1980'lerden 2000'lere kadar olan dönemde, bilimsel ve akademik ortamlarda Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi konusunda literatürde gelişme göstermemiş adeta akademik anlamda sessiz kalınmıştır. Bu dönem gelişmeleri 1980 Askeri İhtilalle ve YÖK'ün kurulmasından dolayı etkilenmiştir. Alaeddin Şenel'e (2009) göre, bu dönem akademik alandan ayrılan ya da uzaklaştırılanlar bilgilerini kültürel platformdaki yayınlara dönüştürerek daha farklı bir literatür kaynağı ortaya çıkartmışlardır. Mete Tunçay (2007) da 1980'de üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldıktan sonra Tarih ve Toplum Dergisinin yayımlanması için öncülük etmiştir. Burhan Aykaç (1995) ise üniversitelerin olanaklarını değerlendirerek öğretim üyeleri ve bölümlerin gelişmesini destekleyecek araştırmaların eksikliği ve hızla yeni kurulan üniversiteler ve artan öğrenci sayılarının getirdiği etkileri değerlendirmeye almıştır. 1980-1999 dönemi hızlı kurumsallaşmayla öğretim üyelerinin artan ve yüksek saatlerdeki ders yükleri ve idari görevleriyle birlikte bilimsel araştırma için gerekli ortam ve kaynaklarının eksikliği bu dönem literatürünü sınırlandırmıştır.

Türkiye'de SBKY eğitim-öğretimi literatürü armağan kitaplar, anılar, seçilmiş yazılar, söyleşiler ve mülakatlarla zenginleşmiş ve çeşitlenmiştir. Armağan kitaplar Ankara Siyasal Fakültesi için 1969'da Yavuz Abadan'a Armağan kitabıyla başlamıştır. Armağan kitapları da bu çalışmada yine başvuru kaynakları arasında yer almaktadır. Bu kitaplarla akademisyenlerin yaşamları, eserleri ve görüşleriyle döneme dair detay bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Yavuz Abadan'a (1969) armağan kitap sayesinde Siyaset Biliminin dönemsel gelişmelerine ait bilgiler günümüze taşınmıştır. Genellikle armağan kitaplar adına düzenlenen kişinin yaşamı ve çalışmalarıyla gelecek nesillere aktarmak ve tanıtmak çabası da bulunmaktadır. Türkiye'de de yaygın olarak kullanılan armağan kitapların kişilerin yaşamına ve çalışmalarına dair bilgileri asıl amaca uygun yeterince geliştiremeyen örnekler de bulunmaktadır. Mehmet Ali Göktaş (2006) için Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünün kurucusu ve ilk bölüm başkanı olarak verdiği zorlu mücadeleyi aktarmak amacıyla bir armağan kitap hazırlanmıştır. Ancak armağan kitap içerisinde, bu gelişmelere yer verilmeden sadece kısa bir giriş, özet ve arkadaşı Erol Kayra'nın (2006) kaleminden küçük bir anlatımla bu yaşam aktarılmıştır. Anı ve söyleşi kitapları ile dergi özel sayısı türündeki yayınlar

sayesinde kişilerin kendi yaşam öyküleri üzerinden bu alanların eğitim-öğretimine dair verdikleri bilgiler bu çalışmanın ilerlemesinde önemli katkılar sağlamış olup Fehmi Yavuz (1981; 1984) ve Emin Erişirgil (2010) örnekleri hatırlanabilir. Emin Erişirgil SBO'nun Ankara'da ilkokul müdürü olarak önemli girişimler başlatmasına rağmen anılarında bu konu üzerinde detaylı bilgi vermemektedir.

Literatürde seçilmiş yazılar ya da armağan kitaplarının bir başka türü olarak nitelendirilebilecek kişilere ait yazıların yer aldığı eserler de bulunmaktadır. Mübeccel Kıray için (2010) da *Mübeccel Kıray İçin Yazılar* başlığında kitap olarak yayımlanmıştır. Yavuz Abadan'ı (2017) *Kırım'dan Gelen Bir Aydın'ın Seçilmiş Yazıları* başlıklı eserle yaşamı, eserleriyle tek bir akademisyen odağında genişçe yer verilmiştir. Bu çalışma sayesinde Siyasi İlimlerin Türkiye'de gelişimini Yavuz Abadan ve Nermin Abadan'ın yaşamı ve eserleriyle genişletme olanağı elde edilmiştir. Son dönemlerde söyleşi ve İş Bankası Yayınlarından Nehir Söyleşi serileriyle Türkiye'de her iki alanın gelişimine dair daha detaylı bilgilere ulaşılmıştır. İlber Ortaylı (2006), Nermin Abadan Unat (2012) ve İlter Turan'la (2015) söyleşiler yapılmıştır. Bir diğer yazın türü örneği de akademisyenlerle yapılan mülakatlardır. Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (2015) tarafından on bir duayen Siyaset Bilimciyle yapılan mülakatlar yine bu tezin yazımında önemli yararlar sağlamıştır. Anı, söyleşi ve mülakat teknikleri kullanılarak aktarılan bilgiler, akademisyenlerin öğrencilik yaşamları ve mesleki tecrübeleriyle birlikte bazen dönemsel bazen de diğer ülke uygulamalarıyla yapılan karşılaştırmaların eğitim-öğretime dair durum değerlendirmeleri yapma olanağını sunmaktadır. Meslekteki deneyim ve bilgi birikimleriyle kazandıkları tecrübeleriyle Türkiye'deki yükseköğretim uygulamaları ve bu alanların eğitim-öğretimleri üzerine daha eleştirel ve sorgulamalı anlatımın bu tür yazınlarda daha belirgin bir dille geliştiği görülmektedir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatüründe eğitim kurumlarının 1936 öncesi dönemden günümüze kadar olan süreçte Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde eğitim kurumlarının sayısı, bu kurumların konumlandırılması ve dağılımlarıyla örgütlenme yapıları dönemler itibariyle farklılaşmıştır. Ancak, literatür bu başlıklardaki gelişmeleri destekleyecek nitelikte eşit, doyurucu ve tamamlayıcı gelişim evresini sunmamıştır. Eğitim-öğretime dair yazın çoğunlukla kurumların tarihsel gelişimlerini mercek altına almakta ve Enderun Okulu, Mekteb-i Mülkiye ve SBO ile SBF odağında gelişim göstermektedir. Bu alanları temsil

eden eğitim-öğretim kurumlarının sayıları Enderun Okulundan, günümüze İİBF bünyesinde devam eden farklı program ve bölüm adlarıyla değişiklik göstermiş ve artmıştır. Ancak literatürde sayısal artışın getirdiği kurumsal genişleme ve gelişmeler benzer şekilde ilk öncü olarak nitelendirebilecek eğitim kurumları kadar araştırma ilgisiyle yaklaşılmamış, hatta tarihsel gelişmelerine dair arşiv kültürünün eksikliği bilinmesine rağmen halen bu konuda yazın eş zamanlı ve güçlü bağlantılar kuramamıştır; hatta bu yazın gecikmeli de ilerlemiştir. Eğitim bilimci Ülker Akkutay'ın (1984) Enderun Mektebi konulu doktora tezi ve tezinden ürettiği kitabıyla bu alandaki çalışmalara öncülük ve örneklik görevini yerine getiren kıymetli bir eserdir. Daha yakın tarihli çalışmalardan da aynı süreci tekrar eden örnekler verilebilir; Çankaya Mekteb-i Mülkiyeden SBF'ne tarihsel gelişimi 1954'de üç cilt ve 1968-1971'de sekiz ciltlik eseriyle, Mihçioğlu'nun (1988) Türkiye'de Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine dair 1950'li yıllarda Ankara Üniversitesi ve TODAİE'deki gelişmeleri aktarması, Payaslıoğlu'nun (1996) ODTÜ'nün 1954-1964'teki kuruluş sürecine dair detaylı bilgiler vermesi ve Tural'ın (2014) TODAİE'nin 1940-1990'daki tarihsel gelişimini değerlendirmesi hatırlanabilir. Bu çalışmaların ortak araştırma kısıtı konu edilen kurumlara ait bilgi ve belgelerin düzenli ve sistematik şekilde her zaman kullanılabilir ve ulaşılabilir koşullarda muhafaza edilmemesinden dolayı bu kurumların tarihçelerini yazmak için ya kendilerinden talep edilmiş ya da araştırmacılar bu çalışmalara gönüllü isteyerek başlamışlardır. Bu tür çalışmaların sayıca artmaması ve yayılmamasının bir nedeni, hayli emek, uzun ve yorucu araştırma çabası gerektirmesi olarak yorumlanabilir. Yazındaki bu boşlukları ya da eksiklikleri doldurmak amacıyla her araştırmacı farklı bir yol izlemiştir. Çankaya (1968-1971) Mekteb-i Mülkiye'nin tarihçesinde karşılaştığı eksiklikleri kurum belgeleri, mezun bilgileri ve mezun yakınlarıyla elde ettikleri belgelerle tamamlamıştır. Mihçioğlu (1988) Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin ilk başlangıç yıllarını kendi notları ve günceleriyle aydınlatmıştır. Payaslıoğlu (1996) ODTÜ'nün kuruluş öncesi dönemine ait bilgilere birkaç istisna dışında Türk resmi kurumları kayıtlarında ulaşamamış; ancak yabancıların oluşturduğu kaynaklar vasıtasıyla tarihsel gelişmelerin seyirinde bütünlük sağlamıştır. Tural (2014) da TODAİE'nin tarihi üzerine yaptığı araştırmada benzer kayıt kültürünün eksikliğini yer yer dönemin gelişmelerini yansıtan basın yayın organlarından elde ettiği haber arşiviyle tamamlamıştır. Türkiye'de eğitim kurumlarının tarihçesiyle ilgili bilgiler çoğunlukla Mekteb-i Mülkiye ve Ankara Üniversitesi SBF üzerinde gelişmiş ve kısmı olarak da TODAİE' de yazında yer almıştır. Bu paragrafta bahsedilen kurumların tarihsel

araştırmalarında Yavuzyiğit'in (1999) Mülkiyenin tarihini daha yakın tarihe taşıması dışında diğer kurumsal araştırmalar tekrarlanmamıştır. Bu örnekler dışında, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki bölüm ve programların kuruluşlarından günümüze tarihsel gelişmelerin aktarıldığı çalışmalara literatürde rastlanmamıştır. Türkiye'de eğitim kurumlarının tarihsel gelişimine dair kayıt ve arşiv kültürünün halen yerleştirilemediği, 1950'lerden sonra açılmaya başlanan 1980'lerden sonra hız kazanan bu bölümlerin ve programların artmasına karşın kuruluşlarıyla birlikte yazılı kayıtlarında kullanılabilir, sistematik ve ulaşılabilir bilgi hafızaları oluşturan örnekler gelişmediği söylenebilir.

Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimine dair eğitim kurumları literatürde öncelikli olarak Enderun Mektebi, Mekteb-i Mülkiye, Siyasal Bilgiler Okulu ve Ankara Üniversitesi SBF odağında gelişmiş, 1950'li yıllarla birlikte TODAİE de bu çerçevedeki yazına katılmış; ancak 2018'de KHK ile kapatılmış ve YÖK tarafından Hacı Bayram Veli Üniversitesine devredilmiştir. Literatür bir nevi bu kurumsal yapıların tarihsel gelişimine dayalı doğrudan, dolaylı ya da kısmi anlatımlarıyla biçimlenmiştir. Örneğin, Çankaya (1968-1971) sekiz ciltte yer verdiği tarihsel gelişmelere, Usta ve Çelik (2015) Selçuklulardan Mülkiye Mektebi'ne sadece kurumsal yapıya dair bilgileri özet olarak sunmuşlardır. Literatürde eğitim-öğretimin bu kurumlar vasıtasıyla gerçekleştiğine dair baskın bir anlatım mevcuttur. Oysaki, Enderun Okulundan 2010'lara devam eden büyük değişim kurumsal kimliklere farklılık ve çeşitlilik olarak yansısı da yazında bu gelişmelere ve geçişlere yeterince yer verilmemiştir. Saray Mektebi'ne öğrenci yetiştiren hazırlık okullarına ait bilgiler birkaç istisna dışında (örneğin Demirci, 2015) literatürde yeterince gelişim gösterememiştir. Ayrıca Mekteb-i Mülkiye'nin kurumsal kimliğindeki değişim Çankaya'nın (1968-1971) eserinde geniş kapsamlı değerlendirilmiş, yine yazında bu kurumsal değişim sınırlı anlatımların arasında kalmıştır. Enderun Okulundan Mekteb-i Mülkiye'ye geçişe dair yazında çok detaylı ve net bir anlatımdan ziyade sadece kuruluş tarihi ve bu modern yapılara duyulan ihtiyaç odaklı bir dil kullanılmıştır. 2000'lerden sonraki çalışmalar ise birikimli literatür üzerinden bu bağlantıları daha görünür kılacak şekilde sorgulayıcı ve birleştirici anlatımlarda gelişmiştir. Osmanlı Devleti'nde, Bab-ı Ali Mektebi, Bab-ı Defterdarı Mektebi ve Kalemîye gibi kurumlardan da donanımlı ve yetkin devlet memurlarıyla yöneticiler yetiştirilmiştir. Bu kurumlara ait gelişmeler Çankaya'nın (1968-1971) eserinde geniş kapsamda yer bulmuştur. Oluç (1972) İşletme eğitim-öğretiminin tarihini

incelediği çalışmasında bu okullara da yer açmıştır. Benzer yaklaşımlı bir çalışmada Aykaç (1995) Kamu Yönetimi alanında bu okullara özet bir bilgi vermiştir. H. Aliyar Demirci (2015) yazındaki Osmanlı Devleti'ndeki yönetici sınıfı yetiştiren kurumların çerçevesini Kalemiye'yi de ekleyerek genişletmiştir. Demirci'ye (2015) göre, Devletin klasik dönemden modern döneme geçişte her ne kadar okul formatında olmasa da Kalemiye'nin usta-çırak ilişkisindeki uygulamaları bu iki dönemi birbirine bağlayan kurumsal yapı görevini yerine getirmiştir. İlhan Tekeli'ye (2007) göre, Osmanlı Devleti'nde eğitim kurumlarının gelişimine dair girişimlerin, küçük bir üst sınıf ve eğitim alanında da az sayıda seçkin kişinin desteğinde biçimlenmiştir. Tekeli (2007) Osmanlı Devleti'nde literatürde yer etmiş kurumlardan başka, devletin üst kademelerindeki paşa konaklarında (İstanbul Beşiktaş ve Ortaköy civarında) verilen eğitimin de, çok da formel bir yapıda olmasa da bu kanalla da yeni bilgiler öğrenilmiş ve yayılmıştır. Literatürde yine çok fazla derli toplu bilgiye ulaşılamayan Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu ile TODAİE'ye bağlı Sevk ve İdare Yüksek Okulu da bu gelişmelere eklenebilir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini gerçekleştiren kurumların sayısı ve bu kurumların konumlandırılması ile dağılımı üzerine ilk dönem literatür sadece Saray Okulu sonrasında Mekteb-i Mülkiye odağında tek bir kurumsal kimlik çerçevesinde ve 1936'a kadar da tek bir şehir İstanbul çerçevesinde gelişme göstermiştir. Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanında eğitim-öğretim veren kurumların sayısı, hızı ve dağılımını sorgulayan ve eleştiren ifadeler genellikle yükseköğretim odağında gelişmiş her iki alanın eğitim-öğretimindeki ifadeler sınırlı ve satır aralarında kalmıştır. Kamu Personelinin Eğitimi Konferansında (1966) Ankara ve İstanbul'da yer alan üniversitelerin kurumsal yapılarının, sayı ve dağılımlarının yetersizliğine değinilmiştir. Server Tanilli (1979; 2013) Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının 1970-1980 dönemindeki sayısal artışını enflasyonla benzeşim kurmuş ve bu uygulamaların yükseköğretim alanındaki sorunları artıracakını vurgulamıştır. Burhan Aykaç (1995) yeni kurulan üniversiteler ve bölümlerin yetersizliği ve öğrenci sayılarının artışının getirdiği sorunları dile getirmiştir. Ancak bu tespitler ve ifadelere rağmen 1980'li yıllarda bu bölümlerin eğitim-öğretimini temelden değiştiren İİBF çatısı altında ve SBF aracılığıyla farklı adlarla bölümler kurulmaya başlanmıştır. Sadece büyük şehirlerle sınırlı kalmayan ve Anadolu'nun diğer şehirlerine de yayılan üniversitelere vakıf üniversiteleri de eklenmiştir, bu yeni yasal çerçeve ve kurumsal statüler içerisinde

bölüm adları değişmiş ve çeşitlenmiştir; bu uygulamaları değerlendiren ve sorgulayan çalışmalar ancak 2000'lerden sonra gelişmiştir. YÖK'le ilgili ilk değerlendirme Raporu TÜSİAD önderliğinde 1994'de yükseköğretim çerçevesinde yapılmıştır. 1994'de TODAİE tarafından düzenlenen sempozyumda sunulan bildirimlerde de sadece genel ifadelerle değinilmiştir.

YÖK'le birlikte kurumsallaşma sürecinde üniversitelerde devlet üniversiteleri ve vakıf üniversitelerinde bölüm adlarında farklılıkların olmuş, yer yer isim değişikliğine gidilmiş, bu farklılık ve değişikliklerin başta eğitim-öğretimin hangi disiplinin merkezinde ele alındığının sorgulanması yazında yine satır aralarında gelişme göstermiştir. Uğur Ömürgönülşen (2004) 1980'li yıllarda eğitim kurumlarının İİBF bünyesinde bölümler ve programlar halinde açılmasına standartlaşma, 1990'larda devlet ve vakıf üniversitelerinin kurulmasının hız kazanmasına da çeşitlendirme ve farklılaşma olarak nitelendirmiştir. Bilal Eryılmaz'a (2016) göre, İİBF'de Kamu Yönetimi bölümlerinin örgütlenişinde, Siyaset Bilimi, Anayasa ve İdare Hukuku gibi disiplinler, kamu yönetiminin bir alt bilim dalı niteliğinde görülmeye ve değerlendirilmeye başlanmıştır. Nermin Abadan Unat'a (2009) göre, Türkiye'de 50'lerden 70'lere kadar Siyaset Biliminin genişlemeye yönelik çalışmaların 80'lerle birlikte farklılaşmıştır. 1980'lerdeki düzenlemeler sonucunda, doğrudan doğruya iktidarla ilgili konular geri planda kalmış ve kamu yönetimi ve uluslararası ilişkiler daha ön plana çıkmıştır. Ömürgönülşen'e (2010) göre, bu standartlaşma çerçevesinde kamu yönetimi bölümleri kurulmaya devam etmiş ve Siyaset Bilimi öğretim programında ağırlıklı olarak devam etmesine karşılık, terim olarak bölüm adlarından çıkarılmıştır. Bu düzenlemeler 1980 sonrasında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimini aynı çatıda bir araya getirmiş; ancak bölüm adları ve ders ağırlıklarında Siyaset Biliminin etkinliğinin azalmasına hatta bir ara kaybolmasına neden olmuştur. 1980'deki YÖK'ün kurumsal çerçevesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki eğitim-öğretim veren kurumların kimliklerini, kökenlerini yeniden İİBF çatısı altında başlatmıştır. Dünyada eğitim kurumları tarihsel geçmişleri, başarıları, birikimleri ve tecrübeleri nedeniyle tercih edilmektedir. Türkiye'deki üniversitelerin henüz 1980 sonrası tarihlerde çok hızlı çoğalmasının ve her birinin tarihsel geçmiş ve birikimlerin aynı noktaya taşınmasına neden olmuştur. 1950'lilerde kurulan TODAİE 2018'de KHK ile kapatılmış ve kurum YÖK tarafından Ankara Üniversitesi Hacı Bayram Veli üniversitesine devredilmiştir. Özellikle Mekteb-i Mülkiye ve devamındaki Ankara Üniversitesi SBF'de YÖK

düzenlemelerinden etkilenmiştir. 2000'lerden sonra İİBF ve Siyasal Bilgiler Fakültesi dışında üniversitelerin disiplinler arası programlarda yükseköğretim kurumları içerisinde yer almıştır. 2007 yılında Işık Üniversitesinde açılan lisans düzeyindeki İnsan ve Toplum Bilimleri Programının örneğinin yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu bölüm kapsamında öğrenciler, Siyaset Bilimine Giriş, gibi birçok temel dersi alabilmektedirler. YÖK'ün 1980'lerdeki belirleyici çerçevesi bu tür örneklerin yaygınlaşmasıyla biraz daha değişime uğramıştır.

Mekteb-i Mülkiye en uzun soluklu bir eğitim kurumu olarak Osmanlı Devleti'nin modern dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nde idari teşkilat yapılarına vasıflı insan gücünü yetiştiren bir kurumdur. Bu eğitim kurumu yasal düzenlemelerin getirdiği koşullardan dolayı bazen sorunlarla karşılaşmış ve Mülkiyelilik Ruhu etrafında bir araya gelen mezunlar kendi aralarında, çalışmalarında ya da bilimsel toplantılarında bu gelişmeleri değerlendirmiş ve çözüm önerilerini sunmuşlardır. Mümtaz Soysal'a (2009) göre, Mülkiye'nin devlet kademelerindeki etkin rolü, Özal döneminde artan uygulamalardan dolayı azalmıştır. Celal Göle (2005) de Mülkiye geleneğinin okul anlayışı çerçevesindeki kimlikle sürdürülmesiyle sağlanabileceğine dair görüşünü sunmuştur. Mülkiye mezunları 2019'da Ankara Üniversitesi SBF'nin, Mülkiyeye olan tarihsel bağını hatırlatmak amacıyla kurumsal girişimler başlatmıştır. Son yıllardaki mezuniyet konuşmalarında sıkça yapılan tarihsel geçmiş bağlılığı 2019'da uygulamalarla desteklenmiştir. Ankara Üniversitesi SBF binasına Mülkiye adı da eklenmiş, 2019 eğitim-öğretimin başlangıcında web sayfası yeniden düzenlenerek Mülkiye ismine yer açılmıştır. Mülkiye üzerine Üniversite ev sahipliğinde 19-20 Kasım 2019 tarihlerinde "Türkiye'nin Modernleşme Süreci ve Mekteb-i Mülkiye" temalı sempozyum düzenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmelerin köklü tarihsel bağa sahip çıkmak olarak yorumlanabileceği gibi Türkiye'de köklü ve geleneksel kurumsallaşmaya duyulan ihtiyacı da hatırlattığı düşünülebilir.

Ankara Üniversitesi SBF tarafından düzenlenen 657 sayılı DMK düzenlemelerine katkı sağlamak amacıyla 1966'da Kamu Personel Eğitim Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferans Ankara Üniversitesi SBF tarafından ve Fahir Armaoğlu'nun kişisel çabalarıyla gerçekleştirilmiştir. SBF'nin devlete vasıflı insan gücünü yetiştiren bir eğitim kurumu olarak bu yeni düzenleme öncesinde bu Konferansla sorumluluk görevini üstlenmiştir. Bu Konferansta eğitim-öğretim çeşitli başlıklarda sorgulanmış ve alanın geliştirilmesi ve iyileştirilmesi gereken yönleri ortaya konmuştur.

Türkiye’de yabancı dil öğreniminin eksikliği ve sorunlu alan olarak tanımlanması 1966’daki bu Konferansta yapılmıştır. Seha Meray (1967) Türkiye’de yabancı dilde Ankara SBF ile ODTÜ Amme İdaresi Bölümlerindeki karşılaştırmış ve ODTÜ’nün bu konudaki başarılı olduğunu açıklamıştır. Bu tebliğlerin sonundaki tartışmalarda ODTÜ’nün bu uygulamasının diğer üniversitelere de yayılmasının eğitim-öğretimde yabancı dilin kullanılmasının olumlu katkı sağlanacağı bir grup akademisyen tarafından öneri olarak geliştirilmiştir. Ancak kısıtlı bütçe, öğretici kadro ve öğrenci sayılarının fazlalığı gibi nedenlerle ODTÜ’nün uygulamasının SBF ya da bölümlerine uygulamanın çok da mümkün olmayacağı görüşüne dönüşmüştür. Cemil Cem’e (1978) göre, Türkiye’de kamu görevlilerini yetiştiren okullarda yabancı dil öğreniminde sorunlarla karşılaşmakta özellikle devlete vasıflı insan gücünü yetiştiren Ankara Üniversitesi SBF’nin bu durumdan fazlasıyla etkilenmekteydi. Bu tespitlere rağmen literatürde kamu personeli yetiştiren bölümler ve programların yabancı dil öğrenimleri üzerine, araştırmaların devam ettiğine dair bilgiye rastlanılmamıştır. Kamu Personeli Eğitim Konferansın yabancı dil öğrenimindeki eksikliğin tespit edilmesi ve çözüm önerilerine rağmen sonraki yıllarda gerekli düzenlemelerin gerçekleşmediği düşünülmektedir. Çünkü Dikmen (2015) bu konuda, 1980 sonrasında değişimlerin yeni kamu görevlilerinin yabancı dil bilmelerinin artık bir zorunluluğa dönüştürmesini dile getirmekte ve yabancı ülkelere kamu personelinin bu konuda geliştirilmesi için gönderilmesini örneklendirmekteydi. Kamu personelinin yabancı dil bilme ihtiyacının üniversite tahsili esnasında çözülmemesi, Devlete yüksek maliyet ve zaman kaybı yüklemektedir. Bu alanın iyileştirilmesini yurt dışı yüksek ücretli programlarla çözme girişimleri, geçmişte zamanında müdahale edilememiş birikmiş sorunlardan kaynaklanmaktadır.

1994’de düzenlenen Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum çalışmalarında Kamu Yönetimi bölümlerinde ders programlarına İdari Tarih dersinin de eklenmesi önerilmiştir. Sempozyum kapsamındaki Tarih konulu oturumda detaylı olarak bu işbirliği ve ilişkisinin disiplinler arasında gelişmesinin nedenleri ve katkıları açıklanmıştır. Ancak ders programlarında bu tarihler ve sonrasında İdari Tarih dersiyle ilgili bir düzenleme ya da gelişmeye rastlanmamıştır.

Türkiye’de bu bilim kollarının eğitim-öğretim alanları akademik kadronun karşı karşıya kaldığı “tasfiye ve “arındırma” karar ve uygulamalarından etkilenmiştir. Üniversitelerde görevden uzaklaştırmaların tarihsel sırası, 1909, 1913, 1919, 1922,

1933, 1948, 1960'da 147'likler, 1980'ler 1402'likler olarak sayıların artarak devam etmesi Türkiye'nin bilimsel alandaki gelişiminde de derin izler bırakmıştır. Üniversitelerdeki görevlerinden ayrılmak zorunda kalan alanında iyi yetişmiş değerli akademisyenlerin kayıpları Türkiye'de akademik camianın yenilenmesi ve gelişmesinde olumsuz etkileri beraberinde getirmiştir. Ancak yazında bu olayların sınırlı ele alındığı 147'likler sınırlı çalışma yapılmış diğer tarihlerdeki gelişmelere dair bilgiler yine satır aralarında kalmıştır.

Akademik yazın lisans eğitim-öğretimine daha fazla yer ayırdığı lisansüstü eğitimin bilimsel çalışma ve eserlerde ayrı başlıkta gelişmesi sınırlı kalmıştır. Lisansüstü eğitim-öğretime ait bilgiler yazında lisans konuları arasında ve kurumsallaşma süreçlerindeki gelişmeler arasında dağılmaktadır. Türkiye'de lisansüstü eğitim-öğretimin kurumsal gelişmeleri geç başlamış ve 1950'lerden sonra başlayan kurumsal gelişmelere yazın yeterince ele almamaktadır. Lisansüstü gelişimi yazındaki lisans odaklı çalışmaların satır araları bilgilerinden ve yakın tarihli anı ve söyleşilerle, akademisyenlerin yaşam öykülerinden yararlanılarak, her dönemin lisansüstü bölümleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Yine komşu alanlardaki gelişmelerle bu bölüm genişletilmeye çalışılmıştır. Ancak yazında Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi alanlarının lisansüstü eğitim-öğretimlerini değerlendiren araştırma ve çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle satır aralarında kalan Tanel Demirel'in (2008) "akademik kalite" sorunu, öğretim üyelerinin yetiştirilmesindeki sorunlar gibi sıralanan konular bulunmaktadır. 1980'lerden sonra hızlı kurumsallaşma, yeterli öğretim üyesinin yetişmemesi ve artan öğrenci sayılarına vurgular yapılmış ancak bu konular başlıklara taşınamamış ya da derinlikli araştırmalara dönüşmemiştir.

Türkiye'de üniversiteler kendi eğitim-öğretimlerini çeşitli başlıklarda değerlendiren araştırmalar yapmışlardır. Ankara Üniversitesi SBF'de 1946-1955 tarihleri arasındaki mezunları kapsayan araştırma, Fakültenin kendi öz değerlendirmesi olup mezunların bilgi ve becerilerinin iş yaşamındaki beklentilerle uyumu sorgulanmıştır. Türk akademisyenler tarafından diğer üniversitelerde kendi bölüm ve programlarını, eğitim-öğretimini değerlendiren araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar tarih sırasıyla, Sürgit (1968) TODAİE mezunları araştırması, Ansay (1969) Ankara Hukuk Fakültesinde Hukuk öğretimi araştırması, Mihçioğlu (1972) SBF mezunlarının başarılarının incelenmesi, Aşkın ve Öz-alp (1972) Eskişehir İ.T.İ Akademisinde son sınıf öğrencileriyle yapılan araştırma, Aysan (1973) İşletmecilik

eğitimi araştırması, Payaşlıoğlu (1977) ODTÜ Amme İdaresi Bölümü mezunları araştırması, Canman (1977) hizmet içi eğitim, Heper ve Berkman (1979) 22 akademisyen ve üç eğitim kurumunun karşılaştırılmasına dayanan araştırmalardır. Ankara SBF'nin bu tarihle birlikte üçüncü araştırması gerçekleşirken diğer eğitim-öğretim kurumlarında bu araştırmalara bu nitelik ve amaçta tekrarı gerçekleşmemiştir.

Nermin Abadan'ın (1956) Amme İdaresindeki gelişmeleri birden fazla ÷lke örneği kullanarak yaptığı karşılaştırmalı çalışma bu anlamda öncüsüdür. Abadan (1962) Siyasi İlimlerin disipliner ve eğitim-öğretim alanındaki gelişmelerini ABD, Batı Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, İskandinav ÷lkeleri, İsviçre'yle birlikte incelemiştir. Ayrıca karşılaştırmalı ve ÷lke örneklerinin arttığı ve araştırma konularının yönetici eğitimi merkezinde çoğunlukla TODAİE araştırmalarında toplanmıştır. Onaran (1967) Belçika, Fransa, İngiltere ve Türkiye karşılaştırmasıyla yönetici eğitimini araştırmıştır. Gül (2015) editörlü kitap son dönem bilimsel araştırmalarda karşılaştırılması yapılan ÷lke örneklerinin hem sayısı artmış hem de daha önce literatürde yer almamış ÷lkeler yazına dahil edilmiştir. Bağce (2009) Norveç, İsveç, Çin ve Malezya ÷lke örneklerini, Yüceyılmaz (2015) sadece Çin odağındaki kamu yönetimi eğitimi-öğretimi açıklayan araştırmaları literatüre kazandırmışlardır.

Koray Karasu (2001) Türkiye'de Kamu Yönetimi alanındaki akademisyenleri bir araya getiren dernek ya da örgüt modellerinin gelişmemesine vurgu yaparken süreli yayınlarda da aynı eksikliğin yaşandığını vurgulamaktadır. Can Umut iner (2015) de Kamu Yönetimi alanında eğitim-öğretim odağında gelişen bir yayın kültürünün yokluğuna dikkat çekmektedir. Siyaset Bilimi eğitimi-öğretiminde *Journal of Political Science Education* ile *Teaching Political Science* dergileri ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanına özgü, uzmanlaşmış *Journal of Public Affairs Education* ve *Teaching Public Administration* dergileri bulunmaktadır. Dünyadaki bu örnekler üzerine Türkiye'de sadece eğitim-öğretimle ilgili süreli yayınlara olmayışı önemli bir eksikliklerdir. Türkiye'de bu nedenle her iki disiplinin eğitim-öğretim konuları yazında dağınık ilerlemekte ve bazen çok farklı bir eserin içerisinde çalışmalara ulaşılmaktadır. Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi literatürü çoğunlukla KAYFOR etkinlikleri içerisinde gelişmiş, Siyaset Bilimi eğitim-öğretiminin literatürü Siyasi İlimler Derneği faaliyetleri ve yayımlarıyla, son yıllardaki anı, söyleşi ve mülakatlarla gelişme göstermektedir.

Türkiye'de Yavuz Abadan öncülüğünde 1952'de Türk Siyasi İlimleri Derneği kurulmuş ve 1962'de Uluslararası Siyasi İlimler Derneğiyle de hukuki bağlantı

sağlanmıştır. Bu dernek vasıtasıyla uluslararası Siyaset Bilimi alanındaki gelişmeler takip edilmiş ve bu yeniliklerin eğitim-öğretim alanında uygulanması için çaba göstermişlerdir. Kamu Yönetimi alanında ise akademisyenleri bu tür dernek etrafında bir araya getiren yasal bir dernek bulunmamaktadır. Türkiye’de kamu yönetimi alanında Koray Karasu (2001) da kamu yöneticilerini bir araya getiren ulusal düzeyde bir meslek birliğinin olmadığını vurgulamıştır. Karasu’ya (2001) göre Türkiye’de Kamu Yönetimi ilgili meslek birlikleri yoluyla temsil edilmektedir. Karasu (2001) Türk İdareciler Derneği, Kamu Yönetimi Uzmanları Derneği, Bütçe Uzmanları Derneği, Bakanlık Müfettişleri Derneği ve Denetim Elemanları Derneklerini örnek olarak sunmaktadır. 1966 yılında Ankara’daki üniversitelerin çeşitli sosyal bilim konularına mensup bir grup öğretim üyesi tarafından “Türk Sosyal Bilimler Derneği’nin kurulması önemli bir gelişmedir. Bu Dernek çalışmalarına, Nermin Abadan-Unat, Arif Payaslıoğlu, Mübeccel Kıray, Cevat Geray, Ruşen Keleş, Şerif Mardin ve Ergun Özbudun gibi isimler aktif üye olarak katılmışlardır. Dernek Türkiye’de sosyal bilimlerin ve bu dalların eğitim-öğretiminin gelişmesi hedefiyle kurulmuştur. Türkiye’de 1969 yılında İşletme eğitimi veren fakülteler ve yüksekokulların gelişmesine destek vermek amacıyla Türk Sevk ve İdare Derneği ile Sevk ve İdarecilik Vakfı kurulmuştur. Sevk ve İdarecilik Vakfı Türkiye İşletme eğitim-öğretimini modern koşullarda gelişmesi amacıyla kurulmuştur. Türkiye’de dernek faaliyetleri ilgili disiplinin gelişmesi kadar ilgili alanın eğitim-öğretimin gelişmesi ve uygulamalara yerleşmesi üzerinde olumlu katkı sağlayabilmektedir. Ancak günümüzde Siyasi İlimler Derneği faaliyetleri yazında takip edilememektedir.

Kiriş ve Gül (2017) Türkiye’deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimin 2017’deki mevcut durumunu; üniversitelerin ve bölümlerin sayısal dağılımını, buralardaki öğretim kadrosunun güncel dağılımını çalışmalarında sunmaktadırlar. En yakın tarihli bu çalışmaları ile Kiriş ve Gül geniş kapsamlı değerlendirmeleri ile Türkiye’deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimin hem genel görünümünü hem de her üniversitenin ve/veya bölümün kendi iç yapısının çözümlenmelerini geliştirmişlerdir.

Bu tezde gerek disiplinlerin ana başlıklarındaki literatür gerekse komşu alan ya da alt disiplinlerin yazını Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi için yol gösterici ya da tamamlayıcı bilgilere tarihsel gelişimde eksiksiz ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu tezde dağınık ve konu bütünlüğü vermeyen ancak bir o kadar da

kıymetli satır aralarındaki bilgiler derli toplu hale getirilmiş ve her iki alanın eğitim-öğretiminin gelişimine dair çözümler yapılmıştır. Çiner (2015) ile Kiriş ve Gül'ün (2017) çalışmalarının aslında Türkiye'de disiplinlerin eğitim-öğretim için taşınması gereken koşullar ile 2017'deki Türkiye'deki mevcut durumu göstermesi açısından kıymetlidir. Türkiye'de Çiner'in bahsettiği koşulların tamamını ne Siyaset Bilimi ne de Kamu Yönetimi disiplinlerinin tam anlamıyla gerçekleştirilemediği görülmektedir. Türkiye'de üniversitelerde akademik kadro sayısı ve dağılımının Kiriş ve Gül (2017) tarafından en güncel hali sunulmuştur ve halen eğitim-öğretimde olması gereken akademik kadronun yeterli sayıda istihdamının sağlanamadığı bölümler ve üniversitelerin mevcut olduğu vurgulanmaktadır. Düzenli bilimsel toplantıların yapılması ya da süreli yayınların olması gibi kriterlerin her iki disiplinin eğitim-öğretimi içinde gelişmemiştir.

Uygulama Ve Politika Önerileri

1936 öncesinde klasik dönemin Siyaset bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimine ait bilimsel çalışmaların sayıca azlığına işaret eden Gündüz'ün (2016) yaptığı tespitleri tekrar hatırlamak aşağıdaki açıklamalar için faydalı olacaktır. Günümüz koşullarında araştırma ve yöntemlerindeki gelişmeler teknolojinin desteği ile bu döneme ait yapılacak çalışmalar daha mümkündür ve geçmişe oranla daha kolaylıkla araştırma ve incelemeler yapılabilir. Özellikle üniversiteler, enstitüler ve araştırma merkezi gibi kurumların önderliğinde mali destekli projelerin yapılması, lisansüstü tezlerin hazırlanmasına yönelik faaliyetlerle bu dönemin Osmanlıca arşiv belgeleriyle yapılacak çalışmalarla aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır. Bu kurumlar vasıtasıyla çalışmaların yapılması belki de kişisel araştırmacı ve meraklıların takılabileceği bürokratik engellerin de kolaylıkla aşılmasına olanak sağlayacaktır.

Günümüzde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde birikmiş sorunların yıllar itibariyle devrederek devam etmesine karşılık sorunların çözüme ulaştırılmaması dikkat çekmektedir. Bu gecikmenin eğitim-öğretimin politikalarının belirlenmesi, uygulanması sürecinde yer alan tüm aktörlerin ortak bir platformda bu işleyişe karar verici ve uygulayıcı rolleriyle iştirak edememelerinin bir sonucu olarak değerlendirmek gerekmektedir. 1966'da Ankara SBF tarafından düzenlenen Kamu Personeli Eğitim Konferansı gerek akademisyenleri gerekse kamu sektörü temsilcilerini bir arada buluşturan bir etkinlik olarak ortak çözüm arayışlarına örnektir. KAYFOR 16'nın Sonuç Değerlendirme Toplantısında kıdemli akademisyenlerin bu tür

çalışmalarda verimli sonuçlara ulaşmak için kamu kesiminin de katılmasının faydalı olacağına dikkat çekmişlerdir. KAYFOR, KAYSEM, KENTFOR ve KAYTEK gibi akademik etkinlikleri akademisyen ve lisansüstü öğrencilerin Dünyada ve Türkiye’deki gelişmelere dair bulgu ve görüşlerini sunması yanında bu değişimlerin eğitim-öğretime ve istihdam olanaklarına yansımalarının değerlendirilmesi için gerekli bir platform olarak kullanmak gerekmektedir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanında asıl sorunların ortadan kalkmasındaki adımın tespit edilen konulara uyumlu politika kararların alınması ve uygulanması ile olumlu sonuçlar alınabilir. Oysaki Türkiye’de akademik ve bilimsel etkinliklerde geniş katılımın ve sürekliliğin sağlanması yanında tüm paydaşların ya da aktörlerin de bu tür organizasyonlarda aktif katılımının süregelen birçok konunun özölmesini ve/veya yeni düzenlemelerin yapılmasını hem kolaylaştıracadığı hem de hızlandıracağı öngörülmektedir.

Yazında ifade bulan ancak yeterince ilgi gösterilmeyen ve geliştirilmeyen Yahya Kemal Kaya’nın (1995) “eğitim-görev ilişkisi” sinde yasal bağın kurulması çağırısı önemli olup Kaymakamlık haricinde gerçekleştirilememiştir. SBKY ve diğer İİBF bölümlerinin tercih etmelerini teşvik edecek bu tür bir yasal bağ gerek bölümlerdeki eğitim-öğretime daha iyi düzenler gerekse iş kollarında ihtiyaç duyulan uzman ve yetenekli kişilerin istihdam olanağını destekleyecektir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi-Öğretimine Dair Öneriler

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretime odaklanan bu çalışmada uzun bir tarihsel dönem iki ayrı disiplinin ve lisans ile lisansüstü düzeyine dair Türkiye özelinde saptamaları içermektedir. Ancak bu çalışma için emek ve çaba sarf edilmesine rağmen, yazından elde edilen bilgilerle dönemler itibariyle yeterince ve eksiksiz gelişmeler ve geçişler sağlanamamıştır. Bu tezde belirlenen dönemler ayrı ayrı bir araştırma konusu olarak daha detaylandırılarak inceleme konusu olabilir. Eğitim-öğretimde sadece lisans ya da lisansüstü düzeyine odaklanarak da çalışmalar yapılabilir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretime lisansüstü gelişmelerini değerlendiren literatürün yeterince gelişim göstermediği ve bu alanların yeni araştırmalarla gerek tarihsel gelişimlerin aydınlatılması gerekse günümüz değerlendirmelerinin detaylı ve derinlikli çalışmalarla genişletilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminin başlangıç dönemleri literatürde diğer disiplinler ve dersler arasında kaybolmuş, bu tez çalışmasında net ifadelerle ulaşmak mümkün olmamıştır. Özellikle başlangıç dönemleri için Osmanlıca belgeler ve arşiv üzerinden araştırmaların yapılmasına gereksinim bulunmaktadır. Hatta bu konuların aydınlatılmasında disiplinler arası bir yöntemle Tarihçi, Eğitim Bilimci ya da Eğitim Bilimi Tarihçileriyle ortak çalışmaları yapılmasıyla bu dönem ve gelişmelerinde daha net bilgilere ulaşmak mümkün olacaktır.

Bu tezde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretimi alanyazınsal yöntemle incelenmiş olup yazında bu konulara yer verildiği kadar anlatım güçlendirilmiş ve tarihsel gelişim de bağlar kurulmaya çalışılmıştır. Ancak bu alanlarda belge incelemesi (transkriptler, diplomalar, iç yazışmalar, raporlar, sınav tutanakları) yöntemiyle de dönemler, tarihsel gelişmeler daha detaylı araştırmalarla incelenebilir.

Enderun Mektebi, Mekteb-i Mülkiye, SBO, SBF ve TODAİE'nin kurumsal gelişmeleri, hem tarihsel hem de eğitim-öğretimiyle literatürde en fazla araştırma konusu olan eğitim kurumlarıdır. Bu kurumsal çerçeve genişletilerek diğer üniversiteler üzerine de benzer araştırmalar yapılabilir; örneğin, Uludağ, Akdeniz, İnönü, Selçuk, KTÜ, DEÜ.

2000'lerden sonra daha yaygın olarak akademik bilgi toplama yöntemleri arasında yer alan söyleşilerin örnekleri artırılabilir. Öğretim üyeleriyle yapılacak mülakatlarla, İlder Turan ve Nermin Abadan Unat örneklerinde olduğu bu alanlara ait daha spesifik ve önemli bilgilere ulaşmak mümkün olacaktır. İlder Turan İstanbul Üniversitesi Siyasi İlimler Kürsüsünün kurulmasını söyleşilerde aktarmıştır. Üniversitelerde bölümlerin kurulmasında öncülük etmiş ve görev almış akademisyenlerle yapılacak söyleşilerle Türkiye'deki bu tür kurumsal gelişmelerin seyrine dair akademik gelişmeler için yol gösterici olacaktır.

Bu tezde karşılaştırmalı ülke örneklerine dayanan çalışmalar ve araştırmalardan örnekler verilmiştir. Ancak bu örneklerin genellikle karşılaştırmalardan uzak bir çizgide ve doğrudan Türkiye'yi de içeren karşılaştırmalı ülke örnekleri literatürde gerek yerli gerekse yabancı araştırmalarda yeterince gelişim göstermemektedir. Eğitim-öğretimde Türkiye'nin de yer aldığı karşılaştırmalı ülke örnekleri üzerine araştırmalar yapılabilir

Siyasal Bilgiler Fakültesinin kuruluş yıldönümlerinde yapılan konuşmalar da eğitim-öğretim gelişmelerine dair ayrı bilgi kaynağı olarak değerlendirmek mümkün

olmuştur. Fakültenin her yıl 4 Aralık Kuruluş Yıldönümünde Dekanların konuşmalarında, Fakülte'deki eğitim-öğretimle ilgili gelişmeleri özetlemeleri, tarihsel gelişmelerin kayıtlar üzerinden ulaşılabilmesini sağlamıştır. Konuşma metinleri Siyasal Bilgiler Fakültesindeki gelişmeleri yıllık özetini yaparken, öğrenci, öğretim kadrosu, dersler ve programların lisans ve lisansüstü düzenlemelere değinmişlerdir. Konuşmaların kayıt altına alınarak, okuyucu ve araştırmacıların ulaşabileceği koşullarla sunulması, tarihsel bellek ve hafıza oluşturmak isteyen tüm kurumlara örnek olması gereken bir bilgi kaynağıdır.

Türkiye'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitiminin tarihsel gelişiminin sürekli ve kesintisiz ele alındığı kaynak olarak Mülkiye dergisi ve Mülkiyeliler Birliği yayınları önemli katkı sağlamaktadır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi gibi bazı üniversitelerde bu tür arşiv çalışmalarının yapılmıştır. Eğitim kurumlarının arşiv kültürü aynı zamanda ilgili disiplinin tarihi gelişmesine de kaynaklık yapmaktadır. Aynı zamanda eğitim kurumlarının tarihleri, standart bilgiler olarak, kuruluş bilgileri, gelişme dönemi bilgileri, yöneticiler, öğretim üyeleri ders programları ve öğrenciler ile ilgili belgelerle kurumsal bellekler oluşturmak önemlidir. Bu belgeler tarihsel gelişim yanında kıyaslama ya da başarı ölçümlerinin yapılabilmesine de olanak sağlayacaktır.

Kiriş ve Gül (2017) bilgi ve verilerin vazgeçilemez değerlerinin yanında bu kaynakların saklanması ve ulaşılabilir olmasının da bir o kadar önemli olduğunu ifade etmektedirler. Öyle ki günümüz dijital teknoloji olanakları sayesinde bu bilgi havuzlarını sınıflandırmak, saklamak ve her daim kullanılabilir hale getirilebilmek daha kolaydır. Böylece günümüz teknolojisiyle uyumlu bilgi sistemlerinin geliştirilmesiyle yapılacak bilimsel araştırma ve çalışmalarda kayıpsız bilgiye ulaşılabilir. Üniversiteler ve bölümlerin arşiv kayıt kültürünü oluşturmaları eğitim-öğretim alanında gelecekte hem kendi kurumsal kimliklerinin tarihsel gelişimine tanıklık edecek kayıtlara sahip olurken, hem de eğitim-öğretimde kurumsal değerlendirmelerin yapılabileceği karnelere ulaşılacaktır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitim-öğretiminde 2000'lerin sonlarına doğru alanlarında başarılı geçmişlere sahip akademisyenleri gerek lisans gerekse lisansüstü bölümlerindeki öğrenci kalitesi ve kazanılan bilgi ve becerideki yetersizlikleri dile getirmektedirler. Eğitim-öğretimdeki bu tespitlerin düzeltilmesi ve iyileştirilmesi için birden fazla karar verici ve uygulayıcının ortak ve uyumlu olması gerekmektedir.

Eğitim-öğretimde YÖK, Fakülteler ve bölümlerdeki akademik kadro ve kaynaklar eğitim-öğretimde eksi ya da artı sonuçların ortaya çıkmasında etkindir.

Türkiye’de eğitim-öğretimdeki mevcut durum ve koşullar arasında iyileştirmeler ya da katkıların sağlanması örneğ uygulamalara rastlanmaktadır. KAYFOR 15’de lisansüstü öğrencilerin akademik bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik oturumlar düzenlenmiştir. Katılım sertifikası ile tamamlanan bu eğitim programında kıdemli akademisyenler bilgi birikimleri ve tecrübelerindeki paylaşımlar ile öğrencilerin akademik gelişimlerine önemli katkılar sunmuşlardır. KAYFOR 16’da esnek bir programla devam eden bu tür çalışmaların geleneksel hale gelmesi öğrenciler için birçok faydalar sunacaktır. KAYFOR içerisinde başlayan bu uygulamaların gelenekselleşmesi halinde lisansüstü öğrencilerin akademik bilgi ve becerilerinin gelişmesini destekleyecektir. KAYFOR’ların başlangıç amaçları arasında Tayfur Özşen’in de hassasiyetle ifade ettiği üzere, disiplindeki gelişmelerle birlikte lisans-lisansüstü eğitim-öğretimin de değerlendirilmesi alınan bağlayıcı kararlar arasındadır.

KAYFOR’ların Türkiye’de disiplinin bilimsel nitelik kazanmasında ve akademisyenlerin de bu ortama fikirleriyle ortak yol haritası belirlenmesinde önemli görevler üstlendikleri ifade edilebilir. Lakin bu yapıda eğitim-öğretim temasının her daim KAYFOR’ların gündeminde kalamamış olmasını da ifade etmek gerekmektedir. KAYFOR’ların ilk kuruluşunda gösterilen kararlılığın kesintilere uğradığı görülmektedir. Her yıl sempozyum sonuç değerlendirmede bir sonraki yılın teması ile bu temaya bağlantılı eğitim-öğretim üzerine esnek oturumlarda katılacak kıdemli akademisyenlerin yedekli olarak belirlenmesi sağlanabilir. Sempozyum programında esnek oturumlarda daha ziyade belki de söyleşi ya da birden fazla akademisyenle açık oturumların yapıldığı zeminlerde öğrenci ve farklı kuşaklardaki akademisyenler arasında eğitim-öğretim üzerine ortak değerlerin üretilebilir.

Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi eğitimi-öğretimi alanında süreli bir yayın çıkartılırsa alanın dağınıklığı azaltılabilir. Bu konuda belki de sadece eğitim-öğretim başlıklı bir süreli yayımda yaşanabilecek sorunlara karşı Ankara Üniversitesi SBF, İstanbul Üniversitesi ve Sevk ve İdare Dergisinin zaman zaman eğitim-öğretim özel sayılarını yayımlarının benzerliğinde bir yol izlenebilir. Disiplini temsil eden alanın dergilerinde özel sayılar aracılığıyla eğitim-öğretime dair gelişmeler irdelenebilir. Her üniversite kendi ilgili dergisinde de özel sayılarla gelişmeleri aktarabilir.

KAYNAKLAR

- Aareskjold, Helen V. (1976). "Bibliography of Scandinavian Political Science for 1974 and 1975", *Scandinavian Political Studies*, 11 (A11) January, p. 189-230.
- Abadan Unat, Nermin (2009). "Türkiye'de Politik İklim, Siyaset Bilimi Alanında Angaje Olmayan Çalışmaları Neredeyse İmkânsız Kılıyor", Serpil Çakır ve M. İnanç Özekmekçi (Söyleşiyi gerçekleştirenler), *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40, s. 31-41.
- Abadan Unat, Nermin (2015). "Nermin Abadan Unat", Çiğdem Akça (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye'de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 222-236.
- Abadan Unat, Nermin ve Payaslıoğlu, Arif T. (1973). "Sunuş", *Modernleşme ve Bürokrasi: Karşılaştırmalı Kamu Yönetimine Giriş*, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Abadan Unat, Nermin ve Yılkın, Alisait (2017). *Kırım'dan Gelen Bir Aydının Seçilmiş Yazıları: Prof.Dr. Yavuz Abadan*, Oniki Levha, İstanbul.
- Abadan, Nermin (1956). "Amme İdaresinde Son Gelişmeler", *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 11 (3), s. 402-422.
- Abadan, Nermin (1959). *Bürokrasi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basılı Doçentlik Tezi, Ankara.
- Abadan, Nermin (1960). "Milletlerarası İdari İlimler Kongresi (Ağustos 1959)", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 15 (1), s. 259-266.
- Abadan, Nermin (1962). "Siyasal İlimlerde Gelişim Eğilimleri: Birleşik Amerika, İngiltere, Batı Almanya ve Fransa'daki Çalışmaların Mukayeseli İncelemesi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 17 (3) Eylül-Aralık, s. 175-220.
- Abadan, Nermin (1965). "Kronik: Kongreler", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 20 (2), s. 903-916.
- Abadan, Nermin (1968). "Kronik: Kongreler", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23 (1), s. 477-481.
- Abadan, Nermin (1968). "Yedinci Milletlerarası Siyaset Bilimi Kongresi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23 (2), s. 303-318.
- Abadan, Nermin (1970). "Kronik: Sekizinci Siyaset Bilimi Kongresi (1): Münih, 31 Ağustos – 5 Eylül 1970", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 25 (4), s. 319-350.
- Abadan, Yavuz (1959). "Yüksek Öğretimde Hukuk ve Siyasi İlimlerin Değeri", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 14 (4), s. 50-57.
- Abadan, Yavuz (1965). "Amme Hukukunun Konusu ve Öğretim Metodu", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 20 (2), p. 399-417.
- Abadan, Yavuz et Abadan, Nermin (1959). "L'enseignement supérieur des sciences administratives en Turquie", *International Review of Administrative Sciences*, 25 (4), p. 425-429.

- Abadan, Yavuz (1969). *Abadan'a Armağan*, Nermin Abadan (Armağan Sekreteri), Siyasal Bilgiler Fakültesi adına Sevinç Matbaası, Ankara.
- Acar, Muhittin ve Öztaş, Nail (2007). “Kamu Yönetimi Disiplininde Temel Soru(n)lar”, Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner (Derleyenler), *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 65-78.
- Adal, Hasan Şükrü (1968). *Kamu Personel İdaresi*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul.
- Adalı, Gökhan (2010). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimini Yeniden Düşünmek: Kamu Yönetimi Eğitiminin Günümüz Türkiye’sinde Kamu Kurumlarının Eğitim İhtiyacını Karşılama Durumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Adolfson, L. (1958). “Üniversitelerin Dış Öğretim ve Teknik Yardım Faaliyetleri”, Cemal Mihçioğlu (Çeviren), *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 13 (2), s. 232-239.
- Agranoff, Robert and McGuire, Michael (2001). “Big Questions in Public Network Management Research”, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11, p. 295-326.
- Ahmad, Feroz (2015). “Feroz Ahmad”, Selma Bardakçı (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 102-124.
- Aitkin, D. (1985a). “Political Science in Australia: Development and Situation”, D. Aitkin (Editor), *Surveys of Australian Political Science*, George Allen and Unwin, Sydney, p. 1-35.
- Aitkin, D. (Editor) (1985b). *Surveys of Australian Political Science*, George Allen and Unwin, Sydney.
- Akca, Hakan (2019). *Kamu Yönetimi Eğitimi Ve Öğretimi İçerisinde Etik Eğitiminin Yeri Ve Önemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akça, Coşkun (2018). “Hitit Üniversitesinin Çorum İline Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Katkısının Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerinden Değerlendirilmesi”, *Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), s. 164-180.
- Akdoğan, A. Argun (2011). “Türkiye’de Kamu Politikası Disiplinin Tarihsel İzleri”, Filiz Kartal (Editör), *Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları*, TODAİE, Ankara, s. 75-98.
- Akkaya Kia, Rukiye (2012). “Darülfünun’dan 1933 Üniversite Reformuna; Hukuk-i Siyasiye Osmaniye Derslerinden, Hukuk-i Âmme Derslerine Dönüşüm ve Genel Kamu Hukuku Dersinin Geçmişine Dair Notlar II”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* (iühfm, İÜHFM), Cilt 70, Sayı 1, s. 3-17.
- Akkutay, Ülker (1984). *Enderun Mektebi*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Akman, Elvettin ve Kocaoğlu, Mustafa (2019). “Kamu Yönetimi Lisans Eğitiminde Teknoloji Kullanımı: Ahi Evran, Çankırı Karatekin Ve Karamanoğlu Mehmet

- Bey Üniversiteleri Örneği”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15 (1), s. 118-142.
- Aksoy, H. H. (2003). “Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı Ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 1 (4), s. 4-23.
- Aktaş Yamanoğlu, Melike; Gençtürk Hızal, G. Senem ve Özdemir, B. Pınar (2013). *Türkiye’de Halkla İlişkiler Tarihi: Kurumsallaşma Yılları, 1960-1980*, De Ki, Ankara.
- Akyıldız, Ali (2012). *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme, 4. Baskı*, İletişim, İstanbul.
- Akyıldız, Fulya ve Akman, Elvettin (2012). “Dünyada ve Türkiye’de Kamu Politikası Öğretimi”, Bekir Parlak (Yayına Hazırlayan), Uludağ Üniversitesi, *KAYFOR X: KAYFOR 2012 Bildiriler Kitabı: Kamu Politikalarında Dönüşüm*, TODAİE, Ankara, s. 291-328.
- Akyol, Taha (2008). “Disiplinleri Birleştiren Hukuk Bilgini”, Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Fuat Keyman (Editörler), *Prof. Dr. Ergun Özbudun’a Armağan*, Yetkin, Ankara, s. XXIII-XXVIII.
- Akyüz, Yahya (1983a). “III. Selim’in İlimiye, Din ve İlköğretim Alanındaki Fermanına İlişkin Bir Belge”, *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), s. 143-149.
- Akyüz, Yahya (1983b). “Mülkiye’den İlk Çıkanların Bazı Eğitimsel Çabalarına İlişkin Bir Belge”, *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), s. 151-159.
- Akyüz, Yahya (2013). *Türk Eğitim Tarihi (MÖ 1000-MS 2013)*, 24. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Alkuş, Oktay (2000). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimi: Üniversitelerin Kamu Yönetimi Bölümlerinde Bir Uygulama (1996-1997 Öğretim Yılı)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Malatya.
- Alkuş, Oktay (2007). “Üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri Bölümlerinin Giriş Puanlarına Göre Durumu”, *Kamu Yönetimi Forumu ve Sempozyum (KAYFOR) V*, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 18-20 Ekim; 2007 H. Emre Bağce ve Cengiz Sunay (Derleyenler), *KAYFOR 2007: Kamusal Bilinç, Kent ve Çevre: Güncel Sorunlar ve Çözümler*, Kocaeli Üniversitesi (Bildiri Özetleri), Kocaeli, s.39-40.
- Alkuş, Oktay (2009). “Üniversitelerdeki Kamu Yönetimi Öğretiminde Yeni Bir Yapılanma”, *Kamu Yönetimi Forumu ve Sempozyumu (KAYFOR) VI*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, 8-11 Ekim, 2008. Necdet Akyıldız vd. (Derleyenler), *KAYFOR 2008: 19. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Kamu Yönetiminde Reform*, TODAİE yayın No. 350, Ankara, s. 193-208.
- Alkuş, Oktay (2010). “Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Eğitimi ve Öğretiminin Sayısal Bir Analizi”, İ. Ethem Taş ve Ahmet Hamdi Aydın (Editörler), *Küreselleşme Sürecinde Kamu Yönetiminde Eğitim ve Araştırma*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlüğü, Yayın No. 137, Kahramanmaraş, s. 18-27.

- Altan, Yakup; Kerman, Uysal ve Aktel, Mehmet (2009). “Kamu Yönetiminde Lisans Öğretimi: Kamu Yönetimi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, s. 227-252.
- Altınışik, Elifcan (2017). “Dijitalleşme Söyleminin Kamu Yönetimi Disiplinine Olası Etkisi: 1950 Deneyiminden Yola Çıkan Bir Öngörü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, s. 1933-1943.
- Altunoğlu, Asu (2011). “Kamu Yönetimi Eğitiminde Öğretim Yöntemleri Sorunu”, Filiz Kartal (Editör), *Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları*, TODAİE, Ankara, s. 305-323.
- Altunok, Mustafa (2010). *Türkiye’de Kamu Yönetiminin Düşünsel Gelişimi: Tarihsellik ve Disipliner Bağımlılık*, Basılı Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altunok, Mustafa (2012). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Düşüncesi: Tarihsel ve Disipliner Bağımlılık*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Ansay, Tuğrul (1969). “Hukuk Eğitiminde Reform”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (1-2), s. 261-321.
- Ansay, Tuğrul (1969). “Türk Hukuku Hakkında Almanca, Fransızca, İngilizce Kitaplar Bibliyografyası ”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (3), s. 349-387.
- Ansay, Tuğrul (1970). “Mukayeseli Hukuk İle İlgili İki Kongre ”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27 (3), s. 337-342.
- Anton, John P. ve Canevi, Pınar F. (Editörler) (2007). *Cumhuriyet Eğitim Reformu ve Dewey*, Forum İstanbul Enstitüsü Yayınları No. 6, İstanbul.
- Ar, A. Fikret (1985). “İtalya’da Kamu Görevlilerinin Yetiştirilmesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 18 (1), s. 71-80.
- Ar, A. Fikret (1986). “Fransa ve Türkiye’de Yönetici Yetiştiren Başlıca Kurumlar: ENA, IIAP ve TODAİE”, *Amme İdaresi Dergisi*, 19 (4), s. 13-24.
- Arap, Kavili Sultan (2007). “Kamu Yönetiminde Yapısal Değişim Süreci ve Üniversiteler”, A. Göktürk, M. Özfidaner ve G. Ünlü (Editörler), *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR IV): Kuramdan Uygulamaya (Yönetim ve Reform)*, 8-10 Kasım 2006, Muğla Üniversitesi, Muğla, s. 279-296.
- Arap, Sultan Kavili (2007). *Türkiye’de Üniversitelere İlişkin Politikalar ve Üniversitelerin Kuruluş Yeri Seçimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Arap, Sultan Kavili (2010). “Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye’de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (1), s. 1-29.
- Arık, Kemal (1955). “Kitap İncelemesi: Hukuk Öğretimi Hakkında Bir İnceleme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 10 (4), s. 293-296.
- Arık, Kemal Fikret (1958). “Prof. Dr. Ernest Jack’e Fahri Siyasal Bilgiler Doktoru Unvanı Verilmesi Münasebetiyle Fakülte Dekanı Prof. Dr. Kemal Fikret Arık’ın Yaptığı Konuşma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 13 (2), s. 270-273.

- Armaoğlu, H. Fahir (1956). “Kitap Tahlili Siyasal Bilgiler Fakültesi 1946-1955 Mezunları Hakkında Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 11 (4), s. 174-183.
- Armaoğlu, H. Fahir (1967). “Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı İcra Komitesi Direktörü Prof. Dr. Fahir H. Armaoğlu’nun Konuşması”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 7-9.
- Arsal, S. Maksudi (1943). “Hukuk İlmi ve Sosyoloji”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (1), s. 20-34.
- Aşkun, İnal Cem (1973). “Türkiye’de İşletmecilik Öğretimi ve Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisindeki Gelişmeler”, *Eskişehir İTİA Dergisi*, 50. Yıl Özel Sayısı, s. 1-63.
- Aşkun, İnal Cem ve Bozok, Sinan (1973). “Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin Siyasal Bilgiler Fakültesi Üzerinde Bir Araştırma”, *Eskişehir İTİA Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, Ocak, s. 315-332.
- Aşkun, İnal Cem ve Öz-Alp, Şan (1972). “Eskişehir İ.T.İ. Akademisi 1971-72 Öğretim Yılındaki Son Sınıf Öğrencileriyle İlgili Bir Araştırma”, *Eskişehir İTİA Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, Haziran, s. 429-458.
- Ateş, Hamza ve Akpınar, Aydın (2017). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Bölümü Akademisyenlerinin Performansları: İki Kriter Çerçevesinde Bir İnceleme” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kamu Yönetimi Özel Sayısı (KAYFOR 14), Cilt 1, Özel Sayı -4, s. 30-35.
- Atılgan, Gökhan ve Aytekin, E. Atilla (Yayına Hazırlayanlar) (2012). *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, Yordam Kitap Basın ve Yayın, İstanbul.
- Avaner, Tekin (2018). “Kamu Yönetimi Ders Kitapları Üzerine Bir Giriş Denemesi”, *Denetim Devlet Denetim Elemanları Derneği Dergisi*, Cilt 30, Sayı 132, s. 38-41.
- Averch, H., and Dluhy, M. (1991). “Teaching public administration, public management, and policy analysis: Convergence or divergence in the master’s core?”, *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol. 11, No. 3, p. 541-551.
- Aybay, Rona (2012). “İlhan Unat’a Göre Hukuk-Siyasal Bilimler İlişkisi”, *Prof. Dr. İlhan Unat’a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği, Ankara, s. 33-36.
- Aykaç, Burhan (1995). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretiminin Gelişimi”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Cilt II, TODAİE, Ankara, s. 271-279.
- Aykaç, Burhan (1997). *Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler*, YÖK Matbaası, Ankara.
- Aykaç, Burhan (2002). “21. Yüzyılda Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler”, *G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 4 (2) Özel Sayısı, s. 15-23.
- Aykaç, Burhan ve Altunok, Hatice (2014). “Türk Yönetim Sistemini Etkileyen Yabancı Uzman Raporları Üzerine Bir İnceleme: Mook ve Podol Raporlarında Yöneticilik”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (İGÜSBD)*, 1 (1), s. 1-18.

- Aykaç, Burhan, Durgun, Şenol ve Yayman, Hüseyin (2003a). “Önsöz”, Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler), *Türkiye’de Kamu Yönetimi, Yargı*, Ankara, s. VII.
- Aykaç, Burhan, Durgun, Şenol ve Yayman, Hüseyin (Derleyenler) (2003b). *Türkiye’de Kamu Yönetimi, Yargı*, Ankara.
- Ayman Güler, Birgül (1994). “Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 27 (4), s. 3-19.
- Ayman Güler, Birgül (1995). “Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum[u] Genel Raporu”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt I*, TODAİE, Ankara, s. 1-4.
- Ayman Güler, Birgül (2007). “Türk Kamu Yönetimi Üzerine Çalışmak Ne Yapmak Demektir?”, *Kamu Yönetimi Forumu ve Sempozyum (KAYFOR) V*, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 18-20 Ekim; 2007 H. Emre Bağce ve Cengiz Sunay (Derleyenler), *KAYFOR 2007:Kamusal Bilinç, Kent ve Çevre: Güncel Sorunlar ve Çözümler*, Kocaeli Üniversitesi (Bildiri Özetleri), Kocaeli, s. 99.
- Ayman Güler, Birgül (2008). “1950’li Yıllarda Kamu Yönetimi Disiplini, Disiplinin Kuruluşu Nasıl Gerçekleştirilmiştir?”, *Memleket Siyaset Yönetim*, 3 (7), s. 6-28.
- Ayman Güler, Birgül ve Keskin, Nuray E. (2007). “Devlet Reformunu Tarihten Çalışmak”, Şinasi Aksoy, Yılmaz Üstüner (Editör), *Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 101-152.
- Aysan, Mustafa A. (1973). “Türkiye’de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları”, *Sevk ve İdare Dergisi*, 8 (61), s. 9-14.
- Aysan, Mustafa A. (1975). “Üniversitelerde Boş Kapasite Var Mı?”, *Sevk ve İdarecilik Vakfı (SİEV) ile Türk Sevk ve İdare Derneği (TSİD) (Düzenleyenler), Türkiye’de Sevk ve İdarecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları: Konferans Notları ve Tartışmalar*, 6 Aralık 1974, Ankara, SİEV–TSİD Ortak Yayını, İstanbul, s. 13-28.
- Aysan, Mustafa A. ve Kemal Kurtuluş (1973). *Türkiye’de İşletmecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları ile İlgili Araştırma Raporu*, SİEV, İstanbul.
- Babaoğlu, Cenay ve Demircioğlu, Mehmet Akif (2012). “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Bölümleri Müfredatında E-Devlet Derslerinin Durumu”, *E-Devlet-Kamu Yönetimi ve Teknolojisi İlişkisinde Güncel Gelişmeler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 129-150.
- Bademli, Raci (1986). “Türkiye’de Kentsel Araştırmaların Gelişimi: 1974-1984”, Sevgi Atauz (Derleyen), *Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s. 295-309.
- Baer, Michael A., Jewell, Malcolm Edwin and Sigelman, Lee (Editors) (1991 / 2015). *Political Science in America: Oral Histories of a Discipline*, University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky.
- Bağce, H. Emre (2009). “Dünyada ve Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *VII. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) II. Kitap: Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetiminde Eğitim ve Araştırma (08-09-10 Ekim 2009)*, Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, s. 1-17.

- Bailey, Cyril (1949). “Eğitimde Yetiştirici Sistem”, Çeviren: Selçuk Karaçam, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, s. 446-452.
- Bakoğlu, Refika (2016). “Geçmişten Günümüze Kapalıçarşı Kuyumcularının İş Gelenekleri ve Büyüme Mekanizmaları: Sözlü Tarih Çalışması”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 45, Özel Sayı, s. 133-139.
- Balfour, Danny L. (2010). “Reflections on Founding JPAE: Fifteen Years After”, *Journal of Public Affairs Education*, 16 (1), p. 1-3.
- Balkar, Kemal Galip (1950). “Memurların Yetiştirilmesi (1)”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, s. 237-281.
- Balkar, Kemal Galip (1963). “İdare ile Halk Arasındaki Münasebetler”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, s. 431-434.
- Balta, Tahsin Bekir (1958). “İdare İlmi Sahasındaki İncelemeler”, Burhan Aykaç, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman (Derleyenler), *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınları, Ankara, s. 35-44.
- Balta, Tahsin Bekir (1967). “Kamu Personelinin Eğitimi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 22 (1), s. 13-31.
- Barberis, Peter (2012). “Richard Chapman (1937–2011)”, *Teaching Public Administration*, 30 (1), p. 7-9.
- Baskıncı, M. Murat (2009a). “Mülkiye Tarihinden Bir Yaprak: Tevzi-i Mükafat Cetvelleri”, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 219-240.
- Baskıncı, M. Murat (2009b). “Mekteb-i Mülkiye’den Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne 150 Yılın Kronolojisi”, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 249-276.
- Başgil, A. Fuat (1951). “İdare İlimleri Beynelminel Enstitüsü 1951 Nis-Monako Kongresinin 31 Mayıs Kapanış Toplantısında Yapılan Konuşma”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 17 (3-4), s. 530-534.
- Bayırbağ, Mustafa Kemal (2013). “Is there job after College?: Higher Education’s impact on transtion from school to work”, *METU Studies in Development*, 40 (3), p. 465-492.
- Bayırbağ, Mustafa Kemal (2015). “Kamu Yönetimi Eğitiminde Güncel Gelişmeler Dönüşümler, Eğilimler ve Önümüzdeki İşler”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 475-486.
- Behn, Robert D. (1995). “The Big Questions of Public Management”, *Public Administration Review*, 55 (4), p. 313-324.
- Bekiş, Tuba, Ergülen, Ahmet ve Büyükkeklik, Arzum (2011). “Türkiye’deki Üniversitelerin İşletme İktisat ve Kamu Yönetimi Programlarında Çevre Eğitiminin Verilmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, Ocak, s. 39-53.
- Bensghir, Türksel Kaya (1995). “Kamu Görevlileri Yetiştirilmesinde Bilgi Teknolojileri Eğitimi”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt II, TODAİE*, Ankara, s. 305-326.
- Bensghir, Türksel Kaya (2002). “Türkiye’de yönetim bilişim sistemleri disiplininin gelişimi üzerine düşünceler”, *Amme İdaresi Dergisi*, 35 (1), s. 77-103.

- Berkes, Niyazi (1972). “Ekonomik Tarih ile Teori İlişkileri Açısından Türkiye’de Ekonomik Düşünün Evrimi”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara, s. 39-55.
- Berkman, A. Ümit ve Kozan, Kamil (1979). “Amme İdaresi Dergisi’nde Yayımlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme”, *Amme İdaresi Dergisi*, 2 (1), s. 9-26.
- Berkman, Ümit (1995). “Türk Kamu Yönetimi Disiplinine İlişkin Bir Değerlendirme”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri, I. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 51-58.
- Bermek, Engin (2007). “Önsöz”, Namık Kemal Aras, Emre Dölen ve Osman Bahadır (Editörler), *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861–1961)*, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Yayınları, Ankara, s. 7-13.
- Beşikçi, İsmail (2007). “Aykırı Mülkiyeli”, Ayşegül Mengi (Editör), *Kentbilime Adanan Bir Yaşam: Ruşen Keleş*, İmge Kitabevi, Ankara, s. 59-106.
- Beşikçi, İsmail (2009). “Mülkiye ve Mülkiyelilik Üzerine Anılar, Düşünceler”, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 127-176.
- Bilgen, H. Nihat (1995). “Kamu Yönetimi ve Demokrasi Eğitimi”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri, I. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 159-170.
- Bilgici, Yenal (2017). “Hocaların Hocası Konuştu: Bu Millette Hala Ümit Var”, *Hürriyet Gazetesi*, 09.09.2017, hurriyet.com.tr
- Bilgin, Kamil Ufuk (2015). “TODAİE’nin Kamu Yönetimi Eğitimindeki Yeri ve Önemi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 335-349.
- Bilgin, Nuri (1986). “Türkiye’de Yapılan Psikoloji Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme”, Sevgi Atauz (Derleyen), *Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s. 41-51.
- Bircan, İsmail ve Okutan, M. Erdal (2011). “Eğitim Hakkı Çerçevesinde Uzaktan Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme”, Onur Ender Aslan ve diğerleri (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR 2010: Kamu Yönetimi ve Teknoloji*, TODAİE, Ankara, s. 540-548.
- Blake, Corinne Lee (1991). *Training Arab-Ottoman Bureaucrats: Syrian Graduates of the Mulkiye Mektebi, 1890-1920*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Princeton University, The Department of Near Eastern Studies.
- Blunt, Barrie E. (1989). “Development in Public Administration Pedagogy: 1880 to the Present”, Jack Rabin, W. B. Hildreth, and G. J. Miller (Editors), *Handbook of Public Administration*, Marcel Dekker, New York, p. 609-631.
- Boratav, Korkut (2004). “Yuvarlak Masa Sosyal Bilimler ve Mülkiye” Ahmet A. Dikmen, Korkut Boratav, Alparslan Işıklı, Elçin Aktoprak, Ozan Zengin, Sinan Akşin, *Mülkiye Dergisi*, 28 (244), s. 27-53.
- Boratav, Korkut (2009). “Korkut Boratav ile Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşiler) Ayşegül Gebizli (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 20-34.
- Bos, C. Hendricus (1967). “İktisadi Gelişimde Eğitimin Yeri ve Değeri”, *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul, s. 65-74.

- Bozkurt, Gülnihal (1996). *Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi: Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne Resepsiyon Süreci, 1839-1939*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Bozkurt, Ömer (2001). “TODAİE Tarihine Katkı: Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü - Türkiye İlişkileri”, *Amme İdaresi Dergisi*, 34 (3), s. 23-36.
- Braibant, Guy (2002). “The Past and Future of Public Administration”, *International Review of Administrative Sciences*, 68, p. 333-343.
- Bremer, J., and El Baradei, Laila (2008). “Developing public administration/public policy master’s programs in Egypt”, *Journal of Public Affairs Education*, 14 (3) Fall, p. 439-462.
- Brillantes, Alex B., and Fernandez, Maricel (2008). “Is There a Philippine Public Administration? or Better Still, for Whom is Philippine Public Administration?”, *Philippine Journal of Public Administration*, 52 (2-4), p. 245-307.
- Bromley, Pam (2013). “Active learning strategies for diverse learning styles: Simulations are only one method”, *PS: Political Science & Politics*, 46 (4) October, p 818-822.
- Brookner, L. L. (1965). *History of Accounting Education in Turkey, 1923-1969*, Unpublished Ph.D. Dissertation, New York University.
- Brügel, Silke (1991). *Ernst Reuter’in Türkiye’deki Yaşamı ve Katkıları*, Friedrich Ebert Vakfı (FEV), Ekonomi ve Toplum Serisi.
- Bulutay, Tuncer (1965). “Türkiye’de İktisadın Okutulduğu Üzerine”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 20 (4), s. 1-6.
- Bulutay, Tuncer (1972). “Bilim ve İktisat Üzerine”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara, s. 59-83.
- Bulutay, Tuncer (2009). “Tuncer Bulutay ile Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Senem Mallı (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 33-47.
- Bulutay, Tuncer (2012). *İktisattaki Yeni Gelişmelerin Işığında İktisat Eğitimi*, Discussion Paper, No. 2012/38, Turkish Economic Association, Ankara.
- Büyükbuğa, Belgin (2007). *Üst Kademe Yöneticilik Kavramı ve Türkiye’deki Araştırmalar Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Caldwell, Lynton K. (1965). “Public Administration and the Universities: A Half-Century of Development”, *Public Administration Review*, 25 (1) Twenty-Fifth Anniversary Issue, p. 52-60.
- Callahan, Richard F. (2001). “Challenges of (Dis) Connectedness in the ‘Big Questions’: Methodologies in Public Administration”, *Public Administration Review*, 61 (4) p. 493-499.
- Candler, Gaylord George (1999). “Civil society and development: Scientific and professional associations in public policy in Santa Catarina and Sergipe, Brasil”, *Policy Studies Journal*, 27 (3), p. 427-445.
- Candler, Gaylord George (2002). “Particularism versus Universalism in the Brazilian Public Administration Literature”, *Public Administration Review*, 62 (3), p. 298-306.

- Candler, Gaylord George (2006). "Linguistic diglossia and parochialism in American public administration: The missing half of Guerreiro Ramos's Reducao Sociologica", *Administrative Theory & Praxis*, 28 (4), p. 540-561.
- Canman, Doğan (1977). "Türkiye`de Kamusal Hizmetiçi Eğitim ve Değerlendirilmesi Çalışmaları", *Amme İdaresi Dergisi*, 10 (4), s. 10-22.
- Canman, Doğan ve Öktem, M. Kemal (1992). "Kamu Yönetiminde İnsan Kaynağının Geliştirilmesinde İnsangücü Planlaması", *Amme İdaresi Dergisi*, 25 (4), s. 31-55.
- Cem, Cemil (1973). "Kamu Yönetiminde Lisans Eğitimi", *Amme İdaresi Dergisi*, 6 (1), s. 74-87.
- Cem, Cemil (1975). "Türk Kamu Yönetimine Toplu Bir Bakış", *Amme İdaresi Dergisi*, 8 (4), s. 3-23.
- Cem, Cemil (1976) *Türk Kamu Kesiminde Üst Düzey Yöneticileri*, TODAİE, Ankara.
- Cem, Cemil (1976). "Türk Kamu Yönetimi Üzerinde Araştırmalar", *Amme İdaresi Dergisi*, 9 (3), s. 66-77.
- Cem, Cemil (1977). "Türkiye`de Kamu Görevlilerinin Yabancı Dil Sorunları", *Amme İdaresi Dergisi*, 10 (3), s. 39-48.
- Cevad, Mahmud (2002). *Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı*, Yayına Hazırlayanlar: Mustafa Ergün, Tayyip Duman, Sebahattin Arıbaşı ve H. Hüseyin Dilaver, Milli Eğitim, İstanbul.
- Chandler, J. A. (2002). "Deregulation and the Decline of Public Administration Teaching in the UK", *Public Administration*, 80 (2), p. 375-390.
- Ciğeroğlu Öztepe, Mısra (2013). *Kamu Yönetiminde Etik Sorunu: Türk Kamu Yönetiminde Etik Sisteminin Eleştirel Çözümlemesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ciğeroğlu Öztepe, Mısra, and Kulaç, Onur (2019). "Ethical Decision-Making in Turkish Public Administration and Policy", *Public Administration Issues*, Special Issue I, p. 62-78.
- Cihan, Ahmet (2011). "XIX. Yüzyıl Osmanlı Türkiye`sinde İdare Hukuku Eğitimi ve Türk İdare Hukukçuları", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 12 (1-3), s. 107-134.
- Craig, John (2014). "What Have We Been Writing About?: Patterns and Trends in the Scholarship of Teaching and Learning in Political Science", *Journal of Political Science Education*, 10 (1), p. 23-36.
- Crozier, Michael (2001). "A problematic discipline: The identity of Australian political studies", *Australian Journal of Political Science*, 36 (1), p. 7-26.
- Crozier, Michel (1977). "Sosyoloji Öğretiminin ve Sosyolojik Araştırmanın Sorunları: Bir Deney", Çeviren: Ömer Bozkurt, *Amme İdaresi Dergisi*, 10 (2), s. 49-55.
- Çankaya, Ali Mücellidoğlu (1954). *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.
- Çankaya, Mücellidoğlu Ali (1968-1971). *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, 8 Ciltlik Takım, Mars Matbaası, Ankara.

- Çavdar, Tefvik (2002). “Fransız İhtilali, Mekteb-i Mülkiye ve Mizan’cı Murat Bey”, *Mülkiye Dergisi*, 26 (237), s. 233-240.
- Çelikbaş, Fethi (1950). “Olaylar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 5 (1), s. 348-350.
- Çetik, Mete (1998). *Üniversitede Cadı Kazanı: 1948 DTCF Tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav’ın Müdafası*, Tarih Vakfı Yurt, İstanbul.
- Çevikbaş, Rafet (1991). “Kamu Yöneticilerinin Eğitim ve Yetiştirilmesi Sorunu”, *Türk İdare Dergisi*, 63 (392), s. 169-176.
- Çınar, Ü. (1970). “İşletmecilik Eğitiminde Ders Programlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Yaklaşım”, *Amme İdaresi Dergisi*, 3 (3), s. 72-81.
- Çiçek, Saynur, Özgür, Hüseyin ve Gül, Hüseyin (2019). “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi Öğretiminin Tarihsel Gelişimi Üzerine Alanyazınsal Bir İnceleme”, *KAYFOR 16: Kamu Yönetimi Eğitimi*, 21-23 Şubat 2019, Nuh Naci Yazgan (NNY) Üniversitesi, Kayseri, Yayınlanmamış Tam Metin Bildiri, Çoğaltma. <http://kayfor.nny.edu.tr/bilimsel-program.html>
- Çiner, Can Umut (2015). “Kamu Yönetimi Eğitimi ve Öğretimi Literatürü Üzerine Bir Çözümleme”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 3-24.
- Çoker, Ziya (2007). “Kamu Yöneticilerinde Bulunması Gereken Nitelikler ve Bu Niteliklere Uygun Kamu Yönetimi Eğitimi”, Ziya Çoker (Derleyen / Yazar), 2000’li Yılların Sorunları, Yazarın kendi baskısı, Anıl Matbaa ve Cilt Evi, Ankara, s. 130-144.
- Çolak, Ali (2009). “Mülkiye 150 Yaşında”, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 7-11.
- Çorbacıoğlu, Sıtkı (2015). “Birleşik Krallık’ta Kamu Yönetimi Eğitimi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 227-246.
- Dağpınar, Mehmet Ali F. (2002). “Afganistan’da Mülkiye”, *Mülkiye Dergisi*, 26 (237), s. 175-182.
- Dale, T., and Goldfinch, S. (2005). “Article citation rates and productivity of Australasian political science units, 1995-2002”, *Australian Journal of Political Science*, 40 (3), p. 425-434.
- Dâver, Bülent (1968). *Siyasal Bilime Giriş*, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Daver, Bülent (2009). “Bülent Daver İle Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Kübra Ceviz, (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 48-59.
- Davison, Roderic (2006). “Osmanlı Türkiye’sinde Batılı Eğitim”, Mehmet Seyitdanlıoğlu (Çeviren), Halil İnalçık ve Mehmet Seyitdanlıoğlu (Editörler), *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu 3. Baskı*, Türkiye İş Bankası Kültür, Ankara, s. 463-476.
- De Soto, William, Opheim, Cynthia, and Tajalli, Hassan (1999). “Apples and oranges? Comparing the attitudes of public policy versus public administration students”, *American Review of Public Administration*, Vol. 29, No. 1, March, p. 77-91.

- Demir, Ahmet (1981). *Çağdaş Teknolojik Gelişmeler. Sosyo-Ekonomik Etkileri İle, Genişletilmiş Üçüncü Bası*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.
- Demiral, Berkan ve Demiral, Nalan (2015). “Kamu Yönetiminde Etik Eğitiminin Yeri ve Önemi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 449-474.
- Demirci, H. Aliyar (2011). “Osmanlı Meşrutiyet Dönemi (1876-1918)”, Süleyman İnan ve Ercan Haytoğlu (Editörler), *Yakın Dönem Politik Tarihi, 3. Baskı*, Anı, Ankara, s. 4-42.
- Demirci, H. Aliyar (2015). “Enderun’dan Mülkiye’ye Osmanlı İmparatorluğunda Mülki İdarecinin Eğitimi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 77-112.
- Demirci, H. Aliyar, Parlak, İsmet ve Değirmenci, Nigar (Editörler) (2014). *Siyaset Bilimi Araştırmaları Teori ve Türkiye Uygulamaları*, Seçkin, Ankara.
- Demirdöven, Burcu, Kaya, Büşra, Özgür, Hüseyin (2019). “Kamu Yönetiminde İnteraktif Eğitim Uygulamaları: Pamukkale Üniversitesi Örneği”, *6. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul*.
- Demirel, Tanel (2008). “Bir Doktora Tezi, Akademisyen Sorumluluğu ve Üniversitenin Halleri”, *Türkiye Günlüğü*, 34, s. 171-182.
- Demirer, Yücel (2007). “Kamu Yöneticisi Eğitiminde Siyasal Teorinin Yeri Ya da Pratik Gereksinimler ile Pedagojik Doğrular Arasında Denge Noktası Üzerine Düşünceler”, A. Göktürk, M. Özfidaner ve G. Ünlü (Editörler), *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR IV): Kuramdan Uygulamaya (Yönetim ve Reform)*, 8-10 Kasım 2006, Muğla Üniversitesi, Muğla, s. 353-360.
- Denhardt, Robert B. (2001). “The Big Questions of Public Administration Education”, *Public Administration Review*, 61 (5), p. 526-534.
- Dikmen, Ahmet A (2018). “Sunuş”, Veysel Erat, Cengiz Ekiz ve İbrahim Arap (Derleyenler), *Quo Vadis: Kamu Yönetimi*, Nika Yayınevi, Ankara, s. 11-15.
- Dikmen, Ahmet A. (2015). *Makine, İş, Kapitalizm ve İnsan 3. Baskı*, Notabene, Ankara.
- Dikmen, Ahmet A., Boratav, Işıklı, Korkut Alparıslan, Aktoprak, Elçin, Zengin, Ozan, Akşin, Sinan (2004). (Yuvarlak Masa Toplantısı): “Sosyal Bilimler ve Mülkiye”, *Mülkiye Dergisi*, 28 (244), s. 27-53.
- Dimock, Marshall (1954). “Amme İdaresinde Yeni Gelişmeler”, Türkçeye çeviren: Cemal Mihçioğlu, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, s. 59-71.
- Doğan, Recai (1997). “Osmanlı eğitim kurumları ve eğitimde ilk yenileşme hareketlerinin batılılaşma açısından tahlili”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37 (1), s. 407-442.
- Doğu, Ali H. (2007). “Bilgi Teknolojileri Eğitiminde Teknolojik Alt Yapının Önemi-KTÜ İİBF Modeli”, *Dumlupınar Üniversitesi Akademik Bilişim*, 31 Ocak - 2 Şubat 2007, s. 20-25.

- Dood, C. H. (1966). "Türk Devlet Memurlarının Toplumsal ve Eğitsel Kaynakları", Oğuz Onaran (Çeviren), *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 21 (1), s. 209-216.
- Douglas, James W. (1996). "Faculty, Graduate Student, and Productivity in Public Administration and Public Affairs Programs, 1986-1993", *Public Administration Review*, 56 (5), p. 433-440.
- Dreijmanis, John (1983). "Political Science in the United States: The Discipline and the Profession", *Government and Opposition*, 18 (2), p. 194-217.
- Dryzek, John S. (1986). "The Progress of Political Science", *The Journal of Politics*, Vol. 48, p. 301-320.
- Dufour, Caroline (2009). "From Administration to Management: Forty Years of Public Sector Education in Quebec", O. P. Dwivedi, Byron M. Sheldrick, Tim A. Mau (Editors), *The Evolving Physiology of Government: Canadian Public Administration in Transition*, University of Ottawa Press, Ottawa, Chapter Seven, p. 189-214.
- Dufour, Caroline (2012). "University Matters: Early Institutional Development of Public Administration Education in Québec", *International Journal of Public Administration*, 35 (13), p. 914-923.
- Duran, Lütfi (1967). "Hukuk Fakülteleri Programlarında Yer Alan İdare Hukuku ve İdarecilik İle İlgili Dersler Hakkında Rapor", *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 89-102.
- Duran, Lütfi (1967). "Lütfi Duran", *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 148-153.
- Durmaz, Nurcan (2009). *Assessing the Effectiveness of Using METU-ONLINE Tool in a Course at the Department of Political Science and Public Administration: A Case Study*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Dursun, Davut (2004). *Siyaset Bilimi, 2. Baskı*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Efe, Seda, Kervankıran, İsmail ve Gül, Hüseyin (2017). "Dijital Çağda SBKY Eğitiminde Bilgi Teknolojilerinin Yeri: CBS Örneği", Murat Okçu ve Hüseyin Gül (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR 2017: Kamu Yönetimi ve Kamu Politikasında Dijitalleşme*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, s. 439-441.
- Egger, Rowland (1975). "The Period of Crisis: 1933 to 1945", Frederick C. Mosher (Editor), *American Public Administration: Past, Present, Future, First Edition*, , University of Alabama Press, Tuscaloosa - Alabama, Chapter 2, p. 49-96.
- Eisenmann, Charles (1956). "Siyasi İlimlerin Konusu", Çeviren: Arif T. Payaşlıoğlu, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 11 (4), s. 23-25.
- Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti (1967). *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul.
- Emmerich, Herbert (1948a). "Birleşik Devletlerde Kamu İdaresi", Emel Semizoğlu (Çeviren), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), s. 59-69.

- Emmerich, Herbert (1948b). “Devlet İdaresinde Harpten Alınan Dersler”, Müzehher Renda (Çeviren), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), s. 70-84.
- Emre, Cahit (2003). *Yönetim Bilimi Yazıları*, Cahit Emre (Derleyen), İmaj, Ankara.
- Erat, Veysel; Ekiz, Cengiz ve Arap, İbrahim (Derleyenler) (2018). *Quo Vadis: Kamu Yönetimi*, Nika Yayınevi, Ankara.
- Erdentuğ, S. Aygen ve Magnarella, John P. (2000). “Türkiye’deki Üniversitelerde ‘Sosyal Antropoloji’nin Dünü ve Bugünü: Biyo-bibliyografik Bir Değerlendirme”, *Folklor/Edebiyat*, 22 (2000/2), s. 43-104.
- Erder, Necat (1962). *Siyasi İlimlerde Teori ve Metot Hakkında Bazı Genel Düşünceler*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 146-128, Ankara.
- Ergun, Evner ve Tokcan, Çetin (1967). “Kamu Sektöründe İnsangücü Sorunu”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 13-41.
- Ergun, Turgay (1976). “TODAİE ve Akademik Gelişme Olanakları”, *Amme İdaresi Dergisi*, 9 (4), s. 3-7.
- Ergun, Turgay (1988). *Kamu Yöneticilerinin Yetiştirilmesi*, TODAİE, Ankara.
- Ergun, Turgay (1996). “Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü: Bir Örgütsel Gelişme Örneğini”, *Amme İdaresi Dergisi*, 29 (2) Haziran, s. 3-18.
- Ergun, Turgay ve Polat, Aykut (1978). *Kamu Yönetimine Giriş [Birinci Baskı]*, TODAİE, Ankara.
- Ergüder, Üstün (2008). “Politics of Higher Education in Turkey: How The System Fails to Produce Reform”, Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve E. Fuat Keyman (Editörler), *Prof. Dr. Ergun Özbudun’a Armağan*, Yetkin, Ankara, s. 157-179.
- Ergüder, Üstün (2015). *Yükseköğretimin Fırtınalı Sularında: Boğaziçi Üniversitesi’nde Başlayan Yolculuk*, Aytaç Demirci (Editör), Doğan Kitap, İstanbul.
- Erhat, Azra (1996). *En Hakiki Mürşit (Anılar)*, Cem, İstanbul.
- Erişirgil, M. Emin (2010). *Bildiklerim*, M. Bülent Varlık (Yayına hazırlayan), Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, Ankara.
- Erkin, Vedat (1967). “Hizmet İçi Eğitim Kurumları ve Üniversite”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 411-438.
- Erkmen, Eşref (1967). “İktisadi Devlet Teşekküllerinde Hizmete Yeni Alınan Üniversite Mezunlarının Durumu”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 183-200.
- Erkul, Hüseyin ve Özcan, Ayşe (2008). “Türkiye’de 1980 Sonrası Kamu Reformlarının Kamu Yönetimi Disiplini Üzerine Etkileri”, Necat Akyıldız, Saadet Aydın, Arif Erençin, Selime Güzelsarı, Nuran Aytemir Sağıroğlu (Derleyenler), *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR 2008): 18. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Kamu Yönetiminde Reform*, TODAİE, Ankara, s. 209-224.
- Ertek, Tümay (1972). “Niceliksel Yöntemler ve İktisat”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, Ankara, ODTÜ, s. 121-133.

- Eryılmaz, Bilal (2016). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar 9. Baskı*, Umuttepe, İstanbul.
- Esmer, Yılmaz (2015). “Önsöz”, Esmer, Yılmaz, Akça, Çiğdem ve Okçuoğlu, Bahar Ayça (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 1-4.
- Esmer, Yılmaz, Akça, Çiğdem ve Okçuoğlu, Bahar Ayça (Editörler) (2015). *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi, Yayın No: 124, İstanbul.
- Ete, Muhlis (1937). “İşletme Ekonomisi İlimi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 3, s. 51-69.
- Ete, Muhlis (1948). “Sosyal İlimlerde Modern Öğretim ve Araştırma Metodları”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 3 (1), s. 277-287.
- Ete, Muhlis (1949). “Sosyal İlimlerde Yüksek Tahsil Meselesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 4 (1), s. 11-23.
- Evans-Vaughan, G. F. (1955). “Yüksek İdarecilik Mektebi; Henley-On-Thames, İngiltere”, Çeviren: Arif Turgut Payaslıoğlu, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 10 (4), s. 203-218.
- Faroqhi, Sureiya (2003). *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?: Kaynaklara Giriş, 2. Baskı*, Zeynep Altıok (Çeviren), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Farr, James (1988). “The History of Political Science”, *American Journal of Political Science*, 32 (4) November, p. 1175-1195.
- Farr, James and Seidelman, Raymond (Editors) (1993). *Discipline and History: Political Science in the United States*, University of Michigan Press, Ann Arbor, Michigan.
- Fatih, Demir (2015). “Yüksek Öğretimde Avrupalılaşma”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 37-50.
- Fer, Muslih (1967). “Merkezi İdarede Hizmet İçi Personel Eğitimi”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 223-246.
- Ferman, Cumhuriyet (1967). “Kamu Personeli Eğitimi Konferansı Başkanı Prof. Dr. Cumhuriyet Ferman’ın Konuşması”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 5-6.
- Ferrandino, Joseph (2014). “Incorporating GIS as an Interdisciplinary Pedagogical Tool Throughout an MPA Program”, *Journal of Public Affairs Education*, 20 (4), p. 529-544.
- Feyzioglu, Turhan (1955a). “The Reforms of the French Higher Civil Service since 1945 –I: The Criticisms and the Measures”, *Public Administration*, 33 (1), p. 69-93.
- Feyzioglu, Turhan (1955b). “The Reforms of the French Higher Civil Service since 1945 –II: Effect on the Origins of the Higher Civil Service”, *Public Administration*, 33 (2), p. 173-190.

- Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri (1946). *Türkiye’de İktisat Tedrisatı Tarihçesi ve İktisat Fakültesi Teşkilâtı*, İÜ İktisat Fakültesi adına İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Findley, Carter V. (1996). *Kalemiyeden Mülkiyeye: Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, Gül Çahalı Güven (Çeviren), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Fisher, Frank, Miller, Gerald J. and Sidney, Mara S. (Editors) (2007). *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*, CRC Press (Part of Taylor and Francis), London, Boca Raton - Florida, and New York.
- Frankel, Charles (1967). “Yüksek Öğretimin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi”, *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul, s. 81-98.
- Frey, W. Frederick ve Payaslıoğlu, Arif T. (1958). “Babalarının Mensup Olduğu Meslekler Bakımından Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 13 (3), s. 225-243.
- Furrer, Olivier, Thomas, Howard and Goussevskaia, Anna (2008). “The Structure and Evolution of the Strategic Management Field: A Content Analysis of 26 years of Strategic Management Research”, *International Journal of Management Reviews*, 10 (1), p. 1-23.
- Furubo, Jan-Eric (2007). “Policy Analysis and Evaluation in Sweden: Discovering the Limits of the Rationalistic Paradigm”, Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney (Editors), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*, Taylor and Francis, Boca Raton - Florida, Chapter 37, p. 571-586.
- Gamble, George O., Otto, Gordon, and Hyman, Ladelle M. (1995). “A Citational Analysis of the Accounting Education Literature, 1956-1990”, *The Accounting Historians Journal*, p. 103-148.
- Gatto, Robert (1993). “Public administration, A political/administrative dichotomy: A new Canadian direction from American history”, *Public Personnel Management*, 22 (2) Summer, p. 313-322.
- Gaus, John M., Leonard D. White, Marshall E. Dimock (1936). *The Frontiers of Public Administration*, University of Chicago Press, Chicago.
- Gazier, François (1977). “Kamu Yönetimi Enstitü ya da Okullarının Yapısı ve Görevleri”, Çeviren: Mesut Gülmez, *Amme İdaresi Dergisi*, 10 (4), s. 3-9.
- Genç, F. Neval (2015). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Alanında Düzenlenen Bilimsel Etkinliklerde ‘Kamu Yönetimi Eğitimi’ Teması”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 349-378.
- Gençoğlu, Mustafa (2008a). *Osmanlı Devleti’nce Batı’ya Eğitim Amacıyla Gönderilenler (1830-1908) - Bir Grup Biyografisi Araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Gençoğlu, Mustafa (2008b). “Başlangıçtan İkinci Meşrutiyete Osmanlı’da Yurt Dışı Eğitimi ve Sonuçları”, *Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı*, KÖKSAV E-Bülten, 29 Mart 2008, s. 1-2.
- Gençoğlu, Mustafa (2014). “Sultan II. Abdülhamid’in Yurt Dışı Eğitim Politikası”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), s. 33-73.

- Gençtürk, Hızal, G. Senem; Özdemir, B. Pınar and Aktaş Ymanoğlu, Melike (2014). "Tracking public relations history in 1960s' Turkey: The prevalence and reflections of development discourse", *Public Relations Review*, 40 (4), p. 632-638.
- Geray, Cevat (2009). "Cevat Geray ile Söyleşi" (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Tuğba Çelebi (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 60-67.
- Gibson, Pamela A., and Stolcis, Gregory B. (2006). "Reenacting, Retracing, and Rediscovering History: Making a Connection in the Public Administration Curriculum", *Journal of Public Administration Education (JPAAE)*, 12 (1), p. 63-80.
- Gökçe, Birsen (1995). "Türk Kamu Yönetiminde Araştırmanın Yeri, Önemi ve Araştırma Bürokrasi İlişkileri", *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt I*, TODAİE, Ankara, s. 19-30.
- Göle, Celal (2009). "Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye 150 Yaşında", *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 13-16.
- Görmez, Kemal (2015). "Olgusal ve Kuramsal Boyutlarıyla Kamu Yönetimi Eğitimi", Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 25-36.
- Görün, Fikret (1972). "İktisada Giriş Hakkında Bazı Gözlem ve Öneriler", Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye'de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara, s. 89-95.
- Görün, Fikret (2013). "ODTÜ İktisat Bölümü: Yarım Yüzyılı Aşan Bir Süreden Bazı Gözlemler", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 40 (2), s. 239-246.
- Görün, Fikret (Derleyen) (1972). *Türkiye'de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara.
- Gözcü, Ali Can (2015). *Türkiye'deki Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümlerinin Yenilikçilik Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Gözler, Kemal (2008). "Ergun Özbudun'un Türk Anayasa Hukuku Doktrinine Katkısı", Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Fuat Keyman (Editörler), *Prof. Dr. Ergun Özbudun'a Armağan, Cilt II: Anayasa Hukuku, Yetkin*, Ankara, s. 1-19.
- Graham, George Adams (1941). *Education for Public Administration: Graduate Preparation in the Social Sciences at American Universities*, Chicago: Public Administration Service / Publication for the Committee on Public Administration of the Social Science Research Council by Public Administration Service.
- Guess, George M. (1984). "Toward a Theory of Public Administration Instruction", *Teaching Political Science*, 11 (2) Issue 2: A Symposium on Teaching Public Administration, p. 54-62.
- Gül, Hüseyin (2015). "Dünya'da Kamu Yönetimi Eğitiminin Genel Çerçevesi ve Temel Eğilimler", Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 127-160.

- Gül, Hüseyin (2015). “Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri”, *Yasama Dergisi*, Sayı 29, s. 5-31.
- Gül, Hüseyin (2019). “Hüseyin Gül’ün Doktora Tez İzleme Jüri Üyesi olarak 29 Haziran 2019 tarihindeki Tez İzleme Toplantısındaki konuşmaları”, Saynur Çiçek Doktora Tez İzleme Jürisi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gül, Hüseyin, Okcu, Murat, Akman, Çiğdem Akman, Elvettin, Negiz, Nilüfer ve Kiriş, Hakan M. (2017). “Nasıl Bir Kamu Yönetimi Eğitimi? Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı Çıktılarının Bir Değerlendirmesi”, *YYÜ SBE Dergisi*, Kamu Yönetimi (KAYFOR 14) Özel Sayısı, s. 17-28.
- Güler, E. Zeynep (2009). “Siyaset Bilimi Eğitiminde Yeni Yöntem Arayışları: ‘Avrupa’ Üzerine Düşünen Filmler”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı 40, Mart, s. 167-180.
- Gülmez, Mesut (1995). “Kamu ve Personel Yönetimi Öğretiminde Yönetime Katılma ve Sendikal Haklar”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 281-303.
- Günay, Ömer Faruk (2004). *Üst Düzey Kamu Yöneticilerinin Yetiştirilmesi*, Basılı Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Yönetim Bilimleri) Anabilim Dalı, Ankara.
- Günay, Ömer Faruk (2005). *Türkiye’de Kamu Yöneticisi Nasıl Yetiştirilmelidir? Bir Model Önerisi*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Gündüz, Mustafa (2016). “Osmanlılarda Üstün Yeteneklilere ‘Enderun Mektebi’ ve Osmanlı’da ‘Üstün Yeteneklilerin Eğitimi’”, *Eğitime Bakış*, 12 (37), s. 11-20.
- Güran, Sait (1985). “Önsöz”, *İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 6 (1-3), s. 4.
- Gürsoy, Bedri (1955). “Siyasal Bilgiler Fakültesinin 98. Kuruluş Yıldönümü Dolayısıyla Dekan Prof. Bedri Gürsoy’un Nutku”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 10 (1), s. I-VIII.
- Gürüz, Kemal; Şuhubi, Erdoğan, Şengör, A. M. Celal, Türker, Kazım, Yurtsever, Ersin (1994). *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji*, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği / TÜSİAD, İstanbul.
- Güvemli, Oktay (2003). *İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Tarihi*, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- Güven, Tansel (2010). *Siyasi İlimler Mecmuası 1931-1955: Mülkiye Mektebi Mecmuası, Mülkiye Mecmuası, Mülkiye İçtimai İlimler Mecmuası, Aylık Siyasal İlimler Mecmuası- İlmi Rövi: İnceleme ve Dizin*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.
- Güvenç, İsmail (2016). *Üniversite Konuşmaları, 2008-2016*, Bası Basımevi Yok, Basım Yeri Yok.
- Güvenç, İsmail (2016). *Üniversite: Bir Üniversitenin Kuruluş Sancıları*, Basımevi Yok, Basım Yeri Yok.
- Heper, Metin (1966). *Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası: 1958-1966*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın No. 214-196, Ankara.

- Heper, Metin (1973). *Modernleşme ve Bürokrasi: Karşılaştırmalı Kamu Yönetimine Giriş*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara.
- Heper, Metin (1975). “Notes on Public Administration ‘Training’ for the Potential Bureaucratic Elites of the Transitional Societies”, *International Social Science Journal*, XXVII / 27 (1), p. 163-175.
- Heper, Metin (1977). *Türk Kamu Bürokrasisinde Gelenekçilik ve Modernleşme: Siyaset Sosyoloji Açısından Bir İnceleme*, Boğaziçi Üniversitesi, Yayın No. 138, İstanbul.
- Heper, Metin (2002). “Türkiye’de ‘en hakiki mürşit’ ‘ne kadar’ ilimdir? Bir sosyal bilimcinin hatırladıkları”, *İTÜ DERGİSİ/b*, 1 (1), s. 47-56.
- Heper, Metin (2015). “Metin Heper”, Çiğdem Akça (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 192-221.
- Heper, Metin ve Berkman, A. Ümit (1979). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Araştırma Ve Eğitiminde Kavramsal Kuram ve Yöntem Sorunları”, *Amme İdaresi Dergisi*, 12 (2), s. 3-18.
- Hirş, E. (1944). “Hukuk Bir Bilim Kolu mudur?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, s. 19-61.
- Honey, John C. (1967). “A report: Higher education for public service”, *Public Administration Review*, 27 (4), p. 294-321.
- Hood, Christopher (1995). “Emerging Issues in Public Administration”, *Public Administration*, 73 (1), p. 165-183.
- İlkin, Selim (1972). “1920-1970 Döneminde Türkiye’deki İktisat ve Ticaret Eğitimi ile İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara, s. 3-38.
- İnam, Ahmet (2009). *Teknoloji Benim Neyim Oluyor?*, 3. Baskı, ODTÜ Yayıncılık, ODTÜ Geliştirme Vakfı, Ankara.
- İncioğlu, Nihal ve Uyan Semerci, Pınar (2015). “Sunuş”, Pınar Uyan Semerci, Boğaç Erozan, Nihal İncioğlu (Derleyenler), *Siyasetin Bilimi: İlder Turan’a Armağan*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, s. 1-7.
- İshakoğlu Kadioğlu, Sevtap (2004). “1933 Üniversite Reformu Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2 (4), s. 471-491.
- Jackh, Ernest (1958). “Fahri Siyasal Bilgiler Doktorluğu Tevcih Edilen Prof. Dr. Ernest Jackh’in Konuşması”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 13 (2), s. 274-275.
- Kabaş, Sedef (2012). *Hayatını Seçen Kadın: “Hocaların Hocası” Nermin Abadan Unat*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, Ersin (1984). “Siyasal Değerler ve Siyasal Bilim”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı: Cavit Orhan Tütengil’e Armağan, s. 145-159.
- Kalaycıoğlu, Ersin (2015b). “Ersin Kalaycıoğlu”, Çiğdem Akça (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de*

Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 59-101.

- Kalaycıoğlu, Ersin (2015a). “Türkiye’de Siyaset Bilimi’nin Bilim Olmasına Yol Açan Bir Akademisyenin Portresi”, Pınar Uyan Semerci, Boğaç Erozan, Nihal İncioğlu (Derleyenler), *Siyasetin Bilimi: İlder Turan’a Armağan*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, s. 15-18.
- Kalfa, Ceren (2011). “Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişimi ve Kimlik Tartışmaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), s. 403-417.
- Kapani, Münci (2001). *Politika Bilimine Giriş, 12. Basım*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Kapucu, Naim (2015). “Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yönetimi Eğitimi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 203-226.
- Karacan, Nuri (1972). “Türkiye’de Mikro İktisat ve Makro İktisat Öğretimi Üstüne Bazı Düşünceler ve Öneriler”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, ODTÜ, Ankara, s. 96-106.
- Karacaoğlu, Kübra (2015). “Ergun Özbudun” Esmer, Yılmaz, Akça, Çiğdem ve Okçuoğlu, Bahar Ayça (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 33-58.
- Karahanogulları, Onur (2005). *Türkiye’de İdari Yargı Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Karakuş, Turgut (2014). *16. Yüzyıl Osmanlı Devlet Yönetim Sisteminde Enderun Saray Mektebi’nin Yeri ve Yönetim Sistemi Üzerindeki Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karasu, Koray (2001). *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Ankara. Basılı Yüksek Lisans Tezi, Ankara. Ankara Üniversitesi, SBF, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, 1999).
- Karasu, Koray (2004). “Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenine İlişkin Bir Not”, Uğur Ömürgönülşen ve M. Kemal Öktem (Yayına Hazırlayanlar), *II. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR -2): Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 225-242.
- Karatepe, Şükrü (1993). *İdare Hukuku*, Üniversite Kitabevi, İzmir.
- Karkın, Naci (2007). “Lisans Düzeyindeki Kamu Yönetimi Kitaplarının Görsel Açından İçerik Analizleri”, Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner (Editörler), *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 305-316.
- Karkın, Naci ve Özdeşim İkiz, Özlem (2015). “Kamu Yönetimi Alanında Lisans Ders Kitaplarının Görsel İçerik Analizleri”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 379-402.

- Karkın, Naci ve Özgür, Hüseyin (2012). “Türkiye’nin Yönetimsel Düzeninde E-Devletten E-Yönetişime Geçiş”, Mehmet Zahid Sobacı ve Mete Yıldız (Editörler), *E-Devlet: Kamu Yönetimi-Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Bölüm 4, s. 85-102.
- Kartal, Kemal (2001). “Hatır Odağı Bir Bilim Adamına Armağan”, *Cevat Geray’a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği, Ankara, s. 31-50.
- Kartal, Kemal (2007) “Türkiye’nin Ulusal Amaçları Olan Bilim İnsanı Olmak Prof. Dr. Ruşen Keleş’e İnönü Üniversitesi’nden Bir Ses”, Ayşegül Mengi (Editör), *Kentbilime Adanan Yaşam: Ruşen Keleş*, İmge, Ankara, s. 165-197.
- Kartal, Kemal ve Şengül, Mihriban (2001). “İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde ÇED Dersinin Okutulması Gerekliliği İnönü Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Örneği”, *Cevat Geray’a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği, Ankara, s. 521-542.
- Katrinli, Alev Ö. Özmen ve Arbak, Yasemin (1995). “Kamu Yönetimi Disiplininde Yöntem”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri, I. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 31-36.
- Kavanagh, Dennis (2003). “British Political Science in the Inter-War Years: The Emergence of the Founding Fathers”, *The British Journal of Politics & International Relations*, 5 (4) p. 594-613.
- Kaya, Yahya Kemal (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika, Eğitim, Kalkınma, Geliştirilmiş 4. Baskı*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kaya, Yahya Kemal (1995). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimi”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 249-269.
- Kayak, Sevgi (2012). “Kuruluşundan Bugüne İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde Roma Hukuku Dersleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 70, Sayı 1, “Dünden Bugüne İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Tarihi Semineri” Bildirileri, 26.04.2011, s. 453-463.
- Kaynaradağ, Arslan (1994). “Armağan Geleneği ve Armağanın Kitaplaşması”, N. Serpil Altunek, Suavi Aydın, İsmail H. Demirdöven (Yayına hazırlayanlar), *Humana: Bozkurt Güvenç’e Armağan*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, s. 1-8.
- Kayra, Erol (2006). “Göktaş’a Zamanın Penceresinden Tatlı Bir Bakış”, Zerrin Toprak, Bilal, Eryılmaz, Hüseyin Gül (Editörler), *Prof. Dr. Mehmet Ali Göktaş’a Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, İzmir, s. 1-2.
- Keleş, Ruşen (1987). “Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi”, *Türkiye’de Kentbilim Eğitimi*, (Derleyen), Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, SBF İskan ve Şehircilik Araştırma Merkezi, Ankara, s. 175-183.
- Keleş, Ruşen (1987). “Sonuç”, Ruşen Keleş (Yayıma Hazırlayan), *Türkiye’de Kentbilim Eğitimi*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, SBF İskan ve Şehircilik Araştırma Merkezi, Ankara, s. 225-230.
- Keleş, Ruşen (2010). “Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım”, M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Eşki Uğuz (Editörler), *Yönetişim: Kuram Boyutlar Uygulama*, Çizgi, Konya, s. 57-71.

- Keleş, Ruşen (Yayıma Hazırlayan) (1987). *Türkiye’de Kentbilim Eğitimi*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, SBF İskan ve Şehircilik Araştırma Merkezi, Ankara.
- Kemaghan, Kenneth (1982). “Canadian Public Administration: Progress and Prospects”, *Canadian Public Administration*, 25 (4) p. 444-456.
- Kemaghan, Kenneth, and Siegel, Davis (1995). *Public Administration in Canada, Third Edition*, Nelson, Toronto.
- Kemaghan, Kenneth, and Charih, Mohamed (1997). “The challenges of change: Emerging issues in contemporary public administration”, *Canadian Public Administration*, 40 (2), p. 218-233.
- Kenny, Michael (2004). “The Case for Disciplinary History: Political Studies in the 1950s and 1960s”, *The British Journal of Politics & International Relations*, 6 (4), p. 565-583.
- Kerrigan, John. E., and Luke, Jeffrey S. (1989). “Public Administration Education in the Third World: Problems and Opportunities”, *Review of Policy Research*, 8 (4) June, Symposium: Teaching Public Policy and Administration, p. 904-912.
- Keskin, Nuray E. (2005). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Disiplininin Köken Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, 39 (2), s. 1-28.
- Keskin, Nuray E. (2008). “Türkiye’de Yönetim Biliminin Gelişimi: 1870-1910”, *Amme İdaresi Dergisi*, 41 (4), s. 1-25.
- Kışlalı, A. Taner (2007). *Siyaset Bilimi, 12. Baskı*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kiriş, Hakan Mehmet ve Gül, Hüseyin (2017). “Büyük Veri Analizi Temelinde Türkiye’de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) ile Kamu Yönetimi (KY) Bölümleri Sıralaması ve Değerlendirmesi”, *SDÜ, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, KAYFOR15 Özel Sayısı, s. 2109-2131.
- Kocaoğlu, Mustafa ve Özmen, Z. N. (2019). “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Eğitimi Ve Personel İstihdam Etme Usullerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Üzerinden Değerlendirilmesi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLVI, 2019/1, s. 241-266. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/748787>
- Koçer, Hasan Ali (1991). *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kongar, Emre (2000). “Kıray’ın 1997 Tarihli Bir El Yazması Üzerine Notlar”, Fulya Atacan, Fuat Ercan, Hatice Kurtuluş ve Mehmet Türkay (Yayıma Hazırlayanlar), *Mübeccel Kıray İçin Yazılar*, Bağlam, İstanbul, s. 293-305.
- Köklü, Aziz (1966). “Önsöz”, Metin Heper (Eser sahibi), *Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası: 1958-1966*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın No. 214-196, Ankara, s. IX-X.
- Köklü, Aziz (1966). “Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Aziz Köklü’nün 4 Aralık 1966 Günü Mülkiyenin 107. Kuruluş Yılı Dönümü Dolayısıyla Yaptığı Konuşma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 21 (4), s. 1-6.
- Köklü, Aziz (1967). “Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Aziz Köklü’nün 4 Aralık 1967 Günü Mülkiyenin 108. Kuruluş Yılı Dönümü Dolayısıyla Yaptığı Konuşma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 22 (4), s. 1-6.

- Köseoğlu, Özer (2011). “Öğretim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme”, Onur Ender Aslan ve diğerleri (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR 2010: Kamu Yönetimi ve Teknoloji*, TODAİE, Ankara, s. 522-539.
- Köseoğlu, Özer (2012). “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Eğitim Politikaları Bağlamında E-Öğrenme”, Mehmet Zahid Sobacı ve Mete Yıldız (Editörler), *E-Devlet: Kamu Yönetimi-Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler*, Nobel, Ankara, IV. Kısım, Bölüm 1, s. 407-428.
- Köseoğlu, Özer ve Duygu Demiroglu Duyar (2017). “Kongre Bildirileri Üzerinden Yöntem Sorununu Anlamak: KAYFOR Örneği”, *Amme İdaresi Dergisi*, 50 (3), s. 183-211.
- Kulaç, Onur (2016). *Bir Kamu Politikası Çözümlemesi: Türkiye’nin Yurtdışı Lisansüstü Burs Politikası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Denizli.
- Kurban, Samed (2016). “Tanzimat Sonrası Dönemden Günümüze Üst Düzey Yönetici Eğitimi”, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1) Aralık, s. 71-81.
- Kuruç, Bilsay (2009). “Bilsay Kuruç ile Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Nur Nihan Onay (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 78-89.
- Kut, Şule (2015). “Hocam, Başkanım, Rektörüm ...”, Pınar Uyan Semerci; Boğaç Erozan, Nihal İncioğlu (Derleyenler), *Siyasetin Bilimi: İlder Turan’a Armağan*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, s. 11-14.
- Kuyaksil, Ali (2006). *Türkiye’de Siyaset Biliminin Gelişimi ve Bir Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya*, Basılı Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Malatya.
- Kuyaksil, Ali (2014). *Türkiye’de Siyaset Biliminin Gelişimi ve Tarık Zafer Tunaya*, Orion Kitabevi, Ankara.
- Lambie, Morris B. (Editor) (1935). *Training for the Public Service*, Public Administration Service / Public Administration Clearing House, Chicago.
- Larsen, William F. (1971). *Amme İdaresi Seçme Yazıları*, Gülgün Avcıoğlu (Çeviren), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Özel Seri Yayın No, DPT: 61-KD: 25, Ankara.
- Laudicina, V. Eleanor (2006). “A History of Pedagogy in Public Administration”, Jack Rabin, W. Bartley Hildreth, and Gerald J. Miller (Editors), *Handbook of Public Administration, Third Edition*, CRC is an imprint of the Taylor & Francis Group, Boca Raton - Florida, London, New York, Chapter 19, p. 723-755.
- Leblebici, Doğan Nadi (2001). “Disiplin ve Uygulama Açısından Kamu Yönetiminin Kimlik Krizine Yeni Bir Bakış”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), s. 15-24.
- Leblebici, Doğan Nadi (2004a). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretiminin Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyinde İncelenmesi”, Uğur Ömürgönülşen ve M. Kemal Öktem (Yayına Hazırlayanlar), *II. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR -2): Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 92-119.

- Leblebici, Doğan Nadi (2004b). “Kamu Yönetimi: Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi”, M. Kemal Öktem ve Uğur Ömürgönülşen (Editörler), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları*, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 7-25.
- Lipson, Leslie (1986). *Politika Biliminin Temel Sorunları*, 4. Baskı, Tuncer Karamustafaoğlu (Çeviren), Birlik Yayınları, Ankara.
- Mackenzie, W.J.M. (1951). “The Study of Public Administration in the United States”, *Public Administration*, 29 (2) June, p. 131-143.
- Malche, Albert (1939). *İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor*, İstanbul.
- Mardin, Şerif (2015). “Şerif Mardin”, Yeşim Pekiner (Mülakatı gerçekleştiren), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça, Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yöne Verenler Kuram, Yöntem ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 266-292.
- Meray, Seha L. (1954a). “Halk Efkari ve Yoklanması”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 9 (3), s. 256-303.
- Meray, Seha L. (1954b). “La Haye’deki Bazı Enstitülerde Tetkikler”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 9 (3), s. 304-312.
- Meray, Seha L. (1967). “Kamu Personelinin Yetiştirilmesi ve Üniversite Programları”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 45-88.
- Mihçioğlu, Cemal (1957). “Türkiye’de Amir ve İdarecilerin Hizmet İçinde Yetiştirilmesi ile İlgili Çalışmalar”, *Ankara Üniversitesi (AÜ) S.B.F. Dergisi*, 12 (2), s. 146-152.
- Mihçioğlu, Cemal (1967). “Cemal Mihçioğlu”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 135-139.
- Mihçioğlu, Cemal (1968). “Türkiye’de Yüksek Kademe Yöneticilerinin Eğitimi”, *AÜ S.B.F. Dergisi*, 23 (2), s. 39-71.
- Mihçioğlu, Cemal (1972). *Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin – Siyasal Bilgiler Fakültesi Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi AÜ SBF Yayın No. 336, Ankara.
- Mihçioğlu, Cemal (1988). *Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, Ankara Üniversitesi SBF, No. 568, Ankara.
- Mısır, Mustafa Bayram (2012). “Siyaset Bilimi ve Hukuk”, Gökhan Atılğan ve E. Atilla AYTEKİN (Hazırlayanlar), *Siyaset Bilimi: Kavramlar İdeolojiler Disiplinlerarası İlişkiler*, Yordam, İstanbul, s. 451-462.
- Mosca, Gaetano (2005). *Siyaset Biliminin Temelleri*, Hasan İlhan (Çeviren), Alter Yayınları, Ankara.
- Mosher, Frederick C. (1994). “Introduction: The American Setting”, Frederick C. Mosher (Editor), *American Public Administration: Past, Present and Future*, Seventh Printing, Tuscaloosa, Alabama, University of Alabama Press, p. 1-10.
- Munyar, Vahap (2019). “İtin Kursağı Yağ Götürür Mü”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 2019, Köşe Yazısı. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/vahap-munyar/itin-kursagi-yag-goturur-mu-41081370>

- Mutlu, Latif (1997). *Eğitim Düşünceleri: Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim*, Ana Yayıncılık, İstanbul.
- Nettle, Denis Jon (2014). “Issues of management identity: Attitudes to management within the Australian Institute of Management, 1940–73”, *Business History*, 56 (2), s. 287-313.
- Neyzi, Nezh (1967). “Sevk ve İdare Eğitimi”, *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul, s. 370-391.
- Noe, Raymond A. (1999). *İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Gelişimi*, Beta, İstanbul.
- O’Leary, Rosemary; Jurkiewicz, Carole L., and Giacalone, Robert A. (2000). “Through the Lens Clearly: Using Films to Demonstrate Ethical Decision-Making in the Public Service”, *Journal of Public Affairs Education*, 6 (4), p. 257-265.
- Oğuz, Orhan (2010). “1980-2000 Yılları Arasında Türk Romanında Çağdaşlaşma Ve Eğitim Sorunu”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), s. 310-330.
- Oğuzman, M. Kemal (1954). “Fakülte Haberleri (1.7.1953-31.12.1953)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 19 (3-4), s. 1077-1082.
- Okcu, Murat (2002). *Public Administration and Ethics: Perennial Questions*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Okcu, Murat, Parlak Bekir ve Akman, Elvettin (Editörler) (2015). *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa.
- Okcu, Murat; Aktel, Mehmet ve Kerman, Uysal (2007). “İki Süreci Anlamak: Kamu Yönetiminde Küreselleşme ve Avrupalılaşma”, Abdullah Yılmaz ve Yavuz Bozkurt (Editörler), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 43-67.
- Okcu, Murat; Kocaoğlu, Mustafa ve Akman, Elvettin (2015). “Kamu Yönetimi Lisans Eğitiminde Öğrenci Unsuru ile Alakalı Temel Soru(n)lar Üzerine Karşılaştırmalı Bir Ön-Çalışma”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 403-430.
- Oktay, Ercan; Zeren, Halim Emre ve Sevinç, Ecem Buse (2015). “Dünyada Başlıca Kamu Yönetimi Okulları: ENA, ENAP, EKDDA, INAP ve TODAİE Karşılaştırması”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 161-188.
- Okuyucu, Aras ve Yıldız, Mete (2017). “Woodrow Wilson ve Max Weber Hollywood’da: Kamu Yönetimi Eğitiminde Filmlerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme”, Murat Okçu ve Hüseyin Gül (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR 2017: Kamu Yönetimi ve Kamu Politikasında Dijitalleşme*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, s. 59-60.
- Oldfield, Chrissie and van den Berg, Mireille (2013). “Reflecting the context of MPA education in the time of economic crisis in public sectors in Britain and the Netherlands”, *Teaching Public Administration*, 31 (1), p. 135-145.

- Olshfski, Dorothy (1994). "Teaching Public Administration by Exploiting Managerial Experience", *PS: Political Science and Politics*, 27 (1) March, p. 57-71.
- Oluç, Mehmet (1972). "İşletme Fakültesinin Kuruluş ve Gelişmesi", *İşletme Fakültesi Dergisi*, 1 (1), s. 1-14.
- Oluç, Mehmet (1973). "Türkiye'de İşletmecilik Eğitimi ve Öğretiminin Tarihçesi", *Sevk ve İdare Dergisi*, 8 (63) Kasım, s. 9-13.
- Onaran, Oğuz (1967). *Yönetici Sınıfın Eğitimi: Belçika, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de*, TODAİE, Ankara.
- Onder, Murat and Brower, Ralph S. (2013). "Public Administration Theory, Research, and Teaching: How Does Turkish Public Administration Differ?", *Journal of Public Affairs Education*, 19 (1), p. 117-139.
- Orhan, Gökhan (2018). "Sunuş" Veysel Erat, Cengiz Ekiz ve İbrahim Arap (Derleyenler), *Quo Vadis: Kamu Yönetimi*, Nika Yayınevi, Ankara, s. 17-19.
- Ortaylı, İlber (2008). *Zaman Kaybolmaz: İlber Ortaylı Kitabı*, Nilgün Uysal ve Levent Cinemre (İlber Ortaylı ile söyleşiyi gerçekleştirenler), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Osmanağaoğlu Karahasanoğlu, Cihan (2012). "Ömer Lütfi Barkan ve Türk Hukuk Tarihi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70, Sayı 1, "Dünden Bugüne İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Tarihi Semineri" Bildirileri (26.04.2011), s. 413-439.
- Osmanağaoğlu, Cihan (2007). "Mahmud Fuad'ın Fransa'da Bir Mekteb-i Hukuk" Adıyla Yayınlanmış Yazısının Transkripsiyonu, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 65 (2), s. 223-233.
- Ozankaya, Özer (1977). "Kamu Yöneticilerinin Eğitimi ve Yetişmesinde Toplum Bilimler Öğretiminin Yeri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ord. Prof.Dr. Sıddık Sami ONAR Armağanı*, İstanbul, s. 617-628.
- Ozankaya, Özer (1989). "Siyasal Bilgiler Fakültesi Tarihinden Bir Belge", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 44 (1), s. 11-15.
- Öktem, Kemal ve Ömürgönülşen, Uğur (Editörler) (2004). *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları*, İmaj, Ankara.
- Öktem, M. Kemal ve Yaralı Akaya, Aysun (2007). "Kamu Yönetiminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı Üzerine Bir Eleştiri", A. Göktürk, M. Özfidaner ve G. Ünlü (Editörler), *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR IV): Kuramdan Uygulamaya (Yönetim ve Reform)*, 8-10 Kasım 2006, Muğla Üniversitesi, Muğla, s. 387-402.
- Ömürgönülşen, Uğur (2004a). "Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşümün Türkiye'deki Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları", Uğur Ömürgönülşen ve M. Kemal Öktem (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR – II: II. Kamu Yönetimi Forumu: Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye'de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 120-165.
- Ömürgönülşen, Uğur (2004b). "Türkiye'de Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Öğretiminin Kurumsal Gelişimi ve Sorunları", M. Kemal Öktem ve Uğur

- Ömürgönülşen (Editörler), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları*, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 27-83.
- Ömürgönülşen, Uğur (2007). “Türkiye’de Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretiminde Yakın Dönemde Yaşanan Gelişmeler (1982-2006)”, A. Göktürk, M. Özfidaner ve G. Ünlü (Editörler), *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR IV): Kuramdan Uygulamaya (Yönetim ve Reform)*, 8-10 Kasım 2006, Muğla Üniversitesi, Muğla, s. 361-386.
- Ömürgönülşen, Uğur (2010). “Türkiye’de Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretiminde Yakın Dönemde Yaşanan Gelişmeler: Mevcut Durum, Sorun Alanları Ve Gelişme Eğilimleri”, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 65 (3), s. 123-161.
- Öner, Necati (2012). *Tanzimattan Sonra Türkiye’de İlim ve Mantık Anlayışı, 2. Baskı*, Divan, Ankara.
- Özacit, Burcu (2017). *Türkiye’de Kamu Politikası Çalışmalarının Amme İdaresi Dergisi’nde Yayımlanan Makaleler Üzerinden Analizi (1968-2015)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Özbudun, Ergun (2015). “Ergun Özbudun”, Kübra Karacaoğlu (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 33-58.
- Özdemir, Şennur (2005). “Sosyal Bilimlerde Mülkiye Ekolü”, *Mülkiye Dergisi*, 29 (247), s. 141-157.
- Özen Aytemur, Janset (2007). 1930-1945 Yılları Arasında Türk Yönetim Düşüncesi: Sümerbank Örneği Üzerinden Tarihsel Bir Çözümleme, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Antalya.
- Özen, Şükrü (1995). “Kamu Yönetimi Yazınımız ve Örgütler-Yönetim Çalışma Alanı: Tehlikeli İlişkiler?”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri, I. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 71-96.
- Özen, Şükrü ve Kalemci, Arzu (2009). “Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’nin Doğuşu, Kurumsallaşması ve Alana Etkileri”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1), s. 79-112.
- Özer, Cevat (1995). “TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programının Gelişimi ve Mezunlar Araştırması”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 339-351.
- Özer, İnan (2014). “Önsöz”, H. Aliyar Demirci, İsmet Parlak ve Nigar Değirmenci (Editörler), *Siyaset Bilimi Araştırmaları: Teori ve Türkiye Uygulamaları*, Seçkin, Ankara, s. 7-8.
- Özer, M. Akif (2006). “Kamu Yönetiminde Kimlik Bunalımı Üzerine Değerlendirmeler”, *Sayıştay Dergisi*, 61, s. 3-22.
- Özgür, Hüseyin ve Azaklı, Sedat (2001). “Hizmet Öncesi Mahalli İdareler Eğitimi Üzerine Düşünceler: Türkiye’deki Mahalli İdareler Önlisans Programları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10 (3), s. 52-85.

- Özgür, Hüseyin (2015). “Yerel Yönetimler ve Kent Yönetimi Eğitimi”, *SDÜ Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, 12-14 Kasım 2015, SDÜ Konukevi, Isparta, Çoğaltma.
- Özgür, Hüseyin ve Çiğeroğlu Öztepe, Mısra (2015). “Dünya’da Kamu Yönetimi Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 247-296.
- Özgür, Hüseyin (2017). “[Kamu Yönetiminde] Dijital Kaynak Taraması”, *KAYFOR 15: Dijital Çağda Kamu Yönetimi ve Politikaları*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta, Yayınlanmamış Tam Metin Seminer, Çoğaltma.
- Özgür, Hüseyin ve Çiçek, Saynur (2017). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretiminde Teknoloji: Gelişmeler, Eğilimler ve Sorunlar”, *KAYFOR 15: Dijital Çağda Kamu Yönetimi ve Politikaları*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta, Yayınlanmamış Tam Metin Bildiri, Çoğaltma.
- Özkal Sayan, İpek (2009). “Türkiye’de Kamu Personel Sistemi: İdari, Askeri, Akademik, Adli Personel Ayrımı” *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 64, Sayı 1, s. 201-245.
- Özman, Aylin ve Coşar, Simten (2001). “Siyasal Tahayyülde Devletin Belirleyiciliği: Metin Heper Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4 (16), s. 81-95.
- Özşen, Tayfun (2004). “I. Kamu Yönetimi Çalıştayı ve I. Kamu Yönetimi Forumu’nun Değerlendirilmesi”, Uğur Ömürgönülşen ve M. Kemal Öktem (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR – II: II. Kamu Yönetimi Forumu: Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 7-30.
- Öztaş, Nail (2009). “Kamu Yönetimi Eğitimi ve Yazınının Sorunları”, *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt XI, Sayı 1, s. 73-81.
- Parlak, Bekir (2015). “Kamu Yönetimi Eğitiminin Tarihsel Kökenleri”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 53-75.
- Parsons, Wayne (2007). “Policy Analysis in Britain”, Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney (Editors), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*, Taylor and Francis, Boca Raton, Florida, Chapter 35, p. 537-552.
- Payashoğlu, Arif T. (1967). “Hizmete Yeni Alınan Üniversite Mezunlarının Durumu”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı (Raporlar ve Tartışmalar)*, Ankara Üniversitesi, SBF Yayını, Ankara, s. 159-168.
- Payashoğlu, Arif T. (1977). “ODTÜ-İdari İlimler Fakültesi Amme İdaresi Bölümü Mezunları Üzerinde Bir İnceleme”, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gelişme Dergisi*, 14 (77), s. 49-69.
- Payashoğlu, Arif T. (1996). *Türk Yükseköğretiminde Bir Yeniliğin Tarihi: Barakadan Kampusa, 1954-1964*, ODTÜ, Ankara.

- Payashlıoğlu, Arif T. ve Frey, Frederick W. (1958). “Babalarının Mensup Olduğu Meslekler Bakımından Siyasal Bilgiler Fakóltesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 13 (3), s. 225-243.
- Peachment, Allan (2000). “Public Administration in Australia: The Changing Paradigm”, Stuart S. Nagel (Editor), *Training Public Administrators around the World*, Westport, Connecticut, Quorum Books, Greenwood Publishing Group, p. 11-32.
- Peker, Ömer (1995). *Yönetici Eğitimi*, TODAİE, Ankara.
- Polatoğlu, Aykut (1994). “Türk Kamu Yönetiminde Bilgisayar Kullanma Alanları ve Sorunları”, *Amme İdaresi Dergisi*, 27, s. 63-81.
- Porter, Theodore M. (1986). *The Rise of Statistical Thinking, 1820-1900*, Princeton University Press, Princeton.
- Qureshi, Anwar (1970). “Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ve Amerika, İngiltere ve Pakistan’da Yönetici Yetiştirme Programları”, Cemil Cem (Çeviren), *Amme İdaresi Dergisi*, 3 (4) Aralık, s. 99-108.
- Qureshi, Anwar (1971). “R.C.D. Yönetim Potansiyelinin Geliştirilmesi”, Cemil Cem (Çeviren), *Amme İdaresi Dergisi*, 3 (4) Eylül, s. 116-124.
- Ramazanoğlu, Ahmet A. (1975). “Türkiye’de Akademik Öğretim Dışında Kalan Sevk ve İdarecilik Eğitimi ve Sevk ve İdare Müşavirliği Uygulamaları ile İlgili Araştırma Raporu”, Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı (SİEV) ile Türk Sevk ve İdare Derneği (TSİD) (Düzenleyenler), *Türkiye’de Sevk ve İdarecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkanları: Konferans Notları ve Tartışmalar*, 6 Aralık 1974, İstanbul: SİEV–TSİD Ortak Yayını, Ankara, s. 69-88.
- Ramos, Guerreiro A. (1981). *The New Science of Organizations*, University of Toronto Press, Toronto.
- Reisoğlu, Safa (1967). “Safa Reisoğlu”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 121-125.
- Reyes, Danilo de la Rosa (2014). “Revisiting The Indigenization Challenge: Towards an Agenda for Asian Public Administration?”, *the 2014 World Conference for Public Administration (WCPA) on “Public Administration & Happiness: Humanity-Centered Policy and Politics*, organized by the Korean Association for Public Administration, Daegu, Korea, June 25-27, 2014.
- Rhodes, R.A.W., Dargie, Charlotte, Melville, Abigail and Tutt, Brian (1995). “The state of public administration: A professional history, 1970-1995”, *Public Administration*, 73, p. 1-15.
- Riggs, W. Fred (1963). “Mukayeseli Amme İdaresi Çalışmalarındaki Akımlar”, Çeviren: Oğuz Onaran, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 18 (1), s. 317-331.
- Sahillioğlu, Halil (1972). “İktisat Öğretiminde İktisat Tarihi”, Fikret Görün (Derleyen), *Türkiye’de Okutulan İktisat Üzerine*, Ankara: ODTÜ, s. 134-145.
- Saklı, Ali Rıza (2013). “Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Çıkış Yolu Arayışları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), s. 145-171.

- Saklı, Ali Rıza (2013). “Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenleri: Prusya Ekolü”, *Ege Akademik Bakış*, 13 (3), s. 285-294.
- Sarç, Ömer Celal (1967). “Türkiye’de Yüksek Öğretim”, *Ekonomik Gelişmeyi Hızlandıran Etken Olarak Eğitim*, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İstanbul, s. 99-115.
- Sargut, A. Selami (1998). “İşletme Yönetimi”, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim*, TÜBA, Ankara, s. 77-95.
- Sargut, A. Selami (2009). “Türkiye’de İşletme Yönetimi Eğitiminin Kurumsal Çerçevesi: Çeşitlilikten Eşbiçimliliğe”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4 (1), Nisan, s. 51-63.
- Sarıbay, Ali Yaşar ve Süleyman Seyfi Ögün (1998). *Bir Politikbilim Perspektifi*, Asa Kitabevi, Bursa.
- Sarıca, Ragıp (1988). “Bir Diploma Öyküsü”, *İstanbul Üniversitesi, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 9 (1-3) Armağan Özel Sayısı, s. 1-10.
- Savcı, Bahri (1961). “Milletlerarası Siyasi İlimler Derneği’nin Beşinci Dünya Kongresi” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 16 (3), s. 131-137.
- Savcı, Bahri (1963). “Bir Siyasi Eğitimin Unsurları, Prensipleri”, *SBFO Dergisi*, XVIII, Sayı 3-4, Eylül-Aralık, s. 61-69.
- Savcı, Bahri (1967). “Bahri Savcı”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF yayını, Ankara, s. 126-129.
- Sayar, Nihad (1967). “Kamu Personelinin Eğitiminde İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin Rolü”, *Kamu Personelinin Eğitimi Konferansı: Raporlar ve Tartışmalar*, 30 Mayıs – 2 Haziran 1966, Ankara Üniversitesi SBF, Ankara, s. 103-116.
- Sayarı, Sabri (2015). “Sabri Sayarı”, Selma Bardakçı (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 237-265.
- Schachter, Hindy Lauer (2007). “When Political Science Championed Public Service Training the American Political Science Association Campaign for Professional Public Administration”, *The American Review of Public Administration*, 37 (3), p. 362-375.
- Seçkiner, Ezgi ve Yıldız, Mete (2012). “Kamu Yönetimi Alanında Düzenlenen Bilimsel Toplantıların Gelişimi ve Kurumsallaşması Süreci: Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) Örneği”, *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, s. 110-137.
- Semiz, Yaşar ve Kuş, Recai (2004). “Osmanlı’da Mesleki Teknik Eğitim. İstanbul Sanayi Mektebi 1869-1930”, *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, s. 272-295.
- Serinkan, Celalettin ve Esin Barutçu (2006). “Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), s. 317-339.
- Sevk ve İdare Dergisi (1973). “Türkiye’de Sevk ve İdarecilerin Yetiştirilmesi”, *Sevk ve İdare Dergisi*, 61, Özel Sayı.

- Sevük, Suha (1996). “Önsöz”, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Türk Yükseköğretiminde Bir Yeniliğin Tarihi Barakadan Kampusa 1954-1964*, ODTÜ, Ankara, s. V-VI.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet (1995). “Türkiye’de Yönetim Tarihi Araştırmalarının Gelişimi ve Durumu (Osmanlı Dönemi)”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 337-344.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet (1995). “Yönetim ve Tarih Grup Raporu”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 335-336.
- Sezen, Seriyeye (1995). “Kamu Yönetimi Öğretimi: Özellikler ve Sorunlar Grup Raporu”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt II*, TODAİE, Ankara, s. 245-247.
- Sezgin, Ömer; Kaya, Raşit ve Oktay, Cemil (2009). “Siyaset ‘İyi Yönetimi Mutlu Toplumun’ Arayışdır”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı, 40, s. 77-107.
- Simon, Herbert A. (1985). “Human nature in politics: The dialogue of psychology with political science”, *American Political Science Review*, 79 (2), p. 293-304.
- Simon, Herbert A., Smithburg, Donald W., Thompson, Victor A. (1980). *Kamu Yönetimi*, Cemal Mihçioğlu (Çeviren), Ankara Üniversitesi, SBF, Ankara.
- Soysal, Mümtaz (2009). “Mümtaz Soysal ile Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşi), Çağlar Ezikoğlu (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 90-97.
- Sturm, Albert Lee ve Mihçioğlu, Cemal (1959). *Türk Amme İdaresi Bibliyografyası: 1928-1957 (Seçme ve Notlu)*, SBF Yayınları, İdari İlimler Enstitüsü, Ankara.
- Sur, F. Hakkı (1949). “Maliye Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (2-4), s. 246-278.
- Suzuki, Tadashi (2013). “Osmanlı Paşalarının Mahiyetindeki Değişim: Mukayeseli Tarih Bakımından Bir Değerlendirme”, *Osmanlı Araştırmaları*, 41, s. 219-230.
- Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü (2015). *Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı: Tartışma Oturumları ve Özet Sonuç Raporu*, 13 Kasım 2015, Isparta, Çoğaltma.
- Sürgit, Kenan (1968). “TODAİE Mezunları Araştırması”, *Amme İdaresi Dergisi*, 1 (3-4), s. 3-38.
- Sürgit, Kenan (1970). “Yüksek Yöneticilerin Yetiştirilmesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 3 (1), s. 16-31.
- Szyliowicz, Joseph S. (1971). “Elite recruitment in Turkey: The role of the Mülkiye”, *World Politics*, 23 (3) April, p. 371-398.
- Şahin, Cemalettin (2001). *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)*, Gündüz, Ankara.
- Şanlı Karaaslan, Halise (2011). “Basında ve Mecliste 1948 Tasfiyesine İlişkin Tartışmaların Söylemi”, *Kültür ve İletişim*, 14 (1) Kış, s. 105-133.
- Şanlı Karaaslan, Halise (2015). “The Historiography of Public Relations in Turkish Public Relations Books”, *İLETİ-Ş-İM*, 23, p. 135-149.
- Şaylan, Gencay (1996). “Bağımsız Bir Disiplin Olarak Kamu Yönetimi: Yeni Paradigma Arayışları”, *Amme İdaresi Dergisi*, 29 (3) Eylül, s. 3-16.

- Şen, Mustafa Lütfi (1992). *Türk Kamu Yönetiminde Eğitim-İstihdam İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Şenel, Alaeddin (2009). “Alaeddin Şenel İle Söyleşi” (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Kübra Ceviz (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 98-118.
- Şengül, Ramazan (2009). “Kamu Yönetiminde Yüksek Yöneticilerin Yetiştirilmesinde Okul Modeli: Fransa’da ENA Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, s. 291-297.
- Şenses, Fikret (2013). “İlhan Tekeli ve Selim İlkin’in Türkiye’de Yükseköğretim ile İlgili Çalışmaları”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 40 (2), s. 339-371.
- Tabak, Akif; Barbak, Ahmet ve Öztürk, Talih (2016). “Kamu Politikası Disiplininin Kavramsal Gelişimini Bibliyometri Kullanarak Anlamak Mümkün Mü?: 1980-2014 Döneminin Bilimsel Haritalama Analizi”, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), s. 117-143.
- Taguiri, Renate ve Baransel, Atilla (Derleyenler) (1966). *Organizasyonların Beşeri Yönü, Cilt I*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları adına Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul.
- Taguiri, Renate ve Baransel, Atilla (Derleyenler) (1967). *Organizasyonların Beşeri Yönü, Cilt II*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları adına Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul.
- Tahtalıoğlu, Hava ve Özgür, Hüseyin (2019). “Kamu Personel Yönetimi Dersinin İnsan Kaynağını Etkin Kullanma Yeterliliği Açısından Değerlendirilmesi”, *KAYFOR 16: Kamu Yönetimi Eğitimi*, 21-23 Şubat 2019, Nuh Naci Yazgan (NNY) Üniversitesi, Kayseri, Yayınlanmamış Tam Metin Bildiri, Çoğaltma. <http://kayfor.nny.edu.tr/bilimsel-program.html>
- Tanilli, Server (1979). *Uygarlık Tarihi, Ders Notları*, Yalkın Ofset, Teksir Kitap, İstanbul.
- Tanilli, Server (2013). *Uygarlık Tarihi, 29. Baskı*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- Tek Turan, Hande (2015). “Fransa’da Kamu Sektörüne Yönetici Yetiştiren Başlıca Kurumlar”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 189-202.
- Tekeli, İlhan (2007). “Cumhuriyet Öncesinde Üniversite Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gerçekleştirilmesinde Alınan Yol”, Namık Kemal Aras, Emre Dölen ve Osman Bahadır (Editörler), *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861–1961)*, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Ankara, s. 19-51.
- Tekeli, İlhan (2009). “Arkadaşım Tansı Şenyapılı ve Bilimsel Çalışmaları”, Serap Kayasü, Oğuz Işık, Nil Uzun, Ebru Kamacı (Yayına Hazırlayanlar), *Gecekondu: Dönüşüm, Kent: Tansı Şenyapılı’ya Armağan*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Ankara, s. 1-23.
- Tekeli, İlhan (2009). “Değişmenin Sosyoloğu Mübeccel Belik Kıray”, Fulya Atacan, Fuat Ercan, Hatice Kurtuluş, Mehmet Türkay (Yayına Hazırlayanlar), *Mübeccel Kıray İçin Yazılar*, Bağlam, İstanbul, s. 9-40.

- Tekelioğlu, Osman (2018). *Türkiye’de Askeri Darbelerin ve Darbe Girişimlerinin Bürokrasi Üzerine Etkileri (1909-1980)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Denizli.
- Thompson, Frank J. (1979). *Classics of Public Personnel Policy, Second Edition, Review and Expanded*, Brooks/Cole Publishing Company, Pacific Grove, California.
- Thompson, Frank J. (1991). *Classics of Public Personnel Policy, Second Edition, Review and Expanded*, Brooks/Cole Publishing Company, Pacific Grove, California.
- Tickner, F.J. (1952). “İngiltere’de Memurların Eğitimi”, Çeviren: Cemal Mihçioğlu, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 7 (1), s. 266-265.
- Tickner, F.J. (1952). “Training in the British Civil Service”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 7 (1), s. 266-271.
- Timur, Taner (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*, İmge, Ankara.
- Timur, Taner (2009). “Mekteb-i Mülkiye, Modernleşme ve Özgürlük Kavgası 1859-1923”, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 181-216.
- TODAİE (1995). *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri*, Kasım 1995, TODAİE, Ankara.
- TODAİE (1997). *21. Yüzyılda Nasıl Bir Kamu Yönetimi Sempozyumu*, 7-9 Mayıs 1997, TODAİE, Ankara.
- Toprak, Binnaz (2015). “Binnaz Toprak”, Eren Özalay Şanlı (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 5-32.
- Toprak, Zerrin; Eryılmaz, Bilal, Gül, Hüseyin (Editörler) (2006). *Prof. Dr. Mehmet Ali Göktaş’a Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, İzmir.
- Tortop, Nuri (1968). *Amme İdaresi*, Şenyuva Matbaası, Ankara.
- Tortop, Nuri (1971). *Belediye Personelinin Eğitimi*, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara.
- Törenli, Nurcan (2012). “E-Devlet Kavramının Eleştirel Bir Analizi”, Mehmet Zahid Sobacı ve Mete Yıldız (Editörler), *E-Devlet: Kamu Yönetimi-Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler*, Nobel, Ankara, s. 599-622.
- Tunçay, Mete (1969). “Yavuz Abadan”, Nermin Abadan (Armağan Sekreteri), *Abadan’a Armağan*, Siyasal Bilgiler Fakültesi adına Sevinç Matbaası, Ankara, s. 1-14.
- Tuncay, Mete (2007). “Yapmam Gereken İşler Var... Bunun Huzursuzluğunu Duyuyorum”, (Mete Tuncay’la Söyleşi), Mehmet Ö. Alkan, Tanıl Bora, Murat Koraltürk (Söyleşiyi Gerçekleştirenler), Mehmet Ö. Alkan, Tanıl Bora, Murat Koraltürk (Derleyenler), *Mete Tuncay’a Armağan*, İletişim, İstanbul, s. 31-72.
- Tunçay, Mete (2009). “Mete Tunçay ile Söyleşi”, (Mülkiye Üzerine Söyleşiler), Okay Bensoy (Söyleşiyi Gerçekleştiren), *Mülkiye Dergisi*, 33 (265), s. 120-126.

- Tural, Erkan (2014). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitiminin TODAİE Tarihi: 1940-1990*, TODAİE, Ankara.
- Turan, İlder (1977). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, Birinci Baskı*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul.
- Turan, İlder (1997). “Siyasal Bilimler”, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim: Sosyal Bilimler*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, s. 183-202.
- Turan, İlder (2009). “Türkiye’de Siyasal Bilimin Gelişimi: Tarihçe ve Kurumsal Gelişmeler”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40, s. 13-29.
- Turan, İlder (2015a). “... Son Derece Vasata Doğru Giden Bir Akademik Ortam İçindeyiz”, Boğaç Erozan (Söyleşiyi Gerçekleştiren), Pınar Uyan Semerci, Boğaç Erozan, Nihal İncioğlu (Derleyenler), *Siyasetin Bilimi: İlder Turan’a Armağan*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, s. 19-52.
- Turan, İlder (2015b). “İlder Turan”, Selma Bardakçı (Mülakatı Yapan), Yılmaz Esmer, Çiğdem Akça ve Bahar Ayça Okçuoğlu (Editörler), *Türkiye’de Siyaset Bilimine Yön Verenler: Kuram, Yönetim ve Süreçler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayın No: 124, İstanbul, s. 160-191.
- Turc, Emil and Fouchet, Robert (2012). “Bridging the language-culture gap in providing continuing training for Chinese civil servants: Elements from a French experience”, *34th EGPA Annual Conference: Public Administration and Reforms in Times of Crisis*, Bergen, 5-8 September 2012.
- Turhan, Mehmet (2000). *Siyasal Elitler*, basım yeri yok, Gündoğan yayınları.
- Unat, İlhan (1965). “Siyasi İlimlerle Hukuk Arasındaki Münasebet ve Bir Siyasi İlimler Fakültesinde Hukuk Öğretiminin Mahiyeti, Muhtevası, Metodu”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 20 (3) s. 281-294.
- Unat, İlhan (1968). “Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İlhan Unat’ın 4 Aralık 1968 Günü Fakülte’nin 109 ncu Kuruluş Yıldönümü Dolayısıyla Yaptığı Konuşma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23 (4), s. 1-6.
- Unat, İlhan (1969). “İnsan Yavuz Abadan”, Nermin Abadan (Armağan Sekreteri), *Abadan’a Armağan*, Siyasal Bilgiler Fakültesi adına Sevinç Matbaası, s. XXXIII–XXVI.
- Urgan, Mina (2019). *İngiliz Edebiyatı Tarihi, 12. Baskı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Usta, Sefa ve Çelik, Vasfiye (2015). “Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası Kamu Yönetimi Eğitiminin Gelişimi”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 297-326.
- Usul, Ali Resul (2008). “Ergun Özbudun’un Türk Siyaset Bilimine Katkılarının Değerlendirilmesi”, Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Fuat Keyman (Editörler), *Prof. Dr. Ergun Özbudun’a Armağan*, Yetkin, Ankara, s. 1-15.
- Uyan Semerci, Pınar; Erozan, Boğaç ve İncioğlu Nihal (Derleyenler) (2015). *Siyasetin Bilimi: İlder Turan’a Armağan*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Ülken, Hilmi Ziya (1997). “Eğitim Krizinin Kökleri ve Üniversiteler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (2), s. 1-22.

- Üsdiken, Behlül (2003). “Türkiye’de İş Yapmanın ve İşletmenin Akademikleştirilmesi, 1930-1950”, *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 58 (1), s. 119-147.
- Üsdiken, Behlül (2009). “Bir Örgütsel Alanın Yeniden Şekillenışı: Türkiye’de İş Hayatına Yönelik Yüksek Öğretimde Değişim, 1955-1975”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 35 (Özel Sayı), s. 1-40.
- Üsdiken, Behlül ve Çetin, Dilek (1999). “Türkiye’de Akademik Dünyanın Yönetme İşine Yaklaşımında 1950’li Yıllarla Birlikte Ne Değişti?”, *Amme İdaresi Dergisi*, 32 (4), s. 47-65.
- Üsdiken, Behlül ve Erden, Zeynep (2001). “Örnek Alma, Mecbur Tutulma ve Geçmiş Bağımlılık: Türkiye’deki Yönetim Yazınında Değişim”, *Amme İdaresi Dergisi*, 34 (4), s. 1-31.
- Üsdiken, Behlül ve Erden, Zeynep (2002). “1990’lı yıllarda Türkiye’de yönetim alanı: Disiplinin yapısı ve yaklaşımlar”, *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), s. 91-112.
- Üsdiken, Behlül ve Wasti, S. Arzu (2002). “Türkiye’de Akademik Bir İnceleme Alanı Olarak Personel veya ‘İnsan Kaynakları’ Yönetimi, 1972-1999”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 35, Sayı 3, Eylül, s. 1-37.
- Üsdiken, Behlül, Selekler, N. ve Çetin, Dilek (1998). “Türkiye’de Yönetim Yazınına Egemen Anlayışın Oluşumu: Sevk ve İdare Dergisi Üzerine Bir İnceleme”, *Amme İdaresi Dergisi*, 31 (1), s. 57-87.
- Üstüner, Yılmaz (1986). “Kamu Yönetimi Disiplininde Yöntem Sorunları”, Sevil Atauz (Derleyen), *Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s. 200-207.
- Üstüner, Yılmaz (1992). *In Search of an Identity: Considerations on the Theory and the Discipline of Public Administration*, Unpublished Doctoral Dissertation, METU, Ankara.
- Üstüner, Yılmaz (1995). “Kamu Yönetimi Disiplininde Kimlik Sorunsalı”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, Cilt I*, TODAİE, Ankara, s. 59-69.
- Üstüner, Yılmaz (2011). “Kamu Yönetimi ve Teknoloji”, Onur Ender Aslan ve diğerleri (Yayına Hazırlayanlar), *KAYFOR 2010: Kamu Yönetimi ve Teknoloji*, TODAİE, Ankara, s. 3-11.
- Varış, Fatma (1972). “Türkiye’de Lisans-üstü Eğitim: Pozitif Bilimlerin Temel ve Uygulamalı Alanlarında”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5 (1), s. 51-74.
- Varoğlu, Demet ve Varoğlu, Kadir (1995). “Kamu Bürokrasilerinde Profesyonelleşme ve Örgütsel Yapılanma Üzerine Etkileri”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu, II. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 11-24.
- Varoğlu, Kadir ve Varoğlu, Demet (1995). “Yönetici Eğitiminde Karar Verme Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu, II. Cilt*, TODAİE, Ankara, s. 327-337.
- Ventriss, Curtis (1982). “The Coming Crisis of Public Administration Education”, *Southern Review of Public Administration*, 6 (2) Symposium: The Crisis in Public Administration Education, p. 137-150.

- Ventriss, Curtis (1987). "Two Critical Issues of American Public Administration: Reflections of a Sympathetic Participant", *Administration & Society*, 19 (1), p. 25-47.
- Ventriss, Curtis (1991). "Contemporary Issues in American Public Administration Education: The Search for an Educational Focus", *Public Administration Review*, 51 (1), p. 4-14.
- Ventriss, Curtis (1995). "The rating system: Determining what constitutes a quality public administration program", *Journal of Public Administration Education*, 1 (2) p. 142-153.
- Ventriss, Curtis (1998). "The Role of an Undergraduate Liberal Arts Education and a Professional Education in Public Administration: Some Enduring Dilemmas", *Journal of Public Affairs Education*, 4 (3) Special Issue: Undergraduate Public Administration/Affairs Education, p. 227-232.
- Versan, Vakur (1956). "ABD'de Amme İdaresinin Doğuşu ve Gelişimi", *Devletler Hususi Hukuku Ordinaryüs Profesör Muammer Raşit Seviğ'e Armağan*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 253-262.
- Versan, Vakur (1967). *Amme İdaresi*, 3. Baskı, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Talebe Neşriyat ve Yardım Bürosu No: 203, İstanbul.
- Vocino, Thomas and Elliot, Robert H. (1982). "Journal prestige in public administration: A research note", *Administration & Society*, 14 (1) p. 5-14.
- Vocino, Thomas and Heimovics, Richard (Editors) (1982). *Public Administration Education in Transition*, Vol. 2, Marcel Dekker, Inc., New York.
- Vocino, Thomas and Rabin, Jack (1981). "Contemporary Public Administration", Thomas Vocino and Jack Rabin (Editors), *Contemporary Public Administration*, New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc., Chapter 1, p. 3-14.
- Vocino, Thomas and Wilson, Linda C. (2001). "Changes and Reforms in Public Administration Education", Kuotsai Tom Liou (Editor), *Handbook of Public Management Practice and Reform*, New York, Marcel Dekker, Inc., Chapter 31, p. 637-662.
- Vocino, Thomas, and Elliot, Robert H. (1984). "Research Note: Public Administration Journal Prestige: A Time Series Analysis", *Administrative Science Quarterly*, 29 (1) p. 43-51.
- Weiler, Mark (2017). "Public servant schools in Canada: A concept for reconciliation", *Canadian Journal for the Study of Adult Education*, 29 (2), p. 1-20.
- Yaman, A. (2009). *Türk Kamu Yönetiminde Yöneticilerin Kamu Yönetimi Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Radyo Televizyon Bilim Dalı, Elazığ.
- Yavuz, Fehmi (1982). "Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Anılarım", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 37 (1), s. 17-28.
- Yavuz, Fehmi (1984). *Anılarım: Bir Köy Öğretmeni Dar Boğazdan Böyle Geçti*, Mülkiyeliler Birliği adına Maya Matbaacılık ve Yayıncılık, Ankara.

- Yavuz, Mehmet (2009). *Yönetim Bilimlerindeki Yeri ve Özgün Katkıları İle Cemal Mihçioğlu*, YBAD Lisansüstü Seminer Çalışmaları, No: 4, Ekim 2009, <http://yonetimbilimi.politics.ankara.edu.tr/myavuz.pdf>
- Yavuz, Mehmet (2011). “Yönetim Bilimlerindeki Yeri ve Özgün Katkıları ile Cemal Mihçioğlu”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66 (1), s. 161-187.
- Yavuziğit, Musa Hikmet (1999). *Yirmibirinci Yüzyılın Türkiye’si İçin Mülkiye Tarihi (1859-1999) (Enderun-i Humayun Mektebinden Siyasal Bilgiler Fakültesine)*, Mülkiyeliler Birliği, Ankara.
- Yavuziğit, Musa Hikmet (2000). “Mülkiye ve Devlet Yönetimi”, *Mülkiye Dergisi*, 225 (24), s. 11-28.
- Yazıcı, Bülent (1974). “Sunuş Konuşması”, Sevk ve İdarecilik Vakfı (SİEV) ile Türk Sevk ve İdare Derneği (TSİD) (Düzenleyenler), *Türkiye’de Sevk ve İdarecilik Eğitiminin Durumu ve Gelişme İmkânları: Konferans Notları ve Tartışmalar*, 6 Aralık 1974, SİEV ve TSİD, Ankara, s. 3-5.
- Yelkikalan, Nazan ve Pazarcık, Yener (2005). “İşletme Eğitiminde Global Perspektif: ÇOMÜ Biga İİBF Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (2), s. 1-20.
- Yeşilorman, Mehtap (2003). “Siyasallaşma Sürecinin Yeniden Keşfi: Siyasal Eğitim Kavramına Kuramsal Bir Giriş”, *Siyasal/Journal of Political Sciences, İstanbul Üniversitesi*, 28, s. 23-47.
- Yıldırım, Yavuz; Ören, Ezgi, Köse, Elifhan, Kök, Selcen, Demirhan, Yılmaz ve Ekiz, Cengiz (2009). “Gurur Tablosundaki Çatlak: 35. Madde Araştırma Görevlileri ya da "SBF'nin Mültecileri””, *Mülkiye Dergisi*, 33 (265) s. 241-248.
- Yıldız, Mete ve Babaoğlu, Cenay (2011). “Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Kamu Politikası Öğretimi Konusunda Düşünce ve Öneriler”, *9. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR)*, Gazi Üniversitesi, Ankara, Yayınlanmamış Bildiri.
- Yıldız, Mete ve Sobacı, Mehmet Zahid (2013). “Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi: Genel Bir Çerçeve”, Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı (Derleyenler), *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama*, Adres Yayınları (Liberte Yayın Grubu), Ankara, s. 16-42.
- Yıldız, Mete, Babaoğlu, Cenay and Demircioğlu, Mehmet Akif (2016). “E-Government Education in Turkish Public Administration Graduate Programs: Past, Present and Future”, *Journal of Public Affairs Education*, 22 (2) s. 287-302.
- Yıldız, Mete, Babaoğlu, Cenay, Tuğan, Esra Nur (2017). “Türkiye’de Kamu Politikaları Öğretiminde Kurumsallaşma Çabaları”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72 (3), s. 669-688.
- Yüceyılmaz, A. Arda (2015). “Ejderha’nın Üç Öğretmeni: Çin’de Kamu Yönetimi Eğitimine Konfüçyus Mao ve Deng’le Bakmak”, Murat Okcu, Bekir Parlak ve Elvettin Akman (Editörler), *Kamu Yönetimi Eğitimi: Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, Ekin, Bursa, s. 113-126.
- Yüceyılmaz, A. Arda (2018). “Ernst Reuter’le Geleceğe Dönüş: Türkiye’nin 1940’larda Alın (a) mayan Kentleşme Dersleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73 (3), s. 709-730.

ÖZGEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Saynur ÇİÇEK
 Doğum Yeri : Burdur
 Doğum Tarihi : 1968
 E-posta : scicek@pau.edu.tr

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans : Anadolu Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, 1990-1996
 Yüksek Lisans : Sakarya Üniversitesi (Tezsiz - Uzaktan), Kamu Yönetimi,
 2010-2012
 Doktora : Pamukkale Üniversitesi SBKY, 2014-2019
 Yabancı Dil : İngilizce, 55

İŞ DENEYİMİ

Öğr. Gör. Pamukkale Üniversitesi, Buldan Meslek Yüksek Okulu, 2004-Devam

ARAŞTIRMA ALANLARI

Kamu Yönetimi Eğitimi-Öğretimi, Siyaset Bilimi Eğitimi-Öğretimi, Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR

Özgür, H. ve Çiçek, S. (2017). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Eğitimi ve Öğretimi Literatüründe Teknoloji: Eğilimler Gelişmeler Sorunlar”, *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR 15) :Dijital Çağda Kamu Yönetimi ve Politikaları*, 1-4 Kasım 2017, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Çiçek, S., Özgür, H., ve Gül, H. (2019). “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitim-Öğretiminin Tarihsel Gelişimi Üzerine Alanyazınsal Bir İnceleme”, *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR 16) Kamu Yönetimi Eğitimi*, 21-23 Şubat 2019, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Kayseri.